MĀRGARETA ATVUDA

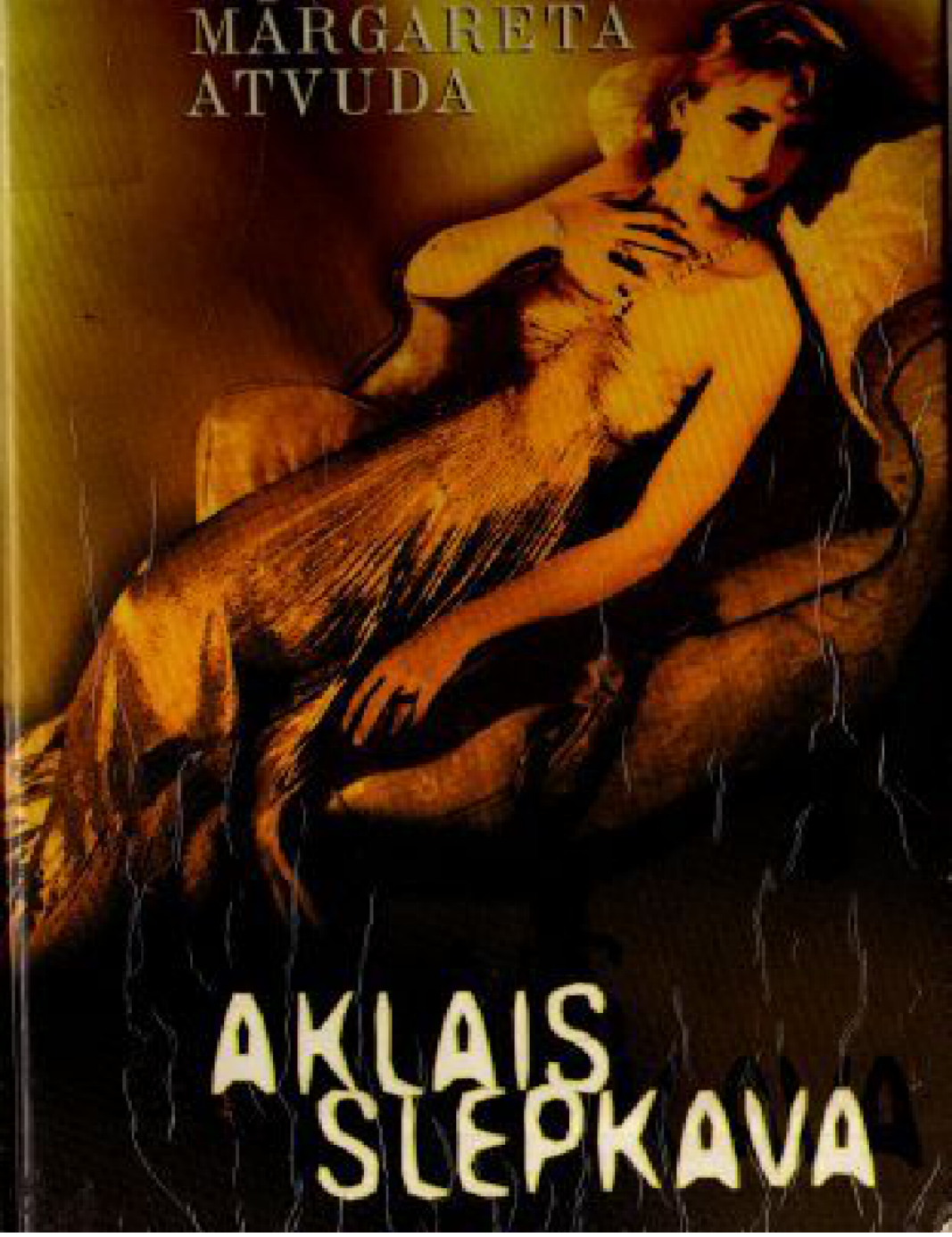

AKLAIS SLEPKAVA

SHOUT
SHARE
IT

Annotation

Mārgareta Atvuda

Aklais slepkava

Mārgareta Atvuda (Margaret Atwood) ir dzimusi 1939, gadā Otavā. Gandrīz visu bērnību un jaunību viņa ir pavadījusi Ontario ziemeļos un Kvebekā, bet tagad dzīvo Toronto. Mārgareta Alvuda ir Kanādas izcilākā romānu rakstniece un dzejniece; izdotas vairāk nekā 25 viņas grāmatas, to skaitā proza, dzeja un esejas. Daudzi no šiem darbiem ieguvuši ievērojamas literārās balvas. Latviešu lasītājiem jau pazīstami trīs M. Atvudas romāni: Līgava laupītāja, Iznirstot un Dāma Pareģe.

"Aklajā slepkavā" savijas divi galvenie sižeta pavedieni, viens stāsts ievērpjas otrā. Romāna darbība sākas Toronto 1945. gadā, kad 25 gadus vecā Lora Čeisa ar automašīnu nogāžas no tilta. Airisai Čeisai Grifenai, viņas vecākajai māsai un bagātā biznesmeņa sievai, šķiet, vairāk rūp nevis māsas liktenis, bet gan tas, kā ģērbties pirms brauciena uz reportieru ielenkto morgu. Tomēr lasītājs nedrīkst novērtēt par zeipu to, kāda pašdisciplīna un cik veikla maskēšanās spēja piemīt Atvuaas varonēm. Sevis noliegšanas mākslu Airisabijusi spiesta izkopt jau kopš savas mātes nāves, kad tēvs, fabrikants, kurš patiesi aizrāvies ar savu darbu, lūdz Airisu parūpēties par mazo māsiņu Loru.

Pašas noslēpumainākās nodaļas šai grāmatā ir fragmenti no Loras romāna Aklais slepkava, kas publicēts pēc viņas nāves. Šis romāns erotiski un smeldzīgi vēsta par neatļautu mīlu starp augstākās sabiedrības sievieti im politisku radikāli, bēgli, kurš apbur savu mīļāko ar fantastiskiem stāstiem par Zi kronu planētu, uz kuras akls slepkava iemīlas mēmā jaunavā, kas lemta upurēšanai uz sārta. Abas metaforas — aklums un klusēšana ir reizē inde un pretinde sakropļotajās dzīvēs, kuras M. Atvuda tik meistarīgi ,uabur mūsu acu priekšā.

Booklist

Lirisks, cietsirdīgs, baiss, aizraujošs un uzjautrinošs—tāds ir šis romāns, kurā ir gan smalks humors, gan satricinoša drāma.

No angļu valodas tulkojusi

Silvija Brice

Noskannējis grāmatu un failu izveidojis Imants LoČmelis

ATĒNAS KLUBS

tulkojums tapis ar Kanādas Mākslas padomes atbalstu

Knuta Skujenieka atdzejojumi Korektore Velta Duka Aināra Pastara makets Māra Slmansona vāka dizains

THE BLIND ASSASSIN © Margaret Atwood, 2000 © Silvija Brice, tulkojums latviešu valodā, 2000 © Knuts Skujenieks, atdzejojumi,

2000 © Māris Sīmansons, vāka dizains, 2000 © Apgāds "ATĒNA", 2000

Iedomājieties monarhu Aga Muhammedu Hanu, kurš pavēl noslepkavot vai padarīt aklus visus Kermanas pilsētas iedzīvotājus — bez izņēmumiem. Viņa pretori sparīgi ķeras pie darba. Tie nostāda iedzīvotājus rindā, nocērt galvu pieaugušajiem, izdur acis bērniem… Vēlāk pilsētu atstāj aklu bērnu procesijas. Daži, klīzdami pa laukiem, apmaldās un nomirst no slāpēm. Citi pulciņi sasniedz apdzīvotas vietas… dziedādami dziesmas par Kermanas iemītnieku iznīcināšanu…

Rišards Kapuščiņskis

Es peldēju jūrā bez gala un malas, krastu es neredzēju.
Tanats nepazīst žēluma, tak manas lūgšanas sasniedza mērķi.
Jūs, kas noslīkstat mīlā, pieminiet mani!
Uzraksts uz kapu urnas Kartāgā
Vārds ir liesma, kas deg tumšā stiklā.

Sila Votsone

-
- Saturs
- I
- Tilts
- Prologs: Daudzgadīgi augi akmensdārzam.
- II
- Aklais slepkava: Cieti vārita ola
- Aklais slepkava: Parka soliņš
- Aklais slepkava: Paklaji
- Aklais slepkava: Lupukrasas sirds
- III
- Balvas pasniegšana
- Sudraba šķirstiņš
- Pogu fabrika
- Aviljona
- Gramofons
- Maizes diena
- Melnas lentes
- Limonāde
- IV
- Aklais slepkava: Kafejnīca
- Aklais slepkava: Gultas pārklājs
- Aklais slepkava: Vestnesis
- Aklais slepkava: Nakts zirgi
- Aklais slepkava: Bronzas zvans
- V

- Kažoks
- Pagurušais karavīrs
- Vijoles jaunkundze
- Ovidija Metamorfozes
- Pogu fabrikas pikniks
- Klaipu dēvējas
- Ietonēšana
- Aukstais pagrabs
- Bēniņi
- Karaliska zale
- Arkādijus dārzs
- Tango
- VI
- Aklais slepkava: Rūtainais kostīms
- Aklais slepkava: Uz ielas
- Aklais slepkava: Citplanetietis ledu
- VII
- Ceļojuma lāde
- Uguns bedre
- Pastkartes no Eiropas
- Bali dzeltena cepure
- Sanisaida
- Ksanadu
- VIII
- Aklais slepkava: Gaļedaju stāsti
- Aklais slepkava: AaA firziksievietes
- Aklais slepkava: Cilindrs
- IX
- Veļa
- Pelnutrauks
- Vīrietis ar liesmojošu galvu
- Nariņa
- Kastaņa
- X
- Aklais slepkava: Ksenora ķirzakcilveki
- Aklais slepkava: Tornis
- Aklais slepkava: Junionstacija
- XI
- Kabīne
- Kaķēns
- Skaists skats
- Betijas restoraniņš
- XII
- Aklais slepkava: Vi su zale

- Aklais slepkava: Dzeltenie aizkari
- Aklais slepkava: Telegramma
- Aklais slepkava: Sekel-Nornas nopostīšana
- XIII
- Cimdi
- Dianas saldumi
- XIV
- Zelta cirta
- Uzvara nak un iet
- XV
- Aklais slepkava: Epilogs. Otra roka
- MAIRA STĒRDŽESA b airisa Čeisa grifena, neaizmirstamĀ DĀMA
- Pateicības

Mārgareta Atvuda
Aklais slepkava

Saturs

I
Tilts 13
The Toronto Star, 1945 16
Aklais slepkava: Prologs: Daudzgadīgi augi akmensdārzam . . 17
II
Cieti vārītā ola..... 21
The Globe and Mail, 1947 26
Parka soliņš 27
The Toronto Star, 1975 31
Paklāji 32
The Globe and Mail, 1998 37
Lūpukrāsas sirds..... 38
Pulkveža Henrija Pārkmena vidusskolas Mājas un skolas un Absolventu asociācijas biļetens, 1998 45
III
Balvas pasniegšana 49
Sudraba šķirstiņš 58
Pogu fabrika 65
Aviljona 74
Pūrs..... 85
Gramofons..... 95
Maizes diena 104
Melnās lentes 117

Limonāde
..... 121
IV
Kalcjnica
..... 129
The Port T/coudrroga / Ierald and Banner, 1933 .....
133
Gultas pārklājs
..... 134
The Mail and Empire, 1934
..... 139
Vēstnesis
..... 140
The Mail and Empire, 1934
..... 147
Nakts zirgi
..... 148
Mayfair, 1935
..... 152
Bronzas zvans .....
..... 153
V
Kažoks
..... 159
Pagurušais
karavīrs..... 168
Vijoles
jaunkundze..... 177
Ovidija Metamorfozes
..... 187
Pogu fabrikas
pikniks..... 196
Klaipu
devējas..... 208
Ietonēšana
..... 220
Aukstais pagrabs
..... 232
Bēniņi
..... 244
Karaliskā
zāle..... 254
Arkādijas
dārzs..... 262

Tango
..... 273
t
VI
Rūtainais kostīms
..... 285
Sarkanais brokāts
..... 290
The Toronto Star, 1935
..... 295
Uz ielas
..... 296
Sētnieks
..... 303
Mayfair, 1936
..... 311
Citplanētietis ledū
..... 312
VII
Ceļojuma lāde
..... 323
Uguns bedre..... 330
Pastkartes no Eiropas
..... 341
Bāli dzeltenā cepure
..... 352
Reibums..... 359
Sanīsaida..... 367
Ksanadu .....
..... 375
VIII
Galēdāju stāsti
..... 387
Mayfair, 1936
..... 395
AaĀ firziķsievietes..... 396
The Mail and Empire., 1936
..... 404
Cilindrs.....

405
IX
Veļa.....
413
Pelnutrauks
..... 421
Vīrietis ar liesmojošu galvu
..... 430
Nāriņa
..... 436
Kastaņa
..... 446
X
Ksenora
kirzakcilvēki..... 451
Majfair, 1937
..... 455
Vēstule no Bella Vista
..... 457
Tornis
.....
459
The Globe and Mail, 1937
..... 463
Jūnionstacija
..... 464
XI
Kabīne
..... 469
Kaķēns.....
473
Skaists
skats..... 481
Mēness spoži
spīdēja..... 486
Betijas
restorāniņš..... *494*
Ziņa.....
503
XII
The Globe and Mail, 1938
..... 509
Majfair, 1939
..... 510

Vi su zāle 512
Dzeltenie aizkari 518
Telegramma 521
Sekel-Nornas nopostīšana 523
XIII
Cimdi .....
529
Uguns mājās..... 534
Diānas saldumi 540
Eskarpe .....
..... 549
XIV
Zelta cirta ..... /•
- 557
Uzvara nāk un iet 562
Gruvešu kaudze 571
XV
Epilogs. Otrā roka 579
Slieksnis.....
582
Pateicības 585

I

..

Tilts

Desmit dienas pēc kara beigām mana māsa Lora ar automašīnu nogāzās no tilta. Tilts tika remontēts: viņa izbrauca tieši caur brīdinājuma zīmi. Mašīna iekrita aizā simt pēdu dziļumā, izbrāzdamās cauri koku galotnēm, jaunu lapiņu piespilvotām, tad uzliesmoja un ievēlās seklajā tērcē aizas dibenā. Mašīnai virsū sakrita tilta atlūzas. No viņas palika pāri tikai pārogļojušās krimstalas.

Par nelaimes gadījumu man paziņoja policists: mašīna piederēja man, un viņi bija sadzinuši pēdas pēc numura plāksnītes. Policists runāja godbijīgā tonī: viņš, bez šaubām, pazina Ričarda uzvārdu. Viņš teica, ka riepas varbūt aizķērušās aiz tramvaja sliedēm vai neesot nostrādājušas bremzes, tomēr reizē juta arī pienākumu pavēstīt man, ka divi liecinieki — pensionēts advokāts un bankas kasieris, cilvēki, kuriem var uzticēties, — apgalvojot, ka esot visu redzējuši. Viņi stāstījuši, ka Lora pagriezusi stūri strauji un tīši un nobraukusi no tilta tik mierīgi, it kā nokāptu no ietves malas. Viņi bija saskatījuši Loras rokas uz stūresrata, jo viņa bija uzvilkusi baltus cimdus.

Ne jau bremzes tur vainīgas, es nodomāju. Viņai bija savi iemesli. Tiesa, tie nekad nebija līdzīgi citu cilvēku rīcības iemesliem. Šai ziņā Lora bija ārkārtīgi nežēlīga.

"Jums droši vien vajadzīgs kāds, kas viņu identificētu," es teicu. "Aizbraukšu pie jums, cik drīz vien varēšu." Pati savu mierīgo balsi es dzirdēju it kā no tālienes. Patiesībā gandrīz nejaudāju dabūt vārdus pār lūpām; mute bija kā notirpusi, visa seja saspringusi no sāpēm. Es jutos tā, it kā nule būtu apmeklējusi zobārstu. Biju pārskaitusies uz Loru par to, ko viņa izdarījusi, un vienlaikus arī uz policistu, jo viņš, lūk, liek man saprast, ka viņa to izdarījusi. Man ap galvu šaudījās karsts vējš, mati tajā plandīja un virmoja kā ūdenī izlieta tinte.

"Diemžēl, misis Grifena, jūs gaida ari saruna ar izmeklētāju," viņš sacīja.

"Dabiski," es teicu. "Taču tas bija nelaimes gadījums. Mana māsa nekad nav bijusi laba braucēja."

Es iztēlojos Loras sejas gludo ovālu, akurāti sasprausto matu mezglu, kleitu, kura droši vien bijusi viņai mugurā: kleita ar mazu apkaklīti apaļiem stūriem, atturīgā krāsā — tumšzila vai tēraudpelēka, vai zaļa kā slimnīcas gaitenis. Grēku nožēlnieces krāsas — it kā viņa būtu nevis pati nolēmusi tādās tērpties, bet gan būtu tajās ieslodzīta. Viņas nopietnais pussmaids; pārsteigti paceltās uzacis, it kā viņa apbrīnotu ainavu.

Baltie cimdi: Poncija Pilāta žests. Viņa mazgāja savas rokas nevainībā, atteikdamās no manis. No mums visiem.

Par ko viņa bija domājusi tobrīd, kad automašīna nolidoja no tilta

un sastinga gaisā, pēcpusdienas saules gaismā, mirdzēdama kā spāre to vienīgo aizturētas elpas mirkli pirms kritiena? Par Alekšu, par Ričardu, par paļāvības trūkumu, par mūsu tēvu un viņa izpostīto dzīvi; varbūt par Dievu un par sava liktenīgā darījuma trīsstūri. Vai par lēto skolas burtnīcu kaudzīti, ko acīmredzot tai pašā rītā bija paslēpusi kumodes atvilktnē, kurā es glabāju zeķes, jo zināja, ka burtnīcas tur atradīšu tieši es.

Kad policists aizgāja, es uzkāpu augšstāvā pārģērbties. Morga apmeklējumam būs vajadzīgi cimdi un cepure ar plīvuru. Kaut kas, ar ko aizsegt acis. Varbūt tur būs reportieri. Man nāksies izsaukt taksometru. Un derētu arī piezvanīt uz Ričarda biroju un brīdināt viņu: savu bēdu apliecinājumu viņš vēlēsies sagatavot jau iepriekš. Es iegāju ģērbistabā: vajadzēs melnas drānas un mutautu.

Es atvēru atvilktni un ieraudzīju burtnīcas. Atraisīju virtuves auklas pārkrustus, kas turēja tās kopā. Ievēroju, ka man klab zobi un ka visu miesu pārņem aukstums. Nolēmu, ka droši vien esmu šokā.

Un tad es atcerējos Rīniju — no tiem laikiem, kad bijām mazas. Tieši Rīnija toreiz mēdza pārsiet skrambas, iegriezumus un sīkas brūcītes: māte tobrīd varbūt atpūtās vai veica labus darbus kaut kur citur, toties Rīnija allaž bija blakus. Viņa mūs pacēla un uzsēdināja uz balti emaljētā virtuves galda līdzās pīrāga mīklai, kuru patlaban veltnēja, vai vistai, kuru patlaban grieza gabalos, vai

Lora Ceisa. aklais slepkava.

Reingolds, Džeinss & Moro, Ņujorka, 1947.

Prologs: Daudzgadīgi augi akmensdārzam.

Viņai ir viena vienīga viņa fotogrāfija. To viņa ielika brūnā aploksnē, uz kuras bija uzrakstījusi Izgriezumi, un aploksni paslēpa starp lapām grāmatā Daudzgadīgi augi akmensdārzam, kurā nekad neieskatīsies neviens cits.

Šo fotogrāfiju viņa ir glabājusi rūpīgi, jo tā ir gandrīz vai vienīgais, kas palicis no viņa. Fotoattēls ir melnbalts, uzņemts ar vienu no tām stūrainajām, neparocīgajām pirmskara magnija fotokamerām, kuru garais snuķis atgādina akordeona plēšas, bet akurāti darinātā ādas kārba izskatās pēc uzpurņa ar siksnām un sarežģītām sprādzēm. Fotogrāfijā redzami abi kopā — viņa un šis vīrietis, piknikā. Fotogrāfijai otrā pusē ar zīmuli rakstīts pikniks — nevis viņa vai viņas vārds, tikai pikniks. Viņa zina vārdus, tie viņai nemaz nav jāpieraksta.

Viņi sēd koka paēnā; varbūt tā ir ābele; tolaik viņa nepievērsa kokam īpašu uzmanību. Viņa ir ģērbusies baltā blūzē, kam piedurknes atrotītas līdz elkoņiem, un kuplos svārkos, kas glīti savilkti pār ceļgaliem. Laikam pūtis vējš, spriežot pēc tā, ka svārku audums piekļāvies viņai pie stilbiem; vai varbūt svārkus nemaz nav pieglaudis vējš, varbūt tie ir pielipuši pie ādas; varbūt bija karsti. Bija karsti. Turēdama delnu virs attēla, viņa joprojām spēj sajust tveici, kas plūst no tā gluži kā tveice no saules sasildīta akmens pusnaktī.

Vīrietim galvā gaiša platmale, tā ir piešķiebta slīpi un aizēno daļu sejas. Viņa seja šķiet iedegusi tumšāk nekā sievietei. Viņa ir pa pusei pagriezusies pret vīrieti un smaida; viņa neatceras, ka kopš tā laika būtu šādi uzsmaidījusi vēl kādam. Attēlā viņa izskatās ļoti jauna, pārāk jauna, lai gan tolaik nav uzlūkojusi sevi par pārāk jaunu. Smaida arī viņš — baltie zobi zib kā uzšķilta sērkociņa plaiksna —, bet viņš ir pacēlis roku, it kā pa jokam atvairīdams sievieti vai sargādamies no fotokameras, no cilvēka, kurš taču stāv pie tās un fotografē; vai arī sargādamies no nākotnes ļaudīm, kuri varbūt skatīsies uz viņu, kuri varbūt skatīsies uz viņu pa šo četrstūraino, apgaismoto glazēta papīra logu. It kā sargādamies no viņas. It kā sargādams viņu. Izstieptajā, sargājošā rokā vīd cigaretes nosmēlis.

Būdama vierimnē, viņa paņem brūno aploksni un starp avīžu izgriezumiem sameklē fotogrāfiju. Viņa noliek to uz galda un raugās tajā tik cieši, it kā ielūkotos akā vai dīķī — aiz sava atspulga meklēdama kaut ko citu, kaut ko nomestu vai pazaudētu, nesasniedzamu, bet joprojām redzamu, vizošu kā dārgakmeni smiltīs. Viņa izpēta katru sīkumu. Vīrieša pirkstus, ko izbalinājis magnija zibsnis vai saules žilba; viņu drānu ieloces; koka lapas un mazos,

apaļos auglīšus, kas karājas zaros, — vai tie galu galā bija āboli? Raupjo zāli priekšplānā. Toreiz zāle bija sadzeltējusi, jo ilgi valdīja sausums.

Vienā stūrī — uzreiz to nemaz nevar pamanīt — ir roka, attēla malas nogriezta, nošķērēta pie plaukstas locītavas, tā guļ zālē gluži kā izmesta. Atstāta likteņa varā.

Vēja nesta mākoņa svēdra spožajās debesīs, kā saldējums, kas iztriepts uz hromētas virsmas. Viņa pirksti, dzelteni no dūmiem. Ūdens tālā vizma. Tagad tas viss nogrimis.

Nogrimis, bet mirdz.

V.

II

..

Aklais slepkava: Cieti vārita ola

Nu, tad ko? viņš jautā. Smokingus un romantiku vai kuģa vrakus tuksnesīgā krastā? Vari izvēlēties: džungļus, tropu salas, kalnus. Vai citu telpas dimensiju — tas man padodas vislabāk.

Citu telpas dimensiju? Ko tu neteiksi!

Nemaz nesmejies, to der izmēģināt. Tur var notikt viss, ko vēlies. Kosmosa kuģi un cieši pieguloši skafandri, lāzerstaru ieroči, marsieši kā milzu tinteszivis, tādā garā.

Izvēlies labāk tu, viņa saka. Tu jau esi profesionālis. Kā būtu ar tuksnesi? Vienmēr esmu vēlējusies tur pabūt. Ar oāzi, protams. Jauki, ja tur būtu arī dažas dateļpalmas. Viņa lupina nost savas sviestmaizes garoziņu. Garozas viņai negaršo.

Tuksnešos diez kā nevar izvērsties. Tur ir maz interesanta, ja vien nepievieno kādus kapakmeņus. Tad tev būtu vesels bars kailu sieviešu, mirušu jau pirms trim tūkstošiem gadu, ar lokanu, valdzinošu augumu, rubīnsarkanām lūpām, debesziliem matiem, samudžinājušās cirtas gluži kā putas, un acis viņām kā bedres, kas pilnas ar čūskām. Tomēr diez vai es varētu tevi uz to pierunāt. Šaušalas nav tavā stilā.

Nesaki vis. Varbūt tās sievietes man iepatīkas.

Šaubos. Tās domātas ļaužu masām. Toties tās ir iecienīts motīvs vākam — klūp puisim virsū tik neganti, ka jāatgaiņā ar šautenes laidi.

Vai es, lūdzu, varētu izraudzīties citu telpas dimensiju, bet kopā ar kapakmeņiem un mirušajām sievietēm?

Grūts uzdevums, taču paskatīšos, ko tur var darīt. Es varētu piemest klāt vēl dažas upurējamās jaunavas ar metāla krūšu bruņām un sudraba ķēdītēm ap potīti, un caurspīdīgās drānās. Un papildus vēl baru izsalkušu vilku.

Redzu, ka tev šķēršļi nepastāv.

Tad tu labāk gribi smokingus? Izklaides braucienus ar kuģiem, baltus galdautus, roku skūpstīšanu un liekulīgu jūtināšanos?

Nē. Labs ir. Dari tā, kā tev šķiet labāk.

Cigareti?

Viņa noliedzoši papurina galvu. Viņš aizsmēķē, uzšķīlis sērkociņu pret īkšķa nagu.

Tā tu vienreiz aizdegsies pats, viņa saka.

Ne reizi vēl neesmu aizdedzies.

Viņa paraugās uz vīrieša atrotīto krekla piedurkni, baltu vai gaiši zilu, tad uz viņa delnas locītavu, uz plaukstu, kur āda brūnāka. No viņa plūst starojums, droši vien saules atspulgs. Kāpēc visi neskatās šurp? Visviens, viņš ir pārāk uzkrītošs, lai atrastos šeit, ārā — atklātībā. Apkārt ir citi cilvēki, sēd vai zviln zālē, atbalstījušies uz viena elkoņa, — citi piknika baudītāji palsās vasaras drēbēs. Viss ir

ļoti piedienīgi. Tomēr viņa jūtas tā, it kā abi būtu vienatnē; it kā ābele, zem kuras viņi sēž, būtu nevis koks, bet gan telts; it kā viņiem apkārt ar krītu būtu novilkta līnija. Šīs līnijas iekšpusē viņi ir neredzami.

Nu, tad telpu, viņš saka. Ar kapakmeņiem, jaunavām un vilkiem — bet pa daļām. Ar mieru?

Pa daļām?

Nu, līdzīgi kā nomaksa par mēbelēm.

Viņa iesmejas.

Nē, es runāju nopietni. Netielējies nu, tā var paiet vairākas dienas. Mums nāksies tikties vēlreiz.

Viņa vilcinās. Lai notiek, viņa saka. Ja es varēšu. Ja varēšu izbrīvēt laiku.

Labi, viņš noteic. Tagad man jāpadomā. Viņa tonis ir gluži ikdienišķs. Pārāk liela dedzība šeit nāktu tikai par sliktu.

Uz planētas ar nosaukumu… paskatīsimies. Saturns nē, tas ir pārāk tuvu. Uz planētas ar nosaukumu Zikrons, kas atrodas citā telpas dimensijā, ir līdzenums, klāts ar akmens šķembām. Ziemeļos atrodas okeāns, tas ir violetā krāsā. Rietumos ir kalnu grēda, un stāsta, ka pēc saulrieta tur klīstot rijīgās, nemirušās sievietes, kuras mīt kalnos zem apdrupušajiem kapakmeņiem. Redzi, kapakmeņus esmu pievienojis nekavējoties.

Ļoti apzinīga rīcība, viņa saka.

Es turu doto vārdu. Dienvidos atrodas svelmains smilšu klajums, bet austrumos — vairākas stāvas ielejas, kur reiz varbūt plūdušas upes.

Tur droši vien ir kanāli tāpat kā uz Marsa?

O, gan kanāli, gan viss kas cits. Papilnam pēdu, ko atstājusi sena, augsti attīstīta civilizācija, tomēr tagad šajā apvidū mājo vairs tikai primitīvu klejotāju grupas. Līdzenuma vidū paceļas liels akmeņu kalns. Zeme tam apkārt ir izkaltusi, tur aug vienīgi daži panīkuši krūmi. Ne gluži tuksnesis, bet gandrīz. Vai ir vēl atlikusi kāda siermaize?

Viņa ieskatās papīra maisiņā. Nē, viņa saka, bet ir viena cieti vārīta ola. Tik laimīga viņa nav jutusies nekad. Viss atkal ir jauns un svaigs, tas vēl jānotēlo.

Tieši tas, ko ieteicis ārsts, viņš saka. Pudele limonādes, cieti vārīta ola un tu. Viņš viļā olu plaukstās, saspiezdams čaumalu, tad noloba to. Viņa vēro viņa muti, žokli, zobus.

Tu sēdi man blakus publiskā parkā un dziedi, viņa saka. Te tev būs sāls.

Paldies. Tu neko neesi piemirsusi.

Uz šo izkaltušo līdzenumu nepretendē neviens, viņš turpina. Vai, pareizāk sakot, to grib iekarot piecas dažādas ciltis, no kurām neviena

nav pietiekami spēcīga, lai iznīcinātu pārējās. Tās visas laiku pa laikam dodas garām šai akmeņu kaudzei, dzīdamas savus talkus — zilus, aitām līdzīgus radījumus, neganti niknus, — vai vezdami mazvērtīgas preces, kas sakrautas mugurā nastu nesējiem dzīvniekiem, tādiem kā trīsacainiem kamieļiem.

Akmeņu krāvumu dažādajās cilšu valodās dēvē par Lidojošo čūsku midzeni, Drupu kaudzi, Gaudojošo māšu mājokli, Aizmirstības durvīm un Apgrauzto kaulu bedri. Katra cilts stāsta par to līdzīgu teiksmu. Viņi saka — zem akmeņiem esot apglabāts ķēniņš, ķēniņš bez vārda. Ne tikai ķēniņš, bet arī tas, kas palicis pāri no diženās pilsētas, kurā šis ķēniņš reiz valdījis. Pilsēta tikusi nopost ii.i kauja, bet ķēniņš saiiemts gūstā un pakārts dateļpalmā par triumfa zīmi. Uzlecot mēnesim, virve pārgriezta un viņš apbedīts, un, lai iezīmētu kapa vietu, uz tās sakrauti akmeņi. Bet visi parejie pilsētas iedzīvotāji tikuši nogalināti. Nokauti — vīrieši, sievietes, bērni, zīdaiņi, pat dzīvnieki. Nodurti ar zobenu, sakapāti gabalos. Neesot tikusi pasaudzēta neviena dzīva būtne.

Tas ir šausmīgi.

Tiklīdz iedur lāpstu zemē jebkurā vietā, skatienam parādās kaut kas šausmīgs. Amatam tas nāk par labu, ar kauliem mēs pelnām sev iztiku; bez tiem nebūtu nekādu teiksmu. Limonāde vēl ir?

Nē, viņa saka. Mēs esam izdzēruši visu. Turpini.

Pilsētas īsto nosaukumu iekarotāji ir izdzēsuši no ļaužu atmiņas, un tāpēc — kā pauž stāstnieki — šī vieta tagad ir pazīstama tikai ar savas iznīcināšanas vārdu. Tādējādi akmeņu kaudze iezīmē gan tīšu piemiņu, gan tīšu aizmiršanu. Turieniešiem patīk paradoksi. Katra no piecām ciltīm apgalvo, ka tieši tā esot uzbrukusi pilsētai un svinējusi uzvaru. Katra ar baudu atceras asinspirti. Katra tic, ka tās dievs lēmis šo slaktiņu kā taisnīgu atriebību, jo pilsētā piekopta bezdievība. Ļaunums jāšķīstī ar asinīm, viņi saka. Tai dienā asinis plūdušas kā ūdens, tātad pēc tam pilsēta noteikti bijusi ļoti šķīsta.

Katrs lopu dzinējs vai tirgotājs, kas iet garām, piemet kaudzei vēl vienu akmeni. Tā ir veca paraža — tas tiek darīts, lai pieminētu mirušos, savus mirušos, — taču, tā kā neviens nezina, kas īstenībā bijuši šie mirušie zem akmeņu krāvuma, tad visi atstāj savus akmeņus uz labu laimi. Bet paši to izskaidro, teikdami, ka tur viss noticis pēc viņu dieva gribas un ka, atstādami akmeni, viņi apliecinot cieņu šai gribai.

Kāda cita teiksma vēsta, ka patiesībā pilsēta nemaz neesot nopostīta. Pateicoties kādai burvestībai, ko zinājis vienīgi ķēniņš, pilsēta līdz ar visiem iedzīvotājiem nozudusi no zemes virsas un cilvēku vietā atstāti viņu pašu rēgi, tāpēc īstenībā sadedzināti un nomaitāti vienīgi šie rēgi. īstā pilsēta sarukusi maza mazītiņa un novietota alā zem lielās akmeņu kaudzes. Viss, kas reiz pastāvējis,

pastāvot joprojām: pilis un dārzi, pilni ar kokiem un puķēm; ļaudis, ne lielāki par skudrām, kuri turpina dzīvot tāpat kā iepriekš — nēsā savas mazās drēbītes, rīko savus mazos

banketiņus, stāsta savus mazos stāstiņus, dzied savas mazās dziesmiņas.

Ķēniņš zina, kas ir noticis, un tāpēc viņu moka murgi, toties visi pārējie to nezina. Viņi nezina, ka ir kļuvuši tik mazi. Viņi nezina, ka viņiem bijis jāmirst. Viņi pat nezina, ka tikuši izglābti. Akmens griestus viņi uzskata par debesim: pa sīku spraudziņu starp akmeņiem iespīd gaisma, un viņi domā, ka tā ir saule.

Iešalcas ābeles lapas. Viņa paraugās debesīs, tad ieskatās savā pulkstenīti. Man ir auksti, viņa saka. Un es jau kavēju. Vai tu varētu aizvākt pierādījumus? Viņa salasa olu čaumalas, saņurca sviestpapīru.

Nevar būt, ka tu steidzies! Te nemaz nav auksti.

No ūdens puses velk, viņa saka. Laikam mainījies vēja virziens. Viņa paliecas uz priekšu, sakustas, lai pieceltos.

Neej vēl, viņš iebilst — pārāk steidzīgi.

Man jāiet. Mani jau meklēs. Ja novēlošos, viņi gribēs zināt, kur es biju.

Viņa nogludina svārkus, sakrustotām rokām aptver savu vidukli, pagriežas uz promiešanu, mazie, zaļie ābolīši vēro viņu kā acis.

The Globe and Mail, 1947. gada 4. jūnija

GRIFENS ATRASTS BURULAIVĀ

SPECIĀLI LAIKRAKSTAM THE GLOBE AND MAIL

Pēc vairāku dienu prombūtnes, kuras iemesli netika paskaidroti, rūpnieks Ričards E. Grifens tika atrasts miris netālu no savas vasaras rezidences "Aviljona" Taikonderogā, kur viņš pavadīja brīvdienas. Tiek ziņots, ka Ričarda E. Grifena (47) kā Progresīvās konservatīvās partijas pārstāvja kandidatūru bijis paredzēts atbalstīt vēlēšanās Toronto Sentdeividas vēlēšanu apgabalā. Misters Grifens tika atrasts uz savas burulaivas "Nāriņa", pietauvotas viņa privātajā piestātnē Zogsas upes krastā. Viņš acīmredzot miris no asinsizplūduma smadzenēs. Policija ziņo, ka nepastāv aizdomas par slepkavību.

Mistera Grifena spožā karjera vainagojās ar vadītāja amatu tirdzniecības impērijā, kura ietvēra daudzas nozares, ieskaitot tekstilijas, apģērbus un vieglo rūpniecību; viņš saņēma atzinību par savu veikumu, kara laikā apgādājot sabiedroto bruņotos spēkus ar formastērpu un ieroču dalām. Viņš bieži piedalījās Pagvašas konferencēs un bija viena no vadošajām personām gan Impērijas klubā, gan Granīta klubā. Viņš bija labs golfa spēlētājs un labi pazīstams Karaliskajā Kanādas jahtklubā. Premjerministrs, runādams ar mums pa telefonu no savas savrupmājas "Kingsmīra", izteicās: "Misters Grifens bija šīs valsts spējīgāko cilvēku skaitā. Viņa nāve mums ir smags trieciens."

Mistera Grifena sievasmāsa bija nelaiķe Lora Ceisa, kuras pirmais romāns tika publicēts šai pavasari, jau pēc autores nāves. Par mistera Grifena nāvi sēro viņa māsa, ievērojamā augstāko aprindu pārstāve misis Vinifreda Praiera (dz. Grifena) un viņa sieva misis Airisa Grifena (dz. Ceisa), kā ari desmit gadu vecā meita Emē. Bēru ceremonija notiks trešdien, Sv. Apustuļa Simona baznīcā Toronto.

Aklais slepkava: Parka soliņš

Kāpēc uz Zikrona dzīvo cilvēki? Tas ir — tādi paši cilvēki kā mēs. Ja tā ir cita telpas dimensija, tad vai tur nevajadzētu dzīvot runājošām ķirzakām vai kam tamlīdzīgam?

Tā notiek tikai lubenēs, viņš atbild. Tas viss ir izdomāts. Patiesībā bija tā: Zemi kolonizēja zikronieši, kuri bija attīstījuši spēju pārceļot no vienas telpas dimensijas uz citu vairākus tūkstošus gadu pēc tā laikmeta, par kuru mēs runājam. Šeit viņi ieradās pirms astoņiem tūkstošiem gadu. Līdzi viņi atveda daudz augu sēklu, un tāpēc mums ir āboli un apelsīni, nemaz nerunājot par banāniem, — pietiek paskatīties uz banānu, lai saprastu, ka tas nācis no kosmosa. Viņi atveda arī dzīvniekus — zirgus, suņus, kazas un tā tālāk. Viņi uzbūvēja Atlantīdu. Un pēc tam aiz pārliekas gudrības uzspēra gaisā paši sevi. Mēs esam klaidoņu pēcteči.

Ak tā, viņa saka. Tad jau viss skaidrs. Cik tas tev parocīgi.

Tiklīdz vajadzēs, man viss būs kārtībā. Runājot par citām Zikrona īpatnībām — tur ir septiņas jūras, pieci mēneši un trīs saules dažādā spožumā un krāsās.

Kādās krāsās? Šokolādes, vaniļas un zemeņu?

Tu neuztver mani nopietni.

Atvaino. Viņa pieliec galvu uz sarunbiedra pusi. Tagad es klausos. Redzi?

Viņš saka: pirms nopostīšanas šī pilsēta — sauksim to agrākajā vārdā par Sekel-Nornu, aptuvenā tulkojumā tas nozīmē "likteņa pērle" — tika uzskatīta par vienu no pasaules brīnumiem. Pat tie, kuri apgalvo, ka pilsētu iznīcinājuši viņu senči, ar lielu patiku apraksta tās skaistumu. Tur bija ierīkoti dabīgi avoti, kuri plūda greznās strūklakās neskaitāmo piļu dārzos un pagalmos, izliktos ar akmens plāksnēm. Visur ziedēja puķes, gaisā skanēja putnu vīteri. Netālu pletās zaļojoši līdzenumi, kur ganījās treknu gnarru ganampulki un kuploja augļu dārzi, birzis un meži ar augstiem kok iem, kurus vel nebija izcirtuši tirgotāji vai sadedzinājuši ļauni ienaidnieki. Sausās gravas tolaik bija upes; no tām atzarojās kanāli, kuri apūdeņoja laukus ap pilsētu, un augsne bija tik lekna, ka stasta labības vārpas bijušas triju collu platumā.

Sekel-Nornas aristokrātus dēvēja par snilfardiem. Tie bija prasmīgi metāla apstrādātāji un izgudroja asprātīgas mehāniskas ierīces, kuru noslēpumus rūpīgi glabāja. Tai laikā viņi jau bija izgudrojuši pulksteni, stopu un rokas sūkni, taču vēl nebija tikuši līdz iekšdedzes dzinējam, tāpēc transportam joprojām izmantoja lopus.

Snilfardu vīrieši valkāja austa platīna maskas, kuras kustējās kopā ar sejas ādu un kalpoja tam, lai slēptu viņu īstās emocijas. Sievietes

aizplīvuroja seju ar zīdam līdzīgu audumu, austu no čaza tauriņa kokoniem. Tiem, kas nebija snilfardi, par sejas aizsegšanu draudēja nāvessods, jo sejas izteiksmes aizplīvurošana un slepenība pienācās vienīgi dižciltīgajiem. Snilfardi grezni ģērbās, bija lietpratēji mūzikā un spēlēja dažādus instrumentus, lai izrādītu savu gaumi un māku. Viņi vērpa galma intrigas, rīkoja krāšņas dzīres un uzsāka sarežģītas mīlas dēkas cits ar cita sievu. Šo romānu dēļ notika dueļi, tomēr pieņemamāk bija, ja vīrs izlikās neko nezinām.

Sīkīpašniekus, kalpus un vergus dēvēja par ignirodiem. Viņi valkāja noplukušas, pelēkas tunikas, kas atkailināja vienu plecu un krūti, arī sievietēm, kuras — lieki teikt — bija viegls laupījums snilfardu vīriešiem. Ignirodi ņēma ļaunā savu likteni, tomēr slēpa to, izlikdamies par muļķiem. Ik pa laikam viņi uzsāka dumpi, kurš allaž tika nežēlīgi apspiests. Zemākie viņu vidū bija vergi, kurus drīkstēja pēc patikas pirkt, mainīt un arī nogalināt. Likums liedza ignirodiem lasīt, taču viņiem bija slepeni šifri, ko viņi ar akmens šķembām ieskrāpēja zemē. Snilfardi jūdza viņus arklos.

Snilfards, kurš cieta bankrotu, varēja tikt pazemināts par ignirodu. No tāda likteņa bija iespējams izvairīties, pārdodot savu sievu vai bērnus, lai nomaksātu parādus. Daudz retāk gadījās, ka ignirods ieguva snilfarda statusu, jo ceļš augšup parasti ir grūtāks nekā ceļš lejup; pat ja viņš spētu sakrāt nepieciešamo naudas daudzumu un atrast snilfardu līgavu sev vai savam dēlam, tad būtu nepieciešama vēl zināma summa kukuļiem un paietu kāds laiks, līdz snilfardu sabiedrība viņu pieņemtu.

Man liekas, nu nāk gaismā tavs boļševisms, viņa saka. Es jau zināju, ka agrāk vai vēlāk tā notiks.

Gluži otrādi. Kultūra, kuru es aprakstu, balstās uz seno Mezopotāmiju. Tā parādās Hamurapi likumos, hetu likumos un tā tālāk. Vai vismaz daļa no tās. Katrā ziņā tas, kas teikts par plīvuriem un par sievas pārdošanu. Es varētu nosaukt tev nodaļu un pantu.

Nenosauc man šodien nodaļu un pantu, lūdzu, viņa saka. Man trūkst spēka, es jūtos pārāk ļengana. Es vīstu.

Ir augusts, daudz par karstu. Mitrums lidinās pār viņiem kā neredzama migla. Četri pēcpusdienā, gaisma kā izkusis sviests. Viņi sēd uz parka soliņa, ne pārāk tuvu blakus; virs viņiem kļavas zari ar novārgušām lapām, zem kājām saplaisājusi zeme, apkārt nokaltusi zāle. Maizes garoziņa, ko knābā zvirbuļi, saņurcīti papīri. Nav tā labākā vieta. Urdz dzeramā ūdens strūklaka; pie tās sazvērestības plānus kaļ trīs nosmuluši bērni — meitene sauļošanās kostīmā un divi puikas šortos.

Kleita viņai bāli dzeltenā krāsā; delmi līdz elkoņiem kaili, uz tiem smalki, palsi matiņi. Viņa ir novilkusi savus kokvilnas cimdus, samurcījusi tos kamolā, rokas nervozas. Viņš nebēdā par šo

nervozitāti: ir patīkami domāt, ka par visu viņai jau tagad jāmaksā zināma cena. Galvā viņai salmu cepure, apaļa kā skolniecei; mati atsprausti atpakaļ; izmukusi valga cirta. Ļaudis mēdza nogriezt matu cirtas, glabāt tās, ielikt medaljonos; vīrieši nēsāja tās pie sirds. Agrāk viņš nekādi nespēja saprast, kālab.

Kur tad tev jāiet? viņš jautā.

Iepirkties. Paskaties uz manu somu. Nopirku zeķes; ļoti labas — no vislabākā zīda. Uz ādas vispār nav jūtamas. Viņa vāri pasmaida. Man ir tikai piecpadsmit minūtes.

Viņa ir nometusi cimdu, tas guļ zemē viņai pie kājas. Viņš patur to acīs. Ja viņa aizies un to aizmirsīs, viņš to pievāks. Ieelpos viņu, kad pašas nebūs klāt.

Kad es tevi redzēšu? viņš jautā. Karstais vējš sakustina lapas, tām cauri krīt gaisma, visapkārt viņai virmo ziedputekšņi, zelta mākonis. Patiesībā putekļi.

Tu redzi mani tagad, viņa saka.

Nerunā tā, viņš iebilst. Pasaki, kad. Kleitas trīsstūrveida izgriezumā vizmo āda, sviedru plēvīte.

Es vēl nezinu, viņa atbild. Atskatās pār plecu, pārlaiž acis parkam.

Te neviena nav, viņš saka. Neviena, kuru tu pazīsti.

Nekad nevar zināt, kad kāds atnāks, viņa attrauc. Nekad nevar zināt, ko tu pazīsti.

Tev vajadzētu suni, viņš ieminas.

Viņa smejas. Suni? Kāpēc?

Tad tev būtu aizbildinājums. Tu varētu iet ar to pastaigāt. Ar mani un ar suni.

Suns būtu uz tevi greizsirdīgs, viņa saka. Un tu domātu, ka suns man patīk labāk.

Bet suns tev nepatiktu labāk, viņš iebilst. Vai ne?

Viņa iepleš acis. Kāpēc ne?

Suņi neprot runāt, viņš saka.

The Toronto Star, 1975. gada 25. augusta rakstnieces MĀSASMEITA GĀJUSI BOJĀ KRĪTOT

SPECIĀLI LAIKRAKSTAM THE TORONTO STAR

Emē Grifena (38), slavenā rūpnieka, nelaika Ričarda E. Grifena meita un ievērojamās romānu autores Loras Čeisas māsasmeita, trešdien atrasta mirusi savā pagrabstāva dzīvoldī Cērčstrītā, kur kritiena rezultātā lauzusi sprandu. Līķis acīmredzot gulējis dzīvoklī vismaz vienu dienu. Kaimiņu Džosa un Beatrises Kelliju uzmanību tam pievērsusi mis Grifenas četrus gadus vecā meitiņa Sabrina, kura bieži nākusi pie viņiem paēst, kad māte nav bijusi atrodama.

Klīst baumas, ka mis Grifena ilgi cīnījusies ar narkotiku un alkohola atkarību un vairākkārt gulējusi slimnīcā. Līdz izmeklēšanas beigām viņas meita ir nodota aizbildnībā pie savas vectantes, misis

Vinifredas Praieras. Nedz misis Praiera, nedz Emē Grifenas māte, misis Airisa Grifena no Taikonderogas, nevēlējās sniegt mums nekādus komentārus.

Šis skumjais notikums vēlreiz parāda, cik zemā līmenī pašlaik ir mūsu sociālais dienests un cik nepieciešami ir uzlabojumi likumos, lai riska grupas bērni tiktu labāk aizsargāti.

Aklais slepkava: Paklaji

Tālruņa līnija dūc un sprakšķ. Vai kaut kur ir pērkons, vai varbūt kāds noklausās? Taču tas ir publisks telefons, viņa sarunai nav iespējams sadzīt pēdas.

Kur tu esi? viņa jautā. Tev nevajadzētu zvanīt uz šejieni.

Viņš nedzird viņas elpošanu, viņas dvašu. Viņš vēlas, lai viņa piekļauj klausuli sev pie kakla, taču nedomā to lūgt, vēl ne. Esmu tepat aiz stūra, viņš saka. Pāris kvartālu attālumā. Varu aiziet uz parku, uz to mazo, kur ir saules pulkstenis.

Ak, nezinu gan…

Nu, izlavies ārā. Pasaki, ka tev vajag paelpot svaigu gaisu. Viņš gaida.

Mēģināšu.

Pie parka ieejas paceļas divi akmens vārtu stabi ar četrām skaldnēm, augšdaļā konusveidīgi, ēģiptiski. Tomēr uz tiem nav triumfējošu uzrakstu, nav ciļņu, kuros attēloti ceļos notriekti, savažoti ienaidnieki. Ir tikai "Aizliegts slaistīties" un "Suņus vest pavadā".

Nāc te iekšā, viņš saka. Prom no ielas gaismas.

Es nevaru palikt ilgi.

Zinu. Nāc te dziļāk. Viņš saņem viņu aiz delma un ved; viņa dreb kā stieple stiprā vējā.

Tā, viņš saka. Neviens mūs neredz. Un neviena veca dāma nav izvedusi pastaigā pūdeli.

Nav arī policistu ar stekiem, viņa piebalso. Un īsi iesmejas. Caur lapotni sūcas laternu gaisma; tajā viz viņas acu baltumi. Es nedrīkstētu te atrasties, viņa saka. Tas ir pārāk riskanti.

Krūmu ielokā ir akmens sols. Viņš apliek viņai ap pleciem savu žaketi. Vecs tvīds, veca tabaka, sviluma smārds. Tikko manāma sāls pieskaņa. Te, pie paša auduma, ir bijusi viņa āda, un tagad tur ir viņas āda.

Tā, nu tev būs siltāk. Tagad mēs pārkāpsim likumu. Mēs slaistīsimies.

Bet kā būs ar suņu vešanu pavadā?

Mēs pārkāpsim arī to. Viņš neliek roku viņai ap pleciem. Viņš zina, ka viņa to vēlas. Viņa to gaida; pieskārienu viņa jūt jau iepriekš, kā putni jūt ēnu. Viņš ir aizsmēķējis cigareti. Piedāvā arī viņai; šoreiz viņa to paņem. īss sērkociņa uzliesmojums abu ieliektajās plaukstās. Sarkani pirkstu gali.

Viņa domā, vēl spilgtāku liesmu, un mēs saredzētu kaulus. Tas ir kā rentgens. Mēs esam tikai tāda migla, tikai krāsains ūdens. Ūdens dara, kas tam tīk. Tas allaž tek lejup no kalna. Viņai rīklē ieplūst dūmi.

Viņš ierunājas, tagad es pastāstīšu tev par bērniem.

Par bērniem? Par kādiem bērniem?

Par nākamo daļu. Par Zikronu, par Sekel-Nornu. Ā. Jā.

Tur ir bērni.

Mēs nepieminējām nekādus bērnus.

Tie ir vergu bērni. Tie ir nepieciešami. Bez tiem es nevaru iztikt.

Es negribu, lai tur ir bērni, viņa saka.

Tu vienmēr vari man pateikt, lai es izbeidzu. Neviens tevi nespiež. Tu vari būt brīva, kā mēdz teikt policisti, ja cilvēkam paveicies. Viņa balss skan mierīgi. Viņa neatraujas nostāk.

Viņš saka: tagad Sekel-Norna ir akmeņu kaudze, taču reiz tā bija plaukstošs tirdzniecības un naudas maiņas centrs. Tā atradās krustcelēs, kur saplūda trīs sauszemes ceļi — viens no austrumiem, viens no rietumiem, viens no dienvidiem. Plats kanāls ziemeļos savienoja pilsētu ar jūru, kur atradās labi nocietināta osta. Nav atlicis ne pēdu no šī kanāla un aizsargmūriem: pēc pilsētas nopostīšanas ienaidnieki vai svešinieki aizveda kaltos akmens bluķus prom, lai izmantotu savām lopu kūtīm, ūdens teknēm un primitīvajiem fortiem, vai arī viļņi un vējš apraka akmeņus plūstošajās smiltīs.

Kanālu un ostu uzbūvēja vergi, un tas nepārsteidz: tieši pateicoties vergiem, Sekel-Norna bija ieguvusi savu krāšņumu un varenību. Tomēr tā bija slavena arī ar amatniecību, jo sevišķi ar audumiem. Krāsošanas noslēpumi, ko izmantoja amatnieki, tika rūpīgi glabāti: viņu audumi laistījās kā plūdens medus, kā violetu vīnogu sula, kā vērša asiņu kauss, izliets saulē. Viņu smalkie plīvuri bija viegli kā zirnekļa tīmekļi, bet paklāji tik mīksti un pūkaini, ka pa tiem varēja iet kā pa gaisu, pa gaisu, kurš atgādina puķes un plūstošu ūdeni.

Tas ir ļoti dzejiski, viņa saka. Es jūtos pārsteigta.

Iztēlojies to kā lielveikalu, viņš ieminas. Būtībā tās bija luksusa tirdzniecības preces. Tad tas vairs nešķiet tik dzejiski.

Paklājus auda vergi, tie allaž bija bērni, jo vienīgi bērnu pirksti bija pietiekami sīki, lai veiktu tik sarežģītu darbu. Taču nerimtīgais, cītīgais darbs, kas no šiem bērniem tika prasīts, astoņu deviņu gadu vecumā laupīja viņiem redzi, un tieši viņu aklums bija tā mēraukla, pēc kuras paklāju tirgoņi vērtēja un cildināja savu preci. Šis paklājs ir laupījis acu gaismu desmit bērniem, viņi mēdza sacīt. Sis ir laupījis redzi piecpadsmit bērniem, šis — divdesmit. Tā kā attiecīgi pieauga cena, tad viņi mūždien pārspīlēja. Pircējam pēc paražas vajadzēja zoboties par šiem apgalvojumiem. Gan jau tikai septiņiem, tikai divpadsmit, tikai sešpadsmit, viņi teica, taustīdami paklāju. Tas jau ir rupjš kā trauklupata. Gatavais ubaga palags. To būs audis kāds gnarrs.

Bērni, kuri zaudēja redzi — gan meitenes, gan zēni —, tika pārdoti bordeļu īpašniekiem. Šāda akluma piemeklēto bērnu pakalpojumi ienesa lielas summas; stāstīja, ka viņu pieskāriens esot tik

maigs un prasmīgs, ka zem viņu pirkstiem esot sajūtams, kā no tavas paša ādas uzzied puķes un izstrāvo ūdens.

Viņi lieliski prata arī atmūķēt slēdzenes. Tie, kuriem izdevās aizbēgt, mainīja amatu un iemanījās tumsā pārgriezt ļaudīm rīkli, tāpēc bija ļoti pieprasīti kā algoti slepkavas. Viņiem bija ļoti asa dzirde; viņi prata staigāt bez skaņas un iespraukties pat vissīkākajā spraugā; viņi spēja saost atšķirību starp cilvēku, kurš guļ dziļā miegā, un nemierīgu sapņu mocīto. Viņi nogalināja tik liegi kā naktstauriņš, kurš pieskaras tev pie kakla. Tika uzskatīts, ka viņi nepazīst žēlastību. No viņiem ļoti baidījās.

Stāstos, kurus bērni čukstus stāstīja cits citam — sēdēdami un auzdami savus nebeidzamos paklājus, kamēr vēl nebija zaudējuši redzi, — runa bija par šo iespējamo nākotnes dzīvi. Viņu vidū bija izplatīts teiciens, ka brīvi ir tikai aklie.

Tas ir tik skumji, viņa čukst. Kāpēc tu stāsti man tik skumjus notikumus?

Tagad viņi ir vēl dziļāk ēnā. Viņa rokas beidzot apvijušās ap meiteni. Tikai uzmanīgi, viņš domā. Bez spējām kustībām. Viņš koncentrējas uz savu elpu.

Es stāstu tev to, ko protu stāstīt labi, viņš saka. Un arī to, kam tu ticēsi. Tu taču neticētu saldiem niekiem, vai ne?

Nē. Tiem es neticētu.

Turklāt tas nav gluži skumjš stāsts — daži no viņiem aizbēga.

Bet viņi kļuva par slepkavām.

Viņiem jau nebija izvēles, vai ne? Viņi nevarēja paši kļūt par paklāju tirgotājiem vai par bordeļu īpašniekiem. Viņiem nebija kapitāla. Tāpēc vajadzēja uzņemties netīro darbu. Viņiem nepaveicās.

Nevajag, viņa saka. Tā nav mana vaina.

Un manējā arī ne. Teiksim, ka mūs piemeklējuši tēvu grēki.

Tā ir nevajadzīga cietsirdība, viņa dzedri saka.

Kad tad cietsirdība ir vajadzīga? viņš noprasa. Un cik liela? Palasi avīzes, pasauli neesmu izdomājis es. Starp citu, es esmu šo slepkavu pusē. Ja tev būtu jāizvēlas starp slepkavošanu un bada nāvi, ko tu izvēlētos? Nu jā, vienmēr jau paliek vēl maucība, ar ko pelnīt maizi.

Nu viņš ir gājis par tālu. Izrādījis savas dusmas. Viņa atvirzās nost. Nu, tā, viņa saka. Man ir jāiet atpakaļ. Lapas ap viņiem sakustas spējā brāzmā. Viņa paceļ delnu: uz tās nokrīt dažas lietus lāses. Pērkons tagad iedārdas tuvāk. Viņa noņem no pleciem žaketi. Viņš nav viņu noskūpstījis; to viņš nedarīs, šovakar ne. Viņa to izjūt kā sprieduma atlikšanu.

Nostājies pie sava loga, viņš saka. Pie savas guļamistabas loga. Atstāj gaismu iedegtu. Vienkārši pastāvi tur.

Viņš ir viņu iztrūcinājis. Kāpēc? Dieva dēļ, kāpēc?

Es gribu, lai tu tā izdari. Gribu pārliecināties, ka tu esi drošībā,

viņš piemetina, lai gan drošībai ar to nav nekāda sakara. Es mēģināšu, viņa saka. Tikai brītiņu. Kur tu būsi? Zem koka. Zem kastaņas. Tu mani neredzēsi, bet es būšu tur. Viņa domā: viņš zina, kur ir logs. Viņš zina, kas tas par koku. Viņš noteikti ir ložņājis apkārt. Novērojis. Viņa viegli nodreb. Līst lietus, viņa saka. Drīz' gāzīs straumēm. Tu izmirksi. Nav jau auksti, viņš atteic. Es gaidīšu.

The Globe and Mail, 1998. gada 19. februārī

Praiera, Vinifreda Grifena. Mirusi 92 gadu vecumā savā mājā Rouzdeilā, pēc ilgas slimības. Misis Praiera bija izcila fdantrope, un viņas personā Toronto pilsēta ir zaudējusi vienu no savām uzticamākajām un pastāvīgākajām labdarēm. Mirušā rūpnieka Ričarda Grifena māsa, izcilās rakstnieces Loras Čeisas svaine, misis Praiera darbojās Toronto Simfoniskā orķestra valdē tā tapšanas gados, bet pēdējā laikā — Ontārio Mākslas galerijas brīvprātīgajā komitejā un Kanādas Vēža ārstēšanas biedrībā. Viņa aktīvi piedalījās arī Granīta klubā, Helikoniešu klubā, Junioru līgā un Domīniju drāmas festivāla komitejā. Par viņas nāvi sēro brāļa mazmeita Sabrina Grifena, kura patlaban atrodas ceļojumā Indijā.

Bēru ceremonija notiks otrdienas rītā Sv. Apustuļa Simona baznīcā, sekos apbedīšana Mauntplezentas kapsētā. Puķu vietā ieteicami ziedojumi Princeses Margarētas slimnīcai.

Aklais slepkava: Lupukrasas sirds

Cik laika mums ir? viņš vaicā.

Daudz, viņa atbild. Divas vai trīs stundas. Viņi visi kaut kur aizbraukuši.

Kādā nolūkā?

Nezinu. Taisīt naudu. Pirkt mantas. Darīt labus darbus. Vai ko nu viņi tur nodomājuši. Viņa atglauž aiz auss matu šķipsnu, izslienas staltāk. Viņa jūtas kā izsaukta, it kā viņai būtu pasvilpts. Lētuma izjūta. Kam pieder šī mašīna? viņa jautā.

Vienam draugam. Es esmu svarīga persona, man ir draugs ar mašīnu.

Tu velc mani uz zoba, viņa saka. Viņš neatbild. Viņa parausta cimda pirkstu. Ja nu kāds mūs ierauga?

Viņi redzēs tikai mašīnu. Un šis autiņš ir īsta klaberkaste, nabagu vāģis. Pat ja kāds skatīsies tev taisni virsū, viņš tevi neredzēs, jo tādu sievieti kā tu nemaz nav iespējams pieķert tādā mašīnā kā šī.

Dažreiz es tev diez kā nepatīku, viņa ieminas.

Pēdējā laikā es tikpat kā nespēju domāt ne par ko citu, viņš saka. Bet patikt — tas ir citādi. Patikšanai vajadzīgs laiks. Man nepietiek laika, lai tu man patiktu. Es nespēju uz to koncentrēties.

Tur nē, viņa brīdina. Paskaties uz ceļa rādītāju.

Ceļa rādītāji ir domāti citiem, viņš attrauc. Šeit — ejam šeit.

Patiesībā tā ir vaga, nevis taka. Nosviesti papīra mutautiņi, košļeņu papīriņi, izlietoti prezervatīvi kā zivju pūšļi. Pudeles un oļi; sakaltuši dubļi, saplaisājuši un grambaini. Viņas kurpes, viņas kurpju papēži tādai iešanai nav piemēroti. Viņš saņem meiteni aiz elkoņa un pietur. Viņa sakustas, lai pavirzītos nostāk.

Tur taču ir tikpat kā klajums. Kāds ieraudzīs.

Kas ieraudzīs? Mēs esam zem tilta.

Policists. Nevajag. Vēl ne.

Policisti neložņā apkārt gaišā dienas laikā, viņš saka. Tikai pa nakti, ar lukturiem, tad viņi meklē bezdievīgus pervertus.

Drīzāk klaidoņus, viņa piebilst. Maniakus.

Šeit, viņš saka. Te apakšā. Ēnā.

Vai tur nav indīgo efeju?

Itin nemaz. Goda vārds. Un arī neviena klaidoņa vai maniaka, ja neņem vērā mani.

Kā tu zini? Par indīgajām efejām. Vai tu tur jau esi bijis?

Neraizējies tik daudz, viņš saka. Gulsties.

Nevajag. Tu saplēsīsi. Pagaidi mirklīti.

Viņa dzird pati savu balsi. Tā nav viņas balss, tā ir pārāk aizelsusies.

Uz cementa ar lūpukrāsu uzzīmēta sirds, tai vidū četri iniciāļi. Tos savieno M: M nozīmē Mīl. Tikai tie, uz kuriem tas attiecas, zinātu, kam pieder šie iniciāļi — ka viņi ir bijuši šeit, ka izdarījuši to. Sludinājuši mīlu, neizpaužot detaļas.

Sirds ārpusē ir četri citi burti, gluži kā četras kompasa debespuses:

P I

S T

Vārds pārplēsts, izvērsts uz āru: seksa nepielūdzamā topogrāfija.

Dūmu garša uz viņa lūpām, sāls viņas mutē; visapkārt sašķaidītas zāles, kaķu un nomaļu nostūru smārds. Miklums un zaļums, zemes uz ceļgaliem, netīras un sulīgas; garkājainas pienenes stiepjas pret sauli.

Zemāk par to vietu, kur viņi guļ, urdz strauts. Augšā lapoti zari, tieviņi vīteņaugi ar violetiem ziediem; augšup ceļas tilta slaidie balsti, dzelzs fermas, virs galvas aizripo riteņi; zilās debesis šķembās. Cieta zeme viņai zem muguras.

Viņš noglāsta viņai pieri, novelk ar pirkstu pār vaigu. Tev nevajadzētu mani pielūgt, viņš saka. Man jau nepieder vienīgais daikts pasaulē. Kādu dienu tu to uzzināsi.

Runa nav par to, viņa atteic. Turklāt — es tevi nepielūdzu. Viņš jau bīda viņu prom, nākotnē.

Nu, lai kas tas būtu, tu to dabūsi vēl, līdzko es vairs nejaukšu tev galvu.

Ko tieši tu domā? Tu nemaz nejauc man galvu.

Ka arī pēc dzīves ir dzīve, viņš atbild. Pēc mūsu dzīves.

Runāsim par kaut ko citu.

Labi, viņš saka. Atgulies vēl. Noliec galvu šeit. Pavelk sānis savu miklo kreklu. Viena roka apskāvusi viņu, otra izzvejo no kabatas cigaretes, tad uzšķiļ sērkociņu pret īkšķa nagu. Viņas auss viņa pleca bedrītē.

Viņš jautā — kur es paliku?

Pie paklāju audējiem. Pie aklajiem bērniem.

Ak jā. Atceros.

Viņš saka: Sekel-Nornas bagātība balstījās uz vergiem un jo sevišķi uz vergiem bērniem, kuri auda slavenos paklājus. Taču labāk bija to nepieminēt. Snilfardi apgalvoja, ka viņu bagātību avots esot nevis vergi, bet gan viņu pašu tikumi un pareizā domāšana — proti, īstie upuri, kas tiekot nesti dieviem.

Dievu bija daudz. Dievi vienmēr ir parocīgi, tie attaisno gandrīz visu, un Sekel-Nornas dievi nebija izņēmums. Tie visi bija gaļēdāji; tiem patika dzīvnieku upuri, tomēr visaugstāk tie vērtēja cilvēku asinis. Stāstīja, ka, dibinot pilsētu, kas bija noticis tik sen, ka jau pārvērties par leģendu, deviņi ticīgi tēvi upurējuši savus pašu bērnus, lai tie kā svēti sargi tiktu apbedīti zem pilsētas deviņiem vārtiem.

Uz katru no četrām debespusēm veda divi šādi vārti — vieni

iziešanai un otri ieiešanai: ja kāds aizgāja pa tiem pašiem vārtiem, pa kuriem bija ieradies, tad tas nozīmēja pāragru nāvi. Devītie vārti bija līmeniska marmora plātne pakalna galā pilsētas vidū; tā atvērās pati no sevis un šūpojās starp dzīvību un nāvi, starp miesu un garu. Pa šīm durvīm nāca un gāja dievi: tiem nevajadzēja divus vārtus, jo atšķirībā no mirstīgajiem tie spēja vienlaikus atrasties abās vārtu pusēs. Sekel-Nornas praviešiem bija paruna: Kura ir cilvēka īstā elpa — izelpa vai ieelpa? Tāda bija dievu daba.

Šie devītie vārti reizē bija arī altāris, uz kura tika lietas upuru asinis. Mazi puisēni tika ziedoti Triju sauļu dievam, kurš bija dienas, spilgtas gaismas, piļu, dzīru, pavardu, karu, dzērienu, ieeju un vārdu dievs; mazas meitenītes tika ziedotas Piecu mēnešu dievietei — nakts, miglu un ēnu, bada, alu, dzemdību, izeju un klusuma aizbildnei. Puisēniem uz altāra ar milnu sašķaidīja smadzenes, tad viņus iesvieda dieva mutē, kura veda liesmojošā krāsnī. Meitenītēm pārgrieza rīkli un izlēja asinis, lai piepildītu piecus dilstošos mēnešus, liedzot tiem izdzist un pagaist uz visiem laikiem.

Par godu deviņām meitenēm, kas apbedītas pie pilsētas vārtiem, katru gadu tika upurētas deviņas meitenes. Upurētās tika dēvētas par "Dievietes kalponēm", un viņām tika ziedotas lūgšanas, ziedi un vīraks, lai viņas aizbilstu par dzīvajiem. Pēdējie trīs gada mēneši tika uzskatīti par "bezsejas mēnešiem"; šajos mēnešos neauga labība, un tika pieņemts, ka Dieviete gavē. Šai laikā valdīja Saules dievs savā kara omā, ar krāsnīm pa rokai, un puisēnu mātes ģērba dēlēnus meiteņu drānās, lai pasargātu.

Ar likumu bija noteikts, ka dižciltīgākajām snilfardu ģimenēm jāupurē vismaz viena no savām meitām. Ziedot meiteni, kurai piemita kāda vaina vai trūkums, nozīmēja aizvainot Dievieti, un, laikam ritot, snilfardi sāka kropļot savas meitas, lai glābtu viņām dzīvību: meitenēm nogrieza pirkstu vai auss ļipiņu, vai kādu citu sīku ķermeņa daļu. Drīz šī kropļošana kļuva tīri simboliska: garens, zils tetovējums atslēgas kaula iedobītē. Ja šāda kastas zīme bija sievietei, kura nepiederēja pie snilfardiem, tas bija noziegums, par kuru pienācās nāvessods, taču bordeļu īpašnieki, allaž čakli gādādami par savu uzņēmumu, ar tinti uzzīmēja šādus tetovējumus tām savām jaunākajām priekameitām, kuras prata tēlot augstprātību. Tas gāja pie sirds tādiem klientiem, kuri vēlējās justies tā, it kā izvarotu kādu zilasiņu snilfardu princesi.

Tai pašā laikā snilfardi pasāka adoptēt atradenes — lielākoties verdzeņu un viņu saimnieku pēcnācējas — un izmantot tās par upuri savu likumīgo meitu vietā. Tā bija blēdība, tomēr dižciltīgajām ģimenēm piederēja liela vara, tāpēc varasvīri uz šādu krāpšanos skatījās caur pirkstiem.

Tad augstmaņu ģimenes kļuva vēl slinkākas. Tās vairs negribēja

uzņemties liekas rūpes un audzināt šīs meitenes savā mājā, tāpēc vienkārši nodeva tās Dievietes tempļa rīcībā, dāsni samaksājot par uzturu. Tā kā meitenei bija dots ģimenes vārds, tad tieši ģimenei pienācās gods par ziedojumu. Tas bija apmēram tāpat kā audzēt sacīkšu zirgus. Šāda prakse bija tikai bāla atblāzma no cēlā pirmsākuma, taču tai laikā Sekel-Nornā par naudu jau bija pērkams pilnīgi viss.

Ziedošanai nolemtās meitenes tika ieslēgtas atsevišķā tempļa telpā, mielotas ar pašiem labākajiem ēdieniem, lai paliktu glītas un veselīgas, un rūpīgi apmācītas, lai būtu gatavas lielajai dienai — spējīgas pildīt savu pienākumu atbilstoši etiķetei, nedrebot aiz bailēm. Saskaņā ar teoriju ideālai upurēšanai bija jābūt kā dejai: cēlai un liriskai, harmoniskai un graciozai. Viņas jau nebija dzīvnieki, ko rupji nokauj; dzīvība viņām bija jāatdod brīvprātīgi. Daudzas ticēja tam, ko viņām teica: ka no viņu pašaizliedzības ir atkarīga visas ķēniņvalsts labklājība. Ilgas stundas viņas pavadīja lūgšanās, pareizi noskaņodamas savu prātu; viņām mācīja staigāt nolaistām acīm, smaidīt maigā melanholijā un dziedāt Dievietes dziesmas, kuras vēstīja par prombūtni un klusumu, par nepiepildītu mīlu un neizpaustu nožēlu un par bezvārdību, — tās bija dziesmas par dziedāšanas neiespējamību.

Atkal aizritēja laiks. Tagad vairs tikai nedaudzi uztvēra dievus nopietni, un katru, kurš bija pārlieku dievbijīgs vai ticīgs, uzskatīja par ķertu. Pilsētnieki turpināja veikt senos rituālus, jo allaž bija tā darījuši, tomēr tamlīdzīgas lietas nebūt nebija pilsētas galvenā nodarbošanās.

Par spīti noslēgtībai no ārpasaules dažas meitenes pēdīgi atskārta, ka tiek slepkavotas novecojušu priekšstatu vārdā. Dažas, ieraugot dunci, mēģināja bēgt. Citas sāka kliegt, kad tika sagrābtas aiz matiem un atmuguriski vilktas uz altāra pusi, un vēl citas nolādēja pašu ķēniņu, kurš šajos gadījumos pildīja augstā priestera pienākumus. Viena bija viņam pat iekodusi. Vienkāršie ļaudis ņēma ļaunā šos retos panikas un dusmu izpaudumus, jo tiem taču sekoja briesmīgas nelaimes. Tādām vismaz vajadzētu sekot, ja pieņem, ka Dieviete eksistē. Lai nu kā, šādi jūtu izvirdumi varēja sabojāt svētkus: upurēšanā ar labpatiku noskatījās visi, pat ignirodi, pat vergi, jo tiem bija iedota brīvdiena un atļauts piedzerties.

Tāpēc tika ieviests paradums trīs mēnešus pirms noteiktā upurēšanas laika nogriezt meitenēm mēli. Priesteri apgalvoja, ka tā esot nevis kropļošana, bet gan uzlabojums, — kas gan cits tik labi piedienētu Klusuma dievietes kalponēm?

Tā nu katra meitene, palikusi bez mēles, pārpilna ar vārdiem, kurus nekad vairs nespēs izrunāt, ietīta plīvuros, greznota ar ziediem, skanot svinīgai mūzikai, tika vesta procesijā augšup pa spirālveida kāpnēm uz pilsētas devītajiem vārtiem. Mūsdienās varētu sacīt, ka

viņa atgādināja izlutinātu līgavu no augstākajām aprindām.

Viņa pieceļas sēdus. Tas patiesībā ir neiederīgi, viņa saka. Tu tikai ķircini mani. Tev vienkārši patīk iztēloties, kā tiek nogalinātas šīs nabaga meitenes savos līgavu plīvuros. Varu derēt, ka viņas bija blondīnes.

Es tevi neķircinu, viņš saka. Būtībā ne. Turklāt es to visu neesmu izdomājis, tam ir stingrs vēsturisks pamats. Heti…

Nu, protams, bet tu tik un tā visu laiku aplaizi lūpas. Tu esi atriebīgs — nē, tu esi greizsirdīgs, Dievs vien zina, kāpēc. Man nospļauties par hetiem un vēsturi, un visu pārējo — tas ir tikai aizbildinājums.

Pagaidi mirklīti. Tu piekriti upura jaunavām, tu iekļāvi tās ēdienkartē. Es tikai pildu pasūtinājumu. Pret ko tu iebilsti — pret garderobi? Pārāk daudz tilla?

Nestrīdēsimies, viņa saka. Juzdama, ka nāk raudiens, viņa sažņaudz dūres, lai to apvaldītu.

Es negribēju sabojāt tev garastāvokli. Būs jau labi.

Viņa atgrūž viņa roku. Tu gribēji sabojāt man garastāvokli. Tev ir patīkami apzināties, ka tu to spēj.

Man likās — tas tevi uzjautrina. Klausīties, kā es uzstājos. Kā žonglēju ar īpašības vārdiem. Tēloju tev ākstu.

Viņa sarausta lejup svārkus, sabāž aiz jostas blūzi. Mirušas meitenes līgavu plīvuros, kāpēc lai tas mani uzjautrinātu? Ar nogrieztām mēlēm. Tu laikam domā, ka es esmu kāds nezvērs.

Es svītrošu to laukā. Es to mainīšu. Tevis dēļ pārrakstīšu vēsturi. Labi?

To tu nemaz nevari, viņa saka. Vārdi ir izskanējuši. Tu nevari paņemt atpakaļ ne pusi rindiņas. Es eju prom. Tagad viņa stāv uz ceļgaliem, gatavodamās piecelties.

Laika vēl daudz. Atgulies. Viņš satver viņas delnas locītavu.

Nē. Laid. Paskaties, kur jau saule. Viņi atgriezīsies. Man var izcelties nepatikšanas, lai gan tev kaut kas tāds droši vien nenozīmē nekādas nepatikšanas: tas nemaz neskaitās. Tev ir vienalga — tev vajag tikai ātru, ātru…

Nu, spļauj vien laukā.

Tu zini, ko es domāju, viņa gurdi saka.

Tas nav tiesa. Piedod. Es pats esmu nezvērs, es aizrāvos. Turklāt tas ir tikai stāsts.

Viņa piespiež pieri pie ceļgaliem. Pēc mirkļa ierunājas: Ko lai es iesāku? Pēc tam kad — kad tevis te vairs nebūs?

Tu tiksi tam pāri, viņš atbild. Tu dzīvosi. Nāc, notīrīšu tev drēbes.

Tās nav notīrāmas tāpat vien.

Aizpogāsim tev podziņas, viņš saka. Neskumsti.

Pulkveža Henrija Parkmena vidusskolas Majas un skolas un

Absolventu asociācijas biļetens, Taikonderoga, 1998. gada maijā

MAIRA STĒRDŽESA, ABSOLVENTU ASOCIĀCIJAS VICEPREZIDENTE

TIKS PASNIEGTA LORAS ČEISAS PIEMIŅAS BALVA

Pulkveža Henrija Pārkmena vidusskola ir iemantojusi vērtīgu, jaunu balvu. To mums savā testamentā augstsirdīgi novēlējusi nelaiķe misis Vinifreda Grifena Praiera no Toronto; mūsu atmiņā allaž paliek viņas ievērojamais brālis Ričards E. Grifens, jo šeit, Taikonderogā, viņš bieži pavadīja brīvdienas un labprāt burāja pa mūsu upi. Šī godalga — Loras Čeisas piemiņas balva par labāko domrakstu — ir divsimt dolāru vērtībā un tiks pasniegta izlaiduma klases audzēknim vai audzēknei par labāko īso stāstu; iesniegtos darbus izskatīs trīs Absolventu asociācijas locekļi, ņemot vērā gan to literārās, gan morālās vērtības. Mūsu direktors, misters Efs Evanss, apliecina: "Mēs esam pateicīgi misis Praierai, ka savā dāsnajā labdarībā viņa atcerējusies arī mūs."

Šī balva, kam nosaukums dots par godu slavenajai vietējai rakstniecei Lorai Čeisai, pirmo reizi tiks pasniegta izlaiduma svinībās jūnijā. Rakstnieces māsa, misis Airisa Grifena no Ceisu ģimenes, kas agrāk tik daudz darījusi mūsu pilsētas labā, ir laipni piekritusi pasniegt balvu laimīgajam uzvarētājam vai uzvarētājai, un atlikušas ir vairs tikai dažas nedēļas, tāpēc sakiet saviem audzēkņiem, lai uzrota piedurknes un sparīgi ķeras pie radošā darba!

Absolventu asociācija rīko tējas vakaru vingrošanas zālē tūdaļ pēc izlaiduma svinībām, biļetes pie Mairas Stērdžesas Piparkūku namiņā, visi ienākumi tiks izmantoti jauniem futbola tērpiem, kuri mums tiešām nepieciešami! Visi laipni aicināti ziedot cepumus un smalkmaizītes, lūdzu skaidri norādīt, kuriem izstrādājumiem pievienoti rieksti.

III

-•«i

Balvas pasniegšana

Šorīt es pamodos, juzdama izbailes. Sākumā nesapratu, kāpēc, bet tad atcerējos. Šodien ir ceremonijas diena.

Saule bija augstu, istabā jau pārāk silti. Gaisma ieplūda caur tīkla aizkariem, karājās gaisā kā dūņas dīķī. Galva man bija kā maiss, pilns ar mīkstu ķēpu. Joprojām naktskreklā, nosvīdusi aiz kādām bailēm, kuras biju atbīdījusi malā kā lapotus zarus, es uzslējos sēdus un izkāpu no savandītās gultas, tad piespiedu sevi uzsākt parastos rītausmas rituālus — tās ceremonijas, kuras mēs veicam, lai izskatītos, ka esam pie pilna prāta, un būtu pieņemami citiem cilvēkiem. Mati ir jāpieglauž, pēc tam kad sazin kādas parādības naktī likušas tiem saslieties stāvus, no acīm jāizmazgā stingas neticības izteiksme. Jāiztīra zobi, kādi nu tie ir. Dievs vien zina, kādus kaulus esmu grauzusi miegā.

Tad es iegāju dušā, turēdamās pie stieņa, kuru te ierīkot mani pierunājusi Maira, un centos nenomest zemē ziepes: man ir bail paslīdēt. Lai nu kā, miesa krietni jāapšlāc ar ūdeni, lai no ādas noskalotu naksnīgās tumsas smārdu. Man ir aizdomas, ka man piemīt kāds smārds, kuru pati vairs nespēju sajust, — sasutušas miesas un duļķainu, savecējušu čuru smaka.

Noslaucījusies, iesvaidījusies ar losjonu un iepūderējusies, gluži kā miltrasas klāta, es kaut kādā šī vārda nozīmē biju atjaunota. Tomēr joprojām neatlaidās bezsvara sajūta vai, drīzāk, tāda sajūta, it kā es grasītos spert soli pār klints malu. Ikreiz, liekot kāju uz priekšu, es ar tās purngalu vispirms viegli pieskaros grīdai, it kā tā zem manis varētu pazust. Vietā mani notur tikai un vienīgi virsmas spriegums.

Labāk kļuva, kad apģērbos. Bez stalažām es diez cik labi neizskatos. (Tomēr — kas noticis ar manām īstajām drēbēm? Šie bezveidīgie pasteļtoņi un ortopēdiskās kurpes taču noteikti pieder kādai citai. Bet tas viss ir mans; vēl ļaunāk, tas man tagad piestāv.)

Pēc tam -— kāpnes. Man ir drausmīgi bail noripot pa tām lejā — pārlauzt sprandu, gulēt izplestām rokām un kājām, tā ka redzama apakšveļa, pēc tam izkust pūžņainā peļķē, pirms kādam ienāk prātā ierasties un mani atrast. Tas būtu tik nejēdzīgs veids, kā nomirt. Es tiku galā pa vienam pakāpienam vien, cieši sažņaugusi margas; tad pa gaiteni uz virtuvi, kreisās rokas pirksti velkas pa sienu kā kaķa ūsas. (Lielākoties es vēl redzu. Es vēl staigāju. Esiet pateicīgas arī par mazu žēlastību, mēdza teikt Rīnija. Kāpēc? jautāja Lora. Kāpēc tā ir tik mazar)

Man negribējās ēst brokastis. Es izdzēru glāzi ūdens un pavadīju laiku nervozējot. Pusdesmitos man pakaļ atbrauca Volters. "Nu, vai laiks ir pietiekami karsts?" viņš sāka ar parasto ievadu. Ziemā tiek

teikts — pietiekami auksts. Slapjš un sauss ir paredzēti pavasarim un rudenim.

"Kā tad tev šodien klājas, Volter?" es apvaicājos kā allaž.

"Cenšos nedarīt blēņas," viņš kā allaž atbildēja.

"Tas ir pats labākais, ko var gaidīt no mums katra," es sacīju. Viņš demonstrēja savu smaida versiju — plānu plaisiņu sejā kā žūstošos dubļos —, atvēra man automašīnas durtiņas un apsēdināja mani pasažieru sēdeklī. "Šodien liela diena, ko?" viņš teica. "Piesprādzējies, citādi mani vēl arestēs." Piesprādzējies — to viņš izmeta kā joku; viņš ir gana vecs, lai atcerētos senākas, bezrūpīgākas dienas. Tagad viņš būtu viens no tiem jaunekļiem, kuri vada mašīnu, elkoni izbāzuši laukā pa logu, plaukstu uzlikuši draudzenei uz ceļgala. Pārsteidzoši iedomāties, ka viņa draudzene taču bija Maira.

Viņš piesardzīgi pagrieza mašīnu prom no ietves malas, un mēs klusēdami sākām braukt. Volters ir liela auguma vīrs — stūrains kā cokols, ar tādu kaklu, kurš drīzāk ir nevis kakls, bet gan trešais plecs; no viņa plūst visai patīkams novalkātu ādas zābaku un benzīna smārds. Pēc rūtainā krekla un beisbola cepurītes es secināju, ka viņš nav paredzējis piedalīties izlaiduma ceremonijā. Viņš nelasa grāmatas, un tāpēc mēs abi varam justies ērtāk: viņa izpratnē Lora ir mana māsa, žēl, ka viņa mirusi, un tas tad arī viss.

Man būtu vajadzējis apprecēties ar tādu vīrieti kā Volters. Viņam ir zelta rokas.

Nē: man nebūtu vajadzējis precēties vispār. Tad būtu aiztaupīts daudz nepatikšanu.

Volters apturēja mašīnu pie vidusskolas. Tā ir celta pēckara modernisma stilā, piecdesmit gadu veca, bet man joprojām jauna: es nespēju pierast pie šī plakanuma, pie šī izteiksmes trūkuma. Ēka izskatās pēc taras kastes. Pa ietvi, pār zālienu un iekšā pa parādes durvīm plūda jaunieši un viņu vecāki, drānas viņiem bija visās vasaras krāsās. Mūs gaidīja Maira, jautri uzsauca, stāvēdama uz kāpnēm baltā kleitā ar lielu, sarkanu rožu rakstu. Sievietēm, kurām tik pamatīga pēcpuse, nevajadzētu valkāt tērpus ar tik lielām puķēm virsū. Korsetēm ir zināmas priekšrocības, kaut gan es nebūt nevēlos, lai tās atkal nāk modē. Viņa bija safrizējusies — vienās blīvās, sirmās, tādās kā vārītās sprodziņās, gluži kā angļu advokāta parūka.

"Tu esi novēlojies," viņa teica Volteram.

"Nekā, neesmu vis," Volters attrauca. "Ja es esmu novēlojies, tad visi citi ir ieradušies par agru, un cauri. Ko tad viņa te būtu sēdējusi un kūkojusi?" Viņi ir paraduši runāt par mani trešajā personā, it kā es būtu bērns vai mājdzīvnieks.

Volters nodeva manu roku Mairas gādībā, un mēs kopā devāmies augšup pa lieveņa pakāpieniem kā trīskāju lēkšanas sacīkstēs. Es jutu to pašu, ko droši vien juta Mairas roka: trauslu delma kaulu, ko klāj

ļengana biezputra un dzīslas. Būtu vajadzējis paņemt līdzi spieķi, tomēr es nespēju iedomāties, ka varētu ņemt to līdzi uz skatuves. Kāds pret to noteikti pakluptu.

Maira aizveda mani aiz kulisēm, pajautāja, vai man nevajagot uz dāmistabu — to viņa nekad nepiemirst —, un tad apsēdināja mani ģērbtuvē. "Tagad vienkārši paliec tepat," viņa teica. Un aizsteidzās prom pārliecināties, vai viss ir kārtībā, pēcpuse nolīgojās vien.

Ap ģērbtuves spoguli virknējās mazas, apaļas spuldzītes kā teātros; apgaismojums bija glaimojošs, taču es nejutos glaimota: es izskatījos slima, āda bez vienas asins lāsītes kā ūdenī izžulgusi gaļa. Vai tur vainīgas bailes vai īsta slimība? Lai nu kā, es nebiju labākajā formā.

Samekleju ķemmi un pavirši sabikstīju matus galvvidu. Maira mūždien draud aizvest mani pie "savas meitenes" uz to vietu, ko pati vēl aizvien dēvē par "Skaistumkopšanas salonu" — oficiālais nosaukums ir "Frizētava" ar uzmundrinošu piebildi "Unisekss" —, bet es turpinu pretoties. Vismaz matus es vēl arvien varu saukt par savējiem, lai gan tie slienas gaisā tā, it kā es būtu pasēdējusi elektriskajā krēslā. Zem tiem vīd galvas ādas laukumiņi, pelēcīgi sārti kā peļu pēdiņas. Ja es kādreiz iekļūšu stiprā vējā, visi mani mati aizlidos kā pieneņpūkas, paliks tikai mazs, bakurētains, kukurūzas vālītei līdzīgs pliks pauris.

Maira bija atstājusi man vienu no savām īpašajām, brūnajām kūciņām, naski izceptām absolventu tējas vakaram, — ķites šķēli, pārklātu ar šokolādes dūņām, — un aizskrūvējamu plastmasas krūzi ar pašas brūvētu, akumulatora skābei līdzīgu kafiju. Es nespēju ne dzert, ne ēst, bet kam gan Dievs ir radījis tualetes? Ticamības labad atstāju dažas brūnas drupačas.

Tad iebrāzās Maira, uzrāva mani kājās un aizveda sev līdzi, un direktors spieda man roku, teikdams, cik jauki, ka es esot ieradusies; pēc tam mani nodeva tālāk direktora vietniekam, Absolventu asociācijas prezidentam, Angļu valodas nodaļas vadītājai — sievietei bikšķostīmā —, Jauniešu tirdzniecības kameras pārstāvim un, visbeidzot, vietējam parlamenta loceklim, kurš, kā jau viņi visi, par visu vari allaž grib būt lietas kursā. Tik daudz nospodrinātu zobu nebiju redzējusi zibam kopš Ričarda politiķa laikiem.

Maira pavadīja mani līdz krēslam, tad nočukstēja: "Es būšu tepat aiz kulisēm." Sāka spēlēt skolas orķestris, nobira daži spalgi bemoli, un mēs dziedājām "Ak Kanāda!", kuras vārdus es nekad nespēju ielāgot, jo tie mūždien tiek mainīti. Mūslaikos daļa dziesmas tiek dziedāta franciski, kas kādreiz būtu bijis gluži neiedomājami. Mēs apsēdāmies, apliecinājuši savu kolektīvo lepnumu par kaut ko tādu, ko nemākam izrunāt.

Tad skolas kapelāns uzsāka lūgšanu, nolasīdams Dievam lekciju

par daudzajiem līdz šim nepieredzētajiem sarežģījumiem, kādi gaida mūsdienu jauniešus. Dievs to noteikti ir dzirdējis jau agrāk, tas viņam droši vien ir apnicis tikpat stipri kā mums, pārējiem. Pēc tam pie vārda nāca vēl citi: divdesmitā gadsimta beigas, metam laukā vecos, laižam iekšā jaunos, nākotnes pilsoņi, no mūsu gurušajām rokām jums, un tā tālāk. Es ļāvu domām klīst; biju gana gudra, lai zinātu, ka no manis gaida tikai to, lai es neizgāžos. Tikpat labi es būtu varējusi atkal sēdēt līdzās katedrai vai kādās nebeidzamās vakariņās blakus Ričardam un turēt muti. Ja man pajautāja — tas gadījās reti —, kāds esot mans vaļasprieks, es parasti atbildēju, ka darbs dārzā. Labākajā gadījumā puspatiesība, tomēr pietiekami garlaicīga, lai izturētu pārbaudi.

Nu absolventiem bija laiks doties pēc saviem diplomiem. Viņi kāpa uz skatuves, svinīgi un starojoši, daždažādos lielumos, visi tik skaisti, cik skaisti var būt vienīgi jaunie. Pat neglītie bija skaisti, pat īgnie, resnie, pat pumpainie. Neviens no viņiem to nesaprot — cik skaisti viņi ir. Un tomēr viņi ir kaitinoši, šie jaunie. Stāja viņiem parasti ir drausmīga, un, spriežot pēc dziesmām, viņiem patīk gausties un vēl izbaudīt savas ciešanas; sauklis smaidi un paciet acīmredzot ir aizgājis to pašu ceļu, ko fokstrots. Viņi paši neapjēdz, kā viņiem veicies.

Man viņi neveltīja tikpat kā ne skatiena. Viņiem es droši vien šķitu vecmodīga, bet, manuprāt, tāds liktenis ir visiem: tie, kas jaunāki par viņiem, pazemina viņus līdz vecmodīgo kategorijai. Ja vien, protams, zeme nav piešķaidīta ar asinīm. Karš, sērgas, slepkavības, jebkurš smagu pārbaudījumu vai vardarbības veids, jā, pret to viņi jūt cieņu. Asinis nozīmē, ka mēs esam bijuši nopietni.

Nu tika pasniegtas balvas — datorzinībās, fizikā, kaut kas neskaidri noņurdēts, biznesa pamatos, angļu literatūrā, nākamo nesaklausīju. Pēc tam Absolventu asociācijas vīrs noklepojās un ņēmās svētulīgi apcerēt Vinifredu Grifenu Praieru, svēto zemes virsū. Kā visi sāk melst, tiklīdz runa ir par naudu! Man liekas, vecā ragana to visu iztēlojās, rakstīdama savu novēlējumu, lai cik tas sīkstulīgs. Viņa zināja, ka mani aicinās būt klāt; viņa gribēja, lai es mokos zem pilsētas asā skatiena, kamēr tiek cildināts viņas dāsnums. Izmantojiet šo naudu, pieminēdami mani. Man riebās sagādāt viņai šo gandarījumu, taču es nevarēju no tā izvairīties, citādi tiktu noturēta par nobijušos vai vainīgu, vai vienaldzīgu. Vēl ļaunāk: par aizmāršīgu.

Tad pienāca kārta Lorai. Godinājuma vārdus bija uzņēmies sacīt politiķis: šeit bija nepieciešams takts. Kaut kas tika teikts par Loras dzimto vietu, par viņas drosmi, par "uzticību izraudzītajam mērķim", lai ko nu tas nozīmētu. Toties nekas netika bilsts par viņas nāvi, kura pēc visu šīs pilsētas iedzīvotāju domām — par spīti izmeklēšanas rezultātiem — ir tik tuvu pašnāvībai, cik velns parāvis ir tuvu

lamuvārdam. Un ne zilbes par grāmatu, kurai vairums no viņiem vislabprātāk ļautu nogrimt aizmirstībā. Tomēr tā nav aizmirsta, šeit nē: pat pēc piecdesmit gadiem tā ir saglabājusi savu sēra un tabu auru. Tas man šķiet visai neizprotami: kas attiecas uz juteklību, viss tur ir novecojis, rupjie vārdi it nemaz nelīdzinās tiem, ko ikdienā var dzirdēt ielu stūros, sekss ir tik piedienīgs kā dejas ar vēdekļiem — gandrīz ērmīgs, kā zeķturi ar gumijām.

Un būtība jau, protams, bija pavisam citāda. Cilvēki atceras ne tik daudz pašu grāmatu, cik tās sacelto furoru: mācītāji baznīcās pēla to kā piedauzīgu, un ne tikai šeit; publiskā bibliotēka bija spiesta aizvākt to no plauktiem, vienīgā pilsētas grāmatnīca atteicās to iepirkt. Klīda runas, ka tā tikšot cenzēta. Ļaudis brauca uz Stretfordu, Londonu vai pat Toronto un pirka to paslepus, kā toreiz mēdza pirkt prezervatīvus. Atgriezušies mājās, viņi aizvilka ciet aizkarus un lasīja — ar nosodījumu, ar baudu, kāri un līksmi —, pat tie, kuriem agrāk ne prātā nebija nācis vērt vaļā kādu romānu. Lasītprieku nekas neveicina tik labi kā krietna dubļu liekšķere.

(Bez šaubām, tika pausts arī viens otrs labvēlīgs viedoldis. Līdz galam es nemaz netiku — sižets nebija pietiekami interesants. Bet nabadzīte vēl bija tik jauna. Varbūt kāda cita grāmata viņai būtu izdevusies labāk, ja viņa nebūtu aizgājusi no dzīves. Iespējams, pats labākais, ko viņi spētu par to pateikt.)

Ko viņi gaidīja no šī romāna? Izvirtību, neķītrības, apstiprinājumu savām ļaunākajām aizdomām. Bet varbūt daži no viņiem paši pret savu gribu vēlējās tikt pavesti. Varbūt viņi meklēja kaislību; varbūt rakņājās pa šo grāmatu kā pa noslēpumainu sainīti — kā pa dāvanu kārbu, kuras dziļumā, paslēpts čaukstoša zīdpapīra kārtās, guļ kaut kas tāds, pēc kā viņi allaž ilgojušies, bet nekad nav spējuši iegūt.

Taču viņi gribēja ari aptaustīt reālos cilvēkus šai romānā — proti, vēl citus, ne tikai Loru pašu: viņas realitāte tika uzskatīta par pašsaprotamu. Viņi gribēja reālus ķermeņus, kuri mats matā atbilstu tiem ķermeņiem, ko viņiem uzbūruši vārdi. Viņi gribēja reālu iekāri. Vairāk par visu viņi gribēja zināt: kas bija tas vīrietis? Gultā ar jauno sievieti, ar šo burvīgo, mirušo jauno sievieti; gultā ar Loru. Daži, protams, domāja, ka to zina. Bija klīdušas tenkas. Tie, kam asāks prāts, drīz tika skaidrībā. Izturējās tā, it kā būtu nez kāda šķīstā. It kā ne mušu no deguna nespētu nodzīt. Tas tikai pierāda, ka pēc vāka vien vēl nevar spriest par grāmatu.

Bet tad Lora jau vairs nebija sasniedzama. Klāt viņi varēja tikt vienīgi man. Sāka pienākt anonīmas vēstules. Kāpēc es esot nolēmusi publicēt šīs neķītrības? Un turklāt vēl Ņujorkā — Lielajā Sodomā. Kāda draņķība! Vai man nemaz neesot kauna? Es esot pieļāvusi, lai mana ģimene — tik augsti cienījama! — un līdz ar to arī visa pilsēta krīt negodā. Lora nekad neesot bijusi īsti pie pilna prāta, tādas

aizdomas visiem bijušas vienmēr, un grāmata to pierādot. Man būtu vajadzējis pasargāt viņas piemiņu. Man būtu vajadzējis pielaist manuskriptam uguni. Skatīdamās tur lejā, aktu zālē, uz galvu neskaidro jūkli — uz vecākajām galvām —, es spēju iztēloties senu dusmu, senas skaudības, sena nosodījuma dvaku, kas ceļas no šī galvu jūkļa kā no atdziestoša purva.

Kas attiecas uz pašu grāmatu, tā palika nepieminama — aizstumta prom no acīm kā tāds nevērtīgs, apkaunojošs radagabals. Tik plāna grāmatiņa, tik bezpalīdzīga. Neaicināta viešņa šajās dīvainajās dzīrēs, tā lidinājās pa skatuves stūriem kā nevarīgs naktstauriņš.

Kamēr es ļāvos sapņiem, kāds satvēra mani aiz delma, es tiku piecelta kājās, rokā man tika iegrūsta aploksne, pārsieta ar zeltītu lenti, ar čeku iekšā. Tika nosaukts balvas ieguvējas vārds. Es to nesaklausīju.

Viņa tuvojās man, pa skatuvi klaudzēja papēdīši. Viņa bija gara auguma; tagad visas jaunās meitenes ir ļoti garas, tam par iemeslu droši vien ir kādas atšķirības pārtikā. Viņa bija ģērbusies melnā kleitā, kas izskatījās askētiska starp vasaras krāsām; tajā bija ieausti sudraba pavedieni vai pērlītes — kaut kādi vizuļi. Mati viņai bija gari un tumši. Ovāla seja, lūpas nokrāsotas ķiršsarkanas; viegli saraukta piere, ciešs, pētošs skatiens. Ādai gaiši dzeltens vai brūns apakštonis — vai viņa varētu būt indiete, arābiete vai ķīniete? Tas bija iespējams pat Taikonderogā: mūslaikos visi ir visur.

Sirds man salēcās: ilgas izšāvās man cauri kā krampji. Varbūt mana mazmeita — varbūt Sabrina tagad izskatās šāda, es nodomāju. Varbūt jā, varbūt ne, kā lai es to zinu? Iespējams, es viņu pat nepazītu. Viņa tik ilgi ir turēta nošķirtībā no manis; viņa tiek turēta nošķirtībā. Ko tur lai dara?

"Mis Grifena," nošņāca politiķis.

Es salīgojos, atguvu līdzsvaru. Jā, ko tad es biju grasījusies teikt?

"Mana māsa Lora tik ļoti priecātos," es iedvesu mikrofonā. Balss man trīcēja; man šķita, ka tūdaļ ģībšu. "Viņa labprāt palīdzēja cilvēkiem." Tas bija tiesa, es biju nozvērējusies neteikt neko nepatiesu. "Viņai tik ļoti patika lasīšana un grāmatas." Arī tiesa, līdz zināmai robežai. "Jums viņa būtu novēlējusi visu to labāko nākotnē." Arī tiesa.

Man izdevās pasniegt viņai aploksni; meitenei nācās pieliekties. Es iečukstēju — vai vismaz gribēju iečukstēt — viņai ausī: Lai tev veicas. Esi piesardzīga. Visiem, kuri nolēmuši noņemties ar vārdiem, ir nepieciešama šāda svētība, šāds brīdinājums. Vai es tiešām biju runājusi vai vienkārši atvērusi un aizvērusi muti kā zivs?

Viņa pasmaidīja, pār visu seju un matiem iemirdzējās un iedzirkstījās sīciņi, spoži vizulīši. So iespaidu radīja manas acis un skatuves gaismas, kuras bija pārāk spilgtas. Man būtu vajadzējis uzlikt brilles ar tonētajiem stikliem. Es stāvēju un mirkšķināju acis. Tad viņa

izdarīja kaut ko negaidītu: viņa pieliecās un noskūpstīja mani uz vaiga. Caur viņas lūpām es sajutu savas ādas faktūru: mīksta kā zamšs, krunkaina, pūderēta, mūžveca.

Tagad kaut ko pačukstēja arī viņa, taču es īsti nesadzirdēju. Vai tas bija vienkāršs paldies vai kāda cita vēsts — vai tas varētu būt? — svešā valodā?

Viņa pagriezās, lai ietu prom. Gaisma, kas staroja no viņas, bija tik žilbinoša, ka man nācās aizvērt acis. Es nebiju dzirdējusi, es nevarēju redzēt. Tumsa nāca tuvāk. Aplausi dauzīja man ausis kā plandoši spārni. Es sagrīļojos un gandrīz pakritu.

Kāds modrs darbonis satvēra mani zem rokas un aizveda atpakaļ pie krēsla. Atpakaļ neziņā. Atpakaļ garajā ēnā, ko meta Lora. Tālāk no nepatikšanām.

Taču vecā rēta ir atvērusies, ārā plūst neredzamās asinis. Drīz es būšu iztukšota.

Sudraba šķirstiņš

Sāk ziedēt oranžās tulpes, saņurcītas un skrandainas kā noklīduši kareivji no kādas armijas, kura atgriežas mājās. Es sveicu tās ar atvieglojumu, kā mādama no sabumbotas ēkas; tomēr tām savs ceļš jāveic pēc iespējas labāk, bez īpašas palīdzības no manas puses. Lāgiem es rakņājos pa postažu dārzā aiz mājas, vākdama prom sausus stublājus un kritušas lapas, taču diez cik tālāk netieku. Es vairs nespēju ilgi tupēt uz ceļgaliem, nespēju iegremdēt rokas augsnē.

Vakar biju aizgājusi pie ārsta aprunāties par savām reiboņa lēkmēm. Viņš teica, ka man esot izveidojusies tā vaina, kuru dēvē par sirdi, — it kā veseliem cilvēkiem tās nebūtu. Šķiet, galu galā tomēr nenotiks tā, ka es dzīvošu mūžīgi, tikai kļūdama arvien mazāka, sirmāka un putekļaināka, gluži kā sibila savā pudelē. Reiz senos laikos nočukstējusi Es gribu nomirt, es tagad aptveru, ka šī vēlēšanās tiešām tiks izpildīta, turklāt drīzāk jau agrāk, nevis vēlāk. Vairs nekrīt svarā, ka šai ziņā esmu mainījusi savas domas.

Esmu ietinusies šallē, lai pasēdētu ārā, sētaspuses lieveņa nojumes pavēnī, pie apskrambāta koka galda, kuru liku Volteram atnest no garāžas. Tur atradās parastās mantas, kas palikušas pēc iepriekšējiem īpašniekiem: izžuvušu krāsu bundžu kolekcija, šīfera plātņu kaudze, burka, līdz pusei pilna ar sarūsējušām naglām, stieples ritulis. Mumificēti zvirbuļi, no matraču polsterējuma savilkti peļu midzeņi. Volters nomazgāja galdu ar]avex, tomēr tas joprojām ož pēc pelēm.

Man priekšā uz galda ir nolikta tējas tase, ceturtdaļās sagriezts ābols un piezīmju bloknots ar zilām svītrām, reiz vīriešiem bija tādas pidžamas. Esmu nopirkusi arī jaunu lodīšu pildspalvu, lētu, no melnas plastmasas. Atceros savu pirmo tintes pildspalvu, cik slīdīgi gluda tā bija, cik zilus pirkstus man nokrāsoja tinte. Pildspalva bija no bakelīta, ar sudraba apdari. Tas bija 1929. gads. Man bija trīspadsmit gadu. Lora šo pildspalvu aizņēmās — neprasījusi atļauju, tāpat kā aizņēmās visu, — un tad salauza to, bez kādām pūlēm. Es, protams, piedevu viņai. Es piedevu vienmēr; biju spiesta to darīt, jo mēs jau bijām tikai divas vien. Divas vien savā ērkšķu ielenktajā salā, glābiņa gaidās; bet uz sauszemes — visi pārējie.

Kam es šo rakstu? Pati sev? Nedomāju vis. Nespēju iztēloties, kā pārlasu to kādreiz vēlākos laikos, vēlāki laiki ir kļuvuši problemātiski. Kādam svešiniekam nākotnē, pēc tam kad būšu mirusi? Man nav nedz tādu ambīciju, nedz tādas cerības.

Varbūt es nerakstu nevienam. Varbūt rakstu tai pašai būtnei, kurai raksta bērni, kad ievelk savus vārdus sniegā.

Es vairs neesmu tik izveicīga kā agrāk. Pirksti man ir stīvi un neveikli, pildspalva šķobās un met ķeburus, man vajag ilgu laiku, lai

izveidotu vārdus. Un tomēr es neatlaižos, nolīkusi uz priekšu kā šuvēja mēnesnīcā.

Kad ieskatos spogulī, es ieraugu vecu sievieti; vai arī ne vecu, jo nevienam vairs nav ļauts būt vecam. Tad pavecu. Dažreiz es ieraugu pavecu sievieti, kura varētu izskatīties pēc vecmāmiņas, ko nekad neesmu pazinusi, vai pēc manas mātes, ja viņai būtu izdevies nodzīvot līdz tādiem gadiem. Taču lāgiem tās vietā es redzu to jaunas meitenes seju, kuras pārveidošanai un nožēlošanai reiz esmu ziedojusi tik daudz laika, tā ir nogrimusi un vīd tieši zem manas tagadējās sejas, kura šķiet — sevišķi pēcpusdienās, kad gaisma krīt slīpi, — tik vaļīga un caurspīdīga, ka es varētu novilkt to kā zeķi.

Ārsts saka, man esot jāstaigā — katru dienu, viņš saka, lai stiprinātu sirdi. Man negribas. Mani uztrauc nevis doma par staigāšanu, bet gan doma par to, ka jāiet ārā: es jūtos pārāk redzama. Vai es to tikai iztēlojos — šo blenšanu, šo sačukstēšanos? Varbūt jā, varbūt ne. Galu galā es esmu vietējā iezīme, gluži kā ar ķieģeļiem piemētāts tukšs laukums, kur kādreiz pacēlusies kāda svarīga ēka.

Uzmācas kārdinājums palikt mājā; iekūņoties tāda veida savrupībā, kuru kaimiņu bērni uzlūko ar izsmieklu un zināmu bijību; ļaut dzīvžogiem un nezālēm kuplot, ļaut durvīm aizrūsēt ciet, gulēt gultā ar kaut kādu rītasvārkiem līdzīgu apģērba gabalu mugurā un ļaut matiem augt un izplesties pār spilvenu, ļaut nagiem izstīdzēt kā spīlēm, kamēr uz paklāja pil sveču vasks. Taču es jau sen esmu izvēlējusies starp klasicismu un romantismu. Es labāk palieku stalta un rāma — urna dienas gaismā.

Varbūt man nevajadzēja pārcelties dzīvot atpakaļ uz šejieni. Taču tolaik es nespēju iedomāties nevienu citu vietu, kurp doties. Kā mēdza teikt Rīnija: Labāks ir tas ļaunums, kurš tev jau pazīstams.

Šodien es tomēr papūlējos. Es izgāju ārā un staigāju. Aizstaigāju līdz kapsētai: ir nepieciešams kāds mērķis šīm ekskursijām, kuras citādi ir pilnīgi muļķīgas. Biju uzlikusi salmu platmali, lai sargātos no saules žilbas, un arī brilles ar tonētajiem stikliem, un paņēmusi spieķīti, lai sataustītu ietvju malas. Un man līdzi bija arī plastikāta maisiņš.

Es gāju pa Ēristrītu garām ķīmiskajai tīrītavai, portretu fotosalonam, nedaudzajiem galvenās ielas veikaliem, kuriem izdevies pārciest apsīkumu, ko radījuši jaunie tirdzniecības centri pilsētas nomalē. Pēc tam — Betijas restorāniņš, kuram atkal jauns saimnieks: agrāk vai vēlāk restorāna īpašniekiem vai nu apnīk šī vieta, vai viņi nomirst vai pārceļas uz Floridu. Betijas restorānam tagad ir pagalmiņš, kur tūristi var sēdēt saulē un izcepties brūni; tas ir sētas pusē, tai mazajā saplaisājuša cementa pleķītī, kur agrāk stāvēja atkritumu konteineri. Te piedāvā tortellini un cappuccino, kas tiek nekaunīgi reklamēts logā, it kā visi šai pilsētiņā gluži dabiski zinātu, kas tas tāds

ir. Nu, tagad jau zina gan; visi ir nomēģinājuši, kaut vai tikai tādēļ, lai iegūtu tiesības nicīgi vīpsnāt. Nevajag liet man kafijā to ķēpu. Izskatās pēc skūšanās krēma. Iedzer vienu malku, un putas sāk nākt pa muti.

Reiz šī restorāna Firmas ēdiens bija pīrāgi ar sautētu vistas gaļu, taču tie jau sen pagaisuši. Tur ir hamburgeri, bet Maira apgalvo, ka tos nu gan nevajagot ēst. Viņa saka, tiem izmantojot saldētas kotletes, kas ceptas no gaļas putekļiem. Gaļas putekļi, viņa saka, esot tas, ko noskrāpē no grīdas, pēc tam kad sasaldētas govis ir sagrieztas gabalos ar elektrisko zāģi. Pie friziera viņa daudz lasa žurnālus.

Kapsētai ir kalti dzelzs vārti, virs tiem paceļas sarežģītām arabeskām rotāta arka ar uzrakstu: Staigādams nāves ēnas ielejā, es nebīstos ļauna, jo Tu esi ar mani. Jā, divatā tiešām rodas maldīga drošības izjūta; tomēr šis Tu ir visai neuzticams tips. Visi Tu, kurus esmu pazinusi, kaut kādā veidā ir nozuduši. Tie aizšmauc no pilsētas vai kļūst neuzticīgi, vai atkal krīt kā mušas, un kur tad lai paliek?

Nu, apmēram šeit.

Ceisu dzimtas pieminekli ir grūti nepamanīt: tas ir augstāks par visu citu. Tur ir divi eņģeļi no balta marmora, Viktorijas laiku stilā, sentimentāli, bet itin labi izstrādāti, ciktāl to var teikt par tamlīdzīgām lietām, tie novietoti uz liela akmens kuba, kam stūri rotāti ar vītnēm. Pirmais eņģelis stāv, galva noliekta sānis sēru izteiksmē, viena roka liegi uzlikta otrajam eņģelim uz pleca. Otrais ir nometies ceļos, atbalstījies pret pirmā stilbu, skatās taisni uz priekšu, rokā liliju klēpis. Eņģeļu augumi ir ļoti piedienīgi, to kontūras sedz maigi krokota, necaurredzama minerāla ieloces, tomēr var redzēt, ka tie ir sieviešu dzimuma. Skābais lietus ir darījis savu: eņģeļu acis, reiz tik modras, tagad ir miglainas, izkurtējušas un porainas, it kā tiem būtu katarakta. Taču varbūt tur vainojama mana pašas zūdošā redze.

Mēs ar Loru mēdzām šurp nākt. Mūs uz šejieni veda Rīnija, kura uzskatīja, ka dzimtas kapu apmeklēšana kaut kādā ziņā nāk bērniem par labu, bet vēlāk mēs gājām pašas: tas bija dievbijīgs un tāpēc pieņemams iegansts aizmukt. Lora bērnībā mēdza teikt, ka tie eņģeļi esot mēs, mēs abas. Es iebildu, ka tas nevar būt tiesa, jo eņģeļus tur uzstādījusi vecāmāte vēl pirms mūsu dzimšanas. Taču tādiem argumentiem Lora nekad neveltīja īpašu vērību. Viņu vairāk interesēja veidoli — tas, kas lieta ir par sevi, nevis tas, kas tā nav. Viņai bija vajadzīga būtība.

Gadu gaitā esmu ieradinājusies doties uz šejieni vismaz divas reizes gadā — kaut vai, lai sakoptu šo vietu, ja ne cita iemesla dēļ. Reiz es vadīju mašīnu, bet nu vairs ne: tam manas acis ir par vājām. Ar pūlēm pieliecos, savācu novītušās puķes, kas bija tur sakrājušās, Loras anonīmo pielūdzēju nestas, un sabāzu tās savā plastikāta maisiņā. Šo cieņas apliecinājumu tagad ir mazāk nekā kādreiz, tomēr vēl arvien vairāk nekā pietiekami. Šodien dažas bija itin svaigas.

Lāgiem esmu atradusi smaržnūjiņas un arī sveces, it kā te būtu ticis izsaukts Loras gars.

Tikusi galā ar puku pušķiem, es apgāju piemineklim apkārt, pārlasīdama mirušo Ceisu sarakstu, kas iegravēts kuba skaldnēs. Bendžamins Čeiss un viņa mīļotā sieva Edīlija; Norvels Čeiss un vi-ņa mīļotā sieva Liliāna. Edgars un Pērsivals, viņi nenovecos, kā novecojam mēs, palikušie.

Un Lora, tikpat klātesoša kā visur citur. Viņas būtība.

Gaļas putekļi.

Pagājušā nedēļā vietējā avīzē bija viņas fotoattēls kopā ar cildinošu rakstu par balvas piešķiršanu — standarta bilde no grāmatas apvāka, vienīgā, kura jebkad publicēta, jo tā ir vienīgā, kuru esmu kādam iedevusi. Tas ir studijas portrets, ķermeņa augšdaļa pavērsta prom no fotogrāfa, tad galva pagriezta atpakaļ pret viņu, lai piešķirtu kaklam graciozu izliekumu. Vēl mazlietiņ, tagad skatieties šurp, uz mani, tā, labi, tagad pasmaidīsim. Viņas garie mati ir gaiši, tāpat kā tolaik manējie, — palsi, gandrīz balti, it kā laukā būtu izmazgāts sarkanais apakštonis — dzelzs, varš, visi cietie metāli. Taisns deguns; sirdsveida seja; lielas, mirdzošas, vientiesīgas acis; uzacis izliektas, iekšmalā pārsteigti paceltas augšup. Zoda līnijā jaušama spītība, bet to var saredzēt tikai zinātājs. Nekāda vērā ņemama grima, tāpēc seja šķiet dīvaini kaila: skatoties uz muti, tu apzinies, ka skaties uz miesu.

Glīta; pat skaista; aizkustinoši neskarta. Reklāma ziepēm, visas sastāvdaļas dabiskas. Šī seja izskatās kurla: tajā vīd tukšā, pozējošā nepieejamība, kāda tolaik piemita visām labi audzinātām meitenēm. Balta lapa, kura gaida nevis to, kad varēs sākt rakstīt, bet gan to, kad rakstīs uz tās.

Vienīgi grāmata tagad dara viņu neaizmirstamu.

Lora atgriezās mazā sudraba krāsas šķirstiņā, līdzīgā cigarešu etvijai. To, kas šai sakarā sakāms pilsētai, es zināju tik labi, it kā būtu noklausījusies. Skaidrs, ka īstenībā tā nemaz nav viņa, tikai pelni. Kas to būtu domājis, ka Čeisi izmantos krematoriju, nekad agrāk viņi nav tā darījuši, savos ziedu laikos nebūtu tiktāl pazemojušies, bet, cik dzirdams, viņiem neesot atlicis nekas cits kā nodarīt visu līdz galam, jo viņa jau bijusi tikpat kā sadegusi. Tomēr, man liekas, viņi ir nosprieduši, ka viņa jāapglabā pie ģimenes. Noteikti apbedīs pie tā sava lielā pieminekļa ar diviem eņģeļiem. Nevienam citam nav divi, bet tas jau bija toreiz, kad naudas viņiem bija kā velnam pelavu. Tolaik viņiem patika izrādīties ar plašu vērienu; uzdot toni, tā varētu sacīt. Tēlot dižmaņus. Reiz jau viņi te bija dikti cienīti.

Tādas runas es vienmēr dzirdu, izteiktas Rīnijas balsī. Mums ar Loru viņa tulkoja pilsētu. Pie kura gan vēl lai mēs būtu meklējušas palīdzību?

Otrā pusē, aiz pieminekļa, ir tukša vieta. Es par to domāju kā par

rezervētu sēdekli, pastāvīgi rezervētu, kādu Ričards mēdza aizrunāt Karaliskajā Aleksandras teātrī. Tā ir mana vieta; tur es iegulšu zemē. Nabaga Emē ir Toronto, Mauntplezentas kapsētā, blakus Grifeniem — kopā ar Ričardu un Vinifredu, un viņu bezgaumīgo megalītu no pulēta granīta. Par to gādāja Vinifreda — viņa apliecināja savas tiesības uz Ričardu un Emē, nekavējoties iejaukdamās un pasūtināmā viņiem zārkus. Kas maksā apbedītājam, tas pasūtina mūziku. Ja vien viņa to spētu, tad būtu aizliegusi man piedalīties viņu bērēs.

Taču Lora bija pirmā no viņiem, tāpēc Vinifreda vēl nebija paguvusi noslīpēt savu līku zagšanas tehniku. Es pateicu: "Viņa atgriezīsies mājās," — un cauri. Pelnus izkaisīju zemē, bet sudraba šķirstiņu paturēju sev. Labi, ka es to neapraku: kāds pielūdzējs tagad jau būtu to nospēris. Tie ļautiņi nudien čiepj visu. Pirms gada es pieķēru vienu, kas bija apgādājies ar burku un liekšķerīti un rauša no kapa zemi.

Es prātoju par Sabrinu — kur beigās nonāks viņa. Viņa ir pēdējā no mums. Pieņemu, ka viņa joprojām ir zemes virsū: neko citu neesmu dzirdējusi. Dzīvosim, redzēsim, kurā ģimenes pusē viņa izvēlēsies savu kapavietu — vai varbūt patversies tālu malā, pa gabalu no mums visiem. Es viņu par to nevainotu.

Kad viņa trīspadsmit gadu vecumā aizbēga pirmo reizi, Vinifreda piezvanīja, neganti pārskaitusies, un apsūdzēja mani atbalstīšanā un kūdīšanā, tomēr negāja tik tālu, lai piebilstu bērnu nolaupīšanā. Viņa pieprasīja, lai es pasaku, vai Sabrina nav ieradusies pie manis.

"Nedomāju, ka mans pienākums ir tev to teikt," es attraucu, lai viņu pamocītu. Taisnībai jābūt; lielākā tiesa mocīšanas iespēju līdz šim bija piederējusi viņai. Vinifreda mēdza sūtīt man atpakaļ kartītes, vēstules un dzimšanas dienas dāvanas, ko biju nosūtījusi Sabrinai; uz tām viņas rupjajā tirāna rokrakstā bija uzšņāpts: Nogādāt atpakaļ sūtītājam. "Turklāt es esmu viņas vecāmāte. Viņa var ierasties pie manis, kad vien vēlas. Viņa vienmēr ir laipni gaidīta."

"Būtu lieki tev atgādināt, ka es esmu viņas likumīgā aizbildne."

"Ja jau to būtu lieki atgādināt, tad kāpēc tu to atgādini?"

Tomēr Sabrina neieradās pie manis. Pie manis viņa nenāca nekad. Nav grūti uzminēt, kāpēc. Dievs vien zina, kas viņai par mani sastāstīts. Nekas labs jau nu ne.

Pogu fabrika

Vasaras karstums ir sācies visā nopietnībā, tas gulst pār pilsētu kā krēmzupa. Reiz tas būtu malārijas laiks; holeras laiks. Koki, starp kuriem es staigāju, ir kā vīstoši lietussargi, papīrs zem maniem pirkstiem valgs, vārdi, kurus es rakstu, malās izplūst kā pomāde uz novecojošām lūpām. Jau tikai uzkāpjot pa kāpnēm, man izdīgst plānas sviedru ūsiņas.

Nevajadzētu staigāt tādā tveicē, tad sirds man sāk sisties stiprāk. To es ievēroju ar nīgru nepatiku. Nevajadzētu sagādāt sirdij tādus pārbaudījumus — tagad, kad esmu informēta par tās trūkumiem; tomēr, tā rīkodamās, es izjūtu perversu tīksmi, it kā es būtu huligāns, bet mana sirds — mazs, činkstošs bērnelis, kura vājumu es nicinu.

Vakaros ir grandējis pērkons, tāla dunoņa un rīboņa, it kā Dievs būtu ļāvies īgnai uzdzīvei. Es pieceļos pačurāt, atkal liekos gultā, grozos miklajos palagos, klausīdamās ventilatora vienmuļajā dūkšanā. Maira saka, te vajadzētu ierīkot gaisa kondicionētāju, bet es negribu. Un arī nevaru to atļauties. "Kas tad par to maksās?" es viņai jautāju. Viņa laikam domā, ka man pierē paslēpts briljants kā tiem krupjiem pasakās.

Manas šodienas pastaigas mērķis bija Pogu fabrika, kur biju nodomājusi iedzert rīta kafiju. Ārsts ir brīdinājis mani par kafiju, bet viņam ir tikai piecdesmit gadu — no rītiem viņš dodas skriet, ģērbies šortos, izlikdams apsmieklam savas spalvainās kājas. Viņš nezina visu, lai gan šis apgalvojums viņam būtu jaunums. Ja mani nenogalinās kafija, tad nogalinās kas cits.

Pa Ēristrītu gurdeni vazājās tūristi, lielākoties pusmūžā, bāza degunu suvenīru bodītēs, klīrīgi grozījās grāmatnīcā, nosizdami laiku līdz tam brīdim, kad pēc pusdienām varēs braukt uz tuvējo vasaras teātra festivālu, lai divas veldzējošas stundas baudītu nodevību, sadismu, laulības pārkāpšanu un slepkavības. Daži no viņiem devās tai pašā virzienā, kur es, — uz Pogu fabriku, lai paskatītos, kādus lētus mākslas retumus tur var nopirkt par piemiņu no vienu nakti ilgā atvaļinājuma, kurā viņi atpūtušies no divdesmitā gadsimta. Tādus priekšmetus Rīnija sauktu par putekļu ķērājiem. Šo nosaukumu viņa attiecinātu arī uz tūristiem pašiem.

Kopā ar šo pasteļkrāsas baru es devos turp, kur Ēristrīta pārvēršas Millstrītā un tālāk ved gar Luveto upi. Taikonderogā ir divas upes — Šogsa un Luveto, to nosaukumi ir palieka no tiem laikiem, kad upju satekā atradušās franču tirgotāju apmetnes, taču tas nenozīmē, ka mēs šai apvidū aizrautos ar franču valodu: upes mēs saucam par Džogsu un Lavto. Luveto brāzmainā straume bija pietiekami vilinoša, lai šeit tiktu uzbūvētas pirmās ūdensdzirnavas un pēc tam elektrostacijas. Toties

Šogsa ir dziļa un gausa, kuģojama trīsdesmit jūdžu garumā no Ēri ezera. Lejup pa Šogsu tika vests kaļķakmens, kas bija pilsētas pirmā rūpnieciskā izejviela, pateicoties tam, ka bagātīgus kaļķakmens krājumus atkāpjoties bija atstājušas iekšzemes jūras. (Perma periodā, juras periodā? Reiz es to zināju.) No šī kaļķakmens ir būvēta lielākā daļa pilsētas māju, ieskaitot manējo.

Pamestās raktuves joprojām atrodas pilsētas nomalē, dziļi kvadrāti un taisnstūri, iecirsti klintī, it kā no tiem būtu izceltas veselas ēkas, atstājot aiz sevis tukšos veidolus. Dažkārt es iztēlojos, kā visa pilsēta paceļas no seklā, aizvēsturiskā okeāna, izplezdamās kā jūras anemone vai gumijas cimda pirksti, kad tajos iepūš gaisu, — saasnodama rāvieniem kā plaukstošas puķes tajās brūnajās, graudainajās filmās, kuras mēdza rādīt kinoteātros — kad tas bija? — pirms mākslas filmām. Tur rakņājas fosiliju mednieki, meklēdami izmirušas zivis, senas papardes, koraļļu spirāles; un, ja pusaudži nolemj uzdzīvot, tad dara to tieši tur. Viņi sakur ugunskurus un sadzeras par daudz, un pīpē zāli, un čamdās cits citam gar drēbēm, it kā pirmie būtu to izgudrojuši, un atceļā uz pilsētu sadauza savu vecāku mašīnas.

Dārzs aiz manas mājas robežojas ar Luveto gravu, kur upe sašaurinās un straume krasi krīt lejup. Kritums ir pietiekami stāvs, lai radītu dūmaku un zināmu bijību. Vasarā, nedēļas nogalēs, tūristi staigā pa klintsmalas taku vai stāv pie pašas malas un fotografē; es redzu, kā garām aizslīd viņu naivās, kaitinošās, baltās audekla cepures. Klints ir drūpoša un bīstama, taču pilsēta negrib tērēt naudu nožogojumam, jo šeit joprojām valda uzskats: ja tu izdari kādu sasodītu muļķību, tad pats esi pelnījis sekas, lai kādas tās būtu. Lejā, ūdens virpuļos, sakrājas kartona kausiņi no virtuļu bodītes, un ik pa laikam tur tiek atrasts kāds līķis, grūti pateikt — nokritis, pagrūsts vai nolēcis, ja vien, protams, tam klāt nav pirmsnāves vēstules.

Pogu fabrika atrodas Luveto austrumu krastā, ceturtdaļjūdzi augšup pa upi no gravas. Vairākus gadu desmitus tā stāvēja pamesta, izsistiem logiem, cauru jumtu, žurku un žūpu mājoklis; tad kāda enerģiska pilsoņu komiteja paglāba to no bojāejas un ierīkoja tajā modes preču veikalus. Puķudobes ir atjaunotas, fasāde nopulēta ar smilšu strūklu, laikazoba un vandaļu kaitējumi novērsti, tomēr ap zemākajiem logiem joprojām saredzami tumši sodrēju spārni no ugunsgrēka, kas noticis vairāk nekā pirms sešdesmit gadiem.

Nams ir celts no brūngani sarkaniem ķieģeļiem, tam ir lieli daudzrūšu logi, kādus reiz izmantoja fabrikās, lai taupītu apgaismojumu. Ēka ir gluži pievilcīga, cik nu pievilcīga vispār var būt fabrika: greznota ar vītnēm, katrai centrā akmens roze, virs logiem frontoni, mansarda jumts klāts ar zaļi violetu šīferi. Līdzās atrodas akurāta autostāvvieta. "Laipni lūdzam Pogu fabrikā!" — vecmodīgiem

burtiem rakstīts uz ceļa rādītāja; un sīkākiem burtiņiem: "Aizliegts atstāt automašīnas pa nakti." Un zem tā ar melnu marķeri nikni uzšņāpts: Ej dirst, tu neesi nekāds Dievs, un Zeme nav tavs sūda pagalms. Autentisks vietējais kolorīts.

Parādes ieeja ir paplašināta, tur ierīkota uzbrauktuve invalīdu ratiņiem, vecās, smagās durvis nomainītas pret bieza stikla durvīm: Ieeja un Izeja, Grūst un Vilkt, divdesmitā gadsimta valdonīgie četrīši. Iekšā skan mūzika, lauku ceļu vijoles, viens-divtrīs no kāda mundri sērīga valša. Jumtā ir logs, lejā zem tā telpas vidus izlikts ar bruģakmeņu surogātu, tur ir svaigi krāsoti, zaļi parka soliņi un lieli puķupodi, kuros iedēstīti daži nīgri krūmi. Raibie modes veikaliņi izkārtoti visapkārt: iespaids kā tirdzniecības centrā.

Kailās ķieģeļu sienas izrotātas ar gigantiski palielinātām vecām fotogrāfijām no pilsētas arhīviem. Pats pirmais ir citāts no avīzes — no Monreālas avīzes, nevis mūsējās —, datēts ar 1899. gadu:

Nav vajadzības iztēloties tumšās Sātana sudmalas iz Vecās Anglijas. Taikonderogas fabrikas ieskauj kupli zaļumi, krāšņu puķu rotāti, apkārt šalko ūdens straumes; fabrikas ir tīras un labi vēdinātas, strādnieki līksmi un izdarīgi. Saulrietā stāvot uz skaistā, jaunā Jubilejas tilta, kas itin kā dzelzī kaltu mežģīņu varavīksne liecas pār Luveto upes brāzmainajām krācēm, skatienam paveras apburoša pasaku valstība, kad gaiši iemirdzas Čeisa pogu fabrikas logi, spoguļodamies zaigojošos ūdeņos.

Toreiz, kad tas tika rakstīts, tie gluži nebija meli. Vismaz īsu laiciņu te plauka tāda labklājība, ka pietika visiem.

Nākamajā attēlā ir mans vectēvs garos vizītsvārkos, cilindrā, baltām ūsām; kopā ar tādu pašu uzcirtušos amatpersonu bariņu viņš gaida, kad varēs sveikt Jorkas hercogu viņa Kanādas ceļojuma laikā 1901. gadā. Tālāk — mans tēvs ar vainagu pie Kara memoriāla tā atklāšanas dienā — gara auguma vīrietis ar svinīgi nopietnu seju, ūsām un melnu pārsēju uz acs; skatoties no tuvuma, tas ir melnu punktu sakopojums. Es pakāpjos tālāk, lai redzētu, vai viņa tēls iegūs asumu — pūlos saskatīt viņa veselo aci —, taču viņš nelūkojas uz mani; viņš lūkojas uz apvāršņa pusi, mugura stalta, pleci izriezti, it kā viņš stāvētu šāvēju komandas priekšā. Uzticams cilvēks, varētu sacīt.

Tad pašas pogu fabrikas fotogrāfija, uzņemta 1911. gadā, kā vēsta attēla paraksts. Mašīnas ar žvadzošām strēlēm, kas līdzīgas sienāža kājām, tērauda izciļņi un roboti zobrati, un virzuļi, kas kustas augšup, lejup, štancējot formas; gari galdi ar strādnieču rindām, viņas salīkušas uz priekšu un kaut ko dara ar rokām. Mašīnas uzrauga vīri acu aizsargos un vestēs, uzrotītām krekla piedurknēm; pie galdiem strādā sievietes uzspraustiem matiem, priekšautos. Tieši sievietes skaitīja pogas un lika tās kārbiņās vai piešuva pie kartītēm, uz kurām nodrukāts Ceisu uzvārds, sešas, astoņas vai divpadsmit pogas uz

vienas kartītes.

Lejā, bruģētās telpas galā ir bārs Visa Enchilada, sestdienās skan dzīvā mūzika; alu, kā stāsta, piegādājot mazi vietējie brūži. Koka galdu virsmas, kas uzliktas uz mucām, veido dekorācijas, pie vienas sienas ir veclaicīgi priedes koka nodalījumi. Ēdienkartē, kas izlikta logā — iekšā es nekad neesmu bijusi —, ir minēti ēdieni, kuri man šķiet eksotiski: taukšķētas kotletes, kartupeļu miziņas, nachos. Tās esot taukos izmirkušas maltītes, ko gatavojot mazāk cienījamie šejienes jaunieši, tā man stāsta Maira. Viņa dzīvo turpat kaimiņos, tā teikt — pie pašas skatuves, un, ja bārā Visa Enchilada notiek kādas blēdības, viņa gan nepalaiž garām nenieka. Viņa saka — tur ejot ēst viens suteners un arī viens narkotiku tirgonis, abi divi gaišā dienas laikā. Viņa ir tos man parādījusi, satraukti čukstēdama. Suteners bija ģērbies uzvalkā ar vesti un izskatījās pēc biržas brokera. Narkotiku tirgonim bija sirmas ūsas un mugurā džinskostīms kā veclaiku arodbiedrību aktīvistam.

Mairas bodīte ir Piparkūku namiņš — "Dāvanas un kolekciju priekšmeti". Tur vēdī salda un vircota smarža — laikam no kāda gaisa atsvaidzinātāja ar kanēļa aromātu — un tiek piedāvātas daudzas preces: ievārījums burciņās, kam vāciņš apsiets ar apdrukātu kokvilnas audumu, sirdsveida spilveni, pildīti ar žāvētām zālītēm, kas smaržo pēc siena, neveikli ieeņģētas lādītes, ko darinājuši "vietējie kokgriezēji", stepētas segas, ko šuvušas menonītes, ieguldot savā darbā dziļu jēgu, tualetes tīrāmās sukas ar smīnošu pīļu galvām uz roktura. Mairas priekšstats par pilsētnieku priekšstatu par lauku dzīvi — par viņu senču, šo pastorālo lauķu, dzīvi: mazs gabaliņš vēstures, ko vest līdzi uz mājām. Vēsture, cik atceros, nekad nav bijusi tik pievilcīga, kur nu vēl tik spodra, taču īstu mantu nemūžam nevarētu iztirgot: vairums cilvēku dod priekšroku tādai pagātnei, kurā nekas nesmird.

Mairai patīk dāvināt man lietas no savas dārgumu krātuves. Citiem vārdiem sakot, viņa iesmērē man krāmus, ko veikalā neviens negrib pirkt. Man pieder šķībs zaru vainadziņš, nepilns komplekts ar koka salvešgredzeniem, uz kuriem attēloti ananasi, tukla svece, iesmaržināta ar kaut ko līdzīgu petrolejai. Dzimšanas dienā viņa man uzdāvināja pāri cepeškrāsns cimdu omāra spīļu formā. Esmu pārliecināta, ka tas bija mīļi domāts.

Vai varbūt viņa cenšas vājināt manu pretestību: viņa ir baptiste, viņa vēlētos, lai es atrodu ceļu pie Jēzus vai otrādi, pirms ir par vēlu. Tas gan nav raksturīgi Mairas ģimenei: viņas māte Rīnija diez kā neaizrāvās ar Dievu. Pastāvēja abpusēja cieņa, un, iekuļoties nepatikšanās, dabiski, varēja pie viņa vērsties, tas bija tāpat kā ar advokātiem; bet, tāpat kā ar advokātiem, nepatikšanām tad vajadzēja būt pamatīgām. Citādi jau neatmaksājās pārāk sapīties ar viņu. Un Rīnija nekādā ziņā negribēja, lai viņš ir klāt virtuvē, jo viņai jau tāpat

pietika, ar ko nojēgties.

Pēc nelielām pārdomām es "Cepumu rūķī" nopirku cepumu — auzu pārslu un šokolādes izstrādājumu — un plastmasas krūzīti ar kafiju, apsēdos uz viena no parka soliņiem, malkoju kafiju un laizīju pirkstus, un pūtināju kājas, klausīdamās magnetofona mūzikā ar tās ritmiskajiem, sērīgajiem stīgu trinkšķiem.

Pogu fabriku deviņpadsmitā gadsimta septiņdesmito gadu sākumā uzbūvēja mans vectēvs Bendžamins. Pastāvēja liels pieprasījums pēc pogām, tāpat kā pēc apģērbiem un visa, kas ar tiem saistīts, — kontinenta iedzīvotāju skaits auga neiedomājamā ātrumā, — un pogas varēja lēti ražot un lēti pārdot, un tieši tas (kā teica Rīnija) bija vajadzīgs manam vectēvam, kurš bija ieraudzījis izdevību un licis lietā smadzenes, ko viņam devis Dievs.

Viņa priekšteči divdesmitajos gados bija ieradušies no Pensilvānijas, lai izmantotu lēto zemi un celtniecības iespējas, — 1812. gada kara laikā pilsēta bija izdegusi, un vajadzēja veikt lielu jauncelsmes darbu. Šie ļaudis bija visai ģermāniski un sektantiski, sajaukušies ar septītās paaudzes puritāņiem — strādīgs, bet karstasinīgs maisījums, kurš kā papildinājumu parastajai tikumīgo, nabadzīgo fermeru kolekcijai radīja trīs ceļojošus mācītājus, divus nemākulīgus zemes spekulantus un vienu sīku krāpnieku — laimes meklētājus ar sapņotāja dvēseli, viena acs allaž pievērsta apvārsnim. Manā vectēvā tas izpaudās kā tieksme uz azartspēlēm, lai gan vienīgais, ko vectēvs jebkad lika uz spēles, bija viņš pats.

Viņa tēvam bija piederējušas vienas no pirmajām Taikonderogas dzirnavām, pieticīgas ūdensdzirnavas graudu malšanai, tajos laikos, kad visu darbināja ūdens. Kad viņš nomira no triekas, kā to dēvēja tolaik, manam vectēvam bija divdesmit seši gadi. Viņš mantoja dzirnavas, aizņēmās naudu, ieveda no Statiem pogu ražošanas mašīnas. Pirmās pogas tika taisītas no koka un kaula, greznākās no govju ragiem. Abas pēdējās izejvielas varēja gandrīz vai par baltu velti iegūt vairākās vietējās lopkautuvēs, bet, kas attiecas uz kokiem, tie visur mētājās apkārt, pielūžņodami laukus, un ļaudis tos dedzināja, lai tikai tiktu no tiem vaļā. Lētas izejvielas, lēts darbaspēks, augošs tirgus, — kā lai vectēvam nebūtu izdevies tikt pie turības?

Pogas, ko ražoja mana vectēva kompānija, nebija tādas, kādas man patika bērnībā. Tās nebija ne sīciņas perlamutra podziņas, ne smalkas ahāta podziņas, nedz arī apvilktas ar baltu ādu un paredzētas dāmu cimdiem. Ģimenes pogas citu pogu vidū bija tas pats, kas gumijas galošas ir apavu vidū, — bezkaislīgas, praktiskas pogas mēteļiem, uzsvārčiem un darba krekliem, tām piemita kaut kas robusts un pat rupjš. Tās varēja iztēloties, piešūtas pie garām apakšbiksēm, noturot vietā atlokāmo malu dibenpusē, vai vīriešu bikšupriekšā. Tas, ko apslēpa šīs pogas, noteikti bija nokarens, viegli

ievainojams, kaunpilns, neizbēgams — tāda lietu kategorija, kas pasaulei nepieciešama, bet ko tā .tomēr nicina.

Grūti pateikt, cik valdzinoša spozme apmirdzētu meitenes, kuru vectēvs ražojis tādas pogas, — ja neņem vērā naudu. Taču nauda vai pat baumas par to vienmēr izstaro sava veida žilbinošu gaismu, tāpēc mēs ar Loru augām, zināmas auras ieskautas. Un Taikonderogā neviens neuzskatīja, ka šīs ģimenes pogas ir smieklīgas vai nicināmas. Pogas tur tika uztvertas nopietni: no tām bija atkarīgas pārāk daudzu cilvēku darbavietas, tāpēc citādi nevarēja būt.

Gadu gaitā mans vectēvs nopirka vēl vairākas citas dzirnavas un arī tās pārvērta par fabrikām. Viņam piederēja adīšanas fabrika, kur ražoja apakškreklus un dāmu veļu, otra, kur ražoja īsās zeķes, un vēl viena, kurā darināja sīkus keramikas priekšmetus, piemēram, pelnutraukus. Viņš lepojās ar to, kādi apstākļi ir viņa fabrikās: viņš uzklausīja sūdzības, ja kāds bija gana drosmīgs, lai tās izteiktu, viņš pauda nožēlu par traumām, ja par tām viņam tika paziņots. Viņš nekavējās ieviest mehāniskus jauninājumus, tik tiešām, visa veida jauninājumus. Viņš bija pirmais fabrikants pilsētā, kurš izmantoja elektrisko apgaismojumu. Viņš uzskatīja, ka pukudobes atstāj labu iespaidu uz strādnieku morāli, — un īpaši bija iecienījis cinnijas un lauvmutītes, jo tās bija lētas un košas un ilgi ziedēja. Viņš paziņoja, ka strādnieču apstākļi viņa fabrikā esot tikpat droši kā viņu pašu salonos. (Viņš domāja, ka šīm sievietēm ir saloni. Viņš domāja, ka šajos salonos var justies droši. Viņam patika domāt par visiem to labāko.) Viņš nepieļāva, ka strādnieki darbā ir iereibuši, lieto rupjus vārdus vai vaļīgi uzvedas.

Vismaz tā par viņu ir stāstīts Ceisu rūpniecības vēsturē — grāmatā, kuru mans vectēvs uzdeva sarakstīt 1903. gadā un privāti nodrukāja, iesietu zaļos ādas vākos, uz kuriem ar zelta burtiem bija iespiests ne vien nosaukums, bet arī viņa paša naivais, stūrainais paraksts. So gluži lieko hroniku viņš mēdza dāvināt saviem darījumu partneriem, kuri noteikti jutās pārsteigti — bet varbūt arī ne. Droši vien tika uzskatīts, ka tieši tā arī pieklājas, jo, ja tā nebūtu, tad mana vecāmāte Edīlija nebūtu ļāvusi viņam tā rīkoties.

Es sēdēju Pogu fabrikā uz soliņa, grauzdama savu cepumu. Tas bija prāvs, govs plāceņa lielumā, tāds, kādus tagad mēdz cept, — bezgaršīgs, drūpošs, taukains, — un es nekādi nejaudāju tikt ar to galā. Tā nu nebija īstā uzkoda tik siltā laikā. Man arī mazliet reiba galva, tas varēja būt kafijas dēļ.

Es noliku kausiņu sev blakus, bet mans spieķis novēlās no sola un klabēdams nokrita uz grīdas. Es sāniski pieliecos, tomēr nespēju to aizsniegt. Tad es zaudēju līdzsvaru un izgāzu kafiju. Caur svārku audumu sajutu tās remdeno mitrumu. Kad piecelšos, tur būs brūns plankums, it kā es būtu apslapinājusies. Tā visi nodomās.

Kāpēc mēs tādos brīžos vienmēr nospriežam, ka visa pasaule skatās uz mums? Parasti neskatās neviens. Tomēr Maira skatījās. Laikam bija redzējusi mani ieejam iekšā; laikam bija paturējusi mani acis. Viņa izsteidzās no savas bodītes. "Tu jau esi bāla kā krīts! Izskaties galīgi beigta," viņa teica. "Nosusināsim šito! Žēlīgā debess, un tu šurp atnāci kājām? Tu tak nevari tāpat iet atpakaļ! Labāk piezvanīšu Volteram — viņš aizraus tevi uz mājām."

"Es tikšu galā," es viņai sacīju. "Man nekas nekaiš." Tomēr es ļāvu viņai rīkoties.

Aviljona

Man atkal smeldz kauli, kā bieži gadās mitrā laikā. Tie smeldz kā vēsture: tas, kas sen jau noticis, bet joprojām atbalsojas kā sāpes. Kad smeldze ir pietiekami stipra, es nespēju iemigt. Katru nakti es ilgojos pēc miega, alkstu pēc tā; tomēr tas aizplivinās man garām kā apkvēpis aizkars. Ir, protams, miegazāles, taču ārsts ir brīdinājis, lai es cenšos tās nelietot.

Vakarnakt pēc šķietami nebeidzamām sviedraina nemiera stundām es piecēlos un, neuzvilkusi rītakurpes, nolavījos lejup pa kāpnēm, taustīdamās uz priekšu vārajā ielas laternas blāzmā, kas iespīdēja pa kāpņu telpas logu. Laimīgi tikusi lejā, es iešļūcu virtuvē un paokšķerējos ledusskapja miglainajā žilbumā. Tur nebija necik daudz tāda, ko es vēlētos ēst: seleriju saiškīša savītušās paliekas, apzilējis maizes kancis, izkurtējis citrons. Un siera gals, ietīts taukainā papīrā, ciets un caurspīdīgs kā kāju nagi. Man izveidojušies vientuļnieku ieradumi; es apriju savas maltītes steigā un kad pagadās. Slapstīgas uzkodas, slapstīgi našķi un pikniki. Es biju mierā ar zemesriekstu sviestu, ar rādītājpirkstu izskrāpējusi to taisni no burciņas: priekš kam smērēt karoti?

Stāvot ar burciņu vienā rokā un ar pirkstu mutē, man radās sajūta, ka tūdaļ kāds ienāks istabā — kāda cita sieviete, neredzētā, pilntiesīgā īpašniece — un noprasīs, ko es, ellē, daru viņas virtuvē. Jau agrāk man ir bijusi šī sajūta, šī apziņa, ka pat tad, kad veicu pašas pamatotākās un ikdienišķākās darbības — mizoju banānu, tīru zobus —, es ielaužos svešā teritorijā.

Naktī visstiprāk šķita, ka māja pieder kādam svešiniekam. Es klīdu pa ielaspuses istabām — pa ēdamistabu, pa salonu, ar plaukstu balstīdamās pret sienu, lai nezaudētu līdzsvaru. Manas dažādās mantas peldēja pašas savos ēnu dīķos, nošķirtas no manis, noliegdamas to, ka pieder man. Es pārlaidu tām kramplauža skatienu, prātodama, kas būtu zagšanas riska vērts un ko es savukārt pamestu šepat. Laupītāji pievāktu acīm redzamo — sudraba tējkannu, kas piederējusi manai vecaimātei, varbūt arī apgleznotos porcelāna traukus. Atlikušās karotes ar monogrammām. Televizoru. Neko tādu, kas man tiešām nepieciešams.

Kad nomiršu, kādam tas viss būs jāizšķiro un kaut kur jāliek. Šo darbiņu sev pievāks Maira, šaubu nav; viņa uzskata, ka ir mantojusi mani no Rīnijas. Viņai patiks tēlot uzticamo ģimenes vasali. Es viņu neapskaužu: jebkura dzīve ir atkritumu izgāztuve pat tad, kad vēl tiek dzīvota, bet pēc tam vēl jo vairāk. Tomēr, kaut arī atkritumu kaudze, tad pārsteidzoši maza; kad esi aizvācis visu, kas palicis pēc nelaika, tu saproti, cik nedaudzus zaļus plastmasas maisus vajadzēs, lai savukārt

ietilpinātu tajos tevi.

Riekstu knaibles aligatora izskatā, vientuļā aproču poga no perlamutra, bruņurupuča kaula ķemme, kurai trūkst dažu zobu. Sabojātās sudraba šķiltavas, tasīte bez apakštasītes, garšvielu statnis bez etiķa pudelītes. Izkaisītie māju kauli, lupatas, paliekas. Lauskas, kuras izskalotas krastā pēc kuģa katastrofas.

Šodien Maira pierunāja mani nopirkt elektrisko ventilatoru — uz augsta statīva, labāku par to mazo čīkstuli, uz kuru esmu paļāvusies līdz šim. Tādu, kādu viņa bija iecerējusi, varēja nopirkt jaunajā tirdzniecības centrā Zogsas otrā krastā pie tilta. Viņa mani aizvedīšot ar mašīnu: viņai tik un tā esot turp jābrauc, tas nebūšot nekāds apgrūtinājums. Tas, kā viņa izgudro ieganstus, ir tik nomācoši.

Mūsu ceļš veda garām Aviljonai vai, pareizāk sakot, tam, kas reiz bijis Aviljona un tagad tik skumji pārvērties. Tagad tā ir Valhalla. Kurš birokrātisks idiots izdomājis, ka tas ir piemērots nosaukums vecļaužu mītnei? Cik atceros, Valhalla ir tā vieta, kur tu nonāc pēc nāves, nevis īsi pirms tās. Bet varbūt tam ir kāda slepena jēga.

Apvidus ir lielisks — Luveto upes austrumu krasts pie satekas ar Zogsu —, tādējādi apvienojot romantisko skatu uz gravu ar drošu enkurvietu burulaivām. Māja ir liela, taču tagad izskatās ielenkta, to pastūmuši sānis trausli vasaras namiņi, kas šai zemes gabalā sabūvēti pēc kara. Lievenī sēdēja trīs pavecas sievietes — viena no viņām riteņkrēslā — un pazagšus smēķēja kā nerātnas pusaudzes mazgājamā telpā. Nav šaubu, vienā jaukā dienā viņas to māju nosvilinās.

Aviljonā es vairs neesmu bijusi kopš tā laika, kad tā tika pārveidota; tur noteikti ož pēc bērnu pūdera un skāba urīna, un vakar vārītiem kartupeļiem. Labāk gribu paturēt to prātā tādu, kāda tā bija, pat tolaik, kad to pazinu es un kad tā jau sāka noplūkt, — vēsās, plašās halles, milzīgā, spodrā virtuve, ar izkaltētām ziedlapiņām pildītā Sevras vāze uz mazā, apaļā ķiršķoka galdiņa hallē pie ieejas. Augšstāvā, Loras istabā, no kamīna apšuvuma nošķelts gabaliņš, tur viņa uzgāza virsū kamīna malkas paliktni; ļoti raksturīgi. Es esmu vienīgais cilvēks, kurš to vēl zina. Ņemot vērā viņas izskatu — caurspīdīgo ādu, lokano augumu, garo balerīnas kaklu —, visi iedomājās, ka viņa kustas graciozi.

Aviljona nav parastā kaļķakmens celtne. Tās arhitekti vēlējās kaut ko neparastāku, un tāpēc tā ir būvēta no kopā sacementētiem, noapaļotiem upes akmeņiem. Pa gabalu māja izskatās kā nosēta ar kārpām, līdzīga dinozaura ādai vai brīnumu akām bilžu grāmatās. Tagad es par to domāju kā par ambīciju mauzoleju.

Tā nav īpaši eleganta māja, tomēr reiz tika uzskatīta par visai impozantu — tirgoņa pils, uz kuru ved līkumots piebraucamais ceļš; drukns, gotisks tornītis un plaša veranda pusapļa veidā ar skatu uz abām upēm; gadsimtu mijā, laiskajās vasaras pēcpusdienās verandā

tika pasniegta tēja dāmām, kurām galvā bija platmaļu cepures, rotātas ar puķēm. Dārza svētkos tur tolaik tika rīkoti stīgu orķestra priekšnesumi; mana vecāmāte un viņas draugi izmantoja verandu par skatuvi amatieru teātrim — mijkrēslī, apkārt degot lāpām; mēs ar Loru mēdzām zem tās slēpties. Nu šī veranda ir sākusi nosēsties; to derētu pārkrāsot.

Reiz tur bija lapene un virtuves dārziņš ar mūra žogu, un vairākas dobes ar dekoratīviem augiem, un ūdensrožu dīķis ar zelta zivtiņām, un stikla oranžērija, kas tagad nojaukta, tur auga papardes un fuksijas, pa kādam izstīdzējušam citronkokam un skābo apelsīnu kociņam. Mājā bija biljarda istaba un viesistaba, un rīta istaba, un bibliotēka ar marmora Medūzu virs kamīna — šī Medūza bija deviņpadsmitā gadsimta stilā ar piemīlīgu, neizprotamu acu skatienu, čūskas vijās laukā no viņas galvas kā mokpilnas domas. Kamīna apšuvums bija darināts Francijā: pasūtināts bija bijis kas cits, ar Dionīsu un vīnstīgām uz dzegas, taču tā vietā tika piegādāta Medūza, un Francija bija pārāk tālu, lai sūtītu Medūzu atpakaļ, tāpēc tā tika atstāta tepat.

Mājā bija milzīga, krēslaina ēdamistaba ar Viljama Morisa tapetēm Zemeņu zagļa rakstā un lustra, ap kuru vijās bronzas ūdensrozes, un trīs augsti logi ar vitrāžām, atvesti no Anglijas, vitrāžās bija atainoti Tristana un Izoldes motīvi (tiek piedāvāts mīlas dzēriens rubīnsarkanā kausā; mīlētāji: Tristans, nometies uz viena ceļgala, Izolde ilgpilni liecas viņam pretim, dzeltenie mati krīt viļņos — tie grūti atainojami stiklā un mazliet par daudz atgādina kūstošu slotu; Izolde viena, nomākta, violetā, krokotā tērpā, līdzās arfa).

Šīs mājas plānošanu un iekārtošanu uzraudzīja mana vecāmāte Edīlija. Viņa nomira jau pirms manas dzimšanas, taču, cik esmu dzirdējusi, viņa bijusi maiga kā zīds un vēsa kā ledus, tomēr griba viņai bijusi dzelžaina kā kaulu zāģis. Un viņa arī aizrāvās ar Kultūru, kas deva viņai zināmu morālu autoritāti. Tagad tā vis nebūtu; taču tolaik ļaudis ticēja, ka Kultūra spēj darīt cilvēku labāku — attīstīt viņa personību. Viņi ticēja, ka tā spēj izsmalcināt garu; tam ticēja vismaz sievietes. Viņas vēl nebija redzējušas Hitleru operas namā.

Edīlijas meitas uzvārds bija Monfora. Viņa nāca no labas dzimtas, vismaz pēc Kanādas mērauklām, — no otrās paaudzes Monreālas angļiem, kas saprecējušies ar hugenotu frančiem. Šie Monfori reiz bija bijuši turīgi — sapelnījuši krietnu žūksni ar dzelzceļiem —, taču riskantu spekulāciju un kūtruma dēļ jau bija pa pusei nošļūkuši lejup pa kalna slideno nogāzi. Tāpēc, kad pienāca laiks izprecināt Edīliju, bet tuvumā nemanīja nevienu īsti pieņemamu līgavaini, viņa ieprecējās naudā — rupjā naudā, pogu naudā. Tika cerēts, ka viņa izsmalcinās šo naudu, rafinēs to gluži kā naftu.

(Viņa neapprecējās, viņa tika izdota pie vīra, sacīja Rīnija, velmēdama piparkūku mīklu. To nokārtoja ģimene. Tā jau mēdza

rīkoties tādās ģimenēs, un kurš pateiks, vai tas ir sliktāk vai labāk nekā izvēlēties pašai? Lai tur vai kā, Edīlija Monfora pildīja savu pienākumu, turklāt tā bija īsta veiksme, jo tolaik viņa jau sāka vecēt — viņai bija gadi divdesmit trīs, un toreiz skaitījās, ka tai vecumā ziedu laiki jau ir aiz kalniem.)

Man joprojām ir manu vecvecāku portrets; ielikts sudraba ietvarā, rotātā ar vīteņaugu ziediem, fotografēts drīz pēc viņu kāzām. Fonā ir bārkstains samta aizkars un divas papardes uz puķu galdiņiem. Vecāmāte Edīlija atbalstījusies uz mazā dīvāniņa paroča, glīta sieviete ar smagiem plakstiem, bagātīgi krokotā tērpā, ar garu, divkāršu pērļu virteni ap kaklu, kleitas izgriezums dziļš, apšūts ar mežģīnēm, baltie apakšdelmi bez kauliem kā vistas rulete. Vectēvs Bendžamins sēd viņai aiz muguras, ģērbies oficiālā uzvalkā, solīds, taču samulsis, it kā par godu šim gadījumam būtu pārliecīgi sapucēts. Abi izskatās kā iežņaugti korsetēs.

Attiecīgā vecumā — kad man bija trīspadsmit četrpadsmit gadu — es mēdzu romantizēt Edīliju. Naktīs raudzījos pa logu uz zālieniem un dekoratīvo augu dobēm, mēnesnīcā sudrabainām, un redzēju, kā viņa sapņaini aizslīd garām, ģērbusies pēcpusdienas tērpā, darinātā no baltām mežģīnēm. Es piešķīru viņai gurdu, dzīves apnikuma pilnu, mazliet zobgalīgu smaidu. Drīz es pievienoju mīļāko. Ar šo mīļāko viņa satikās pie oranžērijas, kura tolaik jau bija pamesta novārtā — tēvu neinteresēja sutoņā audzēti apelsīnu kociņi —, tomēr iztēlē es to atjaunoju un apgādāju ar siltumnīcas puķēm. Orhidejas, es domāju, vai kamēlijas. (Es nezināju, kāda izskatās kamēlija, taču biju par tām lasījusi.) Mana vecāmāte un viņas mīļākais nozuda oranžērijā un — ko darīja? Par to man nebija īstas skaidrības.

Patiesībā Edīlijai nebija ne mazāko izredžu tikt pie mīļākā. Pilsētiņa bija pārāk maza, tās morāle pārāk provinciāla, viņai būtu jākrīt pārāk zemu. Viņa nebija muļķe. Un viņai arī nebija pašai savas naudas.

Bendžamina Ceisa namā Edīlija bija lieliska mājasmāte un saimniecības vadītāja. Viņa lepojās ar savu gaumi, un šai ziņā mans vectēvs viņai piekāpās, jo šī gaume bija viens no iemesliem, kuru dēļ viņš bija Edīliju apprecējis. Tolaik viņam bija četrdesmit gadu; viņš bija cītīgi strādājis, lai sakrātu kapitālu, un nu bija nolēmis baudīt savas naudas vērtību, proti, ļaut, lai jaunā sieva ņem savā pārziņā viņa garderobi un aizrāda viņam par manierēm pie galda. Arī viņš savā ziņā alka pēc Kultūras vai vismaz pēc konkrētiem tās pierādījumiem. Viņš gribēja, lai viņam pieder pienācīgs porcelāns.

To viņš dabūja un tam līdzi arī vakariņas ar divpadsmit ēdieniem: vispirms selerijas un sālīti rieksti, beigās šokolādes konfektes. Buljons, frikadeles, panētas kotletes, zivs, cepetis, siers, augļi, siltumnīcas vīnogu ķekari, glīti sakārtoti slīpēta stikla traukā galda vidū. Tagad es

par to domāju kā par dzelzceļa viesnīcas maltīti; kā par okeāna lainera maltīti. Taikonderogā ieradās premjerministri — tolaik pilsētiņā jau bija vairāki ievērojami rūpnieki, kuru atbalsts bija svarīgs politiskajām partijām, — un apmetās tieši Aviljonā. Fotogrāfijas, kurās vectēvs Bendžamins redzams kopā ar trim premjerministriem pēc kārtas, bija ieliktas zelta ietvaros un pakarinātas bibliotēkā — sers Džons Sparovs Tompsons, sers Makenzijs Bauels, sers Čārlzs Tapers. Tie ēdieni, ko pasniedza šeit, viņiem noteikti patika labāk par visiem citiem piedāvājumiem.

Edīlijas uzdevums droši vien bija izplānot un sarīkot šīs vakariņas un pēc tam nepieļaut, lai kāds redz viņu tās nobaudām. Paraža prasīja, lai viesu klātbūtnē viņa tikai paniekojas ar ēdienu: košļāšana un norīšana taču bija tik vulgāri miesiskas darbības. Manuprāt, pēc tam viņai uz istabu atnesa paplāti. Un tad viņa ēda ar visiem desmit pirkstiem.

Aviljonas celtniecība tika pabeigta 1889. gadā, un vārdu tai deva Edīlija. Šo nosaukumu viņa aizņēmās no Tenisona:

Tai Aviljonas salas ielejā;
Kur nebirst krusa, nesnieg, nelīst lietus,
Pat nebrāž vējš: tā plaši izpletusies
Ar leknām palienēm, ar dārziem, mauriem
Un ēnu alām, jūras vaiņagotām.

Šo citātu viņa bija likusi nodrukāt savu Ziemassvētku apsveikuma kartīšu kreisajā iekšējā lapā. (Pēc angļu mērauklām Tenisons bija mazliet vecmodīgs — uzlecošā zvaigzne toreiz bija Oskars Vailds, vismaz jaunu ļaužu vidū, — taču Taikonderogā jau viss bija mazliet vecmodīgs.)

Ļaudis — pilsētnieki — droši vien smējās par viņu šī citāta dēļ: pat tie, kuri loloja sociālu godkāri, saukāja Edīliju par Viņas Augstību vai Hercogieni, tomēr jutās aizskarti, ja netika iekļauti viņas ielūdzamo viesu sarakstos. Par Edīlijas Ziemassvētku apsveikumiem viņi noteikti sacīja: Nu, ar to krusu un sniegu viņai nav veicies. Gan jau šai sakarā viņa pārmīs kādu vārdu ar Dievu. Un fabrikās varbūt: Tu kaut kur šiten esi manījis kādas ēnu alas — varbūt tikai šamējai aiz kleitas krūtežas? Es pazīstu viņu stilu un šaubos, vai tas stipri mainījies.

Ar savu Ziemassvētku kartīti Edīlija izrādījās, tomēr es ticu, ka tur slēpās kas vairāk. Aviljona bija tā vieta, kurp devās nomirt karalis Arturs. Edīlijas nosaukuma izvēle nepārprotami liecina, par kādu bezcerīgu trimdinieci viņa sevi uzskatīja: ar tīru gribasspēku viņa varbūt spētu radīt kādu mazvērtīgu laimes salas faksimilu, taču tā nekad nebūtu realitāte. Viņa gribēja sev salonu; viņa gribēja pulcēt tajā mākslinieciskus ļaudis, dzejniekus un komponistus, un zinātņu vīrus, un tamlīdzīgi, kā bija redzējusi darām, ciemojoties Anglijā pie

saviem trešās pakāpes brālēniem un māsīcām, kad viņas ģimenei vēl bija nauda. Zelta dzīve ar plašiem zālieniem.

Taču Taikonderogā tādi ļaudis nebija atrodami, bet ceļot Bendžamins liedzās. Viņš apgalvoja, ka viņam esot nepieciešams palikt pie savām fabrikām. Visticamāk, viņš negribēja, lai viņu ievelk pūlī, kurš nicīgi vīpsnātu par viņa pogu ražošanu un kur, iespējams, gaidītu nepazīstami galda piederumi, un kur Edīlijai viņa dēļ būtu jākaunas.

Edīlija nebija ar mieru ceļot bez viņa — nedz uz Eiropu, nedz kur citur. Tas varētu būt pārāk liels kārdinājums — neatgriezties vairs nekad. Slīdēt prom, pamazām šķiežot naudu, kā plokošs dirižablis šķiež gaisu, kļūt par laupījumu neliešiem un pieglaimīgiem nekauņām, nogrimt nepieminamajā. Ar tādu tērpa izgriezumu — o jā, viņa būtu ļoti pieejama briesmām.

Cita starpā Edīlija aizrāvās arī ar skulptūrām. Katrā oranžērijas pusē atradās pa akmens sfinksai — mēs ar Loru mēdzām rāpties tām mugurā —, un aiz akmens sola glūnēja lēkājošs fauns ar smailām ausīm un lielu vīnogu lapu, kas vijīgi aizsedza viņa ķermeņa intīmās daļas gluži kā amata emblēma; un pie ūdensrožu dīķa sēdēja nimfa, kautra meitene ar mazām pusaudzes krūtīm un marmora matu pini pār plecu, viena pēda bikli iegremdēta ūdenī. Viņai līdzās mēs mēdzām ēst ābolus un vērot, kā zivtiņas skrubina viņai kāju pirkstus.

(Šie tēlniecības veidojumi tika dēvēti par "autentiskiem", taču — kādā ziņā autentiskiem? Un kā Edīlija bija pie tiem tikusi? Man ir aizdomas par sīku blēdību virkni — Eiropā kāds šaubīgs starpnieks nopirka tās par sviestmaizi, viltoja to izcelsmes papīrus, tad no attāluma iesmērēja tās Edīlijai un summas starpību iebāza kabatā, pareizi nospriedis, ka bagāta amerikāniete — droši vien novērtējis Edīliju tieši tā — tikpat neko nesajēgs.) Edīlija izstrādāja metu arī dzimtas kapu piemineklim ar abiem eņģeļiem. Viņa vēlējās, lai mans vectēvs rok laukā savus senčus un pārapbedi viņus tur, tādējādi radot dinastijas iespaidu, taču vectēvs to nepaguva izdarīt. Notika tā, ka pirmā tur tika apbedīta viņa pati.

Vai pēc Edīlijas nāves vectēvs Bendžamins atviegloti uzelpoja? Varbūt viņam bija apnicis apzināties, ka viņš nekad nespēs atbilst Edīlijas augstajām prasībām, lai gan skaidrs ir tas, ka Edīliju viņš apbrīnoja gandrīz vai bijīgi. Piemēram, Aviljonā neko nedrīkstēja mainīt: nedz pārvietot kādu gleznu, nedz pirkt jaunas mēbeles. Varbūt par Edīlijas īsto pieminekli viņš uzskatīja pašu māju.

Un tā nu viņa izaudzināja mūs ar Loru. Mēs augām viņas mājā; proti — viņas priekšstatā par sevi pašu. Un viņas priekšstatā par to, kādām jābūt mums, bet kādas mēs nebijām. Tā kā tolaik viņa jau bija mirusi, mēs nevarējām iebilst.

Mans tēvs bija vecākais no trim dēliem; katram bija dots, pēc Edīlijas domām, cildens vārds: Norvels, Edgars un Pērsivals, atskaņas

no Artura laikiem ar vāgnerisku nokrāsu. Manuprāt, viņiem vajadzēja justies pateicīgiem, ka viņi nav nokristīti par Ateru vai Zigmundu, vai Ulriku. Vectēvs Bendžamins dievināja savus dēlus un vēlējās, lai viņi apgūst pogu ražošanu, taču Edīlijai bija cēlāki nolūki. Viņa nosūtīja dēlus uz Trīsvienības koledžu Porthoupā, kur Bendžamins un viņa mašīnas nespētu notrulināt viņu garu. Viņa ar prieku izmantoja Bendžamina naudu, tomēr labprāt notušēja tās avotus.

Vasaras brīvlaikā dēli ieradās mājās. Internātskolā un pēc tam universitātē viņi bija iemantojuši labsirdīgu nicinājumu pret savu tēvu, kurš nemācēja lasīt latīniski, pat ne tik slikti kā viņi. Dēli sarunājās par cilvēkiem, kurus viņš nepazina, dziedāja dziesmas, kuras viņš nekad nebija dzirdējis, stāstīja anekdotes, kuras viņš nesaprata. Mēnesnīcā viņi devās izbraukumos ar tēva mazo jahtu Nāriņa, nosaukums Edīlijas izdomāts — vēl viens no viņas sapņainajiem, gotiskajiem untumiem. Viņi spēlēja mandolīnu (Edgars) un bandžo (Pērsivals) un paslepen dzēra alu, un samudžināja takelāžu, lai tēvs to vēlāk atpiņķerē. Viņi braukāja ar vienu no diviem jaunajiem tēva automobiļiem, kaut arī pilsētiņas ceļi pusi gada bija tik slikti — sniegs, dubļi, pēc tam putekļi —, ka nebija daudz vietu, kurp doties. Klīda baumas par vaļīgas uzvedības meičām, vismaz diviem jaunākajiem zēniem tādas esot, un par naudas summām, kas pārgājušas no rokas rokā, — nu, bija jau tikai piedienīgi atpirkties no šīm dāmām, lai viņas tiek laukā no ķezas, jo kurš tad vēlētos, lai apkārt skraidelē nelikumīgi Čeisu bērneļi? — taču tās nebija mūsu pilsētiņas meičas, tāpēc dēliem netika pārmests; drīzāk otrādi, vismaz vīriešu kompānijā. Ļaudis par viņiem mazliet zobojās, bet ne pārāk daudz: tika uzskatīts, ka viņi ir gana solīdi, turklāt ar diezgan vienkāršām manierēm. Edgaru un Pērsivalu dēvēja par Ediju un Pērsiju, turpretī mans tēvs, būdams biklāks un cienīgāks, vienmēr bija un palika Norvels. Viņi bija patīkama izskata zēni, mazliet nevaldāmi, kādiem jau zēniem jābūt. Un ko īsti nozīmēja "nevaldāmi"?

"Viņi bija palaidņi," Rīnija man teica, "taču nekad nebija nelieši."

"Kāda tur starpība?" es jautāju.

Viņa nopūtās. "Ceru, ka to tu nemūžam neuzzināsi," viņa sacīja.

Edīlija nomira 1913. gadā no vēža — no vārdā nenosaukta un tāpēc, visticamāk, ginekoloģiska paveida. Edīlijas slimības pēdējā mēnesī Rīnijas māte tika nolīgta palīgos virtuvē, un kopā ar viņu ieradās arī Rīnija; tolaik viņai bija trīspadsmit gadu, un viss notiekošais atstāja uz viņu dziļu iespaidu. "Sāpes bija tik stipras, ka viņai vajadzēja dot morfiju, ik pēc četrām stundām, slimokopējas palika pie viņas dienu un nakti. Bet gultā viņa negribēja gulēt, viņa turējās varonīgi, vienmēr bija kājās, saģērbusies tikpat skaisti kā allaž, kaut gan varēja manīt, ka viņa bezmaz jūk prātā. Es bieži redzēju viņu staigājam laukā — gaišā kleitā, cepurē ar platām malām un plīvuru.

Viņai bija lieliska stāja un stiprāks mugurkauls nekā vairumam vīriešu, jānudien. Beigās pašas labad viņu nācās piesiet pie gultas. Tavam vecamtēvam sirds vai lūza, bija skaidri redzams, ka tas moka viņu nost." Laikam ritot, kad arvien grūtāk kļuva mani pārsteigt, Rīnija pievienoja šim stāstam apslāpētus kliedzienus un vaidus, un zvērestus uz nāvesgultas, lai gan viņas nolūks man nekad netapa īsti skaidrs. Vai viņa gribēja iedvest, ka arī man jābūt tikpat stiprai — nav jāpadodas sāpēm, jāturas varonīgi —, vai vienkārši tīksminājās par šīm sirdi plosošajām detaļām? Gan viens, gan otrs, šaubu nav.

Kad Edīlija nomira, visi trīs zēni jau bija tikpat kā pieauguši. Vai viņiem pietrūka mātes, vai viņi sēroja pēc viņas? Protams. Kā lai viņi nejustos pateicīgi par mātes sirsnīgo gādību? Tomēr Edīlija bija stingri turējusi zēnus grožos, vismaz pēc iespējas stingri. Droši vien tad, kad viņa bija pienācīgi apbedīta, uzelpojot tika atlaists vaļīgāk dažs labs kaklasaites mezgls un apkaklīte.

Neviens no trim dēliem nevēlējās ražot pogas, nepatiku pret tām viņi bija mantojuši no mātes, toties nebija mantojuši viņas reālismu. Viņi zināja, ka nauda neaug kokos, tomēr ne sevišķi skaidri nojauta, kur tad tā īsti aug. Norvels — mans tēvs — sprieda, ka varētu kļūt par juristu un beigu beigās iesaistīties politikā, jo viņam bija plāni par valsts uzlabošanu. Abi pārējie gribēja ceļot: viņi bija nolēmuši — tiklīdz Pērsijs būs pabeidzis koledžu, viņi dosies pētnieciskā ekspedīcijā uz Dienvidameriku meklēt zeltu. Ceļš, kas veda tālēs, aicināja.

Bet kurš tad gādās par Čeisu rūpniecību? Vai Ceisa un Dēlu nemaz nebūs? Ja ne, tad kālab Bendžamins ir strādājis melnās miesās? Tai laikā viņš jau bija sev iestāstījis, ka ir to darījis kāda cita iemesla, nevis savu ambīciju, savu alku dēļ, — nē, kāda cēla mērķa vārdā. Viņš bija iedibinājis mantojumu, viņš gribēja nodot to tālāk — no paaudzes paaudzē.

Tas droši vien bija pārmetošais zemteksts ne vienā vien sarunā pie vakariņu galda, malkojot portvīnu. Taču zēni ietiepās. Nav iespējams piespiest jaunu vīrieti veltīt savu dzīvi pogu ražošanai, ja viņš to negrib. Viņi nevēlējās sagādāt vilšanos tēvam, tīši jau ne, tomēr nebija arī ar mieru celt sev plecos smago, nogurdinošo ikdieniškības nastu.

Purs

Jaunais ventilators tagad ir nopirkts. Tā sastāvdaļas tika piegādātas lielā papes kārbā, un tās samontēja Volters, kurš atveda šurp savu instrumentu kasti un saskrūvēja visu kopā. Beidzis darbu, viņš noteica: "Nu šitā ir kārtībā."

Arī par kuģiem Volters runā sieviešu dzimtē, tāpat kā par bojātiem mašīnu motoriem un radioaparātiem — par jebkura veida priekšmetiem, kurus vīrieši, kam ir ķēriens uz visādām ierīcēm, spēj salabot tik prasmīgi, ka tie atkal ir kā jauni. Kāpēc tas mani tā

iedrošina? Varbūt es kādā bērnišķīgā, ticīgā sirds stūrītī ticu, ka Volters vienā jaukā dienā var paņemt savas knaibles un skrūvgriežu komplektu un izdarīt to pašu ar mani.

Lielais ventilators ir uzstādīts guļamistabā. Veco esmu nonesusi lejā, lievenī, kur tas notēmēts man pret skaustu. Sajūta ir patīkama, tomēr biedējoša, it kā man uz pleca maigi nogultu vēsa gaisa plauksta. Šādi apvēdināta, es sēžu pie koka galda un čirkstinu savu pildspalvu. Nē, nečirkstinu vis — pildspalvas vairs nečirkst. Vārdi klājas uz lapas pietiekami gludi un klusi; pats grūtākais ir piespiest tos plūst lejup pa delmu, izspiest tos laukā no pirkstiem.

Jau gandrīz satumsis. Vēja nav; krāces, kas šalko caur dārzu, skan kā viens garš elpas vilciens. Zilās puķes iekūst gaisā, sarkanās ir melnas, baltās fosforescējoši viz. Tulpes ir nometušas ziedlapas, atstājot auglenīcas kailas — melnas, līdzīgas snuķiem, seksīgas. Peonijas jau gandrīz pārziedējušas, tās ir izspūrušas un ļenganas kā slapji papīra mutauti, toties zied lilijas; un arī flokši. Apelsīnu kociņi izkaisījuši ziedlapas, zāle piebārstīta kā ar baltu konfeti.

19 M. gada jūlija mana māte apprecējās ar manu tēvu. Es jutu, ka, ņemot vērā visu, te nepieciešami paskaidrojumi.

Mana lielākā cerība bija Rīnija. Būdama tai vecumā, kad rodas interese par šādām lietām, tātad desmit, vienpadsmit, divpadsmit, trīspadsmit gadu veca, es mēdzu sēdēt pie virtuves galda un mūķēt Rīniju vaļā kā slēdzeni.

Viņai vēl nebija pilni septiņpadsmit, kad viņa pārcēlās uz Aviljonu pavisam — no rindu mājas Zogsas dienvidaustrumu krastā, kur dzīvoja fabrikas strādnieki. Viņa apgalvoja, ka esot cēlusies no skotiem un īriem, protams, ne no īru katoļiem, katolietes bijušas tikai viņas vecmāmiņas. Sākumā Rīnija bija mana aukle, bet kalpotāju nomaiņas un aiziešanas rezultātā tagad bija kļuvusi par mūsu galveno balstu. Cik viņai bija gadu? Nav tava darīšana. Esmu pietiekami veca un gudra. Un pietiek te pļāpāt. Taujāta par savu dzīvi, viņa noslēdzās sevī. Savas būšanas es paturu pie sevis, viņa mēdza teikt. Cik apdomīgi tas man kādreiz likās! Un cik sīkstulīgi liekas tagad.

Taču viņa zināja ģimenes nostāstus vai vismaz kādu daļu no tiem. Tas, cik viņa bija ar mieru izpaust man, bija atkarīgs no mana vecuma un arī no tā, cik aizņemta viņa kurubrīd bija. Tomēr šādā veidā es sakrāju pietiekami daudz pagātnes fragmentu, lai uzbūvētu tās modeli, kuram ar īstenību droši vien bija apmēram tikpat maz sakara kā mozaīkas tehnikā veidotam portretam ar tā oriģinālu. Bet man nemaz nebija vajadzīgs reālisms: es gribēju, lai lietas ir spilgti krāsainas, ar vienkāršām aprisēm, bez kādām neskaidrībām, un to pašu grib vairums bērnu, ja runa ir par viņu vecāku dzīvesstāstu. Viņi grib pastkarti.

Mans tēvs bija bildinājis māti (tā stāstīja Rīnija) slidošanas ballē.

Aiz ūdenskrituma augšup pa straumi atradās līcis — vecs dzirnavu dīķis —, kur ūdens plūda lēnāk. Pietiekami aukstās ziemās tur izveidojās ledus kārta, gana bieza, lai pa to slidotu. Tur draudzes jauniešu pulciņš rīkoja slidošanas balles, kuras tolaik dēvēja nevis par ballēm, bet gan par izrīkojumiem.

Mana māte bija metodiste, bet tēvs anglikānis: tādējādi māte atradās uz zemāka sabiedrības pakāpiena nekā tēvs — tā par šīm lietām izteicās tolaik. (Ja to būtu piedzīvojusi mana vecāmāte Edīlija, viņa nemūžam nebūtu pieļāvusi šīs laulības, vismaz tā es

secināju vēlāk. Pēc viņas domām, manas mātes stāvoklis sabiedrībā būtu daudz par zemu — un viņa būtu arī pārāk klīrīga, pārāk nopietna, pārāk provinciāla. Edīlija būtu aizvilkusi manu tēvu uz Monreālu — savedusi viņu, mazākais, ar kādu debitanti. Ar kādu, kura būtu labāk ģērbusies.)

Mana māte bija jauniņa, tikai astoņpadsmit gadu veca, toties nebūt nebija dumja vējagrābsle, tā teica Rīnija. Viņa bija strādājusi skolā; toreiz par skolotāju varēja kļūt arī tad, ja nebija sasniegts divdesmit gadu vecums. Viņa nebija spiesta strādāt: viņas tēvs bija Ceisa fabriku galvenais advokāts un ģimene dzīvoja "turīgi". Taču, tāpat kā viņas māte, kura nomira, kad meitiņai bija deviņi gadi, arī mana māte nopietni izturējās pret savu ticību. Viņa bija pārliecināta, ka ir jāpalīdz tiem, kuriem dzīvē nav veicies tik labi kā tev. Nabagu bērnu mācīšanu viņa bija uzņēmusies kā sava veida misionāres darbu, tā ar apbrīnu stāstīja Rīnija. (Rīnija bieži apbrīnoja tādus manas mātes darbus, kurus veikt pašai būtu licies muļķīgi. Kas attiecas uz nabagiem — starp tiem Rīnija bija izaugusi un uzskatīja tos par nekam nederīgiem slaistiem. Tos tak var mācīt, vai zils palikdams, lielākoties tas ir tas pats, kas dauzīt galvu pret mūri, tā viņa mēdza sacīt. Bet tava māte, lai Dievs aizmaksā viņai par labo sirdi, viņa to nekad nespēja izprasti)

Ir kāds momentuzņēmums, kurā mana māte redzama skolotāju kursu laikā Londonā, Ontārio štatā, kopā ar divām citām meitenēm; visas trīs stāv uz savas pansijas lieveņa pakāpieniem un smaida, ieķērušās cita citai elkonī. Abās pusēs samestas ziemas sniega kaudzes; no jumta pil lāstekas. Manai mātei mugurā roņādas kažociņš; zem cepures malas sprikst smalko matu galiņi. Viņa droši vien jau iegādājusies pensneju, kuru valkāja pirms savām pūces brillēm, kuras es atceros, — viņa agri kļuva tuvredzīga, — taču šai attēlā viņa ir bez pensneja. Redzama viena viņas kāja zābaciņā ar kažokādas apmali, potīte koķeti pagriezta. Viņa izskatās drosmīga, pat pārgalvīga, kā zēnisks pirāts.

Pēc kursu beigšanas viņa sāka strādāt skolā, kurā bija tikai viena telpa, apvidū tālāk uz rietumiem un ziemeļiem, kas tolaik tika uzskatīts par dziļu nomali. Viņu bija satriekusi šī pieredze —

nabadzība, tumsonība, utis. Rudenī bērnus tur mēdza iešūt

apakšveļa un vīles atardīja tikai pavasari — šī detaļa palikusi man prātā kā sevišķi briesmīga. Protams, teica Rīnija, tā nebija īstā vieta tādai dāmai kā tava māte.

Tomēr mana māte juta, ka šādi kaut ko paveic — kaut ko dara vismaz dažu šo nelaimīgo bērnu labā, viņa pati tā cerēja; turklāt Ziemassvētku brīvlaikā taču drīkstēja braukt mājās. Tika izteiktas piezīmes par to, cik viņa bāla un tieva: viņai vaidos trūka sārtuma. Tātad tur nu viņa bija, slidošanas ballē uz aizsalušā dzirnavu dīķa, kopā ar manu tēvu. Sākumā viņš bija aizšņorējis viņai slidzābakus, nometies uz viena ceļgala.

Abi jau kādu laiku bija pazīstami, pateicoties saviem tēviem. Bija notikušas iepriekšējas, visām pieklājības prasībām atbilstošas tikšanās. Abi bija spēlējuši teātri Edīlijas pēdējā dārza svētku uzvedumā — viņš bija tēlojis Ferdinandu, viņa — Mirandu cenzētā Vētras versijā, kurā gandrīz pilnīgi bija izskausts gan sekss, gan Kalibans. Rīnija stāstīja, ka māte bijusi perlamutra sārtā kleitā, ar rožu vainagu galvā; un vārdus viņa izrunājusi tik skaidri, taisni kā tāds eņģelis. Cik brīnišķa tu, jaunā pasaule, kur tādi ļaudis mīt! Un viņas apžilbušo, dzidro, tuvredzīgo acu aizplīvurotais skatiens. Bija viegli saprast, kā tas viss noticis.

Mans tēvs būtu varējis meklēt kur citur, lūkoties pēc sievas ar lielāku naudu, taču viņš acīmredzot bija gribējis pārbaudīto un uzticamo: kādu, uz kuru var paļauties. Par spīti savai degsmei — kā šķiet, viņam reiz piemitusi degsme — viņš bija nopietns jauneklis, stāstīja Rīnija, likdama noprast, ka citādi mana māte būtu viņu atraidījusi. Viņi abi bija nopietni katrs savā veidā; abi vēlējās sasniegt kādu godpilnu mērķi, padarīt pasauli labāku. Cik vilinoši, cik bīstami ideāli!

Kad abi bija vairākas reizes apslidojuši ap dīķi, tēvs bildināja māti. Man liekas, to viņš būs darījis bikli, taču vīrieša biklums tolaik bija krietnuma pazīme. Tai mirldī, lai gan abi noteikti saskārās ar plecu un gurnu, viņi neskatījās viens uz otru; viņi stāvēja viens otram līdzās, labās rokas sadotas priekšā, kreisās aiz muguras. (Kā viņa bija ģērbusies? Rīnija zināja arī to. Zila adīta šalle, tai pieskaņota berete un adīti pirkstaiņi. Tos māte bija noadījusi pati. īss ziemas mētelis sūnzaļā krāsā. Piedurknē iebāzts mutautiņš, — Rīnija piezīmēja, ka to viņa neesot piemirsusi nekad atšķirībā no dažiem citiem ļaudīm, kurus viņa gan varētu nosaukt vārdā.)

Ko mana māte darīja šai izšķirīgajā brīdī? Viņa pētīja ledu. Viņa neatbildēja uzreiz. Tas nozīmēja "jā".

Visapkārt viņiem vīdēja apsnigušas klintis un baltas lāstekas — viss balts. Zem viņu kājām bija ledus, arī balts, un zem tā — upes ūdens ar saviem virpuļiem un zemstrāvām, tumšs, bet neredzams. Tā

es iztēlojos to laiku, pirms mēs ar Loru bijām piedzimušas, — tik mirdzošs, tik nevainīgs, ārēji tik nesatricināms, bet plāns ledus tik un tā. Zem lietu virspuses atradās neizteiktais, kas gausi vārījās.

Pēc tam bija gredzens un paziņojums avīzēs; un pēc tam — kad māte, pildīdama savu pienākumu, bija pabeigusi mācību gadu un atgriezusies — notika svinīgas tējas pēcpusdienas. Galds bija skaisti klāts, ar sparģeļu ruletītēm un ar ūdenskrešu salātu sendvičiem, un ar triju veidu kūkām — gaišo, tumšo un augļu —, un pati tēja tika pasniegta sudraba servīzē, uz galda bija rozes, baltas vai sārtas, vai varbūt bāli dzeltenas, bet ne sarkanas. Sarkana krāsa nepiedienēja saderināšanās svinībām. Kāpēc ne? Vēlāk uzzināsi, atbildēja Rīnija. *1*

Un tad — pūrs. Rīnijai gaužām patika uzskaitīt tā sastāvdaļas — naktskreklus, peņuārus, mežģīņu veidus uz tiem, spilvendrānas ar izšūtām monogrammām, palagus un apakšsvārkus. Viņa stāstīja par skapjiem un kumodes atvilktnēm, un veļas skapīšiem un par to, kas viss tur glabājams, glīti salocīts. Netika bilsts ne vārds par augumiem, uz kuriem visi šie audumi pēdīgi tiks uzvilkti: kāzas Rīnijas izpratnē lielākoties bija apģērba jautājums, vismaz ārēji.

Un tad vajadzēja sastādīt viesu sarakstu, uzrakstīt ielūgumus, izraudzīties ziedus un tā tālāk līdz pat kāzām.

Un tad, pēc kāzām, sākās karš. Mīla, pēc tam laulības, pēc tam katastrofa. Rīnijas versijā tas šķita neizbēgami.

Karš sākās 1914. gada augustā, drīz pēc manu vecāku laulībām. Visi trīs brāļi reizē pieteicās armijā, bez mazākajām šaubām. Tagad ir pārsteidzoši apzināties šo šaubu trūkumu. Viņi tika nofotografēti, skaists trio mundieros, ar nopietnām, naivām pierēm un maigām ūsiņām, smaidi bezrūpīgi, acis apņēmības pilnas, viņi tēlo karavīrus, par kuriem vēl nav kļuvuši. Tēvs ir visgarākais. Šo fotogrāfiju viņš allaž turēja uz sava rakstāmgalda.

Viņi iestājās Karaliskajā Kanādas pulkā, kurā iestājās visi, kas bija no Taikonderogas. Gandrīz uzreiz viņus pārcēla uz Bermudām kā maiņu Britu pulkam, kurš bija tur dislocēts, un tā nu pirmo kara gadu viņi pavadīja, piedalīdamies parādēs un spēlēdami kriketu. Un arī skaizdamies par tādu likteni, vismaz tā tika apgalvots viņu vēstulēs.

Vectēvs Bendžamins kāri lasīja šīs vēstules. Kad laiks gāja, bet neviena puse neguva uzvaru, viņš kļuva aizvien nervozāks un nedrošāks. Visam būtu vajadzējis risināties citādi. Ironiskā kārtā viņa veikali zēla un plauka. Nesen viņš bija sācis izmantot celuloīdu un gumiju, proti, pogām, tas ļāva palielināt ražošanas apjomu; un, pateicoties politiskajiem sakariem, ko viņam bija palīdzējusi nodibināt Edīlija, viņa fabrikas saņēma ļoti daudz pasūtinājumu karaspēka apgādes vajadzībām. Viņš palika tikpat godīgs kā aizvien, nepiegādāja sliktu preci, šai nozīmē viņš neiedzīvojās peļņā no kara. Tomēr nevar sacīt, ka viņš neiedzīvojās nemaz.

Pogu tirdzniecībai karš nāk par labu. Karā pazūd tik daudz pogu, un tās ir jāaizstāj ar citām — ar veselām pogu kārbām, ar veselām autokravām uzreiz. Pogas tiek sašķaidītas lupatlēveros, tās iegrimst zemē, tās sadeg. To pašu var teikt par apakšveļu. No finansiālā viedokļa karš bija brīnumains ugunsgrēks: liela, alkīmiska degšana, un dūmi, kas no tās cēlās, pārvērtās naudā. Vismaz manam vectēvam. Taču šis fakts vairs nepriecēja viņa dvēseli un nestiprināja viņa paštaisnības izjūtu, kā būtu noticis agrākos, pašapmierinātākos gados. Viņš gribēja atgūt savus dēlus. Tiesa, dēli vēl nebija devušies nekādās briesmās: viņi joprojām atradās Bermudās un maršēja saulītē.

Pēc sava medusmēneša (pavadīta pie Fingera ezeriem Ņujorkas štatā) mani vecāki bija dzīvojuši Aviljonā, jo pašiem savs mājoklis vēl nebija iekārtots, un māte palika tur, lai vadītu mana vecātēva saimniecību. Viņiem trūka kalpotāju, jo visi darbaspējīgie bija nepieciešami vai nu fabrikās, vai armijā, un arī tāpēc, ka ģimene uzskatīja: Aviljonai ir jārāda priekšzīme, samazinot izdevumus. Māte lika gatavot vienkāršas maltītes — sautētu gaļu trešdienās, ceptas pupiņas svētdienas vakaros —, kas manam vectēvam bija pa prātam. Edīlijas smalkie mielasti viņam nekad nebija īsti gājuši pie sirds.

1915. gada augustā Karaliskajam Kanādas pulkam pavēlēja atgriezties Halifaksā, lai gatavotos doties uz Franciju. Ostā tas palika ilgāk par nedēļu, vācot pārtikas krājumus un jaunus rekrūšus un nomainot tropu formastērpus pret siltākām drēbēm. Vīriem izsniedza Rosa šautenes, bet vēlāk, dubļos, šāviņi negāja vaļā, atstājot kareivjus bezpalīdzīgus.

Mana māte ar vilcienu aizbrauca uz Halifaksu, lai pavadītu tēvu. Vilciens bija stāvgrūdām pilns ar vīriešiem, kuri devās uz fronti; viņa nedabūja vietu guļamvagonā, tāpēc visu ceļu sēdēja. Vagona ejās bija kājas, paunas un spļaujamtrauki; klepus, krākšana — bez šaubām, dzērāju krākšana. Kad viņa paraudzījās uz zēniskajām sejām sev apkārt, karš viņai kļuva reāls, nevis kā priekšstats, bet gan kā fiziska klātbūtne. Viņas jauno vīru varēja nogalināt. Viņa miesa varēja aiziet bojā; varēja tikt saraustīta gabalos; varēja kļūt par daļu no upura, kuru — tas tagad bija skaidrs — nāksies nest. Līdz ar šo atskārsmi māti pārņēma izmisums un ledainas šausmas, tomēr reizē arī — par to es esmu pārliecināta — zināms drūms lepnums.

Nezinu, kur vai uz cik ilgu laiku viņi abi apmetās Halifaksā. Vai tā bija pieklājīga viesnīca vai — telpu trūkuma dēļ — lēts ūķis, ostmalas naktspatversme? Vai viņi tur palika dažas dienas, vienu nakti, dažas stundas? Kādus vārdus viņi pārmija, ko teica? Droši vien jau to, ko parasti mēdz teikt, bet kas viņi bija? To vairs nav iespējams uzzināt. Tad kuģis — tvaikonis Kaledonietis — ar pulku uz klāja devās jūrā, un mana māte palika piestātnē kopā ar pārējām sievām, mādama un raudādama. Bet varbūt viņa neraudāja: tas viņai būtu licies

nesavaldīgi.

Kaut kur Francijā. Nejaudāju aprakstīt to, kas te notiek, rakstīja mans tēvs, tāpēc nemaz nemēģināšu. Mēs varam tikai ticēt, ka šis karš ir uz labu un ka cilvēce pēc tā saglabāsies un attīstīsies. Kritušo ir (izsvītrots vārds) daudz. Agrāk es ne iedomāties nevarēju, uz ko ir spējīgi cilvēki. To, kas te jāpārcieš, nav iespējams (izsvītrots vārds).

Es katru dienu domāju par visiem mājiniekiem un jo sevišķi par Tevi, mana visudārgā Liliāna.

Aviljonā mana māte lika sarosīties savam gribasspēkam. Viņa ticēja valsts dienesta jēgai; viņa juta nepieciešamību atrotīt piedurknes un darīt kaut ko derīgu armijas labā. Viņa nodibināja Atbalsta pulciņu, kas vāca naudu, rīkojot labdarības tirdziņus. Par šo naudu tika sagādātas mazas kastītes ar tabaku un saldumiem un sūtītas uz ierakumiem. Šī darba veikšanai māte plaši atvēra Aviljonas durvis, un no tā (teica Rīnija) dabūja ciest grīdas. Viņas pulciņš ne tikai rīkoja labdarības tirdziņus, bet katru otrdienas pēcpusdienu viesistabā adīja karavīriem noderīgas lietas — mazgāšanās drāniņas jaunkareivjiem, šalles vairāk pieredzējušiem, balaklavas un cimdus lietpratējiem. Drīz viņām ceturtdienās pievienojās jauns rekrūšu bataljons — vecākas, mazāk izglītotas sievietes no Zogsas dienvidu krasta, kuras prata adīt kaut vai aizvērtām acīm. Viņas darināja zīdaiņu drēbītes armēņiem, kuri, cik dzirdams, mira badā, un kaut kam tādam, ko sauca par Aizjūras bēgļiem. Pēc divām adīšanas stundām ēdamistabā tika pasniegts pieticīgs launags, lejup gurdi noraudzījās Tristans un Izolde.

Kad ielās un tuvējo miestiņu slimnīcās sāka parādīties sakropļoti karavīri — Taikonderogā slimnīcas vēl nebija —, mana māte viņus apmeklēja. Viņa izraudzījās smagākos gadījumus — vīriešus, kuri diez vai (teica Rīnija) spētu uzvarēt skaistuma konkursos, — un no šiem apmeldējumiem atgriezās izmocījusies un satricināta un lāgiem pat apraudājās, virtuvē dzerdama kakao, ko Rīnija uzvārīja, lai viņu uzmundrinātu. Viņa netaupīja sevi, tā teica Rīnija. Viņa grāva savu veselību. Viņa strādāja pāri spēkiem, īpaši ņemot vērā viņas stāvokli.

Kāds cildenums reiz tika piedēvēts šīm nosliecēm — strādāt pāri spēkiem, netaupīt sevi, graut savu veselību! Ar tādu pašaizliedzību neviens nepiedzimst:' to var iemantot vienīgi ar gaužām neatlaidīgu disciplīnu, ar dabisko tieksmju iznīcināšanu, un manos laikos šī prasme vai noslēpums acīmredzot jau bija nogrimis aizmirstībā. Vai varbūt es nemaz nemēģināju, pēc tam kad biju cietusi no tā, kā šī pašaizliedzība ietekmēja manu māti.

Kas attiecas uz Loru — viņa nebija pašaizliedzīga, itin nemaz ar ne. Toties viņai nebija ādas, un tas ir pavisam kas cits.

Es piedzimu 1916. gada jūnija sākumā. Drīz pēc tam krita Pērsijs — smagā artilērijas apšaudē pie Ipras, un jūlijā pie Sommas gāja bojā Edijs. Vismaz tika pieņemts, ka viņš ir miris: tur, kur viņš bija redzēts

pēdējo reizi, rēgojās liela sprādziena bedre. Šie notikumi sāpīgi skāra manu māti, bet vēl daudz sāpīgāk — vectēvu. Augustā viņu piemeklēja smaga trieka, kura postoši ietekmēja runasspējas un atmiņu.

Fabriku vadību neoficiāli pārņēma mana māte. Viņa kļuva par starpnieci starp vectēvu — par kuru teica, ka viņš atlabstot, — un visiem pārējiem un ik dienu tikās ar sekretāru un daudzajiem fabriku priekšstrādniekiem. Tā kā viņa vienīgā spēja — vai vismaz apgalvoja, ka spējot, — saprast, ko vectēvs saka, tad kļuva par viņa tulku; un, tā kā viņai vienīgajai bija atļauts turēt vectēva roku, tad viņa to vadīja, uzvelkot parakstu; un kurš gan var apzvērēt, ka reizumis viņa nepaļāvās pati uz savu spriedumu?

Tiesa, bez problēmām neiztika. Kara sākumā sestdaļa no visiem strādniekiem bija sievietes. Kara beigās viņu skaits sastādīja divas trešdaļas. Atlikušie vīrieši bija veci vai daļēji sakropļoti, vai kāda cita iemesla dēļ nederīgi karam. Viņi ņēma ļaunā sieviešu pārākumu un kurnēja par viņām vai plēsa piedauzīgus jokus, bet sievietes savukārt uzskatīja viņus par vārguļiem vai simulantiem un izturējās pret viņiem ar slikti slēptu nicinājumu. Dabiskā lietu kārtība — tāda, kāda tā bija pēc manas mātes domām, — sagriezās ar kājām gaisā. Tomēr alga bija laba, un nauda ieeļļo zobratus, un kopumā māte bija spējīga panākt, lai darbs rit pietiekami raiti.

Es iztēlojos, kā mans vectēvs vēlu vakarā sēd savā bibliotēkā zaļā ādas krēslā ar misiņa kniedēm, pie sava rakstāmgalda, kurš darināts no sarkankoka. Pirksti salikti kopā — jutīgās rokas pirksti un tās rokas pirksti, kas vairs nejūt neko. Viņš ieklausās, kādu gaidīdams. Durvis ir pusvirus; aiz tām viņš pamana ēnu. Viņš saka: "Nāc iekšā," — viņš grib to pateikt —, bet neviens nenāk un neatsaucas.

Ierodas skarbā slimokopēja. Viņa noprasa, ko gan viņš domājot, viens pats te sēdēdams tumsā. Viņš dzird kādu skaņu, bet tie nav vārdi, drīzāk izklausās pēc kraukļiem; viņš neatbild. Slimokopēja saņem viņu aiz delma, viegli izceļ no krēsla, aizstiepj uz gultu. Čaukst viņas baltie svārki. Viņš dzird sausu vēju, kas pūš pār nezālēm aizaugušiem rudens laukiem. Viņš dzird sniega čukstus.

Vai viņš zināja, ka abi dēli ir miruši? Vai vēlējās, lai viņi atkal ir dzīvi, laimīgi atgriezušies mājās? Vai viņš pieredzētu skumjākas beigas, ja šī vēlēšanās piepildītos? Varbūt — tā notiek bieži —, tomēr tādas domas nesniedz mierinājumu.

Gramofons

Vakar vakarā ieraduma pēc skatījos televīzijas meteoroloģisko kanālu. Citur pasaulē notiek plūdi: putojošs, brūns ūdens, garām peld uzpūtušās govis, izdzīvojušie, cieši kopā saspiedušies, tup uz jumtiem. Tūkstoši ir noslīkuši. Tajā tiek vainota globālā sasilšana: stāsta, ka cilvēkiem esot jāizbeidz dedzināt lietas. Benzīnu, naftu, veselus mežus. Taču viņi nedomā izbeigt. Kā parasti, viņus uz priekšu trenc alkatība un bads.

Kur es paliku? Pašķiru lapu atpakaļ: joprojām plosās karš. Plosās, tā mēdza teikt par kariem; un saka vēl arvien, cik man zināms. Taču šajā lappusē, jaunā, tīrā lappusē es likšu karam beigties — es viena, ar vienu savas melnās plastmasas pildspalvas vilcienu. Man tikai jāuzraksta: 1918. gads. 11. novembris. Pamiera diena.

Tā. Tas ir cauri. Ieroči klusē. Vīri, kas palikuši dzīvi, skatās debesīs, sejas nokvēpušas, drēbes izmirkušas; viņi izrāpjas no saviem ierakumiem un netīrajām alām. Abas puses jūt, ka ir cietušas sakāvi. Pilsētās, laukos, šeit un aiz okeāna, sāk zvanīt visi baznīcu zvani. (Es atceros, kā zvanīja zvani. Tā ir viena no manām pirmajām atmiņu ainām. Tas bija tik savādi — gaiss bija tik pilns ar skaņām un reizē tik tukšs. Rīnija izveda mani ārā paklausīties. Viņai pār vaigiem ritēja asaras. Paldies Dievam, viņa teica. Diena bija auksta, uz kritušajām lapām salna, ūdensrožu dīķī ledus kārtiņa. Es sašķaidīju to ar nūju. Kur bija māte?)

Tēvs bija ievainots pie Sommas, tomēr atveseļojies un paaugstināts par jaunāko leitnantu. Pie Vimī pakalniem viņu ievainoja vēlreiz, bet ne smagi, un viņš tika paaugstināts par kapteini. Tad viņu ievainoja pie Burlonas meža, šoreiz nopietnāk. Kamēr viņš ārstējās Anglijā, karš beidzās.

Viņš nepaguva ierasties uz gaviļpilno karaspēka sagaidīšanu Halifaksā, uz uzvaras parādēm un tā tālāk, toties Taikonderogā tika sarīkots īpašs apsveikums viņam vienam pašam. Vilciens apstājās. Atskanēja gaviļu saucieni. Augšup sniedzās rokas, lai palīdzētu viņam izkāpt, tad ļaudis sastomījās. Parādījās viņš. Viņam bija viena vesela acs un viena vesela kāja. Seja izdēdējusi, rētaina, fanātiska.

Atvadas var būt satriecošas, bet atgriešanās neapšaubāmi ir vēl ļaunākas. Dzīva miesa nekad nespēj mēroties ar spožo ēnu, ko met tās prombūtne. Laiks un attālums izpludina aprises; un tad pēkšņi mījotais ir ieradies, un ir dienasvidus ar savu nežēlīgo gaismu, un katrs plankumiņš un pora, un krunciņa, un rugājs ir skaidri saskatāmi.

Tāpat notika ar manu māti un tēvu. Kā lai katrs no viņiem izpirktu otra priekšā vainu par to, ka ir tik ļoti mainījies? Par to, ka viņš nav tāds, kā gaidīts. Kā lai tur nerastos nepatika? Klusi un

netaisni lolota nepatika, jo nebija jau neviena, ko vainot, vismaz neviena, uz kuru varētu norādīt tieši. Karš jau nebija persona. Kāpēc uzvelt vainu viesuļvētrai?

Tur nu viņi stāv, uz dzelzceļa perona. Spēlē pilsētiņas orķestris, lielākoties pūšamie instrumenti. Viņš ir mundierī; medaļas kā caurumi, kas izšauti audumā, caur kuru saskatāms viņa īstā metāla ķermeņa blāvais spīdums. Viņam līdzās neredzami stāv brāļi — abi zudušie zēni, tie, kuru zaudējumu viņš jūt. Tur ir mana māte savā labākajā kleitā ar jostu un atlokiem, cepurē ar košu lenti. Viņas smaids dreb. Neviens īsti nezina, ko darīt. Avīžnieka fotokamera notver viņus savā zibsnī; viņi iepleš acis, kā pieķerti nozieguma vietā. Tēva labo aci sedz melns apsējs. Kreisā acs nikni un drūmi blenž. Zem apsēja, vēl neatsegts, ir ievainotas miesas tīkls, zaudētā acs ir zirneklis.

"Atgriezies varonis, Ceisu mantinieks," taurēs avīze. Vēl viens apstāklis: mans tēvs tagad ir mantinieks, proti, palicis gan bez tēva, gan bez brāļiem. Karaļvalsts ir viņa rokās. Viņš jūtas kā mēsls.

Vai mana māte raudāja? Iespējams. Viņi droši vien neveikli saskūpstījās, kā atnākuši uz boksa maču, uz kuru viņš nopircis aplamu biļeti. Viņš atcerējās ko citu, nevis šo izdarīgo, rūpēs pagurušo sievieti, kam sudraba ķēdītē ap kaklu mirdz pensnejs taisni kā tādai vecmeitās palikušai tantei. Tagad viņi bija sveši un — tas noteikti ienāca prātā abiem — vienmēr bija tādi bijuši. Cik spilgta bija gaisma. Cik loti viņi bija novecojuši. Nebija vairs ne miņas no jaunā vīrieša, kurš reiz tik godbijīgi nometies ceļos uz ledus, lai sašņorētu viņai slidzābakus, un no jaunās sievietes, kura piemīlīgi pieņēmusi šo cieņas apliecinājumu.

Starp viņiem gluži kā zobens materializējās vēl kaut kas cits. Protams, viņam bija bijušas citas sievietes, tādas, kuras blandās ap kaujas laukiem, izmantodamas gadījumu. Maukas, bez aplinkiem lietojot šo vārdu, kuru mana māte nemūžam neņemtu mutē. To viņa droši vien nojauta, sajutusi viņa pirmo pieskārienu: biklums, godbijība bija pagaisusi. Iespējams, viņš bija pretojies kārdinājumam Bermudās, pēc tam Anglijā, līdz tam laikam, kad Edijs un Pērsijs krita un viņš pats tika ievainots. Pēc tam viņš bija krampjaini tvēries pie dzīves, pie katras saujiņas, kuru izdevās aizsniegt. Kā lai viņa nesaprastu, cik tas bijis nepieciešams tādos apstākļos?

Viņa saprata, vismaz saprata, ka ir jāsaprot. Viņa saprata un nebilda par to ne vārda, un lūdza Dievu, lai pietiek spēka piedot, un piedeva. Tomēr viņam noteikti nebija diez cik viegli sadzīvot ar šo viņas piedošanu. Brokastis piedošanas miglā: kafija ar piedošanu, biezputra ar piedošanu, piedošana uz grauzdiņa, kas apziests ar sviestu. Pret to viņš droši vien bija bezpalīdzīgs, jo kā lai noliedz kaut ko tādu, kas nekad netiek izrunāts skaļi? Mana māte ļaunojās ari uz to žēlsirdīgo māsu vai daudzajām māsām, kuras aprūpējušas tēvu dažādajos hospitāļos. Viņa vēlējās, lai par savu izveseļošanos viņš būtu

parādā vienīgi viņai — viņas gādībai, viņas nenogurstošajai uzticībai. Tā ir pašaizliedzības otra puse: tās tirānija.

Tomēr tēvs nemaz nebija tik vesels. Patiesībā viņš bija pilnīgs grausts, par ko liecināja kliedzieni tumsā, murgi, pēkšņās dusmu lēkmes, bļoda vai glāze, kas mesta pret sienu vai grīdu, bet nekad ne mātes virzienā. Viņš bija salauzts, un viņu vajadzēja salabot: tāpēc mana māte joprojām varēja būt noderīga. Viņa radīja ap tēvu mierpilnu gaisotni, izdabāja viņam, lutināja viņu, lika uz brokastgalda viņa iemīļotos ziedus un gādāja viņa iecienītās vakariņu maltītes. Viņš vismaz nebija saķēris sliktu slimību.

Taču bija noticis kaut kas daudz ļaunāks: tagad mans tēvs bija ateists. Virs ierakumiem Dievs bija pārsprādzis kā balons, un no viņa nepalika pāri nekas vairāk kā vien nosmulētas, mazas liekulības skrandiņas. Reliģija bija tikai nūja, ar ko sist zaldātus, un ikvienam, kurš apgalvoja pretējo, pauris bija pilns ar svētulīgām blēņām. Kam kalpojusi Edija un Pērsija drosme — viņu vīrišķība, viņu drausmīgā nāve? Kas bija sasniegts? Viņus bija nogalinājušas kļūdas, ko pieļāvis bars noziedzīgu nejēgas veču, kuri tikpat labi būtu varējuši pārgriezt viņiem rīkli un pārmest viņus pār tvaikoņa Kaledonietis bortu. No visām šīm runām par cīnīšanos Dieva un cilvēces vārdā manam tēvam nāca vēmiens.

Manu māti pārņēma šausmas. Vai viņš gribēja sacīt, ka Pērsijs un Edijs nav gājuši bojā augstāka mērķa labad? Ka visi šie nabaga vīri ir krituši veltīgi? Bet, runājot par Dievu, — kurš gan cits bija palīdzējis viņiem izturēt šo pārbaudījumu un ciešanu laiku? Viņa lūgšus lūdzās, lai tēvs vismaz paturot savu ateismu pie sevis. Un tad dziļi nokaunējās, ka ir to lūgusi, — it kā viņai pats svarīgākais būtu kaimiņu viedoklis, nevis mana tēva dzīvās dvēseles attiecības ar Dievu.

Tomēr tēvs ņēma vērā šo vēlmi. Viņš izprata tās nepieciešamību. Turklāt tādā garā viņš runāja tikai tad, ja bija dzēris. Pirms kara viņš nemēdza dzert, katrā ziņā ne regulāri un apņēmīgi, toties dzēra tagad. Viņš dzēra un soļoja šurpu turpu pa istabu, pievilkdams kroplo kāju. Pēc brīža viņš sāka drebēt. Mana māte mēģināja viņu nomierināt, bet viņš negribēja mierinājumu. Viņš uzrāpās Aviljonas strupajā tornītī, apgalvojis, ka gribot uzsmēķēt. Patiesībā tas bija aizbildinājums, lai pabūtu vienatnē. Tur, augšā, viņš sarunājās pats ar sevi un triecās pret sienām, un pēdīgi piedzērās līdz nesamaņai. Lai šādi rīkotos, viņš izvairījās no manas mātes klātbūtnes, jo, pēc paša domām, vēl arvien bija džentlmenis vai vismaz turpināja tīties šīs maskas skrandās. Viņš negribēja māti nobiedēt. Un, manuprāt, reizē smeldzīgi apzinājās, cik neganti viņu kaitina mātes labi domātā palīdzība.

Viegls solis, smags solis, viegls solis, smags solis, kā dzīvniekam, kuram viena ķepa lamatās. Vaidi un apslāpēti kliedzieni. Plīstoši stikli.

Šīs skaņas mēdza mani pamodināt: tornīša grīda atradās virs manas istabas.

Pēc tam soli kāpa lejup; tad iestājās klusums, aiz manas guļamistabas durvju aizvērtā taisnstūra iezīmējās melns siluets. Es viņu tur nesaredzēju, taču sajutu — klibu briesmoni ar vienu aci, tik skumju. Es biju pieradusi pie šiem trokšņiem, neticēju, ka viņš kādreiz varētu nodarīt man pāri, tomēr visviens izturējos pret viņu piesardzīgi.

Nevēlos radīt iespaidu, ka tā viņš darīja katru vakaru. Un šie gadījumi — varbūt lēkmes — ar laiku arī gāja mazumā un kļuva arvien retāki. Tomēr bija manāms, ka tas atkal tuvojas, jo manai mātei sakniebās lūpas. Viņai bija sava veida radars, viņa spēja uztvert tēva augošā niknuma viļņus.

Vai es gribu sacīt, ka tēvs viņu nemīlēja? Nebūt ne. Tēvs viņu mīlēja; dažā ziņā pat bija viņai bezgala uzticīgs. Taču tēvs nespēja viņu sasniegt, un par māti ir sakāms tas pats. Skita, it kā abi būtu iedzēruši kādu liktenīgu burvju dzērienu, kas izšķīris viņus uz mūžu, kaut arī abi dzīvoja vienā mājā, ēda pie viena galda, gulēja vienā gultā.

Kā gan tas būtu — ilgoties, alkt pēc kāda, kurš diendienā ir tepat tavu acu priekšā? To es nekad neuzzināšu.

Pēc dažiem mēnešiem mans tēvs sāka doties savos apkaunojošos klaiņojumos. Bet ne jau mūsu pilsētiņā, vismaz sākumā ne. Ar vilcienu aizbraucis uz Toronto "darīšanās", viņš sāka žūpot un arī runčoties, kā to dēvēja tolaik. Valodas izplatījās pārsteidzoši ātri, kā jau pieklājas skandālam. Savādi, taču gan manu māti, gan tēvu pilsētā tāpēc sāka cienīt vēl vairāk. Kurš gan varēja tēvu vainot, ņemot vērā to, kas noticis? Kas attiecas uz māti, tad par spīti visam, ko viņa pārcietusi, no viņas lūpām nekad nebija dzirdēta ne mazākā sūdzība. Un tas bija tieši tā, kā tam jābūt.

(Kā es to visu zinu? Es to nezinu, ne parastajā zināšanas izpratnē. Bet tādās mājās kā mūsējā vairāk par vārdiem nereti izpauž klusēšana — sakniebtas lūpas, sānis pagriezta galva, ašs, slepens skatiens. Pleci, uzrauti tā, it kā tos nospiestu smaga nasta. Nav brīnums, ka mēs ar Loru pasākām noklausīties pie durvīm.)

Manam tēvam piederēja vairāki pastaigas spieķi ar īpašiem rokturiem — no ziloņkaula, sudraba, melnkoka. Viņš uzskatīja par svarīgu akurāti ģērbties. Viņš nekad nebija domājis, ka beigu beigās vadīs ģimenes uzņēmumu, bet tagad, kad tas bija noticis, viņš bija apņēmies veikt savu uzdevumu labi. Viņš būtu varējis fabrikas pārdot, bet nebija pircēju — tajos laikos, par viņa prasīto cenu. Turklāt viņš juta pienākumu, ja ne pret sava tēva piemiņu, tad pret savu kritušo brāļu piemiņu. Nosaukumu uzņēmuma veidlapās viņš nomainīja pret Ceisu un Dēliem, kaut gan atlicis bija tikai viens dēls. Viņš vēlējās pats savus dēlus, vislabāk divus, lai tie aizstātu mirušos. Viņš nedomāja

atkāpties.

Vīri tēva fabrikās sākumā izturējās pret viņu ar cieņu. Ne jau tikai medaļu dēļ. Tiklīdz beidzās karš, sievietes atkāpās malā pašas vai tika pagrūstas, un viņu darbavietas aizpildīja atgriezušies vīrieši — proti, tie, kuri vēl spēja strādāt. Tomēr visiem darba nepietika: kara laika pieprasījums bija izsīcis. Visā valstī tika slēgtas fabrikas vai uz laiku apturēta ražošana, bet ne mana tēva fabrikās. Viņš pieņēma darbā jaunus strādniekus, pieņēma pārlieku daudz. Pieņēma veterānus. Viņš sacīja, ka valsts nepateicība esot nicināma un ka tās uzņēmējiem tagad vajadzētu atlīdzināt par daļu no tā, kas viņiem pieder. Tomēr tā rīkojās tikai gaužām nedaudzi. Viņi izlikās to neredzam, bet mans tēvs, kurš tiešām neredzēja ar vienu aci, nespēja izlikties par aklu. Tā viņu pamazām sāka uzskatīt par renegātu un par drusku ķertu.

Ārēji es biju īsta tēva meita. Es biju vairāk līdzīga viņam; biju mantojusi viņa drūmo skatienu, viņa ietiepīgo skepsi. (Tāpat kā beigās arī viņa medaļas. Tās viņš bija novēlējis man.) Kad es liedzos klausīt, Rīnija mēdza sacīt, ka man esot cieta daba un viņa gan zinot, kur man tāda radusies. Turpretī Lora bija mātes meita. Dažā ziņā viņai piemita mātes dievbijība; viņai bija mātes augstā, skaidrā piere.

Taču āriene viļ. Es nekad nebūtu spējusi nobraukt lejā no tilta. Tēvs to būtu spējis. Māte ne.

Te nu mēs esam 1919. gada augustā, visi trīs kopā — mans tēvs, mana māte, es — un cenšamies. Ir novembris; gandrīz klāt

gulētiešanas laiks. Mēs sēžam Aviljonas rīta istabā. Tur ir kamīns, tajā deg uguns, jo laiks kļuvis vēss. Māte veseļojas pēc nesenas, noslēpumainas slimības, kurai esot kāds sakars ar nerviem. Viņa lāpa drēbes. Tas nemaz nebūtu jādara — viņa varētu kādu nolīgt —, taču viņa grib to darīt; viņai patīk, ja ir kaut kas, ar ko nodarbināt rokas. Viņa šuj klāt pogu, kas notrūkusi vienai manai kleitai: par mani mēdz teikt, ka es netaupot drēbes. Uz apaļā galda viņai pie elkoņa ir rokdarbu groziņš, kam augšmala pīta no vaniļas stiebriem, indiešu izstrādājums, tajā viņa glabā šķēres, diegu spolītes un koka lāpāmo olu; un arī savas jaunās, apaļās brilles, lai nenomētājas. Smalkiem darbiem tās viņai nav nepieciešamas.

Kleita viņai ir debeszila, ar platu, baltu apkakli un baltām aprocēm, apšūtām ar pikē audumu. Mati pāragri sākuši sirmot. Doma par matu krāsošanu viņai būtu tikpat neiespējama kā doma par to, ka varētu nocirst roku, tāpēc viņai ir jaunas sievietes seja, ko ieskauj dzelkšņu pūku ērkulis. Tie ir pāršķirti vidū, šie mati, un platos, elastīgos viļņos plūst uz pakausi, kur savienojas sarežģītā loku un cilpu mezglā. (Piecus gadus vēlāk, kad māte nomira, mati bija apgriezti īsi, modernāki, mazāk valdzinoši.) Plaksti viņai nolaisti, vaigi apaļīgi tāpat kā vēders; vieglais smaids ir maigs. Elektriskā lampa ar dzeltensārto abažūru met viņai sejā liegu blāzmu.

Viņai iepretim uz mazā dīvāniņa sēd mans tēvs. Viņš zviln spilvenos, taču ir nemierīgs. Viena plauksta nolikta uz maitātās kājas ceļa; kāja šūpojas augšup, lejup. (.Maitātā kāja — šis apzīmējums mani interesē. Vai šī kāja ir samaitāta vai izdarījusi kaut ko sliktu? Varbūt tās slēptā kroplība patiesībā ir sods?)

Es sēžu viņam blakus, bet ne pārāk tuvu. Viņa roka gul uz dīvāna atzveltnes man aiz muguras, taču nepieskaras. Man klēpī ir ābece; es lasu viņam no tās priekšā, lai parādītu, ka protu lasīt. īstenībā es to nemaz neprotu, esmu tikai ielāgojusi burtu apveidus un vārdus, kuri ir zem attēliem. Uz dīvāngaldiņa ir gramofons, taure ceļas no tā augšup kā liels metāla zieds. Mana pašas balss man atgādina to balsi, kura reizēm plūst no šīs taures: sīka un smalka, un tāla; kaut kas tāds, ko iespējams izslēgt ar vienu pirkstu.

A — tas ir Ābolrausis, Ko siltu galdā liek; Tiek vienam drupatiņa, Bet citam rieciens tiek.

Es paskatos uz tēvu, lai redzētu, vai viņš klausās. Lāgiem viņš nedzird, ka ar viņu runā. Viņš notver manu skatienu un vāri uzsmaida man.

B — tas ir Bērniņš, Ko mīlam mēs; Tam divas roķelītes Un divas kājeles.

Tēvs atkal raugās ārā pa logu. (Vai viņš iedomājās sevi stāvam ārpusē aiz šī loga un raugāmies iekšā? Kā bāreni, izraidītu uz mūžiem — kā nakts klejotāju? Tika taču uzskatīts, ka viņš cīnījies tieši par visu šo — par šo idilli pie kamīna, par šo omulīgo ainu no kviešu pārslu reklāmbildes: apaļīgā sārtvaidze sieva, tik sirsnīga un laba, rātnais, pielūgsmes pilnais bērns. Cik banāli, cik garlaicīgi. Vai varētu būt, ka viņš jūt zināmu nostalģiju pēc kara par spīti tā smirdoņai un bezjēdzīgajām asinspirtīm? Pēc tās instinktu dzīves, kurā nav vietas šaubām?)

U — tas ir Uguns, labs kalps, slikts saiminieks; Ja to laiž vaļā, Tam postīt prieks.

Grāmatas attēlā redzams lēkājošs vīrs vienās liesmās — uguns spārni izšāvušies viņam no papēžiem un pleciem, no galvas dīgst mazi, ugunīgi radziņi. Viņš skatās pār plecu ar šķelmīgu, vilinošu smaidu, un viņam mugurā nav drēbju. Uguns nespēj nodarīt viņam pāri, nekas nespēj nodarīt viņam pāri. Sī iemesla dēl es esmu viņā iemīlējusies. Ar vaska krītiņiem esmu piezīmējusi klāt vēl dažas liesmas.

Māte izdur adatu caur pogu, nogriež pavedienu. Es turpinu lasīt arvien bažīgākā balsī — par laipnajiem M un N, par ērmīgo Q un cieto R un par draudīgi svilpojošo S. Tēvs stingi skatās liesmās, vērodams, kā lauki un meži, mājas un pilsētas, vīri un brāļi izkūp dūmos, maitātā kāja kustas pati savā nodabā kā sunim, kurš pa sapņiem skrien. Šajā aplenktajā pilī ir viņa mājas; viņš ir tās vilkatis. Dzestrais citronkrāsas saulriets aiz loga izbalo pelēks. Es to vēl nezinu, bet drīz piedzims

Lora.

Maizes diena

Nepietiek lietus, saka fermeri. Cikādes dursta gaisu ar savu saucienu vienīgo, svilinošo noti; pa ceļiem vērpjas smiltis; ceļmalas zālainajās strēlēs sisina sienāži. Kļavu lapas nokarājas no zariem kā ļengani pirkstaiņi; mana ēna uz ietves sprakšķ-

Es pastaigājos agri, pirms saule nav sākusi svelmēt pa īstam. Ārsts mani skubina: viņš apgalvo, ka ar mani ejot uz priekšu; bet uz kurieni tas ir? Par savu sirdi es domāju kā par biedru bezgalīgā forsētā pārgājienā, mēs abas esam iesietas vienā virvē, negribīgas sazvērnieces kādā intrigā vai taktiskā plānā, kuru pašas nepārzinām. Kurp mēs ejam? Uz nākamo dienu. Man nav nepamanīts paslīdējis garām tas, ka objekts, kurš notur mani pie dzīvības, reiz mani arī nogalinās. Šai ziņā tā ir kā mīlestība vai vismaz zināms tās veids.

Šodien es atkal aizgāju uz kapsētu. Kāds bija nolicis uz Loras kapa oranžu un sarkanu cinniju pušķi; karstas krāsas puķes, nebūt ne mierinošas. Kad nonācu tur, tās jau bija apvītušas, tomēr joprojām izstrāvoja savu piparaino smaržu. Man ir aizdomas, ka puķudobēs pie Pogu fabrikas tās sazadzies kāds sīkstulīgs vai varbūt mazliet ķerts pielūdzējs; tomēr uz kaut ko tamlīdzīgu būtu spējīga arī Lora pati. Viņai bija gaužām miglaina nojausma par īpašuma tiesībām.

Atceļā iegriezos virtuļu bodītē: ārā kļuva arvien tveicīgāks, un man gribējās pabūt ēnā. Šī ēstuve ne tuvu nav jauna; tā ir diezgan noplukuši par spīti mundrajām nodevām modei — tur ir gaišdzeltenas flīzes, baltie plastmasas galdiņi pieskrūvēti pie grīdas, tiem apkārt krēsli, taisīti pēc viena šablona. Šī vieta man atgādina kādu iestādi; varbūt bērnudārzu kādā nabadzīgākā apkaimē vai patversmi garīgi nestabilajiem. Te nav pārāk daudz tādu lietu, ko varētu mētāt pa gaisu vai izmantot duršanai: pat galda piederumi ir no plastmasas. Te ož pēc stipri taukainas cepamās ellas, kam piejaucies dezinfekcijas līdzekļa priežu aromāts, un visam pāri klājas plāna remdenas kafijas plēvīte.

Es nopirku mazu krūzīti ledustējas un glazētu kūciņu, kura čīkstēja man zobos kā putuplasts. Apēdusi pusi no tās, ar ko man arī pietika, es laipoju pa slideno grīdu uz sieviešu tualeti. Savās daudzajās pastaigās es prātā esmu sastādījusi karti, kur uzrādītas visas viegli pieejamās tualetes Taikonderogā — tas ir tik parocīgi, ja pēkšņi savajagas, — un šo, virtuļu bodītē, patlaban esmu iecienījusi visvairāk. Tā nebūt nav tīrāka par pārējām vai labāk apgādāta ar tualetes papīru, toties tajā var lasīt uzrakstus. Uzraksti ir visās, bet vairumā vietu tie bieži tiek aizkrāsoti, turpretī virtuļu bodītē paliek redzami daudz ilgāk. Tāpēc šeit ir ne tikai teksti, bet arī komentāri tiem.

Labākā tekstu virkne pašlaik ir vidējā kabīnē. Pirmais teikums rakstīts ar zīmuli, apaļiem burtiem kā uz romiešu kapenēm, iegrebts

dziļi krāsā: Neēd neko tādu, ko neesi ar mieru nogalināt.

Zemāk, ar zaļu marķeri: Nenogalini neko tādu, ko neesi ar mieru apēst.

Zemāk, ar lodīšu pildspalvu: Nenogalini.

Zemāk, ar violetu marķeri: Neēd.

Un zem tā pats jaunākais un pēdējais vārds pārdrošiem, melniem burtiem: Veģetārieši, ejiet dirst! "Visi dievi ir galēdāji" — Lora Ceisa.

Tādējādi Lora turpina dzīvot.

Lorai vajadzēja ilgu laiku, lai ienāktu šai pasaulē, teica Rīnija. Likās, viņa nespēj izšķirties, vai tā tiešām ir tik laba doma. Pēc tam viņa sākumā bija slimīga, un mēs viņu gandrīz zaudējām, — man liekas, viņa joprojām nespēja izlemt. Tomēr beigās viņa nosprieda pamēģināt, tāpēc sāka turēties pie dzīves un kļuva mazliet veselīgāka.

Rīnija ticēja, ka cilvēki paši izlemj, kad viņiem pienācis laiks mirt; līdzīgi viņiem ir teikšana arī par to, piedzimt vai nepiedzimt. Sasniegusi pretīrunāšanas vecumu, es mēdzu sacīt: Es neesmu lūgusi, lai mani laiž pasaulē, — it kā tas būtu kāds izšķirošs arguments; un tad Rīnija attrauca: Kā nu ne, esi gan. Tāpat kā visi citi. Līdzko cilvēks bija ticis pie dzīvības, tad, pēc Rīnijas domām, šo niķi viņš vairs nejaudāja atmest.

Pēc Loras piedzimšanas mana māte kļuva vēl gurdāka nekā parasti. Viņa zaudēja augstumu; viņa zaudēja sparu. Viņas gribasspēks sagrīļojās; viņas dienas sāka pārvērsties nogurdinošā ceļā. Ārsts sacīja, ka viņai vajagot vairāk atpūsties. Viņa vis nav necik veselīga, Rīnija teica misis Hilkoutai, kura ieradās palīgā mazgāt veļu. Likās, elfi ir nolaupījuši manu agrāko māti un viņas vietā atstājuši šo citu māti — vecāku, sirmāku, slābanāku, mazdūšīgāku. Tolaik man bija tikai četri gadi, un šīs pārmaiņas mani biedēja, es gribēju, lai viņa mani apskauj un nomierina; taču tagad mātei vairs nepietika enerģijas, lai to darītu. (Kāpēc es saku vairs? Savā mātes lomā viņa vienmēr bija vairāk sniegusi pamācības, nevis mīlestību. Sirdī viņa bija un palika skolotāja.)

Drīz es atklāju, ka tad, ja spēju uzvesties klusu, neprasot sev uzmanību, un, galvenais, ja spēju piepalīdzēt — īpaši ar mazuli, ar Loru, modri sēdēt viņai blakus un šūpot šūpuli, lai viņa aizmigtu, kas nebija panākams nedz viegli, nedz uz ilgu laiku, — tad man atļāva palikt vienā istabā ar māti. Ja nē, mani sūtīja projām. Tāpēc es pielāgojos: klusēju, palīdzēju.

Man būtu vajadzējis brēkt. Man būtu vajadzējis krist gar zemi dusmu lēkmēs. Kurš ritenis čīkst, to tad arī smērē, kā mēdza sacīt Rīnija.

(Un es biju tur, uz mātes naktsgaldiņa, sudraba ietvarā, tumšā kleitiņā ar baltu mežģīņu apkaklīti, redzamā roka neveiklā, niknā tvērienā apkampusi mazulītes balto, tamborēto segu, acis apsūdz

fotokameru vai tās turētāju. Pati Lora šai fotogrāfijā gandrīz nav redzama. No viņas redzams tikai pūkainais galvvidus un viena maza rociņa, pirksti sažņauguši manu īkšķi. Vai es dusmojos tāpēc, ka man bija likuši turēt mazuli, vai varbūt patiesībā aizstāvēju viņu? Sargāju — negribēdama laist viņu vaļā?)

Ar Loru nebija viegli, lai gan viņa bija drīzāk nemierīgs, nevis niķīgs zīdainis. Arī bērnībā ar viņu nebija viegli. Viņu uztrauca skapju durvis un kumodes atvilktnes. Likās, it kā viņa pastāvīgi ieklausītos tajā, kas notiek tālumā vai zem grīdas, — it kā kaut kas tuvotos bez skaņas — kā vilciens, darināts no vēja. Viņai uznāca neizskaidrojamas krīzes — viņu varēja saraudināt beigta vārna, sabraukts kaķis, tumšs mākonis skaidrās debesīs. Toties viņai bija pārdabiski augsts fizisko sāpju slieksnis: apsvilinājusi muti vai iegriezusi pirkstā, viņa nemēdza raudāt. Viņu sāpināja vienīgi ļaunprātība, Visuma ļaunprātība.

Sevišķi Loru uztrauca sakropļotie kara veterāni ielu stūros — dīkdieņi, zīmuļu pārdevēji, ubagi, pārāk sagrauti, lai derētu kādam darbam. Viņu vienmēr saraudināja kāds negants, sarkansejains bezkājis, kurš pārvietojās zemos rateļos, stumdamies ar rokām. Varbūt vainīgs bija niknums viņa acīs.

Kā vairums mazu bērnu, Lora ticēja vārdu tiešajai nozīmei, taču noveda to līdz galējībām. Viņai nevarēja pasacīt Pazūdi vai Ej, lec ezerā, nerēķinoties ar sekām. Ko tu esi pateikusi Lorai? Vai tu reiz nepieņemsies prātā? rājās Rīnija. Tomēr arī Rīnija pati nekad nepieņēmās prātā. Reiz viņa pateica, lai Lora iekožot sev mēlē, tad jautājumi nesprukšot laukā, un pēc tam Lora dienām ilgi nespēja ēst.

Tagad es nonāku pie savas mātes nāves. Būtu banāli sacīt, ka šis notikums mainīja visu, tomēr tā būtu arī patiesība, un tāpēc es to uzrakstīšu:

Šis notikums mainīja visu.

Tas notika otrdienā. Maizes dienā. Visa mūsu maize — ar vienu cepienu pietika visai nedēļai — tika cepta Aviljonas virtuvē. Lai gan tolaik Taikonderogā jau bija maza ceptuve, Rīnija apgalvoja, ka bodes maize esot domāta sliņķiem un ka beķeris piejaucot tai krītu, lai vajadzētu mazāk miltu, un pārmērīgi daudz rauga, lai klaipi piepūstos ar gaisu un pircēji domātu, ka nopērk vairāk. Un tāpēc viņa cepa maizi pati.

Aviljonas virtuve nebija tumša kā tā piekvēpuši Viktorijas laiku ala, kāda droši vien bija bijusi reiz, pirms trīsdesmit gadiem. Nē, tā bija balta — baltas sienas, balts, emaljēts galds,

balta malkas plīts, melnbalti flīzēta grīda —, ar narcišu dzelteniem aizkariem pie jaunajiem, paplašinātajiem logiem. (Virtuve bija pārbūvēta pēc kara; tā bija viena no tēva kaunīgajām dāvanām mātei, lai izpirktu vainu.) Rīnija uzskatīja šo virtuvi par pēdējo modes kliedzienu un uzturēja nevainojami spodru, kopš mana māte bija

izskaidrojusi viņai visu par mikrobiem, to nelāgajām īpašībām un paslēptuvēm.

Maizes dienās Rīnija iedeva mums mīklas pikučus, no kā lipināt maizes cilvēciņus ar rozīnēm acu un pogu vietā. Tad viņa tos mums izcepa. Es savu cilvēciņu apēdu, bet Lora savējo pataupīja. Reiz Rīnija atrada Loras kumodes augšējā atvilktnē veselu rindu šo cilvēciņu, tie bija cieti kā akmens, ievīstīti Loras mutautos kā mazas mūmijas ar maizes ģīmīšiem. Rīnija teica, ka tie pievilināšot peles un tāpēc tūdaļ esot jāizmet atkritumos, bet Lora pieprasīja masu apbedīšanu virtuves dārziņā aiz rabarberu krūma. Viņa sacīja, ka vajagot skaitīt lūgšanas. Ja nē, viņa savu mūžu vairs neēdīšot vakariņas. Viņa vienmēr stūrgalvīgi kaulējās, ja bija apņēmusies palikt pie sava.

Rīnija izraka bedri. Dārzniekam bija brīvdiena; Rīnija izmantoja viņa lāpstu, kuru neviens nedrīkstēja ņemt, taču šis bija īpašs gadījums. "Lai Dievs žēlīgs viņas vīram," Rīnija noteica, kamēr Lora lika savus maizes cilvēciņus glītā rindiņā. "Viņa ir stūrgalvīga kā ēzelis."

"Man vīra nemaz nebūs," Lora attrauca. "Es dzīvošu viena pati garāžā."

"Un man arī nebūs," es piebalsoju, lai neatpaliktu.

"Tas nu nav ticams," Rīnija piezīmēja. "Tev tak patīk savā jaukajā, mīkstajā gultiņā. Garāžā tev būtu jāguļ uz cementa, ^ tu viscaur nosmulētos ar smērēm un eļļu."

"Bet es dzīvošu oranžērijā," es teicu.

"To vairs nekurina," Rīnija iebilda. "Ziemā tu nosaltu."

"Es gulēšu automobilī," Lora sacīja.

Tajā drausmīgajā otrdienā mēs brokastojām virtuvē kopā ar Rīniju. Brokastīs bija auzu biezputra un grauzdiņi ar marmelādi. Dažreiz mēs ēdām kopā ar māti, bet todien viņa jutās pārāk

nogurusi. Māte bija stingrāka, lika mums sēdēt stalti un apēst garoziņas. "Atcerieties armēņu badacietējus," viņa mēdza teikt.

Varbūt armēņi tolaik vairs necieta badu. Karš sen bija beidzies, kārtība atjaunota. Tomēr viņu posts acīmredzot bija palicis mātei prātā kā sava veida sauklis. Sauklis, sauciens pēc palīdzības, lūgšana, burvju vārdi. Grauzdiņu garozas bija jāapēd par piemiņu šiem armēņiem, lai kas viņi bijuši; atteikšanās tās ēst bija svētuma zaimošana. Mēs ar Loru laikam bijām izpratušas šo burvju vārdu svaru, jo tie iedarbojās vienmēr.

Māte todien neapēda savas garoziņas. To es atceros. Lora plijās viņai virsū — Bet garozas, bet armēņu badacietēji? — līdz māte beidzot atzinās, ka nejūtoties labi. Kad viņa bija to pateikusi, man cauri izskrēja elektriski, salti drebuļi, jo es to zināju. Es biju to zinājusi visu laiku.

Rīnija teica, ka Dievs taisot cilvēkus tāpat, kā viņa taisot maizes

klaipus, un tāpēc mammām izaugot resns vēders, kad viņas gaidot bērniņu: tur rūgstot mīkla. Viņa sacīja, ka bedrītes viņas vaigos esot Dieva īkšķu nospiedumi. Viņai esot trīs bedrītes, bet dažiem neesot nevienas, jo Dievs jau netaisot visus vienādus, citādi viņam apniktu, tāpēc īpašības viņš izdalot nevienādi. Tas neliekoties taisnīgi, bet pēdīgi viss tik un tā beidzoties taisnīgi.

Laikā, kuru es atceros, Lorai bija seši gadi. Man bija deviņi. Es zināju, ka mazos bērnus netaisa no maizes mīklas — tā bija pasaciņa tādām knīpām kā Lora. Tomēr nekāds sīks izskaidrojums man nebija sniegts.

Pēcpusdienās māte parasti sēdēja lapenē un adīja. Viņa darināja mazu svīterīti, tādu pašu, kādus vēl arvien adīja Aizjūras bēgļiem. Vai arī šis ir paredzēts kādam bēglim? es gribēju zināt. Varbūt, viņa tad smaidot atbildēja. Pēc brītiņa viņa iesnaudās, plaksti smagi un gausi aizvērās, apaļās brilles noslīdēja lejup. Viņa mums teica, ka viņai esot acis arī pakausī un tāpēc viņa vienmēr zinot, ka mēs esam blēņojušās. Šīs acis es iztēlojos plakanas, spīdīgas un bezkrāsainas, kā brilles.

Agrāk viņa nekad nemēdza tik bieži gulēt pēcpusdienās. Tagad viņa darīja daudz ko tādu, ko nemēdza darīt agrāk. Lora par to neraizējās, toties es gan. Es izdarīju secinājumus no tā, kas man bija teikts un ko es biju noklausījusies. Man bija teikts: "Tavai mammai jāatpūšas, tāpēc neļauj, lai Lora viņai traucē." Es biju noklausījusies (Rīnijas sacīto misis Hilkoutai): "Ārstam tas nepatīk nemaz. Cik tur vajag nelaimei. Protams, viņa jau nebildis ne vārdiņa, bet vesela viņa nav. Dažs labs nu neparko nejaudā likties mierā." Tā es sapratu, ka manai mātei draud kaut kādas briesmas, kurām ir kāds sakars ar viņas veselību un kāds sakars ar tēvu, lai gan nebiju skaidrībā par to, kas tās īsti ir par briesmām.

Es gan teicu, ka Lora neraizējās, tomēr viņa lipa pie mātes vairāk nekā parasti. Sakrustotām kājām sēdēja vēsumā zem lapenes, kad māte atpūtās, vai aiz viņas krēsla, kad viņa rakstīja vēstules. Kad māte bija virtuvē, Lorai patika tupēt zem virtuves galda. Viņa ievilka tur spilvenu un savu ābeci — to, kura reiz bija piederējusi man. Viņai bija daudz mantu, kuras reiz piederējušas man.

Tagad Lora jau prata lasīt — vismaz ābeci. Viņas iemīļotais burts bija L, jo tas bija viņas burts, tas, ar kuru sākās viņas vārds, L — tā ir Lora. Man nebija neviena iemīļotā burta, ar kuru sāktos mans vārds, / — tas ir īriss; jo / — es — bija burts, kas pieder visiem.

L — tā ir Lilija, Skaidra un balta; Tā atveras dienas gaismā Un aizveras naktī saltā.

Grāmatā bija attēloti divi bērni vecmodīgās salmu cepurēs, tie stāvēja pie lilijas, uz kuras zieda sēdēja laumiņa — plikiņa, ar vizuļojošiem, caurspīdīgiem spārniņiem. Rīnija mēdza sacīt: ja viņa ieraudzītu šitādu radījumu, tad liktos tam virsū ar mušu pletni. To

viņa teica man, pa jokam, toties neteica Lorai, jo Lora varētu ņemt to nopietni un satraukties.

Lora bija citāda. Citāda nozīmēja dīvaina, to es zināju, tomēr visviens plijos virsū Rīnijai: "Kā tas ir — citāda?"

"Ne tāda kā citi cilvēki," Rīnija parasti atbildēja.

Taču varbūt Lora beigu beigās nemaz tik ļoti neatšķīrās no citiem. Varbūt viņa bija tāda pati — tāda pati kā tas savādais, greizais elements viņos, ko vairums cilvēku slēpj, bet ko Lora neslēpa un tieši tāpēc biedēja citus. Jo viņa tiešām biedēja citus — un, ja ne biedēja, tad vismaz kaut kādā ziņā iztrūcināja; vēl vairāk, protams, tad, kad kļuva vecāka.

Tātad — otrdienas rīts, virtuve. Rīnija un māte cepa maizi. Nē: Rīnija mīcīja maizi, un māte dzēra tēju. Rīnija bija pateikusi mātei, ka nemaz nebrīnītos, ja pēcpusdienā uznāktu pērkons, gaiss esot tik smags, un vai mātei nederētu pasēdēt ārā, paēnā, vai atgulties; bet māte bija atbildējusi, ka neciešot tādu sēdēšanu dīkā. Viņa teica, ka tad jūtoties kā dienaszagle; viņa labāk pakavēšoties pie Rīnijas.

Rīnijas pēc māte varēja darīt, ko grib, un Rīnijai jebkurā gadījumā nebija tiesību viņu izrīkot. Tāpēc māte sēdēja un dzēra tēju, kamēr Rīnija stāvēja pie galda, grozīja maizes mīklas klunci, spaidīja to ar abām rokām, pārlocīja, grozīja, spaidīja. Rokas viņai bija vienos miltos; izskatījās, ka viņa uzvilkusi baltus, miltainus cimdus. Milti bija arī uz priekšauta krūtežas. Padusēs viņai pletās sviedru pusloki, kuros satumsa dzeltenās ilzītes uz viņas mājas kleitas. Daži klaipi jau bija izveidoti un ielikti plātīs, katrs pārklāts ar tīru, mitru dvielīti. Virtuvi pildīja valga sēņu smarža.

Virtuvē bija karsti, jo krāsnij vajadzēja krietnu ogļu pamatslāni, un arī tāpēc, ka patlaban bija uznācis karstuma vilnis. Logs bija vaļā, karstuma vilnis vēlās pa to iekšā. Milti maizei tika ņemti no lielās mucas pieliekamajā. Tai mucā neparko nedrīkstēja rāpties iekšā, jo milti varēja tikt degunā un mutē, un tad būtu jānosmok. Rīnija zināja stāstīt par kādu bērnu, kuru brāļi un māsas uz galvas iebāzuši miltu mucā un kurš gandrīz dabūjis galu nosmokot.

Mēs ar Loru tupējām zem virtuves galda. Es lasīju ilustrētu, bērniem domātu grāmatu Vēstures diženie vīri. Napoleons bija trimdā Sv. Helēnas salā, stāvēja uz klints, plaukstu aizbāzis aiz frenča malas. Man šķita, ka viņam noteikti sāpējis kuņģis. Lora bija nemierīga. Viņa izrāpās no pagaldes, lai padzertos ūdeni.

"Vai gribi piciņu miklas, no kā salipināt maizes cilvēciņu?" Rīnija jautāja.

"Nē," Lora atbildēja.

"Nē, paldies," izlaboja māte.

Lora ierāpās atpakaļ pagaldē. Mēs redzējām divus pārus pēdu — mātes šaurās un Rīnijas platākās, ieautas rupjās kurpēs; mātes kalsnos

stilbus un Rīnijas tumīgos, ietērptus sārti brūnās zeķēs. Mēs dzirdējām, kā, apsviesta otrādi, klusināti nodun maizes mīkla. Te pēkšņi tējas tase sašķīda lauskās un māte gulēja uz grīdas, un Rīnija bija nometusies ceļos viņai blakus. "Žēlīgais Dievs!" viņa teica. "Airisa, skrien pasauc tēvu!"

Es metos uz bibliotēku. Zvanīja telefons, bet tēva tur nebija. Uzkāpu pa kāpnēm viņa tornītī, citkārt aizliegtā vietā. Durvis nebija aizslēgtas: istabiņā atradās vienīgi krēsls un vairāki pelnutrauki. Tēva nebija salonā, viņa nebija rīta istabā, viņa nebija garāžā. Viņš droši vien ir fabrikā, es nodomāju, bet īsti nezināju ceļu uz turieni, un tā arī bija pārāk tālu. Netiku gudra, kur vēl lai meklē.

Atgriezos virtuvē un palīdu zem galda, kur sēdēja Lora, ar rokām apskāvusi ceļgalus. Viņa neraudāja. Uz grīdas bija kaut kas tāds, kas izskatījās pēc asinīm, gara švīka, tumšsarkani traipi uz baltajām flīzēm. Es pieskāros tiem ar pirkstu, nolaizīju — tās bija asinis. Paņēmu lupatu un uzslaucīju grīdu. "Neskaties," es pateicu Lorai.

Pēc brīža pa sētaspuses kāpnēm lejā nokāpa Rīnija, pagrieza telefona kloķi un piezvanīja ārstam — bet viņa nebija mājās, viņš, kā parasti, kaut kur blandījās. Tad viņa piezvanīja uz fabriku un prasīja pasaukt tēvu. Viņš nebija atrodams. "Sameklējiet viņu, ja varat. Pasakiet, ka notikusi nelaime," viņa teica. Tad atkal uzsteidzās augšup pa kāpnēm. Viņa bija pilnīgi aizmirsusi mīklu, tā uzrūga par daudz, sakrita un bija pagalam.

"Viņai nevajadzēja sēdēt tai karstajā ķēķī," Rīnija sacīja misis Hilkoutai. "Tādā laikā, pirms pērkona negaisa, bet viņa jau sevi netaupa, viņai neko nevar iestāstīt."

"Vai bija stipras sāpes?" misis Hilkouta jautāja žēlabainā, ieinteresētā balsī.

"Ir redzētas stiprākas," Rīnija atbildēja. "Dievam jāpateicas arī par mazu žēlastību. Izšļuka laukā tikpat kā kaķēns, bet, viens kas tiesa, asinis gan nāca straumēm. Matracis būs jāsadedzina, nezinu, kā to varētu iztīrīt."

"Mīļā stundiņ, nu jā, viņai jau var būt vēl," sacīja misis Hilkouta. "Tā laikam būs bijis jānotiek. Ar to kaut kas nebūs bijis kārtībā."

"Nevar vis vairs būt, cik esmu dzirdējusi," Rīnija teica. "Ārsts saka, labāk gan vairs nevajagot, jo vēl viens viņu nobeigtu, jau šoreiz bezmaz bija gals klāt."

"Dažām sievietēm nevajadzētu precēties," misis Hilkouta secināja. "Viņas tam neder. Ir jābūt stiprai. Manai pašas mātei bija veseli desmit, un viņa ne aci nepamirkšķināja. Tiesa, visi neizdzīvoja."

"Manējai bija vienpadsmit," Rīnija sacīja. "Tas viņu nomocīja līdz pēdīgam."

No pagātnes pieredzes es zināju, ka tas ir ievads sacīkstei par to, kuras mātei bijusi grūtāka dzīve, un ka drīz abas pievērsīsies veļas

mazgāšanas tematam. Es paņēmu Loru pie rokas, un mēs uz pirkstgaliem lavījāmies augšā pa sētaspuses kāpnēm. Mēs jutām bažas, tomēr reizē arī milzīgu ziņkārību: mēs gribējām izdibināt, kas noticis ar māti, taču gribējām arī redzēt kaķēnu. Tur tas bija, līdzās asiņainu palagu kaudzei uz gaiteņa grīdas pie mātes istabas, emaljētā vanniņā. Taču tas nebija kaķēns. Tas bija pelēks kā vecs, vārīts kartupelis, ar pārmērīgi lielu galvu; tas bija saritinājies. Acis cieši aizmiegtas, it kā gaisma darītu tām sāpes.

"Kas tas ir?" Lora čukstēja. "Tas nav kaķēns." Viņa notupās paskatīties.

"Kāpjam lejā," es teicu. Ārsts vēl bija istabā, mēs dzirdējām viņa soļus. Es negribēju, lai viņš mūs pieķer, jo sapratu, ka šis radījums ir mums aizliegts; es sapratu, ka mēs nebūtu drīkstējušas to redzēt. Sevišķi Lora; šis skats bija no tiem, kurus ieraugot — piemēram, pamanot sabrauktu dzīvnieku, — viņa parasti sāka kliegt, un tad tiktu vainota es.

"Tas ir bērniņš," Lora sacīja. "Viņš nav gatavs." Lora bija pārsteidzoši mierīga. "Nabadziņš. Viņš negribēja nākt pasaulē."

Vēlu pēcpusdienā Rīnija ieveda mūs pie mātes. Viņa gulēja gultā, galva atbalstīta uz diviem spilveniem; tievās rokas noliktas uz segas; sirmojošie mati caurspīdīgi. Kreisās rokas pirkstā vizēja laulības gredzens, dūres bija sažņaugušas palagu viņai abos sānos. Lūpas sakniebtas, it kā viņa kaut ko apsvērtu; šādi viņa izskatījās, sastādīdama sarakstus. Acis viņai bija aizvērtas. Izliekto plakstu aizsegtas, tās izskatījās vēl lielākas nekā tad, kad bija vaļā. Viņas brilles stāvēja uz naktsgaldiņa līdzās ūdens krūzei, katra apaļā acs mirdzoša un tukša. -

"Viņa ir aizmigusi," čukstēja Rīnija. "Neaiztieciet viņu."

Mātes acis lēni atvērās. Lūpas notrīsēja; tuvākās rokas pirksti atliecās taisni. "Varat viņu samīļot," Rīnija teica, "bet ne pārāk cieši." Es darīju, kā man likts. Lora dedzīgi piespieda galvu mātei pie sāniem, zem delma. Apkārt vēdīja stērķeļainā, gaišzilā lavandas smarža no palagiem, mātes ziepju smarža un aiz tās — rūsas karstais smārds, sajaucies ar to saldi skābo dvesmu, kas plūst no mitrām, bet gruzdošām lapām.

Māte nomira pēc piecām dienām. Viņa nomira no drudža; un arī no vārguma, jo nespēja atgūt spēkus, tā teica Rīnija. Starplaikā nāca un gāja ārsts, un atzveltnes krēslu guļamistabā aizņēma vesela virkne lietišķu, nervozu slimokopēju. Rīnija steidzās augšup, lejup pa kāpnēm, nesdama vanniņas, dvieļus, buljona krūzes. Tēvs nemierīgi braukāja uz fabriku un atpakaļ un pie vakariņu galda ieradās, galīgi izvārdzis. Kur viņš bija bijis tai pēcpusdienā, kad viņu nebija iespējams sameklēt? Neviens to neteica.

Lora tupēja augšstāva gaitenī. Man bija uzdots ar viņu paspēlēties,

lai viņa būtu drošībā, taču Lora negribēja spēlēties. Viņa tupēja, apņēmusi ar rokām ceļgalus, atbalstījusi uz tiem zodu, ar domīgu, noslēpumainu izteiksmi sejā, it kā sūkātu ledeni. Mums nebija brīv ēst ledenes. Bet, kad piespiedu viņu parādīt, kas tas ir, atldājās, ka tas ir tikai apaļš, balts olis.

Visu šo pēdējo nedēļu man bija atļauts apmeklēt māti katru rītu, taču tikai uz dažām minūtēm. Man nebija atļauts runāt ar viņu, jo (teica Rīnija) viņas prāts klīda. Tas nozīmēja: viņa domāja, ka atrodas kaut kur citur. Katru dienu no viņas palika arvien mazāk. Izspiedās vaigu kauli; viņa oda pēc piena un pēc kaut kā jēla, kaut kā sasmakuša — kā tas brūnais papīrs, kurā bijusi ietīta gaļa.

Šo apmeklējumu laikā es biju saīgusi. Es redzēju, cik loti slima viņa ir, un ņēmu to viņai ļaunā. Es jutos tā, it kā viņa mani kaut kādā veidā nodotu — it kā vairītos no savu pienākumu pildīšanas, būtu no tiem atteikusies. Man neienāca prātā, ka viņa var nomirt. Agrāk šī iespēja bija mani biedējusi, bet tagad es jutu tādas šausmas, ka biju to pilnīgi piemirsusi.

Pēdējā rītā, par kuru es nezināju, ka tas ir pēdējais, māte šķita nedaudz atžirgusi. Viņa bija vēl trauslāka, tomēr reizē it kā saturīgāka — blīvāka. Viņa skatījās tā, it kā tiešām mani redzētu. "Te ir tik gaišs," viņa nočukstēja. "Vai tu neaizvilktu aizkarus?" Es darīju, kā man likts, tad atkal nostājos pie viņas gultas malas, ņurcīdama mutautiņu, ko Rīnija bija man iedevusi gadījumam, ja es sāktu raudāt. Māte saņēma manu roku; viņas plauksta bija karsta un sausa, pirksti kā mīkstas stieples.

"Esi laba meitene," viņa teica. "Ceru, ka tu būsi laba māsa Lorai. Es zinu, ka tu centies tāda būt."

Es palocīju galvu. Nezināju, ko sacīt. Jutos kā netaisnības upuris: kāpēc tieši es lai vienmēr esmu laba māsa Lorai, bet nevis otrādi? Skaidrs, Loru māte mīlēja vairāk nekā mani.

Varbūt tomēr ne; varbūt viņa vienādi mīlēja mūs abas. Vai varbūt viņai vairs nebija spēka mīlēt nevienu: viņa jau bija pārkāpusi šo robežu, aizgājusi ledusaukstajā stratosfērā, tālu prom no mīlestības siltā, blīvā magnētiskā lauka. Taču kaut ko tādu es nespēju iztēloties. Viņas mīlestība pret mums bija kaut kas pašsaprotams — vielisks un taustāms, gluži kā kūka. Vienīgais jautājums bija: kura no mums saņems lielāko gabalu.

(Mātes — kas viņas gan ir par fabricējumiem! Putnubiedēkļi, vaska lelles, kurās mums saspraust kniepadatas, rupjas diagrammas. Mēs liedzam viņām pašu eksistenci, mēs pārvēršam viņas tā, lai viņas derētu mums — mūsu alkām, mūsu vēlmēm, mūsu vajadzībām. Tagad, kad pati esmu bijusi māte, es to zinu.)

Mana māte rāmi raudzījās manī ar savām debeszilajām acīm. Kā gan viņai būs bijis jānopūlas, lai noturētu acis vaļā! Cik tālu prom es

viņai būšu šķitusi — tāls, trīsošs, sārts plankums. Cik grūti viņai būs bijis koncentrēties uz mani! Tomēr es nemanīju nenieka no viņas stoicisma — ja tas bija stoicisms. Es gribēju pateikt, ka viņa ir pārpratuši mani, manus nolūkus. Es ne vienmēr

centos būt laba māsa: gluži otrādi. Dažreiz es saukāju Loru par sodību un sacīju, lai viņa mani netraucē, un nupat pagājušā nedēļā biju pieķērusi viņu laizām aploksni — vienu no manām īpašajām aploksnēm, kas paredzētas pateicības vēstulēm, — un pateikusi viņai, ka aplokšņu līmi vāra no beigtiem zirgiem, un viņa bija sākusi rīstīties un šņaukāties. Lāgiem es slēpos no viņas ceriņu krūmā pie oranžērijas, kur lasīju grāmatas, ar pirkstiem aizbāzusi ausis, kamēr viņa klimta apkārt, mani meklēdama, veltīgi saukdama manu vārdu. Es tik bieži tiku cauri sveikā, paveikusi tikai visniecīgāko daļiņu no tā, kas tika no manis prasīts.

*

Taču man trūka vārdu, kuros izteikt, ka nepiekrītu mātes priekšstatam par lietām. Es nezināju, ka drīz palikšu, mantojusi viņas priekšstatu par mani; viņas priekšstatu par manu labestību, tas būs pielipināts man kā etiķete, un nepastāvēs ne mazākā iespēja atmest to viņai atpakaļ (kā notiktu parastajā attiecību attīstībā starp māti un meitu — ja viņa vēl būtu dzīva, kad es būtu paaugusies).

Melnas lentes

Šovakar ir nedabiski spilgts saulriets, kurš nesteidzas izdzist. Austrumos pār zemajiem padebešiem noplaiksnās zibens, tad spējš pērkons kā strupi aizcirstas durvis. Māja ir kā krāsns par spīti manam jaunajam ventilatoram. Esmu iznesusi ārā lampu; dažreiz es mijkrēslī redzu labāk.

Pagājušā nedēļā neesmu uzrakstījusi neko. Esmu zaudējusi dūšu. Kāpēc pierakstīt tik grūtsirdīgus notikumus? Taču es pamanu, ka esmu to atsākusi. Turpinu vilkt savus melnos ķeburus; tie ritinās vaļā kā garš, tumšs tintes pavediens pār lappusi, mudžekļains, taču salasāms. Vai man galu galā tomēr ir kāds nolūks atstāt parakstu? Pēc visa, ko esmu darījusi, lai no tā izvairītos, Airisa, viņas zīme, lai cik apcirpta: iniciāļi, ar krītu uzvilkti uz ietves, vai pirātisks X kartē, norādot krastmalu, kur aprakti dārgumi.

Kādēļ mēs tik gauži alkstam iemūžināt savu piemiņu? Jau tad, kad esam vēl dzīvi. Mēs vēlamies apliecināt savu eksistenci — kā suņi, kuri apčurā ugunsdzēsības hidrantus. Mēs izliekam apskatei savas ierāmētās fotogrāfijas, savus diplomus uz smalka papīra, savus apsudrabotos kausus; mēs iezīmējam savu gultasveļu ar monogrammām, iegrebjam savus vārdus koku stumbros, ieskrāpējam tos uz tualešu sienām. To visu rada viens un tas pats impulss. Ko mēs ceram šādi iemantot? Aplausus, skaudību, cieņu? Vai gluži vienkārši uzmanību — jebkādu, pēc iespējas?

Mums ir vajadzīgs vismaz viens liecinieks. Mēs nespējam paciest domu par to, ka mūsu balss pēdīgi apklusīs — kā radio, kuram nosēdušās baterijas.

Nākamajā dienā pēc mātes bērēm mums ar Loru lika iet ārā, dārzā. Ārā mūs sūtīja Rīnija; viņa teica, ka gribot atgulties un atpūtināt kājas, augu dienu esot noskraidījusies. "Mani spēki ir galā," viņa sacīja. Zem acīm viņai bija violeti loki, un es nojautu, ka viņa ir raudājusi, slepus, lai nevienu neuztrauktu, un ka raudās atkal, līdzko mēs būsim prom.

"Mēs netrokšņosim," es teicu. Man negribējās iet ārā — tur viss bija pārāk gaišs, pārāk žilbinošs, bet plaksti man bija pietūkuši un apsarkuši, — tomēr Rīnija uzstāja, ka esot jāiet, turklāt svaigs gaiss nākšot mums par labu. Mums netika sacīts, lai ejam ārā spēlēties, jo tas būtu necienīgi tik drīz pēc mātes nāves. Mums vienkārši sacīja, lai mēs ejam ārā.

Bēru mielasts notika Aviljonā. To nesauca par vāki — vāki mēdza notikt Zogsas upes pretējā krastā, tie bija rupji un apkaunojoši, ar stipriem dzērieniem. Nē: pie mums notika bēru mielasts. Bērēs bija milzum daudz ļaužu — bija ieradušies fabrikas strādnieki, viņu sievas,

viņu bērni un, protams, pilsētas ievērojamās personas — baņķieri, garīdznieki, advokāti, ārsti —, taču mielasts nebija paredzēts visiem, kaut gan tikpat labi varētu būt. Rīnija teica misis Hilkoutai, kura bija nolīgta par izpalīdzi, ka Jēzus gan būtu pavairojis klaipus un zivis, bet kapteinis Čeiss jau neesot Jēzus un no viņa nevarot gaidīt, ka viņš pabarošot tādus pūļus, lai gan viņš, kā parasti, neesot pratis laikus pielikt punktu, un nu viņa tikai cerot, ka tai burzmā neviens netikšot sabradāts līdz nāvei.

Ielūgtie viesi bija sadrūzmējušies mājā, godbijīgi, sērīgi, ziņkārības mocīti. Rīnija bija saskaitījusi karotes gan pirms, gan pēc tam un teica, ka mums būtu vajadzējis izmantot vienkāršākas un ka dažs labs nudien pievācot visu, kas neesot piesiets, lai tikai dabūtu sev kaut ko par piemiņu, un ēduši viņi esot tā, ka šo karošu vietā viņa tikpat labi būtu varējusi likt galdā liekšķeres.

Par spīti tam mazliet ēdiena palika pāri — puse šķiņķa, maza kaudzīte cepumu, dažādas robu robiem izgraizītas kūkas —, un mēs ar Loru slepus lavījāmies pieliekamajā. Rīnija zināja, ka mēs to darām, taču tobrīd viņai trūķa enerģijas, lai mūs sarātu — lai pateiktu: "Tad jums vairs negribēsies vakariņas," — vai: "Beidziet našķoties pa manu pieliekamo, citādi pārvērtīsieties par pelēm," — vai: "Apēdiet tik vēl kripatu, un jūs pārplīsīsiet," — vai izteiktu kādu no citiem brīdinājumiem un pareģojumiem, kuros es allaž biju radusi slepenu mierinājumu.

Šoreiz mums tika ļauts netraucēti pieēsties. Es biju apēdusi pārāk daudz cepumu, pārāk daudz šķiņķa šķēļu; biju apēdusi veselu gabalu augļu kūkas. Mums mugurā joprojām bija melnās kleitas, kurās bija pārlieku karsti. Rīnija bija cieši sapinusi mums pakausī bizes, katrai no tām augšgalā un lejasgalā iesējusi stīvu, melnu raupja zīda lenti: četri bargi, melni tauriņi katrai no mums.

Ārā, saules gaismā man samiedzās acis. Mani aizvainoja lapu spilgtais zaļums, puķu spilgti dzeltenā un sarkanā krāsa: visa šī pašpārliecība, šī ņirbošā izrādīšanās, it kā tām būtu šādas tiesības. Man gribējās nocirst tām galvas, izpostīt dobes. Es jutos nelaimīga un reizē ari īgna un uzpūsta. Man galvā dūca cukurs.

Lora ierosināja uzrāpties mugurā sfinksām pie oranžērijas, bet es atteicos. Tad viņa ierosināja iet pasēdēt pie akmens nimfas un palūkoties uz zelta zivtiņām. Šai nodomā es nesaskatīju neko īpaši sliktu. Lora aizlēkāja pa mauriņu man pa priekšu. Viņa bija kaitinoši bezrūpīga, itin kā pasaulē nepazītu nekādu bēdu; tāda viņa bija bijusi visu mātes bēru laiku. Likās — viņu pārsteidz apkārtējo sēras. Vēl vairāk kremta tas, ka šī iemesla dēļ visi vairāk žēloja tieši viņu, nevis mani.

"Nabaga jēriņš," viņi teica. "Viņa vēl ir par mazu, viņa nesaprot."

"Mamma ir pie Dieva," Lora sacīja. Tiesa, tā bija oficiālā versija,

kas piešķīra nozīmi visām augšup raidītajām lūgšanām; taču Lora šādām lietām mēdza ticēt nevis tai divkosīgajā veidā, kādā tic visi citi, bet gan ar rāmu pārliecību, kuras dēļ man gribējās sagrābt viņu aiz pleciem un sapurināt.

Mēs sēdējām uz nostiprinātās apmales, kas ietvēra ūdensrožu dīķi; katra ūdensrožu lapa spīdēja saulē kā slapja, zaļa gumija. Man bija nācies uzcelt Loru te augšā. Viņa sēdēja, atbalstījusies pret akmens nimfu, šūpoja kājas, mērca pirkstus ūdenī, dungoja savā nodabā.

"Nevajag dziedāt," es teicu. "Mamma ir nomirusi."

"Nav vis," Lora bezrūpīgi attrauca. "Īstenībā viņa nemaz nav nomirusi. Viņa ir debesīs kopā ar mazo bērniņu."

Es nogrūdu viņu no apmales. Bet ne jau dīķī — kaut cik sajēgas man tomēr bija. Es nogrūdu viņu zālē. Kritiens nebija augsts, zeme bija mīksta; viņa nevarēja stipri sasisties. Viņa nokrita uz muguras, tad apvēlās knūpus un paskatījās uz mani ieplestām acīm, it kā nespētu noticēt tam, ko es nupat esmu izdarījusi. Mute viņai pavērās precīzā rožpumpura O — kā bilžu grāmatā attēlotam bērnam, kurš nopūš dzimšanas dienas svecītes. Tad viņa sāka raudāt.

(Jāatzīst, ka tas mani gandarīja. Biju gribējusi, lai cieš arī viņa — tikpat sāpīgi kā es. Man bija apnicis aizbildinājums, ka viņa vēl esot par mazu.)

Lora piecēlās no zāles un pa piebraucamo ceļu metās uz virtuves pusi, vaimanādama tā, it kā būtu sadurta ar dunci. Es skrēju viņai pakaļ: labāk vajadzēja būt klāt, kad viņa tiks pie kāda pieaugušā un, iespējams, sāks par mani sūdzēties. Lora skrēja neveikli: rokas dīvaini izstieptas, tievās, mazās kājeles mētājās sāniski, stīvie pušķi kuļājās ap bižu galiem, melnie brunči lēkāja augšup, lejup. Pa ceļam viņa vienreiz pakrita un šoreiz sasitās pa īstam — nobrāza plaukstu. Ieraudzījusi to, es uzelpoju: asinis apslēps manu ļaunprātību.

Limonāde

Kaut kad tajā mēnesī pēc mātes nāves — precīzi neatceros, kad, — tēvs pateica, ka vedīšot mani uz pilsētu. Viņš nekad nebija pievērsis daudz uzmanības man vai Lorai — mūs viņš bija atstājis mātes un pēc tam Rīnijas ziņā —, tāpēc šis paziņojums mani iztrūcināja.

Loru viņš neņēma līdzi. Pat neierosināja to.

Par gaidāmo izbraukumu viņš pavēstīja pie brokastu galda. Pēdējā laikā viņš pieprasīja, lai mēs ar Loru ieturam brokastis kopā ar viņu, nevis virtuvē ar Rīniju kā agrāk. Mēs sēdējām garā galda vienā galā, tēvs — otrā. Viņš reti runāja ar mums: parasti viņš lasīja avīzi, un mēs jutām pārāk lielu bijību, lai viņu traucētu. (Mēs viņu, protams, dievinājām. Viņu varēja vai nu dievināt, vai ienīst. Mērenākas emocijas viņš neizraisīja.)

Saule, iespīdēdama caur logu vitrāžām, apbēra viņu ar krāsainas gaismas lāsumiem, it kā viņš būtu apšļakstīts ar zīmēšanas tušu. Joprojām atceros viņa kobaltzilo vaigu, nedabiski spilgtos dzērveņkrāsas pirkstus. Arī mēs ar Loru varējām izmantot šīs krāsas. Mēs pabīdījām savus biezputras šķīvjus mazliet pa kreisi, mazliet pa labi, tā ka pat mūsu garlaicīgā, pelēkā auzu putra pārvērtās, kļūstot zaļa vai zila, sarkana vai violeta: pasaku ēdiens, vai nu noburts, vai saindēts, atkarībā no mana untuma vai Loras noskaņojuma. Pēc tam, ēdot, mēs rādījām viena otrai visādas grimases, bet klusu, klusu. Mūsu mērķis bija — šādi uzvesties nemanītām, nepiesaistot tēva uzmanību. Nu, kaut kas taču mums bija jādara, lai izklaidētos.

Tajā neparastajā dienā tēvs agri atbrauca no fabrikām, un mēs devāmies uz pilsētu. Tā nebija sevišķi tālu; tai laikā nekas mūsu pilsētiņā neatradās pārāk tālu. Tēvam labāk patika iet kājām, nevis braukt ar automašīnu pašam vai ļaut, lai viņu kāds ved. Man šķiet, tas bija kroplās kājas dēļ: viņš gribēja pierādīt, ka to spēj. Viņam patika platiem soļiem staigāt pa pilsētu, solis viņam bija plats par spīti klibošanai. Es tipināju viņam blakus, pūlēdamās pielāgoties nelīdzenajai gaitai.

"Mēs iesim pie Betijas," tēvs sacīja. "Nopirkšu tev limonādi." Ne viens, ne otrs nebija noticis vēl nekad. Betijas krodziņš esot domāts pilsētniekiem, nevis mums ar Loru, teica Rīnija. Tik zemu mēs nedrīkstot nolaisties. Turklāt limonādes dzeršana esot postošs netikums un maitājot zobus. Tagad, kad divas tik aizliegtas lietas tika piedāvātas vienlaikus un vēl tik bezrūpīgi, mani gandrīz pārņēma panika.

Taikonderogas galvenajā ielā atradās piecas baznīcas un četras bankas, visas celtas no akmens klučiem, visas vienādi masīvas. Dažreiz nācās izlasīt nosaukumus uz tām, lai atšķirtu citu no citas; tiesa,

bankām nebija torņu. Betijas krodziņš atradās blakus vienai bankai. Tam bija sauljums ar zaļām un baltām svītrām, logā bilde — pīrāgs ar sautētu vistas gaļu; tas izskatījās pēc cakām apmalotas zīdaiņa aubītes, salipinātas no kūku mīldas. Krodziņā bija nespodri dzeltena gaisma, gaiss smaržoja pēc vaniļas, kafijas un kausēta siera. Griesti bija no rievota skārda; lejup no tiem nokarājās ventilatori ar tādām lāpstiņām kā aeroplānu propelleriem. Vairākas sievietes ar cepurēm galvā sēdēja pie maziem, grezniem, baltiem galdiņiem; tēvs sveicinot pamāja viņām, viņas pamāja pretī.

Vienā telpas pusē galdiņi bija atdalīti cits no cita ar tumšām koka starpsienām. Tēvs apsēdās pie viena no tiem, un es ieslīdēju krēslā viņam pretim. Viņš pajautāja, kādu limonādi es vēlētos, taču es nebiju radusi būt divatā ar viņu publiskā vietā un jutos bikla. Un es nemaz nezināju, kāda limonāde šeit ir. Tad viņš pasūtināja man zemeņu limonādi, bet sev — tasi kafijas.

Viesmīle bija melnā kleitā un baltā cepurītē, uzacis izplūkātas šaurās svītriņās, sarkanās lūpas spīdīgas kā ievārījums. Viņa uzrunāja manu tēvu par kapteini Ceisu, bet tēvs viņu — par Agnesi. Spriežot pēc tā un arī pēc veida, kā viņš bija atbalstījis elkoņus uz galda, es atskārtu, ka šī vieta viņam acīmredzot jau ir pazīstama.

Agnese teica, vai šī esot viņa mazā meitiņa, cik jauka; viņa uzmeta man nepatikas pilnu skatienu. Kafiju tēvam viņa atnesa gandrīz nekavējoties, mazliet līgodamās uz saviem augstajiem papēžiem, un, likdama tasīti uz galda, īsi pieskārās tēva rokai. (Es ievēroju šo pieskārienu, kaut gan vēl nepratu to iztulkot.) Tad viņa atnesa man limonādi konusveidīgā glāzē, kura izskatījās pēc otrādi apgrieztas āksta cepures; tajā bija divi salmiņi. Burbuļi iecirtās man degunā, acīs sariesās asaras.

Tēvs iemeta cukurgraudu kafijā un apmaisīja to, tad atbalstīja karotīti pret tases malu. Es pētīju viņu pār savu limonādes glāzi. Pēkšņi viņš izskatījās citāds; kā cilvēks, kuru es nekad nebiju redzējusi, — tāds kā gaisīgāks, mazāk blīvs, toties katra detaļa skaidrāka. Es reti redzēju viņu tik tuvu. Mati bija taisni atsukāti atpakaļ, sānos īsi apgriezti, atkāpušies no deniņiem; veselā acs blāvi zila, kā zils papīrs. Sakropļotajā, vēl arvien glītajā sejā vīdēja tā pati izklaidīgā izteiksme, kāda viņam bieži bija rītos, pie brokastu galda, it kā viņš ieklausītos kādā dziesmā vai tālā eksplozijā. Ūsas bija sirmākas, nekā biju ievērojusi iepriekš, un, tagad to apsverot, šķita ērmīgi, ka vīriešiem uz sejas dīgst šādi rugāji, bet sievietēm ne. Pat viņa ikdienas drēbes šai nespodrajā, vaniļas smaržas piesātinātajā gaismā bija kļuvušas noslēpumainas, it kā piederētu kādam citam un viņš tās būtu tikai aizņēmies. Tās viņam bija par lielām, tur tas āķis. Viņš bija sarucis. Tomēr vienlaikus arī kļuvis garāks.

Viņš man uzsmaidīja un pajautāja, vai limonāde esot garšīga. Pēc

tam apklusa un nogrima domās. Tad izņēma cigareti no sudraba etvijas, kuru vienmēr nēsāja līdzi, aizsmēķēja un izpūta dūmus. "Ja kaut kas notiks," viņš pēdīgi ierunājās, "tev jāapsola, ka tu parūpēsies par Loru."

Es svinīgi pamāju ar galvu. Kas ir šis kaut kaš Kas var notikt? Es bailīgi gaidīju kādu sliktu vēsti, pati nezināma, kādu tieši. Varbūt viņš taisās kaut kur braukt — pāri okeānam. Stāsti par karu, ko biju dzirdējusi, nebija palikuši bez pēdām. Tomēr tuvāk viņš nepaskaidroja.

"Tad sitīsim saujā?" viņš teica. Mēs sniedzām rokas pār galdu; viņa plauksta bija cieta un sausa, kā ādas kofera rokturis. Zilā acs mani pētīja, kā apsverot, vai uz mani var paļauties. Es pacēlu zodu, izslēju plecus. Es izmisīgi vēlējos izpelnīties no viņa labu vērtējumu.

"Ko var nopirkt par pieciem centiem?" viņš noprasīja. Šis jautājums pārsteidza mani nesagatavotu, es nespēju atbildēt: es nezināju. Mums ar Loru netika dota kabatas nauda tēriņiem, jo Rīnija teica, ka mums esot jāiemācās izprast dolāra vērtību.

No savas tumšās žaketes iekškabatas tēvs izņēma piezīmju grāmatiņu cūkādas vākos un izplēsa no tās vienu lapu. Tad sāka runāt par pogām. Viņš sacīja — nekad neesot par agru iemācīties vienkāršākos ekonomikas principus, kuri man būšot nepieciešami, lai rīkotos prātīgi, kad izaugšu lielāka.

"Iedomājies, ka tu sāc ar divām pogām," viņš teica. Izdevumus tad sastādīšot tā summa, kāda vajadzīga, lai saražotu šīs pogas, bet bruto ienākumus — tā summa, par kādu šīs pogas būšot iespējams pārdot, un tīro pelņu zināmam laika posmam varētu aprēķināt, no šīs summas atskaitot izdevumus. Tad dalu tīrās peļņas varot paturēt sev, bet atlikumu izmantot, lai saražotu četras pogas, bet pēc tam pārdot tās un nopelnīt tik daudz, lai saražotu astoņas. Ar savu sudraba zīmuli viņš uzzīmēja mazu tabulu: divas pogas, tad četras pogas, tad astoņas pogas. Pogas uz lapas apstulbinoši vairojās; stabiņā tām blakus krājās naudas kaudze. Tas bija tāpat kā lobīt zirņus — zirņi šajā bļodā, pākstis tajā. Tēvs jautāja, vai es saprotot.

Es pētīju viņa seju, lai redzētu, vai viņš runā nopietni. Pietiekami bieži biju dzirdējusi, ka viņš saukā pogu fabriku par lamatām, par plūstošajām smiltīm, par lāstu, par akmeni kaklā, taču tādās reizēs viņš bija dzēris. Šobrīd viņš bija pietiekami skaidrā. Neizskatījās, ka viņš cenšas kaut ko izklāstīt, izskatījās, ka viņš cenšas atvainoties. Viņam no manis kaut kas bija vajadzīgs, ne tikai atbilde uz šo jautājumu. Likās, viņš grib, lai es viņam piedodu, lai atsvabinu no kāda nozieguma nastas; bet ko gan viņš bija man nodarījis? Neko tādu, ko es spētu iedomāties.

Es jutos apjukusi un arī dumja: lai ko nu viņš šobrīd lūdza vai prasīja, tas bija pāri manai saprašanai. Tā bija pirmā reize, kad kāds

vīrietis gaidīja no manis vairāk, nekā es biju spējīga dot, taču tā nepalika pēdējā.

"Jā," es sacīju.

Nedēļā pirms savas nāves — vienā no tiem šausmīgajiem rītiem — mana māte pateica kaut ko dīvainu, lai gan tobrīd tas man nelikās dīvaini. Viņa sacīja: "Sirds dziļumos tēvs jūs mīl."

Viņa nemēdza runāt ar mums par jūtām, kur nu vēl par mīlestību — nedz par savējo, nedz par citu, atskaitot vienīgi Dieva mīlestību. Bet vecākiem taču bija jāmīl savi bērni, tāpēc šos viņas vārdus es acīmredzot biju uztvērusi kā apliecinājumu: par spīti ārējam iespaidam mans tēvs ir tāds pats, kādi ir — vai par kādiem tiek uzskatīti — citi tēvi.

Tagad man šķiet, ka tas būs bijis sarežģītāk. Tas varēja būt brīdinājums. Tā varēja būt arī nasta. Pat ja mīlestība tiešām mājoja sirds dziļumos, tad tai virsū bija sakrauts milzums visa kā cita, un, ja sāktu rakt, ko tur varētu atrast? Ne jau nu vienkāršu balvu, mirdzošu tīrā zeltā; drīzāk kaut ko mūžvecu un, iespējams, nelaimi nesošu, piemēram, dzelzs amuletu, kas rūsē starp seniem kauliem. Šī mīlestība bija sava veida talismans, taču smags gan; liels smagums, ko man nēsāt līdzi, dzelzs ķēdē pakarinātu kaklā.

IV

..

Aklais slepkava: Kafejnīca

Kopš dienasvidus līst sīks, bet nerimtīgs lietus. No kokiem, no ielu brauktuvēm kāpj migla. Viņa paiet gar skatlogu, uz kura attēlota kafijas tase, balta ar zaļu svītru apkārt un trim tvaika švīkām, kas ceļas no tases līkumotās līnijās, it kā lejup pa mitro stiklu būtu slīdējuši trīs pirksti, meklēdami, kur pietverties. Uz durvīm ar aplupušiem zelta burtiem rakstīts KAFEJNĪCA; viņa tās atver un iet iekšā, purinādama lietussargu. Tas ir krēmkrāsā tāpat kā viņas poplīna lietusmētelis. Viņa atmet kapuci.

Viņš sēd pašā pēdējā nodalījumā pie virtuves virpuldurvīm, kā solījies. Sienas sadzeltējušas dūmos, biezās nodalījumu starpsienas nokrāsotas blāvi brūnas, pie katras vistu nagiem līdzīgs metāla pakaramais mēteļiem. Nodalījumos pie galdiņiem sēd vīrieši, tikai vīrieši platās, savalkātām segām līdzīgās žaketēs, bez kaklasaitēm, nelīdzeni apgrieztiem matiem, stilbi ieplesti, zābakotās kājas stingri plok pie grīdas dēliem. Rokas kā celmi: šīs rokas spētu tevi izglābt vai sadauzīt lupatlēveros un izskatītos gluži tādas pašas, darot gan vienu, gan otru. Truli instrumenti, tāpat kā viņu acis. Telpā jaušams smārds — pēc trunošiem dēļiem un izlaistīta etiķa, pēc sasmakušām vilnas biksēm un vecas gaļas, un vienas dušas reizes nedēļā, pēc skopošanās un blēdīšanās, un aizvainojuma. Viņa zina — ir svarīgi izlikties, ka viņa nemana šo smārdu.

Viņš paceļ roku, un pārējie vīrieši pievērš viņai aizdomu un nicinājuma pilnus skatienus, kad viņa steidzas turp, papēdīši klaudz uz koka. Viņa apsēžas viņam pretim, atviegloti pasmaida: viņš ir šeit. Viņš joprojām ir šeit.

Velns parāvis, viņš saka, varēji vēl uzvilkt ūdeļādas kažoku.

Ko es esmu izdarījusi? Kas noticis?

Tavs mētelis.

Parasts motelis. Vienkāršs lietusmētelis, viņa stomās. Kas tam vainas?

Jēzii.i, viattrauc, paskaties uz sevi. Paskaties apkārt. Tas ir pārāk tīrs.

Iev nekad nevar izdarīt pa prātam, viņa saka. Es nekad neko nevaru izdarīt tev pa prātam.

Vari gan, viņš atbild. Tu zini, kad rīkojies pareizi. Bet tu neko neizdomā līdz galam.

Tu mani nebrīdināji. Es nekad neesmu te bijusi — tādā vietā. Un es taču nevaru skriet ārā uz ielas, ģērbusies kā apkopēja, — vai tas tev ir ienācis prātā?

Ja tev būtu vismaz kāds lakats. Ar ko apsegt matus.

Matus, viņa izmisusi atkārto. Un ko vēl? Kas vainas maniem

matiem?

Tie ir pārāk gaiši. Lec acīs. Blondīnes ir kā baltās peles, tās dzīvo vienīgi būros. Dabā tās necik ilgi neizkeiptu. Pārāk uzkrītošas.

Tu vis neesi diez cik žēlsirdīgs.

Man riebjas žēlsirdība, viņš saka. Man riebjas cilvēki, kuri plātās ar savu žēlsirdību. Puņķaini, knauzerīgi labdari, kuri izdala savas žēlsirdības drupačas. Viņi ir nicināmi.

Es gan esmu žēlsirdīga, viņa saka, pūlēdamās pasmaidīt. Vismaz pret tevi.

Ja es būtu zinājis, ka tā ir tikai remdena, sāja žēlsirdība, tad manis te vairs nebūtu. Pusnakts vilcienā iekšā un prom, ka nemetas. Es riskētu, žēlsirdība man nav vajadzīga, es nemeklēju ūkus, kur nolīst.

Viņš ir negantā omā. Viņa cenšas uzminēt, kāpēc. Abi nav redzējušies nedēlu. Bet, iespējams, vainīgs lietus.

Tad varbūt tā nav žēlsirdība, viņa ierunājas. Varbūt tas ir savtīgums. Varbūt es esmu nežēlīgi savtīga.

Tas man patiktu labāk, viņš saka. Tad labāk esi alkatīga. Viņš nodzēš cigareti, sniedzas pēc otras, pārdomā. Cigaretes viņš joprojām pērk, nevis uztin pats, — tā viņam ir greznība. Un smēķē droši vien taupīgi. Viņa prāto, vai viņam ir pietiekami daudz naudas, taču jautāt neiedrošinās.

Es negribu, lai tu tā sēdi man pretī, tu esi pārāk tālu.

Zinu, viņa saka. Bet citur jau nav kur. Ir pārāk slapjš.

Es sameklēšu mums vietu. Kaut kur prom no sniega.

Nesnieg jau.

Bet snigs, viņš saka. Pūtis ziemeļu vējš.

Un pie mums būs sniegs. Un ko tad darīs laupītāji, nabadziņi? Viņa vismaz ir izvilinājusi viņam smaidu, kaut gan tas vairāk atgādina saviebšanos. Kur tu nakšņoji? viņa jautā.

Nav svarīgi. Tas tev nav jāzina. Tad tev nevajadzēs melot, ja tevi kādreiz saņems ciet un pratinās.

Es nemaz neesmu tik slikta mele, viņa saka, pūlēdamās pasmaidīt.

Amatierei varbūt ne, viņš piekrīt. Bet profesionāli uzreiz redzētu tev cauri. Pārkostu tevi kā riekstu.

Vai viņi vēl arvien meklē tevi? Nav likušies mierā?

Vēl ne. Tā esmu dzirdējis.

Šausmīgi, vai ne, viņa nosaka. Tas viss ir tik šausmīgi. Tomēr mums veicas, vai ne?

Kāpēc veicas? Viņš atkal ir sadrūmis.

Vismaz mēs abi esam šeit, vismaz esam…

Pie galdiņa nostājas viesmīlis. Krekla piedurknes atrotītas, garais priekšauts piemircis ar veciem traipiem, matu šķipsnas pārķemmētas pār galvvidu kā taukainas lentes. Roku pirksti kā kāju pirksti.

Kafiju?

Jā, lūdzu, viņa saka. Melnu. Bez cukura.

Viņa nogaida, līdz viesmīlis aiziet. Vai tas ir droši?

Dzert kafiju? Tu gribi zināt, vai tajā nav baciļi? Nevajadzētu būt, tā ir vārīta stundām ilgi. Viņš nicīgi pavīpsnā, bet viņa nolemj izlikties, ka nav sapratusi.

Nē, es domāju — vai šeit ir droši.

Viņš ir draugs vienam draugam. Turklāt es paturu acīs durvis — ja kas, varu tikt laukā pa sētas pusi. Tur var iziet uz šķērsielu.

Tu taču neesi to izdarījis, vai ne, viņa ieminas.

Es jau tev teicu. Bet būtu varējis, es biju tur. Taču tas nav svarīgi, es tik un tā esmu viņu melnajā sarakstā. Viņi ar vislielāko prieku pieliktu mani pie sienas. Mani un manas bīstamās idejas.

Tev jātiek prom, viņa bezcerīgi saka. Viņa domā par vārdu skaut, cik tas novazāts. Tomēr tieši to viņa vēlētos — skaut viņu savās rokās.

Vēl ne, viņš atbild. Es vēl nedrīkstu laisties prom. Nedrīkstu braukt vilcienos, nedrīkstu šķērsot robežas. Runā, ka tieši to viņi novērojot.

Es par tevi raizējos, viņa saka. Es redzu to sapņos. Visu laiku raizējos.

Neraizējies, mīlulīt, viņš attrauc. Vēl izkritīsies miesās, un tad tavi smukie pupi un dupsis būs pagalam. Tad tu vairs nederēsi nevienam.

Viņa paceļ plaukstu pie vaiga, kā saņēmusi no viņa pliķi. Es vēlētos, lai tu tā nerunā.

Zinu, ka vēlētos, viņš saka. Meitenēm, kurām ir tādi mēteļi kā tev, mēdz būt šādas vēlēšanās.

l'he Port Ticonderoga Herald and Banner, 1933. gada 16. marta
ELVUDS R. MARIJS, GALVENAIS REDAKTORS

ČEISS ATBALSTA PALĪDZĪBAS PASĀKUMUS

Ar patriotisku žestu, kādu šī pilsēta jau bija gaidījusi, kapteinis Norvels Čeiss, Čeisa rūpniecības kompānijas prezidents, vakar paziņoja, ka Čeisa kompānija ziedos trīs preču vagonus ar fabrikas "otrās šķiras preci" palīdzības kampaņā tiem valsts apgabaliem, kurus vissmagāk skārusi Depresija. Sajās kravās būs zīdaiņu segas, bērnu svīteri un dažādi praktiski veļas gabali gan vīriešiem, gan sievietēm.

Kapteinis Čeiss pauda laikrakstam Herald and Banner, ka šajā nacionālās krīzes laikā sava artava ir jāziedo visiem, kā ticis darīts kara laikā, un jo sevišķi Ontārio iedzīvotājiem, kuriem paveicies vairāk nekā citiem. Atvairīdams apsūdzības, ko izteikuši viņa konkurenti, īpaši misters Ričards Grifens, Toronto Karaliskās Klasiskās trikotāžas kompānijas īpašnieks, kurš pārmetis, ka misters Čeiss izmetot savu pārprodukciju tirgū kā bezmaksas ziedojumu, tādējādi atņemdams darba cilvēkiem algu, kapteinis Čeiss uzsvēra, ka šo preču saņēmēji nevar atļauties tās pirkt un tādējādi viņš neapdraud neviena

cita rūpnieka noieta tirgu.

Viņš piebilda, ka visi valsts apgabali ir pārcietuši neveiksmes un ka arī Čeisa kompānija patlaban ir spiesta sašaurināt ražošanu, jo samazinājies pieprasījums. Viņš sacīja, ka darīs visu iespējamo, lai nepārtrauktu fabriku darbu, tomēr drīz varētu rasties nepieciešamība uz laiku apturēt ražošanu vai samazināt darba stundu skaitu un algu.

Mēs varam vienīgi uzteikt šos centienus, jo kapteinis Čeiss ir vīrs, kurš tur vārdu atšķirībā no tiem ļaudīm, kuri piekopj streiklaužu un lokauta taktiku tādos centros kā Vinipega un Monreāla; tieši tāpēc Taikonderoga joprojām pakļaujas likumiem un tajā nav vērojami arodbiedrību nemieri, brutāla vardarbība un komunistu izraisīta asinsizliešana, kas citās pilsētās novedusi pie plašas privātīpašumu nopostīšanas, ievainojumiem un pat nāves gadījumiem.

Aklais slepkava: Gultas pārklājs

Vai te tu dzīvo? viņa jautā. Viņa ņurca rokās cimdus tā, it kā tie būtu slapji un viņa tos izgrieztu.

Te es esmu apmeties, viņš atbild. Tas ir kas cits.

Šī ir rindu māja, tās visas būvētas no sarkaniem ķieģeļiem, kas satumsuši kvēpos, šauras un augstas, ar stāvām jumtu slīpnēm. Mājas priekšā ir pieputējušas zāles taisnstūris, pie takas aug dažas saulē apsvilušas nezāles. Saplēsta, brūna papīra turza.

Četri soļi līdz lievenim. Logā šūpojas mežģīņu aizkari. Viņš sameklē atslēgu.

Iedama iekšā, viņa atskatās pār plecu. Neraizējies, viņš saka, neviens mūs nenovēro. Turklāt šī ir mana drauga māja. Šodien es esmu te, bet rīt jau projām.

Tev ir daudz draugu, viņa piezīmē.

Daudz nav, viņš saka. Daudz nemaz nevajag, ja starp tiem nav nevienas kraupainas aitas.

Mājā ir priekšnams ar virkni misiņa pakaramo mēteļiem, uz grīdas nodilis linolejs brūni dzeltenā kvadrātu rakstā, tālāk durvis ar matstikla rūti, uz kuras attēloti gārņi vai dzērves. Garkājaini putni, noliekuši savus graciozos, čūskām līdzīgos kaklus starp niedrēm un ūdensrozēm, palikuši pāri no kāda senāka laikmeta: gāzes gaisma. Šīs durvis viņš atslēdz ar citu atslēgu, un abi ieiet krēslainā iekšējā gaitenī; viņš nospiež gaismas slēdzi. Pie griestiem lustra ar trim sārtiem stikla ziediem, divu spuldžu trūkst.

Neizskaties nu tik izbijusies, mīlulīt, viņš saka. Tev te nekas nepielips. Vienkārši neskaries nekam klāt.

Ak, un ja nu tomēr, viņa atbild un aizelsusies īsi iesmejas. Man būs jāpieskaras tev. Tu man pielipsi.

Viņš aizver stikla durvis abiem aiz muguras. Vēl vienas durvis pa kreisi, lakotas un tumšas: viņa iztēlojas, ka no iekšpuses tām piekļauta nosodoši sasmailēta auss, kaut kas nočīkst, it kā svars tiktu pārnests no vienas kājas uz otru. Kāda nenovīdīga, sirma veča — vai tad tāda nepiedienētu šiem mežģīņu aizkariem? Augšup ved garš, noplucis kāpņu posms, paklājs uz katra pakāpiena pienaglots, margu līstīšu rindā rēgojas tukšumi. Uz tapetēm režģu raksts, tajos savijušās vīnstīgas un rozes, reiz bijušas sārtas, tagad gaišbrūnas kā tēja ar pienu. Viņš piesardzīgi apskauj viņu, ar lūpām pieskaras kaklam sānos, priekšā; mutei ne. Viņa notrīc.

No manis pēc tam ir viegli tikt vaļā, viņš čukst. Vari vienkārši doties mājās un ieiet dušā.

Nerunā tā, viņa atbild tāpat čukstus. Tu joko. Tu taču netici, ka es tiešām tā domāju.

Šai gadījumā tu tā drusciņ domā gan, viņš saka. Viņa apliek roku viņam ap vidukli, un abi kāpj augšup pa kāpnēm mazliet neveikli, mazliet lempīgi; viņus kavē pašu ķermeņi. Pusceļā ir apaļš logs ar vitrāžu: caur kobaltzilajām debesīm, caur lēti violetām vīnogām, caur galvassāpju sarkanām puķēm krīt gaisma, izkrāsodama viņu sejas. Otrā stāva laukumiņā viņš atkal noskūpsta viņu, šoreiz stiprāk, uzslīdina svārkus augšup pa viņas zīdainajām kājām līdz pat zeķu malai, aptausta mazos, cietos gumijas izcilnīšus, spiež viņu pie sienas. Viņa vienmēr valkā zeķturi: dabūt viņu laukā no tā ir tas pats, kas novilkt ronim ādu.

Viņas cepure noripo lejā, rokas viņam ap kaklu, galva un viss augums atliekts atpakaļ, it kā viņu kāds vilktu aiz matiem. Paši mati atsvabinājušies no sprādzēm, atrisuši; viņš pārlaiž plaukstu pār tiem, pār šo palso vālu, kurš uz leju sašaurinās, un domā par liesmu, par baltas sveces vienīgo, mirdzošo liesmu, kas apgriezta otrādi. Taču liesma nespēj degt uz leju.

Istaba atrodas trešajā stāvā, reiz tas droši vien bijis kalpu dzīvoklis. Tiklīdz abi ir iegājuši, viņš aizliek durvīm priekšā ķēdi. Istaba ir maza, šaura un krēslaina, ar vienu logu, kurš pavērts pāris collu platā spraugā, aizlaidne nolaista gandrīz līdz apakšai, abās malās atsieti balti tilla aizkari. Pēcpusdienas saule spīd tieši aizlaidnē, pārvērzdama to zeltā. Gaiss ož pēc sausiem trūdiem un arī pēc ziepēm: vienā stūrī ir maza, trīsstūraina izlietne, virs tās karājas aizsūbējis spogulis; zem izlietnes pabāzta viņa rakstāmmašīnas stūrainā, melnā kaste. Viņa zobusuka emaljētā skārda krūzītē; tā nav jauna zobusuka. Tā ir pārāk labi pazīstama. Viņa novērš acis. Tur ir tumši lakota kumode, sarētota ar cigarešu svilumiem un slapju glāžu nospiedumiem, taču lielāko telpas daļu aizņem gulta. Tā ir no misiņa, vecmodīga un jaunavīga, un nokrāsota balta, tikai bumbuļi visos četros galos ne. Tā droši vien čīkstēs. Iedomājoties to, viņa nosarkst.

Viņa redz, ka viņš centies savest gultu kārtībā — nomainījis palagus vai vismaz spilvendrānu, nogludinājis izbalējušo, ūdenszaļo gultas pārklāju. Viņa gandrīz vai nožēlo, ka viņš tā darījis, jo, to redzot, mostas kaut kas līdzīgs žēlumam, it kā badā mirstošs zemnieks būtu sniedzis viņai savu pēdējo maizes gabalu. Bet žēlumu viņa negrib just. Viņa negrib just, ka viņš ir kaut kādā veidā ievainojams. Tikai viņai ir ļauts tādai būt. Viņa noliek somiņu un cimdus uz kumodes. Šo visu viņa pēkšņi apzinās kā sociālu situāciju. Kā sociāla situācija tā ir absurda.

Atvaino, sulaiņa te nav, viņš ierunājas. Gribi iedzert? Ir lēts viskijs.

Jā, lūdzu, viņa atbild. Pudeli viņš glabā kumodes augšējā atvilktnē; viņš izņem to un divas glāzes, ielej. Saki, kad pietiek.

Tagad, lūdzu.

Ledus nav, viņš piebilst, bet vari dabūt ūdeni.

Tas nekas. Viņa norij viskija malku, īsi ieklepojas, uzsmaida viņam, stāvēdama ar muguru pret kumodi.

Ass un ciets, un gruntīgs kā miets, viņš saka, tāds, kādu tu mīli. Ar glāzi rokā viņš apsēžas uz gultas. Par mīlēšanu! Viņš paceļ glāzi. Viņš nesmaida pretī.

Šodien tu esi neparasti negants.

Pašaizsardzība, viņš saka.

Es nemīlu to, es mīlu tevi, viņa saka. Un es zinu atšķirību.

Līdz zināmai robežai, viņš attrauc. Vismaz tā tu domā. Tā var saglābt labo slavu.

Nosauc man vienu pamatotu iemeslu, kāpēc lai es vienkārši neietu prom.

Viņš pasmīn. Tad nāc šurp.

Lai gan zinādams, ka viņa to gaida, viņš neteiks, ka viņu mīl. Varbūt tad viņš paliktu bez bruņām, kā atzinies vainā.

Es vispirms novilkšu zeķes. Tās ir pagalam jau no skatiena vien.

Tāpat kā tu, viņš saka. Atstāj zeķes kājās. Un nāc šurp.

Saule ir aizslīdējusi tālāk; atlicis tikai gaismas ķīlis aizlaidnes kreisajā malā. Ārpusē garām aizdārdina tramvajs, šķindinot zvanu. Tramvaji noteikti ir braukuši garām visu šo laiku. Tad kāpēc licies, ka valda klusums? Klusums un viņa elpa, viņu abu elpa, smaga, aizturēta, lai neatskanētu nekāds troksnis. Vismaz ne pārāk stiprs troksnis. Kāpēc baudai jāskan tik līdzīgi ciešanām? It kā te kāds būtu ievainots. Viņš ir uzlicis plaukstu viņai uz mutes.

Istaba tagad ir tumšāka, tomēr viņa saredz vairāk. Gultas pārklājs nomests kaudzē uz grīdas, palags satinies apkārt un pāri viņiem kā bieza auduma vīnstīga; vienīgā spuldze bez kupola, krēmkrāsas tapetes ar zilajām vijolītēm, sīkām un muļķīgām, ar bēškrāsas traipiem tur, kur droši vien tecējis jumts; ķēde, kas sargā durvis. Ķēde, kas sargā durvis: tā ir pārāk trausla. Viens krietns grūdiens, viens zābaka spēriens. Ja tā notiktu, ko viņa darītu? Viņa jūt, kā sienas kļūst plānākas, pārvēršas ledū. Viņi ir zivis akvārijā.

Viņš aizsmēķē divas cigaretes, vienu sniedz viņai. Abi ieelpo nopūtu. Viņš noglauž viņu ar brīvo roku, tad vēlreiz, izjuzdams viņu ar pirkstiem. Viņš prāto, cik gan viņai laika; bet nejautā. Tikai saņem viņas plaukstas locītavu. Viņai ir mazs zelta pulkstentiņš. Viņš aizsedz tā ciparnīcu.

Tā, viņš saka. Vakara pasaciņu?

Jā, lūdzu, viņa atbild.

Kur mēs palikām?

Tu nupat biji nogriezis mēli tām nabaga meitenēm līgavu plīvuros.

Ak, jā. Un tu iebildi. Ja tev nepatīk šis stāsts, es varu pastāstīt

citu, bet nevaru solīt, ka tas būs vairāk civilizēts. Varbūt tas būs vēl ļaunāks. Varbūt tas būs moderns. Dažu beigtu zikroniešu vietā mums varētu būt akriem plaši smirdošu dūņu klajumi un simtiem tūkstošu…

Es labāk paturēšu to pašu, viņa steigšus saka. Turklāt tu gribi man stāstīt tieši to.

Viņa nodzēš cigareti brūnajā stikla pelnutraukā, tad pieglaužas viņam, auss pie viņa krūtīm. Viņai patīk šādi klausīties viņa balsī, it kā tā sāktos nevis rīklē, bet gan ķermenī, kā dūkoņa vai dārdoņa vai kā balss, kas runā no dziļas pazemes. Kā asinis, kuras plūst caur viņas pašas sirdi; vārds, vārds, vārds.

The Mail and Empire, 1934. gada 5. decembri APLAUSI BENETAM

SPECIĀLI LAIKRAKSTAM THE MAIL AND EMPIRE

Vakar vakarā, savā vaļsirdīgajā uzrunā Impērijas klubā, misters Ričards E. Grifens, Toronto finansists un Karaliskās Klasiskās trikotāžas kompānijas prezidents, izteica mērenu uzslavu premjerministram R. B. Benetam un asas piezīmes viņa kritiķiem. Atsaukdamies uz trokšņaino mītiņu svētdien, Kļavlapu parkā Toronto, kur 15 000 komunistu sarīkoja histērisku sagaidīšanu savam līderim Timām Bakam, kurš tika ieslodzīts cietumā par musinošu sazvērestību, taču sestdien pret galvojumu atbrīvots no Kingstonas Portsmutas labošanas iestādes, misters Grifens pauda bažas par to, ka valdība "padodas spiedienam", ko radījusi petīcija, kuru parakstījušas 20 000 "pievīltas, asiņojošas sirdis". Viņš sacīja, ka mistera Beneta "nežēlīgās dzelzs dūres" politika esot bijusi pareiza, jo vienīgais veids, kā izvairīties no apvērsuma, esot apcietināt tos, kuri perina sazvērestības, lai gāztu ievēlētās valdības un konfiscētu privāto īpašumu.

Runājot par desmitiem tūkstošiem imigrantu, kuri deportēti saskaņā ar 98. paragrāfu, ieskaitot tos, kuri nosūtīti atpakaļ uz tādām valstīm kā Vācija un Itālija, kur viņus gaida ieslodzījums, misters Grifens izteicās, ka viņi esot atbalstījuši tirānisku varu un tagad varēšot to izbaudīt paši uz savas ādas. Pievērsies ekonomikai, viņš sacīja: lai gan bezdarba līmenis joprojām esot augsts un pastāvīgi notiekot nemieri, no kuriem labumu gūst komunisti un viņu līdzskrējēji, esot arī cerīgas pazīmes, un viņš jūtoties pārliecināts, ka pavasarī Depresija būšot pārvarēta. Tikmēr vienīgā saprātīgā politika esot — atbalstīt līdzšinējo kursu un ļaut, lai sistēma labo savas kļūdas. Vajagot pretoties jebkurai noslieksmei uz mistera Rūzvelta maigā sociālisma pusi, jo šādi centieni spētu vienīgi vēl vairāk iedragāt sirgstošo ekonomiku. Lai gan bezdarba postu atliekot tikai nožēlot, daudzi esot slinki pēc savas dabas, tāpēc bez kavēšanās un iedarbīgi esot jālieto spēks pret nelikumīgiem streikotājiem un iesūtītiem aģitatoriem.

Mistera Grifena piezīmes tika uzņemtas ar aplausiem.

Aklais slepkava: Vestnesis

Nu, tātad. Teiksim, ir tumšs. Saules, visas trīs, norietējušas. Uzlēkuši divi mēneši. Kalnu pakājē klaiņo vilki. Izraudzītā meitene gaida savu kārtu, kad tiks upurēta. Viņai ir iedota pēdējā, izmeklētā maltīte, viņa ir iesmaržota un iesvaidīta, viņai par godu nodziedātas dziesmas, noskaitītas lūgšanas. Tagad viņa gul sarkana un zeltaina brokāta gultā, ieslēgta Templa iekšējā svētnīcā, kur smaržo pēc ziedlapu un vīraka sajaukuma un pēc sasmalcinātām aromātiskām vircēm, kuras pēc paražas tiek bārstītas pār mirušo guļvietām. Pašu gultu dēvē par Vienas Nakts Gultu, jo neviena meitene nekad nepavada tajā divas naktis. Pašu meiteņu starpā, kamēr viņām vēl ir mēles, tā tiek dēvēta par Mēmo Asaru Gultu.

Pusnaktī viņu apmeklēs Zempasaules Valdnieks, kurš, kā stāsta, esot tērpies sarūsējušās bruņās. Zempasaule ir saplosīšanas un sairšanas vieta: visām dvēselēm jāiziet tai cauri ceļā uz Dievu zemi, bet dažām — pašām grēcīgākajām — tur jāpaliek. Katrai ziedojamai Templa meitenei naktī pirms upurēšanas jāpiedzīvo sarūsējušā Valdnieka apmeklējums, jo citādi viņas dvēsele paliks bez gandarījuma un viņa nevis dosies uz Dievu zemi, bet gan būs spiesta pievienoties tām skaistajām, kailajām, mirušajām sievietēm ar debeszīliem matiem, valdzinošiem augumiem, rubīnsarkanām lūpām un acīm kā čūsku pilnām bedrēm, — tām, kuras klimst ap senajiem, sagruvušajiem kapakmeņiem rietumpuses tuksnesīgajos kalnos. Redzi, es neesmu viņas piemirsis.

Es tiešām novērtēju tavu uzmanīgo attieksmi.

Es cenšos tavā labā. Ja gribi pievienot vēl kādu sīkumu, tikai pasaki man. Nu jā. Tāpat kā daudzas tautas, gan senas, gan modernas, arī zikronieši baidās no jaunavām, jo sevišķi no mirušām. Mīlestībā vīlušās sievietes, kuras mirušas neprecētas, nāvē tiecas meklēt to, kā viņām tik nelaimīgi pietrūcis dzīvē. Pa dienu viņas guļ sagruvušajās kapenēs, bet naktīs medī nepiesardzīgus ceļiniekus, īpaši jaunus vīriešus, kuri bijuši gana pārdroši, lai nonāktu tur. Viņas metas virsū šiem jaunekļiem un izsūc no viņiem dzīvības sulu, un pārvērš viņus paklausīgos zombijos, kuriem pēc pieprasījuma jāapmierina kailo, mirušo sieviešu nedabiskās alkas.

Kā tiem jaunekļiem nav veicies, viņa saka. Vai pret šiem ļaunajiem radījumiem nekādi nav iespējams aizsargāties?

Viņas var nodurt ar šķēpiem vai sadauzīt miltos ar akmeņiem. Taču viņu ir tik daudz — tas ir tāpat kā cīnīties ar astoņkāji, puisis ne aci nepagūst pamirkšķināt, kad tās jau ir viņam virsū. Turklāt viņas hipnotizē savu upuri — iznīcina viņa gribasspēku. Tas ir pats pirmais. Tiklīdz tu kādu ieraugi, tu jau esi kā zemē iemiets.

Varu iedomāties. Viskiju?

Laikam derētu gan. Paldies. Meitene — kā tu domā, kāds viņai varētu būt vārds?

Nezinu. Izvēlies pats. Tu pārzini to teritoriju.

Es padomāšu. Tātad, tur nu viņa guļ Vienas Nakts Gultā, ļaunu nojautu mocīta. Viņa nezina, kas būs briesmīgāks — mirklis, kad viņai pārgriezīs rīkli, vai dažas nākamās stundas. Vispārzināms Templa noslēpums pauž, ka tas ir nevis īsts Zempasaules Valdnieks, bet gan tikai kāds pārģērbies galminieks. Tāpat kā viss cits Sekel-Nornā, arī šis amats ir pērkams, un stāsta, ka par šo privilēģiju tiekot maksātas lielas summas — slepus, protams. Kukuļa saņēmēja ir Augstā Priesteriene, pērkama caur un cauri, izdaudzināta par kaislību uz safīriem. Viņa aizbildinās, zvērēdama, ka naudu izmantošot labdarībai, un daļu tiešām izlieto tai, ja gadās atcerēties. Meitenes nespēj sūdzēties par šo savu pārbaudījumu sastāvdaļu, jo viņām taču nav ne mēles, nedz pat rakstāmpiederumu, turklāt nākamajā dienā viņas visas jau ir mirušas. Debesu manna, Augstā Priesteriene pie sevis nosaka, skaitīdama naudu.

Tikmēr no tālienes šurp maršē liela skrandainu barbaru orda ar nodomu sagrābt izslavēto Sekel-Nornas pilsētu, izlaupīt to un pēc tam nodedzināt līdz pamatiem. Šādi viņi jau ir izrīkojušies ar vairākām pilsētām tālāk rietumos. Neviens — tas ir, neviena no civilizētajām tautām — nespēj izskaidrot viņu panākumus. Viņi nav ne labi apģērbti, ne labi bruņoti, viņi neprot lasīt, un viņiem nav asprātīgi darinātu metāla ierīču.

Un vēl — viņiem nav ķēniņa, ir tikai vadonis. Šim vadonim nav vārda kā tāda; no sava vārda viņš ir atteicies, kļūdams par vadoni, un tā vietā viņam ir dots tituls. Šis tituls ir — Līksmes Kalps. Sekotāji dēvē viņu arī par Visvarenā Rīksti, Neuzvaramā Labo Dūri, Nekrietnības Izskaudēju un Tikuma un Taisnības Aizstāvi. Barbaru dzimtene nav zināma, tomēr valda uzskats, ka viņi nāk no ziemeļrietumiem, kur ceļas arī sliktie vēji. Viņu ienaidnieki sauc viņus par Postīšanas ļaudīm, bet paši sevi viņi dēvē par Prieka ļaudīm.

Viņu tagadējais vadonis ir apveltīts ar dievišķās žēlastības zīmēm: viņš ir piedzimis laimes krekliņā, viņam ir ievainota pēda un uz pieres rēgojas zvaigžņveida dzimumzīme. Viņš grimst transā un sazinās ar otro pasauli ikreiz, kad nezina, kā rīkoties tālāk. Viņš dodas nopostīt Sekel-Nornu tāpēc, ka šādu pavēli viņam devis Dievu vēstnesis.

Šis vēstnesis parādījās viņam, maskojies par liesmu, no kuras šāvās neskaitāmas uguns acis un spārni. Ir zināms, ka šādi vēstneši runā mokošās līdzībās un parādās dažādos veidolos: kā degoši talki vai runājoši akmeņi, kā staigājošas puķes vai radījumi ar putna galvu un cilvēka kameni. Vai arī — viņi var izskatīties kā jebkurš. Ceļinieki pa vienam vai pāros, vīri, par kuriem baumo, ka viņi esot zagļi vai burvji,

svešzemnieki, kuri runā vairākās valodās, un ubagi ceļmalās visdrīzāk varot būt šādi vēstneši, tā saka Postīšanas ļaudis: tāpēc pret visiem šiem ir jāizturas ar lielu apdomību, vismaz tikmēr, līdz ir iespējams atklāt viņu patieso dabu.

Ja izrādās, ka viņi ir dievišķi sūtņi, tad vislabākais ir pacināt viņus ar ēdienu un vīnu un, ja prasīts, arī ar sievieti, godbijīgi noklausīties viņu vēstīs un pēc tam ļaut viņiem iet savu ceļu. Pretējā gadījumā viņi ir jānomētā ar akmeņiem un viņu mantība jāpievāc. Ir pilnīgi droši, ka visi ceļinieki, burvji, svešzemnieki vai ubagi, kuri iemaldās Postīšanas ļaužu tuvumā, tālredzīgi apgādājas ar neizprotamu līdzību krājumu — tās tiek dēvētas par mākoņu vārdiem vai zīda mezgliem un ir pietiekami mīklainas, lai noderētu visādos gadījumos, kādus sagādā apstākļi. Klejot Prieka ļaužu vidū bez mīklām vai mulsinošiem pantiem būtu tas pats, kas izaicināt drošu nāvi.

Saskaņā ar acainās liesmas vārdiem Sekel-Nornas pilsēta ir paredzēta iznīcībai savas greznības dēļ, viltus dievu pielūgšanas dēļ un jo sevišķi šaušalīgās bērnu upurēšanas dēļ. Par sodu visiem pilsētas iedzīvotājiem, ieskaitot vergus, bērnus un jaunavas, kas lemtas upurēšanai, ir jāmirst no zobena. Var likties netaisni nomaitāt pat tos, kuru gaidāmā nāve ir šīs apkaušanas iemesls, taču Prieka ļaudīm kaut ko tādu nenosaka ne vaina, ne nevainība, jautājums ir vienīgi par to, vai tu esi vai neesi samaitāts, un, pēc Prieka ļaužu domām, samaitātā pilsētā visi ir vienādi samaitāti.

Orda veļas uz priekšu, auļojot saceldama tumšu putekļu mākoni; šis mākonis plivinās tai pāri kā karogs. Tomēr tas vēl nav tik tuvu, lai to pamanītu sargkareivji, kas stāv uz SekelNornas mūriem. Citi, kuri spētu brīdināt, — lopu dzinēji tālos laukos, ceļojoši tirgoņi un tā tālāk, — ir nežēlīgi panākti un sakapāti gabalos, atskaitot vienīgi tos, kuri, iespējams, varētu būt dievišķie vēstneši.

Līksmes Kalps jāj pa priekšu, sirds šķīsta, piere saraukta, acis liesmo. Plecus viņam klāj rupjš ādas apmetnis, galvā ir amata simbols — sarkana, koniska cepure. Viņam aiz muguras joņo viņa sekotāji atņirgtiem acuzobiem. Zālēdāji viņu priekšā bēg, maitēdāji viņiem seko, vilki lēkšo līdzās.

Tikmēr pilsētā, kurai nav nekādu aizdomu, tiek perināta sazvērestība, lai gāztu ķēniņu. To (kā jau parasti) ir aizsākuši vairāki galminieki, kuriem tiek dāvāta liela uzticība. Viņi ir nolīguši pašu prasmīgāko no aklajiem slepkavām, jaunekli, kurš reiz bijis paklāju audējs un pēc tam mazgadīga prostitūta, bet kopš aizbēgšanas ir izdaudzināts par savu nedzirdamo un zaglīgo gaitu un nežēlīgo roku ar dunci. Viņa vārds ir X. Kāpēc X?

Tādus vīrus vienmēr sauc par X. Vārdi viņiem nav vajadzīgi, vārdi viņus tikai sasaista. Turklāt X nozīmē arī rentgenstarus — ja tu esi X, tad spēj iet cauri sienām un redzēt cauri sieviešu drēbēm.

Bet X ir akls, viņa iebilst.

Jo labāk. Cauri sieviešu drēbēm viņš redz ar iekšējo aci, kura ir vientulības svētlaime.

Nabaga Vērdsverts! Nezaimo! viņa sajūsmināta saka.

Tur es neko nevaru līdzēt,esmu zaimojis jau no bērna kājas.

X ir uzdots iekļūt Piecu Mēnešu Tempļa iežogotajā teritorijā, atrast durvis, kas ved uz kambari, kurā tiek turēta nākamajā dienā upurējamā jaunava, un pārgriezt rīkli sardzei. Tad viņam jānogalina pati meitene, līķis jāpaslēpj zem leģendārās Vienas Nakts Gultas un pašam jāietinas meitenes rituālajos plīvuros. Taču viņam jānogaida, līdz ierodas galminieks, kurš tēlo Zempasaules Valdnieku — un kurš patiesībā nav neviens cits kā gaidāmā pils apvērsuma vadonis —, saņem to, par ko samaksājis, un aiziet. Galminieks ir iedevis dāsnu summiņu un grib baudīt visu savas naudas vērtību, kura nebūt nenozīmē mirušu meiteni, lai cik nesen nogalinātu. Viņš grib, lai meitenes sirds vēl pukst.

Taču plāns ir sagājis grīstē. Ir pārprasti laiki: tagad aklais slepkava būs pirmais, kurš tiks garām sardzei.

Tas ir pārāk šaušalīgi, viņa saka. Tev ir sabojāta fantāzija.

Viņš novelk ar pirkstu pa viņas kailo delmu. Gribi, lai stāstu tālāk? Parasti es to daru par naudu. Tu klausies par baltu velti, tev vajadzētu justies pateicīgai. Turklāt tu nemaz nezini, kas notiks. Es tikai tagad sāku sarežģīt sižetu.

Manuprāt, tas jau tāpat ir krietni sarežģīts.

Sarežģīti sižeti ir mana specialitāte. Ja gribi vienkāršāku, meklē citur.

Nu, labi. Stāsti tālāk.

Slepkavam, kurš pārģērbies noslepkavotās meitenes drānās, ir jānogaida līdz rītam un tad jāļauj, lai viņu ved augšup pa pakāpieniem pie altāra, kur upurēšanas brīdī viņš nodurs ķēniņu. Tādējādi izskatīsies, ka ķēniņu ir nogalinājusi pati Dieviete, un viņa nāve būs signāls rūpīgi sagatavota dumpja sākumam.

Daži varmācīgākie pavalstnieki, iepriekš piekukuļoti, izraisīs nemierus. Tālāk notikumi risināsies saskaņā ar laika pārbaudi izturējušo paraugu. Tempļa priesterienes tiks apcietinātas, apgalvojot, ka tas notiek viņu pašu drošības labad, taču patiesībā tādēļ, lai piespiestu viņas atbalstīt sazvērnieku tiekšanos pēc garīgas autoritātes. Ķēniņam uzticīgie augstmaņi tiks nodurti uz vietas; tiks nogalināti arī viņu vīrieškārtas pēcnācēji, lai izvairītos no vēlākas atriebības; viņu meitas tiks izprecinātas uzvarētājiem, lai likuma priekšā attaisnotu dzimtas bagātību sagrābšanu, bet augstmaņu izlutinātās un, šaubu nav, laulību daudzkārt pārkāpušās sievas tiks iemestas pūlī. Līdzko varenie krituši, ir neaprakstāms prieks noslaucīt viņos kājas.

Aklais slepkava ir iecerējis aizbēgt juceklī, kas sekos šiem

notikumiem, bet vēlāk atgriezties, lai pieprasītu savas dāsnās algas otro pusi. Patiesībā sazvērnieki ir nodomājuši nodurt viņu uzreiz, jo nav pieļaujams, lai viņš tiktu notverts un — sazvērestības izgāšanās gadījumā — piespiests runāt. Viņa līķis tiks labi paslēpts, jo visi zina, ka aklie slepkavas strādā tikai pēc līguma, un ļaudis agrāk vai vēlāk var sākt taujāt, kurš tad viņu nolīdzis. Plānot ķēniņa nāvi ir viens, bet pavisam kas cits ir tikt pieķertam šai nodarbē.

Meitene, kurai līdz šim nav vārda, guļ sarkanā brokāta gultā, gaidīdama viltoto Zempasaules Valdnieku un teikdama mēmas atvadas šai dzīvei. Aklais slepkava zogas pa gaiteni, ģērbies Tempļa kalpotājas pelēkajās drānās. Viņš nonāk pie durvīm. Sardzē stāv sieviete, jo Tempļa teritorijā vīriešiem aizliegts kalpot. Caur savu pelēko plīvuru slepkava pačukst viņai, ka esot atnesis vēsti no Augstās Priesterienes, domātu vienīgi viņas ausīm. Sieviete pieliecas, duncis nozib vienu reizi, Dievu zibens ir žēlīgs. Viņa neredzīgās rokas metas pretim atslēgu šķindoņai.

Atslēga apgriežas slēdzenē. Meitene istabā to dzird. Viņa pieceļas sēdus.

Viņa balss apklust. Viņš ieklausās kādā troksnī ārā, uz ielas. Viņa paslienas uz elkoņa. Kas tur ir? viņa jautā. Tikai auto durvis.

Izdari man pakalpojumu, viņš saka. Uzvelc nu krekliņu kā rātna meitene un palūri laukā pa logu.

Un ja nu kāds mani ierauga? viņa iebilst. Ir gaiša diena.

Tas nekas. Tevi neviens nepazīs. Ja redzēs, tad tikai sievieti krekliņā, tas te nav nekāds neparastais skats; viņi vienkārši nodomās, ka tu esi…

Vieglas uzvedības sieviete? viņa bezrūpīgi pabeidz. Vai tā domā arī tu?

Samaitāta jaunava. Tas nav viens un tas pats.

Ļoti galanti no tevis.

Dažreiz es pats esmu sev ļaunākais ienaidnieks.

Ja nebūtu tevis, es būtu samaitāta vēl daudz vairāk, viņa saka. Tagad viņa ir pie loga, paceļ aizlaidni. Krekliņš viņai ir salti zaļā krāsā kā krasta ledus, saplaisājis ledus. Viņš nespēs noturēt viņu, ilgi ne. Viņa izkusīs, viņa aizpeldēs projām, izslīdēs viņam no rokām.

Tur kaut kas ir? viņš vaicā.

Nekā neparasta.

Nāc atpakaļ gultā.

Bet viņa ir ieskatījusies spogulī virs izlietnes, viņa ir ieraudzījusi sevi. Savu kailo seju, izspūrušos matus. Viņa ieskatās zelta pulkstenīti. Ak Dievs, cik šausmīgs paskats, viņa saka. Man jāiet.

The Mail and Empire, 1934. gada 15. decembri ARMIJA APSPIEŽ STREIKOTĀJU NEMIERUS

TAIKONDEROGA, ONTĀRIO

Taikonderogā vakar izcēlās jauns vardarbības vilnis, turpinot visu nedēļu ilgušos nemierus sakarā ar ražošanas pārtraukšanu, streiku un lokautu kompānijas Čeiss un Dēli fabrikās. Kad policija, palikusi mazākumā, nespēja tikt galā un provinces vadība pieprasīja papildspēkus, premjerministrs sabiedriskās drošības interesēs deva rīkojumu iejaukties Karaliskā Kanādas pulka īpašajai nodaļai, kura ieradās pulksten divos pēcpusdienā. Stāvoklis tagad ir atzīts par stabilu.

Pirms tika atjaunota kārtība, kāda streikotāju mītiņa dalībnieki sarīkoja grautiņu. Pilsētas galvenajā ielā tika izsisti visi veikalu skatlogi un nolaupīts daudz preču. Vairāki veikalnieki, kuri bija mēģinājuši aizstāvēt savu īpašumu, tagad atrodas slimnīcā un atgūstas no ievainojumiem. Tiek ziņots, ka viena policista dzīvībai draud nopietnas briesmas pēc smadzeņu satricinājuma, ko izraisījis sitiens pa galvu ar ķieģeli. Tiek izmeklēti cēloņi, kas Pirmajā fabrikā agrā rītā izraisīja ugunsgrēku, ko nodzēsa pilsētas ugunsdzēsēji; pastāv aizdomas par ļaunprātīgu dedzināšanu. Naktssargs misters Als Deividsons tika izvilkts no liesmām, taču, kā izrādījās, bija jau miris no galvas traumas un smakšanas dūmos. Tiek meklēti šī nozieguma vaininieki, vairākas aizdomīgas personas jau identificētas.

Taikonderogas laikraksta redaktors misters Elvuds R. Marijs apliecināja, ka nemierus uzkurinājis alkohols, ko pūlim izsnieguši vairāki iesūtīti aģitatori. Viņš apgalvoja, ka vietējie strādnieki esot paklausīgi likumam un bez provokācijas nebūtu sākuši dumpoties.

Kompānijas Ceiss un Dēli prezidents misters Norvels Čeiss nekādus komentārus nav sniedzis.

Aklais slepkava: Nakts zirgi

Šonedēļ cita māja, cita istaba. Te starp gultu un durvīm vismaz pietiek vietas, kur apgriezties. Meksikāņu aizkari ar dzeltenām, zilām un sarkanām svītrām; gultai māzeraina kļavas koka galvgalis; Hudzona līča sega, spilgti sarkana un kņudīga, nosviesta uz grīdas. Pie sienas — spāņu vēršu cīņu plakāts. Atzveltnes krēsls, sarkanbrūna āda; rakstāmgalds, kodināts ozolkoks; krūzīte ar zīmuļiem, visi rūpīgi noasināti; pīpju statnis. Gaisu biezina tabakas puteklīši.

Grāmatu plaukts: Odens, Veblens, Špenglers, Steinbeks, Dos Pasoss. Vēža trops, pavisam redzamā vietā, droši vien ievests kontrabandas ceļā. Salambo, Svešais bēglis, Elku mijkrēslis, Atvadas ieročiem. Barbiss, Monterlāns. Hammurabis Gesetz: Juristische Erlduterung. Šim jaunajam draugam ir intelektuālas intereses, viņa nodomā. Un arī vairāk naudas. Tāpēc viņš nav tik uzticams. Uz liektā koka pakaramā trīs dažādas platmales un rūtaini rītasvārki, tīrs kašmirs.

Vai esi lasījis kādu no šīm grāmatām? viņa pajautāja, pēc tam kad abi bija iegājuši iekšā un viņš aizslēdzis durvis. Kamēr pati ņēma nost cepuri un vilka nost cimdus.

Dažas, viņš atbildēja. Sīkāk nepaskaidroja. Pagriez galvu. Viņš izņēma lapiņu, kas bija iepinusies viņai matos.

Tās jau krīt.

Viņa prāto, vai šis draugs zina. Ne tikai to, ka šurp nāk sieviete, — gan jau abi būs kaut ko norunājuši, lai draugs pēkšņi neierastos, vīrieši mēdz tā darīt, — bet arī to, kas viņa ir. Viņas vārdu un tā tālāk. Viņa cer, ka ne. Pēc grāmatām un sevišķi pēc vēršu cīņu plakāta viņa secina, ka šis draugs principa pēc būtu noskaņots pret viņu naidīgi.

Šai dienā viņš bija mazāk dedzīgs, domīgāks. Vēlējās vilcināties, turēties atstatu. Lai cieši pētītu.

Kāpēc tu uz mani tā skaties?

Iekaļu tevi atmiņā.

Kādēļ? viņa jautāja, ar plaukstu aizsegdama viņam acis. Viņai nepatika, ja viņu tā pētīja. Kā aptaustot.

Lai tu man būtu vēlāk, viņš atbildēja. Kad būšu projām.

Nevajag. Nesabojā šo dienu.

Dzelzs jākaļ, kamēr karsta, viņš teica. Vai tas ir tavs moto?

Drīzāk jau — taupi pie laika, tad būs nebaltai dienai, viņa sacīja. Un viņš bija iesmējies.

Tagad viņa ir ietinusies palagā, kas apspraudīts ap krūtīm; atzvilusi pret viņu, kājas paslēptas garā, izliektā baltas kokvilnas zivsastē. Viņš salicis plaukstas aiz pakauša; skatās griestos. Viņa cienā viņu ar malciņiem no savas glāzes, šoreiz tajā ir rudzu viskijs ar ūdeni.

Lētāks par skotu viskiju. Viņa ir gribējusi paņemt līdzi kaut ko pieklājīgu — kaut ko dzeramu — sev pašai, bet pagaidām tas piemirsies.

Stāsti tālāk, viņa saka.

Man vajag iedvesmu, viņš atteic.

Ko man darīt, lai tevi iedvesmotu? Man jāatgriežas tikai piecos.

Šoreiz būs jāiztiek bez īstās iedvesmas, viņš saka. Man jākrāj spēki. Dod man pusstundu laika.

O lente, lente currite noctis equi!

Ko?

Auļojiet lēni, lēni, nakts zirgi. Tas ir no Ovidija, viņa paskaidro. Latīņu valodā šī rindiņa skrien lēnos auļos. Tas nu nebija taktiski, viņš nodomās, ka viņa plātās. Viņa nekad nezina, vai viņš pazīs kādu citātu vai ne. Dažreiz viņš izliekas, ka nezina itin neko, bet, kad viņa ir paskaidrojusi, atklājas, ka viņš to zina, vienmēr ir zinājis. Viņš izvilina viņu laukā un pēc tam nožņaudz.

Tu nu gan esi viens jocīgs kukainis, viņš saka. Kāpēc tie ir nakts zirgi?

Viņi velk Laika kaujasratus. Viņš ir kopā ar savu metresi. Tas nozīmē, ka viņš grib, lai nakts stiepjas garumā un lai abi var pavadīt kopā vairāk laika.

Priekš kam? viņš slinki noprasa. Vai ar piecām minūtēm viņam nepietiek? Nav nekā labāka, ko darīt?

Viņa pieceļas sēdus. Vai tev ir apnicis? Vai es tevi garlaikoju? Vai man iet prom?

Guli nost. Nekāda iešana nebūs.

Viņai nepatīk, ka viņš runā šādi — kā kovbojs filmā. Tā viņš rīkojas, lai nostādītu viņu neveiklā stāvoklī. Tomēr viņa izstiepjas gultā, pārslīdina viņam pāri roku.

Lieciet savu rociņu šeit, kundze. Jā, tā būs labi. Viņš aizver acis. Metrese, viņš saka. Kas par vecmodīgu apzīmējumu. No Viktorijas laiku vidus. Man vajadzētu skūpstīt tavu smalko kurpīti vai mielot tevi ar šokolādes konfektēm.

Varbūt es esmu vecmodīga. Varbūt es esmu no Viktorijas laiku vidus. Nu, tad mīļākā. Vai draugaļa. Vai tas būs progresīvāk? Tas tev liksies atbilstošāk?

Protams. Bet man tomēr labāk patīk metrese. Jo nekas nemēdz būt atbilstoši, vai ne?

Nē, viņa saka. Nemēdz vis. Bet turpini vien.

Viņš stāsta: satumstot naktij, Prieka ļaudis ir ierīkojuši nometni vienas dienas gājuma attālumā no pilsētas. Verdzenes, gūsteknes no agrākajiem iekarojumiem, lej spilgti sarkano brangu no ādas blašķēm, kurās tā rūgusi, un zemojas, un klanās, un pakalpo, iznēsādamas bļodas ar skrimšļainu, īsti neizvārījušos sautējumu, kas gatavots no

zagtu talku gaļas. Likumīgās sievas sēd ēnās, galvas lakatu tumšajos ovālos spīd acis, uzmanot, lai netiktu pieļautas nekādas piedauzības. Viņas zina, ka šonakt gulēs vienas, toties vēlāk varēs nopērt gūsteknes par nemākulību vai necieņu, un to viņas noteikti izdarīs.

Vīrieši tup ap saviem mazajiem ugunskuriem, ietinušies ādas apmetņos, ēd vakariņas un samurmināš savā starpā. Oma viņiem nav necik dzīvespriecīga. Rīt vai parīt — atkarībā no viņu ātruma un ienaidnieka modrības — būs jācīnās, un šoreiz viņi var arī neuzvarēt. Tiesa, ugunsacu vēstnesis, kurš uzrunāja Neuzvaramā Dūri, ir solījis, ka viņi gūšot uzvaru, ja palikšot tikpat dievbijīgi un paklausīgi, drosmīgi un viltīgi, tomēr šajās lietās vienmēr ir tik daudz "ja".

Ja viņi zaudēs, tad tiks nogalināti līdz ar savām sievietēm un bērniem. Žēlastību viņi negaida. Ja viņi uzvarēs, tad jānogalina būs pašiem, kas ne vienmēr ir tik iepriecinoši, kā dažkārt šķiet. Viņiem būs jānogalina visi pilsētas iedzīvotāji līdz pēdējam: tāds ir rīkojums. Nedrīkst atstāt pie dzīvības nevienu zēnu, lai tas neizaugtu, kārodams atriebt savu nokauto tēvu; un arī nevienu meiteni, lai tā nesamaitātu Prieka ļaudis ar savām netiklībām. Agrāk iekarotajās pilsētās viņi pietaupīja jaunās meitenes un izdalīja tās zaldātiem — pa vienai, divām vai trim, atkarībā no karotāja drošsirdības un nopelniem, taču tagad dievišķais vēstnesis ir pateicis, ka nu tam jādara gals.

Visa šī slepkavošana būs nogurdinoša un arī trokšņaina. Tik plaša vēriena asinspirts prasa lielu spēku patēriņu un ir gaužām ķēpīga, turklāt ir jāveic rūpīgi, citādi Prieka ļaudis varētu iekulties lielās nepatikšanās. Visvarenais prot gādāt, lai tiktu ievērots likuma burts.

Viņu zirgi ir sapīti katrs atsevišķi. To ir nedaudz, un ar tiem jāj tikai galvenie vīri; zirgi ir izdēdējuši un tramīgi, ar aprepējušām lūpām, gariem, sērīgiem purniem un maigām, gļēvulīgām acīm. Tā nav viņu vaina: viņi ir piespiesti ar varu.

Ja tev pieder zirgs, tu drīksti to spārdīt un sist, bet ne nokaut un apēst, jo senos laikos kāds Visvarenā vēstnesis ir parādījies pirmā zirga veidolā. Runā, ka zirgi to atceroties un ar to lepojoties. Tāpēc jāt ar tiem drīkst tikai vadoņi. Vismaz tāds ir pamatojums.

Mayfair, 1935. gada maija

JORKA

TORONTO JAUNĀKĀS TENKAS

Sī gada aprīlī pavasaris sākās draiski, un tā vēstnese bija īsta limuzīnu kavalkāde, ar kuru ievērojami viesi lielā pulkā devās uz vienu no šīs sezonas interesantākajām pieņemšanām — uz burvīgajām 6. aprīļa viesībām, kuras savā impozantajā Tjūdoru stila Rouzdeilas savrupmājā par godu mis Airisai Ceisai no Taikonderogas Ontārio rīkoja misis Vinifreda Grifena Praiera. Mis Ceisa ir kapteiņa Norvela Ceisa meita; viņas vecāmāte ir Bendžamina Monfora dzīvesbiedre, nelaiķe misis Monfora Ceisa no Monreālas. Mis Ceisa gatavojas

laulībām ar misis Grifenas Praieras brāli misteru Ričardu Grifenu, kurš jau sen tiek uzskatīts par vienu no iekārojamākiem vecpuišiem šai provincē; maijā notiks žilbinošas kāzas, kuras kāzu kalendārā neapšaubāmi būs viens no tiem notikumiem, kurus nedrīkst palaist garām.

Pagājušās sezonas debitantes un viņu mātes dega nepacietībā ieraudzīt jauniņo līgavu, kura izskatījās apburoša atturīgā Skjaparelli tērpā no krokota, gaišbrūna krepa ar šauru svārku daļu un volānu jostasvietā, rotātā ar melna samta un ahātu akcentiem. Telpā, kuras fonu veidoja baltas narcises, baltas treliņu sienas un slaidas, degošas sveces sudraba svečturos, rotātos ar mākslīgiem melnu muskadīnvīnogu ķekariem, apvītiem ar sudraba lentes spirālēm, viesus pieņēma misis Praiera, ģērbusies izsmalcinātā, pelēki rožainā Saneles tērpā ar bagātīgi krokotu svārku daļu, ņieburs izšūts ar ne-uzkrītošām, smalkām pērlītēm. Klāt bija arī mis Čeisas māsa un reizē arī topošā līgavas māsa mis Lora Čeisa, ģērbusies zaļā velveta tērpā ar sārta atlasa akcentiem. Augsto viesu vidū bija provinces gubernators misters Herberts A. Brūss ar kundzi, pulk-vedis R. J. ītons ar kundzi un meitu mis Mārgaretū ītonu, viņa godība V. D. Ross ar kundzi un meitām mis Sūzanu Rosu un mis Izobelu Rosu, misis A. L. Elsvorta ar abām meitām — misis Beverliju Balmeri un mis Eleinu Elsvortu, mis Džoslina Būna un mis Dafne Būna, kā arī misters Grānts Peplers ar kundzi.

Aklais slepkava: Bronzas zvans

Ir pusnakts. Sekel-Nornas pilsētā skan viens vienīgs bronzas zvans, lai iezīmētu brīdi, kad Salauztais Dievs, Triju Sauļu Dieva naksnīgā avatāra, laižoties lejup tumsā, sasniedz viszemāko punktu un pēc niknas cīņas viņu saplosa Zempasaules Valdnieks un viņa kritušo karotāju pulks, kas mīt tur, lejā. Dieviete atkal saliks viņu kopā, atdzīvinās un lolos, lai viņš atgūtu veselību un sparu un rītausmā, kā parasti, paceltos atjaunots, pilns gaismas.

Lai gan Salauztais Dievs ir iemīļots tēls, pilsētā neviens vairs īsti netic šai pasakai par viņu. Tomēr sievietes katrā mājā salipina no māliem viņa veidolu, un vīri gada tumšākajā naktī sasit viņu gabalos, un nākamajā dienā sievietes darina jaunu veidolu. Bērniem tiek cepti mazi saldinātas mīklas dieviņi, ar ko mieloties; jo bērni ar savām kārajām, mazajām mutītēm simbolizē nākotni, kura, gluži kā pats laiks, aprīs visu, kas dzīvs patlaban.

Ķēniņš vienatnē sēd savas krāšņās pils augstākajā tornī, no kurienes vēro zvaigznes un tulko zīmes un pareģojumus nākamajai nedēļai. Viņš ir nolicis malā savu austā platīna masku, jo klāt nav neviena, no kura vajadzētu slēpt emocijas: viņš drīkst smaidīt vai raukt pieri, kā pašam tīk, gluži kā kurš katrs prasts ignirods. Tas ir milzīgs atvieglojums.

Patlaban viņš smaida, un šis smaids ir domīgs: viņš apcer savu jaunāko mīlas dēku ar zema civilierēdņa tumīgo sievu. Viņa ir dumja kā talks, toties viņai ir maiga, tvirta mute, gluži kā ar ūdeni piesūcies samta spilvens, un smaili pirksti, veikli kā zivtiņas, un viltīgas, šauras acis, un noslīpēta prasme. Tomēr viņa sāk kļūt pārāk prasīga un arī nekautrīga. Viņa tiepjas, lai ķēniņš sacerot dzejoli, veltītu viņas skaustam vai kādai citai anatomijas daļai, kādus mēdz sacerēt ģeķīgāki galma mīlnieki, taču ķēniņa talantu vidū nav šīs mākas. Kāpēc sievietes ir tādas trofeju mednieces, kāpēc viņām vajadzīgas piemiņas lietas? Vai varbūt viņa, izrādīdama savu varu, grib panākt, lai viņš nonāk muļķa lomā?

Žēl, tomēr nāksies tikt no viņas vaļā. Ķēniņš izputinās viņas vīru — parādīs viņam godu, ieturēdams viņa mājā vakariņas kopā ar visiem saviem uzticamākajiem galminiekiem, līdz tā nabaga stulbeņa krājumi būs izsīkuši. Pēc tam sieva tiks pārdota verdzībā, lai samaksātu parādu. Varbūt tas pat nāks viņai par labu — nostiprinās muskuļus. Ir patiesi tīkami iztēloties viņu bez plīvura, seja atsegta katra garāmgājēja skatienam, rokās jaunās saimnieces kājsoliņš vai iemīļotais zilknābis vibulārs, acīs nemainīgi drūms skatiens. Ķēniņš, protams, varētu likt viņu nogalināt, tomēr tas šķiet nedaudz par skarbu: viņas vienīgais noziegums patiesībā ir kāre pēc sliktas dzejas.

Viņš jau nav tirāns.

Viņa priekšā guļ izķidāts urms. Viņš dīki pabiksta tā spalvas. Par zvaigznēm viņš nebēdā — viņš vairs netic visām šīm blēņām —, tomēr tik un tā nāksies kādu brīdi uz tām paraudzīties un tad nākt klajā ar kādu svinīgu paziņojumu. Tuvākajam laikam pietiks ar bagātību vairošanos un krietnu ražu, un ļaudis jau allaž aizmirst pareģojumus, ja vien tie nepiepildās.

Ķēniņš prāto, cik ticamas ir ziņas, ko viņš saņēmis no kāda droša privāta avota — sava bārddziņa —, proti, ka pret viņu tiekot perināta jauna sazvērestība. Vai atkal būs jāveic aresti, jāķeras pie spīdzināšanas un nāvessodiem? Šaubu nav. Nojaušams vājums sabiedriskajai kārtībai kaitē tikpat stipri kā īsts vājums. Groži jātur stingrās rokās. Ja būs jāripo galvām, viņējās starp tām nebūs. Viņš būs spiests rīkoties, lai aizstāvētos; tomēr viņš jūt savādu kūtrumu. Ķēniņvalsts pārvalde prasa pastāvīgu sasprindzinājumu: ja viņš kaut vai uz mirkli zaudēs modrību, tie nekavējoties metīsies viņam virsū — lai kas būdami.

Ķēniņam šķiet, ka ziemeļos viņš manījis kaut ko noplaiksnam, it kā tur kaut kas degtu, taču tad tas nozūd. Varbūt zibens. Viņš novelk ar plaukstu pār acīm.

Man viņa žēl. Man liekas, viņš vienkārši cenšas, cik spēj.

Man liekas, mums jāiedzer vēl pa vienai. Kā tu domā?

Varu derēt, tu viņu nogalināsi. Tev jau acis spīd.

Pēc tiesas un taisnības viņš būtu to pelnījis. Personiski es domāju, ka viņš ir maitasgabals. Bet ķēniņiem jau tādiem jābūt, vai ne? Izdzīvo stiprākie, un tā tālāk. Vājos — pie sienas.

Īstenībā tu nemaz tā nedomā.

Vai tur vēl sanāks? Izžmiedz to pudeli, labi? Jo īstenībā man loti slāpst.

Paraudzīšos. Viņa pieceļas, vilkdama līdzi palagu. Pudele stāv uz rakstāmgalda. Vari netīties palagā, viņš šalca. Man patīk tāda aina.

Viņa atskatās pār plecu. Un saka: bet tas vieš noslēpumu. Dod šurp glāzi. Būtu labāk izbeidzis pirkt šito lēto dziru.

Neko citu es nevaru atļauties. Turklāt man nav garšas izjūtas. Tas tāpēc, ka es esmu bārenis. Prezbiterieši bāreņu namā mani sakropļoja. Tāpēc es esmu tik drūms un nomākts.

Nesāc nu to veco, apnicīgo bāreņa dziesmu. Sirds man neasiņo.

Kā nu ne, asiņo gan, viņš iebilst. Es ar to rēķinos. Ja neņem vērā tavas kājas un ļoti smuko dibentiņu, tad visvairāk es tevī apbrīnoju tieši to — tavu asiņaino sirdi.

Kas attiecas uz asinīm, tad būtu jārunā par manu prātu, nevis sirdi. Man ir asinskārs prāts. Vismaz tā man ir teikuši.

Viņš iesmejas. Tad uz tava asinskārā prāta veselībām. Dzeram sausu.

Viņa izdzer, saviebjas.

Laukā nāks tāds pats, kāds iegājis iekšā, viņš jautri nosaka. Runājot par to — man jāiet pačurāt. Viņš pieceļas, pieiet pie loga, mazliet pabīda rāmi augšup.

Neuzdrošinies!

Tā ir sāniela, piebraucamais ceļš. Es nevienam neuzlaidīšu virsū.

Vismaz paliec aiz aizkara! Un es?

Ko — tu? Tu jau esi redzējusi kailu vīrieti. Un ne vienmēr ver ciet acis.

Ne jau tur tā lieta, es gribu sacīt, ka es taču nevaru čurāt laukā pa logu. Es pārplīsīšu.

Mana čoma rītasvārki, viņš ierosina. Redzi? Tas rūtainais kankars uz pakaramā. Tikai pārliecinies, vai gaitenī neviena nav. Saimniece ir ziņkārīga veca maita, bet, ja tev mugurā būs kaut kas rūtains, viņa tevi nepamanīs. Tu saplūdīsi ar apkārtni — šis ūķis ir rūtains caur un cauri.

Nu, tātad, viņš saka. Kur es paliku?

Ir pusnakts, viņa iesāk. Skan viens vienīgs bronzas zvans.

Ak jā. Ir pusnakts. Skan viens vienīgs bronzas zvans. Kad šī skaņa izdziest, aklais slepkava apgriež durvīs slēdzeni. Sirds viņam strauji pukst kā allaž šādos brīžos: brīžos, kad pašam draud ievērojamas briesmas. Ja viņu pieķers, tad viņam sagatavotā nāve būs ilga un sāpīga.

Toties attiecībā uz nāvi, kuru tūdaļ nesīs pats, viņš nejūt neko, un viņam ir vienaldzīgi arī tās iemesli. Kas un kāpēc jānogalina — tas ir bagāto un vareno ziņā, un tos viņš ienīst visus vienādi. Viņi ir tie, kas laupījuši viņam acu gaismu un veseliem dučiem ielauzušies viņa miesā, kad viņš vēl bija par mazu, lai pretotos, un aklais slepkava priecātos par izdevību nokaut viņus visus kā vienu — gan viņus, gan katru, kurš iesaistīts viņu darīšanās, kā, piemēram, šī meitene. Viņam neko nenozīmē tas, ka viņa patiesībā nav nekas vairāk kā izrotāta un dārgakmeņiem greznota gūstekne. Viņam neko nenozīmē tas, ka tie paši cilvēki, kas padarījuši viņu aklu, ir padarījuši šo meiteni mēmu. Viņš paveiks savu darbu, saņems algu, un viss būs galā.

Jebkurā gadījumā meitene tiks nogalināta rīt, ja viņš šonakt nenogalinās viņu pats, un viņš to nostrādās ātrāk un nesalīdzināmi veiklāk. Viņš izdarīs šai meitenei pakalpojumu. Pārlieku daudz reižu upurēšana ir notikusi gaužām neveikli. Neviens no šiem ķēniņiem neprot rīkoties ar dunci.

Viņš cer, ka meitene necels pārāk lielu traci. Viņam ir sacīts, ka kliegt viņa nespēj: stiprākā skaņa, ko var radīt šī ievainotā bezmēles mute, ir sīka, apslāpēta ņaudoņa, kā ņaudētu kaķis maisā. Tas ir labi. Un tomēr viņš spers piesardzības soļus.

Viņš ievelk sargātājas līķi telpā, lai gaitenī neviens to nejauši

nepamanītu. Tad ieiet iekšā arī pats, bez skaņas, basām kājām, un aizslēdz durvis.

V

..

Kažoks

Torīt laika ziņu kanālā izskanēja brīdinājums par virpuļviesuli, pēcpusdienā debesis ieguva drūmi zaļu nokrāsu, un koku zari bija sākuši kulstīties tā, it kā caur tiem lauztos kāds milzīgs, saniknots dzīvnieks. Vētra gāja pāri tieši pār galvu: balta gaisma kā izlocītas čūsku mēles, grūstošas skārda paplāšu kaudzes. Saskaitiet vienpadsmit simtus, mūs mēdza pamācīt Rīnija. Ja pagūsiet tos nosaukt, tas nozīmēs, ka negaiss ir jūdzes attālumā. Viņa sacīja, ka pērkona negaisa laikā nedrīkst runāt pa telefonu, citādi zibens ieskrienot tieši ausī un cilvēks kļūstot kurls. Viņa sacīja, ka nedrīkst arī iet vannā, jo zibens varot izskriet no krāna kā ūdens. Viņa sacīja — ja mati uz skausta saslienoties stāvus, tad vajagot palēkties gaisā, jo tas esot vienīgais veids, kā glābties.

Atnākot naktij, vētra bija pāri, tomēr gaiss vēl arvien bija pilns mitruma. Es valstījos savandītajā gultā, ieklausīdamās, kā mani sirdspuksti klibo pret gultas atsperēm, un centos ierīkoties ērti. Pēdīgi atmetu ar roku miegam, uzvilku virs naktskrekla garu svīteri un nokāpu lejasstāvā. Tad uzģērbu plastikāta lietusmēteli ar kapuci, apāvu gumijas zābakus un izgāju ārā. Lieveņa pakāpienu mitrie dēļi bija nedroši. No tiem ir nodilusi krāsa, varbūt tie trūd.

Vārajā gaismā viss bija melnbalts. Gaiss valgs un rāms. Krizantēmas mauriņā mājas priekšā dzirkstīja vienās mirdzošās lāsēs; nebija nekādu šaubu, ka gliemežu bataljons patlaban notiesā nedaudzās pārpalikušās lupīnas lapas. Stāsta, gliemežiem garšojot alus; allaž esmu domājusi, ka derētu tos pacienāt. Labāk tos nekā mani: šis nekad nav bijis mans iecienītais alkohola veids. Nervus es vienmēr esmu gribējusi apdullināt ātrāk.

Es taustīdamās lavījos uz priekšu pa mitro ietvi. Spīdēja pilnmēness, blāvas dūmakas ietverts; zem ielas laternām mana sarukusi ēna slīdēja man pa priekšu kā punduris. Es jutos tā, it kā dainu kaut ko pārdrošu: vecāka, vientuļa sieviete naktī staigā apkalt. Katls svešinieks varētu noturēt mani par neaizsargātu. Un tiešam, es biju mazliet nobijusies vai vismaz tik satraukta, ka sirds man sitās straujāk. Kā man laipni mēdz atgādināt Maira: vecas dāmas ir laupītāju galvenie upuri. Stāsta, šie laupītāji nākot no Toronto — tāpat kā viss ļaunums. Viņi droši vien atbrauc ar autobusu, savus laupīšanas piederumus nomaskējuši par lietussargiem vai golfa nūjām. Viņi ir gatavi pilnīgi uz visu, mīklaini saka Maira.

Es aizgāju trīs kvartālus līdz galvenajai ielai, kas ved caur pilsētu, tad apstājos, lai pār vizoši slapjo asfaltu paskatītos uz Voltera autodarbnīcu. Volters sēdēja stikla būdas bākā, pašā vidū melnajam, tukšajam dīķim, ko veidoja blāvais asfalts. Paliecies uz priekšu, ar

sarkanu cepurīti galvā, viņš atgādināja vecojošu žokeju neredzamā zirgā vai sava likteņa kapteini, kurš vada rēgainu kosmosa kuģi. Patiesībā viņš skatījās sporta kanālu pa savu miniatūro televizoru, to man ir izstāstījusi Maira. Es negāju turp, lai parunātos ar viņu: viņš satrauktos, ieraudzījis mani iznirstam no tumsas, ar gumijas zābakiem kājās un naktskreklu mugurā kā tādu jukušu, astoņdesmitgadīgu klaidoni. Tomēr bija mierinoši zināt, ka šajā nakts laikā nomodā ir vismaz vēl viens cilvēks.

Atceļā es izdzirdu sev aiz muguras soļus. Nu tu esi iekritusi, es sev teicu, tur nāk laupītājs. Taču tā bija tikai jauna sieviete melnā lietusmētelī, rokā viņa nesa somu vai mazu koferīti. Viņa strauji aizsteidzās man garām, kaklu izstiepusi uz priekšu.

Sabrina, es nodomāju. Beigu beigās viņa tomēr ir atgriezusies. Cik dziļi es tobrīd izjutu, ka esmu saņēmusi piedošanu, — cik svētīta, ar kādu žēlastību apveltīta jutos, it kā laiks būtu pagriezies atpakaļ un mans sausais, vecais koka spieķis būtu operetiski uzplaucis ziedos. Taču, paskatījusies otrreiz — nē, trešoreiz —, es redzēju, ka tā nemaz nav Sabrina; tikai kāda svešiniece. Turklāt — vai tad es esmu pelnījusi tik brīnumainu noslēgumu? Kā gan es varētu to gaidīt?

Tomēr es to gaidu. Pretēji veselajam saprātam.

Bet pietiks par to. Es turpināšu savu skumjo stāstu, kā mēdza rakstīt dzejoļos. Atpakaļ uz Aviljonu.

Māte bija mirusi. Nekad vairs nebūs tā kā agrāk. Man teica, lai es nenokaru degunu. Kas man to teica? Droši vien Rīnija, varbūt tēvs. Savādi, par lūpām gan neviens neko nemēdz sacīt. Lūpās atliek vienīgi kost, lai aizstātu viena veida sāpes ar citām.

Sākumā Lora daudz laika pavadīja, ielīdusi mātes kažokā. Tas bija roņādas kažoks, kabatā joprojām atradās mātes mutautiņš. Lora ielīda kažokā un mēģināja sapogāt pogas, līdz atklāja, ka labāk ir aizpogāt tās vispirms un pēc tam ielīst iekšā pa apakšu. Man šķiet, viņa tur iekšā skaitīja lūgšanas vai būra: būra māti atpakaļ. Lai ko viņa tur darīja, tas bija veltīgi. Un tad kažoks tika atdots labdarības iestādei.

Drīz Lora sāka prašņāt, kur palicis bērniņš, tas, kurš nemaz neizskatījies pēc kaķēna. Debesīs viņu vairs neapmierināja — viņa gribēja zināt, kur bērniņš palicis pēc tam, kad gulējis vanniņā. Rīnija pateica, ka to aiznesis ārsts. Bet kāpēc nebija notikušas bēres? Tāpēc, ka tas piedzimis pārāk maziņš, teica Rīnija. Kā kaut kas tik maziņš varēja nogalināt māti? Rīnija sacīja: Liecies mierā. Viņa sacīja: Uzzināsi, kad paaugsies. Viņa sacīja: Ko tu nezini, tas tevi nesāpina. Apšaubāma sentence: dažreiz tas, ko tu nezini, var sāpināt tevi ļoti stipri.

Naktīs Lora mēdza ielavīties manā istabā, uzpurināt mani no miega un tad ierāpties manā gultā. Viņa nespēja iemigt: tas bija Dieva dēļ. Līdz bērēm viņai ar Dievu bija bijušas labas attiecības. Dievs jūs

mīl, teica svētdienas skolas skolotāja metodistu baznīcā, kurp mūs bija sūtījusi māte un kurp mūs vispārēju principu pēc turpināja sūtīt Rīnija, un Lora bija tam ticējusi. Taču tagad viņa vairs nejutās tik pārliecināta.

Viņa sāka raizēties par Dieva precīzo atrašanās vietu. Tā bija svētdienas skolas skolotājas vaina: Dievs ir visur, viņa bija teikusi, un Lora vēlējās zināt: vai Dievs ir saulē, vai Dievs ir mēnesī, vai Dievs ir virtuvē, vannas istabā, vai viņš ir pagultē? ("Man nudien kārotos apgriezt tam sievišķim kaklu," sacīja Rīnija.) Lora negribēja, lai Dievs pēkšņi izlec viņas acu priekšā, un to nebija grūti saprast, ņemot vērā viņa uzvedību pēdējā laikā. Aizver acis, atver muti, tev būs liels pārsteigums, mēdza noskaitīt Rīnija, aiz muguras slēpdama cepumu, bet Lora vairs neldausīja. Viņa gribēja turēt acis vaļā. Tas nebija tāpēc, ka viņa neuzticētos Rlnijai; viņa vienkārši baidījās no pārsteigumiem.

Varbūt Dievs bija slotu skapī. Tā likās visiespējamākā vieta. Viņš tur tupēja un glūnēja kā tāds dīvains un varbūt pat bīstams tēvocis, taču Lora nevarēja būt droša, vai kādā noteiktā brīdī viņš tur tiešām ir, jo baidījās vērt'vaļā durvis. "Dievs ir jūsu sirdī," sacīja svētdienas skolas skolotāja, un tas bija vēl ļaunāk. Ja viņš būtu slotu skapī, atliktu kaut kāda iespēja, piemēram, varētu aizslēgt durvis.

Dievs nekad neguļ, tā bija teikts korālī, — Nedz bezrūpīga dusa Viņa acis slēgs. Nē, naktīs viņš klīda pa māju, izspiegodams cilvēkus — pārbaudīdams, cik rātni viņi bijuši, vai uzsūtīdams sērgas, lai viņus nobeigtu, vai ļaudamies kādam citam savam untumam. Agrāk vai vēlāk no viņa noteikti bija gaidāms kas nepatīkams, tā viņš bieži bija izrīkojies arī Bībelē. "Klausies, tas ir viņš!" Lora mēdza teikt. Vieglais solis, smagais solis.

"Tas nav Dievs. Tas ir tikai tēvs. Viņš ir tornītī."

"Ko viņš tur dara?"

"Smēķē." Es negribēju sacīt dzer. Tas šķita nelojāli.

Vismaigākās jūtas es loloju pret Loru tad, kad viņa bija aizmigusi — mute mazliet pavērta, skropstas vēl valgas —, taču viņas miegs bija nemierīgs; viņa vaidēja un spārdījās, un lāgiem krāca, un neļāva iemigt man. Es mēdzu izrāpties no gultas, uz pirkstgaliem aizlavīties pār istabu un pakāpties, lai paskatītos laukā pa guļamistabas logu. Ja spīdēja mēness, puķu dārzi bija sudrabaini pelēki, it kā no tiem būtu izsūktas visas krāsas. Es redzēju akmens nimfu, sarukušu; mēness spoguļojās viņas ūdensrožu dīķī, un viņa mērca kājas pirkstgalus tā saltajā gaismā. Es drebinādamās atgriezos gultā un gulēju, vērodama aizkaru kustīgās ēnas un ieklausīdamās gārdzienoš un čīkstienos, kas radās, nosēžoties mājai. Un prātoju, ko gan esmu izdarījusi aplam.

Bērni tic, ka viss sliktais, kas notiek, kaut kādā veidā ir viņu vaina, un šai ziņā es nebiju izņēmums; tomēr viņi tic arī laimīgām beigām par spīti visiem pierādījumiem, kuri liecina par pretējo, un ari

šai ziņā es nebiju izņēmums. Es vienīgi vēlējos, kaut jel laimīgās beigas pienāktu ātrāk, jo — īpaši naktīs, kad Lora bija iemigusi un man nevajadzēja censties viņu uzmundrināt, — es jutos tik nelaimīga.

Rītos es palīdzēju Lorai apģērbties — tas bija mans uzdevums jau tad, kad māte vēl bija dzīva, — un pieskatīju, lai viņa iztīra zobus un nomazgā muti. Pusdienlaikā Rīnija dažreiz lāva mums sarīkot pikniku. Mums bija baltmaizes šķēles, apziestas ar sviestu un vīnogu želeju, caurspīdīgu kā celofāns, un zaļi burkāni, un sagriezti āboli. Mums bija gaļas konservi, izgāzti no skārdenes, veidols kā acteku templis. Mums bija cieti vārītas olas. To visu mēs salikām šķīvjos, iznesām ārā un ēdām, kur gadījās — pie dīķa, oranžērijā. Ja lija lietus, mēs ēdām mājā.

"Atceries badacietējus armēņus," mēdza sacīt Lora, saņēmusi rokas, aizvērusi acis, noliekusies pār želejas sviestmaizes garoziņām. Es zināju — viņa tā saka tāpēc, ka tā mēdza teikt māte, un man nāca raudiens. "Nekādu armēņu badacietēju nav, tie ir izdomāti," es reiz viņai sacīju, bet viņa nelikās to dzirdam.

Tolaik mūs bieži atstāja vienas pašas. Mēs izmācījāmies Aviljonu no galvas: visas plaisas, alas un tuneļus. Mēs ieskatījāmies paslēptuvē zem sētaspuses kāpnēm, kur juceklīgi mētājās vecas galošas un cimdi bez pāra, un lietussargs ar salauztiem spieķiem. Mēs izpētījām dažādos pagraba atzarus — ogļu pagrabu ar oglēm; sakņu pagrabu ar kāpostgalvām un ķirbjiem, sarindotiem plauktā, ar bietēm un burkāniem, kuriem smilšu kastē dīga ūsas, un kartupeļiem ar to aklajiem, albīnajiem taustekļiem gluži kā krabju kājām; veco pagrabu ar āboliem toveros un konservu plauktiem — noputējuši džemi un želejas vizēja kā neslīpēti dārgakmeņi, pikantās mērces un marinējumi, zemenes un tomāti bez miziņas, un ābolu biezenis, viss Krauna burkās ar aizskrūvējamu vāciņu. Tur bija arī vīna pagrabs, bet to turēja aizslēgtu; atslēga bija vienīgi tēvam.

Zem verandas mēs uzgājām mitru grotu ar klona grīdu, tur varēja iekļūt, ielienot starp kāršrozēm, kur mēģināja augt tikai izstīdzējušas pienenes un staipekņi, to smarža, līdzīga saplucinātu piparmētru smaržai, sajaucāsar kaķu smidzinājumiem un (vienreiz) ar iztrūcinātas prievīšču skas aso, šķebinošo smaku. Mēs atradām bēniņus, kur bija kastes ar vecām grāmatām un salocītas stepētas segas, un trīs tukšas lādes, un sabojāts harmonijs, un vecāsmātes Edīlijas bezgalvainais kleitu manekens — blāvs, appelējis torss.

Aizturējušas elpu, mēs zaglīgi klīdām pa saviem ēnu labirintiem. Tur mēs radām mierinājumu — savā slepenībā, slēptu taku zināšanā, ticībā, ka mūs nevar ieraudzīt.

Paskat> kāda pulkstenim mēle, es teicu. Tas bija pulkstenis ar svārstu, darināts no sena, balti zeltaina porcelāna; tas bija piederējis vectēvam; tas stāvēja uz kamīna dzegas bibliotēkā. Vārdu mēle Lora

izprata loti burtiski. Misiņa svārsts, kas šūpojās šurpu turpu, tiešām izskatījās pēc mēles, kura laiza neredzamas lūpas. Un apēd laiku.

Pienāca rudens. Mēs ar Loru plūcām dievkrēsliņu pogaļas un vērām tās vaļā, lai aptaustītu zvīņveidīgās sēkliņas, kas klājās cita citai pāri, veidojot tādu kā pūka ādu. Mēs izknibinājām sēldas ārā un izkaisījām pār dievkrēsliņu zīdainajiem izpletnīšiem, atstājot tikai sīksto, brūngani dzelteno mēlīti, samtainu kā elkoņa iekšpuse. Pēc tam mēs devāmies uz Jubilejas tiltu un metām pogaļas upē, lai redzētu, cik ilgi tās peldēs, pirms apgāzīsies vai tiks aizrautas prom. Vai mēs iztēlojāmies, ka tajās sēd cilvēki vai viens vienīgs cilvēks? īsti nezinu. Tomēr mēs jutām zināmu gandarījumu, noraugoties, kā tās nogrimst.

Pienāca ziema. Debesis bija dūmakaini pelēkas, saule zemu debesīs, blāvi sārtenā krāsā kā zivju asinis. Lāstekas, smagas un necaurredzamas, un resnas kā plaukstas locītava, pilēdamas karājās no jumta un palodzēm, kā kritienā sastingušas gaisā. Mēs lauzām tās nost un sūkājām to smailes. Rīnija teica, ja mēs tā darīšot, tad mēle mums samelnēšot un nokritīšot, bet es zināju, ka tas nav tiesa, jo tā biju darījusi jau agrāk.

Aviljonā tolaik bija laivu māja un ledus māja, lejā pie stekiem. Laivu mājā atradās vectēva pavecā burulaiva, kas tagad piederēja tēvam, — Nāriņa, augsta, sausa, ieziemota. Ledus mājā bija ledus, izcirsts Zogsas upē, klučus ar zirgiem uzveda augšā, sakrāva tur un apbēra ar zāģu skaidām, gaidot vasaru, kad tas būs īsts retums.

Mēs ar Loru staigājām pa slidenajiem steķiem, ko mums bija aizliegts darīt. Rīnija teica, ja mēs nokritīšot un ielūzīšot ledū, tad vairs nepagūšot ne aci pamirkšķināt, jo ūdens esot auksts kā nāve. Mums piesmelšoties zābaki, un mēs nogrimšot kā akmeņi. Mēs iemetām upē dažus īstus akmeņus, lai redzētu, kas ar tiem notiks; tie aizslīdēja pa ledu, apstājās, palika saredzami. Mūsu elpa veidoja baltus dūmus; mēs pūtām tos mākulīšos kā vilcieni un mīņājāmies no vienas nosalušās kājas uz otru. Zem mūsu zābaku zolēm gurkstēja sniegs. Mēs turējāmies rokās, un mūsu dūraiņi piesala viens pie otra; kad mēs tos novilkām, tie bija kā divas vilnas plaukstas, kas turas viena pie otras, tukšas un zilas.

Luveto krāču lejasgalā bija sagrēdojušies robaini ledus gabali. Dienasvidū ledus bija balts, mijkrēslī gaiši zaļš; mazākās atlūzas šķindēja kā zvārguliši. Upes vidū ūdens plūda vaļējs un melns. Otrā krasta pakalnā, aiz kokiem neredzami, klaigāja bērni, balsis saltajā gaisā augstas un smalkas, un priecīgas. Viņi vizinājās ar ragaviņām, kas mums nebija atļauts. Es domāju, vai nepastaigāt pa roboto piekrastes ledu, lai redzētu, cik tas izturīgs.

Pienāca pavasaris. Vītolu zari kļuva dzelteni, grimoņu krūmi sarkani. Luveto upe paloja; ar visām saknēm izrauti krūmi un koki griezās virpuļos un ķērās cits citam zaros. Virs krācēm no Luveto tilta

upē ielēca kāda sieviete, līķi nevarēja atrast divas dienas. Tas tika izvilkts no ūdens tālāk lejup pa straumi un ne tuvu neizskatījās patīkami, jo pārpeldēt šīs krāces bija tas pats, kas izmalties caur gaļas mašīnu. Nebūt ne tas labākais veids, kā atstāt šo pasauli, teica Rīnija, — protams, ja vien cilvēku interesē paša izskats, lai gan tādā brīdī tas viņu diez vai interesēs.

Misis Hilkouta zināja vismaz par pusduci tādu lēcēju vairāku gadu laikā. Par tiem varēja izlasīt avīzēs. Viena bija meitene, ar kuru kopā viņa mācījusies skolā un kura pēc tam apprecējusies ar dzelzceļa strādnieku. Viņš tik reti bijis mājās, misis Hilkouta sacīja, un ko tad citu viņš gaidījis? "Klēpis pilns," viņa teica. "Un nekāda aizbildinājuma." Rīnija pamāja, it kā tas izskaidrotu visu.

"Lai cik dumjš tas vīrs būtu bijis, vairums no viņiem tomēr prot skaitīt," viņa sacīja, "vismaz uz pirkstiem. Šis laikam tomēr bija ģērējis ādu. Bet ko līdz aizslēgt stalli, kad zirgs jau vējā."

"Kāds zirgs?" jautāja Lora.

"Viņai laikam būs bijušas vēl ari kādas citas nepatikšanas," misis Hilkouta turpināja. "Nelaime jau nenāk viena."

"Ar ko tas klēpis pilns?" Lora man čukstēja. "Kāds klēpis?" Bet es nezināju.

Rīnija stāstīja, ka tādas sievietes ne tikai lecot no tilta, bet mēdzot arī ieiet ūdenī upes augštecē, tad piemirkušo drēbju svars ievelkot viņas dzelmē un viņas nespējot izpeldēt krastā pat tad, ja to gribētu. Vīrieši rīkojoties apdomīgāk. Viņi pakaroties pie sava šķūņa šķērsbaļķiem vai iešaujot sev galvā ar bisi; vai, nodomājuši slīcināties, piesienot sev klāt akmeņus vai kādus citus smagumus — cirvjus, naglu maišeļus. Tik nopietnā lietā viņi negribot riskēt. Bet tas jau esot sievietes dabā — vienkārši iebrist upē un samierināties ar likteni, un ļaut, lai ūdens viņu paņem. Pēc Rīnijas toņa bija grūti spriest, kā viņa šīs atšķirības vērtē.

Jūnijā man apritēja desmit gadu. Rīnija izcepa kūku, lai gan ieminējās, ka varbūt neesot labi to cept, kopš mātes nāves pagājis pavisam īss laiciņš, tomēr dzīvei esot jāturpinās, tāpēc kūka varbūt nebūšot nekāda noziedzība. Kāda noziedzība,? jautāja Lora. Pret mātes jūtām, es atbildēju. Tātad māte nolūkojas uz mums no debesīm? Bet es ietiepos un klīrējos, un liedzos atbildēt. Lora nebija ar mieru nogaršot ne gabaliņu kūkas, pēc tam kad bija dzirdējusi par mātes jūtām, un es apēdu arī viņas tiesu.

Tagad man jau vajadzēja papūlēties, lai atcerētos savu bēdu detaļas — precīzos veidus, kā tās izpaudušās, — lai gan, sasprindzinot gribu, es spēju atsaukt atmiņā to atbalsi, kā mazu, smilkstošu sunīti, kas ieslēgts pagrabā. Ko es biju darījusi tai dienā, kad nomira māte? Es tikpat kā nespēju atcerēties nedz to, nedz arī viņas izskatu: tagad viņa izskatījās vienīgi tā kā fotogrāfijās. Taču es atcerējos, cik nepareiza

likās gulta, kad viņas tajā pēkšņi vairs nebija: cik tukša tā bija šķitusi. Kā pēcpusdienas saule slīpi iespīdēja pa logu un tik klusu krita uz cietkoka grīdas, tajā kā migla ņirbēja puteklīši. Vaskainas mēbeļu politūras un vītušu krizantēmu smarža, neizvēdināms naktstrauka un dezinfekcijas līdzekļa smārds. Viņas prombūtni es tagad atcerējos daudz labāk nekā viņas klātbūtni.

Rīnija teica misis Hilkoutai: lai gan neviens nemūžam nespētu aizstāt misis Čeisu, kura bijusi īsta svētā zemes virsū, ja tas vispār iespējams, tad viņa pati tomēr esot pūlējusies, cik spēka, un saglabājusi līksmu prātu mūsu labad, jo brūci mazāk plēš, jo tā ātrāk dzīst, un mēs, par laimi, acīmredzot būšot tikušas tam pāri, lai gan klusie ūdeņi esot dziļi, un es esot pārlieku klusa, tas nu vairs neesot labi. Es esot liela prātotāja, tā viņa teica; kaut kā jau tā prātošana reiz sprukšot laukā. Bet ar Loru vispār neko nevarot zināt, viņa vienmēr esot bijusi savāds bērns.

Rīnija teica, ka mēs pārāk daudz laika pavadot kopā. Viņa teica, Lora iemācoties tādu uzvedību, kura vēl neatbilstot viņas gadiem, bet es savukārt atpaliekot. Mums katrai vajadzētu būt kopā ar saviem vienaudžiem, bet tie nedaudzie pilsētiņas bērni, kuri varētu būt mums piemēroti, jau esot aizsūtīti mācīties — uz privātām skolām, kādās pēc taisnības vajadzētu sūtīt arī mūs, bet kapteinim Ceisam nekad neatliekot laika ar to nodarboties, turklāt tad būtu par daudz pārmaiņu vienā reizē, un, lai gan es esot dikti mierīga un noteikti spētu tikt galā, Lora saviem gadiem vēl esot par mazu un, ja kas, arī vispār vēl par mazu. Un viņa arī esot pārlieku nervoza. Tāds bērns, kurš krīt panikā un svaidās, un noslīkst pat peļķē, jo zaudē galvu.

Mēs ar Loru sēdējām sētaspuses lievenī pie spraudziņā pavērtām durvīm, aizspiedušas muti ar plaukstu, lai valdītu smieklus. Mēs baudījām spiegošanas priekus. Taču nevienai no mums diez kā nenāca par labu tas, ka mēs noklausījāmies par sevi tādas lietas.

Pagurušais karavīrs

Šodien es aizgāju uz banku — agri, lai izvairītos no negantākās tveices, bet arī tādēļ, lai paspētu uz bankas atvēršanas brīdi. Tādējādi man noteikti izdosies piesaistīt kāda uzmanību, un tā man bija nepieciešama, kopš viņi atkal bija pieļāvuši kļūdu manā konta atskaitē. Es viņiem saku — es joprojām māku saskaitīt un atņemt, atšķirībā no tām jūsu mašīnām, un viņi uzsmaida man kā viesmīli — kā tie viesmīļi, kuri virtuvē mēdz iespļaut tavā zupas šķīvī. Es vienmēr lūdzu tikšanos ar bankas menedžeri, menedžeris vienmēr ir "apspriedē", mani vienmēr piespēlē kādam vīpsnājošam, aizbildnieciskam elfam, kurš tikko izaudzis no īsajām bikšelēm un redz sevi kā nākotnes plutokrātu.

Tur es jūtos nicināta par to, ka man ir tik maz naudas; un arī par to, ka reiz tās man bijis tik daudz. Protams, patiesībā tās man nav bijis nekad. Tā piederēja tēvam un pēc tam Ričardam. Taču tā tika man inkriminēta, tāpat kā noziegumi tiek inkriminēti tiem, kuri vienkārši bijuši tajos klāt.

Bankai ir romiešu kolonnas, lai atgādinātu mums, ka cēzaram jādod, kas cēzaram pienākas, piemēram, šī smieklīgā maksa par pakalpojumu. Divu centu dēļ es glabātu savu naudu zeķē zem matrača — kaut vai tikai par spīti viņiem. Bet tad droši vien paklīstu valodas, ka es esmu kļuvusi par jukušu, vecu savādnieci, vienu no tām, kuras tiek atrastas mirušas kādā būdā, kas piemētāta ar simtiem tukšu kaķbarības skārdeņu, toties starp dzeltējošu avīžu lapām piecdolāru naudaszīmēs paslēpti pāris miljoni. Man nav nekādas vēlēšanās kļūt par uzmanības objektu vietējiem narkomāniem un amatieriem garnadžiem ar apsarkušām acīm un trīcošiem pirkstiem.

Atceļā no bankas es pagāju garām Rātsnamam ar tā itālisko zvanu torni un florentisko divkrāsu ķieģeļu mūri, ar karoga mastu, ko derētu pārkrāsot, un ar lauka lielgabalu, kas bijis pie Sommas. Un ari ar divām bronzas skulptūrām, kuras dāvinājusi Ceisu ģimene. Labās puses skulptūrā, ko dāvinājusi mana vecāmāte Edīlija, atainots pulkvedis Pārkmens, kurš piedalījies pēdējā izšķirošā Amerikas revolūcijas kaujā, proti, pie Taikonderogas forta, kas tagad atrodas Ņujorkas štatā. Ik pa laiciņam pie mums uzkuļas kādi apjukuši vācieši vai angli, vai pat amerikāņi, kuri klimst pa pilsētu, meklēdami Taikonderogas Forta kaujaslauku. Nepareizā pilsēta, viņiem tiek pateikts. Un, ja tā padomā, arī nepareizā valsts. Jums vajag to, kura atrodas blakus.

Pulkvedis Pārkmens bija tas, kurš pameta dzimto vietu, šķērsoja robežu un deva vārdu mūsu pilsētai, tādējādi perversi iemūžinādams kauju, kurā bija zaudējis. (Lai gan varbūt tas nemaz nav tik neparasti:

daudziem cilvēkiem ir gādīga interese par savām brūcēm.) Viņš ir attēlots jāšus zirga mugurā un, vicinādams zobenu, grasās ieauļot tuvākajā petūniju dobē: skarbs vīrs ar daudz redzējušām acīm un smailu bārdiņu, katra tēlnieka priekšstats par katru kavalērijas pavēlnieku. Neviens nezina, kā pulkvedis Pārkmens izskatījies patiesībā, jo nav saglabājies neviens viņa attēls un skulptūra tika uzstādīta tikai 1885. gadā, taču tagad viņš izskatās šādi. Tāda ir Mākslas tirānija.

Maura kreisajā pusē, kur atrodas tāda pati petūniju dobe, paceļas otrs tikpat mītisks tēls: Pagurušais karavīrs, trīs augšējās krekla pogas atpogātas, kakls pieliekts, kā gaidot bendes cirvi, mundieris saņurcīts, ķivere šķībi, viņš stāv, atbalstījies pret savu brāķīgo Rosa šauteni. Mūžīgi jauns, mūžīgi pārguris, viņš vainago Kara memoriālu, āda saulē kvēl zaļa, baložu pļeckas tek viņam pār vaigiem kā asaras.

Pagurušais karavīrs bija mana tēva projekts. Tēlniece bija Kallista Ficsimonsa, kuru silti ieteica Frānsisa Loringa, Kara memoriāla komitejas organizētāja no Ontārio Mākslinieku savienības. Daži vietējie iebilda pret mis Ficsimonsu — sieviete diez vai spēšot veikt šādu darbu —, bet tēvs devās uzbrukumā potenciālo sponsoru sapulcei: vai tad mis Loringa pati neesot sieviete, viņš noprasīja. Tādējādi viņš deva vielu vairākām necienīgām piezīmēm, no kurām pati pieklājīgākā bija: Kā tad to var zināt? Privātās sarunās viņš teica, ka tas, kurš maksājot, arī pastellējot mūziku, un, ja jau visi pārējie esot tādi sīkstuļi, tad labāk lai turoties malā vai pakļaujoties.

Mis Kallista Ficsimonsa bija ne tikai sieviete, viņa bija ari divdesmit astoņus gadus veca un rudmate. Viņa pasāka bieži ierasties Aviljonā, lai apspriestos ar tēvu par iecerētās skulptūras veidolu. Šīs apspriedes notika bibliotēkā, durvis sākumā tika atstātas vaļā un pēc tam vairs ne. Viņa tika iemitināta vienā no viesu istabām, sākumā otrajā labākajā un pēc tam pašā labākajā. Drīz viņa bija klāt gandrīz katru nedēļas nogali, un viņas istabu sāka dēvēt par "viņas" istabu.

Tēvs šķita atplaucis; viņš noteikti dzēra mazāk. Viņš lika sakopt mājas apkārtni, vismaz tiktāl, lai to varētu droši rādīt ciemiņiem; viņš lika atjaunot piebraucamā ceļa grantējumu; viņš lika noberzt, pārkrāsot un salabot Nāriņu. Dažkārt nedēļas nogalēs mājā notika neoficiālas viesības, ciemiņi bija Kallistas mākslinieciskie draugi no Toronto. Šie mākslinieki, kuru vidū nebija neviena, kura vārds būtu pazīstams tagad, vakariņās ieradās nevis smokingos vai vismaz uzvalkos, bet gan svīteros ar V veida kakla izgriezumu, viņi nevērīgi ieturēja maltītes zālienā, diskutēja par Mākslas smalkākajām niansēm, smēķēja, dzēra un strīdējās. Jaunās mākslinieces vannas istabā izlietoja pārāk daudz dvieļu, noteikti tāpēc, ka vēl nekad nebija redzējušas, kāda izskatās pieklājīga vanna, tāda bija Rīnijas teorija. Un viņām bija netīri nagi, ko viņas kodīja.

Ja mājā nenotika viesības, tad tēvs un Kallista ar vienu no automašīnām — ar rodsteru, nevis sedanu — devās piknikos, līdzi ņemdami grozu, ko īgni bija sakravājusi Rīnija. Vai arī burāja: Kallista platās biksēs, rokas sabāzusi kabatās kā Koko Šanele, mugurā uzvilkusi kādu no tēva vecajiem, adītajiem svīteriem ar apaļu kakla izgriezumu. Dažreiz viņi aizbrauca līdz pat Vindzorai, pa ceļam iegriezdamies krodziņos, kur tika pasniegti kokteiļi, neganti spēlētas klavieres un izlaidīgi dejots, — krodziņos, kur apgrozījās ruma kontrabandā iesaistīti gangsteri, kas brauca šurp no Čikāgas un Detroitas, lai slēgtu darījumus ar likumam paklausīgajiem spirta ražotājiem Kanādas pusē. (Tolaik Savienotajās Valstīs valdīja sausais likums; alkohols plūda pār robežu kā ļoti dārgs ūdens; līķi ar nocirstiem pirkstu galiem un iztukšotām kabatām tika iemesti Detroitas upē un pēdīgi uzpeldēja Ēri ezera krastos, izraisot debates par to, kuram vajadzētu uzņemties to apbedīšanas izdevumus.) Šajos ceļojumos tēvs un Kallista parasti palika prom visu nakti un lāgiem pat vairākas pēc kārtas. Reiz viņi aizbrauca uz Niagaras ūdenskritumu, kas izraisīja Rīnijā skaudību, un reiz uz Bufalo; taču uz Bufalo viņi brauca ar vilcienu.

Šis detaļas mēs uzzinājām no Kallistas, kura ar detaļām neskopojās. Viņa mums teica, ka tēvu vajagot "uzmundrināt" un ka šī uzmundrināšana nākot viņam par labu. Viņa teica, ka tēvam derētu izklaidēties, vairāk baudīt dzīvi. Viņa teica, ka viņi ar tēvu esot "lieli čomi". Viņa pasāka saukt mūs par "knīpām"; viņa teica, ka mēs varot saukt viņu par "Kalliju".

(Lora gribēja zināt, vai tēvs ceļmalas krodziņos arī dejo: to bija grūti iztēloties viņa kroplās kājas dēļ. Kallista sacīja — nē, bet viņam patīkot noskatīties. Esmu sākusi to apšaubīt. Nekad nav sevišķi patīkami noskatīties, kā dejo citi, ja pats to nevari.)

Es jutu bijību pret Kallistu, jo viņa bija māksliniece, ar viņu apspriedās kā ar vīrieti, viņa arī staigāja platiem soļiem un sparīgi sarokojās kā vīrietis, un smēķēja cigaretes īsā, melnā iemutī, un zināja visu par Koko Šaneli. Ausu ļipiņās viņai bija caurumiņi, un ap rudajiem matiem (krāsotiem ar hennu, kā saprotu tagad) bija aptītas šalles. Viņa valkāja plandošus, talāriem līdzīgus tērpus spilgtos, virmojošos rakstos: šīs krāsas sauca par fuksiju sarkano, heliotropa violeto un safrāndzelteno. Viņa man stāstīja, ka šie modeļi esot no Parīzes, krievu baltgvardu emigrantu inspirēti. Viņa paskaidroja arī, kas tie tādi. Paskaidrojumi no viņas bira kā no pārpilnības raga.

"Viena no viņa švircītēm," Rīnija teica misis Hilkoutai. "Vēl viena tai garajā virtenē, un, Dieva vārds, šitā virtene jau ir trakoti gara, un varētu tak domāt, ka viņam pietiks pieklājības neizmitināt viņu zem šī jumta, kur saimnieces miesas vēl nemaz nav atdzisušas kapā, ko viņš izracis tikpat kā ar savām rokām."

"Kas ir švircīte?" jautāja Lora.

"Nebāz savu degunu, kur nevajag!" Rīnija attrauca. Tas, ka viņa nemitējās runāt arī tad, kad virtuvē bijām mēs ar Loru, liecināja, cik viņa dusmīga. (Vēlāk es paskaidroju Lorai, kas ir švircīte: tā ir meitene, kura košļā gumiju. Bet Kallija Ficsimonsa to nemaz nekošļāja.)

"Mazajiem ir lielas ausis," brīdinoši noteica misis Hilkouta, bet Rīnija nerimās.

"Un šitie ērmīgie kankari, ko viņa velk mugurā, tad jau tikpat labi varētu iet uz baznīcu apakšbrunčos. Pret gaismu var redzēt cauri visu beidzamo. Tiesa, šai nemaz nav daudz, ko rādīt, šī ir no tām modīgajām pladītēm, plakana kā dēlis."

"Man nemūžam nebūtu tādas dūšas," misis Hilkouta sacīja.

"To jau nevar saukt par dūšu," Rīnija noteica. "Šitai ir vienkārši nospļauties, ar šitās viss ir skaidrs." (Kad Rīnija satraucās, viņai sāka klibot gramatika.) "Bet, kad es saku, tur kaut kas nav riktīgi, viņai trūkst kādas skrūves. Šī bija pa pliko peldējusies ūdensrožu dīķī, ar visām vardēm un zelta zivtiņām, — es šo satiku, nākot atpakaļ pa zālienu, riņķī tikai dvielis, citādi — kā no mātes miesām nākusi. Šī tikai pamāja ar galvu un pasmaidīja, un ne aci nepamirkšķināja."

"To es esmu dzirdējusi," misis Hilkouta piezīmēja. "Nodomāju, ka tās tikai tenkas. Izklausījās bišķiņ par traku."

"Šitā ir zelta meklētāja," Rīnija sacīja. "Grib tikai dabūt viņu savos nagos un pēc tam aptīrīt."

"Kas ir zelta meklētāja? Kādos nagos?" jautāja Lora.

Pladīte lika man iztēloties ļenganu, slapju veļu, izžautu uz auklas vējā. Kallista Ficsimonsa tāda nebija itin nemaz.

Par Kara memoriālu izcēlās ķildas — un ne tikai tāpēc, ka klīda baumas par tēvu un Kallistu Ficsimonsu. Daži pilsētnieki pat domāja, ka Paguršā karavīra skulptūra izskatās pārāk nomākta un arī pārāk nevīžīga: viņi iebilda pret atpogāto kreklu. Viņi gribēja kaut ko triumfālāku, līdzīgu Uzvaras dievietei kādas netālas pilsētiņas memoriālā; tai bija eņģeļa spārni un vējā plandošs tērps, un rokā tā turēja kādu trīszaru daiktu, kas atgādināja cepeša dakšiņu. Viņi gribēja arī, lai uz skulptūras cokola tiek iekalti vārdi "Tiem, kuri labprātīgi nesusi augstāko upuri".

Tēvs atteicās mainīt skulptūras ieceri un sacīja, lai viņi vēl jūtoties pateicīgi, ka šim karavīram esot divas rokas un divas kājas, nemaz nerunājot par galvu, un, ja viņi nelikšoties mierā, viņš izšķiršoties par kailu reālismu un tad skulptūra būšot veidota no trūdošām ķermeņa daļām, savā laikā tādu viņam zem kājām gadījies pietiekami daudz. Kas attiecoties uz uzrakstu, tad upuris nebūt neesot nests labprātīgi, jo kritušie nemaz neesot vēlējušies, lai viņus uzsper gaisā un aizraida pie dieviem. Viņam pašam patika uzraksts "Lai

neaizmirstam", kas uzrunāja tieši to, kas vajadzīgs: mūsu aizmāršīgo dabu. Viņš teica — velns parāvis, pārāk daudzi esot ellīgi aizmāršīgi. Publiski viņš reti lietoja stiprākus vārdus, tāpēc tas atstāja iespaidu. Un viņš, protams, panāca savu, jo pats par to visu maksāja.

Tirdzniecības palāta apmaksāja četras bronzas plāksnes ar karā kritušo sarakstiem un kauju nosaukumiem. Viņi gribēja, lai apakšā tiek iegravēts arī viņu vārds, bet tēvs viņus nokauninā ja. Kara memoriāls esot veltīts kritušajiem, viņš paziņoja, nevis tiem, kas palikuši dzīvi un, vēl jo vairāk, ievākuši peļņu. Tādas runas daži ņēma viņam ļaunā.

Memoriāls tika atklāts 1928. gada novembrī, Piemiņas dienā. Par spīti saltajam smidzeklim bija sapulcējies liels laužu pūlis. Pagurušais karavīrs bija novietots uz četrskaldņu piramīdas, mūrētas no apaļiem upes akmeņiem, kas bija līdzīgi Aviljonas akmeņiem, un ap bronzas plāksnēm liecās lilijas un magones, savītas kopā ar kļavu lapām. Arī par to bija izcēlušies strīdi. Kallija Ficsimonsa teica, ka tādas vijas esot vecmodīgas un banālas, visas šīs noļukušās puķes un lapas esot viktoriāniskas — tolaiku briesmīgākais apvainojums māksliniekam. Viņa gribēja kaut ko askētiskāku, modernāku. Taču pilsētniekiem vītnes patika, un tēvs teica, ka dažreiz vajagot arī piekāpties.

Ceremonijas laikā tika spēlētas dūdas. ("Labāk laukā nekā iekšā," teica Rīnija.) Tad galveno spredi ķi noturēja prezbiteriešu mācītājs, kas runāja par tiem, kuri labprātīgi nesuši augstāko upuri, — tā pilsēta atspēlējās tēvam, lai parādītu, ka viņš vis nenoteiks, kā jārit ceremonijai, un ka par naudu nav nopērkams viss, tāpēc viņam par spīti runā bija iepīta šī frāze. Tad skanēja citas runas un tika skaitītas lūgšanas — daudz runu un daudz lūgšanu, jo piedalīties vajadzēja visu pilsētas baznīcu pārstāvjiem. Lai gan organizēšanas komitejā katoļu nebija, pateikt dažus vārdus bija ļauts pat katoļu priesterim. To bija pieprasījis tēvs, pamatodams savu prasību ar to, ka miris katolis esot tikpat beigts kā miris protestants.

Rīnija teica, ka no vienas puses ta tiešām esot.

"Bet kā ir no otras puses?" jautāja Lora.

Mans tēvs nolika pirmo vainagu. Mēs ar Loru skatījāmies, sadevušās rokās; Rīnija raudāja. Karaliskais Kanādas pulks bija atsūtījis delegāciju — visu to lielo gabalu no Volselijas garnizona Londonā, un vainagu nolika majors M. K. Grīns. Tad vainagus nolika visi, ko vien var iedomāties, — Leģions, kam sekoja Lauvas, Klana brāļi, Rotari klubs, Savādnieki, Oranžais ordenis, Kolumba bruņinieki, Tirdzniecības palāta un citu starpā arī IODE, — pati pēdējā bija Kritušo karavīru māšu apvienības pārstāve Vilmera Salivena kundze, kura pati bija zaudējusi trīs dēlus. Tika nodziedāts korālis "Jel neatstāj mani", tad skautu orķestra taurētājs mazliet drebelīgi nospēlēja "Vakarjundu", kam sekoja divas klusuma minūtes un zemessardzes

šauteņu zalve. Un tad mēs klausījāmies "Rīta jundu".

Tēvs stāvēja noliektu galvu, tomēr gluži saredzami drebēja — grūti pateikt, no bēdām vai no dusmām. Zem mēteļa viņš bija uzvilcis mundieri un ar abām ādas cimdos tērptajām rokām balstījās uz spieķa.

Tur bija arī Kallija Ficsimonsa, taču viņa turējās maliņā. Viņa bija mums teikusi, ka tas nu neesot tāds gadījums, kad māksliniekam jāiznāk priekšā paklanīties. Viņa bija ģērbusies piedienīgā melnā mētelī un parastos svārkos, nevis plandošā talārā, seju gandrīz pilnīgi aizsedza platmale, tomēr apkārt tik un tā skanēja čuksti.

Vēlāk Rīnija virtuvē uzvārīja mums ar Loru kakao, lai mēs sasildītos, jo smidzeklī bijām nosalušas. Viena tase tika piedāvāta arī misis Hilkoutai, kura sacīja, ka neatteikšoties gan.

"Kāpēc to sauc par memoriālu?" Lora jautāja.

"Tas domāts tam, lai mēs pieminētu mirušos," Rīnija atbildēja.

"Kāpēc?" Lora vaicāja. "Priekš kam? Vai viņiem tas patīk?"

"Tas nav viņu dēļ, tas drīzāk ir mūsu pašu dēļ," Rīnija sacīja. "Gan sapratīsi, kad paaugsies." To Lora jau bija dzirdējusi un laida gar ausīm. Viņa gribēja saprast tagad. Viņa pabeidza dzert savu kakao.

"Vai ieliesi man vēl? Kas ir augstākais upuris?"

"Karavīri atdeva savu dzīvību mūsu labā. Cerams, tava gribēšana nav lielāka par varēšanu, jo, ja uzvārīšu tev vēl vienu tasi, tad tev tā būs jāizdzer."

"Kāpēc viņi atdeva savu dzīvību? Vai viņi tā gribēja?"

"Nē, un tomēr atdeva. Tāpēc jau tas ir upuris," Rīnija atbildēja. "Un tagad pietiek. Te būs tavs kakao."

"Viņi atdeva dzīvību Dievam, jo Dievs tā grib. Tas ir tāpat kā ar Jēzu, kurš mira par visiem mūsu grēkiem," piezīmēja misis Hilkouta, kura bija baptiste un uzskatīja sevi par augstāko autoritāti.

Nedēļu vēlāk mēs ar Loru gājām pa taku gar Luveto krastu, aiz gravas. Todien bija migla, tā cēlās no upes, mutuļoja gaisā kā vājpiens, pilēja no krūmu kailajiem zariem. Akmeņi uz takas bija slideni.

Un pēkšņi Lora bija upē. Par laimi, mēs neatradāmies gluži pie galvenās straumes, tāpēc viņa netika aizrauta prom. Es sāku kliegt, metos lejup pa straumi un sakampu viņu aiz mēteļa; drēbes vēl nebija piesūkušās ar ūdeni, tomēr viņa bija ļoti smaga, un es gandrīz ievēlos iekšā arī pati. Man izdevās aizvilkt viņu līdz seklākai vietai; tad es izcēlu viņu laukā. Viņa bija izmirkuši ka slapja aita, un diezgan slapja biju arī es. Tad es viņu sapurināju. Nu viņa jau drebēja un raudāja.

"Tu to izdarīji tīšām!" es teicu. "Es redzēju! Tu būtu varējusi noslīkt!" Lora rīstījās un šņukstēja. Es viņu apskāvu. "Kāpēc tu tā darīji?"

"Lai Dievs atkal ļauj mammai dzīvot," viņa izvaidēja.

"Dievs negrib, lai tu nomirsti," es sacīju. "Tad viņš pārskaistos! Ja viņš gribētu, lai mamma ir dzīva, tad izdarītu to tik un tā, tev nemaz

nebūtu jāslīcinās." Ja Lorai uznāca tāda oma, ar viņu bija iespējams runāt tikai šādi: bija jāizliekas, ka par Dievu tu zini kaut ko tādu, ko nezina viņa.

Lora ar plaukstas virspusi novilka gar padeguni. "Kā tad tu zini?

"Tāpēc, ka, paskaties — viņš ļāva man tevi izglābt! Redzi? Ja viņš gribētu, lai tu esi pagalam, tad ūdenī būtu iekritusi arī es. Mēs abas būtu beigtas! Un tagad nāc, tev jāpārģērbjas sausās drēbēs. Es neteikšu Rīnijai. Sacīšu, ka tas notika nejauši. Sacīšu, ka tu paslīdēji. Bet nekad vairs tā nedari. Labi?"

Lora neatbildēja, tomēr ļāva, lai vedu viņu mājās. Tur izcēlās izbīļa pilna kladzināšana un. rosīšanās, un bāršanās, Lorai tika sagādāta tase gaļas buljona un silta vanna, un karsts termofors, un šis negadījums tika piedēvēts viņas vispārzināmajam veiklības trūkumam; viņai tika piekodināts skatīties, kur liek kāju. Tēvs man pateica krietna meitene; es prātoju, ko gan viņš teiktu, ja es nebūtu Loru izglābusi. Rīnija sacīja — labi gan, ka mums par abām esot vismaz puse prātiņa, bet ko mēs tur krastmalā vispār esot meklējušas? Un vēl miglā. Viņa noteica, ka man gan vajadzētu būt prātīgākai.

Tonakt es stundām ilgi gulēju nomodā, ieskāvusi sevi rokās, cieši apkampusi savus plecus. Pēdas man bija aukstas kā akmens, zobi klabēja. Es nespēju aizgaiņāt šo tēlu — Loru Luveto upes ledainajā, melnajā ūdenī —, viņas mati izpletušies kā dūmi virpuļvējā, slapjā seja sudrabaini viz, un cik nikni viņa bija manī paskatījusies, kad satvēru viņu aiz mēteļa. Cik grūti bija bijis viņu noturēt. Cik tuvu es biju tam, lai palaistu viņu vaļā.

Vijoles jaunkundze

Mēs ar Loru negājām skolā, toties mums tika sagādāta vesela rinda mājskolotāju, cits pēc cita, gan vīrieši, gan sievietes. Mums viņi nelikās nepieciešami, un mēs centāmies, cik spēka, lai laupītu viņiem drosmi. Mēs urbāmies viņos ar saviem gaišzilajiem skatieniem vai izlikāmies par kurlām vai dumjām; mēs nekad neskatījāmies viņiem acīs, mēs skatījāmies viņiem pierē. Nereti vajadzēja neticami ilgu laiku, lai tiktu no viņiem vaļā: parasti viņi pacieta no mums pietiekami daudz, jo dzīve bija viņus krietni iebiedējusi un viņiem bija vajadzīga alga. Mums nebija iebildumu pret viņiem kā pret cilvēkiem; mēs gluži vienkārši negribējām tādu apgrūtinājumu kā skolotājs.

Ja mēs nebijām kopā ar šiem skolotājiem, tad mums vajadzēja palikt Aviljonā — vai nu mājā, vai tās tuvumā. Bet kurš gan spēja mūs tik stingri uzraudzīt? No skolotājiem bija viegli aizmukt, viņi nezināja mūsu slepenās takas, bet Rīnija nejaudāja uzraudzīt mūs katru mīļu brītiņu, kā pati bieži uzsvēra. Kad vien radās izdevība, mēs aizzagāmies prom no Aviljonas un klaiņojām pa pilsētu par spīti Rīnijas pārliecībai, ka pasaulē mudžēt mudž noziedznieki un anarhisti, un ļauni austrumnieki ar opija pīpēm, tievām ūsām, kas atgādina savītas aukliņas, un gariem, smailiem nagiem, un narkomāni, un balto vergu tirgotāji, kuri to vien gaida, kad varēs mūs nolaupīt un pieprasīt izpirkuma naudu no tēva.

Vienam no Rīnijas daudzajiem brāļiem bija kaut kāds sakars ar lētiem žurnāliem, ar tām nevērtīgajām bulvārpreses burtnīciņām, ko var nopirkt bodītēs, un vēl sliktāko paveidu, ko pārdod tikai zem rokas. Ar ko tad viņš īsti nodarbojās? Ar izplatīšanu, kā to dēvēja Rīnija. Tagad man šķiet, viņš tos slepus ieveda valstī. Lai nu kā, pārpalikumus viņš dažreiz atdeva Rīnijai, un par spīti viņas pūlēm tos nobēdzināt mēs agrāk vai vēlāk tikām tiem klāt.

Dažos bija stāstīts par romantisku mīlu, un Rīnija tos kāri lasīja, turpretī mums no tiem nebija lielas jēgas. Mums — vai, pareizāk sakot, man, jo Lora tikai piebiedrojās, — labāk patika tie, kuros bija stāsti par citām zemēm vai pat citām planētām. Kosmosa kuģi no nākotnes, kurā sievietes valkā ļoti īsus spīdīga auduma svārkus un viss zaigo; asteroīdi, uz kuriem augi prot runāt un apkārt klīst briesmoņi ar milzīgām acīm un ilkņiem; senlaiku valstis, kur dzīvo lunkanas meitenes ar topāzu acīm un opāla ādu, ģērbušās marles biksēs un mazos metāla krūšturos, līdzīgos divām piltuvēm, kas savienotas ar važiņu. Varoņi skarbos tērpos, spārnotās ķiveres klātas ar dzelkšņiem.

Dumji, par tiem izteicās Rīnija. Kur pasaulē redzēts kaut kas tāds. Bet tieši tas man tajos patika.

Noziedznieki un balto vergu tirgotāji bija detektīvu žurnālos, kam

vāki kā nosēti ar pistolēm un izmērcēti asinīs. Tajos lielacainas bagātību mantinieces mūždien tika iemidzinātas ar ēteri un sasietas ar veļas auklu — daudz garāku, nekā nepieciešams, — un ieslēgtas jahtu kajītēs vai pamestās baznīcu kriptās, vai piļu drēgnajos pagrabos. Mēs ar Loru ticējām, ka šādi vīrieši tiešām pastāv, taču pārāk nebaidījāmies no viņiem, jo zinājām, kas gaidāms. Viņiem būs lielas, tumšas automašīnas, viņi būs ģērbušies mēteļos un biezos cimdos, un melnās platmalēs, un mēs viņus uzreiz pamanīsim un varēsim aizbēgt.

Tomēr mēs tos nekad neieraudzījām. Vienīgie naidīgie spēki, ar kuriem mēs saskārāmies, bija fabrikas strādnieku bērni, mazākie, kuri vēl nezināja, ka mēs esam neaizskaramas. Viņi sekoja mums pa diviem vai trim, klusi un ziņkārīgi, vai arī apsaukājās; lāgiem viņi svieda mums ar akmeņiem, lai gan nekad netrāpīja. Visvieglāk mums varēja uzbrukt, kad mēs klīdām pa šauro taku Luveto krastā, kur slējās klints — no tās mums virsū varēja kaut ko uzmest —, vai pa nomaļām ieliņām, no kurām iemācījāmies vairīties.

Mēs staigājām pa Ēristrītu, pētīdamas skatlogus: vislabāk mums patika sīkpreču veikals. Citreiz mēs caur stiepļu režģa žogu lūrējām uz pamatskolu, paredzētu parastiem bērniem — strādnieku bērniem; tai bija izdedžu rotaļlaukums un augstas, kokgriezumiem rotātas durvis ar uzrakstiem Zēni un Meitenes. Starpbrīdī sākās

skaļa klaigāšana, un šie bērni neizskatījās tīri, sevišķi pēc tam, ja bija kāvušies vai nogrūsti gar zemi izdedžos. Mēs jutāmies pateicīgas, ka mums nav jāiet šajā skolā. (Vai mēs tiešām jutāmies pateicīgas? Vai varbūt gluži otrādi — atstumtas? Varbūt abējādi.)

Šajās ekskursijās mums galvā bija cepures. Mums šķita, ka tās mūs pasargā; ka savā ziņā dara mūs neredzamas. Dāma nekad neiet ārā bez cepures, teica Rīnija. Viņa teica arī bez cimdiem, taču tos mēs nevīžojām uzvilkt katru reizi. No tiem laikiem es atceros salmu platmales: nevis no palsiem salmiem, bet gan brūnā krāsā. Un jūnija mitro tveici, gaiss miegains no putekšņiem. Debesu zilo žilbu. Laiskumu, slaistīšanos.

Cik ļoti es vēlētos, lai atgriežas šīs bezjēdzīgās pēcpusdienas — šī garlaicība, šī bezmērķība, šīs iespējamības, kuras vēl nav ieguvušas aprises! Un savā ziņā es esmu tās atguvusi; tikai tagad vairs nav atlicis daudz tāda, kas notiks pēc tam.

Privātskolotāja, kura mūs mācīja šoreiz, bija noturējusies ilgāk nekā vairums pārējo. Tā bija četrdesmit gadu veca sieviete, kuras garderobi veidoja izbalējušas kašmira jakas, tās liecināja par agrāku, turīgāku dzīvi; pakausī viņai bija saspraust peļu pelēks matu ritulītis. Viņu sauca par mis Gorhemu — par mis Violetu Gorhemu. Aiz muguras es iedēvēju viņu par Vijoles jaunkundzi, jo īstais vārds man šķita nepiemēroti cildens, un pēc tam vairs tikpat kā nespēju skatīties uz viņu bez spurgšanas. Tomēr iesauka pielipa; es to iemācīju Lorai,

un pēc tam to, protams, uzzināja Rīnija. Viņa rājās, ka esot nepieklājīgi tā uzjautrināties par mis Gorhemu; viņa, nabadzīte, esot nonākusi trūkumā un pelnījusi mūsu līdzcietību, jo palikusi vecmeitās. Kas tās tādas? Sievietes bez vīra. Mis Gorhemai esot lemta vecmeitas dzīve, Rīnija teica bez mazākā nicinājuma.

"Bet tev jau arī nav vīra," Lora ieminējās.

"Tas ir citādi," Rīnija sacīja. "Es vēl nekad neesmu redzējusi vīrieti, kurš būtu cienīgs man ūdeni pienest, un savu tiesu esmu atraidījusi. Bildinājumu man ir pieticis."

"Varbūt Vijoles jaunkundzei arī," es teicu tikai izrunāšanās labad. Es jau tuvojos tam vecumam.

"Nē," Rīnija attrauca, "viņai to nemaz nav bijis."

"Kā tu zini?" Lora jautāja.

"To var redzēt pēc viņas izskata," Rīnija atbildēja. "Turklāt, ja viņu kāds būtu bildinājis, tad viņa būtu skriešus izskrējusi pie vira, pat ja tam būtu trīs galvas un aste."

Ar Vijoles jaunkundzi mēs satikām labi, jo viņa lāva mums darīt, ko gribam. Viņa jau agri aptvēra, ka viņai trūkst spēka, lai mūs valdītu, un viedi nolēma nemaz nepūlēties. Mācības mums notika rītos, bibliotēkā, kas reiz bija piederējusi vectēvam Bendžaminam un tagad piederēja tēvam, un Vijoles jaunkundze vienkārši deva mums brīvu vaļu. Plaukti bija pilni ar smagām, ādā iesietām grāmatām, virsraksti iespiesti ar apsūbējušiem zelta burtiem, un es šaubos, vai vectēvs Bendžamins jebkad bija tās lasījis: tās iemiesoja vienīgi vecāsmātes Edīlijas priekšstatu par to, kas viņam būtu jālasa.

Es mēdzu izvēlēties grāmatas, kuras mani interesēja: Čārlza Dikensa Stāstu par divām pilsētām; Makolija vēsturiskos stāstus; Meksikas iekarošanu un Peru iekarošanu ar ilustrācijām. Es lasīju arī dzeju, un Vijoles jaunkundze reizēm nedroši mēģināja nodarboties ar izglītošanu, likdama man lasīt skaļi. Liek valstī Ksanadū, lai ceļ Tam prieka pili Kubla Hans. Plaukst magoņziedi Flandrijā Starp krustiem, rinda rindiņā.

"Nesteidzies," Vijoles jaunkundze teica. "Rindiņām ir jāplūst, dārgā. Iztēlojies, ka tu esi strūklaka." Lai gan viņai pašai trūka ārēja spožuma un elegances, viņai tomēr bija augsti izsmalcinātības standarti un garš saraksts ar lietām, par kurām mums vajadzēja sevi iztēloties: par ziedošiem kokiem, tauriņiem, maigām vēja pūsmām. Par jebko, tikai ne par mazām meitenītēm ar netīriem ceļgaliem un degunā iebāztu pirkstu: personiskās higiēnas jautājumos viņa bija pedantiska.

"Nekodī krāsu zīmuļus, dārgā," Vijoles jaunkundze sacīja Lorai. "Tu taču neesi nekāds grauzējs. Paskat, tev visa mute zaļa. Tas kaitē zobiem."

Es lasīju Henrija Vedzvērta Longfelova Evandželīnu; es lasīju

Elizabetes Baretas Brauningas Portugāļu sonetus. Kā tevi mīlu?

Uzskaitīšu, kā. "Skaisti," nopūtās Vijoles jaunkundze. Par Elizabeti Brauningu — un arī par E. Polīnu Džonsoni, mohavku princesi, — viņa jūsmoja, vismaz tik lielā mērā, cik pieļāva viņas apspiestā daba.

Ai, laiva ātrāk, ātrāk skrien, Griež upe straumi riņķiem vien — Griež, grieži Kā viļņi putas šķiež Un baigās ūdens vērpēs sviež!

"Saviļņojoši, dārgā," teica Vijoles jaunkundze.

Citkārt es lasīju Alfrēdu, lordu Tenisonu, vīrieti, ar kuru, pēc Vijoles jaunkundzes domām, diženumā varēja mēroties vienīgi Dievs.

Redz puķu dobi aizaugušu Ar biezu, melnu sūnu vien; Krīt laukā naglas, mezgli pušu, Kas bumbieri pie spāres sien… "Nav dzīves man," čukst viņa klusi. "Viņš nenāks," viņa teic; "Es nogurusi, nogurusi, Lai nāve mani veic!"

"Kāpēc viņa to vēlējās?" jautāja Lora, kura parasti nemēdza izrādīt īpašu interesi par maniem daiļlasījumiem.

"Tā bija mīla, dārgā," Vijoles jaunkundze atbildēja. "Tā bija bezgalīga mīla. Taču tā palika bez atbildes."

"Kāpēc?"

Vijoles jaunkundze nopūtās. "Tas ir dzejolis, dārgā," viņa sacīja. "To uzrakstījis lords Tenisons, un viņš, manuprāt, zināja vislabāk. Dzejolis nemeklē iemeslus. Ir skaistums patiesība, patiesība skaistums — tas viss, ko zinām un kas jāzin pasaulē!"

Lora nikni paskatījās uz viņu un atsāka krāsot zīmējumu. Es pāršķīru lapu: jau biju pārlaidusi acis visam dzejolim un atklājusi, ka tajā vairāk nekas nenotiek.

Brāz, brāz, brāz,
Jūra, akmeņos bangas šķiest!
Kā es gribu, lai mana mute spēj izteikt
To domu, kas manī briest!

"Burvīgi, dārgā," teica Vijoles jaunkundze. Viņai ļoti patika bezgalīga mīla, tomēr tikpat labi viņai patika arī bezcerīga grūtsirdība.

Bija kāda plāna grāmatiņa, iesieta šņaucam tabakas krāsas ādā, piederējusi vecaimātei Edīlijai: Edvards Ficdžeralds, Omara Haijāma Rubajas. (Edvards Ficdžeralds īstenībā nebija tās sacerējis un tomēr nodēvēts par autoru. Kā to varēja izskaidrot? Es nemaz nemēģināju.) Vijoles jaunkundze dažkārt lasīja priekšā no šīs grāmatas, lai parādītu man, kā jāskandē dzeja:

Ja dzeju krājumu es paņēmis, Vēl Vīnu, Maizi, Tevi — tad ir viss. Un ja Tu man šai tukšā klajā dziedi — Ai, Paradīzē vēršas tuksnesis!

Šo ai viņa izdvesa tā, it kā būtu dabūjusi spērienu pa krūtīm; un tieši tāpat arī vārdu Tu. Man šķita, ka te nu gan tiek celta milzu kņada parasta piknika dēļ, un prātoju, kas gan viņiem uzlikts uz tās maizes. "Dārgā, tas, protams, nebija īsts vīns," Vijoles jaunkundze teica. "Šeit ir runāts par svēto vakarēdienu."

Lai spārnots Eņģelis var atlidot Un, manu Liktens rakstu apturot, Liek bargam Rakstītājam rakstīt citu Vai arī to pavisam nosvītrot!

Kā, Mīla, mums ar Viņu sarunāt Lai tiekam mēs pie Lietu gaitas klāt? Vai nevaram to drumslās sist un pēcāk Pie mūsu siržu vēlmēm tuvināt?

"Cik patiesi," ar nopūtu teica Vijoles jaunkundze. Bet viņa jau nopūtās par visu. Viņa lieliski iederējās Aviljonā — tās novecojušā Viktorijas laiku krāšņumā, tās gaisotnē, kurā bija jaušama estētiska sairšana, aizgājusi pievilcība, gurda nožēla. Viņas pozas un pat izbalējušās kašmira jakas piestāvēja pie tapetēm.

Lora necik daudz nelasīja. Toties viņa kopēja attēlus vai ar saviem krāsu zīmuļiem izkrāsoja melnbaltās ilustrācijas biezās, gudrās grāmatās, kur bija stāstīts par ceļojumiem un vēsturi. (Vijoles jaunkundze to viņai atļāva, pieņemot, ka neviens cits to nepamanīs.) Lorai bija savādi, taču ļoti noteikti priekšstati par to, kādas krāsas vajadzīgas: kokus viņa izkrāsoja zilus vai sarkanus, debesis — sārtas vai zaļas. Ja attēlā bija redzams kāds, kurš viņai nepatika, seju viņa izkrāsoja violetu vai tumši pelēku, lai izdzēstu vaibstus.

Viņai patika pārzīmēt piramīdas no grāmatas par Ēģipti; viņai patika izkrāsot ēģiptiešu elkus. Un arī asīriešu skulptūras ar spārnotu lauvu ķermeņiem un ērgļu vai cilvēku galvām. Tādas bija atrodamas grāmatā, ko sarakstījis sers Henrijs Leierds, kurš Nīnives drupās atradis šīs skulptūras un aizvedis tās uz Angliju; tur bija rakstīts, ka šajās skulptūrās attēloti eņģeļi, kas aprakstīti Ecekiēla grāmatā. Vijoles jaunkundzei šie attēli nelikās īpaši jauki — skulptūras izskatījās pagāniskas un arī asinskāras —, tomēr Lora palika nesatricināma. Dzirdēdama kritiskas piezīmes, viņa tikai nolīka vēl zemāk pār lapu un turpināja krāsot tik dedzīgi, it kā no tā būtu atkarīga viņas dzīvība.

"Taisnu muguru, dārgā," Vijoles jaunkundze mēdza teikt. "Iztēlojies, ka tava mugura ir koks, kas aug pretim saulei." Taču tāda veida iztēles ainas Loru neinteresēja.

"Es negribu būt koks," viņa sacīja.

"Dārgā, labāk jau koks, nevis līkmugure," Vijoles jaunkundze nopūtās, "un par to tu beigās pārvērtīsies, ja nepievērsīsi uzmanību savai stājai."

Daudz laika Vijoles jaunkundze pavadīja, sēdēdama pie loga un lasīdama romantiskus romānus, paņemtus pilsētas bibliotēkā. Viņai patika arī šķirstīt manas vecāsmātes Edīlijas albumus, iesietus rakstainos ādas vākos; albumos bija rūpīgi ielīmēti smalki, reljefi ielūgumi, viesību ēdienkartes bija drukātas avīžu tipogrāfijā, un tām sekoja laikrakstu izgriezumi — labdarības tējas pēcpusdienas, izglītojošas lekcijas ar diapozitīvu demonstrējumiem — drosmīgie, pievilcīgie Parīzes, Grieķijas un pat Indijas apceļotāji, svēdenborgieši, fabiāņi, veģetārieši, daudzie un dažādie personības attīstības

sludinātāji, lāgiem pat kaut kas patiesi neiedomājams — kāds misionārs, kurš, atgriezies no Āfrikas, Sahāras vai Jaungvinejas, aprakstīja, kā iedzimtie nodarbojas ar burvestībām vai paslēpj savas sievietes aiz smalki izstrādātām koka maskām, vai rotā savu senču galvaskausus ar sarkanu krāsu un kauri gliemežvākiem. Visas šīs dzeltējošās papīra liecības par to grezno, ambiciozo, rosīgo dzīvi, kurai Vijoles jaunkundze urbās cauri sprīdi pa sprīdim, it kā atcerēdamās to, smaidīdama liegā, pastarpinātā tīksmē.

Viņai bija paciņa ar vizuļu zvaigznītēm zelta un sudraba krāsā, ar tām viņa atzīmēja mūsu veikumu. Lāgiem viņa aizveda mūs vākt lauku puķes, kuras mēs ievietojām starp divām dzēšpapīra lapām un virsū uzlikām kādu smagu grāmatu. Viņa mums iepatikās, lai gan mēs neraudājām, kad viņa brauca prom. Toties viņa raudāja — lēja īstas asaras bez kādas elegances, tāpat kā darīja visu citu.

Man apritēja trīspadsmit gadu. Es biju izaugusi arī tādā ziņā, kurā nebūt nebiju vainojama, tomēr tēvu tas šķita kaitinām tāpat kā tad, ja tur būtu vainojama es. Viņš sāka pievērst uzmanību manai stājai, valodai, vispārējai uzvedībai. Manām drānām bija jābūt vienkāršām un atturīgām — baltas blūzes un tumši ieloču svārki, un tumšas samta kleitas, kurās iet uz baznīcu. Drānas, kuras izskatījās pēc formastērpiem — pēc matrožu uzvalkiem, lai gan patiesībā tādas nebija. Maniem pleciem bija jābūt taisniem, nevis sagumušiem. Es nedrīkstēju sēdēt, kā pagadās, košļāt gumiju, dīdīties un pļāpāt. Viņš pieprasīja tādas pašas īpašības kā armijā: kārtību, paklausību, klusumu un nekādu redzamu seksualitātes pazīmju. Seksualitāte, lai gan par to nekad netika bilsts neviens vārds, bija jāiznīdē jau asnā. Viņš pārāk ilgi bija atstājis mani savā vaļā. Nu bija pienācis laiks saņemt mani grožos.

Sava daļa šo draudu skāra ari Loru, kaut gan viņa vēl nebija sasniegusi attiecīgo vecumu. (Kāds tad bija attiecīgais vecums? Pubertāte, tas man tagad ir skaidrs. Bet toreiz es jutos vienkārši apjukusi. Kādu noziegumu es biju izdarījusi? Kāpēc pret mani izturējās kā pret kādas dīvainas labošanas iestādes audzēkni?)

"Tu esi pārāk bargs pret tām knīpām," teica Kallista. "Viņas jau nav puikas."

"Diemžēl," attrauca tēvs.

Tieši pie Kallistas es devos tai dienā, kad atklāju, ka man piemetusies šausmīga slimība, jo no kājstarpes sūcās asinis: nu man noteikti būs jāmirst! Kallista smējās. Un pēc tam paskaidroja. "Tas ir tikai tāds traucēklis," viņa teica. Un sacīja, lai es to dēvējot par "savu draugu" vai "ciemiņu". Rīnijas priekšstati vairāk atbilda prezbiteru ticībai. "Tas ir lāsts," viņa paziņoja. Un bezmaz piebilda, ka tas ir kārtējais dīvainais Dieva izdomājums, lai dzīve kļūtu vēl nepatīkamāka: tā nu tas esot, viņa teica. Bet par tām asinīm —

vienkārši vajagot saplēst lupatiņas. (Viņa neteica asinis, viņa teica netīrība.) Viņa uzvārīja man tasi kumelīšu tējas, kas garšoja tā, kā ož iebojāti salāti; un iedeva karstu termoforu — pret sāpēm. Nepalīdzēja ne viens, ne otrs.

Lora ieraudzīja uz maniem palagiem asins traipu un sāka raudāt. Viņa nosprieda, ka es mirstu. Es nomiršot tāpat kā mamma, iepriekš nemaz nebrīdinājusi, tā viņa šņukstēdama sacīja. Man būšot mazs, pelēks bērniņš kā kaķēns, un pēc tam es nomiršot.

Es pateicu, lai viņa izbeidz gvelzt muļķības. Es teicu, ka šīm asinīm nav nekāda sakara ar bērniem. (Šim tematam Kallista nebija pieskārusies, acīmredzot uzskatīdama, ka pārāk liela tādas informācijas deva, sniegta vienā paņēmienā, var iedragāt manu psihi.)

"Reiz tāpat būs arī tev," es klāstīju Lorai. "Kad būsi manā vecumā. Tā ar meitenēm notiek."

Lora bija sašutusi. Viņa liedzās tam ticēt. Tāpat kā tik daudzējādā citā ziņā, viņa bija pārliecināta, ka būs izņēmums.

Tai laikā ir uzņemts kāds studijas portrets, kurā esam redzamas mēs ar Loru. Man mugurā ir obligātā tumša samta kleita, pēc stila piemērota mazākām meitenēm: man jau skaidri saredzams tas, ko agrāk dēvēja par krūšu izciļņiem. Lora sēd man blakus, ģērbta tieši tādā pašā kleitā. Mums abām ir baltas, pusgaras zeķītes, lakādas sandales; kājas piedienīgi sakrustotas pie potītēm, labā uz kreisās, kā mācīts. Esmu aplikusi roku Lorai ap vidu, taču negribīgi, it kā man būtu pavēlēts tā darīt. Savukārt Loras rokas ir saliktas klēpī. Gaišie mati mums abām pāršķirti ar celiņu vidū un stingri atglausti nost no sejas. Mēs abas smaidām tik bažīgi, kā mēdz smaidīt bērni, kuriem piekodināts būt rātniem un smaidīt, it kā abi šie jēdzieni apzīmētu vienu un to pašu: šo smaidu ir radījis nosodījuma drauds. Gan drauds, gan nosodījums nāktu no tēva. Mēs no tiem baidījāmies, taču nezinājām, kā no tiem izvairīties.

Ovidija Metamorfozes

Tēvs bija secinājis — un pilnīgi pareizi —, ka māsu izglītošana ir atstāta novārtā. Viņš gribēja, lai mēs apgūstam franču valodu, kā arī matemātiku un latīņu valodu — tie būtu uzmundrinoši prāta vingrinājumi, kuri neitralizētu mūsu pārliecīgo sapņainību. Sasparoties liktu arī ģeogrāfija. Lai gan Vijoles jaunkundzes darba laikā tēvs tikpat kā nebija viņu ievērojis, tagad viņš paziņoja, ka nedz šādu mājskolotāju, nedz viņu novecojušo, jūtelīgo mācīšanas paņēmienu šeit vairs nebūšot. Viņš gribēja, lai mums tiek apcirptas mūsu cakainās, rišainās, mazliet drūmās maliņas, it kā mēs būtu salāti; atstāt vajadzēja tikai vienkāršo, veselīgo serdi. Viņš nespēja saprast, kāpēc mums patīk tas, kas mums patīk. Viņš gribēja, lai mēs kaut kādā veidā kļūstam līdzīgas zēniem. Nu, ko tad varēja gribēt? Viņam jau nebija bijis māsu.

Vijoles jaunkundzes vietā tēvs nolīga kādu vīrieti, vārdā misters Ērskins, kurš reiz bija strādājis zēnu skolā Anglijā, bet veselības dēļ piepeši pārcēlies uz Kanādu. Mums viņš it nemaz nelikās slimīgs: piemēram, nekad neklepoja. Viņš bija drukns, ģērbies tvīdā, gadus trīsdesmit vai varbūt trīsdesmit piecus vecs, ar sarkanīgiem matiem un apaļīgām, miklām, sarkanām lūpām, viņam bija maza bārdiņa un dzēlīga ironija, un negants raksturs, un oda viņš tā kā mitra veļas groza dibens.

Drīz kļuva skaidrs, ka, neklausoties un blenžot misteram Ērskinam pierē, mēs no viņa vaļā netiksim. Vispirms viņš uzdeva mums pārbaudes darbus, lai redzētu, ko mēs zinām. Izrādījās, ka ne sevišķi daudz, tomēr vairāk, nekā bijām gribējušas izpaust. Tad viņš pateica tēvam, ka smadzenes mums esot kā kukaiņiem vai murkšķiem. Mūs atliekot tikai nožēlot, brīnums vēl, ka mēs neesot pilnīgas idiotes. Mums esot izveidojies gara kūtrums — ticis pieļauts, lai tāds izveidojas, viņš pārmetoši piemetināja. Par laimi, vēl neesot par vēlu. Tēvs paziņoja, ka tādā gadījumā mistera Ērskina uzdevums būšot — paaugstināt mūsu līmeni tiktāl, cik vajadzīgs.

Mums misters Ērskins sacīja, ka mūsu slinkums, augstprātība, nosliece uz gurkošanos un dīku sapņošanu un raudulīgā jūtelība esot padarījusi mūs nederīgas dzīves nopietnībai. Neviens negaidot, ka mēs būšot ģēniji, un no mūsu ģenialitātes arī nebūtu nekāda labuma, taču pastāvot kāds prasību minimums — pat meitenēm: ja arī atradīšoties kāds gana dumjš vīrietis, lai mūs apprecētu, tad mēs viņam nebūšot nekas cits kā akmens kaklā, ja vien netikšot piespiestas saņemties.

Viņš pasūtināja lielu kaudzi skolas burtnīcu — tās lētākās, ar līnijām un plāniem kartona vāciņiem. Viņš pasūtināja vienkāršus zīmuļus ar dzēšgumiju galā. Tās esot burvju nūjiņas, viņš teica, tās

došot mums iespēju pārvērsties — ar viņa palīdzību.

Vārdu "palīdzību" viņš izrunāja ar vīpsnu.

Viņš izmeta laukā mis Gorhemas vizuļu zvaigznes.

Bibliotēka pārāk kliedējot mūsu uzmanību, viņš teica. Viņš pieprasīja un saņēma divus skolas solus, ko novietoja vienā no viesu guļamistabām; viņš lika iznest ārā gan gultu, gan visas pārējās mēbeles, tā ka palika tikai tukša istaba. Durvis bija aizslēdzamas, un atslēga bija viņam. Nu mēs varēšot atrotīt piedurknes un ķerties pie darba.

Mistera Ērskina metodes bija tiešas. Viņš bija matu plēsējs, ausu plūcējs. Viņš mēdza triekt pa solu ar lineālu tieši blakus mūsu pirkstiem un arī pa pirkstiem pašiem vai, ja noskaitās, iebliezt mums pa pakausi, vai, izmantojot galējo līdzekli, mest mums ar grāmatām vai sist pa stilbiem. Viņa sarkasms bija iznīcinošs, vismaz manā uztverē: Lora bieži nosprieda, ka viņš ir domājis tieši to, ko saka, un tas saniknoja misteru Ērskinu vēl vairāk. Mūsu asaras viņu neaizkustināja; patiesībā man pat šķiet, ka tās viņu priecēja.

Tomēr tā viņš neizturējās katru dienu. Reizēm veselu nedēļu viss ritēja gludi. Viņš varēja būt pacietīgs, pat izrādīt sava veida neveiklu laipnību. Bet tad viņš atkal uzsprāga un sāka plosīties. Pats ļaunākais bija tas, ka mēs nekad nezinājām, ko un kad viņš darīs.

Mēs nevarējām sūdzēties tēvam, jo vai tad misters Ērskins nepildīja viņa rīkojumus? Viņš pats to apliecināja. Toties mēs, protams, sūdzējāmies Rīnijai. Viņa jutās sašutusi. Es esot par lielu, lai pret mani tā izturētos, viņa teica, un Lora esot par nervozu, un mēs abas esot… nē, nudien, ko viņš no sevis iedomājoties? Izaudzis renstelē, bet uzpūties kā tītars, tāpat kā visi angļi, kuri atkuļoties uz šejieni, domādami, ka nu varēs tēlot lielus kungus, un, ja viņš ejot vannā vienreiz mēnesī, tad viņa esot gatava apēst savu pašas blūzi. Kad pie Rīnijas atnāca Lora ar sitienu švīkām uz plaukstām, Rīnija gāja runāt ar misteru Ērskinu, taču saņēma ieteikumu nejaukties citu darīšanās. Tieši viņa jau esot mūs izlutinājusi, sacīja misters Ērskins. Izlutinājusi ar savu pārmērīgo iecietību un aptecēšanu — tas esot acīm redzams —, un nu viņa ziņā esot vērst par labu to, ko sabojājusi Rīnija.

Lora teica — ja misters Ērskins neiešot prom, tad prom iešot viņa pati. Aizbēgšot. Izlēkšot pa logu.

"Tā vis nedari, manu kaķīt," Rīnija iebilda. "Mēs pasēdēsim un padomāsim. Gan mēs aplauzīsim viņam ragus!"

"Viņam nemaz nav ragu," Lora šņukstēja.

Kallista Ficsimonsa varbūt būtu spējusi palīdzēt, bet viņa gan redzēja, no kuras puses vējš pūš: mēs nebijām viņas bērni, mēs bijām tēva bērni. Viņš bija izvēlējies darbības virzienu, un, ja viņa iejauktos, tad pieļautu taktikas kļūdu. Tas bija sauve qui peut gadījums, — šo

izteicienu, pateicoties mistera Ērskina centībai, es tagad pratu pārtulkot.

Mistera Ērskina priekšstats par matemātiku bija gana vienkāršs: mums vajadzēja iemācīties, kā tikt galā ar saimniecības rēķiniem, kas prasīja saskaitīšanu un atņemšanu, un dubulto grāmatvedību.

Viņa priekšstatā par franču valodu ietilpa darbības vārdu pamatformas un Fedra, kā arī paļaušanās uz ievērojamu rakstnieku kodolīgajām atziņām. Si jeunesse savait, si vieillesse pouvait — Estjēns; C'est de quoi j'ai le plus de peur que la peur — Monteņs; Le coeur a ses raisons que la raison ne connait point — Paskāls; Uhistorie, cette vieille dame exaltee et menteuse — de Mopasāns. II ne faut pas toucher aux idoles: la dorure en reste aux mains — Flobērs. Dieu s'est fait homme; soit. Le diable s'est fait femme — Viktors Igo. Un tā tālāk.

Viņa priekšstatā par ģeogrāfiju ietilpa Eiropas galvaspilsētas. Viņa priekšstatā par latīņu valodu ietilpa Cēzars, kurš pakļauj gaiļus un šķērso Rubikonu, alea iacta est, un pēc tam fragmenti no Vergilija Eneīdas — viņam patika Didonas pašnāvība — vai no Ovidija Metamorfozēm, tās daļas, kur dievi pastrādāja nepatīkamas lietas ar dažādām jaunām sievietēm. Apraksti par to, kā Eiropu izvaro, liels, balts bullis vai Lēdu — gulbis, vai Danaju — zelta lietus: tie vismaz piesaistīšot mūsu uzmanību, viņš teica ar savu ironisko smaidu. Tur viņam bija taisnība. Pārmaiņas pēc viņš lika mums tulkot latīņu mīlas dzejoļus, visai ciniskus. Odi et amo — tādā garā. Viņam trakoti patika noskatīties, kā mēs cīnāmies ar dzejnieku nievīgajiem viedokļiem par tādām meitenēm, par kādām mums acīmredzot bija lemts kļūt.

"Rapio, rapere, rapui, raptum," skaitīja misters Ērskins. ""Sagrābt un aizvest." Angļu vārds rapture — aizgrābtība — ir cēlies no tās pašas saknes. Deklinējiet." Plīkš, noplaukšķēja lineāls.

Mēs mācījāmies. Mēs tiešām mācījāmies, lai atriebtos: misteram Ērskinam mēs negribējām sagādāt nekādus attaisnojumus. Neko viņš nevēlējās tik ļoti kā pazemot mūs līdz beidzamajam, — nu, šis prieks viņam būs liegts, ja vien iespējams. Labāk par visu mēs no viņa iemācījāmies blēdīties. Bija grūti viltot matemātikas uzdevumus, toties vēlās pēcpusdienās mēs pavadījām daudzas stundas, špikodamas uzdotos Ovidija tulkojumus no dažām grāmatām vectēva bibliotēkā — vecus, izcilus Viktorijas laika tulkojumus sīkā drukā, ar sarežģītu leksiku. No šīm grāmatām mēs uzzinājām teikumu jēgu, pēc tam aizstājām vārdus ar citiem, vienkāršākiem un pievienojām dažas kļūdas, lai izskatītos, ka tulkojušas esam pašas. Tomēr, lai ko mēs darītu, misters Ērskins sašvīkāja mūsu tulkojumus ar savu sarkano zīmuli un uz malām sarakstīja niknas piezīmes. Latīņu valodu mēs diez cik labi neapguvām, toties daudz uzzinājām par viltošanu. Mēs iemācījāmies arī panākt, lai seja izskatās neizteiksmīga un stīva, gluži

kā iestērķelēta. Labāk bija nereaģēt uz misteru Ērskinu nekādā redzamā veidā, it sevišķi ne satrūkstoties.

Kādu laiku Lora modri klausījās misterā Ērskinā, taču fiziskas sāpes — tas ir, viņas pašas fiziskās sāpes — diez kā nespēja Loru iespaidot. Viņas uzmanība aizklīda neceļos pat tad, ja viņš skaļi kliedza. Viņa diapazons bija tik ierobežots. Lora skatījās uz tapetēm — ar rožu pumpuru un lenšu rakstu — vai laukā pa logu. Viņa attīstīja spēju vienā acumirklī pārceļot — vienbrīd viņa koncentrējās uz tevi, bet nākamajā brīdī jau atradās kur citur. Vai, pareizāk, citur atradies tu: viņa bija likusi tev nozust, kā pavicinādama neredzamu burvju nūjiņu; it kā izgaisis patiešām būtu tu pats.

Misters Ērskins nevarēja ciest, ka viņu atraida šādā veidā. Viņš pasāka Loru purināt — lai dabūtu viņu pie sajēgas, kā pats izteicās. Tu neesi nekāda Apburtā princesei viņš kliedza. Dažreiz viņš grūda Loru pret sienu vai kratīja, satvēris ar rokām ap kaklu. Kad viņš purināja Loru, viņa aizvēra acis un kļuva ļengana, kas uzkurināja misteru Ērskinu vēl trakāk. Sākumā es lūkoju iejaukties, bet no tā nebija nekāda labuma. Es vienkārši tiku pagrūsta malā ar vienu viņa tvīdainās, smakojošās rokas vēzienu.

"Nekaitini viņu," es teicu Lorai.

"Tas nav svarīgi, vai es viņu kaitinu vai ne," Lora sacīja. "Turklāt viņš nemaz neskaišas. Viņš tikai grib iebāzt roku man blūzē."

"Nekad neesmu redzējusi, ka viņš tā darītu," es iebildu. "Kāpēc lai viņš tā darītu?"

"Viņš tā dara, kad tu neskaties," Lora paskaidroja. "Vai man zem brunčiem. Viņam patīk biksītes." To viņa pateica tik mierīgi, ka es nospriedu — viņa noteikti ir to izdomājusi vai pārpratuši. Pārpratuši mistera Ērskina rokas, to nolūkus. Tas, ko viņa aprakstīja, bija tik neticami. Man nešķita, ka pieaudzis vīrietis varētu tā rīkoties vai ka viņu tas vispār varētu interesēt, jo vai tad Lora nebija tikai maza meitenīte?

"Vai nepateiksim Rīnijai?" es stomīgi ieminējos.

"Viņa var man nenoticēt," Lora atbildēja. "Tu taču netici."

Tomēr Rīnija viņai noticēja vai vismaz nolēma ticēt, un tās bija mistera Ērskina beigas. Rīnija bija pietiekami gudra, lai necīnītos pret viņu viena pati: viņš tikai apsūdzētu Loru nešķīstos melos, un pēc tam viss būtu vēl ļaunāk nekā iepriekš. Četras dienas vēlāk Rīnija apņēmīgi iesoļoja tēva kabinetā pogu fabrikā, līdzi paņēmusi sauju kontrabandas fotogrāfiju. Redzot tās šodien, neviens pat aci nepamirkšķinātu, taču tolaik tās bija skandalozas — sievietes melnās zeķēs, pudiņiem līdzīgās krūtis gāžas pār gigantisko krūšturu malām, tās pašas sievietes pilnīgi kailas, vaļīgās pozās, ieplestām kājām. Rīnija teica, ka atradusi tās zem mistera Ērskina gultas, kad slaucījusi grīdu viņa istabā, un vai tādam vīrietim varot uzticēt kapteiņa' Čeisa

jauniņās meitas?

Apkārt pulcējās ieinteresēta publika, kurā ietilpa pulciņš fabrikas strādnieku, tēva advokāts un gluži nejauši arī Rīnijas nākamais vīrs Rons Hinkss. Rīnijas vaigi, kuros rotājās bedrītes, bija pietvīkuši, acis liesmoja kā atriebes fūrijai, matu melnā čūska bija izrisusi no sprādzēm, rokā viņa vicināja bildes, kurās rēgojās plikas sievietes ar lieliem pupiem un kuplām pēcpusēm, — šis skats Ronu pilnīgi satrieca. Domās viņš krita Rīnijas priekšā ceļos, kopš tās dienas sāka viņu lenkt, un šī lenkšana beigās vainagojās ar panākumiem. Taču tas ir cits stāsts.

Tēva advokāts padomdevēja tonī teica: ja esot kaut kas tāds, ko Taikonderogā nemūžam neciestu, tad tās esot šāda veida neķītrības nevainīgu jauniešu skolotāja rokās. Tēvs aptvēra, ka turpmāk vairs nevarēs paturēt misteru Ērskinu savā mājā, ja negribēs, lai viņu uzskata par briesmoni.

(Man jau sen ir bijušas aizdomas, ka šīs fotogrāfijas Rīnija bija sagādājusi pati, no sava brāļa, kurš izplatīja žurnālus un viegli varēja pie tādām tikt. Man ir aizdomas, ka šo fotogrāfiju sakarā misters Ērskins bija bez vainas. Ja kas, viņam pie sirds gāja bērni, nevis lieli krūšturi. Taču tolaik viņš nevarēja gaidīt, ka Rīnija rīkosies godīgi.)

Misters Ērskins aizbrauca, protestēdams, ka neesot vainīgs, — sašutis, tomēr reizē satricināts. Lora teica, ka viņas lūgšanas neesot palikušas bez atbildes. Viņa sacīja, ka esot lūgusi Dievu, lai misters Ērskins tiekot padzīts no mūsu mājas, un ka Dievs esot viņu sadzirdējis. Rīnija esot pildījusi Viņa gribu — gan ar tām sliktajām bildītēm, gan citādi. Es" prātoju, ko gan par to visu domā Dievs, pieņemot, ka Viņš ir, — un par to es šaubījos aizvien vairāk.

Toties Lora mistera Ērskina valdīšanas laikā bija nopietni pievērsusies ticībai: viņa vēl arvien baidījās no Dieva, tomēr, spiesta izvēlēties starp diviem viegli aizkaitināmiem, neaprēķināmiem tirāniem, bija izvēlējusies to, kurš ir lielāks un arī tālāk prom.

Tiklīdz izvēle bija izdarīta, viņa krita galējībās tāpat kā vienmēr. "Es kjūšu par mūķeni," viņa rāmi paziņoja, kad mēs pie virtuves galda ēdām savus pusdienu sendvičus.

"To tu nemaz nevari," Rīnija atteica. "Tevi tur nepieņemtu. Tu neesi katoliete."

"Es varētu par tādu kļūt," Lora sacīja. "Es varētu iestāties."

"Nu," Rīnija novilka, "tev būs jānogriež mati. Zem tiem plīvuriem pauris mūķenei ir pilnīgi pliks."

Tas bija attapīgs gājiens no Rīnijas puses. To Lora nebija zinājusi. Ja viņai vispār bija kāda vājība, tad tie bija viņas mati. "Kāpēc tā jādara?" viņa jautāja.

"Viņas domā, ka tā grib Dievs. Pēc viņu uzskatiem, Dievs grib, lai viņas ziedo savus matus, un tas tikai liecina, cik viņas aprobežotas. Ko

lai Dievs iesāktu ar viņu matiem?" Rīnija teica. "Kāda iedoma! Tādas matu kaudzes!"

"Ko viņas dara ar tiem matiem?" Lora vaicāja. "Kad tie ir nogriezti."

Rīnija lobīja pupas: knakš, knakš, knakš. "No tiem taisa parūkas bagātām sievietēm," viņa atbildēja. Ne mirkli nevilcinādamās, taču es zināju, ka tās ir blēņas, tāpat kā viņas senākie stāsti par to, ka mazi bērniņi tiekot salipināti no mīklas. "Vīzdegunīgām bagātniecēm. Tu taču negribētu ieraudzīt, ka tavi skaistie mati staigā apkārt, uzlikti uz kādas svešas, lielas, resnas draņķa galvas."

Lora atteicās no domas kļūt par mūķeni, vismaz tā šķita; taču kurš gan varētu pateikt, ar ko viņa aizrausies nākamreiz? Viņai bija paaugstināta spēja ticēt. Viņa atstāja sevi atvērtu, uzticēja sevi, atdeva sevi, pakļāva sevi citu žēlastībai. Neliela neticības deva būtu noderējusi par pirmo aizsardzības līniju.

Nu bija aizritējuši vairāki gadi — itin kā izšķiesti mistera Ērskina dēļ. Tomēr man nevajadzētu teikt izšķiesti: no viņa es biju iemācījusies daudz, lai gan ne vienmēr to, ko viņš bija gribējis iemācīt. Kā piedevu prasmei melot un blēdīties es biju apguvusi pa pusei slēptu nekaunību un mēmu pretošanos. Es biju

uzzinājusi, ka atriebību nedrīkst sasteigt. Es biju iemācījusies, kā neļaut sevi pieķert.

Tikmēr bija sākusies Depresija. Biržas krahā tēvs nezaudēja daudz, tomēr savu tiesu pazaudēja. Un viņš zaudēja arī to rezervi, kura ļautu kļūdīties. Samazinoties pieprasījumam, viņam būtu vajadzējis slēgt fabrikas; viņam būtu vajadzējis noguldīt savu naudu bankā — uzkrāt to, kā darīja citi viņa stāvoklī. Tas būtu bijis pats prātīgākais. Taču viņš to nedarīja. Viņš nespēja. Viņš nespēja izmest savus vīrus no darba. Šiem saviem vīriem viņš bija uzticību parādā. Kas par to, ka daži no viņiem bija sievietes.

Aviljonā ieviesās trūkums. Ziemā mūsu guļamistabas kļuva aukstas, palagi izdila. Rīnija izgrieza tiem izvalkātos viducus, tad sašuva kopā malas. Vairākas istabas tika aizslēgtas; lielākā daļa kalpotāju tika atlaisti. Dārznieka vairs nebija, un dārzā zaglīgi ielavījās nezāles. Tēvs teica, ka viņam vajadzēšot mūsu palīdzību, lai tiktu galā — lai pārvarētu šo neveiksmju posmu. Mēs varot palīdzēt Rinijai mājassolī, viņš teica, ja jau mums tik ļoti nepatīkot latīņu valoda un matemātika. Mēs varot iemācīties, kā pastiept dolāru garāku. Praksē tas nozīmēja ēst vakariņās pupiņas vai sālītu mencu, vai truša gaļu un pašām lāpīt savas zeķes.

Lora liedzās ēst truša gaļu. Truši izskatoties pēc nodīrātiem bērniņiem, viņa sacīja. Esot jābūt cilvēkēdājam, lai tos ēstu.

Rīnija teica, ka tēva labsirdība nākot par sliktu viņam pašam. Viņa teica arī, ka tēvs esot pārlieku lepns. Vīrietim vajadzētu atzīt

savu sakāvi. Viņa gan nezinot, uz ko viss ejot, bet visticamākais iznākums esot galīgs posts.

Tagad man bija sešpadsmit gadu. Mana formālā izglītošanās — lai kāda būdama — nu bija galā. Es kaut ko gaidīju, bet ko? Kas ar mani notiks tālāk?

Rīnijai bija savs vaļasprieks. Viņa bija pasākusi lasīt žurnālu Mayfair, kur tika aprakstīti augstākās sabiedrības sarīkojumi, un smalko aprindu hroniku avīzēs — par kāzām, labdarības ballēm, greznībā pavadītām brīvdienām. Viņa iegaumēja veselus vārdu sarakstus — slavenību uzvārdus, izklaides kuģu un labu viesnīcu nosaukumus. Mani vajadzētu ievest sabiedrībā, viņa sacīja, ar visu,

kas tam piederas, — ar tējas pēcpusdienām, kur iepazīties ar svariņam mātēm no labākajām aprindām, ar pieņemšanām un šikiem izbraukumiem, ar svinīgiem deju vakariem, kuros jāielūdz tie jaunekļi, kuri būtu laba partija. Aviljonā atkal pulcētos labi ģērbti ļaudis kā vecajos laikos; spēlētu stīgu kvarteti, maurā liesmotu lāpas. Mūsu ģimene esot vismaz tikpat laba kā tās, kuru meitām tas viss nodrošināts, — tikpat laba, ja ne labāka. Tēvam būtu vajadzējis sataupīt bankā kādu summiņu tikai šim nolūkam vien. Kaut jel mana māte vēl būtu dzīva, Rīnija teica, tad viss būtu nokārtots, kā nākas.

Par to nu es šaubījos. Cik biju dzirdējusi par māti, tad viņa droši vien uzstātu, ka mani vajag sūtīt skolā — Almas dāmu koledžā vai kādā tamlīdzīgā smalkā, garlaicīgā iestādījumā —, lai es mācītos kaut ko noderīgu, taču tikpat garlaicīgu, piemēram, stenogrāfiju; bet šādu ievešanu sabiedrībā viņa būtu uzskatījusi par ārišķību. Viņai pašai tādas nebija bijis.

Vecāmāte Edīlija bija citāda un aizslīdējusi prom laikā pietiekami tālu, tāpēc es varēju viņu idealizēt. Viņa būtu veltījusi man pūles; viņa nebūtu skopojusies ne ar intrigām, ne ar izdevumiem. Es klimtu pa bibliotēku, pētīdama vecāsmātes attēlus, kuri joprojām karājās pie sienām: 1900. gadā eļļā gleznotu portretu, kurā viņai bija sfinksas smaids un kleita sakaltušu sarkanu rožu krāsā, ar dziļu izgriezumu, no kura spēji iznira viņas kailais kakls gluži kā roka no burvju mākslinieka aizkara; zelta ietvaros ieliktās melnbaltās fotogrāfijas, kurās viņa bija redzama gleznainās cepurēs vai rotājusies ar strausa spalvām, vai vakartērpos ar diadēmām un baltiem smalkādas cimdiem, viena vai kopā ar dažādām, tagad jau aizmirstām augstām amatpersonām. Viņa būtu apsēdinājusi mani sev līdzās un devusi man nepieciešamos padomus: kā ģērbties, ko teikt, kā uzvesties jebkurā gadījumā. Kā nekļūt smieklīgai — es jau biju sapratusi, ka šim nolūkam pastāv plašs līdzekļu klāsts. Par spīti tam, ka Rīnija nemitīgi okšķerējās pa smalko aprindu hroniku, viņa tomēr nezināja pietiekami daudz.

Pogu fabrikas pikniks

Darba svētku nedēļas nogale ir pienākusi un aizgājusi, atstājot upes virpuļos šūpojamies dažādas atbiras — plastmasas kausiņus un peldošas pudeles, un maigi plokošus balonus. Tagad savas tiesības pieteic septembris. Lai gan dienas vidū saule nav mazāk karsta, rītu pēc rīta tā uzlec vēlāk, vilkdama sev nopakaļ miglu, un vēsākajos vakaros sienāži čīgā griezīgi un ķērkstoši. Dārzā kuplo savvaļas asteres, iesakņojušās tur pirms kāda laika, — mazas un baltas, citas ir kuplākas, debesu krāsā, vēl citas ar rūsganiem kātiem, tumši violetas. Reiz, kad vēl mēdzu lāgiem pastrādāt dārzā, es būtu klasificējusi tās kā nezāles un izravējusi. Nu es vairs tā nešķiroju.

Tagad laiks ir labāks pastaigām, nav tik daudz spožuma un ņirboņas. Tūristu kļūst mazāk, un atlikušie vismaz ir pieklājīgi apģērbušies: vairs neredz ne gigantiskus šortus un platas sauļošanās kleitas, ne apsvilušus, sarkanus stilbus.

Šodien es devos uz Telšu laukumu. Es devos gan, bet, kad tiku pusceļā, garām ar auto brauca Maira un piedāvājās mani aizvest, un man kauns atzīties, ka es šo piedāvājumu pieņēmu: biju aizelsusies un jau aptvērusi, ka ejams pārāk tālu. Maira gribēja zināt, kurp es dodos un kādēļ, — aitu ganes instinktu viņa laikam būs mantojusi no Rīnijas. Es viņai pateicu, kurp; attiecībā uz nolūku es sacīju, ka gribu vēlreiz redzēt to vietu, veco laiku dēj. Pārāk bīstami, viņa teica: nekad nevar zināt, kas tur ložņā pa krūmiem. Viņa lika man nosolīties, ka sēdēšu uz parka soliņa, klajā vietā, un gaidīšu viņu. Viņa teica, ka pēc pusstundas atbraukšot man pakaļ.

Arvien vairāk un vairāk es jūtos kā vēstule — iemesta šeit, savākta tur. Tiesa — vēstule, kas nav adresēta nevienam.

Telšu laukumā nav nekā daudz, ko redzēt. Tā ir zemes josla starp ceļu un Zogsas upi — kāds akrs vai divi —, apaugusi ar kokiem un plušķainiem brikšņiem, pavasaros pilna ar odiem no dumbrainajām lāmām zemes strēles viduci. Turp medībās dodas gārņi; dažreiz var dzirdēt to aizsmakušos saucienus, it kā kāds ar nūju skrāpētu raupju skārdu. Lāgiem apkārt blandās daži putnu vērotāji, allaž sērīgi, itin kā meklētu kaut ko pazaudētu.

Ēnās sudrabaini pazib cigarešu paciņas, mētājas bālie, saplakušie lietotu kondomu gumi un papīra mutautiņu četrstūri, lietū sairuši mežģīnēs. Suņi un kaķi iezīmē savu teritoriju, koku pavēnī ielavās kāri pārīši, lai gan to ir mazāk nekā senāk, — tagad ir tik daudz citu iespēju. Vasarā zem biezākajiem krūmiem gul dzērāji, un pusaudži dažreiz iet tur uzsmēķēt un iešņaukt to, ko nu viņi smēķē un šņauc. Tur var uziet sveču galus, piededzinātas karotes un reizumis kādu aizsviestu šļirci. To visu es dzirdu no Mairas, kura domā, ka tas esot

kauns un negods. Viņa zina, kam paredzēti sveču gali un karotes: tie ir narkomānu piederumi. Kā rādās, netikums ir visur. Et in Arcadia ego.

Pirms gadiem desmit vai divdesmit tika mēģināts savest šo apvidu kārtībā. Tur tika uzstādīta zīme — Pulkveža Pārkmena parks, kas izklausījās muļķīgi, — un novietoti trīs rupji tēsti piknika galdi un plastmasas atkritumu konteiners, un divas portatīvās tualetes kabīnes, apgalvojot, ka tas viss domāts pilsētas viesu ērtībām, lai gan tie labprātāk tempa savu alu un izmētāja atkritumus kādā citā vietā ar labāku skatu uz upi. Tad daži uz šaudīšanos nadzīgi puiši izmantoja uzrakstu, lai vingrinātos šaut mērķī, galdus un tualetes aizvāca provinces pārvalde — tam bija kaut kāds sakars ar budžetu —, un atkritumu konteiners ne reizi netika iztukšots, toties to bieži izlaupīja jenoti; tāpēc tika aizvākts arī tas, un tagad šī vieta atgūst agrāko izskatu.

Par Telšu laukumu to sauc tāpēc, ka šeit reiz tika rīkotas reliģiskās nometnes ar lielām teltīm, kādās mēdz rādīt cirku, un ar dedzīgiem, importētiem sludinātājiem. Tajos laikos šī vieta bija labāk kopta vai vismaz pamatīgāk nobradāta. Mazi, ceļojoši gadatirgi uzstādīja te savas būdas un rīkoja izjādes, un piesēja savus ponijus un ēzelīšus, uz šejieni vijās svētku gājieni, lai izjuktu un sadalītos piknikos. Šī bija vieta, kur sapulcēties jebkura veida brīvdabas sarīkojumos.

Šeit mēdza rīkot arī Ceisa un Dēlu Darba svētku svinības. Tas bija formālais nosaukums, bet ļaudis to dēvēja vienkārši par pogu fabrikas pikniku. Tas vienmēr notika sestdienā pirms oficiālās Darba svētku pirmdienas ar nopietnām runām, maršējošiem orķestriem un paštaisītiem karogiem. Šeit bija baloni un karuselis, un nekaitīgas, muļķīgas spēles — skriešanās maisos, olu nešana karotēs, stafetes sacīkstes, kur nūjiņas vietā tika izmantots burkāns. Dziedāja bārddziņu kvarteti — un ne pārāk slikti; skautu taurētāji nopūta kādu meldiņu vai divus; bērnu grupiņas dejoja skotu kalniešu dančus un īru stepu uz paaugstinātas koka platformas, līdzīgas boksa ringam, par mūziku gādāja uzvelkamais gramofons. Notika Visskaistāk ģērbtā sunīša konkurss un arī zīdaiņu skaistumkonkurss. Cienastā bija kukurūzas vālītes, kartupeļu salāti, hotdogi. Dāmu Palīgspēki rīkoja kūku izpārdošanu kādam labdarīgam mērķim, piedāvājot pīrāgus, cepumus un tortes, un burciņas ar ievārījumu, pikanto mērci un marinējumiem, uz katras burciņas bija etiķete ar vārdu: Rodas gardums, Pērles plūmju kompots.

Notika vispārēja plosīšanās — īsts jampadracis. Pār leti netika pasniegts nekas stiprāks par limonādi, bet vīri ņēma līdzi blašķes, un, iestājoties krēslai, varēja gadīties pa kādam ķiviņam, aiz kokiem varbūt atskanēja klaigas un neganti smiekli, kam sekoja šļakstināšanās gar krastu, kad kāds vīrietis vai jauns puisis bija iemests ūdenī ar

visām drēbēm vai varbūt bez biksēm. Zogsa te bija pietiekami sekla, tāpēc nenoslīka gandrīz neviens. Kad satumsa, sākās uguņošana. Šī piknika ziedu laikos — vai vismaz tajā posmā, kuru es atceros kā ziedu laikus, — notika arī tautiska dejošana pa četriem pāriem vijoļu pavadījumā. Taču tajā gadā, kuru atceros tagad, proti, 1934. gadā, ar šāda veida pārmērīgu jautrošanos bija cauri.

Ap trijiem pēcpusdienā tēvs noturēja runu, stāvēdams uz stepa dejotāju paaugstinājuma. Šī runa vienmēr bija īsa, taču vecākie vīri klausījās uzmanīgi; un arī sievietes tāpat, jo viņas vai nu pašas strādāja tēva kompānijā, vai bija precējušās ar kādu viņa strādnieku. Kad laiki kļuva grūtāki, pat jaunākie vīrieši sāka ieklausīties šai runā; pat meitenes vasaras kleitiņās, ar puskailiem delmiem. Runā nekad netika pateikts daudz, taču tajā varēja lasīt starp rindiņām. "Pamats gandarījumam" bija labi; "iemesls optimismam" bija slikti.

Togad laiks bija karsts un sauss, jau pārlieku ilgi. Svētkos nebija tik daudz balonu kā parasti; nebija karuseļa. Kukurūzas vālītes bija pārāk vecas, graudi krunkaini kā pirkstu locītavas; limonāde bija ūdeņaina, hotdogi drīz izbeidzās. Tomēr Ceisa fabrikās nebija pārtraukta ražošana, vēl ne. Tā bija gausāka, taču netika pārtraukta.

Tēvs četras reizes pateica "iemesls optimismam", bet "pamats gandarījumam" nepateica nevienu vienīgu reizi. Viņam tika veltīti bažīgi skatieni.

Kad mēs ar Loru bijām mazākas, mums loti patika šis pikniks; tagad tas mums vairs nepatika, taču būt tur klāt bija mūsu pienākums. Mums bija augstu jātur ģimenes karogs. Tas mums bija iedvests kopš agras bērnības: māte vienmēr bija turp gājusi, lai cik slikti arī juzdamās.

Kad māte bija nomirusi un mūsu pieskatīšanu pārņēma Rīnija, viņa pievērsa ārkārtīgu uzmanību mūsu apģērbam, kas paredzēts šai dienai: tas nedrīkstēja būt pārāk ikdienišķs, jo tā būtu nievājoša attieksme, it kā mums būtu vienalga, ko par mums domā pilsētas ļaudis; bet nebija brīv arī pārlieku uzcirsties, jo tas būtu pārāk kundziski. Tagad mēs bijām pietiekami lielas, lai pašas izraudzītos sev drēbes, — man nupat bija apritējuši astoņpadsmit, Lorai bija četrpadsmit ar pusi, — taču mums vairs nebija tik plaša izvēle. Mūsu mājā allaž bija skausta pārliecīga greznības izrādīšana, tomēr mums piederēja tas, ko Rīnija dēvēja par svētdienas drēbēm; bet pēdējā laikā greznības definīcija bija sašaurinājusies tik ļoti, ka apzīmēja jebko jaunu. Gatavodamās piknikam, mēs abas uzvilkām savus zilos, kupli krokotos svārkus un baltās blūzes, pirktas iepriekšējā vasarā. Lora uzlika manu cepuri, trīs sezonas vecu; es pati uzliku pagājušā gada cepuri, nomainījusi tai lenti.

Loru tas acīmredzot neuztrauca. Toties mani gan. Es to pateicu, un Lora sacīja, ka es esot ārišķīga.

Mēs noklausījāmies runu. (Vismaz es klausījos. Lora bija ieņēmusi klausīšanās pozu — acis platas, galva uzcītīgi pieliekta sānis —, bet nekad jau nevarēja zināt, ko īsti viņa dzird.) Tēvam vienmēr bija izdevies tikt galā ar šo runu, lai ko viņš būtu dzēris, taču šoreiz viņš klupa pār vārdiem. Viņš pacēla drukāto tekstu tuvāk pie veselās acs, tad atvirzīja tālāk, skatīdamies uz to tik izbrīnīti, it kā tas būtu rēķins par kaut ko tādu, ko viņš nemaz nav pasūtinājis. Viņa drēbes agrāk bija elegantas, pēc tam bija elegantas, taču apnēsātas, bet tai dienā jau robežojās ar izdilumu. Mati spurojās ap ausīm, tos būtu derējis apcirpt; viņš šķita notrenkāts — pat izmisīga niknuma pārņemts kā lielceļa laupītājs, kas piespiests pie sienas.

Aplausi pēc runas atskanēja tikai pienākuma pēc, tad daži vīri sastājās ciešos pulciņos un klusināti sarunājās savā starpā. Citi apsēdās koku paēnā uz paklātām jakām vai segām vai atgūlās, uzseguši uz sejas mutautu, un iesnaudās. Tā rīkojās tikai vīrieši; sievietes palika nomodā, modras. Mātes aizveda savus mazos bērnus pie upes, lai viņi tur paplunčātos mazajā, smilšainajā sērē. Mazliet nomaļus bija sākusies beisbola spēle, saceļot putekļu mākoni; to gurdi vēroja skatītāju bariņš.

Es devos palīdzēt Rīnijai kūku izpārdošanā. Kam tika ziedoti ienākumi? Vairs neatceros. Taču tagad es šādi palīdzēju ik gadu — tas tika no manis gaidīts. Sacīju Lorai, ka arī viņai vajadzētu nākt, bet viņa izlikās, ka nav to dzirdējusi, un lēni soļoja prom, šūpodama cepuri, ko turēja aiz platās malas.

Es ļāvu viņai iet. Man bija uzdots paturēt viņu acīs: manis dēļ Rīnija naktīs varēja gulēt mierīgi, bet Lora, pēc viņas domām, pārlieku viegli uzticējās, bija pārlieku laipna pret svešiniekiem. Balto vergu tirgotāji uzglūnēja vienmēr, un Lora, gluži dabiski, varēja kļūt par viņu laupījumu. Viņa varēja iekāpt svešā automašīnā, atvērt nepazīstamas durvis, šķērsot nepareizo ielu, un cauri ar viņu būtu, jo viņa neievēroja robežas, vismaz ne tur, kur tās ievēro citi cilvēki, un viņu nebija iespējams arī brīdināt, jo tādus brīdinājumus viņa nesaprata. Nebija tā, ka viņa neņemtu vērā noteikumus: viņa tos vienkārši aizmirsa.

Man bija apnicis paturēt Loru acīs, turklāt viņa to nemaz nenovērtēja. Man bija apnicis atbildēt par viņas misēkļiem, par viņas nespēju izpildīt prasības. Man bija apnicis būt par viņu atbildīgai, un punkts. Es gribēju braukt uz Eiropu vai uz Ņujorku, vai pat uz Monreālu — iet uz naktsklubiem, uz saviesīgiem vakariem, uz visām tām aizraujošajām vietām, kas bija pieminētas Rīnijas smalko aprindu žurnālos, — taču es biju vajadzīga mājās. Vajadzīga mājās, vajadzīga mājās — tas skanēja kā spriedums par mūža ieslodzījumu. Vēl ļaunāk — kā dziesma pie kapa. Es biju iestrēgusi Taikonderogā, lepnajā bastionā, kura simboli bija neizturami banālās pogas un siltās

apakšbikses par pazemināt cenu taupīgiem pircējiem. Es te grimšu kā purvā, nekas nekad man neatgadīsies, un beigās es pārvērtīšos par tādu pašu vecmeitu kā Vijoles jaunkundze, nožēlotu un izsmietu. Sirds dziļumos es baidījos tieši no tā. Es gribēju atrasties kaut kur citur, bet neredzēju veidu, kā turp nokļūt. Lāgiem pieķēru sevi ceram, ka mani nolaupīs balto vergu tirgotāji, kaut arī tiem nemaz neticēju. Tā vismaz būtu kāda pārmaiņa.

Virs kūku galda bija sauljums, un preces no mušām sargāja trauku dvieļi vai sviestpapīra loksnes. Rīnijas artava šai izpārdošanai bija pirāgi, un tas nu nebija tāds ēdiens, kurš viņai jebkad būtu padevies īpaši meistarīgi. Viņas pirāgiem bija līmjains, neizcepies pildījums, garoza blīva, bet elastīga, gluži kā bēškrāsas brūnaļģes vai lielas, sīkstas sēnes. Labākos laikos šos pirāgus pirka itin labi — tie tika uzskatīti par rituāla priekšmetiem, nevis par ēdamlietām kā tādām —, taču šodien to pārdošana neritēja necik raiti. Naudas krājums bija trūcīgs, un apmaiņā pret to ļaudis gribēja iegūt kaut ko tādu, ko tiešām varētu apēst.

Es stāvēju aiz galda, un Rīnija klusinātā balsī atstāstīja man jaunākās ziņas. Kaut gan saule vēl augstu, četri vīri jau esot iesviesti upē — un nebūt ne pa jokam. Izcēlušies strīdi, kam sakars ar politiku, Rīnija teica; tikušas paceltas balsis. Pie upes ne tikai izspēlēti parastie rupjie joki, bet sākušies arī kautiņi. Elvuds Marijs esot pat notriekts gar zemi. Viņš bija galvenais redaktors nedēļas avīzei, ko mantojis no divām avīžu Mariju paaudzēm: lielāko daļu teksta sarakstīja pats un arī fotografēja savam laikrakstam. Par laimi, viņš nebija iekritis ūdenī, tad būtu pagalam viņa fotokamera, kas, lai arī lietota, bija maksājusi krietnu žūksni, kā bija zināms Rīnijai. Marijam asiņoja deguns, un viņš sēdēja zem koka ar limonādes glāzi rokā, divas sievietes rosījās viņam apkārt ar samitrinātiem mutautiņiem; šeit stāvēdama, es varēju viņu saskatīt.

Vai tas kautiņš bijis politisks? To Rīnija nezināja, taču ļaudīm neesot paticis, ka Marijs noklausās, ko viņi runā. Turīgos laikos Elvuds Marijs tika uzskatīts par muļķi un varbūt arī par to, ko Rīnija dēvēja par mīksto, — nu jā, viņš nebija precējies, un viņa gados tas noteikti kaut ko nozīmēja, — tomēr pieklājības robežās viņš tika paciests un pat novērtēts, ja vien sabiedrības notikumu hronikā uzskaitīja visus vārdus un uzvārdus, uzrakstītus bez kļūdām. Taču tagad nebija turīgi laiki, un Elvuds Marijs bija ziņkārīgāks, nekā pašam nāktu par labu. Neviens tak negrib, lai par viņu liek avīzē katru sīkumu, teica Rīnija. To nevēlētos neviens, kurš ir pie pilna prāta.

Es pamanīju tēvu, kurš savā' greizajā gaitā staigāja starp strādniekiem. Strupi, kā paradis, viņš pamāja ar galvu te vienam, te otram; šķita, ka šai mājienā galva viņam pavirzās atpakaļ, nevis uz priekšu. Melnais acs apsējs grozījās šurpu turpu; pa gabalu tas

izskatījās kā caurums galvā. Ūsas izliecās virs mutes kā tumšs, sāniski pagriezts ziloņa ilknis, kurš šad un tad savilkās tādā vaibstā, ko viņš pats droši vien uzskatīja par smaidu. Rokas viņš bija paslēpis kabatās.

Viņam līdzās soļoja jaunāks vīrietis, augumā mazliet garāks par tēvu, taču atšķirībā no tēva viņam nebija ne burzījumu, ne asu stūru. Prātā nāca vārds spodrs. Galvā viņam bija akurāta panama, mugurā linu uzvalks, kurš bija tik svaigs un tīrs, ka šķita izstarojam gaismu. Bija skaidrs kā diena, ka viņš nav no šīs pilsētas.

"Kas tas par vīrieti tēvam blakus?" es jautāju Rīnijai.

Rīnija nemanāmi uzmeta viņiem acis, tad īsi iesmējās. "Tas ir misters Karaliski Klasiskais, kā dzīvs. Tam nu gan pietiek nekaunības!"

"Tā jau es domāju, ka tas ir viņš," es teicu.

Misters Karaliski Klasiskais bija Ričards Grifens no Toronto Karaliskās Klasiskās trikotāžas kompānijas. Mūsu strādnieki — tēva strādnieki — izsmējīgi saukāja to par Karalisko Klasisko plikotāžu, jo misters Grifens bija ne tikai tēva galvenais konkurents, viņš bija arī sava veida ienaidnieks. Presē misters Grifens bija uzbrucis tēvam par viņa pārlieku iecietīgo attieksmi pret bezdarbniekiem, pret Palīdzības fondu un pret sociālistiem vispār. Un arī pret arodbiedrībām, — gluži nepelnīts apvainojums, jo Taikonderogā nekādu arodbiedrību nebija un visi zināja, cik miglaini ir tēva uzskati par tām. Taču tagad nez kāda iemesla dēļ tēvs bija ielūdzis Ričardu Grifenu uz vakariņām Aviljonā, pēc piknika, turklāt uzaicinājis viņu pēdējā mirklī. Tikai pirms četrām dienām.

Rīnijai šis misters Grifens bija uzkritis kā sniegs uz galvas. Katram taču zināms, ka ienaidnieki ciemos jāsaņem ar vēl lielāku godu nekā draugi, un četras dienas nebija pietiekami ilgs laiks, lai viņa sagatavotos šādam notikumam, sevišķi ņemot vērā, ka nekas tāds, ko varētu saukt par smalkām vakariņām, Aviljonā nebija pieredzēts kopš vecāsmātes Edīlijas laikiem. Tiesa, Kallija Ficsimonsa nedēļas nogalēs dažreiz atveda līdzi draugus, bet tas bija kas cits, jo tie jau bija tikai mākslinieki un tiem vajadzētu justies pateicīgiem par visu, ar ko viņus pacienā. Dažreiz naktī viņiem varēja uzdurties virtuvē, kur viņi siroja pa pieliekamo, no maltīšu atlikumiem meistarodami sev sendvičus. Caurbiras, tā viņus dēvēja Rīnija.

"Lai nu kā, šitais ir jaunbagātnieks," Rīnija nikni noteica, pētīdama Ričardu Grifenu. "Paskat, kas par modīgām biksēm." Viņai nebija piedošanas ne pret vienu, kurš kritizēja tēvu (tas ir — ne pret vienu, atskaitot sevi pašu), un viņa dusmojās uz tiem, kuri tika uz augšu un pēc tam tēloja, ka par galvastiesu pārspēj sava līmeņa ļaudis — ko nu Rīnija par tādiem uzskatīja; un visiem tak bija zināms, ka Grifeni ir prasti kā zirga dekis, vismaz tāds bijis viņu vectēvs. Pie savām fabrikām viņš ticis, apkrāpdams žīdus, tā divdomīgā tonī paziņoja Rīnija — vai tas viņas izpratnē bija kāds varoņdarbs? —

tomēr viņa nevarot pateikt, tieši kā viņš to izdarījis. (Godīgi sakot, šo Grifenu kauna traipu Rīnija varēja būt izdomājusi pati. Dažreiz viņa piedēvēja ļaudīm tādu pagātni, kāda tiem, pēc viņas domām, pienācās.)

Nopakaļ tēvam un misteram Grifenam gāja Kallija Ficsimonsa kopā ar kādu sievieti, kura, manuprāt, bija Ričarda Grifena sieva — diezgan jauna, slaida, moderni ģērbusies plandošā, caurspīdīgā oranžas nokrāsas muslīnā, kas plūsmoja viņai apkārt kā ūdeņainas tomātu zupas tvaiki. Viņas krāšņā platmale bija zaļa, tāpat kā augstpapēžu siksniņkurpes un tīmeklīgi smalkā šalle, apvīta ap kaklu. Piknikam viņa bija uzcirtusies par daudz. Kamēr es skatījos, viņa apstājās, pacēla vienu pēdu un pār plecu atskatījās, vai nekas nav pielipis pie kurpes papēža. Es cerēju, ka ir. Tomēr reizē nodomāju, cik jauki būtu, ja man piederētu šādas skaistas drēbes, šādas grēcīgas jaunbagātnieču drēbes, nevis tikumīgie, vecmodīgie, noplukušie apģērba gabali, ko mēs tolaik valkājām, trūkuma spiestas.

"Kur ir Lora?" pēkšņā trauksmē noprasīja Rīnija.

"Nav ne jausmas," es attraucu. Biju pasākusi strupi atcirst Rīnijai, it īpaši tādās reizēs, kad viņa centās mani izrīkot. Tu man neesi nekāda māte — šis teiciens bija kļuvis par manu iznīcinošāko atbildi.

"Tev nu gan vajadzētu būt tik prātīgai, lai neizlaistu viņu no acīm," Rīnija teica. "Te var blandīties kaszinkas." Kaszinkas bija viens no viņas bubuļiem. Nekad nevarēja paredzēt, kur šis kaszinkas var ielauzties, ko nozagt, kādus nedarbus pastrādāt.

Es atradu Loru sēžam zālītē zem koka un sarunājamies ar kādu jaunu vīrieti — ar vīrieti, nevis zēnu —, ar diezgan melnīgsnēju vīrieti gaišā platmalē. Viņa stils bija nenosakāms — viņš nebija fabrikas strādnieks, taču nekas cits arī ne, vismaz nekas noteikts. Un bez kaklasaites, — tiesa, šeit taču bija pikniks. Zils krekls ar mazliet apdilušiem aproču stūrīšiem. Ekspromts, proletāriešu maniere. Tolaik to piekopa daudz jaunu vīriešu — daudz universitātes studentu. Ziemā viņi valkāja adītas vestes ar līmeniskām svītrām.

"Sveika," Lora teica. "Kur tu paliki? Tā ir mana māsa Airisa, šis ir Alekss."

"Misters…?" es jautājoši iesāku. Kāpēc Lora jau uzrunā viņu vārdā?

"Alekss Tomass," jaunais vīrietis sacīja. Viņš izturējās pieklājīgi, taču piesardzīgi. Piecēlies no zāles, viņš sniedza man roku, un es to saņēmu. Pēc tam gluži neviļus apsēdos viņiem blakus. Likās — tas ir pats prātīgākais, lai pasargātu Loru.

"Mister Tomas, jūs acīmredzot neesat šejienietis?"

"Tas tiesa. Es šeit esmu ciemos." Pēc valodas varēja spriest, ka viņš ir no tiem jaunekļiem, kurus Rīnija dēvētu par krietniem, ar to domādama, ka viņš nav nabags. Tomēr bagāts arī ne.

"Viņš ir Kallijas draugs," Lora teica. "Viņa nupat bija šeit un iepazīstināja mūs. Abi ir atbraukuši ar vienu vilcienu." Lora skaidroja mazliet par daudz.

"Vai tu satiki Ričardu Grifenū?" es jautāju Lorai. "Viņš bija kopā ar tēvu. Tas, kurš ieradīsies uz vakariņām."

"Ričards Grifens, tas strādnieku sviedrētavu magnāts?" jauneklis vaicāja.

"Alekss — misters Tomass daudz zina par seno Ēģipti," Lora sacīja. "Viņš man stāstīja par hieroglifiem." Viņa paskatījās uz jaunekli. Nekad nebiju redzējusi, ka viņa uz kādu lūkotos šādi. Iztrūcināta, apžilbuši? Grūti atrast apzīmējumu tādam skatienam.

"Tas izklausās interesanti," es teicu. Pati dzirdēju, ka vārdu interesanti izrunāju tik vīzdegunīgi, kā ļaudis lāgiem paraduši. Man vajadzēja atrast kādu veidu, kā šim Aleksam Tomasam pateikt, ka Lorai ir tikai četrpadsmit gadu, taču prātā nenāca nekas tāds, kas nesadusmotu Loru.

Alekss Tomass no krekla krūškabatas izvilka cigarešu paciņu — Craven A, cik atceros. Paņēma vienu cigareti. Mazliet nobrīnījos, ka viņš smēķē pirktās, — tas nesaskanēja ar viņa kreklu. Cigaretes paciņās bija greznība: fabrikas strādnieki savus smēķus uztina paši, daži ar vienu roku.

"Paldies, labprāt," es sacīju. Līdz šim biju izsmēķējusi tikai dažas cigaretes, tās pašas slepus, nočieptas no sudraba šķirstiņa, kas stāvēja uz klavierēm. Viņš cieši paskatījās manī, ko es droši vien arī biju gribējusi panākt, tad piedāvāja paciņu. Pret īkšķa nagu uzrāva sērkociņu, sniedza to man.

"Tā jums nevajadzētu darīt," sacīja Lora. "Ja nu jūs aizdegaties."

Mūsu priekšā nostājās Elvuds Marijs, atkal stalts un mundrs. Krekla priekša joprojām bija mikla, ar sārtiem plankumiem tajās vietās, no kurām sievietes ar slapjiem mutautiem bija centušās iztīrīt asinis; nāsu iekšpuse vīdēja tumši sarkana.

"Sveicināti, mister Marij," Lora teica. "Vai ar jums viss kārtībā?"

"Daži puiši bija mazliet aizrāvušies," Elvuds Marijs sacīja tik kautri, it kā atzītos, ka ieguvis kādu balvu. "Tas viss jau tikai joka pēc. Vai drīkstu?" Un viņš mūs nofotografēja ar savu smalko kameru. Viņš vienmēr jautāja Vai drīkstu, pirms knipsēja kādu savai avīzei, taču nekad nenogaidīja atbildi. Alekss Tomass pacēla roku, kā gribēdams viņu atgaiņāt.

"Abas šīs burvīgās dāmas es, protams, pazīstu," Elvuds Marijs viņu uzrunāja, "bet kāds ir jūsu vārds?"

Te pēkšņi klāt bija Rīnija. Cepure noslīdējusi šķībi, pati pietvīkusi un aizelsusies. "Tēvs jūs meklē pa visām malām," viņa pavēstīja.

Es zināju, ka tas nav tiesa. Tomēr mums ar Loru nācās piecelties no koka paēnas, nopurināt svārkus un tecēt viņai līdzi kā rātniem

pīlēniem.

Alekss Tomass pamāja mums ardievas. Tas bija sardonisks mājiens, tā vismaz man šķita.

"Vai jums no tiesas nav prāta?" Rīnija rājās. "Vārtāties pa zāli, Dievs vien zina, ar ko. Un, Dieva dēļ, Airisa, met nost to cigareti, tu neesi nekāda paklīdene. Ja nu tevi ierauga tēvs?"

"Tēvs pats pīpē kā skurstenis," es attraucu, cerēdama, ka tonis ir nekaunīgs.

"Tas ir kas cits," Rīnija noteica.

"Misters Tomass," ierunājās Lora. "Misters Alekss Tomass. Viņš studē teoloģiju. Vismaz vēl nesen studēja," viņa pedantiski piezīmēja. "Viņš zaudēja ticību. Sirdsapziņa neļāva viņam turpināt."

Alekša Tomasa sirdsapziņa acīm redzami bija atstājusi ļoti lielu iespaidu uz Loru, taču Rīniju tā neietekmēja nemaz. "Un ko tad viņš dara tagad?" viņa noprasīja. "Gan jau kaut ko aizdomīgu, kā es te stāvu. Viņam ir neuzticams skatiens."

"Un vispār, kas tad tur slikts?" es jautāju Rīnijai. Viņš man nebija paticis, tomēr patlaban tiesa tika spriesta aizmuguriski.

"Drīzāk pavaicāsim, kas tur labs," Rīnija sacīja. "Šitā ripināties pa zāli visu acu priekšā." Viņa vairāk runāja ar mani, nevis ar Loru. "Nu, vismaz svārki jums bija apspraudīti ap ceļiem." Rīnija teica, ka, esot divatā ar vīrieti, ceļgali meitenei jānovieto tā, lai starp tiem varētu noturēt desmitcentu monētu. Viņa mūždien baiļojās, ka cilvēki — vīrieši — varētu ieraudzīt mūsu kājas, proti, to daļu, kas atrodas virs ceļgala. Par sievietēm, kuras atļāvās rādīt kājas, viņa sacīja: Priekškars pacelts, kur izrāde? Vai: Tad. jau tikpat labi varētu uzlikt izkārtni. Vai vēl žultaināk: Viņa jau taisni uzprasās, nu, tad dabūs, ko pelnījusi, — vai, ļaunākajos gadījumos: Sitā nudien piesauc nelaimi.

"Mēs neripinājāmies," iebilda Lora. "Tur nemaz nebija nogāzes."

"Ripinājāties vai neripinājāties, jūs tāpat saprotat, ko es domāju!" Rīnija atcirta.

"Mēs nedarījām neko," es teicu. "Mēs sarunājāmies."

"Tas nav svarīgi," Rīnija palika pie sava. "Cilvēki jūs redzēja."

"Kad nākamreiz nedarīsim neko, mēs paslēpsimies krūmos," es sacīju.

"Starp citu, kas viņš tāds ir?" Rīnija noprasīja, kā parasti nelikdamās dzirdam manu izaicinošo piezīmi, jo tagad pret tādām vairs nespēja cīnīties. Kas viņš tāds ir nozīmēja Kas ir viņa vecāki.

"Viņš ir bārenis," Lora atbildēja. "Viņu adoptēja no bāreņu patversmes. Viņu adoptēja prezbiteriešu mācītājs un viņa sieva." Šādas ziņas viņa, cik redzams, bija izvilinājusi no Alekša Tomasa loti īsā laikā, taču tā bija viena no viņas prasmēm, ja tā to var nosaukt, — viņa vienkārši uzdeva jautājumus, tik personiskus, par kādiem mums bija mācīts, ka tie ir nepiedienīgi, un turpināja izvaicāt tikmēr, līdz

sarunbiedrs no kauna vai sašutuma bija spiests apklust un vairs neatbildēja.

"Bārenis!" Rīnija iesaucās. "Viņš varētu būt kaszinkas!"

"Kas tad vainas bāreņiem?" es jautāju. Es labi sapratu, kas tiem vainas Rīnijas izpratnē: bāreņi nezināja, kas ir viņu tēvs, un tas darīja viņus neuzticamus vai pat pārvērta pilnīgos deģenerātos. Grāvī dzimis, tā to mēdza apzīmēt Rīnija. Grāvī dzimis, uz sliekšņa pamests.

"Tiem nevar uzticēties," Rīnija sacīja. "Tie ielīdīs visur. Tie jau robežas nepazīst."

"Lai nu kā," pavēstīja Lora, "es ielūdzu viņu uz vakariņām."

"Nu, tas nu ir kronis visam," Rīnija noteica.

Klaipu dēvējas

Dārza galā aiz žoga aug savvaļas plūmju koks. Tas ir vecs, mezglains, uz zariem melni māzeru izciļņi. Volters saka, to vajadzētu nocirst, bet es esmu norādījusi, ka, formāli ņemot, tas koks nemaz nav mans. Jebkurā gadījumā — tas man ir mīļš. Katru pavasari tas zied, nelūgts, nekopts; vēlā vasarā tas birdina manā dārzā plūmes — mazas, zilas, ovālas, noputējušas ar ziedputekšņiem. Tāds dāsnums. Šorīt salasīju pēdējās, vēja notriektās — nedaudzās, ko man atstājušas vāveres, jenoti un apreibušas lapsenes, — un kāri apēdu tās, sula no plūmju ievainotās miesas notraipīja man zodu kā asinis. Es to neievēroju, līdz pie manis iegriezās Maira ar kārtējo tunča sautējumu. Apžēliņ, viņa sacīja un aizelsusies iesmējās savus putna smieklus. Ar ko tu esi kāvusies?

Šīs Darba svētku vakariņas es atceros visos sīkumos, jo tā bija vienīgā reize mūžā, kad mēs visi atradāmies vienā istabā.

Telšu laukumā joprojām turpinājās līksmošanās, bet ne tādā veidā, lai gribētos būt tur tuvu klāt, jo lētie un stiprie dzērieni, lai arī slepeni, nu tika patērēti pilnā sparā. Mēs ar Loru bijām aizgājušas no turienes jau agri, lai palīdzētu Rīnijai gatavoties vakariņām.

Šī gatavošanās bija risinājusies jau vairākas dienas. Tiklīdz saņēmusi ziņu par gaidāmajām viesībām, Rīnija bija sameklējusi savu vienīgo pavārgrāmatu — Fannijas Meritas Fārmeres Bostonas kulinārijas skolas pavārgrāmatu. Patiesībā tā nemaz nepiederēja viņai: tā bija piederējusi vecaimātei Edīlijai, kura — protams, kopā ar savām dažādajām virējām — bija meklējusi tajā padomu, plānodama vakariņas ar divpadsmit ēdieniem. Rīnija bija grāmatu mantojusi, taču ikdienā nelietoja — pati apgalvodama, ka tas viss jau esot viņai galvā. Tomēr šoreiz runa bija par kaut ko īpaši smalku.

Es biju lasījusi šo pavārgrāmatu vai vismaz ieskatījusies tajā tādās dienās, kad romantizēju savu vecomāti. (Tagad es jau biju no tā atteikusies. Es zināju, ka viņa tikai būtu likusi man ceļā šķēršļus tāpat, kā darīja Rīnija un tēvs, tāpat kā darītu mana māte, ja nebūtu nomirusi. Visu vecāku cilvēku dzīves mērķis bija likt man ceļā šķēršļus. Nekam citam viņi nenodevās.)

Pavārgrāmatai bija vienkārši vāki nopietnā sinepju krāsā, un arī iekšpusē bija aprakstītas vienkāršas norises. Fannija Merita Fārmere bija nežēlīgi pragmatiska — nesatricināma savā strupajā Jaunanglijas manierē. Pieņemdama, ka lasītājs nezina itin neko, viņa arī sāka no nekā: "Dzērieni ir dažādi. Ūdens ir dzēriens, kuru cilvēkam dāvā daba. Visos dzērienos ir augsts ūdens procents, tāpēc par to derīgajām īpašībām uzskatāmas šādas: I. Slāpju dzesēšana. II. Ūdens ievadīšana asinsrites sistēmā. III. Ķermeņa temperatūras regulēšana. IV. Palīdzība

ūdens izvadīšanā. V. Barošana. VI. Nervu sistēmas un dažādu orgānu stimulēšana. VII. Medicīniski mērķi," — un tā tālāk.

Garša un bauda neietilpa viņas sarakstos, taču pašā grāmatas sākumā bija dīvains Džona Raskina epigrāfs:

Ēdienu gatavošana — tā ir Mēdejas un Kirkes, Helēnas un Sābas ķēniņienes prasme. Tās ir zināšanas par visām zālītēm un augļiem, balzamiem un garšvielām, par visu, kas dziedinošs un salds laukos un birzēs un gards ēdienos. Tā ir rūpība un izdoma, laba griba un laikus sagādāti piederumi. Tā ir jūsu vecmāmiņu taupība un moderno ķīmiķu zinība; tā ir izmēģināšana bez izšķērdēšanas; tas ir angļu pamatīgums un franču un arābu viesmīlība; un, īsos vārdos sakot, tas nozīmē, ka jums ir jābūt nevainojamām un allaž dāmām — klaipu devējām.

Man bija grūti iztēloties Trojas Helēnu priekšautā, piedurknes atrotītas līdz elkoņiem, uz vaiga miltu traips; un, cik es zināju par Kirki un Mēdeju, tad vienīgais, ko viņas jebkad vārījušas, bija burvju dzērieni, lai noindētu savus tiešos mantiniekus vai pārvērstu vīriešus par cūkām. Kas attiecas uz Sābas ķēniņieni, tad es šaubījos, vai viņa savā mūžā ir uzgrauzdējusi kaut vai maizes gabaliņu. Es prātoju, kur gan misters Raskins smēlies šos savādos priekšstatus — gan par dāmām, gan par ēdienu gatavošanu. Tomēr šāds iedomu tēls droši vien būs šķitis valdzinošs krietni daudzām vidussķiras sievietēm manas vecāsmātes laikos. Viņām vajadzēja izturēties nosvērti, būt nepieejamām, pat karaliskām un tomēr pārzināt mistiskas un potenciāli nāvējošas receptes un būt spējīgām iesvelt vīriešos viskvēlākās kaislības. Un turklāt vēl būt nevainojamām un allaž dāmām — klaipu devējām. Augstsirdīga dāsnuma dāvātājām.

Vai kāds jelkad bija uztvēris kaut ko tādu nopietni? Mana vecāmāte jau nu noteikti. Lai to saprastu, vajadzēja tikai paskatīties uz viņas portretiem — uz šo smaidu kā kaķim, kurš notiesājis kanārijputniņu, uz šiem puspievērtajiem plakstiem. Par ko viņa sevi iztēlojās — par Sābas ķēniņieni? Šaubu nav.

Kad mēs atgriezāmies no piknika, Rīnija šaudījās apkārt pa virtuvi. Viņa diez kā neizskatījās pēc Trojas Helēnas: par spīti visam darbam, kas bija paveikts jau iepriekš, viņa bija uztraukusies un nelāgā omā; viņa svīda, mati juka laukā. Viņa sacīja, ka būšot jāsamierinās ar to, kas ir, jo ko tad citu varot gaidīt, viņa tak nemākot darīt brīnumus, un tikai ar brīnuma palīdzību varot iztaisīt nezin ko no nekā. Un vēl viena papildu vieta, pēdējā mirklī, šitam Aleksam, kā nu viņu tur sauc. Dikti jau slīpēts gan, spriežot pēc ārienes.

"Viņu sauc vārdā," Lora teica. "Tāpat kā visus citus."

"Viņš nav kā visi citi," Rīnija attrauca. "Tas ir redzams pirmajā acu uzmetienā. Drīzāk viņš ir kaut kāds indiāņu jauktenis vai pat čigāns. Tikai jau nu ne kauls no mūsu, pārējo, kaula."

Lora cieta klusu. Parasti viņai nebija noslieces uz sirdsapziņas

pārmetumiem, taču šoreiz nudien šķita, ka viņa mazliet nožēlo savu impulsīvo rīcību, ielūdzot Alekšu Tomasu uz vakariņām. Tomēr, kā viņa uzsvēra, ielūgumu vairs nebija iespējams atsaukt — tas būtu vēl daudz rupjāk par parastu nepieklājību. Ielūgts ir ielūgts, lai kas viņš būtu.

To saprata arī tēvs, lai gan nebūt nejutās iepriecināts: Lora bija pārsteigusies un uzurpējusi viņa namatēva lomu, un nu viņš nepagūs ne attapties, kad Lora aicinās katru bāreni un klaidoni, un nelaimesputnu pie viņa vakariņu galda, it kā viņš būtu pats Labais ķēniņš Vāclavs. Šis svētulīgās tieksmes vajadzēs iegrožot, tēvs teica; viņam te neesot nekāda nabagmāja.

Kallija Ficsimonsa bija lūkojusi viņu mierināt: Alekss neesot nekāds nelaimesputns, viņa bija apliecinājusi. Tiesa, šim jauneklim neesot nekāda redzama darba, tomēr, cik noprotams, viņam esot kāds ienākumu avots, vismaz nekad neesot dzirdēts, ka viņš būtu no kāda aizņēmies naudu. Kas tas, diez, par ienākumu avotu? teica tēvs. Kallija dievojās, ka nezinot: par šo jautājumu Alekss ldusējot kā kaps. Varbūt viņš aplaupa bankas, ar dzēlīgu sarkasmu ieminējās tēvs. Itin nemaz, Kallija atbildēja; turklāt Alekšu pazīstot daži viņas draugi. Tēvs piezīmēja, ka viens jau neizslēdzot otru. Tai laikā mākslinieki viņam jau bija sākuši krist uz nerviem. Pārāk daudzi no viņiem bija pievērsušies marksismam un strādniekiem un apsūdzējuši tēvu zemnieku ekspluatācijā.

"Aleksam nav ne vainas. Parasts jauneklis," Kallija teica. "Viņš vienkārši atbrauca līdzi. Viņš ir vienkārši paziņa." Kallija negribēja, lai tēvam rodas aplams priekšstats — ka Alekss Tomass varētu būt viņas pielūdzējs, tātad kaut kādā ziņā sāncensis.

"Ko es varu palīdzēt?" virtuvē jautāja Lora.

"Mazāk par visu," Rīnija atteica, "man ir vajadzīgs vēl viens traucēklis. Lūdzama, nemaisies pa kājām un neko neapgāz! Palīdzēs Airisa. Viņai vismaz pirksti nav kā sapīti." Rīnija uzskatīja, ka, dodama atļauju palīdzēt, izrāda labvēlību: viņa vēl arvien īgņojās uz Loru un tāpēc izturējās tik noraidoši. Taču šāds soda veids Lorai bija kā pīlei ūdens. Viņa paņēma savu saules cepuri un devās pastaigāt pa zālienu.

Viens no maniem uzdevumiem bija — sakārtot uz galda ziedus un viesu kartes. Galda rotāšanai es biju nogriezusi dažas cinnijas maura malās — šai gadalaikā nebija gandrīz nekā cita. Rindodama uz galda viesu kartes, sev blakus es novietoju Alekšu Tomasu, Kalliju viņam pretim, bet Loru galda tālajā galā. Man šķita, ka šādi viņš būs izolēts — vai vismaz izolēta būs Lora.

Mums ar Loru nebija tērpu, kas piedienētu saviesīgām vakariņām. Tomēr kleitas mums bija. No tumšzila samta, kā jau parasti, vel no tiem laikiem, kad bijām mazākas; apakšmala kleitām bija izlaista un, lai noslēptu apdilušo eģi, apšūta ar melnu lenti. Kādreiz tam bija

bijušas ari baltas mežģīņu apkaklītes, Loras kleitai tada bija joprojām; no savējās es biju noņēmusi mežģīnes, tad kakla izgriezums kļuva dziļāks. Šīs kleitas bija par šaurām, vismaz manēja; bet, ja padomā, arī Loras kleita tāpat. Pēc pieņemtajām normām Lora nebija pietiekami veca, lai piedalītos šādās svinīgās vakariņās, taču Kallija teica, ka būtu cietsirdīgi likt viņai vienatnē kvernēt savā istabā, īpaši tāpēc, ka viņa personiski esot ielūgusi vienu no mūsu viesiem. Tēvs piekrita, ka tā būšot pareizi. Un piebilda, ka Lora tagad visviens esot izstiepusies kā maiksts un izskatoties tikpat veca kā es. Bija grūti uzminēt, kādu vecumu viņš ar to domā. Viņš nekad nejaudāja ielāgot mūsu dzimšanas datumus.

Noliktajā laikā ciemiņi vispirms sapulcējās viesistabā, lai iedzertu šeriju, kuru pasniedza Rīnijas neprecētā māsīca, nolīgta šim notikumam. Mums ar Loru nebija atļauts dzert šeriju un arī vīnu pie vakariņām. Nešķita, ka Lora ņemtu šo aizliegumu pie sirds, toties es gan. Rīnija šai ziņā nostājās tēva pusē, bet viņa jau bija atturībniece. "Manām lūpām nekad nepieskarsies lūpas, kuras pieskaras stipriem dzērieniem," viņa mēdza sacīt, izgāzdama pustukšās vīna glāzes izlietnē. (Bet tur nu viņa maldījās — nepagāja ne gads pēc šīm svinīgajām vakariņām, kad viņa apprecējās ar Ronu Hinksu, savā laikā ievērojamu dzērāju. Maira, ja tu lasi šo, liec aiz auss: pirms tam, kad Rīnija iztēsa no tava tēva sabiedrības pīlāru, viņš bija ievērojams žūpa.)

Rīnijas māsīca bija vecāka par Rīniju un noplukuši līdz izmisumam. Viņa bija ģērbusies melnā kleitā ar baltu priekšautu, kā pieklājas, bet zeķes viņai bija no brūnas kokvilnas un nošļukušas, un rokas varēja būt arī tīrākas. Pa dienu viņa strādāja pārtikas bodē, kur viens no viņas darbiem bija kartupeļu bēršana maisiņos; tāda veida netīrumus ir grūti nomazgāt.

Rīnija bija pagatavojusi kanapē maizītes ar olīvu ripiņām, cieti vārītām olām un mazītiņiem marinētu dārzeņu gabaliņiem; un izcepusi arī siera mīklas bumbiņas, kuras nebija izdevušās tā, kā cerēts. Tās bija saliktas vienā no vecāsmātes Edīlijas labākajām paplātēm no apgleznota vācu porcelāna ar tumšsarkanām peonijām, kuram bija zelta lapas un kāti. Paplātē bija ieklāta apaļa sedziņa, vidu nolikts šķīvītis ar sālītiem riekstiem un kanapē maizītes izkārlotas kā puķes ziedlapiņas, piespraudītas pilnas ar zobu bakstāmajiem. Māsīca sniedza tās viesiem spēji, pat draudīgi, kā tēlodama uzbrukumu laupīšanas nolūkā.

"Tā ēdmaņa izskatās gaužām septiska," tēvs sacīja ironiskajā tonī, kurā es biju iemācījusies saklausīt slēptas dusmas. "Labāk atturieties, citādi vēlāk nožēlosiet." Kallija iesmējās, bet Vinifreda Grifena Praiera graciozi paņēma siera bumbiņu un ielika sev mutē tā, kā mēdz darīt sievietes, sargādamās izsmērēt lūpukrāsu, — lūpas izvirzītas uz

priekšu, veidojot tādu kā piltuvi, — un noteica, ka tā garšojot interesanti Māsīca bija aizmirsusi kokteiļu salvetes, tāpēc Vinifreda palika ar taukainiem pirkstiem. Es ziņkārīgi vēroju, vai viņa tos aplaizīs vai noslaucīs gar kleitu vai varbūt gar mūsu dīvānu, taču novērsos nepiemērotā mirklī un palaidu to garām. Nospriedu, ka gan jau gar dīvānu.

Vinifreda bija nevis Ričarda Grifena sieva (kā es biju nodomājusi), bet gan māsa. (Vai viņa bija precējusies, atraitne vai šķīrusies? Tas nebija gluži skaidrs. Pēc misis viņa lika savu meitas uzvārdu, kas norādīja, ka ar kādreizējo misteru Praieru atgadījies kaut kas nelabs, ja vien viņš tiešām bija kādreizējais. Viņš tika reti pieminēts un nekad netika redzēts, taču klīda runas, ka viņam esot daudz naudas un ka viņš "ceļojot". Vēlāk, kad mēs ar Vinifredu vairs nesarunājāmies, es mēdzu sacerēt pati savus stāstus par šo misteru Praieru: Vinifreda ir likusi viņu izbāzt un glabā kartona kastē, apkaisītu ar naftalīnu; Vinifreda un šoferis ir iemūrējuši viņu pagrabā, lai paši varētu nodoties baudkārām orģijām. Orģijas varbūt nemaz nebija tik tālu no patiesības, tomēr man jāteic: lai ko Vinifreda darīja šai virzienā, tas allaž tika darīts diskrēti. Viņa izdzēsa savas pēdas — manuprāt, tas ir sava veida tikums.)

Tovakar Vinifreda bija ģērbusies melnā kleitā, vienkārši piegrieztā, tomēr satriecoši elegantā, to greznoja trīskārša pērļu virtene. Viņas auskari bija kā mazītiņi vīnogu ķekariņi, arī darināti no pērlēm, bet vēl ar zelta kātiņiem un lapiņām. Turpretī Kallija Ficsimonsa bija ģērbusies uzsvērti nevērīgi. Jau pirms pāris gadiem viņa bija metusi malā savas fuksiju sarkanās un safrāndzeltenās drapērijas, savus pārgalvīgos krievu emigrantu modeļus, pat savu cigarešu iemuti. laj-ad viņa pa dienu mēdza staigāt platās biksēs, svīteros ar V veida izgriezumu un kreklos ar uzrotītām piedurknēm; viņa bija ari apgriezusi matus un saīsinājusi savu vārdu par Kelu.

Viņa bija atmetusi ar roku kritušu karavīru pieminekļiem: pēc tiem vairs nebija liela pieprasījuma. Tagad viņa darināja bareljefus, kuros bija attēloti strādnieki un zemnieki, zvejnieki eļļjakās un indiāņu traperi, un mātes priekšautos, padusē pasitušas zīdaiņus, ar otru plaukstu piesegušas acis, lai raudzītos saulē. Vienīgie klienti, kas varēja atļauties kaut ko tādu pasūtināt, bija apdrošināšanas kompānijas un bankas, kuras noteikti vēlējās piestiprināt šos bareljefus pie savu ēku fasādēm, lai parādītu, ka iet kopsolī ar laiku. Kallija teica, ka esot nomācoši strādāt tādu vulgāru kapitālistu labā, taču galvenais jau esot paustā vēsts, un katrs, kurš pa ielu ejot garām bankām un tā tālāk, vismaz varēšot aplūkot šos bareljefus bez maksas. Tā esot māksla tautai, viņa sacīja.

Viņa bija lolojusi kādu cerību, ka tēvs viņai palīdzēs — sameklēs vairāk darbu bankās. Bet tēvs dzedri atteica, ka viņš ar bankām vairs

nebūt nesadzīvojot kā cimds ar roku.

Šai vakarā viņa bija ģērbusies džersija kleitā putekļu lupatas krāsā — šo krāsu saucot par taupe, proti, par pelēkbrūnu, viņa mums paskaidroja; franciski tas esot kurmis. Uzvilkta mugurā jebkurai citai, šī kleita būtu izskatījusies pēc apšļukuša maisa ar piedurknēm un jostu, bet Kallija panāca, lai tā izskatās lieliski, ne gluži moderna vai šika — šī kleita lika saprast, ka tamlīdzīgas īpašības nemaz nav vērts ievērot, — bet drīzāk pēc kaut kā tāda, kas ir gandrīz nepamanāms, tomēr ass, piemēram, kāds parasts virtuves rīks — teiksim, ledus cērte — mirkli pirms slepkavības. Šī kleita bija kā pacelta dūre klusējošā pūlī.

Tēvs bija smokingā, kuru būtu derējis izgludināt. Arī Ričardam Grifenam mugurā bija smokings, kuru gludināt nevajadzēja. Alekss Tomass bija ģērbies brūnā žaketē un pelēkās flaneļa biksēs, pārāk biezās tik siltam laikam; un apsējis arī kaklasaiti ar sarkaniem punktiem uz zila fona. Krekls viņam bija balts, apkaklīte par platu. Šīs drānas izskatījās kā aizlienētas. Nu jā, viņš jau nebija gaidījis, ka viņu ielūgs vakariņās.

"Cik burvīga māja," ar mākslotu smaidu sacīja Vinifreda Grifena Praiera, kad mēs iegājām ēdamistabā. "Tā ir tik — tik labi saglabājusies! Kas par apbrīnojamām logu vitrāžām — cik loti fin de siecle! Tas droši vien ir tas pats, kas dzīvot muzejā!"

Patiesībā viņa domāja, ka te viss ir izgājis no modes. Es jutos pazemota: vienmēr biju uzskatījusi šos logus par visai smalkiem. Taču es redzēju, ka Vinifredas spriedums ir arī ārpasaules spriedums — šī pasaule pārzināja tādas lietas un izteica attiecīgu vērtējumu, un šai pasaulei es tik izmisīgi vēlējos pievienoties. Tagad es atskārtu, cik negatava tai esmu. Cik laucinieciska, cik neaptēsta.

"Tie ir īpaši smalki eksemplāri," teica Ričards. "No zināma laikposma. Un arī paneļiem ir augsta kvalitāte." Par spīti viņa pedantiskajam un aizbildnieciski labvēlīgajam tonim es jutos pateicīga: man ne prātā nenāca, ka viņš veic inventarizāciju. Viņš lieliski prata saskatīt, kad režīms sācis grīļoties: viņš zināja, ka mēs jau esam zem āmura vai drīz tur nonāksim.

"Vai ar vārdu muzejs jūs domājāt putekļus?" jautāja Alekss Tomass. "Vai varbūt gribējāt sacīt — vecmodība."

Tēvs uzmeta viņam drūmu skatienu. Vinifreda, gods kam gods, nosarka.

"Nevajag uzbrukt vājākiem," sacīja Kallija ar slēptu tīksmi balsī.

"Kāpēc ne?" Alekss attrauca. "Visi citi tā dara."

Ēdienkartē Rīnija nudien bija iekļāvusi pat putna pienu vai vismaz tik daudz putna piena, cik mēs tolaik varējām atļauties. Tomēr viņa bija pārvērtējusi savus spēkus. Viltotā vēžu biezeņzupa, asaris Provansas gaumē, vista Providensas gaumē — tas viss nāca galdā,

ēdiens pēc ēdiena, nebeidzamā procesijā, kā paisuma vilnis vai ļauns liktenis. Biezeņzupa garšoja pēc skārda, vista pēc miltiem, turklāt tā bija apstrādāta ar pārāk rupjiem paņēmieniem, tāpēc apkaltuši un kļuvusi sīksta. Tas nebija gluži piedienīgs skats — vienā telpā tik daudz cilvēku, kas košļā barību tik domīgi un sparīgi. īstais nosaukums tam bija gremošana — nevis ēšana.

Vinifreda Praiera bīdīja ēdienu šurpu, turpu pa šķīvi, kā spēlēdama domino. Es jutu pret viņu niknumu un biju apņēmusies notiesāt visu, pat kaulus. Es nenodošu Rīniju. Nodomāju, ka vecajos laikos viņa nemūžam nebūtu pieļāvusi tādu kļūmi — laika trūkuma dēļ iekritusi pati un iegāzusi arī mūs. Vecajos laikos būtu nolīgti lietpratēji.

Ari Alekss Tomass man blakus pildīja savu pienākumu. Viņš zāģēja tā, itin kā dzīvība būtu likta uz spēles; vista zem viņa naža čīkstēja. (Bet par šādu aizrautību Rīnija nebūt nejutās pateicīga. Skaidrs kā diena, ka viņa veda sīku uzskaiti par to, kas ko apēdis. Tas Alekss, kā viņu tur sauc, tas nu gan locīja iekšā, viņa vēlāk paziņoja. Varētu nodomāt, ka pastāvējis pie mieta.)

Šādos apstākļos sarunas nevedās. Tomēr pēc siera plates iestājās aprimas brīdis, — čeders bija pārāk nenobriedis un mīksts, krējuma siers pārāk vecs, bleu pārāk iesmacis, — kura laikā mēs varējām ieturēt pauzi, novērtēt stāvokli un paskatīties apkārt.

Tēvs pievērsa savu vienīgo zilo aci Aleksam Tomasam. "Tātad, jaunais cilvēk," viņš iesāka tonī, kuru pats, iespējams, uzskatīja par laipnu, "kas tad atvedis jūs uz mūsu jauko pilsētu?" Viņš runāja kā ģimenes galva garlaicīgā Viktorijas laiku lugā. Es sāku skatīties galdā.

"Es apciemoju draugus, ser," Alekss atbildēja — pietiekami pieklājīgi. (Vēlāk mēs dzirdējām Rīnijas komentārus par šo viņa pieklājību. Bāreņiem esot labas manieres, jo labas manieres viņiem bāreņu patversmēs esot iedauzītas ar dauzīšanu. Tikai bārenis spējot būt tik pašpārliecināts, bet aiz šīs viņu pašpārliecības slēpjoties atriebīga daba — klusībā viņi par visiem ņirgājoties. Nu jā, kā lai viņi negribētu atriebties, ja paši tikuši tā iznerroti. Vairums anarķistu un bērnu nolaupītāju esot bāreņi.)

"Mana meita stāsta, ka jūs gatavojoties kļūt par garīdznieku," tēvs teica. (Ne Lora, ne es nebijām bildušas par to ne vārda — ziņu avots acīmredzot bija Rīnija, un gluži paredzami vai varbūt ļaunprātīgi viņa bija mazliet sajaukusi faktus.)

"Reiz gatavojos gan, ser," Alekss atbildēja. "Tomēr man nācās atteikties no šī nodoma. Ceļi šķīrās."

"Un tagad?" jautāja tēvs, kurš bija paradis saņemt konkrētas atbildes.

"Tagad es vienkārši lieku lietā atjautību un grozos, kā māku," Alekss sacīja. Un pasmaidīja, lai apliecinātu, ka arī pats to nosoda.

"Tas jums droši vien nenākas viegli," nomurmināja Ričards, un Vinifreda iesmējās. Es jutos pārsteigta: nebiju gaidījusi, ka viņam būs šāda humora izjūta.

"Viņš laikam grib sacīt, ka strādā par avīžu reportieri," viņa teica. "Mūsu vidū ir spiegs!"

Alekss vēlreiz pasmaidīja un neatbildēja. Tēva skatiens bija drūms. Viņa uztverē avīžu reportieri bija salašņas. Tie ne tikai meloja, bet arī pārtika no citu nelaimes — viņš saukāja tos par līķu mušām. Vienīgais izņēmums bija Elvuds Marijs, jo tēvs bija pazinis viņa ģimeni. Tenku vācele bija pats sliktākais, ko viņš mēdza teikt par Elvudu.

Pēc tam saruna pievērsās pašreizējam stāvoklim — politikai, ekonomikai — kā jau parasti tajos laikos. Viss arvien vairāk ejot uz leju, tāds bija tēva viedoklis; gan jau krīze drīz būšot pāri, tā domāja Ričards. Esot grūti pateikt, sacīja Vinifreda, taču viņa cerot, ka izdošoties visu noturēt grožos.

"Ko noturēt grožos?" jautāja Lora, kura līdz šim vēl nebija bildusi ne vārda. Šķita, ka ir ierunājies krēsls.

"Sociālu nemieru iespēju," paskaidroja tēvs tai pārmetošajā tonī, kurš nozīmēja, ka Lorai tagad jāapklust.

Alekss piezīmēja, ka šauboties par to. Viņš nupat esot atgriezies no nometnēm.

"Nometnēm?" tēvs neizpratnē jautāja. "No kādām nometnēm?"

"No bezdarbnieku nometnēm," Alekss teica. "No Beneta darba nometnēm. Desmit stundu darbadiena un niecīga samaksa. Puišiem tur diez kā nepatīk — un es sacītu, ka viņi kļūst nemierīgi."

"Nabags nevar būt izvēlīgs," ieminējās Ričards. "Tas ir labāk nekā mētāties pa renstelēm. Viņi saņem trīs krietnas maltītes — varbūt vairāk nekā dažs strādnieks, kuram jāuztur ģimene, un man ir stāstīts, ka ēdiens neesot slikts. Varētu domāt, ka viņi būs pateicīgi, bet tādiem ļaudīm pateicība parasti ir sveša."

"Viņi nav nekāda īpaša ļaužu suga," Alekss noteica.

"Ak kungs, salonu sociālists," Ričards sacīja. Alekss nodūra acis šķīvī.

"Ja viņš tāds ir, tad tāda esmu arī es," iejaucās Kallija. "Tomēr es nedomāju, ka noteikti jābūt sociālistam, lai saprastu…"

"Un ko jūs tajās nometnēs darījāt?" tēvs noprasīja, pārtraukdams viņu. (Abi ar Kalliju pēdējā laikā bieži strīdējās. Kallija gribēja, lai viņš atbalsta arodbiedrību kustību. Tēvs teica — Kallija gribot, lai divi un divi kopā ir pieci.)

Šajā mirkli tika ienesta bombe glacee. Tolaik mums jau bija elektriskais ledusskapis — bijām to nopirkuši tieši pirms Krīzes —, un, lai gan pret tā saldētavu Rīnija izturējās ar aizdomām, šovakar viņa tomēr bija to izmantojusi, kā nākas. Bombe bija apaļa kā futbolbumba,

spilgti zaļa un cieta kā krams, un uz laiku piesaistīja sev visu mūsu uzmanību.

Kamēr tika pasniegta kafija, Telšu laukumā sākās uguņošana. Mēs visi izgājām uz steķiem, lai tajā nolūkotos. Skats bija skaists, jo redzēt varēja ne tikai pašas raķetes, bet arī to atspulgu Žogsas upē. Gaisā šāvās sarkanas, dzeltenas un zilas dzirksteļu strūklakas — eksplodējošas zvaigznes, krizantēmas, līgani vītoli, veidoti no gaismas.

"Ķīnieši izgudroja šaujampulveri," teica Alekss, "taču nekad neizmantoja to ieročiem. Tikai uguņošanai. Tomēr nevaru sacīt, ka tā man sevišķi patiktu. Pārāk atgādina smago artilēriju."

"Vai jūs esat pacifists?" es jautāju. Šķita, ka viņš tiešām varētu būt kaut kas tamlīdzīgs. Ja viņš atbildētu apstiprinoši, es viņam tūdaļ iebilstu, jo gribēju piesaistīt viņa uzmanību. Viņš lielākoties sarunājās ar Loru.

"Pacifists ne," Alekss sacīja. "Bet mani vecāki gāja bojā karā. Vismaz es pieņemu, ka viņi ir gājuši bojā."

Nu mēs dzirdēsim bāreņa dzīvesstāstu, es nodomāju. Pēc Rīnijas nebeidzamās kurnēšanas atliek cerēt, tas būs aizraujošs.

"Jūs nemaz īsti nezināt?" vaicāja Lora.

"Nē," Alekss atbildēja. "Es esot atrasts sēžam uz apsvilušu drupu kaudzes izdegušā mājā. Visi citi tajā bija pagalam. Es acīmredzot biju paslēpies zem apgāztas vannas vai katla — zem kāda metāla trauka."

"Kur tas notika? Kas jūs atrada?" Lora čukstēja.

"Tas nav īsti zināms," Alekss teica. "Neviens skaidri nezina. Tas nebija ne Francijā, ne Vācijā. Bet gan tālāk uz austrumiem — kādā no tām mazajām valstiņām. Mani droši vien nodeva no vienām rokām citās; pēc tam es kaut kā nonācu Sarkanā Krusta aprūpē."

"Vai jūs pats to atceraties?" es jautāju.

"Ne gluži. Notikumu gaitā tika sajauktas dažas detaļas — mans vārds un tā tālāk —, un beigās es tiku pie misionāriem, kuri uzskatīja, ka šajos apstākļos man vislabāk būtu visu aizmirst. Tie bija prezbiterieši, dikti tīrīgi ļaudis. Mums visiem noskuva matus, lai neieviestos utis. Atceros to sajūtu, ka tev pēkšņi nav matu — cik vēsi bija. īstas atmiņas man ir tikai kopš tā laika."

Lai gan tagad Alekss man patika jau labāk, man ar kaunu jāatzīstas, ka šim stāstam es ticēju tikai pa pusei. Tajā bija par daudz melodrāmas — par daudz laimīgu un nelaimīgu nejaušību. Es vēl biju pārāk jauna, lai ticētu nejaušībām. Un, ja viņš bija centies atstāt iespaidu uz Loru — vai viņš centās? — tad labāku paņēmienu nemaz nebūtu varējis izvēlēties.

"Tas droši vien ir briesmīgi," es sacīju, "nezināt, kas tu īsti esi."

"Tā es kādreiz domāju," Alekss teica. "Bet tad es atskārtu, ka šis īstais ir cilvēks, kuram nav nepieciešams zināt, kas viņš īsti ir — parastajā izpratnē. Un ko gan patiesībā nozīmē dzimta un tā tālāk?

Cilvēki to lielākoties izmanto kā aizbildinājumu savam snobismam vai neveiksmēm. Es esmu brīvs no šāda kārdinājuma, un tas arī viss. Es esmu brīvs no pinekļiem. Mani nesaista nekas." Viņš sacīja vēl kaut ko, bet debesīs uzsprāga raketes, un es nesaklausīju viņa vārdus. Toties Lora gan; viņa nopietni pamāja ar galvu.

(Ko viņš bija teicis? To es uzzināju vēlāk. Viņš bija teicis: Vismaz mani nekad nemoka ilgas pēc mājām.)

Virs mums uzliesmoja gaismas pienene. Mēs visi skatījāmies augšup. Tādos brīžos ir grūti neskatīties. Ir grūti nestāvēt un nebrīnīties ar vaļēju muti.

Vai viss sākās tovakar — uz Aviljonas stekiem, zem uguņošanas raķešu piebārstītām debesīm? To nav viegli pateikt. Sākumi ir pēkšņi un arī mānīgi. Tie pielavās tev klāt no sāniem, tie turas ēnā, tie uzglūn nepazīti. Un tad, vēlāk, metas tev virsū.

Ietonēšana

Meža zosis lido uz dienvidiem, čērkstēdamas kā aizrūsējušas eņģes; gar upes krastu blāvi sarkanas deg sumahu sveces. Ir oktobra pirmā nedēļa. Laiks vilnas drēbēm, kas izceltas no naftalīna; laiks naksnīgām miglām un rasai, un slideniem lieveņa pakāpieniem, un vēlīniem gliemežiem; lauvmutītēm, kas sasparojušās pēdējiem ziediem; tām rišainajām, krāšņajām, sārti violetajām kāpostgalvām, kādu agrāk nebija vispār, bet kuras tagad redzamas visur.

Laiks krizantēmām, bēru puķēm; proti, baltajām. Mirušajiem tās droši vien galīgi apnikušas.

Rīts bija spirgts un skaidrs. Es saplūcu dārziņā mazu pušķīti dzeltenu un sārtu lauvmutīšu un aiznesu tās uz kapsētu, lai noliktu pie dzimtas kapenēm — uzdāvinātu abiem domīgajiem eņģeļiem uz baltā kluča: tā viņiem būs kāda pārmaiņa, es nodomāju. Nonākusi tur, es veicu savu mazo rituālu — *a* pgāju apkārt piemineklim, lasīdama vārdus. Man pašai šķiet, ka daru to klusām, tomēr lāgiem pieķeru skanam savu balsi, tā murmina kā jezuīts, lasīdams lūgšanu grāmatu.

Senie ēģiptieši apgalvoja, ka izrunāt mirušo vārdus nozīmē atsaukt viņus dzīvē: tas ne vienmēr atbilst mūsu vēlmēm.

Apgājusi ap pieminekli, es ieraudzīju meiteni — jaunu sievieti — nometušos ceļos pie kapenēm vai, drīzāk, pie Loras kapa. Galva viņai bija noliekta. Viņa bija ģērbusies melnā: melni džinsi, melns T-krekls un jaka, maza, melna mugursomiņa, kādas tagad nēsā rokassomu vietā. Viņai bija gari, melni mati — kā Sabrinai, es nodomāju, sirds man spēji salēcās: Sabrina ir atgriezusies no Indijas, vai kur nu viņa bijusi. Viņa ir atgriezusies, iepriekš nebrīdinot. Viņa ir mainījusi savas domas par mani. Viņa ir gribējusi mani pārsteigt, un nu es esmu sabojājusi pārsteigumu.

Taču, paskatījusies vērīgāk, es redzēju, ka meitene ir sveša: droši vien kāda pārpūlējusies pēdējā kursa studente. Sākumā nodomāju, ka viņa skaita lūgšanu, bet nē, viņa lika uz kapa puķi: vienu baltu neļķi, kātiņš ietīts folijā. Kad viņa piecēlās, es ieraudzīju, ka viņa raud.

Lora saviļņo cilvēkus. Es ne.

Avīzē The Herald and Banner pēc pogu fabrikas piknika parādījās parastā atskaite — kurš zīdainis uzvarējis Skaistākā zīdaiņa konkursā, kuram bijis Labākais Suns. Un krietni saīsināti arī tas, ko savā runā teicis tēvs: Elvuds Marijs bija piešķīris viņa vārdiem optimistisku nokrāsu, tāpēc izklausījās, ka fabrikās viss rit kā parasti. Avīzē bija arī daži fotoattēli — uzvarējušais suns kā tumšs, grīdas vīkšķim līdzīgs siluets; uzvarējušais zīdainis, tukls kā adatu spilventiņšˆ cakainā aubītē; stepa dejotāji, rokās satvēruši milzīgu, no papes darinātu āboliņa lapu; tēvs uz paaugstinājuma. Fotogrāfija nebija izdevusies:

mute viņam bija pavērta, un izskatījās, it kā viņš žāvātos.

Vienā attēlā bija redzams Alekss Tomass ar mums abām — es pa kreisi, Lora pa labi, kā divi grāmatu rindas balsti. Mēs abas skatījāmies uz viņu un smaidījām; smaidīja arī viņš, taču bija izstiepis uz priekšu roku, kā mēdz darīt gangsteri, lai aizsegtu seju, kad aresta laikā plaiksnī zibspuldzes. Tomēr Aleksam bija izdevies aizklāt tikai pusi sejas. Zem attēla bija paraksts: "Mis Ceisa un mis Lora Ceisa izklaidē pilsētas viesi."

Elvudam Marijam tai pēcpusdienā nebija izdevies sadzīt mums pēdas, lai uzzinātu Alekša vārdu, bet, kad viņš atbrauca uz mūsu māju, tad sastapa tikai Rīniju, kura paziņoja, ka mūsu vārdus nemaz nedrīkstot mest vienā maisā ar Dievs vien zina ko, un liedzās to viņam izpaust. Tomēr Marijs bija publicējis fotogrāfiju, un Rīnija jutās aizvainota — gan mūsu, gan Elvuda Marija dēļ. Viņa uzskatīja, ka šī fotogrāfija ir uz nepiedienības robežas, lai gan mūsu kājas tajā nemaz nebija redzamas. Viņa teica, ka mums abām esot tik muļķīgi smaidi kā tādām zostiņām, kas nelaimīgi samīlējušās; un vēl mutes vaļā, brīnums, ka mēs neesot siekalojušās. Mēs esot izgāzušās kā vecas sētas: tagad visa pilsēta smiešoties mums aiz ac un, jo mēs jūsmojot par kaut kādu klaidoni, kurš izskatas pec indiaņa — vai, vēl ļaunāk, pēc žīda — un staigā arrotitam piedurknēm, komunists vēl turklāt.

"Ib l'lvudu Mariju vajadzētu nopērt," Rīnija teica. "Ko viņš iedomājās ka ir ellīgi slīpēts?" Viņa saplēsa avīzi un iestūķēja iekuru kastē, lai to neieraudzītu tēvs. Avīzi viņš noteikti bija izlasījis Fabrikā, bet, ja arī bija, tad nebilda par to ne vārda.

Lora iegriezās apciemot Elvudu Mariju. Viņa neizteica pārmetumus un neatkārtoja ne vārda no tā, ko par Mariju bija sacījusi Rīnija. Tikai pavēstīja viņam, ka vēloties kļūt par fotogrāfi tāpat kā viņš. Nē: tā melot viņa nespētu. Pie tāda secinājuma nonāca tikai pats Marijs. Īstenībā Lora pateica, ka grib uzzināt, kā no negatīviem taisa fotoattēlus. Tā bija patiesība, katrs vārds.

Elvudam Marijam glaimoja šāda labvēlības zīme no Aviljonas augstumiem — lai gan viņš pats nereti pārkāpa pieklājības normas, tomēr reizē bija arī drausmīgs snobs —, un viņš atļāva Lorai trīs pēcpusdienas nedēļā piepalīdzēt fotolaboratorijā. Viņa drīkstēja noskatīties, kā Marijs attīsta fotogrāfijas, uzņemtas dažādos blakusdarbos — kāzās, bērnu izlaidumos un tā tālāk. Lai gan avīzi salika un drukāja daži vīri sētaspuses telpā, Elvuds veica gandrīz visu citu nepieciešamo, ieskaitot fotogrāfiju attīstīšanu.

Viņš sacīja, ka varbūt varētu iemācīt Lorai arī ietonēt fotoattēlus: tas tagad nākot modē. Ļaudis nesot šurp savas vecās, melnbaltās bildes, lai viņš piešķirtu tām spilgtumu, pievienojot dzīvīgas krāsas. Tas tika paveikts, ar otiņu pabalinot tumšākās vietas, tad apstrādājot attēlu ar sēpijas tonētāju, lai rastos sārts apakštonis. Tad sekoja pati

tonēšana. Krāsas bija mazās tūbiņās un pudelītēs, tās vajadzēja ļoti rūpīgi uzklāt ar smalkām otiņām, bet lieko krāsu piesardzīgi nosusināt. Tur bija nepieciešama gaume un prasme saplūdināt krāsas, lai vaigi neizskatītos kā sarkani apļi vai miesa kā bēškrāsas drēbe. Bija nepieciešama laba redze un droša roka. Tā esot māksla, teica Elvuds, — un viņš bez liekas plātības lepojoties, ka esot to apguvis. Vienā avīzes redakcijas skatloga stūrī viņš bija novietojis rotējošu statni ar šo tonēto fotogrāfiju izlasi — tā bija sava veida reklāma. Izdaiļojiet savas atmiņas, ar roku bija rakstīts uz plāksnītes, ko Elvuds bija novietojis statņa pakājē.

Fotogrāfijās visbiežāk bija redzami jauni vīrieši Lielā kara mundieros, kas tagad jau šķita vecmodīgi; arī līgavas un līgavaiņi. Vēl bija skolu izlaiduma bildes, iesvētību bildes, nopietni ģimenes portreti, zīdaiņi kristību kleitiņās, meitenes izejamos tērpos, bērni svētdienas drēbēs, kaki un suņi. Gadījās pa neparastākam mājdzīvniekam — bruņurupucis, makao papagailis — un pavisam reti kāds zīdainis zārciņā, ar vaskainu seju, vienās rišās.

Krāsas nekad neklājās dzidri, kā būtu klājušās uz balta papīra: tās izskatījās dūmakainas, kā redzamas caur marli. Tās nepadarīja cilvēkus reālākus; tie drīzāk kļuva ultrareāli: kādas dīvainas pusvalsts pilsoņi, pārdabiski spilgti, tomēr mēmi, un reālisms tur vairs nebija no svara.

Lora man pastāstīja, ko dara divatā ar Elvudu Mariju; viņa to pastāstīja arī Rīnijai. Es gaidīju iebildumus, traci; gaidīju, ka Rīnija pateiks — Lora pazemojas vai rīkojas vulgāri un kompromitējoši. Kas zina, kas var notikt tumšā fotolaboratorijā, kur ir jauna meitene un vīrietis, un nodzēsta gaisma? Bet Rīnija izteica viedokli, ka Elvuds jau nemaksājot Lorai par darbu: viņš Loru mācot, un tas esot pavisam kas cits. Tas pašu Elvudu nostādot algota darbinieka līmenī. Par to, ka Lora kopā ar viņu atrodoties laboratorijā, neviens neko sliktu nedomāšot, jo Elvuds tak esot mīkstais. Man ir aizdomas, ka Rīnija klusībā uzelpoja, redzēdama, ka Lora izrāda interesi arī par ko citu, ne tikai par Dievu.

Un Lora tiešām izrādīja interesi, taču, kā parasti, krita galējībās. Viņa nočiepa Elvudam dažus tonēšanas piederumus un atnesa tos mājās. To es uzzināju nejauši: atrados bibliotēkā, uz labu laimi šķirstīju grāmatas un neviļus pievērsu uzmanību ierāmētajām fotogrāfijām, kurās bija redzams vectēvs Bendžamins kopā ar dažādiem premjerministriem. Seram Džonam Sparovam Tompsonam tagad bija maigi mēļa seja, seram Makenzijam Bauelam — žultaini zaļa, seram Čārlzam Taperam — blāvi oranža. Vectēva Bendžamina bārda un ūsas bija ieguvušas gaiši sarkanu toni.

Tovakar es pieķēru Loru nozieguma vietā. Turpat uz viņas kumodes atradās gan mazās tūbiņas, gan smalkās otiņas. Un arī mūsu

abu studijas portrets — mēs ar Loru samta kleitiņās un lakādas sandalēs. Lora bija izņēmusi fotogrāfiju no ietvara un patlaban tonēja mani gaiši zilu. "Lora," es teicu, "žēlīgā debess, ko tu tur dari? Kāpēc tu izkrāsoji tās bildes? Tur, bibliotēkā. Tēvs pārskaitīsies."

"Es tikai vingrinājos," Lora sacīja. "Un tos vīriešus tiešām derēja izdaiļot. Man liekas, tagad viņi izskatās labāk."

"Viņi izskatās ērmīgi!" es atcirtu. "Vai ļoti slimi. Kur tu esi redzējusi zaļu seju! Vai mēļu."

Lora nebūt nesatraucās. "Tās ir viņu dvēseles krāsas," viņa teica. "Tādās krāsās viņiem būtu jābūt."

"Tu iekulsies lielās nepatikšanās! Visi zinās, kas to izdarījis."

"Neviens nekad uz tām neskatās," viņa sacīja. "Visiem ir vienalga."

"Tikai neskaries klāt vecaimātei Edīlijai," es brīdināju. "Un mirušajiem tēvočiem! Tēvs noraus tev ausis!"

"Es gribēju ietonēt viņus zeltainus, lai parādītu, ka viņi ir debesu spozmē," Lora teica. "Bet nav zelta krāsas. Tēvočus, nevis vecomāti. Viņu es tonēšu tēraudpelēku."

"Neiedrošinies! Tēvs netic nekādai debesu spozmei. Un labāk nes tās krāsas atpakaļ, kamēr vēl neesi apsūdzēta zagšanā."

"Es neesmu izlietojusi daudz," Lora sacīja. "Turklāt es aiznesu Elvudam burciņu ar ievārījumu. Tā ir godīga apmaiņa."

"Rīnijas ievārījumu droši vien. No aukstā pagraba — vai tu viņai paprasīji? Zini, viņa tās burkas pārskaita." Es paņēmu rokā mūsu dubultportretu. "Kāpēc es esmu zila?"

"Tāpēc, ka tu esi aizmigusi," Lora atbildēja.

Tonēšanas piederumi nebija vienīgais, ko viņa čiepa. Viens no Loras pienākumiem bija negatīvu sistematizēšana. Elvudam patika, ja viņa darbnīcā un arī fotolaboratorijā valdīja nevainojama kārtība. Negatīvi bija salikti spīdīgās aploksnēs, sakārtotās pēc fotografēšanas datumiem, tāpēc Lora viegli varēja sameklēt piknika fotogrāfijas negatīvu. Kādu dienu, kad Elvuds bija prom un Lora laboratorijā rīkojās viena pati, viņa bija izgatavojusi no šī negatīva divas melnbaltas fotogrāfijas. To viņa nestāstīja nevienam, pat man ne, — pateica tikai vēlāk. Nokopējusi bildes, viņa ielika negatīvu savā somiņā un aiznesa līdzi uz mājām. To viņa neuzskatīja par zagšanu: šo attēlu pirmām kārtām bija nozadzis Elvuds pats, nelūgdams mums atļauju, un Lora paņēma no viņa tikai kaut ko tādu, kas patiesībā nekad nebija viņam piederējis.

īstenojusi savu nodomu, Lora vairs negāja uz Elvuda Marija fotodarbnīcu. Viņa nepateica Marijam iemeslu un nebrīdināja viņu iepriekš. Tas man likās nepieklājīgi un tā tiešām bija, jo Elvuds to uztvēra kā necieņu. Viņš lūkoja izdibināt no Rīnijas, vai Lora nav saslimusi, bet Rīnija pateica vienīgi, ka Lora droši vien mainījusi domas par fotografēšanu. Tas meitēns jau esot pilns ar iedomām;

mūždien ar kaut ko aizraujoties un tagad acīmredzot būšot aizrāvusies ar kaut ko citu.

Tas modināja Elvuda ziņkārību. Viņš sāka uzmanīt Loru — vēl vairāk, nekā lika viņa parastā okšķerēšanas kāre. Es to nesauktu gluži par spiegošanu — viņš jau neuzglūnēja Lorai, paslēpies krūmos. Viņš gluži vienkārši pievērsa Lorai lielāku uzmanību. (Tomēr viņš vēl nebija pamanījis, ka nočiepts viens negatīvs. Viņam ne prātā nenāca, ka Lora varētu būt uzmeklējusi viņu kāda slēpta motīva dēļ. Lorai bija tik atklāts skatiens, tik naivi platas acis, tik gaiša, noapaļota piere, ka tikai nedaudzi jelkad turēja viņu aizdomās par divkosību.)

Sākumā Elvuds neieraudzīja neko ievērības cienīgu. Loru varēja vērot soļojam pa galveno ielu, svētdienas rītos dodoties uz baznīcu, kur viņa svētdienas skolā mācīja piecgadīgos bērnus. Trijos citos nedēļas rītos viņa palīdzēja unitāriešu baznīcas zupas virtuvē, kas bija ierīkota blakus dzelzceļa stacijai. Tās misija bija — izsniegt bļodiņas ar kāpostainu zupu izsalkušajiem, nosmulušajiem vīriešiem un zēniem, kuri blandījās gar sliedēm: godājami centieni, taču ne jau visi pilsētnieki tos uzlūkoja atzinīgi. Daži domāja, ka šie vīri ir musinātāji un sazvērnieki vai, vēl ļaunāk, komunisti; citi uzskatīja, ka ēdienu nevajadzētu dot par brīvu, jo viņiem pašiem sūri grūti jānopelna katrs kumoss. Atskanēja saucieni: "Meklējiet darbu!" (Apvainojumi nebūt neskanēja tikai no vienas puses vien, tomēr klaidoņi tos izteica klusinātāk. Skaidrs, ka viņi greizi skatījās uz Loru un viņai līdzīgiem baznīcas labdariem. Skaidrs, ka viņi atrada veidus, kā izpaust savu noskaņojumu. Joks, dzēlīga vīpsnā, dunka, īgns skatiens. Nav smagāka pienākuma par piespiedu pateicību.)

Vietējā policija cītīgi uzmanīja, lai šiem vīriem prātā neienāk visādas gudrības — piemēram, par palikšanu Taikonderogā. Viņi bija jāatbīda tālāk, jāpārceļ uz citurieni. Tomēr viņiem nebija atļauts kāpt vagonos turpat dzelzceļa stacijā, jo ar to nebūtu mierā dzelzceļa kompānija. Izcēlās strīdiņi un dūru cīņas, un — kā savā avīzē izteicās Elvuds Marijs — policija ļāva vaļu stekiem.

Tā nu šie vīri gāja prom gar sliedēm un lūkoja ielavīties vagonos kaut kur tālāk, taču tas bija grūtāk, jo tur vilcieni jau bija uzņēmuši gaitu. Notika vairāki nelaimes gadījumi, viens cilvēks pat gāja bojā, — kāds zēns, kuram nevarēja būt vairāk par sešpadsmit gadiem, pakrita zem riteņiem un tika, burtiski, pārgriezts uz pusēm. (Pēc šī notikuma Lora uz trim dienām ieslēdzās savā istabā un atteicās no ēdiena: šim zēnam viņa bija pasniegusi zupas bļodiņu.) Elvuds Marijs sacerēja ievadrakstu, kurā teica, ka atgadījums gan esot bēdīgs, taču tajā neesot vainojams dzelzceļš un kur nu vēl pilsēta: ko gan cilvēki domājot, tik muļķīgi likdami uz spēles dzīvību?

Lora lūdzās no Rīnijas kaulus, ko izmantot baznīcas zupas katlā. Rīnija teica, kur lai viņa raujot tik daudz kaulu; kauli vis neaugot

kokos. Lielā tiesa kaulu viņai esot vajadzīga pašai — Aviljonai, mums. Viņa sacīja, nieciņš ar nieciņu iztaisot sieciņu, un vai tad Lora nesaprotot, ka šajos grūtajos laikos tēvam tiešām esot no svara katrs grasis, ko vien var nopelnīt? Tomēr Rīnija nekad nespēja ilgi pretoties Lorai, tāpēc no viņas varēja sagaidīt kādu kaulu, divus vai trīs. Lora negribēja nedz pieskarties kauliem, nedz tos redzēt — šai ziņā viņa bija pārlieku jūtīga —, tāpēc Rīnija tos ietina. "Te nu būs. Nē, nudien, tie klaidoņi noēdīs mums matus no galvas," viņa ar nopūtu sacīja. "Ieliku arī vienu sīpolu." Rīnija domāja, ka Lorai gan nevajadzētu strādāt zupas virtuvē — tādai jaunai meitenei tas esot par grūtu.

"Nav pareizi saukt viņus par klaidoņiem," teica Lora. "Visi viņus atstumj. Viņi tikai grib strādāt. Viņi jau tikai grib atrast darbu."

"Nu kā tad," Rīnija novilka skeptiskā, tracinošā tonī. Palikusi divatā ar mani, viņa mēdza sacīt: "Viņa ir tik līdzīga savai māte, nudien, kā izspļauta."

Es nemēdzu iet Lorai līdzi uz zupas virtuvi. Viņa mani neaicināja, un man jebkurā gadījumā nebūtu laika: tēvs tagad bija ieņēmis galvā, ka man jāapgūst visi pogu ražošanas smalkumi, kas esot mans pienākums. Faute de mieux, Ceisā un Dēlos man bija jāuzņemas dēla loma, un, ja liktenis man reiz lemtu uzņemties vadību, tad derēja sasmērēt rokas jau laikus.

Es zināju, ka biznesā man nav nekādu spēju, tomēr biju pārāk iebiedēta, lai spurotos pretī. Katru rītu es devos tēvam līdzi uz fabriku, lai redzētu (viņa vārdiem sakot), kas notiek reālajā pasaulē. Ja es būtu zēns, viņš būtu licis, lai sāku strādāt pie slīdošās lentes, balstoties uz analoģiju no armijas: virsnieks nevar gaidīt, ka viņa vīri spēs paveikt to, ko nespēj viņš pats. Taču tagad viņš uzdeva man veikt inventarizāciju un aprēķināt piegādes bilanci — izejvielas iekšā, gatavā produkcija ārā.

Es to veicu slikti, zināmā mērā tīšām. Es garlaikojos un arī baidījos. Kad ik rītu ierados fabrikā, ģērbusies savos mūķenes svārkos un blūzēs, tipinādama tēvam nopakaļ kā šunelis, man bija jāiet caur strādnieku rindām. Es jutu, ka sievietes saīgst un vīrieši blenž. Es zināju, ka aiz muguras viņi par mani zobojas — par manu izturēšanos (sievietes) un par manu augumu (vīrieši) — un ka tas viņiem ir veids, kā atkosties. Dažā ziņā es viņus nevainoju — viņu vietā es būtu rīkojusies tāpat —, tomēr visviens jutos apvainota.

Deguns gaisā. Laikam iedomājusies, ka šī ir Sābas ķēniņiene.

Paņemtu šo tā kārtīgi priekšā, tad būtu nost no tā augstā plaukta.

Tēvs neko nemanīja. Vismaz bija nolēmis nemanīt.

Kādu pēcpusdienu pie Rīnijas virtuves durvīm nostājās Elvuds Marijs — ar izrieztām krūtīm un pašapzinīgu stāju, kā jau sliktu ziņu nesējs. Es palīdzēju Rīnijai gatavot konservus: bija vēls septembris, un mēs konservējām pēdējos tomātus no virtuves dārziņa. Rīnija allaž

bija saimniekojusi taupīgi, bet šajos laikos bija grēks jel ko aizlaist postībā. Viņa laikam bija aptvērusi, cik izdilis ir tas lieko dolāru pavediens, kurš notur viņu šajā darbavietā.

Esot kaut kas tāds, ko mums gan derētu uzzināt, sacīja Elvuds Marijs. Rīnija uzmeta acis viņam un viņa uzpūtīgajai pozai, novērtēdama, cik svarīga varētu būt gaidāmā vēsts, un atrada to gana nopietnu esam, lai aicinātu Mariju iekšā. Pat piedāvāja viņam tasi tējas. Tad palūdza pagaidīt, ar stangām izcēla no vārošā ūdens pēdējās burkas un aizskrūvēja tās. Pēc tam viņa apsēdās.

Te nu bija šī vēsts. Mis Lora Ceisa esot redzēta pilsētā — Elvuds teica — kopā ar kādu jaunu vīrieti, ar to pašu jauno vīrieti, kura sabiedrībā nofotografēta pogu fabrikas piknikā. Vispirms abi pamanīti pie zupas virtuves; bet vēlāk sēdējuši uz parka soliņa — un ne tikai uz viena vien — un smēķējuši cigaretes. Vismaz vīrietis smēķējis; kas attiecoties uz Loru, to viņš nevarot apzvērēt, Elvuds sacīja un savilka lūpas urskulī. Viņi redzēti līdzās Kara memoriālam pie Rātsnama, pēc tam uz Jubilejas tilta, kur, atbalstījušies uz margām, skatījušies lejup uz krācēm, — iecienīta vieta romantiskiem pārīšiem. Iespējams, viņi esot manīti pat nomalē, pie Telšu laukuma, un tas gandrīz pilnīgi droši liecinot par apšaubāmu uzvedību vai vismaz tās iedīgļiem — lai gan par to viņš nevarot galvot, jo pats neesot to redzējis.

Lai nu kā, viņš domājot, ka mums būtu jāzina. Tas esot pieaudzis vīrietis, un vai mis Lorai neesot tikai četrpadsmit gadu? Kāds kauns — šādi izmantot meitenes uzticēšanos! Marijs atzvila krēslā un sērīgi pašūpoja galvu, apmierināts kā sivēns zirņos, acis mirdzēja ļaunā priekā.

Rīnija aizsvilās dusmās. Viņa nevarēja ciest, ja kāds apsteidza viņu tenku lauciņā. "Mēs ļoti pateicamies, ka esat mums ziņojis," viņa ar saltu pieklājību noteica. "Jārīkojas ir laikus. Kas vienu soli žēlo, tas desmit pazaudē." Tādā veidā viņa sargāja Loras godu: vēl nebija noticis nekas tāds, ko nevarētu novērst.

"Nu, ko es tev teicu?" Rīnija sacīja, kad Elvuds Marijs bija prom. "Viņam nudien nav kauna." Rīnija, protams, runāja nevis par Elvudu, bet gan par Alekšu Tomasu.

Kad Lorai pieprasīja paskaidrojumus, viņa nenoliedza neko, atskaitot to, ka abi esot redzēti Telšu laukumā. Parka soliņi un tā tālāk — jā, viņa esot uz tiem sēdējusi, bet ne sevišķi ilgi.

Un viņa arī nespēja saprast, kāpēc Rīnija ceļ tādu traci. Alekss Tomass nebija nekāds plikata ar smukām acīm (šo izteicienu bija lietojusi Rīnija). Un viņš nebija arī brunču mednieks (otrs viņas izteiciens). Lora noliedza, ka jebkad mūžā būtu izsmēķējusi kādu cigareti. Bet "knakstīšanās" — vēl viens Rīnijas teiciens — viņai šķita derdzīga. Ko gan viņa bija nodarījusi, lai modinātu tik nekrietnas aizdomas? Bija acīm redzams, ka viņa to nesaprot.

Es nodomāju, ka Lora ir gluži kā cilvēks, kuram nav dzirdes: mūzika skan, tu kaut ko dzirdi, bet tas nav tas pats, ko dzird visi pārējie.

Lora stāstīja, ka visos šajos gadījumos — un tādi bijuši tikai trīs — viņi ar Alekšu Tomasu risinājuši nopietnas sarunas. Par ko? Par Dievu. Alekss Tomass esot zaudējis ticību, un Lora cenšoties palīdzēt viņam to atgūt. Tas esot ļoti grūti, jo viņš esot gaužām cinisks — vai varbūt viņa gribēja teikt skeptisks. Viņš domājot, ka jaunais laikmets būšot šīs, nevis nākamās pasaules laikmets — cilvēka laikmets cilvēces labā —, un viņš to apsveikšot no sirds. Alekss apgalvojot, ka viņam neesot dvēseles, turklāt viņam esot nospļauties par to, kas ar viņu notikšot pēc nāves. Tomēr Lora bija apņēmusies turpināt savus pūliņus, lai cik grūts liktos uzdevums.

Es ieklepojos, aizsegusi muti ar plaukstu. Smieties es neuzdrīkstējos. Pietiekami bieži biju redzējusi, kā Lora šo nevainīgo sejas izteiksmi izmanto pret misteru Ērskinu, un man šķita, ka arī tagad viņa dara tieši to pašu: pūš mums miglu acīs. Rīnija, rokas iespraudusi sānos, stāvēja ieplestām kājām un pavērtu muti, izskatīdamās pēc apstulbušas cāļu mātes.

"Kāpēc viņš vēl arvien ir pilsētā, to es gribētu zināt," Rīnija, pūlēdamās pārvarēt apjukumu, uzbruka no citas puses. "Viņš tak teicās tikai atbraucis ciemos."

"Ak, viņam te ir kādas darīšanas," Lora mīlīgi atbildēja. "Bet viņš var atrasties, kur pašam tīk. Šī nav vergu valsts. Ja vien neņem vērā tos, kuri vergo, lai saņemtu algu." Es nojautu, ka centieni vest nomaldījušos avi uz pareizā ceļa nav palikuši vienpusīgi: savu bija darījis arī Alekss Tomass. Ja tā turpināsies, mums mājā ieviesīsies mazs boļševiks.

"Vai viņš nav par vecu?" es ieminējos.

Lora uzmeta man niknu skatienu — kam par vecu? — kā izaicinādama, lai jau es iejaucos vien. "Dvēselei nav vecuma," viņa sacīja.

"Ļaudis trin mēles," teica Rīnija: tas vienmēr bija viņas izšķirošais arguments.

"Tā ir viņu darīšana," Lora attrauca. Viņas balsī skanēja cildens aizkaitinājums: ļaudis bija krusts, kas viņai jānes.

Mēs ar Rīniju vairs nezinājām padoma. Ko tur varēja darīt? Mēs būtu varējušas pateikt tēvam, kurš tad aizliegtu Lorai satikties ar Alekšu Tomasu. Bet viņa nebūtu klausījusi, jo uz spēles taču bija likta dvēsele. Mēs nolēmām — ja pateiksim tēvam, tad izcelsies lielākas nepatikšanas, nekā šis atgadījums pelnījis; un galu galā — kas tad bija noticis? Nekas tāds, uz ko būtu iespējams norādīt tieši. (Tolaik, šai jautājumā, starp mums ar Rīniju valdīja dziļa uzticēšanās; mēs allaž likām galvas kopā.)

Dienām ritot, es jutu, ka Lora vazā mani aiz deguna, lai gan nespēju izprast, kā tieši. Nedomāju, ka viņa melo, tomēr arī visu patiesību viņa nestāstīja. Reiz es redzēju viņus ar Alekšu Tomasu, dziļi iegrimušus sarunā, lēnām aizstaigājam gar Kara memoriālu; tad reiz uz Jubilejas tilta, reiz — dīki sēžot pie Betijas restorāna, abi itin nemaz nemanīja sev veltītos skatienus, ieskaitot manējo. Tas bija klajš izaicinājums.

"Tev vajag vest viņu pie prāta," Rīnija man teica. Taču es nespēju vest Loru pie prāta. Es vispār arvien mazāk spēju ar viņu sarunāties; vai, pareizāk sakot, — es gan runāju, bet vai viņa klausījās? Tas bija tas pats, kas sarunāties ar baltu dzēšpapīra lapu: vārdi izlidoja no manas mutes un nozuda aiz viņas sejas, kā iegrimdami krītoša sniega mūrī.

Kad nepavadīju laiku pogu fabrikā — šis pasākums ar katru dienu šķita aizvien veltīgāks, pat tēvam, — es sāku viena pati klimst apkārt. Es mēdzu iet uz priekšu pa upes krastu, mēģināmdama iztēloties, ka man ir kāds mērķis, vai stāvēt uz Jubilejas tilta, it kā gaidīdama kādu, raudzīdamās lejup uz melno ūdeni un atcerēdamās stāstus par sievietēm, kuras tajā metušās. Tā viņas bija rīkojušās mīlestības dēļ, jo tieši tā mīlestība ietekmēja cilvēku. Tā pielavījās tev klāt, sagrāba tevi, pirms paguvi atjēgties, un tad tu vairs neko nevarēji darīt. Tiklīdz mīlestība bija tevi piemeklējusi, tā nežēlīgi rāva tevi prom. Vismaz tā bija rakstīts grāmatās.

Citkārt es gāju pa galveno ielu, pievērsdama nopietnu uzmanību tam, kas izlikts skatlogos, — zeķu un kurpju pāriem, cepurēm un cimdiem, skrūvgriežiem un uzgriežņu atslēgām. Es pētīju kinozvaigžņu plakātus stiklotajās vitrīnās pie kinoteātra Bijou un salīdzināju šīs sejas ar to, kā pati izskatos vai izskatītos, ja pārsukātu matus pār vienu aci un pienācīgi apģērbtos. Man nebija atļauts iet iekšā; kinoteātrī es pirmo reizi iegāju tikai tad, kad jau biju apprecējusies, jo Rīnija teica, ka Bijou esot necienīga vieta, vismaz jaunām meitenēm bez pavadoņiem. Turp medībās dodoties vīrieši, kam prātā nešķīstības. Viņi mēdzot apsēsties tev blakus un līpot klāt kā mušpapīrs, un tu nepagūstot ne aci pamirkšķināt, kad viņi jau rāpjoties tev virsū.

Rīnijas aprakstos meitene vai sieviete vienmēr bija nekustīga, toties ar daudziem rokturiem, gluži kā tāda kāpelēšanai paredzēta vingrošanas ierīce. Maģiskā kārtā viņai bija laupīta spēja iekliegties vai pakustēties. Viņa bija sastingusi kā sālsstabs, viņa bija paralizēta — no šoka, sašutuma vai kauna. Viņai nebija kur patverties.

Aukstais pagrabs

Gaisā jaušams sals; mākoņi augsti, vēja nesti. Uz smalkākām namdurvīm parādījušies izkaltētas kukurūzas kūlīši; uz lieveņiem vīpsnājošā sardzē nostājušies izdobti ķirbji. Pēc nedēļas ielās izies saldumu mangotāji bērni, pārģērbušies par balerīnām un zombijiem, citplanētiešiem un skeletiem, zīlniecēm čigānietēm un mirušām rokzvaigznēm, un es, kā parasti, nodzēsīšu gaismu un izlikšos, ka manis nav mājās. Tā ir nevis nepatika pret viņiem, bet gan pašaizsardzība — ja kādi no šiem knēveļiem pazustu, es negribu, lai mani apsūdzētu, ka esmu ievilinājusi viņus iekšā un apēdusi.

Tā es pateicu Mairai, kura rosīgi tirgo resnas, oranžas sveces, melnus keramikas kaķus, satīna sikspārņus un dekoratīvas lupatu raganas, kam galvas darinātas no izkaltētiem āboliem. Viņa iesmējās. Viņa domāja, ka es jokoju.

Vakar man bija gausa diena — sirds smeldza, es tik tikko jaudāju norausties no sofas —, taču šorīt, iedzērusi tableti, sajutos neparasti sparīga. Itin naski tiku līdz virtuļu bodītei. Tur es pārbaudīju tualetes sienu, uz kuras jaunākais uzraksts ir: Ja nevari pateikt neko labu, nerunā vispār, — kam seko: Ja nevari pasākāt neko labu, tad nesūkā vispār. Patīkami apzināties, ka vārda brīvība šai valstī joprojām ir pilnā plaukumā.

Tad es nopirku kafiju un virtuli ar šokolādes glazūru un iznesu ārā pie viena no soliņiem, ko tur nolikuši bodītes saimnieki, ļoti parocīgi, pie paša atkritumu konteinera. Tur nu es sēdēju saules gaismā, vēl aizvien siltā, un gozējos kā bruņurupucis. Garām gāja ļaudis — divas pārbarotas sievietes ar bērnu ratiņiem, jaunāka, tievāka sieviete melnā ādas mētelī ar naglu galvām līdzīgām sudraba kniedēm uz tā un vēl vienu tādu pašu degunā, trīs veci sakārņi vējjakās. Man radās sajūta, ka viņi uz mani blenž. Vai es joprojām esmu tik bēdīgi slavena vai jau tik paranoīda? Vai varbūt es tikai biju skaļi sarunājusies pati ar sevi. To ir grūti izprast. Vai balss vienkārši plūst no manis ārā kā gaiss, tiklīdz neuzmanos? Sačokurojušies čuksti, čaboši ziemas vīnogulāji, rudens vēja svelpoņa sausā zālē.

Kuru uztrauc tas, ko runā ļaudis, es sev teicu. Ja viņi grib noklausīties, tad lai noklausās vien.

Kuru tas uztrauc, kuru tas uztrauc. Mūžīgā pusaudžu atbilde. Tas, protams, uztrauca mani. Man nebija vienalga, ko domā ļaudis. Man nekad nav bijis vienalga. Atšķirībā no Loras es pati nekad neesmu bijusi tik drosmīga kā mani uzskati.

Pie manis pietipināja suns; es atdevu tam pusi virtuļa. "Lai iet labumā," es teicu. Tā sacītu Rīnija, pieķērusi kādu noklausāmies.

Visu oktobri — 1934. gada oktobri — klīda runas par to, kas

notiek pogu fabrikā. Stāstīja, ka apkārt blandoties visādi iesūtīti aģitatori; tie nodarbojoties ar musināšanu, īpaši jauno karstgalvju vidū. Tika spriests par kolektīvām pārrunām, par strādnieku tiesībām, par arodbiedrībām. Arodbiedrības taču bija aizliegtas ar likumu, vismaz tādas, kurās obligāti jāiestājas visiem fabrikas strādniekiem, — vai tad ne? Likās, nevienam tas nav īsti skaidrs. Jebkurā gadījumā ap arodbiedrībām bija jaušama tāda kā sēra smaka.

Ļaudis, kuri musināja uz nemieriem, bija huligāni un nolīgti noziedznieki (tā teica misis Hilkouta). Viņi bija ne tikai iesūtīti aģitatori, viņi bija no ārzemēm iesūtīti aģitatori, kas nez kāpēc izklausījās vēl draudīgāk. Mazi, tumsnēji, ūsaini vīriņi, kuri parakstījušies ar asinīm un zvērējuši uzticību līdz nāvei, kuri uzsāks dumpjus un ies pāri līkiem, un spridzinās bumbas, un naktī ielavīsies iekšā un pārgriezīs mums rīkli, kamēr būsim aizmiguši (tā teica Rīnija). Tādas metodes nu reiz bija šiem nežēlīgajiem boļševikiem un arodbiedrību organizētājiem, kuri sirds dziļumos visi bija vienādi (tā teica Elvuds Marijs). Viņi gribēja ieviest Brīvo Mīlu, sagraut ģimeni, pielikt pie sienas un nošaut katru, kuram ir nauda — pat mazumiņš naudas — vai pulkstenis, vai laulības gredzens. Tā bija izdarīts Krievijā. Tā runāja.

Runāja arī, ka tēva fabrikās izcēlušies nemieri.

Abas baumas — gan par iesūtītajiem aģitatoriem, gan par nemieriem — tika publiski noliegtas. Abām baumām ticēja.

Septembrī tēvs bija uz laiku atlaidis dažus savus strādniekus — dažus jaunākos, kuri saskaņā ar viņa teoriju labāk spēj par sevi parūpēties, — bet atlikušos lūdzis piekrist īsākām darba stundām. Viņš bija paskaidrojis, ka gluži 'vienkārši nepietiekot pasūtinājumu, lai visas fabrikas varētu darboties ar pilnu jaudu. Klienti nepērkot pogas — vismaz ne tās, ko ražo Čeiss un Dēli, bet šim uzņēmumam esot nepieciešami lieli ražošanas apjomi, lai tas vispār nestu pelņu. Un klienti nepērkot arī lētu, izturīgu apakšveļu: viņi lāpot veco un iztiekot tāpat. Protams, ne jau visi šai valstī esot zaudējuši darbu, tomēr tie, kuriem darbavieta vēl ir, nejūtoties sevišķi droši par to, ka spēšot to saglabāt. Tāpēc viņi, dabiski, taupot naudu, nevis izdodot to. Viņus jau nevarot vainot. Viņu vietā katrs rīkotos tāpat.

Uz skatuves bija uznākusi aritmētika ar visām savām daudzajām kājām, ar savām daudzajām mugurām un galvām, ar savām nuļļu acīm, kuras nepazina žēlastības. Tā vēstīja, ka divi un divi ir četri. Bet ja nu cilvēkam nav šo divu un divu? Tad neko nevar saskaitīt kopā. Un nevarēja jau arī, lai kā es censtos; es nespēju panākt, lai sarkanie skaitļi inventarizācijas grāmatās pārvēršas par melniem. Tas mani drausmīgi uztrauca; šķita, ka tā ir mana personiskā vaina. Naktī, aizvērusi acis, es redzēju skaitļus, sarakstītus ailēs uz lapas, kas nolikta man priekšā uz vecmodīgā ozolkoka rakstāmgalda pogu fabrikā, — šīs

sarkano skaitļu rindas gluži kā mehāniski kāpuri aprija atlikušo naudu. Ja tas, par cik tev izdevās kaut ko pārdot, bija mazāk nekā tas, cik tev jāmaksā par tā ražošanu — kā jau labu laiku notika kompānijā Ceiss un Dēli —, tad skaitļi uzvedās tieši šādi. Tā bija slikta uzvedība — bez mīlestības, bez taisnīguma, bez žēlastības —, bet ko gan citu varēja gaidīt? Skaitļi bija tikai skaitļi. Šai lietā tiem nebija izvēlēs.

Decembra pirmajā nedēļā tēvs paziņoja par fabrikas slēgšanu. Uz laiku, viņš teica. Viņš cerēja, ka uz ļoti īsu laiku. Viņš runāja par atkāpšanos un jaunu ierakumu rakšanu, lai pārgrupētos. Viņš lūdza izpratni un pacietību, un sapulcējušies strādnieki sveica viņu ar vērīgu klusēšanu. Pēc paziņojuma tēvs atgriezās Aviljonā, ieslēdzās savā tornītī un piedzērās līdz nemaņai. Tur, augšā, kaut kas plīsa — stikli. Droši vien pudeles. Mēs ar Loru sēdējām manā istabā, gultā, cieši saķērušās rokās, un klausījāmies tajās dusmās un bēdās, kas plosījās tur augšā, tieši mums virs galvas, gluži kā pērkona negaiss iekšā mājā. Ar tik plašu vērienu tēvs nebija izrīkojies jau krietni sen.

Viņš acīmredzot juta, ka ir pievīlis savus vīrus. Ka cietis neveiksmi. Ka nekas, ko viņš spējis darīt, nav bijis pietiekami labi.

"Es lūgšu par viņu," teica Lora.

"Vai Dievu tas uztrauc?" es noprasīju. "Man liekas, patiesībā viņam par to dziļi nospļauties. Ja tāds Dievs vispār ir."

"To nevar zināt," Lora sacīja. "To uzzina tikai pēc tam."

Pēc kam? To es sapratu gana labi, šādas sarunas mums bija notikušas jau agrāk. Pēc tam, kad mēs būsim mirušas.

Dažas dienas pēc tēva paziņojuma arodbiedrība parādīja savu spēku. Tai jau bija izveidojies dalībnieku kodols, un nu viņi gribēja, lai arodbiedrībā iestājas visi. Pie slēgtās pogu fabrikas tika sarīkots mītiņš un visiem strādniekiem izteikts aicinājums iestāties, jo — kā tur tika sacīts —, kad tēvs atvēršot fabrikas atkal, tad samazināšot izdevumus līdz pēdējam un viņiem visiem maksāšot bada algu. Viņš esot uz mata tāds pats kā pārējie, šādos grūtos laikos viņš noglabāšot savu naudu bankā, bet pats nekustināšot ne pirkstu, līdz ļaudis būšot notriekti no kājām un iedzīti zemē; un tad viņš naski izmantošot izdevību raust naudu uz strādnieku rēķina. Viņš un viņa lielā māja un uzcirtušās meitas — šie dīkdienīgie parazīti, kas pārtiekot no tautas masu sviedriem.

Uzreiz bijis redzams, ka šie tā dēvētie organizatori nav vietējie, tā teica Rīnija, kopā ar mums sēdēdama pie virtuves galda un stāstīdama par to visu. (Mēs vairs neieturējām maltītes ēdamistabā, jo tur vairs neēda tēvs. Viņš bija aizbarikadējies savā tornītī; ēdienus Rīnija nesa turp uz paplātes.) Tiem rupekļiem jau neesot nekādas saprašanas par pieklājību, tāpēc viņi jaucot tur iekšā ari mūs abas, lai gan visi zinot, ka mums ne ar ko nav nekāda sakara. Rīnija teica, lai mēs nepievēršam tam uzmanību, tomēr to bija vieglāk pateikt nekā izdarīt.

Daži vēl arvien bija palikuši lojāli tēvam. Mēs dzirdējām, ka mītiņā radušās domstarpības, tad paceltas balsis, tad sācies kautiņš. Ļaudis zaudēja savaldīšanos. Viens vīrs, kam tika iesperts pa galvu, dabūja smadzeņu satricinājumu un tika aizvests uz slimnīcu. Tas bija viens no streikotājiem — tagad viņi dēvēja sevi par streikotājiem —, tomēr šai negadījumā tika vainoti paši streikotāji, jo, ja reiz sākusies tāda kārtības graušana, tad kas gan var pateikt, ar ko tā beigsies?

Labāk nesākt. Labāk turēt muti. Daudz labāk.

Pie tēva atbrauca Kallija Ficsimonsa. Viņa teica, ka esot loti noraizējusies par viņu. Raizējoties, ka viņš ejot pazušanā. Morālā ziņā — tā viņa to domāja. Kā viņš spējot izturēties pret saviem strādniekiem tik nevērīgi un arī sīkstulīgi? Tēvs teica, lai viņa ieskatoties acīs patiesībai. Viņš nosauca Kalliju par ījaba mierinātāju. Un vēl pateica: Kas tev to visu iestāstījis, laikam kāds no taviem sociālistu draudziņiem? Kallija sacīja, ka atbraukusi pati uz savu roku, aiz mīlestības, jo, kaut arī kapitālists, viņš vienmēr esot bijis krietns vīrs, taču nu viņa redzot, ka viņš esot pārvērties par bezsirdīgu plutokrātu. Tēvs atcirta, ka bankrotējis cilvēks nemaz nevarot būt plutokrāts. Kallija ieminējās, ka viņš varētu likvidēt savu īpašumu. Tēvs teica, ka viņa īpašumi neesot daudz vairāk vērti par viņas pakaļu, kuru, ciktāl viņš noprotot, viņa esot par velti izsniegusi visiem, kas vien lūguši. Viņa sacīja, ka tēvs nemaz neesot bijis dusmīgs par tādām bezmaksas dāvanām. Viņš teica — jā, bet slēptās izmaksas esot bijušas par augstām — vispirms jau visas maltītes, kas šai mājā pasniegtas viņas mākslinieciskajiem draugiem, un pēc tam viņa paša asinis, un tagad viņa dvēsele. Kallija nosauca viņu par buržuāzisku reakcionāru. Viņš nosauca Kalliju par līķu mušu. Nu viņi jau kliedza viens uz otru pilnā kaklā. Tad aizcirtās durvis, pa granti aizšņāca riepas, un viss bija galā.

Vai Rīnija priecājās vai bēdājās? Bēdājās. Kallija viņai nebija patikusi, taču pie Kallijas viņa bija pieradusi, un reiz Kallijas klātbūtne arī bija nākusi tēvam par labu. Kas stāsies viņas vietā? Kāda cita pladīte, un labāks ir tas ļaunums, kurš jau pazīstams.

Nākamajā nedēļā izskanēja aicinājums uz vispārēju streiku, lai apliecinātu solidaritāti ar Ceisa un Dēlu strādniekiem. Tika dots rīkojums slēgt visus veikalus un uzņēmumus. Arī komunālo pakalpojumu iestādes. Pārtraukt telefona sakarus un pasta piegādi. Ne piena, ne maizes, ne ledus. (Kas izdeva šos rīkojumus? Neviens neticēja, ka tos izdomājis cilvēks, kurš izrunā šo rīkojumu tekstu. Šis vīrs apgalvoja, ka esot vietējais, no mūsu pilsētas, un reiz viņam ticēja, — viņš bija Mortons, Morgans, kaut kas tamlīdzīgs, — taču tad bija kļuvis pilnīgi skaidrs, ka viņš nav vietējais, ne tuvu. Un nevarētu arī būt, ja jau izturējās šādi. Un vispār — kas bija viņa vectēvs?)

Tātad tas nebija šis vīrs. Viņš nav šo nemieru smadzenes, teica

Rīnija, jo pirmām kārtām viņam pašam nemaz nav smadzeņu. Tas viss ir tumšo spēku pirksts.

Lora raizējās par Alekšu Tomasu. Viņa teica, ka Alekss kaut kādā veidā esot tai visā iejaukts. Viņa zinot, ka tā ir. Citādi nevarot būt, ja ņem vērā viņa spējas.

Tai pašā dienā, agrā pēcpusdienā, Aviljonā ieradās Ričards Grifens — ar automašīnu, kurai sekoja vēl divas citas. Tie bija lieli automobili, spīdīgi un zemi. Bija atbraukuši vēl pieci citi vīrieši, četri no tiem krietni liela auguma, tumšos mēteļos un pelēkās platmalēs. Ričards Grifens un viens no vīriešiem kopā ar tēvu iegāja viņa kabinetā. Divi no pārējiem nostājās pie abām mājas ārdurvīm, bet otri divi kaut kur aizbrauca ar vienu no dārgajām mašīnām. Mēs ar Loru pa viņas guļamistabas logu vērojām, kā mašīnas atbrauc un aizbrauc. Mums bija piekodināts nemaisīties pa kājām, kas nozīmēja turēties tik tālu, lai mēs arī neko nedzirdētu. Kad jautājām Rīnijai, kas notiek, viņa bažīgi atteica, ka zinot tikpat, cik mēs, tomēr ieklausīšoties cītīgi.

Ričards Grifens nepalika uz vakariņām. Kad viņš brauca prom, viņam sekoja arī divas citas mašīnas. Trešā palika tepat un kopā ar to arī trīs būdīgie vīri. Viņi neuzkrītoši apmetās bijušajā šofera dzīvoklī virs garāžas.

Tie esot detektīvi, teica Rīnija. Citādi nevarot būt. Tāpēc viņi mūždien staigājot mēteļos: zem tiem padusēs esot paslēpti šaujamie. I ie šaujamie esot revolveri. To viņa zināja no saviem dažadajiem Žurnāliem. Viņa teica, detektīvi esot šeit, lai mūs aizsargam, un, ja mēs pamanītu, ka naktī pa dārzu slapstās kāds svešinieks protams, neņemot vērā šos trīs vīriešus —, tad lai tūlīt kliedzot.

Nakamajā dienā pilsētas galvenajās ielās sākās nemieri. Daudzi viri, kas tajos piedalījās, nekad agrāk šeit nebija redzēti vai, ja arī bija redzēti, tad nebija palikuši atmiņā. Kurš tad atcerēsies klaidoni? Taču daži no viņiem nebija nekādi klaidoņi, viņi bija maskējušies starptautiski aģitatori. Viņi visu laiku bija spiegojuši. Kā viņi tik ātri bija tikuši šeit? Stāstīja, ka uz vilcienu jumtiem. Tieši tā mēdzot ceļot tamlīdzīgi ļaudis.

Nemieri sākās ar mītiņu pie Rātsnama. Vispirms tika teiktas runas, kurās tika pieminēti streiklauži un noziedzīgi kompāniju īpašnieki; pēc tam, skanot skaļām gavilēm, tika sadedzināts mūsu tēva tēls — kartona lelle ar cilindru galvā un cigāru mutē, lai gan ne viens, ne otrs neatbilda īstenībai. Divas lupatu lelles rišainās, sārtās kleitās tika izmērcētas petrolejā un iemestas liesmās nopakaļ pirmajai. Ar tām bijušas domātas mēs ar Loru, teica Rīnija. Tikuši arī izkliegti jociņi, ka tās nu gan esot karstasinīgas lellītes. (Loras un Alekša pastaigas pa pilsētu nebija palikušas nepamanītas.) Rīnija teica, ka to viņai esot pastāstījis Rons Hinkss, domādams, ka viņai tas būtu jāzina. Viņš piebildis, ka mums abām tagad labāk nerādīties pilsētas centrā, jo

kaislības sitot augstu vilni un neko nevarot zināt. Viņš ieteicis mums palikt Aviljonā, tur mēs būšot drošībā. Viņš sacījis, ka tās lelles nu gan bijušas gatavā kauna lieta un ka viņš gribētu dabūt savos nagos to, kurš kaut ko tādu sagudrojis.

Tiem galvenās ielas veikaliem un uzņēmumiem, kuru īpašnieki bija atteikušies pārtraukt darbu, tika izsisti logi. Pēc tam tika izsisti logi arī tiem, kuri bija slēgti. Tad sākās laupīšana, un pūlis vairs nebija valdāms. Nemiernieki ielauzās avīzes redakcijā un izdemolēja kabinetus; Elvuds Marijs tika piekauts, spiestuves mašīnas sadauzītas. Viņa fotolaboratorija palika neskarta, toties fotokamera gan ne. Tas viņam bija bēdīgs laiks, un par to mēs dzirdējām visos sīkumos, neskaitāmas reizes, vēlāk.

Tai naktī aizdegās pogu fabrika. Liesmas šāvās ārā pa apakšējā stāva logiem: no savas istabas es tās neredzēju, bet garām, šķindinādama zvanu, aizbrauca ugunsdzēsēju mašīna, traukdamās palīgā. Es, protams, jutos apjukusi un izbijusies, tomēr jāatzīstas, ka tajā visā bija arī kaut kas tīkami satraucošs. Ieklausīdamās šķindoņā un tālajos kliedzienos, kas skanēja no tās pašas puses, es dzirdēju kādu kāpjam augšup pa virtuves kāpnēm. Nospriedu, ka tā droši vien ir Rīnija, taču nekā. Tā bija Lora; viņai mugurā bija mētelis.

"Kur tu biji?" es jautāju. "Mums taču pieteikts palikt mājās. Tēvam jau tāpat pietiek raižu, un tu vēl klimsti apkārt."

"Es tikai aizgāju uz oranžēriju," viņa sacīja. "Es lūdzu Dievu. Man vajadzēja klusu vietu."

Ugunsgrēku izdevās apdzēst, tomēr ēkai bija nodarīti lieli postījumi. Tāda bija pirmā ziņa. Tad ieradās misis Hilkouta, aizelsusies nesdama tīrās veļas grozu, un tika palaista garām sargiem. Ļaunprātīga dedzināšana, viņa teica: esot atrastas benzīna kannas. Naktssargs bez dzīvības gulējis uz grīdas. Ar sasistu galvu.

Redzēti divi bēgoši vīrieši. Vai kāds tos pazinis? Ne gluži, tomēr klīstot baumas, ka viens no tiem esot mis Loras kavalieris. Rīnija attrauca, ka tas neesot viņas kavalieris, Lorai nekāda kavaliera neesot, tas bijis tikai paziņa. Nu, lai kas viņš būtu, sacīja misis Hilkouta, bet tieši viņš acīmredzot esot nodedzinājis pogu fabriku, iegāzis nabaga Alam Deividsonam pa galvu un nositis viņu kā žurku, un lai tas zellis labāk taisoties, ka tiekot prom no šīs pilsētas, ja gribot palikt ar veselu ādu.

Pie vakariņu galda Lora pateica, ka viņai negriboties ēst. Šobrīd viņa nespējot neko ieēst: viņa pati sagatavošot paplāti ar maltīti, ko ieturēt vēlāk. Es noskatījos, kā viņa to uznes pa virtuves kāpnēm uz savu istabu. Uz paplātes viss bija divkāršās devās — truša gaļa, ķirbji, vārīti kartupeļi. Ēšana viņai parasti bija tikai tāda knibināšanās — kaut kas tāds, ar ko nodarbināt rokas pie vakariņu galda, kamēr citi sarunājas, — vai arī apnicīgs pienākums, kā, piemēram, sudraba galda

piederumu spodrināšana, kas jāpaveic gribot negribot. Sava veida garlaicīgs mājas darbs. Es prātoju, kad gan viņā radies tāds optimisms attiecībā uz ēdienu.

Nākamajā dienā ieradās Karaliskā Kanādas pulka daļas, lai atjaunotu kārtību. Šajā pulkā tēvs bija dienējis kara laikā. Viņam bija ļoti smagi noskatīties, kā šie karavīri vēršas pret savējiem — pret viņa vīriem; vismaz viņš bija domājis, ka tie ir viņa vīri. Nevajadzēja būt nez kādam ģēnijam, lai saprastu, ka strādnieki vairs nav vienisprātis ar šo tēva viedokli, tomēr arī to viņš uztvēra smagi. Vai viņi tiešām bija mīlējuši viņu tikai naudas dēļ? Tā izskatījās.

Kad Karaliskais Kanādas pulks bija ievedis kārtību, ieradās Jātnieku policija. Trīs policisti parādījās pie mūsu namdurvīm. Viņi pieklājīgi pieklauvēja, tad iegāja hallē un apstājās, savas cietās, brūnās platmales turēdami rokās, spožie zābaki čīkstēja uz vaskotā parketa. Viņi vēlējās runāt ar Loru.

"Nāc man līdzi, lūdzu, Airisa," Lora pačukstēja, kad tika pasaukta. "Es nespēju runāt ar viņiem viena." Viņa izskatījās ļoti jauniņa, ļoti bāla.

Mēs abas apsēdāmies rīta istabā uz dīvāniņa, līdzās vecajam gramofonam. Policisti apsēdās krēslos. Viņi nemaz neatbilda maniem priekšstatiem par Jātnieku policiju — pārāk veci, pārāk resniem vēderiem. Viens gan bija jaunāks, taču viņš te nebija noteicējs. Runāja vidējais. Viņš atvainojās, ka nākoties traucēt mūs šādā laikā, kurš droši vien esot grūts, tomēr lieta esot steidzama. Viņi gribot parunāt par misteru Alekšu Tomasu. Vai Lorai esot zināms, ka šis cilvēks ir musinātājs un radikālis, ka viņš atradies bezdarbnieku nometnēs, kur aģitējis un cēlis nemierus?

Lora sacīja, ka, cik viņa dzirdējusi, viņš tikai esot mācījis vīriem lasīt.

Tā uz to varot skatīties no vienas puses, teica policists. Un, ja viņš esot bez vainas, tad viņam, dabiski, neesot ko slēpt, un, ja vajadzētu, viņš ierastos policijā, vai Lora nepiekrītot? Kur viņš pēdējā laikā varētu atrasties?

Lora atbildēja, ka to viņa nevarot pateikt.

Jautājums tika atkārtots citādi. Sis vīrietis tiekot turēts aizdomās: vai Lora negribot palīdzēt atrast noziedznieku, kas, iespējams, pielaidis uguni viņas tēva fabrikai un, iespējams, izraisījis vietējā strādnieka nāvi? Protams, ja varot ticēt aculieciniekiem.

Es iebildu, ka aculieciniekiem nevar ticēt, jo bēdzējs redzēts tikai no mugurpuses, turklāt ārā bijis tumšs.

"Mis Lora?" teica policists, nelikdamies mani dzirdam.

Lora sacīja, ka arī tad, ja zinātu atbildi, viņa to neteiktu. Viņa sacīja, ka cilvēks esot nevainīgs tikmēr, līdz ir pierādīta viņa vaina. Un arī kristīgie principi liedzot viņai iegrūst cilvēku taisni lauvu bedrē.

Viņa teica, ka nožēlojot sarga nāvi, taču tur neesot vainīgs Alekss Tomass, jo Alekss Tomass nemūžam nedarītu kaut ko tādu. Taču neko vairāk viņa nevarot pateikt.

Viņa turējās man pie rokas, satvērusi delmu pie plaukstas locītavas; es jutu viņas trīsas — tā, it kā drebētu vilciena sliedes.

Galvenais policists sacīja kaut ko par izmeklēšanas kavēšanu.

Šai brīdī es paziņoju, ka Lorai ir tikai piecpadsmit gadu un no viņas nedrīkst prasīt tādu atbildību kā no pieauguša cilvēka. Es sacīju, ka tas, ko Lora viņiem izpaudusi, bez šaubām, ir konfidenciāli, un, ja tas izies ārpus šīs istabas — piemēram, nonāks avīzēs —, tad tēvs gan zinās, kam pateikties.

Policisti pasmaidīja, piecēlās un atvadījās; viņi izturējās pieklājīgi un mierinoši. Varbūt viņi atskārta, cik nepiedienīgi būtu turpināt izmeklēšanu šajā virzienā. Lai gan tēvs bija sprukās, viņam joprojām bija draugi.

"Nu, tātad," es uzrunāju Loru, kad viņi bija aizgājuši. "Es zinu, ka tu slēp viņu mūsu mājā. Labāk pasaki man, kur."

"Es paslēpu viņu aukstajā pagrabā," teica Lora, viņai trīcēja apakšlūpa.

"Aukstajā pagrabā!" es iesaucos. "Cik muļķīga vieta! Kāpēc tur?"

"Lai bezizejas stāvoklī viņam būtu ko ēst," Lora atteica un izplūda asarās. Es viņu apskāvu, un viņa šņukstēja man uz pleca.

"Lai viņam būtu ko ēst?" es sacīju. "Ievārījums, želeja un marinējumi? Nudien, Lora, tu esi apbrīnojama." Tad mēs abas sākām smieties, un, kad bijām izsmējušās un Lora noslaucījusi acis, es teicu: "Mums jādabū viņš prom no šejienes. Ja nu Rīnija nokāpj lejā paņemt ievārījuma burku vai ko citu un nejauši uzduras viņam? Rīnija dabūtu sirdstrieku."

Mēs pasmējāmies atkal. Mēs bijām ļoti nervozas. Tad es teicu, ka ērtāka vieta būtu bēniņi, jo tur neviens nekad neiet. Es apsolījos visu nokārtot. Lai Lora labāk iet gulēt: ir taču skaidri redzams, ka sasprindzinājums viņu nomocījis un viņa ir galīgi nokausēta. Viņa klusu nopūtās kā paguris bērns un tad paklausīja. Viņa bija dedzinājusi savus nervus, nēsādama sev līdzi šo milzīgo zināšanas nastu kā tādu ļaunuma maisu, bet tagad bija atdevusi to man un drīkstēja iemigt.

Vai es tiešām ticēju, ka rīkojos šādi tikai tādēļ, lai pasaudzētu viņu — lai palīdzētu, lai parūpētos par viņu, kā biju darījusi vienmēr?

Jā. Tam es tiešām ticēju.

Es nogaidīju, līdz Rīnija bija sakopusi virtuvi un devās pie miera. Tad nokāpu pa pagraba trepēm vēsumā, puskrēslā, zirnekļaina drēgnuma smārdā. Pagāju garām ogļu pagraba durvīm, aizslēgtajām vīna pagraba durvīm. Aukstā pagraba durvis bija aizkrampētas. Es pieklauvēju, pacēlu krampīti, gāju iekšā. Nočabēja mūkoši soļi. Iekšā,

protams, bija tumšs; gaisma iespīdēja tikai no gaiteņa. Uz ābolu mucas atradās Loras vakariņu paliekas — truša kauli. Muca izskatījās pēc kāda primitīva altāra.

Sākumā es viņu neredzēju; viņš bija aiz ābolu mucas. Tad es viņu saskatīju. Ceļgals, pēda. "Viss kārtībā," es čukstēju. "Tā esmu es."

"Ā," viņš teica tādā pašā balsī kā parasti. "Uzticamā māsa."

"Kušš," es nošņācu. Gaismu varēja ieslēgt, paraujot ķēdīti, kas nokarājās no spuldzes. Es to pavilku, iedegās gaisma. Alekss Tomass slējās augšā, rāpdamies laukā no mucas aizsega. Pietupās, mirkšķinādams acis, sakautrējies kā vīrietis, kurš pieķerts ar atpogātām biksēm.

"Jums nudien vajadzētu kaunēties," es teicu.

"Jūs droši vien esat ieradusies, lai izmestu mani laukā vai atdotu varas iestādēm," viņš smaidot sacīja.

"Nemuļķojieties," es attraucu. "Es nekādā gadījumā negribētu, lai jūs šeit atrod. Tādu skandālu tēvs nepārciestu."

"Kapitālista meita palīdz boļševiku slepkavam?" viņš noskaitīja. "Atrasta mīlas ligzdiņa starp ievārījuma burkām? Tāda veida skandālu?"

Es īgni paskatījos uz viņu. Te nebija par ko jokot.

"Varat būt mierīga. Mums ar Loru nekas tāds nav padomā," viņš teica. "Viņa ir lieliska meitene, taču taisās kļūt par svēto, un es neesmu nekāds bērnu nolaupītājs." Tagad viņš bija piecēlies kājās un purināja no drēbēm putekļus.

"Tad kāpēc viņa jūs slēpj?" es jautāju.

"Principa pēc. Kad es palūdzu, viņai bija jāpiekrīt. Es, pēc viņas domām, piederu pie īstās kategorijas."

"Kas tā par kategoriju?"

" Tie zemākie laikam," viņš atbildēja. "Citējot Jēzu." Tas man šķita visai ciniski. Tad viņš pateica, ka Lorai uzskrējis virsū savā ziņā nejauši. Sastapis viņu oranžērijā. Ko tad viņš tur darījis? Nu taču skaidrs, ka slēpies. Un arī cerējis, ka izdošoties aprunāties ar mani, viņš sacīja.

"Ar mani?" es pārvaicāju. "Apžēliņ, kāpēc ar mani?"

"Man likās — jūs zināsiet, ko darīt. Jūs izskatāties tāda lietišķa. Jūsu māsa nav tik…"

"Lora, cik redzams, ir tikusi galā pietiekami labi," es strupi noteicu. Man nepatika, ja citi kritiski izteicās par Loru — par viņas nenoteiktību, vientiesību, nevarību. Kritizēt Loru drīkstēju vienīgi es. "Kā viņa aizdabūja jūs garām tiem durvju sargiem?" es jautāju. "Iekšā mājā? Garām tiem vīriem mēteļos?"

"Pat vīriem mēteļos kādreiz ir jāiet pačurāt," viņš sacīja.

Viņa vulgaritāte mani apmulsināja — tā tik krasi atšķīrās no pieklājīgās uzvedības vakariņu laikā —, taču šādi, iespējams, izpaudās

viņa bāreniskā ņirdzība, ko bija pareģojusi Rīnija. Es nolēmu to ignorēt. "Jādomā, jūs neesat bijis tas dedzinātājs," es teicu. Biju gribējusi runāt sarkastiski, tomēr mans sarkasms netika uztverts.

"Es jau neesmu tāds muļķis," viņš sacīja. "Bez iemesla es neko nededzinātu."

"Visi domā, ka vainīgs esat jūs."

"Es neesmu vainīgs," viņš attrauca. "Bet dažiem būtu ļoti izdevīgi tā domāt."

"Kas ir šie daži? Kāpēc?" šoreiz es viņu netirdīju; es biju apjukusi.

"Padomājiet ar galvu," viņš atbildēja. Taču vairāk neteica ne vārda.

Bēniņi

Es paņēmu vienu sveci no krājuma, kurš glabājās virtuvē, nolikts pa rokai gadījumam, ja atslēgtos strāva, aizdedzināju šo sveci, izvedu Alekšu Tomasu no pagraba, tad pavadīju caur virtuvi un augšā pa kāpnēm, pēc tam pa šaurākām kāpnītēm uz bēniņiem, kur iekārtoju viņu aiz trim tukšām lādēm. Vienā ciedrkoka lādē glabājās dažas vecas, stepētas segas, un es izcēlu tās laukā, lai izmantotu guļvietai.

"Te neviens nenāks," es teicu. "Un, ja nāks, palieniet zem segām. Nestaigājiet apkārt, kāds var izdzirdēt soļus. Nededziet gaismu." (Bēniņos karājās spuldze ar ķēdīti, tāpat kā aukstajā pagrabā.) "Rīt mēs atnesīsim jums kaut ko ēdamu," es piebildu, pati nezinādama, kā izpildīšu šo solījumu.

Es nokāpu lejā, tad atgriezos, nesdama naktspodu, kuru noliku uz grīdas, neteikdama ne vārda. Tieši šī detaļa allaž bija sagādājusi man raizes Rīnijas stāstos par bērnu nolaupītājiem: un kā tad tur bija ar labierīcībām? Viens ir — būt ieslēgtai kriptā, bet pavisam kas cits — būt spiestai saceltiem brunčiem tupēt kaktā.

Alekss Tomass pamāja ar galvu un sacīja: "Laba meitene. īsts draugs. Es jau zināju, ka jūs esat lietišķa."

No rīta mēs ar Loru čukstus noturējām apspriedi guļamistabā. Aplūkojamie jautājumi bija ēdiena un dzēriena piegāde, nepieciešamība saglabāt modrību un naktspoda iztukšošana. Viena no mums — izlikdamās, ka lasa, — paliks sardzē manā istabā ar atvērtām durvīm: no turienes bija saredzamas durvis, kas veda uz bēniņu kāpnēm. Otra aizies pakaļ un iznesīs. Mēs norunājām, ka šo uzdevumu veiksim pamīšus. Lielais šķērslis būs Rīnija, kura visādā ziņā nojautīs ko nelabu, ja izturēsimies pārāk zaglīgi.

Mēs vēl nebijām izstrādājušas plānu, kā rīkoties, ja mūs pieķers. Tādu plānu mēs arī neizstrādājām. Viss tika improvizēts.

Alekša Tomasa pirmās brokastis sastāvēja no mūsu grauzdiņu garozām. Parasti mēs neēdām garozas, ja vien netikām piespiestas, — Rīnijai joprojām bija paradums teikt: Atcerieties badacietējus armēņus, — taču šoreiz, kad Rīnija paskatījās, garozas bija nozudušas. Patiesībā tās atradās Loras tumšzilo svārku kabatā.

"Alekss Tomass tagad ir badacietēji armēņi," es pačukstēju, kad steidzāmies augšup pa kāpnēm. Taču Lorai tas nelikās smieklīgi. Viņai tas likās pareizi.

Rīti un vakari bija mūsu apmeklējumu laiks. Mēs sirojām pieliekamajā, pievācām pārpalikumus. Mēs nesām augšā zaļus burkānus, bekona ādiņas, pusēstas vārītas olas, pārlocītas maizes rikas ar sviestu un ievārījumu iekšpusē. Reiz pat vistas stilbiņa frikasē — pārdrošs triks. Tāpat arī glāzes ar ūdeni, tases ar pienu, ar aukstu

kafiju. Tukšos šķīvjus mēs nesām lejā, paslēpām zem savām gultām, līdz gaiss bija tīrs, tad nomazgājām tos savas guļamistabas izlietnē un atlikām atpakaļ virtuves skapītī. (To darīju es; Lora bija pārāk neveikla.) Labos porcelāna traukus mēs neaiztikām. Ja nu kaut kas saplīstu? Pat parastu šķīvi varētu pamanīt: Rīnija bija vērīga. Tāpēc ar galda piederumiem mēs rīkojāmies loti piesardzīgi.

Vai Rīnija turēja mūs aizdomās? Droši vien. Parasti viņa vienmēr nojauta, ka mums kaut kas ir aiz ādas. Taču viņa nojauta arī to, kad prātīgāk būtu īsti nezināt, kas tur īsti ir. Manuprāt, viņa gatavojās apgalvot, ka viņai nav ne jausmas — gadījumā ja mūs pieķertu. Reiz viņa mums pateica, lai mēs izbeidzot čiept rozīnes; viņa sacīja, ka mēs sākot pārvērsties par caurbirām, un kur tad mums uzreiz gadījusies tik traka ēstgriba? Un viņa noskaitās pazudušas ķirbju pīrāga ceturtdaļas dēļ. Lora pateica, ka esot to apēdusi; viņai uznākusi pēkšņa izsalkuma lēkme, viņa sacīja.

"Ar visām garozām?" Rīnija dzēlīgi noprasīja. Lora nekad neēda Rīnijas pīrāgu garozas. Tās neēda neviens. Arī Alekss Tomass ne.

"Es tās izbaroju putniem," Lora teica. Tiesa kas tiesa: to viņa bija izdarījusi — pēc tam.

Sākumā Alekss Tomass atzinīgi novērtēja mūsu pūliņus. Viņš teica, ka mēs esot īsti draugi un ka bez mums viņš būtu pagalam. Tad viņš sagribēja cigaretes — viņš mirstot vai nost, cik ļoti griboties uzsmēķēt. Mēs atnesām dažas no sudraba šķirstiņa uz klavierēm, taču brīdinājām, lai viņš nesmēķē vairāk kā vienu cigareti dienā — dūmus kāds varētu saost. (So ierobežojumu viņš ignorēja.)

Tad viņš paziņoja: bēniņos pats sliktākais esot tas, ka šeit neesot iespējams rūpēties par tīrību. Mute viņam esot kā gatavā renstele. Mēs nozagām veco zobusuku, ko Rīnija izmantoja sudraba spodrināšanai, un izmazgājām to tik pamatīgi, cik vien spējām; viņš teica, ka tas esot labāk nekā vispār nekas. Kādu dienu mēs aiznesām viņam mazgājamo bļodu, dvieli un krūzi ar siltu ūdeni. Vēlāk viņš nogaidīja, līdz lejā neviena nebija, un izlēja netīro ūdeni pa bēniņu logu. Bija lijis, tāpēc zeme jau bija slapja un šļakstu neviens neievēroja. Reiz vēlāk, kad gaiss šķita tīrs, mēs atļāvām viņam nokāpt pa bēniņu kāpnēm un ieslēdzām viņu mūsu abu kopīgajā vannas istabā, lai viņš varētu kārtīgi nomazgāties. (Rīnijai mēs bijām pateikušas, ka palīdzēsim viņai un turpmāk pašas uzturēsim kārtībā šo vannas istabu, un viņas atbilde bija: Brīnumi nebeidzas nekad)

Kamēr risinājās Alekša Tomasa mazgāšanās, Lora sēdēja savā guļamistabā, es sēdēju savējā, un mēs abas sargājām vannas istabas durvis. Es pūlējos nedomāt par to, kas tur iekšā notiek. Iztēlojoties Alekšu Tomasu bez drēbēm, manī kaut kas iesāpējās, un šo domu bija nepanesami risināt tālāk.

Alekss Tomass tika aprakstīts avīžu ievadrakstos un ne tikai mūsu

vietējā avīzē vien. Tur bija sacīts, ka viņš esot ļaunprātīgs dedzinātājs un slepkava, turklāt no tās sliktākās sugas — tāds, kurš nogalina, aukstasinīga fanātisma vadīts. Taikonderogā viņš esot ieradies, lai iefiltrētos darbaspēka vidū un sētu nevienprātības sēklas, un tas viņam esot izdevies, kā liecinājis vispārējais streiks un nemieri. Viņš esot paraugs tam, kādu ļaunumu rada universitātes izglītība, — gudrs puisis, gudrāks, nekā pašam nāktu par labu, bet prātu viņam sagrozījuši slikti biedri un vēl sliktākas grāmatas. Tika citēti viņa audžutēva, prezbiteriešu mācītāja, vārdi: viņš katru vakaru lūdzot Dievu par Alekša dvēseli, tomēr šī paaudze esot odžu dzimums. Nepalika noklusēts arī tas, kā viņš izglābis mazo Alekšu no kara šausmām: Alekss no tiesas bijusi pagale, no uguns izrauta, viņš teica, bet tas vienmēr esot risks — ievest savā mājā svešinieku. Starp rindām bija jaušams mājiens, ka tādas pagales labāk jāatstāj turpat ugunī.

Kā papildinājumu tam policija bija nodrukājusi meklējamā noziedznieka plakātu ar Alekša attēlu, tas bija piesprausts pasta kantorī un citās sabiedriskās vietās. Par laimi, attēls nebija diez cik skaidrs: Alekss bija pacēlis roku, kas daļēji aizsedza seju. Tā bija fotogrāfija no avīzes, tā pati, kurā Elvuds Marijs pogu fabrikas piknikā bija noknipsējis mūs visus trīs. (Dabiski, mēs ar Loru abās malās bijām nogrieztas nost.) Elvuds Marijs bija paziņojis, ka no negatīva būtu varējis nokopēt labāku attēlu, taču, kad sācis meklēt, tad atklājis, ka negatīvs ir pazudis. Tas gan neesot nekāds pārsteigums: avīzes redakcijas demolēšanas laikā esot gājis bojā daudz kas.

Mēs aiznesām Aleksam avīžu izgriezumus un arī vienu policijas plakātu — to Lora bija slepus norāvusi no telefonu staba. Par sevi Alekss lasīja ar sērīgu mulsumu. "Viņi tīko pēc manas galvas," — tā viņš teica. Pēc dažām dienām viņš pajautāja, vai mēs varētu atnest viņam papīru — rakstāmpapīru. Kopš mistera Ērskina laikiem bija saglabājusies burtnīcu kaudzīte: mēs aiznesām viņam tās un arī zīmuli.

"Kā tu domā, ko viņš raksta?" Lora jautāja. Mēs netikām gudras. Gūstekņa dienasgrāmatu, savu aizstāvības runu? Varbūt vēstuli kādam, kurš varētu viņu izglābt. Tomēr viņš nelūdza neko aiznest uz pastu, tāpēc vēstule tā nevarēja būt.

Alekša Tomasa aprūpēšana satuvināja mūs ar Loru; tik tuvas mēs nebijām jutušās jau labu laiku. Viņš bija mūsu vaina, mūsu noslēpums un arī drošsirdīgais projekts — tāds, kurā mēs beidzot varējām dalīties. Mēs bijām divas labas, mazas samarietes, mēs cēlām laukā no bedres vīru, kurš bija iekritis zagļu vidū. Mēs bijām Marija un Marta, kas palīdz — nu, ne jau Jēzum, tik tālu negāja pat Lora, tomēr bija pilnīgi skaidrs, kurai no mums viņa paredzējusi kuru lomu. Es biju Marta, kas rosījās fonā, apdarīdama mājassoli; viņa bija Marija, kas nolika pie Alekša kājām tīru atdevību. (Kam vīrietis dod priekšroku? Šķiņķim un olām vai pielūgsmei? Dažreiz vienam, dažreiz otram,

atkarībā no tā, cik viņš izsalcis.)

Ēdiena paliekas Lora nesa augšup pa bēniņu kāpnēm tā, it kā tas būtu templa upuris. Naktspodu viņa nesa lejup tā, it kā tas būtu relikviju šķirstiņš vai dārga svece, kura draud tūdaļ apdzist.

Naktīs, pēc tam kad Alekss Tomass bija pabarots un padzirdīts, mēs viņu apspriedām — kā viņš todien izskatījies, vai nav pārāk izdēdējis, vai ir klepojis —, mēs negribējām, lai viņš saslimst. Ko viņam varētu ievajadzēties, ko mums derētu nočiept nākamajā dienā. Tad mēs ierāpāmies katra savā gultā. Par Loru es nezinu, bet es parasti iztēlojos Alekšu tur, bēniņos, tieši virs manis. Arī viņš droši vien cenšas iemigt, grozās šurpu turpu savā guļvietā, taisītā no sapelējušām segām. Nu viņš ir iemidzis. Nu viņš sapņo — garus sapņus par karu un ugunsgrēkiem, par grūstošiem ciemiem, kuru drupas izkaisītas visapkārt.

Nezinu, kurā brīdī šie viņa sapņi pārvērtās par vajāšanas un glābšanās sapņiem; nezinu, kurā brīdī viņam piebiedrojos es, bēgdama rokrokā ar viņu, pustumsā, prom no degoša nama, pār grambainiem decembra laukiem, pa rugājiem klāto zemi, kas pamazām sāka sasalt, pretim tālo mežu tumšajai svītrai.

Bet patiesībā tas nebija viņa sapnis, to es zināju. Tas bija manējais. Tur dega Aviljona, pa zemi bija izkaisītas tās atlūzas — labais porcelāns, Sevras vāze ar rožu ziedlapiņām, sudraba cigarešu šķirstiņš, kas stāvējis uz klavierēm. Pašas klavieres, ēdamistabas logu vitrāžas — asinssarkanais kauss, Izoldes ieplaisājusī arfa — viss, no kā es biju ilgojusies tikt prom, tas tiesa, bet ne jau pateicoties tādam sabrukumam. Es biju gribējusi atstāt mājas, taču tām bija jāpaliek uz vietas nemainīgām un jāgaida mani, lai es pēc patikas varētu tajās atgriezties.

Kādu dienu, kad Lora bija izgājusi — viņai vairs nekas nedraudēja, mēteļos tērptie vīri bija prom un policisti tāpat, ielās atkal valdīja kārtība —, es nolēmu doties ceļojumā uz bēniņiem viena. Man bija arī dāvana — pilna kabata ar korintēm un žāvētām vīģēm, kas čieptas no Ziemassvētku pudiņam paredzētajām izejvielām. Es izlūkoju apkārtni — Rīnija virtuvē bija pamatīgi aizņemta ar misis Hilkoutu —, pēc tam devos pie bēniņu durvīm un pieklauvēju. Tolaik mums jau bija īpašs klauvējiens — viens lēns, trīs ātrāki ar īsām pauzēm. Tad es uz pirkstgaliem lavījos augšup pa šaurajām bēniņu kāpnēm.

Alekss Tomass tupēja pie mazā, ovālā lodziņa, cenzdamies izmantot dienas gaismu, cik nu tās bija. Manu klauvējienu viņš acīmredzot nebija dzirdējis: viņš bija uzgriezis man muguru, uz pleciem uzklājis vienu stepēto segu. Likās, viņš raksta. Es saodu cigaretes dūmus — jā, viņš smēķēja, tur jau bija viņa roka ar cigareti pirkstos. Man šķita aplam, ka viņš tur cigareti tik tuvu segai.

Īsti nezināju, kā paziņot par savu klātbūtni. "Es esmu šeit," es

teicu.

Viņš salēcās un nosvieda cigareti. Tā uzkrita uz segas. Es ieelsos un nometos ceļos, lai to nodzēstu, — acu priekšā pazibēja nu jau ierastais skats, Aviljona liesmās. "Tas nekas," viņš sacīja. Arī viņš bija nometies ceļos, mēs abi pētījām, vai nav palikusi kāda dzirkstele. Un nākamais, ko es apjēdzu, bija tas, ka mēs gulējām uz grīdas, viņš bija mani satvēris un skūpstīja uz lūpām.

To es nebiju gaidījusi.

Vai es to biju gaidījusi? Vai tas tiešām notika tik pēkšņi, vai varbūt bija ievads: kāds pieskāriens, kāds skatiens? Vai es biju viņu kaut kā pamudinājusi? To es neatceros, bet vai tas, ko es atceros, ir tas pats, kas notika īstenībā?

Tagad ir: es esmu vienīgā, kas vēl ir dzīva.

Jebkurā gadījumā — viss notika uz mata tā, kā Rīnija bija stāstījusi par vīriešiem kinoteātros, atšķirība tikai tā, ka es nejutos sašutusi. Taču viss pārējais bija tiesa: es biju sastingusi kā sālsstabs, es nespēju pakustēties, man nebija kur patverties. Mani kauli bija pārvērtušies kūstošā vaskā. Viņš jau bija atpogājis man gandrīz visas pogas, pirms es jaudāju piecelties sēdus, pavirzīties nost, bēgt.

To es darīju bez vārdiem. Rāpjoties lejup pa bēniņu trepēm, atglaužot matus, sabāžot blūzi svārkos, man radās iespaids, ka — man aiz muguras — viņš par mani smejas.

īsti nezināju, kas varētu notikt, ja kaut ko tādu es pieļautu otru reizi, bet, lai nu kā, tas būtu bīstami, vismaz man. Es būtu taisni uzprasījusies, es dabūtu, ko pelnījusi, es piesauktu nelaimi. Es nevarēju atļauties vēlreiz palikt bēniņos divatā ar Alekšu Tomasu un nedrīkstēju arī paskaidrot iemeslu Lorai. Viņai tas būtu pārāk sāpīgi: viņa nemūžam nespētu to saprast. (Bija kāda cita iespēja — varbūt kaut ko līdzīgu viņš bija izdarījis arī ar Loru. Bet nē, tam es nejaudāju noticēt. Viņa nekad nebūtu to pieļāvusi. Vai tad būtu?)

"Mums jādabū viņš laukā no pilsētas," es sacīju Lorai. "Tā nevar turpināties. Kāds noteikti pamanīs."

"Vēl ne," Lora atteica. "Vilciena sliedes joprojām tiek novērotas." Viņa to varēja zināt, jo vēl arvien strādāja baznīcas zupas virtuvē.

"Nu, tad vajag atrast viņam vietu kaut kur citur pilsētā," es ierosināju.

"Kur? Citas vietas nav. Un šī ir vislabākā — šeit viņi nekad neiedomātos meklēt."

Alekss Tomass teica, ka negribot te palikt līdz sniegam. Viņš teica, ka pa ziemu bēniņos nobeigtos. Viņš teica, ka viņam trakoti griboties izkustēties. Viņš teica, ka aizietu pāris jūdžu tālāk gar sliedēm un ielēktu preču vilcienā — tur esot augsts uzbērums, vieglāk tikt iekšā. Viņš teica, ja vien varētu tikt līdz Toronto, tad varētu paslēpties — tur viņam esot draugi, un savukārt tiem esot draugi. Tad viņš kaut kādā

veidā aizlaistos uz Statiem, kur būtu drošāk. Spriežot pēc avīzēs lasītā, varas iestādēm esot aizdomas, ka viņš jau ir tur. Taikonderogā viņu vairs nemeklējot nekādā gadījumā.

Pirmajā janvāra nedēļā mēs nospriedām, ka nu viņam ir pietiekami droši doties prom. Ģērbtuves tālākajā stūrī mēs nočiepām viņam vecu tēva mēteli un iesaiņojām līdzi pusdienas — maizi un sieru, un ābolu —, un palaidām viņu ceļā. (Vēlāk tēvs meklēja mēteli, un Lora pateica, ka atdevusi to kādam klaidonim, kas pa daļai bija tiesa. Tā kā šāda rīcība viņai būtu gluži raksturīga, tad tā netika apšaubīta, tēvs tikai pakurnēja.)

Alekša promiešanas naktī mēs izlaidām viņu pa sētaspuses durvīm. Viņš sacīja, ka esot mums daudz parādā; viņš sacīja, ka to neaizmirsīšot. Viņš apskāva katru no mums — kā brālis, vienādi ilgi. Bija acīm redzams, ka viņš grib tikt no mums vajā.

Ja neņem vērā, ka bija nakts, sajūta dīvainā kārtā bija tāda, it kā viņš grasītos doties uz skolu. Pēc tam mēs raudājām — kā mātes. Reizē tas bija arī atvieglojums — ka viņš ir prom, ka esam no viņa brīvas, — bet mātes jūt arī to.

Viņš bija atstājis vienu no lētajām burtnīcām, ko bijām viņam iedevušas. Protams, mēs to nekavējoties atšķīrām, lai redzētu, vai viņš tajā kaut ko ierakstījis. Uz ko mēs cerējām? Uz atvadu vēstuli, kas paustu nemirstīgu pateicību? Siltas jūtas pret mums? Kaut ko tamlīdzīgu.

Lūk, ko mēs ieraudzījām:
ankorīns nakrods
berels oniksors
karcinīls porfiriāls
diamīts kvarcefīrs
ebonorts rints
fulgors safirions
glucs tristoks
horcs ulints
iridiss vorvers
jocints votanīts
kalkils ksenors
lazariss jorula
malahonts zikrons
"Dārgakmeņi?" teica Lora.
"Nē. Neizklausās pareizi," es sacīju.
"Vai tas ir svešvalodā?"

Es nezināju. Nodomāju, ka šis saraksts aizdomīgi izskatās pēc koda. Varbūt Alekss Tomass (galu galā) bija tas, par ko viņu apsūdzēja citi cilvēki: kaut kāds spiegs.

"Man liekas, mums vajadzētu tikt no tā vaļā," es teicu. "Es to

izdarīšu," aši nobēra Lora. "Sadedzināšu savā kamīnā." Viņa salocīja burtnīcu un iebāza sev kabatā.

Nede|u pet Ale kša Tomasa aiziešanas Lora ienāca manā istabā. "Es gribētu atdot tev šo," viņa sacīja. Tā bija fotogrāfija ar mums trim, ta, kuru Elvuds Marijs uzņēmis piknika laikā. Taču sevi l.ora bija nogriezusi nost — palikusi bija tikai viņas roka. Viņa nebūtu varējusi novākt šo roku, neizrobojot malu. Attēlu viņa nebija ietonējusi nemaz '— atskaitot savu nogriezto roku. Tā bija ietonēta ļoti gaiši dzeltenā krāsā.

"Žēlīgais Dievs, Lora!" es iesaucos. "Kur tu to ņēmi?"

"Es nokopēju dažas bildes," viņa teica. "Kad strādāju pie Elvuda Marija. Man ir arī negatīvs."

Nezināju, dusmoties vai uztraukties. Šādi sagraizīt fotogrāfiju — tas bija gaužām dīvaini. Skatoties uz Loras gaišdzelteno roku, kas pa zāli līda uz Alekša pusi kā spožs krabis, man pār muguru pārskrēja šermuļi. "Kāpēc tu tā izdarīji?"

"Tāpēc, ka tas ir tas, ko tu gribi paturēt atmiņā," viņa atbildēja. Tas bija tik pārdroši, ka man aizrāvās elpa. Viņa veltīja man tiešu skatienu, un šāds skatiens no jebkura cita cilvēka nozīmētu izaicinājumu. Taču šī bija Lora: viņas balsī neskanēja ne īgnums, ne greizsirdība. Pēc pašas domām, viņa tikai konstatēja faktu.

"Tas nekas," viņa piebilda. "Man pašai ir otra."

"Un tavējā nav manis?"

"Nē," viņa atteica. "Nav. No tevis tur ir tikai roka." Vairs nekad es netiku dzirdējusi, ka viņa tik ļoti pietuvotos tam, lai atzītos mīlestībā pret Alekšu Tomasu. Protams, ja neņem vērā dienu pirms viņas nāves. Tomēr pat tad viņa nelietoja vārdu mīlēt.

Man būtu vajadzējis izmest laukā šo sakropļoto fotogrāfiju, tomēr es to neizdarīju.

Viss atgriezās savā ierastajā, vienmuļajā gultnē. Pēc vārdos neizteiktas vienošanās mēs ar Loru savstarpējās sarunās vairs nepieminējām Alekšu Tomasu. Gan vienai, gan otrai bija pārāk daudz tāda, ko nav iespējams izteikt. Sākumā es mēdzu uzkāpt bēniņos — tur vēl arvien jautās vājš dūmu smārds —, tomēr pēc kāda laika mitējos, jo nekāda labuma no tā nebija.

Mēs atkal nodarbojāmies ar ikdienas dzīvi, ciktāl tas bija iespējams. Tagad naudas bija mazliet vairāk, jo tēvam galu galā bija apsolīta apdrošināšanas maksa par nodegušo fabrikas ēku. Ar to nepietika, tomēr — kā viņš teica — mums bija ļauts atvilkt elpu.

/

Karaliska zale

Gadalaiks patlaban pagriežas savās eņģēs, zeme aizšūpojas tālāk no gaismas; vasaras papīra drazas zem ceļmalas krūmiem plīv gluži kā sniega pareģojums. Gaiss žūst, sagatavojot mūs gaidāmajai centrāli apkurināmās ziemas Sahārai. Man jau plaisā īkšķu gali, seja savīst vēl vairāk. Ja es spētu aplūkot savu ādu spogulī — ja vien es spētu pietiekami pietuvoties vai pietiekami attālināties —, tad ieraudzītu, ka starp galvenajām grumbām to krustām šķērsām izvago sīkas rieviņas, gluži kā smalks grebums ziloņkaulā.

Vakarnakt es redzēju sapnī, ka manas kājas ir apaugušas ar matiem. Nevis mazliet, bet gan pamatīgi, — kamēr es skatījos, tur kušķos un sprogās dīga tumši mati, izplezdamies augšup man pa stilbiem kā dzīvnieka kažoks. Es sapņoju, ka nāk ziema, tāpēc man jāliekas ziemas guļā. Vispirms man izaugs kažoks, pēc tam es ielīdīšu alā, pēc tam aizmigšu. Tas viss šķita normāli, it kā es to būtu darījusi jau agrāk. Tad es — pat sapnī — atcerējos, ka šai ziņā nekad neesmu bijusi spalvaina sieviete un tagad vispār esmu plika gluži kā ķirzaka, vismaz manas kājas; tāpēc, lai gan šīs spalvainās kājas bija savienotas ar manu ķermeni, tās nekādi nevarēja būt manas. Un tās arī neko nejuta. Tās bija kaut kā cita vai kāda cita kājas. Man vajadzēja vienīgi sekot šīm kājām, vilkt pār tām ar plaukstu, lai noskaidrotu, kas ir šis kāds vai kaut kas.

Mani pamodināja šis satraukums, vismaz es tā nospriedu. Es sapņoju, ka Ričards ir atgriezies. Dzirdēju viņu elpojam gultā man blakus. Tomēr tur neviena nebija.

Tad es pamodos pa īstam. Kājas man bija notirpušas: miegā biju sametusies līkumu līkumos. Es sataustīju naktslampiņas slēdzi, atšifrēju pulksteņa ciparus: bija divi naktī. Sirds man sāpīgi dauzījās, it kā es būtu skrējusi. Vecajam teicienam taisnība, es nodomāju. Murgi tiešām spēj nogalināt.

Es steidzos tālāk, sāniski kricelēdama uz papīra lapas. Tagad šīs sacīkstes, kurās piedalos es un mana sirds, ir gausas, tomēr es esmu apņēmusies nonākt pie mērķa pirmā. Kas tur ir? Beigas — jeb Beigas. Vai nu viens, vai otrs. Abi ir sava veida galamērķi.

1935. gada janvāris un februāris. Dzija ziema. Krita sniegs, sasala elpa; sprēgāja kurtuves, cēlās dūmi, tinkšķēja radiatori. Automašīnas noskrēja no ceļiem un ieripoja grāvjos; braucēji, zaudējuši cerības uz palīdzību, atstāja motoru ieslēgtu un nosmaka izplūdes gāzēs. Uz parka soliņiem un pamestās noliktavās tika atrasti miruši klaidoņi, stīvi kā manekeni, it kā pozētu nabadzības reklāmai veikala skatlogā. Mirušie, kurus nebija iespējams apbedīt, jo tēraudcietajā zemē nevarēja izrakt kapus, gaidīja savu kārtu sanervozējušos apbedītāju

saimniecības ēkās. Žurkām klājās labi. Mātes ar bērniem, nespēdamas atrast darbu vai samaksāt īri, ar visu iedzīvi tika izliktas ārā, sniegā. Bērni slidoja pa Luveto upes aizsalušo dzirnavdīķi, divi ielūza ledū, viens noslīka. Caurules aizsala un pārsprāga.

Mēs ar Loru arvien mazāk bijām kopā. Viņu tiešām varēja sastapt reti: viņa piedalījās unitāriešu baznīcas palīdzības kampaņā bezdarbniekiem, vismaz pati tā teica. Rīnija paziņoja, ka no nākamā mēneša strādāšot pie mums tikai trīs dienas nedēļā; viņa sacīja, ka sāpot kājas, šādā veidā maskēdama faktu, ka mēs vairs nevaram atļauties maksāt viņai par pilnu darba nedēju. Es to zināju tik un tā, tas bija skaidrs katram. Arī tēvam, kura seja izskatījās kā rīts pēc dzelzceļa katastrofas. Pēdējā laikā viņš savā tornītī pavadīja daudz laika.

Pogu fabrika stāvēja tukša, iekšā viss pārogļojies un sakritis gruvešos. Nebija naudas, lai to remontētu: apdrošināšanas kompānija liedzās maksāt, pamatojot savu lēmumu ar šīs ļaunprātīgās dedzināšanas mīklainajiem apstākļiem. Ļaudis sačukstējās, ka viss nemaz neesot tā, kā izskatoties: daži pat deva mājienus, ka uguni pielaidis tēvs pats, lai gan tāds apmelojums bija no gaisa grābts. Abas pārējās fabrikas joprojām bija slēgtas; tēvs lauzīja galvu, lai izdomātu, kādā veidā atsākt tajās darbu. Viņš aizvien biežāk brauka ja uz Toronto darīšanās. Dažkārt viņš ņēma līdzi mani, un i nes apmetāmies viesnīcā Royal York, kas tolaik tika uzskatīta par pašu smalkāko. Visi kompāniju prezidenti, ārsti un juristi, kuriem bija šādas noslieces, izmitināja tur savas mīļākās un ļāvās nedēļu ilgai uzdzīvei, taču to es toreiz nezināju.

Kas maksāja par šiem mūsu izpriecas braucieniem? Man ir aizdomas, ka Ričards, kurš šajos gadījumos bija klāt. Viņš bija tas, ar kuru tēvs risināja savas darījumu sarunas; pēdējais, kurš atlicis no sarukušā partneru loka. Darījumu sarunas attiecās uz fabriku pārdošanu un bija sarežģītas. Tēvs jau iepriekš bija lūkojis tās pārdot, taču šajos laikos neviens negribēja tās pirkt — ar tādiem noteikumiem, kādus uzstādīja viņš. Tēvs gribēja pārdot tikai akciju mazāko daļu. Viņš gribēja, lai fabrikas paliek viņa kontrolē. Viņš gribēja kapitāla injekciju. Viņš gribēja, lai fabrikas atsāk ražošanu un lai viņa vīriem ir darbs. Tēvs dēvēja viņus par "saviem vīriem", it kā viņi vēl arvien atrastos armijā un tēvs vēl arvien būtu viņu kapteinis. Viņš negribēja izstāties no neizdevīgas spēles un pamest viņus, jo, kā visiem zināms vai reiz bijis zināms, kapteinim ir jānogrimst līdz ar kuģi. Tagad kapteiņi vairs necenstos rīkoties šādi. Tagad viņi saņemtu naudu, satītu makšķeres un pārceltos uz Floridu.

Tēvs teica, ka izbraukumos es viņam esot vajadzīga, lai "rakstītu piezīmes", taču es nekad neko nerakstīju. Es uzskatīju, ka atrodos tur tikai tādēļ, lai viņam kāds būtu līdzi — morālam atbalstam. Tas viņam

neapšaubāmi bija nepieciešams. Viņš bija izdēdējis kā nabags, rokas viņam pastāvīgi drebēja. Vajadzēja pūles pat tam, lai uzvilktu savu parakstu.

Lora šajās ekskursijās nebrauca. Viņas klātbūtne nebija vajadzīga. Viņa palika pilsētā, izdalīdama trīs dienas veco maizi un ūdeņaino zupu. Viņa bija pasākusi arī pati izlaist maltītes, it kā nejustos tiesīga ēst.

"Jēzus ēda," sacīja Rīnija. "Viņš ēda visu ko. Viņš gan sevi neierobežoja."

"Jā," teica Lora, "bet es neesmu Jēzus."

"Nu, paldies Tam Kungam, ka viņai pietiek prāta, lai apjēgtu vismaz to," Rīnija kurnēja, atstāstīdama visu man. Loras vakariņu atlikumu — divas trešdaļas — viņa sameta atsevišķā podā, paredzētā ēdiena paliekām, jo būtu tīrais grēks un kauns laist to postībā. Tajos gados Rīnija ārkārtīgi lepojās ar to, ka nekad neko nemeta ārā.

Tēvs vairs nealgoja šoferi un pats vairs neuzdrīkstējās sēsties pie stūres. Uz Toronto mēs braucām ar vilcienu, izkāpām Jūnionstacijā un devāmies pār ielu uz viesnīcu. Pēcpusdienās, kamēr risinājās sarunas, man bija kaut kā jāizklaidējas pašai uz savu roku. Tomēr lielākoties es sēdēju viesnīcas istabā, jo baidījos no pilsētas un kaunējos par savām vecmodīgajām drēbēm, kuras lika man izskatīties par vairākiem gadiem jaunākai, nekā biju īstenībā. Es lasīju žurnālus — Lādies' Home Journal, Collier's, Mayfair. Visvairāk es lasīju īsos stāstus, kuros bija runa par romantisku mīlestību. Ne sautējumi, ne tamborēšanas musturi mani neinteresēja, toties uzmanību saistīja skaistumkopšanas padomi. Es lasīju arī sludinājumus. Lateksa korsete, elastīga abos virzienos, palīdzētu man labāk spēlēt bridžu. Pat ja es smēķētu kā skurstenis, arī tas nekas, jo mute man smaržotu svaigi kā ziedoņa vēsma, ja vien es lietotu Spuds. Kaut kas ar nosaukumu larvekss darītu galu manām nedienām, ko izraisījušas kodes. Bigvinas viesnīcā pie skaistā Līču ezera, kur sajūsmina katrs mirklis, es krastmalā varētu veikt tievēšanas vingrinājumus mūzikas pavadījumā.

Kad dienas darījumi bija galā, mēs visi trīs — tēvs, Ričards un es — ieturējām vakariņas restorānā. Tādās reizēs es cietu klusu, jo ko gan es būtu varējusi teikt? Sarunu temati bija ekonomika un politika, Depresija, stāvoklis Eiropā, vispasaules komunisma draudīgā virzīšanās uz priekšu. Ričards izteica viedokli, ka finansu ziņā Hitlers neapšaubāmi esot ieviesis Vācijā kārtību. Mazāk atzinīgi viņš izteicās par Musolīni, kurš esot nepraša un diletants. Ričards bija saņēmis priekšlikumu ieguldīt naudu jauna auduma ražošanā, ko patlaban uzsākot itālieši — tas tiekot turēts lielā noslēpumā; šis audums tiekot ražots no uzkarsēta piena proteīna. Bet, teica Ričards, ja šis audums samirkstot, tad drausmīgi ožot pēc siera, tāpēc Ziemeļamerikas dāmas to nemūžam nepieņemtu. Viņš palikšot pie mākslīgā zīda, kaut gan

mitrs tas

burzoties, turklāt viņš cītīgi ievākšot ziņas un nelaidīšot garām neko daudzsološu. Kaut kam taču jārodas, kādam mākslīgam audumam, kurš acumirklī pārspētu zīdu un lielā mērā arī kokvilnu. Dainas gribot tādus izstrādājumus, kurus nevajagot gludināt, — radus, ko var pakarināt uz veļas auklas, un tie izžūst nesa-ņurdjušies. Viņas vēloties arī zeķes, izturīgas un reizē caurspīdīgas, tādas, kuras izceļ kāju. Vai tad tas neesot tiesa? — Ričards smaidot jautāja man. Viņam bija paradums vērsties pie manis, ja runa bija par kaut ko, kas attiecas uz dāmām.

Es pamāju ar galvu. Es vienmēr māju ar galvu. Es nekad neklausījos diez cik cītīgi, ne tikai tāpēc, ka šīs sarunas mani garlaikoja, bet arī tāpēc, ka tās mani sāpināja. Man bija sāpīgi noskatīties, kā mans tēvs piekrīt viedokļiem, kurus, kā es nojautu, patiesībā neuzskata par pareiziem.

Ričards teica, ka būtu ielūdzis mūs uz vakariņām savās mājās, taču, tā kā viņš esot vecpuisis, tad maltīte būtu gaužām vienkārša. Viņš teica, ka mitinoties drūmā dzīvoklī; viņš teica, ka būtībā esot gatavais mūks. "Kas tā par dzīvi, ja sieviņas nav?" viņš smaidot sacīja. Tas izklausījās pēc citāta. Un, manuprāt, tiešām bija citāts.

Ričards bildināja mani viesnīcas Royal York Karaliskajā zālē. Viņš bija ielūdzis mūs ar tēvu pusdienās; taču pēdējā mirklī, kad gājām pa viesnīcas gaiteņiem uz liftu, tēvs pateica, ka nevarēšot piedalīties. Man esot jāiet vienai, viņš sacīja.

Skaidrs, ka abiem viss jau bija norunāts.

"Ričards tev kaut ko jautās," tēvs man teica. Viņa balsī skanēja atvainošanās.

"Ak tā?" es sacīju. Droši vien kaut ko par drēbju gludināšanu, taču tas mani īpaši neuztrauca. Manā skatījumā Ričards bija pieaudzis vīrietis. Viņam bija trīsdesmit pieci gadi, man astoņpadsmit. Viņš jau sen vairs nevarēja būt interesants.

"Man šķiet, viņš tev jautās, vai tu būtu ar mieru kļūt par viņa sievu," tēvs noteica.

Tobrīd mēs atradāmies vestibilā. Es apsēdos. "Ak tā," es sacīju. Pēkšņi es aptvēru to, kas taču bija acīm redzams jau labu

laiku. Man nāca smiekli, it kā būtu izspēlēts kāds joks. Un reizē es jutos tā, it kā mana pakrūte būtu izkususi gaisā. Tomēr balss man palika mierīga. "Ko man darīt?"

"Es jau esmu devis savu piekrišanu," tēvs atbildēja. "Tātad jāizšķiras tev pašai." Tad viņš piemetināja: "No tā ir atkarīgs zināms iznākums."

"Zināms iznākums?"

"Man ir jādomā par jūsu nākotni. Tas ir — gadījumā, ja ar mani kaut kas notiktu. Sevišķi par Loras nākotni." Viņš gribēja sacīt — ja es

neapprecēšos ar Ričardu, mums nebūs naudas. Un vēl viņš gribēja sacīt, ka mēs abas — es un it īpaši Lora — nemūžam nespētu par sevi pastāvēt. "Man jādomā arī par fabrikām," viņš turpināja. "Man jādomā par biznesu. To vēl varētu glābt, bet mani vajā baņķieri. Viņi jau min uz papēžiem. Un ilgi vairs negaidīs." Tēvs bija atbalstījies uz sava spieķa un skatījās paklājā, un es redzēju, cik ļoti viņš nokaunējies. Cik salauzts. "Es negribu, lai viss būtu bijis veltīgi. Tavs vectēvs, un pēc tam… Piecdesmit, sešdesmit gadi smaga darba — viss vējā."

"Nūjā. Es saprotu." Es biju piespiesta pie sienas. Un man nebija nekā cita, ko piedāvāt vietā.

"Atņemtu arī Aviljonu. Un pārdotu."

«nav-

lesam?

"Tā ir ieķīlāta līdz jumtam." "Ak tā."

"Var būt vajadzīga zināma apņēmība. Zināma drosme. Paciesties, sakost zobus un tā tālāk."

Es klusēju.

"Tomēr, protams," tēvs sacīja, "lēmuma pieņemšana ir tavā ziņā."

Es klusēju.

"Es nevēlētos, lai tu dari kaut ko tādu, kas tev ir pilnīgi nepieņemami," viņš teica, ar veselo aci skatīdamies man garām, mazliet saraucis pieri, it kā redzeslokā nupat būtu nonācis kāds ārkārtīgi svarīgs objekts. Man aiz muguras bija tikai siena.

Es klusēju.

"Labi. Tas nu ir pateikts." Likās, viņš uzelpo. "Grifens ir ļoti saprātīgs cilvēks. Un, manuprāt, sirds dziļumos arī krietns."

"Laikam jau gan," es sacīju. "Viņš noteikti ir ļoti krietns."

"Tu būtu labās rokās. Un, protams, Lora tāpat."

"Protams," es vāri izdvesu. "Lora tāpat."

"Tad galvu augšā!"

Vai es viņu vainoju? Nē. Vairs ne. Atskatoties viss ir redzams pilnīgi skaidri, taču viņš jau darīja tikai to, kas tiktu uzskatīts — un tolaik tika uzskatīts — par atbildīgu rīcību. Viņš rīkojās pēc labākās sirdsapziņas.

Ričards mums pievienojās kā pēc režisora mājiena, un abi vīrieši sarokojās. Tika saņemta un īsi paspiesta arī mana roka. Pēc tam elkonis. Tā vīrieši toreiz stūrēja sievietes apkārt — saņemtas pie elkoņa —, un tāpat arī es, saņemta pie elkoņa, tiku iestūrēta Karaliskajā zālē. Ričards sacīja, ka gribējis doties uz Venēcijas kafejnīcu, kur gaisotne esot vieglāka un vairāk atgādinot svētkus, taču tur diemžēl vairs neesot bijis brīvu galdiņu.

Tagad to ir dīvaini atcerēties, taču tolaik viesnīca Royal York bija visaugstākā celtne un Karaliskā zāle — vislielākā ēdamzāle Toronto. Ričardam patika viss, kas ir liels. Zālē bija lielu, škautņainu pīlāru

rindas, mozaīkas griesti, virkne lustru ar bārkšu pušķiem apakšā: sastingusi pārpilnība. Zāle šķita stīva, smagnēja, izblīdusi — kaut kādā veidā dzīslota. Prātā nāk vārds porfīrs, lai gan porfīra tur varbūt nemaz nebija.

Bija dienasvidus vienā no tām mulsinošajām ziemas dienām, kuras ir gaišākas, nekā tām vajadzētu būt. Baltās saules gaismas strēles ielauzās pa smago drapēriju spraugām, drapērijas, šķiet, bija sarkanbrūnas un noteikti no samta. Caur parastajām viesnīcas ēdamistabas smakām — sutināti dārzeņi un remdena zivs — jautās karsta metāla un svilstoša auduma smārds. Galdiņš, ko bija rezervējis Ričards, atradās tumšā stūrī, prom no asās dienasgaismas. Vāzītē bija ielikta roze, vēl pumpurā; pāri tai es cieši skatījos uz Ričardu, ziņkārīgi gaidīdama, kā viņš iesāks savu sakāmo. Vai viņš satvers manu roku, saspiedīs to, vilcināsies, stomīsies? Tā es nedomāju.

Es nejutu pret viņu pārmērīgu nepatiku. Viņš man vienkārši nepatika. Par viņu man bija maz priekšstata, jo nekad nebiju daudz par viņu domājusi, lai gan — laiku pa laikam — biju ievērojusi viņa drānu smalkumu. Lāgiem viņš bija pārlieku uzcirties, taču viņu vismaz nevarēja saukt par neglītu, itin nemaz. Man šķita, ka viņš ir ļoti laba partija. Man mazliet reiba galva. Es joprojām nezināju, kā rīkošos.

Atnāca viesmīlis. Ričards pasūtināja maltīti. Pēc tam ieskatījās pulkstenī. Pēc tam sāka runāt. No viņa teiktā es dzirdēju maz. Viņš smaidīja. Viņš sniedza man mazu, melnu samta kārbiņu, es to atvēru. Iekšā atradās vizuļojoša gaismas šķemba.

To nakti es pavadīju, drebēdama viesnīcas milzīgajā gultā, aptvērusi pati sevi ar rokām. Pēdas man bija ledainas, ceļgali pievilkti pie krūtīm, vaigs uz spilvena; manu acu priekšā bezgalībā aizstiepās iecietinātā, baltā palaga arktiskie plašumi. Es zināju, ka nekad nespēšu tos šķērsot, atkal atrast ceļu, atgriezties tur, kur ir silti; es zināju, ka esmu zaudējusi virzienu; es zināju, ka esmu apmaldījusies. Pēc gadiem mani šeit atradīs kāda bezbailīgo grupiņa — pakritušu savās pēdās, viena roka izstiepta kā tveroties pie salmiņa, vaibsti izžuvuši, pirkstus apgrauzuši vilki.

Es jutu bailes, taču tās nebija bailes no Ričarda kā tāda. Likās, it kā viesnīcai Rojai York būtu norauts izgaismotais kupols un uz mani noraudzītos kāda ļauna klātbūtne, kas mīt kaut kur virs debesu melnās, vizuļainās, tukšās virsmas. Tas bija Dievs, kas noskatījās lejup ar savas acs vienaldzīgo, ironisko prožektoru. Viņš mani vēroja; viņš vēroja manu bezizejas stāvokli; viņš vēroja manu nespēju viņam ticēt. Manai istabai nebija grīdas: es karājos gaisā īsi pirms kritiena. Mans kritiens būs bezgalīgs — bezgalīgi lejup.

Tomēr šādas nomācošas izjūtas ne sevišķi bieži saglabājas rīta dzidrajā gaismā, kad esi jauna.

Arkādijus dārzs

Aiz loga, satumsušajā pagalmā, snieg. Šīs skūpstu skaņas pret stiklu. Sniegs nokusīs, jo ir tikai novembris, tomēr tā ir priekšsajūta. Nezinu, kāpēc tas man šķiet tik satraucoši. Es zinu, kas būs: slapjdraņķis, tumsa, gripa, melns ledus, vējš, sāls traipi uz zābakiem. Tomēr gaidīšanas izjūta ir: tu saspringsti kaujai. Ziema ir kaut kas tāds, kurā tu vari iziet, vari nostāties ar to aci pret aci, bet pēc tam sajaukt pēdas, atkāpjoties atpakaļ mājā. Tomēr man žēl, ka šajā mājā nav kamīna.

Mājā, kurā es dzīvoju kopā ar Ričardu, bija kamīns. Tur bija četri kamīni. Viens mūsu guļamistabā, cik atceros. Liesmas, kas laiza miesu.

Es norotu svītera piedurknes, pārvelku aproces pār plaukstām. Kā tos bezpirkstu cimdus, ko kādreiz mēdza valkāt — sakņu tirgotāji un tamlīdzīgi ļaudis — lai strādātu aukstumā. Pagaidām rudens ir bijis silts, tomēr es nedrīkstu pieļaut, lai tas iemidzina manu modrību. Vajadzētu izsaukt meistaru, lai pārbauda kurtuvi. Vajadzētu sameklēt flaneļa naktskreklu. Sagādāt krājumus — ceptu pupiņu konservus, sveces, sērkociņus. Tāda sniega vētra, kāda uznāca pagājuša ziemā, varētu visu noslāpēt, un tad var palikt bez elektrības, tualete nedarbojas, dzeramā ūdens ir tikai tik daudz, cik tu jaudā izkausēt.

Dārzā vairs nav nekā cita kā vien kritušas lapas, trausli stiebri un dažas sīkstas krizantēmas. Saule zaudē augstumu; tagad agri tumst. Es rakstu pie virtuves galda, mājā. Man pietrūkst krāču šalkoņas. Dažreiz saceļas vējš, brāžas caur kailajiem zariem, un tas ir gandrīz tas pats, tomēr uz to nevar tik droši paļauties.

Nedēļu pēc tam, kad bija notikusi saderināšanās, es tiku nosūtīta uz pusdienām pie Ričarda māsas Vinifredas Grifenas

Praieras. Ielūgums bija nācis no viņas, taču es jutos tā, it kā īstenībā mani turp sūtītu tieši Ričards. Var jau būt, ka es maldījos, jo Vinifreda ietekmēja daudzus un šai gadījumā, iespējams, bija ietekmējusi arī Ričardu. Visdrīzāk to bija paveikuši viņi abi kopā.

Pusdienas bija paredzētas Arkādijus dārzā. Tur — Kvīnstrītā, Simpsonsa lielveikala augšējā stāvā — uz pusdienu maltīti devās dāmas; tā bija augsta, plaša telpa, par kuru tika teikts, ka stils tur esot "bizantisks" (tas nozīmēja, ka tur ir arkas un palmas podos), iekārtota ceriņkrāsā un sudrabā, apgaismes ķermeņiem un krēsliem bija plūdlīniju aprises. Ap sienas vidu telpai apkārt stiepās balkons ar dzelzs kaluma margām; tas bija domāts vienīgi vīriešiem, darījumu cilvēkiem. Viņi varēja sēdēt tur augšā un noraudzīties uz dāmām, kas, rotājušās ar spalvām, čivināja lejā — īstā putnu dārzā.

Es biju uzvilkusi savu labāko dienas apģērbu, vienīgo iespējamo šādam gadījumam: tumšzils kostīms ar ieloču svārkiem, balta blūze ar

pušķi pie kakla, tumšzila, salmenīcai līdzīga cepure. Šis ansamblis darīja mani līdzīgu skolniecei vai Pestīšanas armijas ziedojumu vācējai. Kurpes pat nepieminēšu; pat vēl tagad, domājot par tām, man sašļūk dūša. Savu neskarto saderināšanās gredzenu es turēju, cieši sažņaugtu kokvilnas cimdā tērptajā dūrē, apzinādamās, ka uzvilkts pirkstā, ja man mugurā tādas drānas, tas izskatītos pēc stikliņa vai arī pēc kaut kā tāda, ko esmu nozagusi.

Metrdotels uzmeta man tādu skatienu, it kā es noteikti būtu ieradusies aplamajā vietā vai vismaz pa aplamajām durvīm, — varbūt es meklēju darbu? Es tiešām izskatījos nabadzīgi ģērbusies un pārāk jauniņa, lai piedalītos dāmu pusdienās. Taču tad es nosaucu Vinifredas vārdu, un viss bija kārtībā, jo Vinifreda pilnīgi dzīvoja Arkādijos dārzā. (Pilnīgi dzīvoja bija viņas pašas izteiciens.)

Man vismaz nebija jāgaida, vienai pašai dzerot glāzi ledus ūdens, kamēr labi ģērbušās sievietes urbjas manī ar skatieniem un prāto, kā esmu tikusi iekšā, — jo tur, pie viena no gaišajiem galdiņiem, jau sēdēja Vinifreda. Viņa bija garāka auguma, nekā es atcerējos, — slaida vai varbūt lokana, tā varētu sacīt, lai gan pa daļai par to gādāja korsete. Mugurā viņai bija zaļš ansamblis, nevis pasteļtoņos, bet gan spirgti, gandrīz kliedzoši zajš. (Kad pēc divdesmit gadiem modē nāca košļājamā gumija ar hlorofilu, tā bija tieši tādā krāsā.) Kājās — pieskaņotas krokodilādas kurpes. Tās bija spīdīgas, gumijai līdzīgas, izskatījās mazliet mitras, gluži kā ūdensrožu lapas, un es nodomāju, ka savu mūžu neesmu redzējusi tik smalkas, neparastas kurpes. Cepure viņai bija tādā pašā tonī — apaļš zaļa auduma virpulis, kurš balansēja uz galvas kā indīga torte.

Tieši tajā mirklī viņa darīja kaut ko tādu, ko man bija mācīts nedarīt nekad, jo tas esot prasti: viņa publiski aplūkoja savu seju pūdernīcas spogulītī. Vēl ļaunāk — viņa pūderēja degunu. Kamēr es vilcinājos, negribēdama, lai viņa pamana, ka esmu pieķērusi viņu šajā vulgārajā nodarbībā, viņa aizknikšķināja pūdernīcu ciet un ieslidināja to savā zaļajā krokodilādas somiņā, itin kā nekas nebūtu noticis. Pēc tam izstiepa kaklu, gausi pagrieza pūderēto seju un paraudzījās apkārt ar baltu skatienu, spožu kā auto-mašīnas prožektors. Tad viņa ieraudzīja mani, pasmaidīja un aicinoši pastiepa gurdenu roku. Ap to bija sudraba aproce, kuru es acumirklī iekāroju.

"Sauciet mani par Frediju," viņa sacīja, kad biju apsēdusies. "Tā mani sauc visi mani draugi, un es vēlos, lai mēs kļūstam par tuvām draudzenēm." Tolaik tādām sievietēm kā Vinifreda bija modē izmantot vārda pamazināmās formas, lai izklausītos, ka viņas ir pavisam jauniņas: Billija, Bobija, Villija, Cārlija. Man tādas iesaukas nebija, tāpēc apmaiņai es nevarēju piedāvāt neko.

"Ā, vai tas ir tas gredzens?" viņa teica. "Tiešām skaists, vai ne? Es palīdzēju Ričardam to izraudzīties — viņam patīk, ja eju iepirkties

viņa vietā. Iepirkšanās sagādā vīriešiem tādu migrēnu, vai ne? Viņš domāja, ka varbūt derētu smaragds, bet patiesībā nekas nevar mēroties ar briljantu, vai ne?"

Runādama viņa pētīja mani ar interesi un ar zināmu saltu uzjautrinājumu, lai redzētu, kā es uztveršu to, ka mans saderināšanās gredzens tiek pielīdzināts mazsvarīgam, sīkam pirkumam. Acis viņai bija gudras un savādi lielas, ar zaļu ēnojumu uz plakstiem. Smalciņās uzacis izplūkātas slaidi izliektā līnijā, piešķirot viņai reizē garlaikotu un neticīga izbrīna pilnu sejas izteiksmi, ko kultivēja tā laika kinozvaigznes, lai gan es šaubos, vai Vinifreda jebkad jutās īpaši izbrīnījusies. Lūpas bija tonētas tumši sārteni oranžā krāsā, kura nupat bija nākusi modē, — no saviem pēcpusdienas žurnāliem biju uzzinājusi, ka to sauc par garneļu toni. Lūpas tikpat kinematogrāfiskas kā uzacis, abi augšlūpas izliekumi izzīmēti smailos Amora lokos. Balss viņai bija tāda, kādu mēdza dēvēt par viskija balsi — zema, gandrīz dobja, ar raupju, kņudīgu virspusi gluži kā kaka mēle — kā samts, kas darināts no ādas.

(Vēlāk es atklāju, ka viņa ir kāršu spēlmane. Bridža, nevis pokera spēlmane, — pokerā, blefošanā viņai būtu veicies labi, taču tas bija pārāk riskanti, pārāk azartiski; viņai patika spēlēt uz summām, kuras ir zināmas. Viņa spēlēja arī golfu, taču lielākoties tikai sabiedrisko kontaktu labad; tas viņai nepadevās tik labi, cik viņa tēloja. Teniss, viņasprāt, prasīja pārāk lielu piepūli; viņa negribētu, lai kāds pamana viņu svīstam. Viņa "burāja", kas viņas izpratnē nozīmēja sēdēt laivā uz spilvena, ar cepuri galvā un ar kokteiļa glāzi rokā.)

Vinifreda man jautāja, ko es vēlētos ēst. Es atbildēju, ka man vienalga. Viņa nosauca mani par "dārgo" un pateica, ka Valdorfa salāti esot brīnišķīgi. Es teicu — jā, labprāt.

Nespēju iedomāties, kā jebkad spētu piespiest sevi nosaukt viņu par Frediju: tas šķita pārāk familiāri, pat necienīgi. Galu galā viņa bija pieaudzis cilvēks — trīsdesmit vai vismaz divdesmit deviņus gadus veca. Sešus vai septiņus gadus jaunāka par Ričardu, tomēr viņi bija draugi: "Mēs ar Ričardu esam tik labi draugi," viņa man teica kā uzticēdama noslēpumu, pirmo, bet ne pēdējo reizi. Tas, protams, bija drauds, tāpat kā daudz kas no tā, ko viņa man pateica šajā vieglajā un uzticēšanās pilnajā tonī. Tas nozīmēja ne tikai to, ka viņai ir pretenzijas, kuras ir pastāvējušas jau pirms manējām, un lojalitātes, kuras es nemaz nevaru cerēt izprast, bet arī to, ka tad, ja es kādreiz nostāšos pret Ričardu, man būs jārēķinās ar viņiem abiem.

Vinifreda stāstīja, ka tieši viņa saplānojot Ričarda laiku — sabiedriskos pasākumus, kokteiļu vakarus, vakariņas un tā tālāk, — jo Ričards taču esot vecpuisis, un, kā viņa teica (un turpināja teikt gadu pēc gada): "Tās lietiņas kārtojam mēs, meičas." Tad viņa paziņoja, ka ļoti priecājoties par Ričarda lēmumu beidzot apprecēties, turklāt ar

tādu jauku, jaunu meiteni kā es. Esot gan bijušas dažas tuvas attiecības — daži piņķeri. (Tā Vinifreda allaž izteicās par sievietēm saistībā ar Ričardu — piņķeri, gluži kā tīkli vai mudžekļi, vai slazdi, vai vienkārši lipīgas auklas gabali, kas pamesti mētājamies zemē un var nejauši pielipt pie kurpes.)

Par laimi, Ričards esot atsvabinājies no šiem piņķeriem, bet tas vēl nenozīmējot, ka sievietes neskraidot viņam pakaļ. Tās skrienot viņam pakaļ pūļiem, teica Vinifreda, pieklusinādama savu viskija balsi, un man acu priekšā pazibēja aina — Ričards saplēstās drēbēs, rūpīgi sasukātie mati izspūruši, viņš panikā bēg, bet viņam nopakaļ joņo bars vajātāju sievišķu. Taču es nejaudāju noticēt tādai ainai. Es nespēju iedomāties Ričardu skrienam vai steidzamies, vai pat baidāmies. Es nespēju iedomāties viņu apdraudētu.

Es māju ar galvu un smaidīju, īsti nezinādama, kāda vieta paredzēta man. Vai es biju viena no lipīgajām piņkerētājām? Varbūt. Tomēr ārēji mani vedināja saprast, ka Ričards ir ārkārtīgi vērtīgs cilvēks un ka man rūpīgi jāapsver katrs savs solis, ja vēlos būt šīs vērtības cienīga. "Taču es esmu pārliecināta, ka jūs tiksiet galā," ar īsu smaidu sacīja Vinifreda. "Jūs esat tik jauna." Vispār jau tieši manas jaunības dēļ bija mazāk ticams, ka es tikšu galā, un uz to Vinifreda arī cerēja. Ar visu patlaban tika galā viņa pati, un viņai ne prātā nenāca atteikties no šī stāvokļa.

Atnesa mūsu Valdorfa salātus. Vinifreda vēroja, kā es paņemu nazi un dakšiņu — tātad es vismaz neēdu ar rokām, to liecināja viņas sejas izteiksme, — un viegli nopūtās. Tagad es aptveru, ka tolaik biju viņai smaga nasta. Viņa, bez šaubām, nosprieda, ka es esmu īgna vai nelaipna: es nepratu tērzēt par niekiem, es biju tik aprobežota, tik laucinieciska. Vai varbūt viņas nopūtu izraisīja sliktas nojautas — Vinifreda paredzēja, ka gaidāms darbs, jo es biju neizveidota mālu pika, un viņai tagad nāksies atrotīt piedurknes un ķerties pie manas veidošanas.

Kas jādara, jādara. Viņa nekavējoties ķērās pie lietas. Viņas metode bija mājieni, netieši norādījumi. (Viņai bija vēl viena metode — runga —, tomēr šajās pusdienās es ar to vēl nesastapos.) Vinifreda sacīja, ka esot pazinusi manu vecomāti vai vismaz dzirdējusi par viņu. Monreālas Monforu sievietes esot bijušas slavenas ar savu stilu, viņa teica, bet Edīlija Monfora, protams, esot nomirusi jau pirms manas dzimšanas. Tādā veidā viņa lika saprast, ka par spīti manam ciltskokam mums tomēr ir jāsāk pilnīgi tukšā vietā.

Vinifreda deva mājienu, ka mans apģērbs esot tas mazākais. Apģērbu, protams, vienmēr varot nopirkt, taču man būšot jāiemācās to iznesīgi valkāt. "Tā, it kā apģērbs patiesībā būtu jūsu āda, dārgā," viņa teica. Par tādiem matiem nevarot būt ne runas — gari, neiecirtoti, atsukāti atpakaļ, sasprausti ar sprādzi. Pilnīgi skaidrs, ka te prasās pēc

šķērēm un ilgviļņiem. Un vēl — mani nagi. Tikai neko pārāk pārdrošu; tam es esot par jaunu. "Jūs varētu būt burvīga," Vinifreda sacīja. "Pilnīgi. Ja vien mazliet papūlētos."

Es klausījos, pazemīga un aizskarta. Es zināju, ka man nepiemīt nekāda burvība. Tās nebija nedz Lorai, nedz man. Burvībai mēs bijām par noslēpumainām vai arī par skarbām. Mēs nekad nebijām apguvušas burvības mākslu, jo Rīnija bija mūs izlutinājusi. Viņa uzskatīja, ka ar to, kas mēs esam, vajadzētu pietikt kuram katram. Mums nebija vajadzības pielabināties cilvēkiem, censties iegūt viņu labvēlību ar pieglaimošanos un luncināšanos, un skropstu plivināšanu. Manuprāt, tēvs dažā ziņā spētu saskatīt burvības jēgu, tomēr mums viņš nebija ieaudzinājis nenieka no tās. Viņš bija gribējis, lai mēs vairāk atgādinām puikas, un nu mēs tos atgādinājām. Puikām jau nemāca, kā būt burvīgiem. Ļaudis vēl nodomātu, ka viņiem kaut kas aiz ādas.

Vinifreda ar zobgalīgu smaidu uz lūpām vēroja, kā es ēdu. Viņas prātā es jau sāku pārvērsties par īpašības vārdu virteni — par asprātīgu anekdošu virteni, ko viņa stāstīs savām draudzenēm, visām šīm Billijām un Bobijām, un Cārlijām. Ģērbusies kā trūkumcietēja. Ēda, kā pie mieta pastāvējusi. Un tās kurpes!

"Tā," Vinifreda noteica, nevērīgi pabakstījusies pa saviem salātiem, — viņa nekad neizēda šķīvi tukšu, "tagad mums jāliek galvas kopā."

Es nesapratu, ko viņa ar to domā. Viņa vēlreiz īsi nopūtās. "Jāplāno kāzas," viņa sacīja. "Mums nav sevišķi daudz laika. Es domāju — Svētā apustuļa Simona baznīcā, un pēc tam pieņemšana Royal York balles zālē, vidējā."

Es laikam biju iedomājusies, ka mani vienkārši atdos Ričardam kā tādu sainīti; taču nekā, būs jānotiek ceremonijām, un ne vienai vien. Kokteiļu vakariem, tējas dzeršanām, pirmskāzu viesībām ar dāvanu pasniegšanu līgavai, būs jāpozē portretiem, ko drukāt avīzēs. Tas būs kaut kas līdzīgs manas mātes kāzām, kā par tām stāstījusi Rīnija, taču kaut kā ačgārni, trūks dažu fragmentu. Kur tad palika romantiskais ievads, jauneklis, kurš nometies manā priekšā ceļos? Es jutu, kā izbīļa vilnis plūst augšup man no ceļgaliem, līdz sasniedz seju. Vinifreda to redzēja, taču nedarīja neko, lai mani iedrošinātu. Viņa nemaz negribēja, lai es jūtos droša.

"Neraizējieties, dārgā," viņa sacīja tādā tonī, kurš iedvesa gaužām vājas cerības. Viņa paplikšķināja man pa delmu. "Gan es jūs saņemšu rokās." Es jutu, kā no manis aizplūst visa griba — jebkura vēl atlikusī vara pār manu pašas rīcību. (Tiešām! es tagad domāju. Savā ziņā viņa tiešām bija bordeļa madama. Viņa tiešām bija sutenere.)

"Ak debestiņ, paskat, cik pulkstenis!" Vinifreda noteica. Pulkstenis viņai bija no sudraba un plūdens, gluži kā izlieta metāla lente; ciparu

vietā tam bija punktiņi. "Man nu jāskrien. Jums atnesīs tēju un augļu pīrāgu, vai ko nu vēlēsieties. Jaunas meitenes ir tādas kārumnieces! Vai varbūt pareizi būtu — tik kāras?" Viņa iesmējās, piecēlās un sniedza man garneļkrāsas skūpstu — nevis uz vaiga, bet uz pieres. Šis skūpsts kalpoja, lai norādītu man manu vietu, kura bija — tas šķita skaidrs — bērna vieta.

Es noskatījos, kā viņa aiziet pa Arkādijas dārza ņirbošo pastejkrāsas telpu kā slīdēdama, viegli pamādama ar galvu, īsi pavicinādama plaukstu precīzi aprēķinātā kustībā. Gaiss viņas priekšā pašķīrās kā gara zāle; viņas kājas šķita pievienotas nevis pie gūžām, bet gan tieši pie vidukļa; nevienas stūrainas kustības. Es jutu, kā neglīti izspiežas manas pašas ķermeņa daļas — gar lencītēm, pār zeķu augšmalām. Es ilgojos, kaut spētu atdarināt šo gaitu, tik plūstošu un bezmiesisku, un neievainojamu.

Mani aizprecēja nevis no Aviljonas, bet gan no Vinifredas lielā Rouzdeilas angāra — līdz pusei apšūta ar dēļiem, būvēta viltotā Tjūdoru stilā. Tas tika uzskatīts par piedienīgāku, jo vairums viesu bija no Toronto. Tas bija ari mazāk mulsinoši manam tēvam, kurš vairs nespēja atļauties tādas kāzu svinības, kādas par pienācīgām uzskatīja Vinifreda.

Viņš nespēja atļauties pat drēbes: par tām parūpējās Vinifreda. Manā ceļasomā — vienā no manām pilnīgi jaunajām ceļojuma lādēm — atradās tenisa svārciņi, kaut gan es nespēlēju tenisu, peldkostīms, kaut gan es nepratu peldēt, un vairākas deju ldeitas, kaut gan es nemaz nemācēju dejot. Kur lai es būtu apguvusi tādas prasmes? Taču ne jau Aviljonā; pat peldēšanu ne, jo Rīnija neļāva mums brist ūdenī. Tomēr Vinifreda bija uzstājusi, ka šie tērpi ir nepieciešami. Viņa sacīja, ka man jābūt ģērbtai atbilstoši pasākumam, lai kādi arī būtu mani trūkumi, kuros es turklāt nemūžam nedrīkstot atzīties. "Pasakiet, ka jums sāp galva," viņa man teica. "Tas vienmēr ir pieņemams aizbildinājums."

Viņa pateica man arī daudz ko citu. "To, ka jūs garlaikojaties, drīkst izrādīt," viņa sacīja. "Bet nekad neizrādiet bailes. Viņi tās saodīs uzreiz, gluži kā haizivis, un acumirklī uzbruks. Varat skatīties uz galda malu — tad pievērsies plakstiņi —, bet nekad neskatieties grīdā, tad jūsu kakls izskatīsies vārgs. Necelieties augšā stalti, jūs neesat zaldāts. Nekad nesarauj ieties. Ja kāds izmet piezīmi, kura jūs aizvaino, sakiet Atvainojiet? — it kā nebūtu sadzirdējusi; deviņos no desmit gadījumiem viņiem nebūs dūšas to atkārtot. Nekad nepaceliet balsi, runājot ar viesmīli, tas ir vulgāri. Lieciet viņiem pieliekties, tam viņi ir domāti. Neknibinieties ap saviem cimdiem vai matiem. Vienmēr saglabājiet tādu izskatu, it kā jums būtu kas labāks, ko darīt, taču nekad neizrādiet nepacietību. Ja šaubāties, ejiet uz dāmistabu, taču ejiet lēni. Grāciju rada vienaldzība." Tādi bija viņas spredikļi. Man

jāatzīstas — lai gan es viņu ienīstu, šiem sprediķiem manā dzīvē ir bijusi ievērojama vērtība.

Pirmskāzu nakti es pavadīju vienā no Vinifredas labākajām guļamistabām. "Sakopiet savu skaistumu," Vinifreda līksmi teica, likdama saprast, ka mans skaistums nebūt nav sakopts. Viņa bija iedevusi man roku krēmu un kokvilnas cimdus — man bija jāuzsmērē krēms un tad jāuzvelk cimdi. Pateicoties šai apstrādei, rokām bija jākļūst baltām un mīkstām — ar tādu faktūru kā nevārītiem bekona taukiem. Es stāvēju savā vannas istabā, klausīdamās, kā šalc ūdens, šļākdamies pret vannas porcelānu, un pārbaudīdama savu seju spogulī. Es sev šķitu izdzēsta, bez vaibstiem, kā nolietotu ziepju ovāls vai dilstošs mēness.

Pa starpdurvīm no savas guļamistabas ienāca Lora un apsēdās uz aizvērtā tualetes vāka. Viņa nebija paradusi klauvēt pie manām durvīm. Viņa bija uzvilkusi vienkāršu kokvilnas naktskreklu, kas agrāk piederējis man, un saņēmusi matus pakausī; kviešu krāsas mati, sasieti astē, karājās pār vienu plecu. Kājas viņai bija basas.

"Kur tavas čības?" es jautāju. Loras seja bija skumīga. Ar šo sejas izteiksmi, balto kreklu un basajām kājām viņa atgādināja grēku nožēlnieci — ķeceri kādā senā gleznā, ceļā uz nāvessoda vietu. Plaukstas viņa bija sažņaugusi pie krūtīm, pirksti ieskāva O veida tukšumu, it kā tur vajadzētu atrasties degošai svecei.

"Es tās aizmirsu." Apģērbusies viņa izskatījās vecāka nekā patiesībā, garā auguma dēļ, bet patlaban viņa izskatījās jaunāka; viņa šķita gadu divpadsmit veca un smaržoja kā zīdainis. So smaržu radīja šampūns, kuru viņa lietoja — viņa izmantoja bērnu šampūnu, jo tas bija lētāks. Lora mēdza taupīt veltīgos sīkumos. Pārlaidusi acis vannas istabai, viņa paraudzījās lejup, uz flīzēto grīdu. "Es negribu, lai tu precies," viņa teica.

"To tu esi parādījusi pietiekami skaidri," es attraucu. Visās norisēs — pieņemšanās, uzlaikošanās, mēģinājumos — Lora bija īgņojusies, pret Ričardu izturējusies bezmaz nepieklājīgi, pret Vinifredu truli paklausīgi, gluži kā nolīgta kalpone. Pret mani — dusmīgi, it kā šīs kāzas labākajā gadījumā būtu ļauns untums, bet sliktākajā — viņas atstumšana. Sākumā man ienāca prātā, ka Lorai varbūt skauž, tomēr tas nebija gluži tas. "Kāpēc lai es neprecētos?"

"Tu esi par jaunu," viņa atteica.

"Mātei bija astoņpadsmit gadu. Un man ir gandrīz deviņpadsmit."

*

"Bet viņa precējās ar vīrieti, kuru mīlēja. Ar kuru gribēja precēties."

"Kā tu zini, ka ar mani nav tāpat?" es noskaitusies noprasīju.

Tas Loru uz mirkli apklusināja. "Tu nevari to gribēt," viņa sacīja, paceldama pret mani skatienu. Acis viņai bija miklas un apsārtušas:

viņa bija raudājusi. Tas mani aizkaitināja: kādas tiesības viņai bija uzņemties raudātājas lomu? Ja vispār kādam bija jāraud, tad man pašai.

"Tas, ko gribu es, nav svarīgi," es skarbi atcirtu. "Šis ir vienīgais prātīgais atrisinājums. Mums nav naudas, varbūt tu vēl neesi ievērojusi? Vai tu gribi, lai mūs izmet uz ielas?"

"Mēs varētu sameklēt darbu," Lora teica. Viņai līdzās uz palodzes stāvēja mans odekolons; viņa izklaidīgi iesmaržojās ar to. Tas bija Gerlēna Liū, Ričarda dāvana. (Vinifreda mani informēja, ka to izraudzījusies viņa. Pie parfīmu letēm vīrieši tik ļoti apjūk, vai ne? Smaržas viņus acumirklī apskurbina.)

"Nerunā muļķības," es sacīju. "Kādu darbu tad mēs varētu atrast? Un, pārkāpjot šo robežu, mēs iemīdītu savu vārdu dubļos."

"O, mēs varētu darīt daudz ko," viņa bez pārliecības teica, nolikdama odekolonu. "Mēs varētu strādāt par viesmīlēm."

"No tā mēs nevarētu iztikt. Viesmīlēm ir nožēlojama alga. Viņām jālien uz vēdera, lai dabūtu dzeramnaudas. Viņām visām izveidojas plakanā pēda. Tu nezini, cik kas maksā," es sacīju. Tas bija tāpat kā pūlēties iemācīt aritmētiku putnam. "Fabrikas ir slēgtas, Aviljona brūk kopā, to taisās pārdot; bankas krīt parādniekiem pie rīkles. Vai tu neesi paskatījusies uz tēvu? Vai neesi viņu redzējusi? Viņš izskatās pēc veča."

"Tad tas ir viņa dēļ," Lora noteica. "Tas, ko tu dari. Man liekas, tas kaut ko izskaidro. Man liekas, tas ir drošsirdīgi."

"Es daru to, kas, manuprāt, ir pareizi," es sacīju. Es jutos tik krietna un reizē tik smagi piemeklēta, ka gandrīz apraudājos. Taču tās tad būtu bijušas spēles beigas.

"Tas nav pareizi," teica Lora. "Tas itin nemaz nav pareizi. Tu varētu darīt tam galu, vēl nav par vēlu. Tu varētu šonakt aizbēgt un atstāt zīmīti. Es dotos tev līdzi."

"Izbeidz činkstēt, Lora. Es esmu pietiekami veca, lai zinātu, ko daru."

"Bet tev būs jāļauj, lai viņš tev pieskaras, saproti, l a nav tikai skūpstīšanās. Tev būs jāļauj, lai viņš…"

"Nebēdā par mani," es attraucu. "Liec mani miera. Es pati visu redzu."

"Kā mēnessērdzīgā," viņa noteica. Tad paņēma mana talka pūdera kārbiņu, atvēra to, paostīja un pamanījās izbārstīt sauju pūdera pa grīdu. "Jā, toties drēbes tev būs skaistas," viņa sacīja.

Es būtu varējusi viņai iesist. Jo tas, protams, bija mans slepenais mierinājums.

Kad viņa bija aizgājusi, atstādama uz grīdas pūderaini baltu pēdu nospiedumus, es apsēdos uz gultas malas un truli blenzu uz savu atvērto ceļojuma lādi. Tā bija ļoti moderna, ārpusē gaiši dzeltena, bet

iekšpusē tumši zila, ar tērauda apkalumiem, naglu galviņas mirdzēja kā mazas, cietas metāla zvaigznītes. Lāde bija akurāti sakravāta, viss gatavs medusmēneša ceļojumam, tomēr tā man šķita pilna ar tumsu — ar tukšumu, kā tukša telpa.

Tas ir mans pūrs, es domāju. Piepeši tas bija draudīgs vārds — tik svešs, tik galīgs. Pūrs — kā purvs, kā dumbrājs, kurā tu iestiedz un noslīksti.

Zobusuka, man iešāvās prātā. To man vajadzēs. Mans augums palika kūtri sēžam.

Pūru glabā lādē. Pūrs. Vairāk neko tas nenozīmēja: tikai mantas, kuras saliek lādē. Tāpēc nebija jēgas par to uztraukties, jo tas nozīmēja vienīgi bagāžu. Visas tās lietas, kuras es ņēmu sev līdzi, sakravātas lādē.

*

Tango

Te būs kāzu fotogrāfija.

Jauna sieviete baltā atlasa kleitā ar slīpu piegriezumu, audums gluds, ap kājām kā izliets sīrups izpleties trēns. Jaušama kaut kāda neveiklība viņas stājā, gūžu un kāju pozā, it kā viņas mugurkauls nebūtu piemērots šai kleitai — it kā tas būtu pārlieku taisns. Šim tērpam būtu vajadzīgi uzrauti pleci, mazliet saliekta mugura, kumpums, sava veida tuberkulozes slimnieka kūkums.

Gar abiem vaigiem lejup krīt plīvurs, plīvura volāns stiepjas arī pār pieri, metot pārlieku tumšu ēnu uz acīm. Smaids neatsedz zobus. Mazu, baltu rožu kronītis; kaskāde no lielākām rozēm, sārtām un baltām, jauktām ar asklēpijām, viņas balti cimdotajās rokās — elkoņi izspiedušies mazliet par daudz. Rožu kronītis, kaskāde — tādus apzīmējumus lietoja avīzēs. Tas raisa domas par mūķenēm un par dzidru, bīstamu ūdeni. Virsraksts bija "Daiļa līgava". Un zem tā tika virknēti šādi izteicieni. Viņas gadījumā daiļums bija obligāts, jo runa bija par tik lielu naudu.

(Es saku "viņa", jo neatceros, ka būtu bijusi klāt — vismaz pilnā vārda nozīmē ne. Es un tā meitene fotogrāfijā — mēs vairs neesam viens un tas pats cilvēks. Es esmu viņas iznākums, rezultāts tai dzīvei, kuru viņa reiz pārsteidzīgi dzīvojusi; turpretī viņa, ja vien var sacīt, ka viņa eksistē vispār, sastāv vienīgi no tā, ko es atceros. Mans skatpunkts ir izdevīgāks — lielākoties es viņu saredzu skaidri. Taču pat tad, ja viņa būtu tik gudra, ka zinātu paskatīties, mani viņa nemaz nevarētu ieraudzīt.)

Ričards stāv man blakus, apburošs, ja lietojam tam laikam un vietai raksturīgu apzīmējumu, un ar to es domāju — pietiekami jauns, nav saucams par neglītu, turīgs. Viņš izskatās solīds, bet reizē arī zobgalīgs: viena uzacs pacelta, apakšlūpa mazliet izvirzīta uz priekšu, mute gatava pasmaidīt — it kā par kādu slepenu, šaubīgu joku. Pogcaurumā nelke, mati atsukāti atpakaļ, gludi kā spīdīga gumijas peldcepure, pieplacināti viņam pie galvas ar to lipekli, ko tolaik mēdza lietot. Tomēr, par spīti visam, izskatīgs vīrietis. Tas man jāatzīst. Smaidīgs un iznesīgs. Salonu lauva.

Ir arī daži grupu portreti — fonā mudž līgavaiņa vedēji savos oficiālajos uzvalkos, gaužām līdzīgos gan kāzās, gan bērēs, gan mugurā galvenajiem viesmīļiem; priekšplānā akurātas, spodras līgavas māsas, pukupuški vienās ziedu putās. Lorai ir izdevies izbojāt visas šīs fotogrāfijas. Vienā viņai ir apņēmīgi drūms skatiens, otrā viņa laikam pakustinājusi galvu, jo sejas vietā ir miglains plankums, gluži kā stiklā ietriecies balodis. Trešajā viņa kož pirkstā, vainīgi skatīdamās sānis, it kā pārsteigta zogam pati savā veikalā. Ceturtajā laikam gadījies kāds

fotofilmas defekts, jo gaisma šķiet plankumaina un apspīd viņu nevis no augšas, bet gan no apakšas, it kā viņa naktī stāvētu uz apgaismota peldbaseina malas.

Pēc ceremonijas parādījās Rīnija, uzcirtusies cienīgā, zilā tērpā. Viņa mani cieši apskāva un teica: "Kaut jel tava māte būtu šeit." Ko viņa ar to domāja? Ka notiekošais jāatzīst par labu esam vai ka tam jādara gals? Spriežot pēc balss toņa, domāts varēja būt kā viens, tā otrs. Tad viņa apraudājās, es ne. Kāzās cilvēki raud aiz tā paša iemesla, kura dēļ lej asaras laimīgās beigās: tāpēc, ka izmisīgi grib ticēt kaut kam tādam, par kuru zina, ka tas nav ticams. Taču es stāvēju pāri tādai bērnišķībai; es elpoju vai domājos elpojam retināto, salto vilšanās gaisu.

Protams, tika pasniegts šampanietis. Tas notika visādā ziņā: Vinifreda nemūžam nebūtu ar mieru iztikt bez tā. Pārējie ēda. Tika turētas runas, no kurām neatceros neko. Vai mēs dejojām? Laikam gan. Dejot es nepratu, tomēr kādā brīdī attapos uz dejasgrīdas, tāpēc kaut kāda steberēšana tur būs notikusi.

Tad es pārģērbos savā prombraukšanas tērpā. Tas bija divdaļīgs kostīms no viegla, pavasarīga vilnas auduma, gaiši zaļš, ar pieskaņotu atturīgu cepuri. Tas esot maksājis krietnu žūksni, teica Vinifreda. Gatava doties projām, es stāvēju uz pakāpieniem (uz kādiem pakāpieniem? Pakāpieni man ir pagaisuši no atmiņas) un metu savu līgavas pušķi uz Loras pusi. Viņa to nenotvēra. Viņa tur stāvēja perlamutra sārtā kleitā, urbdamās manī ar aukstu skatienu, rokas sažņaugusi pie krūtīm kā valdīdamās, un viena no līgavas māsām — kaut kāda Grifenu māsīca — pakampa pušķi un metās ar to projām tik alkatīgi, it kā tas būtu ēdams.

Tēvs ap to laiku jau bija nozudis. Tas labi, jo, kad manīju viņu pēdējo reizi, viņš bija galīgi sadzēries. Viņš droši vien bija devies nodarīt šo darbiņu līdz galam.

Tad Ričards saņēma mani pie elkoņa un stūrēja uz automašīnas pusi. Mūsu ceļamērķi nedrīkstēja zināt neviens, tika pieņemts, ka tas ir kaut kur ārpus pilsētas — kādā savrupā, romantiskā viesnīciņā. Patiesībā mūs aizveda ap kvartālu pie sānu ieejas viesnīcā Royal York, kur nupat bija notikusi mūsu kāzu pieņemšana, un slepus uzveda augšā ar liftu. Ričards bija teicis: ja jau mēs nākamajā rītā sēdīšoties vilcienā, lai brauktu uz Ņujorku, un Jūnionstacija esot turpat pāri ielai, tad kāpēc pārcensties?

Par savu kāzu nakti vai, pareizāk sakot, kāzu pēcpusdienu, — saule vēl nebija norietējusi, un istabā, kā mēdz teikt, lija rožaina blāzma, jo Ričards neaizvilka aizkarus, — es stāstīšu loti maz. Es nezināju, ko gaidīt; vienīgais informācijas avots man bija Rīnija, kura bija iedvesusi man ticību, ka viss, kas notiks, būs nepatīkams un visdrīzāk arī sāpīgs, un šai ziņā es nepievīlos. Viņa bija likusi saprast

arī to, ka šis netīkamais notikums vai sajūta nebūs nekas neparasts — to pārciešot visas sievietes, vismaz precētās, — tāpēc man nevajagot pārāk satraukties. Smaidi un paciet, tādi bija viņas vārdi. Viņa bija teikusi, ka būšot mazliet asiņu, un tā arī notika. (Taču viņa nebija pateikusi, kāpēc. Pats iemesls man bija pilnīgs pārsteigums.)

Es vēl nezināju, ka manu sajūsmas trūkumu — manu pretīgumu, pat ciešanas — mans vīrs uzskatīs par kaut ko normālu un pat vēlamu. Viņš bija viens no tiem vīriešiem, kuri domā, ka tad, ja sieviete nespēj gūt seksuālu baudu, tas nāk tikai par labu, jo tad viņai nenāks prātā klaiņot apkārt un meklēt to kaut kur citur. Varbūt tajos laikos šāda attieksme bija gluži parasta. Bet varbūt arī ne. To es nekādi nevaru zināt.

Ričards bija gādājis, lai uz mūsu istabu nogādā pudeli šampanieša — tai brīdī, kuru viņš uzskatīja par piemēroto. Un mušu vakariņas tāpat. Es aizkliboju uz vannas istabu un ieslē-dzos tur, kamēr viesmīlis uzklāja pārnēsājamu galdiņu, pārklātu ar baltu linu galdautu. Man mugurā bija tērps, kurš Vinifredai šķitis piemērots šim gadījumam — atlasa naktskrekls laškrāsas toni, apdarināts ar smalkām mežģīnēm, pelēkām kā zirnekļa tīmeklis. Es centos sakopties ar mazgājamo drāniņu un tad nesapratu, kur lai to liek: sarkanie traipi uz tās bija tik skaidri saredzami, it kā man būtu asiņojis deguns. Beigās es iemetu to atkritumu grozā un cerēju, ka viesnīcas istabene nodomās — tā tur iekritusi kļūdas pēc.

Tad es iesmaržojos ar Liū — ar parfīmu, kurš man šķita trausls un gurdens. Tad es jau biju uzzinājusi, ka šāds nosaukums tam dots par godu kādai meitenei no operas — verdzenei, kuras liktenis bijis izdarīt pašnāvību, lai nepieviltu savu mīļoto vīrieti, kurš savukārt mīlējis kādu citu. Tā, lūk, notika operās. Šīs smaržas man nelikās labvēlīgas, tomēr es raizējos, ka citādi odīšu dīvaini. Es odu dīvaini. Šis dīvainais smārds bija nācis no Ričarda, bet nu tas bija manējais. Es cerēju, ka neesmu sacēlusi pārāk lielu troksni. Nevilši elsieni, strauji ievilkta elpa kā lecot aukstā ūdenī.

Vakariņās bija steiks ar salātiem. Es lielākoties ēdu salātus. Visas salātlapas viesnīcās tolaik bija vienādas. Tās garšoja pēc bāli zaļa ūdens. Tās garšoja pēc salnas.

Nākamās dienas ceļojums vilcienā uz Ņujorku noritēja bez kādiem notikumiem. Ričards lasīja avīzes, es lasīju žurnālus. Sarunas, kuras mēs risinājām, neatšķīrās no tām, kuras bijām risinājuši pirms kāzām. (Es vilcinos dēvēt tās par sarunām, jo pati nerunāju necik daudz. Es smaidīju, piekritu un neklausījos.)

Ņujorkā mēs ieturējām vakariņas kādā restorānā kopā ar Ričarda draugiem — precētu pāri, kuru vārdus neatceros. Viņi, bez šaubām, bija jaunbagātnieki: tik jauni, ka tas lēktin lēca acīs. Viņu drēbes izskatījās tā, it kā viņi būtu izvārtījušies līmē, bet pēc tam pavāļājušies

pa simtdolāru banknotēm. Es prātoju, kā gan viņi tikuši pie tādas naudas; tai bija aizdomīga piesmaka.

Šie ļaudis nebūt nepazina Ričardu nez cik labi un arī neilgojās iepazīt: viņi vienkārši bija Ričardam parādā par kādu vārdā nenosauktu pakalpojumu, tas arī viss. Pret Ričardu viņi izturējās ar bailēm, ar zināmu godbijību. To es nopratu, vērodama spēli ar šķiltavām: kas ko kam aizdedzināja un cik žigli. Ričards izbaudīja viņu godbijību. Viņš izbaudīja to, ka viņam — un kā viņa piedēklim arī man — tiek pasniegta uguns.

Es atskārtu, ka Ričards ir vēlējies vakariņot kopā ar viņiem ne tikai tādēļ, lai sagādātu sev verdziski pazemīgu iztapoņu svītu, bet arī tāpēc, ka nav gribējis palikt vienatnē ar mani. Es jau nevarēju viņu vainot: man bija maz ko teikt. Un tomēr tagad — sabiedrībā — viņš bija gādīgs, maigi aplika man ap pleciem mēteli, izrādīja man mazus, sirsnīgus uzmanības apliecinājumus, allaž kaut kur viegli pieskārās man ar roku. Ik pa brīdim viņš pārlaida skatienu telpai, vērodams klātesošos vīriešus, lai redzētu, kurš viņu apskauž. (To es, protams, redzu, atskatoties pagātnē: tai laikā es no tā visa nemanīju nenieka.)

Restorāns bija ļoti dārgs un arī ļoti moderns. Neko tamlīdzīgu es nekad nebiju redzējusi. Viss drīzāk vizuļoja, nevis spīdēja; tur bija balināta koksne un misiņa apkalumi, un visur spilgts stikls, un daudz metāla virsmu. Stilizētu sieviešu skulptūras no misiņa vai tērauda, gludas kā krējuma konfektes, ar uzacīm, bet bez acīm, ar plūdlīniju gurniem un bez kāju pēdām, ar delmiem, kas iekūst atpakaļ torsā; baltas marmora lodes; apaļi, iluminatoriem līdzīgi spoguļi. Uz katra galdiņa viena kalla slaidā tērauda vāzē.

Ričarda draugi bija vēl vecāki par Ričardu, un sieviete izskatījās vecāka par vīrieti. Par spīti pavasara laikam viņa bija izrotājusies ar baltu ūdeļādu. Arī tērps bija balts; modeļa iedvesmas avots — par kuru viņa mums visai gari klāstīja — bija senā Grieķija, precīzāk, spārnotā Samotrākes Nīke. Sī tērpa ieloces bija apsietas ar zelta auklu zem krūtīm un vēl krusteniski starp tām. Es nodomāju, ja man būtu tik ļenganas un noļukušas krūtis, es nemūžam nevilktu mugurā tādu tērpu. Kakla izgriezumā vīdēja mūsaina un krunkaina āda, tāda pati kā viņai uz delmiem. Kamēr viņa runāja, viņas vīrs sēdēja klusēdams, rokas savilcis dūrēs, pus smaids kā no betona; viņš viedi raudzījās galdautā. Ak tad tāda ir laulības dzīve, es domāju; šī kopīgā garlaicība, šī nervozitāte un šie mazie, ar pūderi piepiķētie grāvīši, kas veidojas abpus degunam.

"Ričards mūs nebrīdināja, ka jūs būsiet tik jauniņa," sieviete teica.

Viņas vīrs piebilda: "Tas pāries," — un sieva iesmējās.

Es apsvēru vārdu brīdināt, vai es biju tik bīstama? Tagad man liekas — tikai tādā veidā, kādā bīstamas var būt aitas. Tik dumjas, ka pakjauj sevi briesmām, uzrāpjas klintī un netiek lejā, iekuļas vilku

barā, un tad kādam aizbildnim jāriskē ar savu ādu, lai izpestītu tās no ķezas.

Drīz — pēc divām dienām Ņujorkā vai varbūt pēc trim? — mēs kāpām uz Berendžērijas klāja un devāmies pār okeānu uz Eiropu; Ričards teica, ka šo kuģi izraugoties katrs, kurš esot kaut kas. Tam gadalaikam jūra bija visai rāma, tomēr es vēmu kā nabags. (Kāpēc šai sakarā tiek pieminēti nabagi? Tāpēc, ka izskatās bezpalīdzīgi. Bezpalīdzīga biju arī es.)

Man atnesa mazgājamo bļodu un aukstu, vāju tēju ar cukuru, bet bez piena. Ričards ieteica man dzert šampanieti, jo tās esot labākās zāles, tomēr es negribēju riskēt. Viņš bija diezgan uzmanīgs pret mani, taču arī diezgan aizkaitināts, lai gan pats teica — cik žēl, ka es tik slikti jūtoties. Es sacīju, ka nevēlos sabojāt viņam vakaru, lai viņš iet vien un izklaidējas, un viņš aizgāja. Labums no manas jūrasslimības bija tāds, ka Ričards neizrādīja nekādu tieksmi kāpt pie manis gultā. Iespējams, sekss lieliski sader kopā ar daudz ko, tomēr ar vēmekļiem gan nekādā ziņā.

Nākamajā rītā Ričards teica, ka man vajadzētu papūlēties un ierasties brokastīs, jo pareizā attieksme esot jau puse no uzvaras. Es sēdēju pie mūsu galdiņa, knibināju maizi un dzēru ūdeni, un centos nelikties jūtam virtuves smārdus. Es jutos bezmiesiska un slāba, ar krunkainu ādu, kā saplacis balons. Ričards ik pa brīdim gādāja par mani, tomēr viņš pazina daudzus pasažierus, vismaz tā likās, un daudzi pasažieri pazina viņu. Viņš piecēlās, sarokojās, apsēdās atkal. Dažkārt viņš iepazīstināja ar mani, dažkārt ne. Tomēr viņš vēl nepazina visus, ko gribēja pazīt. Tas kļuva skaidrs, vērojot, kā viņš mūždien skatās apkārt, garām man, garām tiem, ar ko sarunājas, — pāri viņu galvām.

Pa dienu es pamazām atžirgu. Iedzēru ingveralu, un tas līdzēja. Vakariņas es neēdu, tomēr piedalījos tajās. Vakarā bija jāiet uz kabarē. Es uzvilku kleitu, kuru šādam gadījumam bija izraudzījusies Vinifreda, — baložpelēku, ar ceriņkrāsas šifona apmetni. Tērpam bija pieskaņotas ceriņkrāsas sandales ar augstiem papēžiem un vaļēju purngalu. Vēl nebiju gluži iemanījusies staigāt uz tik augstiem papēžiem: es mazliet grīļojos. Ričards teica, ka jūras gaiss acīmredzot esot nācis man par labu; viņš teica, ka man esot tieši tik sārti vaigi, cik vajadzīgs, — bāli rožaini kā skolniecei. Viņš teica, ka es izskatoties brīnišķīgi. Viņš aizstūrēja mani pie galdiņa, ko bija rezervējis, un pasūtināja mums katram martini. Viņš sacīja, ka martini vienā rāvienā dabūšot mani uz kājām.

Es mazliet iedzēru, un pēc tam Ričarda vairs nebija man blakus, un zilā starmešu gaismas lokā stāvēja dziedātāja. Melnie mati vilnī slīga pār vienu aci, viņa bija ģērbusies taisnā, melnā kleitā, ko klāja lieli, zvīņām līdzīgi vizuļi, kleita cieši apkļāva viņas tvirto, bet prāvo

pēcpusi, lencīšu vietā bija kaut kas līdzīgs savītai auklai. Es blenzu uz viņu kā apburta. Nekad nebiju bijusi kabarē, pat naktsklubā ne. Šūpodama plecus, viņa dziedāja Vētras laiku tādā balsī, kura atgādināja kaislīgus vaidus. Kakla izgriezumā varēja ielūkoties krietni dziļi.

Ļaudis sēdēja pie galdiņiem, skatīdamies un klausīdamies viņā un veidodami par viņu viedokļus — brīvi izjuzdami patiku vai nepatiku, ļaudamies viņas valdzinājumam vai turēdamies tam pretim, atzinīgi vai kritiski vērtēdami viņas sniegumu, kleitu, pēcpusi. Turpretī viņa nebija brīva. Viņai bija jāpaveic viss līdz galam — jādzied, jāšūpojas. Es prātoju, cik gan viņai par to maksā un vai tas ir šīs naudas vērts. Tikai tad, ja esi nabadzīga, es nospriedu. Frāze starmešu gaisma man kopš tā laika nozīmē precīzu pazemojuma veidu. Starmešu gaisma acīmredzot bija kaut kas tāds, no kā vajag turēties tālāk, ja vien iespējams.

Pēc dziedātājas uzstājās vīrietis, kurš spēlēja baltas klavieres, ļoti ātri, un pēc viņa — pāris, divi profesionāli dejotāji: tango numurs. Viņi bija ģērbušies melnā tāpat kā dziedātāja. Mati viņiem mirdzēja kā lakāda starmešu gaismā, kas tagad bija indīgi zaļa. Sievietei pie pieres bija pielipināta viena tumša cirta un aiz auss aizsprausts liels, sarkans zieds. Kleitas svārku da|a virs ceļgaliem bija iešūti ielaidumi, bet citādi tā atgādināja zeķi. Mūzika lēkāja, kliboja — kā četrkājains dzīvnieks, kas grīļojas uz trim kājām. Sakropļots bullis, kurš noliec galvu un metas uz priekšu.

Kas attiecas uz deju, tā drīzāk bija kauja, nevis deja. Dejotāju sejas bija nekustīgas, bezkaislīgas; viņi mēroja viens otru ar zalgojošu skatienu, gaidīdami izdevību iekost. Es zināju, ka tas tiek tēlots, redzēju, ka tas tiek veikts meistarīgi; tomēr viņi abi izskatījās ievainoti.

Pienāca trešā diena. Agrā pēcpusdienā es izgāju uz klāja ieelpot svaigu gaisu. Ričards nenāca man līdzi: viņš teica, ka gaidot kādas svarīgas telegrammas. Viņam jau bija pienākušas daudzas telegrammas; aploksnes viņš atgrieza ar sudraba papīrnazi, izlasīja saturu, tad saplēsa telegrammu vai ielika to savā portfelī, kuru turēja aizslēgtu.

Es nemaz sevišķi negribēju, lai viņš ir kopā ar mani uz klāja, tomēr visviens jutos vientuļa. Vientuļa un tātad pamesta novārtā, pamesta novārtā un tātad cietusi neveiksmi. It kā es būtu piekrāpta, pavesta un pamesta; it kā man būtu salauzta sirds. Uz mani nolūkojās grupiņa krēmkrāsas linu drānās ģērbušos angļu. Šie skatieni nebija naidīgi; tie bija vienaldzīgi, tāli, viegli ziņkārīgi. Neviens neprot blenzt tā kā angļi. Es jutos saņurcīta un apvazāta, un visai neinteresanta.

Debesis bija apmākušās; mākoņi, nespodri pelēki, pikučos karājās lejup kā izjukuša matrača iekšas. Smidzināja sīks lietus. Nebiju

uzlikusi cepuri, baidīdamās, ka to var noraut vējš; galvā man bija tikai zīda lakatiņš, sasiets zem zoda. Es stāvēju pie reliņiem, raudzīdamās tiem pāri un lejup, uz šīferkrāsas viļņiem, kuri vēlās un vēlās bez mitas, uz kuģa balto ķīļūdeni, kas iešņāpa okeānā savu īso, bezjēdzīgo vēsti. Kā atmin̄jums slēptai nelaimei: saplēsta šifona pēdas. Vējš nesa man virsū sodrējus no dūmeņiem; mati izrisa un miklās šķipsnās lipa man pie vaigiem.

Tātad šis ir okeāns, es domāju. Tas nelikās tik bezdibenīgi dziļš, kā pieklātos. Centos atcerēties, ko esmu par to lasījusi, kādu dzejoli, vai, tomēr nespēju. Brāz, brāz, brāz. Kaut kas sākās tā. Tur bija pieminēti auksti, pelēki akmeņi. Ak, jūra.

Man gribējās pārsviest kaut ko pār bortu. Es jutu, ka tas ir nepieciešams. Beigās iemetu okeānā vara centu, taču nekādu vēlēšanos neiedomājos.

VI

..

Aklais slepkava: Rūtainais kostīms

Viņš pagriež atslēgu. Durvīs ir aizkritņa slēdzene: maza, tomēr veiksme. Šoreiz viņam laimējies, viņa rīcībā nodots viss dzīvoklis. Mazs vieninieka dzīvoklītis, liela istaba ar šauru virtuves leti, toties ar atsevišķu vannas istabu, kurā atrodas vanna uz metāla ķetnām un sārti dvieļi. īsta greznība. Dzīvoklis pieder drauga drauga draudzenei, kura aizbraukusi uz bērēm. Veselas četras dienas drošībā vai vismaz ilūzijā par to.

Aizkari pieskaņoti gultas pārklājam; tie ir no smaga, raupja zīda, ķiršu krāsā, pakarināti priekšā caurspīdīgiem plānajiem aizkariem. Turēdamies mazliet nost no loga, viņš paskatās ārā. Skats — cik nu iespējams saredzēt caur dzeltējošām lapām — paveras uz Alana parku. Zem kokiem nolūzuši daži žūpas vai klaidoņi, vienam seja apsegta ar avīzi. Viņš pats ir tā gulējis. Avīzes, kas savilgušas tavā elpā, ož pēc nabadzības, pēc sakāves, kā sapelējušas, ar suņa spalvām aplipušas mīkstās mēbeles. Zālē kopš vakarvakara mētājas kartona plakāti un saņurcīti papīri, — mītiņš, biedri skandina savu dogmu un plosa klausītāju ausis, kaldami dzelzi, pirms tā vispār sakarsusi. Divi nelaimīgi vīri ar tēraudsmaiļotām nūjām un audekla maisiem tagad savāc viņu atkritumus. Vismaz kāds darbiņš tiem nabadziņiem.

Viņa ies diagonāli caur parku. Apstāsies, pārāk uzkrītoši paskatīsies apkārt, lai redzētu, vai neviens viņu nenovēro. Kad viņa to būs izdarījusi, kāds jau noteikti vēros.

Uz nevīrišķīgā, balti zeltainā rakstāmgalda atrodas radioaparāts — gan pēc izmēriem, gan izskata līdzīgs pusklaipam maizes. Viņš to ieslēdz: meksikāņu trio, balsis kā plūdeņa virve, tvirta, maiga, savijusies pati ar sevi. Lūk, uz kurieni viņam vajadzētu doties — uz Meksiku. Dzert tekilu. Pagrimt, vai — pagrimt vēl vairāk. Tikt vilku barā un kaukt līdzi. Kļūt par desperado. Viņš noliek uz galda savu portatīvo rakstāmmašīnu, atslēdz to, noņem vāku, ieritina iekšā papīru. Drīz izbeigsies koppapīrs. Vēl ir laiks dažām lappusēm, pirms atnāks viņa, ja viņa atnāks. Dažreiz viņa tiek aizkavēta vai pārtverta. Vismaz pati tā apgalvo.

Gribētos iecelt viņu greznajā vannā, pārklāt ar ziepju putām.

Vārtīties tajās kopā ar viņu- sivēni sārtos burbuļos. Varbūt viņš tā arī izdarīs.

Tas, pie kā viņš patlaban strādā, ir ideja — vai ideja par ideju. Par kādu ārpuszemes civilizāciju, kura nosūta kosmosa kuģi izpētīt Zemi. Šie citplanētieši, kuri sastāv no kristāliem un ir ārkārtīgi augsti organizēti, mēģina nodibināt sakarus ar tām Zemes būtnēm, kuras šķiet līdzīgas pašiem: ar brillēm, logu rūtīm, Venēcijas stikla papīrpresēm, vīna kausiem, briljanta gredzeniem. Viņiem nekas

neizdodas. Tad viņi nosūta ziņojumu uz dzimteni: Uz šīs planētas saglabājies daudz reliktu, kas liecina par reiz uzplaukušu, bet tagad mirušu civilizāciju, kura noteikti bijusi ļoti augsti attīstīta. Nespējam noteikt, kāda katastrofa iznīcinājusi visas saprātīgās būtnes. Šobrīd uz planētas atrodami tikai dažādi viskozi, zaļi, filigrāni veidojumi un liels daudzums ekscentrisku lodīšu no pussķidrām dūņām; šīs lodītes tiek mētātas šurpu turpu neizprotamās straumēs, ko veido gaišais, caurspīdīgais šķidrums, kurš klāj planētas virsmu. Spalgie pīkstieni un rezonējošie vaidi, ko izraisa lodītes, acīmredzot piedēvējami berzes vibrācijai un nav uzskatāmi par valodu.

Tomēr tas nav stāsts. Tas nevar būt stāsts, ja vien citplanētieši neuzbrūk un nesāk visu postīt, un kāda dāma neizlec no biksēm. Taču iebrukums būtu priekšnoteikumu pārkāpums. Ja jau kristāla būtnes domātu, ka uz šīs planētas nav dzīvības, tad kālab lai viņi tur nolaistos? Varbūt arheoloģisku iemeslu dēļ. Lai paņemtu paraugus. Ārpuszemes putekļsūcējs pēkšņi izsūc tūkstošiem logu no Ņujorkas debesskrāpjiem. Arī tūkstošiem banku direktoru tiek izsūkti laukā un kliegdami iegāžas nāvē. Tas būtu skaisti.

Nē. Arī tas vēl nav stāsts. Viņam jāuzraksta kaut kas tāds, ko labi pirks. Tātad atpakaļ pie tā, kas nepieviļ nekad — pie asinskārajām mironēm. Šoreiz viņš piešķirs tām violetus matus un laidīs darbā zem indīgajiem, mēļajiem stariem, kas plūst no divpadsmit Arnas mēnešiem. Vislabāk ir iztēloties vāka ilustrāciju, kuru puiši noteikti izgudros, un tad turpināt, balstoties uz to.

Tās sievietes viņam ir apnikušas. Apnikuši viņu ilkņi, viņu vingrums, viņu tvirtās, tomēr kuplās krūtis gluži kā greipfrūta pusītes, viņu nesātība. Apnikuši garie, sarkanie nagi un odžu acis. Apnicis šķaidīt viņām galvas. Apnikuši varoņi, kuru vārdi ir Vils vai Bērts, vai Neds, vienzilbīgi vārdi; apnikuši viņu lāzerieroči, metāliskais, cieši piegulošais apģērbs. Desmit centu par katru mirkli, kurā lasītājam pārskrien šermuļi. Tomēr iztikt ar to var, ja vien viņš jaudās saglabāt tempu, un nabags jau nedrīkst būt izvēlīgs.

Nauda atkal iet uz beigām. Viņš cer, ka viņa atnesīs čeku no kādas abonenta kastītes, kura nav uz viņa vārda. Viņš čeku parakstīs, viņa izņems naudu; uz sava vārda, savā bankā, viņai problēmas neradīsies. Viņš cer, ka viņa atnesīs pastmarkas. Viņš cer, ka viņa atnesīs cigaretes. Atlikušas vairs tikai trīs.

Viņš soļo šurpu turpu. Grīda čīkst. Cietkoksne, tomēr plankumaina tajās vietās, kur tecējis radiators. Šis dzīvojamo māju kvartāls būvēts pirms kara, vientuļiem darījumu cilvēkiem ar labu raksturu. Tolaik viss šķita cerīgāks. Tvaika apkure, karstais ūdens, kas nekad nebeidzas, flīzēti gaiteņi, — viss modernākais. Tagad ziedu laiki tam visam jau aiz muguras. Pirms pāris gadiem, vēl būdams jauns, viņš pazina kādu meiteni, kurai šeit bija dzīvoldis. Medicīnas māsa,

cik viņš atceras: prezervatīvi naktsgaldiņa atvilktnē. Viņai bija gāzes pavards ar diviem degļiem, dažreiz viņa gatavoja viņam brokastis — šķiņķi ar olām, sviestainas pankūkas ar kļavu sīrupu, viņš bija laizījis to viņai no pirkstiem. Tur bija izbāzta brieža galva, palikusi no iepriekšējiem īrniekiem; viņa bija žāvējusi zeķes, pakarinādama tās uz ragiem.

Sestdienas pēcpusdienas, otrdienas vakarus, katru viņas brīvo brīdi abi bija pavadījuši dzerdami — viskiju, džinu, vodku, kas nu gadījās pie rokas. Viņai patika vispirms pamatīgi piedzerties. Viņa negribēja iet ne uz kino, ne padejot; šķita, viņa nevēlas ne romantiku, ne romantisku izlikšanos, un labi vien bija. Viņa prasīja vienīgi izturību. Viņai patika paklāt segu uz vannas istabas grīdas; viņai patika cietās flīzes zem muguras. Viņa ceļgaliem un elkoņiem tā bija gatavā elle, bet tobrīd jau viņš to nemanīja, uzmanība bija pievērsta kam citam. Viņa vaidēja, it kā atrastos starmešu gaismā, mētāja galvu šurpu turpu, valbīja acis. Reiz viņš paņēma viņu stāvus, lielajā sienas skapī. Dreboši ceļgali, naftalīna smārds, apkārt svētdienas kreps, vilnas jakas un puloveri. Viņa bija raudājusi no baudas. Pametusi viņu, apprecējās ar advokātu. Izdevīga partija, balta līgavas kleita; viņš par to bija lasījis avīzē, uzjautrināts, neturēdams ļaunu prātu. Meitenei veicies, viņš bija nodomājis. Palaistuves dažkārt izvelk pilno lozi.

Zaļā jaunība. Dienas bez nosaukumiem, neprātīgas pēcpusdienas, žiglas un bezdievīgas, un ātri pārejošas, un nekādu ilgu ne pirms, ne pēc tam, netika pieprasīti vārdi, nekas nebija jāmaksā. Pirms viņš iepinās lietās, kuras sapinās.

Viņš paskatās pulkstenī un tad atkal ārā pa logu, un tur jau viņa nāk, diagonāli tipina pa parku, šodien platmalainā cepurē un cieši sajoztā, rūtainā kostīmā, somiņa cieši iespiesta padusē, ieloču svārki šūpojas vienā taktī ar dīvaino, lēkājošo gaitu — itin kā viņa joprojām nebūtu pieradusi staigāt uz pakaļkājām. Bet varbūt vainīgi augstie papēži. Viņš nereti ir prātojis, kā gan viņas saglabā līdzsvaru. Nu viņa apstājas kā pēc režisora mājiena; tāpat kā allaž, paskatās apkārt gluži kā apžilbuši, it kā nule pamodināta no mulsinoša sapņa, un abi vīri, kuri lasa papīrus, nopēta viņu no galvas līdz kājām. Kaut kas pazudis, jaunkundzīt? Taču viņa iet tālāk, šķērso ielu, caur lapām viņš saskata viņu pa daļām, viņa laikam meklē mājas numuru. Nu viņa kāpj augšā pa lieveņa pakāpieniem. Iedūcās zvans. Viņš nospiež pogu, nodzēš cigareti, izslēdz galda lampu, atslēdz durvis.

Sveiks. Esmu galīgi aizelsusies. Negaidīju liftu. Viņa aizver durvis, stāv ar muguru pret tām.

Neviens tev nesekoja. Es skatījos. Vai cigaretes atnesi?

Un tavu čeku, un pamatīgu pudeli viskija, augstākā labuma. Nospēru to no mūsu bagātīgā bāriņa. Vai esmu tev teikusi, ka mums ir

bagātīgs bāriņš?

Viņa cenšas izturēties bezrūpīgi, pat vieglprātīgi. Tas viņai diez cik labi nepadodas. Viņa novilcina laiku, lai izdibinātu, ko viņš grib. Viņa nekad nespertu pirmo soli, viņai nepatīk sevi nodot. Laba meitene. Viņš tuvojas, apskauj viņu. Ak es esmu laba meitene? Dažreiz es jūtos kā gangstera brūte — skraidu un izpildu tavus rīkojumus.

Tu nevari būt gangstera brūte, es nemaz neesmu gangsteris. Tu par daudz skaties filmas.

Ne tuvu ne pietiekami, viņa saka, lūpas gandrīz skar viņa kaklu. Viņam derētu apcirpt matus. Maigas dzelkšņu pūkas. Viņa atpogā četras augšējās pogas, ieslīdina plaukstu viņam zem krekla. Miesa viņam tik sablīvēta, tik blīva. Smalki graudaina, apsvilusi. Viņa ir redzējusi pelnutraukus, kas grebti no šādas koksnes.

Aklais slepkava: Sarkanais brokāts

Tas bija jauki, viņa jūsmo. Vanna bija jauka. Nekad nebiju iztēlojusies tevi ar sārtiem dvieļiem. Salīdzinot ar agrāko, te valda īsta pārpilnība.

Kārdinājums uzglūn visur, viņš saka. Gaļas podi aicina. Es teiktu, ka viņa ir amatiere ielene, vai tev tā nešķiet?

Viņš bija ietinis viņu vienā no sārtajiem dvieļiem, slapju un slidenu aiznesis uz gultu. Tagad viņi guļ zem gultas pārsega raupjā ķiršķrāsas zīda, atlasa palagos, un dzer viņas sagādāto viskiju. Tas ir smalks labības šķirņu maisījums, dūmains un silts, noiet lejā tik gludi kā krējuma konfekte. Viņa tīksmīgi izstaipās, prātā tikai īsu mirkli pazib jautājums — kas mazgās palagus.

Viņa nekad nespēj pārvarēt pārkāpuma apziņu šajās dažādajās istabās — izjūtu, ka viņa ielaužas aiz privātām robežām, pie tiem, kas šeit parasti dzīvo. Viņai gribētos ielūkoties skapjos, kumodes atvilktnēs — nevis ko ņemt, tikai apskatīt; redzēt, kā dzīvo citi cilvēki. Reāli cilvēki; reālāki nekā viņa. To pašu gribētos izdarīt arī ar viņa mantām, tikai viņam jau nav ne skapju, ne kumodes atvilktņu, vismaz ne tādu, kas piederētu viņam. Nekas nav atrodams, nekas nevar viņu nodot. Tikai piebāzta, zila ceļasoma, kuru viņš tur aizslēgtu. Parasti tā ir zem gultas.

Kabatu saturs ne par ko neliecina; pāris reižu viņa ir tās pārmeklējusi. (Tā nebija spiegošana, viņa tikai vēlējās uzzināt, kas īsti notiek, kāds tas ir, kāds ir viņu stāvoklis.) Mutauts, zils ar baltu maliņu; mazliet sīknaudas; divi cigarešu nodeguļi, ietīti sviestpapīrā — laikam pietaupījis. Saliecamais nazis, vecs. Reiz — divas pogas, krekla pogas, kā viņai bija šķitis. Viņa nebija piedāvājusies piešūt tās atpakaļ, jo tad viņš saprastu, ka viņa okšķerējusi. Lai viņš labāk domā, ka viņai var uzticēties.

Autovadītāja apliecība, uzvārds nav viņa. Dzimšanas apliecība,

tāpat. Dažādi uzvārdi. Viņai kārotos izķemmēt viņu kā ar smalku

ķemmīti. Pavandīties viņā. Apgriezt viņu ar kājām gaisā. Iztukšot.

Viņš dzied klusu, samtainā balsī kā radio dūdotājs:

Tik drūmi vien, traks mēness lien, un tu Būt uzticīga solies man, es buču nolaupu, Man roka tev zem drēbēm slīd, Mums varen jautri iet šobrīd, Bet uzaust rīts — tu projām ej — Es noskumstu.

Viņa iesmejas. Kur tu to rāvi?

Tā ir mana ieleņu dziesma. Tā iederas šajā vidē.

Viņa nemaz nav īsta ielene. Pat ne amatiere. Nedomāju, ka viņa ņem naudu. Visdrīzāk tiek atalgota kādā citā veidā.

Ar kaudzi šokolādes konfekšu. Vai tu par to būtu ar mieru?

Tad man vajadzētu pāris kravas kastes ar konfektēm, viņa atbild. Es esmu padārga. Gultas pārklājs ir no īsta zīda, man patīk tonis — spilgts, bet izskatās itin jauki. Tas nāk par labu sejaskrāsai, tāpat kā sārti sveču abažūri. Vai esi sagudrojis tālāk? Ko — tālāk?

Manu stāstu.

Tavu stāstu?

Jā. Vai tad tas nav domāts man?

Ak, jā, viņš saka. Protams. Es vispār nedomāju ne par ko citu. Pat naktīs neguļu.

Melis. Vai tas tevi garlaiko?

Mani nespētu garlaikot nekas tāds, kas iepriecina tevi.

Ak Dievs, cik galanti. Mums biežāk derētu sārti dvieļi. Drīz tu skūpstīsi manu kristāla kurpīti. Tomēr turpini vien.

Kur es paliku?

Nozvanīja zvans. Tika pārgriezta rīkle. Vaļā vērās durvis.

Ak jā. Nu, tad klausies.

Viņš stāsta: meitene, par kuru mēs runājām, ir dzirdējusi, ka atveras durvis. Viņa atmuguriski atkāpjas pie sienas, cieši tīdamās

Vienas Nakts Gultas sarkanajā brokātā. Tas ož mazliet sāji, kā sālsūdens lāma liedagā, bēguma laikā: tās ir izžuvušas bailes, ko pārcietušas tās, kuras aizgājušas pirms viņas. Kāds ir ienācis; var dzirdēt, ka pa grīdu tiek vilkts kaut kas smags. Durvis aizveras; telpa ir tumša kā eļļa. Kāpēc te nav ne lampas, ne sveces?

Viņa izstiepj rokas sev priekšā, lai aizsargātos, un jūt, ka kreiso plaukstu satver un tur kāda cita plauksta: tur maigi, bez spaidiem. Tā, it kā viņai kāds uzdotu jautājumu.

Viņa nespēj runāt. Viņa nespēj pateikt: Es nespēju runāt.

Aklais slepkava ļauj savam sievietes plīvuram nokrist uz grīdas. Turēdams meiteni aiz rokas, viņš apsēžas uz gultas malas viņai blakus. Viņš joprojām grasās viņu nogalināt, taču tas var arī pagaidīt. Viņš ir dzirdējis par šīm meitenēm, kuras tiek aizvestas no mājām un slēptas no visiem līdz mūža pēdējai dienai; viņš jūt ziņkārību. Lai nu kā — viņa ir sava veida dāvana un domāta vienīgi viņam. Atteikties no šādas dāvanas nozīmētu iespļaut dieviem sejā. Viņš apzinās, ka

vajadzētu rīkoties ātri, nodarīt darbu, nozust, bet tam visam vēl ir gana laika. Viņš saož smaržas, ar kurām iesvaidīta meitene; tās ož pēc bēru katafalkiem, bet katafalki — pēc jaunām sievietēm, kuras nomirušas neprecētas. Veltīgi izšķiesta saldme.

Viņš nesapostīs neko, vismaz neko tādu, kas nopirkts un aizmaksāts: viltotais Zempasaules Valdnieks noteikti jau ir bijis un aizgājis. Vai savu sarūsējušo bruņukreklu viņš atstāja mugurā? Droši vien. Iešķindēja meitenē kā smaga dzelzs atslēga, apgriezās viņas miesā, atlauza viņu vaļā. Šo sajūtu viņš atceras pārlieku labi. Lai nu ko, to viņš nedarīs.

Viņš paceļ meitenes roku sev pie mutes un pieskaras tai ar lūpām, nevis skūpsts kā tāds, bet gan cieņas un godbijības apliecinājums. Daiļā un visuzeltainā, viņš ierunājas — ubaga parastā uzruna iespējamai labdarei — mani šurp atvedušas valodas par tavu brīnišķīgo skaistumu, lai gan, ierazdamies šeit, esmu licis uz spēles savu dzīvību. Es neredzu tdvi ar acīm, jo esmu akls. Vai tu atļausi, lai aplūkoju tevi ar rokām? Tā būtu pēdējā žēlastība — un varbūt arī tev pašai.

Ne velti viņš ir bijis vergs un pērkama miesa: viņš ir iemācījies glaimot, ticami melot, iemantot uzticību. Viņš pieliek pirkstus viņai pie zoda un nogaida, kamēr viņa vilcinās un tad pamāj ar galvu. Viņš dzird, ko viņa domā: Rīt es būšu mirusi. Viņš prāto, vai viņa nojauš, kādēļ viņš patiesībā ir šeit.

Dažas no pašām labākajām lietām paveic tie, kuriem nav kur meklēt atbalstu, tie, kuriem nav laika, tie, kuri īsteni izprot vārdu bezpalīdzība. Viņi iztiek bez riska un peļņas aplēsēm, viņi neveltī ne domu nākotnei, kā ar šķēpa smaili viņi tiek iedzīti tagadnes laikā. Nomests no kraujas malas, tu krīti vai arī lido; tu tveries pie katras cerības, lai cik neticamas; un tomēr — ja drīkstu izmantot tik nodrāztu izteicienu — brīnumainā kārtā. Ar to mēs saprotam: Pretēji gaidītajam.

Un tāda ir arī šī nakts.

Aklais slepkava sāk ļoti lēni pieskarties viņai, tikai ar vienu roku, ar labo — ar veiklo roku, ar dunča roku. Viņš pārlaiž to viņai pār seju, lejup pār kaklu; tad viņš pievieno kreiso roku, draudīgo roku, izmantodams abas reizē, maigi, kā atmūķēdams bezgala trauslu slēdzeni, kas darināta no zīda. Tie ir kā ūdens glāsti. Viņa trīc, bet ne kā iepriekš, aiz bailēm. Pēc brītiņa viņa ļauj sarkanajam brokātam nokrist, saņem viņa roku un vada to.

Pieskāriens ir pirmais, pirms redzes, pirms runas. Tā ir pirmā un pēdējā valoda, un tā vienmēr saka patiesību.

Tā viens otrā iemīlējās mēmā meitene un vīrietis bez acu gaismas.

Tu mani pārsteidz, viņa saka.

Tiešām? viņš jautā. Kāpēc? Tomēr — man patīk tevi pārsteigt.

Viņš aizsmēķē cigareti, piedāvā arī viņai; viņa atteikdamās papurina galvu. Viņš smēķē pārāk daudz. Tie ir nervi, lai gan rokas viņam mierīgas.

Tāpēc, ka tu pateici — viņi iemīlējās, viņa saka. Tu par šo priekšstatu esi vīpsnājis pietiekami bieži — teikdams, ka tas neesot reālistisks, ka tas esot buržuāzisks aizspriedums, satrunējis pašā serdē. Slimīga jūtelība, samākslots, viktoriānisks aizbildinājums godīgai juteklībai. Sāc atmaigt?

Nevaino mani, vaino vēsturi, viņš smaidot saka. Tā mēdz notikt. Ziņas par iemīlēšanos — vismaz šis izteiciens — atrodamas rakstu pieminekļos. Turklāt es taču teicu, ka viņš meloja.

Tā tu neizlocīsies vis. Viņš meloja tikai sākumā. Pēc tam tu visu mainīji.

Piezīme pieņemta. Tomēr uz to varētu paraudzīties ari bezkaisllgāk.

Uz ko paskatīties?

Uz visu to mīlas bodīti.

Kopš kura laika tā ir bodīte? viņa dusmīgi noprasa.

Viņš pasmaida. Tāds priekšstats tevi uztrauc? Pārāk komerciāli? Tava sirdsapziņa to nepieļautu, to tu gribi sacīt? Bet vienmēr jau pastāv kāds saprātīgs līdzsvars, vai ne?

Nē, viņa saka. Nepastāv. Ne vienmēr.

Varētu teikt, ka viņš ņēma ciet to, ko varēja dabūt. Kāpēc lai viņš to nedarītu? Viņam nebija aizspriedumu, viņa dzīve bija sīva konkurences cīņa, vienmēr tāda bijusi. Vai arī varētu teikt, ka viņi abi bija jauni un tāpēc vientiesīgi. Jaunie parasti notur iekāri par mīlestību, viņus ir apsēdis visu veidu ideālisms. Un es neesmu teicis, ka pēc tam viņš meiteni nenogalināja. Kā jau norādīju, viņš vadījās tikai un vienīgi pēc savām interesēm.

Tātad tu esi nobijies, viņa saka. Tu atkāpies, tu esi zaudējis dūšu. Tu neiesi līdz galam. Pret mīlestību tu izturies tāpat kā nevainīga koķete pret pišanos.

Viņš satrūcies iesmejas. Vai iedarbojies rupjais vārds, vai viņš ir apjucis, vai viņai tas beidzot izdevies? Pievaldiet mēli, jaunkundz.

Kāpēc? Tu vis nepievaldi.

Es esmu slikts paraugs. Teiksim vienkārši, ka viņi drīkstēja ļauties sev — savām emocijām, ja gribi dēvēt to šādi. Viņi drīkstēja vārtīties savās emocijās — dzīvot vienam mirklim, gāzt dzeju laukā pa abiem galiem, dedzināt sveci, tukšot kausu, gaudot uz mēnesi. Viņiem vairs nebija daudz laika. Un nebija ko zaudēt.

Viņam bija. Vismaz viņš noteikti tā domāja!

Nu, labi. Viņai nebija ko zaudēt. Viņš izpūš dūmu mākuli.

Man liekas, tu gribi teikt — ne tā kā man, viņa saka.

Ne tā kā tev, mīļā, viņš attrauc. Tā kā man. Es esmu tas, kuram

nav ko zaudēt.

Viņa saka: bet tev esmu es. Es taču kaut kas esmu.

The Toronto Star, 1935. gada 28. augusta

ATRASTA PAZUDUSĪ AUGSTĀKĀS SABIEDRĪBAS MEITENE

SPECIĀLI AVĪZEI THE STAR

Vakar policija pārtrauca meklēt piecpadsmit gadu veco skolnieci Loru Čeisu, kura bija pazudusi ilgāk par nedēļu; mis Čeisa tika atrasta pilnīgā drošībā, pie ģimenes draugiem mistera E. ĶūtonaDobsa un viņa kundzes abu vasaras rezidencē Maskokā. Pazīstamais rūpnieks Ričards E. Grifens, kurš ir precējies ar mis Čeisas māsu, ģimenes vārdā runāja ar reportieriem pa telefonu. "Mēs ar sievu jūtam lielu atvieglojumu," viņš sacīja. "Tas bija vienkāršs pārpratums, ko izraisīja pastā aizkavējusies vēstule. Mis Čeisa bija nolēmusi doties brīvdienās un domāja, ka viņas plāni mums ir zināmi, tāpat uzskatīja arī Ķūtonu-Dobsu ģimene. Brīvdienu laikā viņi nelasa avīzes, citādi šāds juceklis vispār nebūtu radies. Atgriezušies pilsētā un uzzinājuši par radušos situāciju, viņi nekavējoties piezvanīja mums."

Sakarā ar baumām par to, ka mis Ceisa aizbēgusi no mājām un atrasta dīvainos apstākļos Sanīsaidas pludmales izpriecu parkā, misters Grifens teica, ka nezinot, kurš izplata šos ļaunprātīgos izdomājumus, tomēr gādāšot, lai tenku avots tiktu noskaidrots. "Tas bija parasts pārpratums, kāds var gadīties jebkuram," viņš apliecināja. "Mēs ar sievu priecājamies, ka viņai nekas nekaiš, un sirsnīgi pateicamies policijai, laikrakstiem un līdzcietīgajai sabiedrībai par palīdzību." Mis Ceisu šī publicitāte esot ļoti satraukusi, un viņa atsakās sniegt intervijas.

Lai gan nav nodarīts nekāds vērā ņemams ļaunums, šie nebūt nav pirmie nopietnie sarežģījumi, ko izraisījušas kļūmes pasta piegādē. Sabiedrība ir pelnījusi tādu pasta dienestu, uz kuru varētu paļauties bez vārda runas. Valdības ierēdņiem tas būtu jāņem vērā.

Aklais slepkava: Uz ielas

Viņa iet pa ielu, cerēdama, ka izskatās pēc tādas sievietes, kurai ir tiesības iet pa ielu. Vismaz pa šo ielu. Taču tādu tiesību viņai nav. Viņa ir aplami ģērbusies, cepure aplama, mētelis aplams. Ap galvu vajadzētu būt lakatam, kas sasiets zem zoda, mugurā — platam mētelim ar apdilušiem piedurkņu galiem. Viņai vajadzētu izskatīties noplukušai un trūcīgai.

Mājas ir cieši blakus cita citai. Bijušās kalpotāju kotedžas, rinda pēc rindas, taču kalpotāju tagad ir mazāk, bagātnieki tiek galā citādi. Nokvēpis ķieģeļu mūris, divi dzīvokļi augšā, divi apakšā, ateja ārā. Niecīgajos mauriņos māju priekšā dažiem vēl saglabājušās sakņudārza paliekas — samelnējusi tomātu stīga, koka mietiņš, pie kura karājas aukla. Dārzi nevar būt bijuši lekni — te ir pārāk daudz ēnas, zeme pārāk pilna ar izdedžiem. Tomēr pat šeit rudens lapas ir bijušas krāšņas, atlikušās ir dzeltenas un oranžas, un spilgti sarkanas, un tumšāk sarkanas kā svaigas aknas.

No māju iekšienes skan gaudas, rejas, šķinda vai kāds būkšķis. Apspiestā niknumā paceltas sieviešu balsis, bērnu izaicinošie brēcieni. Šaurajos lieveņos uz koka krēsliem sēd vīrieši, plaukstas nokarājas no ceļgaliem, viņi ir padzīti no darba, bet vēl nav padzīti no mājām. Viņai pievērstas šo vīru acis, viņu drūmie skatieni, tie rūgti novērtē viņu — ar kažokādu apmalotās piedurknes un apkakli, ķirzakas ādas somiņu. Iespējams, viņi ir apakšīrnieki, kas sablīvēti pagrabos un visādos kaktos, lai palīdzētu samaksāt īri.

Sievietes steidzas uz priekšu nodurtu galvu, uzrautiem pleciem, nesdamas brūnus papīra sainīšus. Precējušās, noteikti. Prātā nāk vārds sautēts. Viņas droši vien ir izdiedelējušas kaulus no miesnieka, nes mājās lētos atgriezumus, lai liktu galdā kopā ar šļaugani sasutušiem kāpostiem. Viņas pleci ir pārāk stalti, zods pārāk izsliets, viņai nav šī salauztā skatiena: kad sievietes paceļ acis tiktāl,

lai paskatītos uz viņu, skatiens šajās acīs ir netīrs. Viņas noteikti domā, ka viņa ir staigule, bet tādās kurpēs — ko viņa meklē te? Stipri zemāk par savu kategoriju.

Lūk, arī bārs, uz stūra, kā viņš sacījis. Alus krogs. Ārpusē vīru pulciņš. Neviens nebilst viņai ne vārda, kad viņa iet garām, vīri tikai blenž gluži kā no biezokņa, tomēr viņa saklausa murmināšanu, rīklēs sajaucies naids un iekāre, čuksti seko viņai kā ķiļūdens kuģim. Varbūt vīri ir noturējuši viņu par baznīcas darbinieci vai kādu citu okškerīgu labdari. Bāzīs savus tīros pirkstiņus viņu dzīvē, uzdos jautājumus, piedāvās atbiras no aizbildnieciskās palīdzības galda. Bet nē, viņa ir pārāk labi ģērbusies.

Viņa ir braukusi ar taksometru, izkāpusi triju kvartālu attālumā,

kur dzīvāka satiksme. Labāk nekļūt par anekdoti: kurš gan te braukā ar takšiem? Tomēr viņa tik un tā jau ir kļuvusi par anekdoti. Viņai vajag citu mēteli, pirktu labdarības tirdziņā, iestūķētu ceļasomā. Viņa varētu aiziet uz kādas viesnīcas restorānu, atstāt savu mēteli garderobē, ielavīties dāmistabā, pārģērbties. Sajaukt matus, izsmērēt lūpukrāsu. Iznākt ārā kā pavisam cita sieviete.

Nē. Tas nemūžam neizdotos. Pirmkārt, ceļasoma; un kā iznest to no mājas? Uz kurieni tu tā steidzies?

Un tā nu viņai gribot negribot jātēlo noslēpumaina svešiniece apmetnī, kaut arī apmetņa nemaz nav. Jāpaļaujas vienīgi uz savu seju, uz tās viltību. Tagad viņa jau ir pietiekami vingrinājusies — izkopusi rāmu izturēšanos, vēsu mieru, bezkaislīgu sejas izteiksmi. Abas uzacis paceltas, dubultaģentes valsirdīgais, skaidrais skatiens. Seja kā dzidrs ūdens. Svarīgi ir nevis meli, bet gan vairīšanās no nepieciešamības melot. Prasme jau iepriekš panākt, lai visi jautājumi izklausītos muļķīgi.

Tomēr zināmas briesmas pastāv. Arī viņam: lielākas nekā agrāk, tā viņš ir sacījis. Viņš domā, ka reiz ticis pamanīts uz ielas: pazīts. Tas bijis kaut kāds rīkļurāvējs no Sarkanās Brigādes, varbūt. Viņš iegājis pārpildītā alus bārā un ticis laukā pa sētas durvīm.

Viņa nezina, ticēt vai neticēt tādām briesmām: vīri tumšos uzvalkos, zem kuriem vīd ieroču izciļņi, ar saceltām apkaklēm, automašīnas, kuras tev lēni seko. Jūs brauksiet mums līdzi. Jūs esat arestēta. Kailas telpas un spilgta gaisma. Tas šķiet pārāk teatrāli, tas atgādina kaut ko tādu, kas var notikt vienīgi miglā, melnbaltā

versijā. Vienīgi citās zemēs, citās valodās. Vai — ja šeit, tad ne ar viņu.

Notverta viņa uzreiz atteiktos no viņa, gailis vēl nebūtu paguvis nodziedāt ne reizi. To viņa apzinās vienkārši, mierīgi. Lai nu kā, viņa tiks palaista brīvībā, viņas līdzdalība tiks uzskatīta par vieglprātīgu amatierismu vai dumpīgu nerātnību, un, ja izcelsies tracis, tas tiks notušēts. Par to viņai, protams, nāktos samaksāt privāti, bet ar ko? Viņa jau ir izputējusi: no akmens neizspiedīsi ne ūdens lāsīti. Viņa ieslēgsies mājā, aizvērs slēģus. Izgājusi pusdienās, uz visiem laikiem.

Pēdējā laikā ir radusies sajūta, ka viņu kāds vēro, lai gan ikreiz, kad viņa nopēta apkārtni, neviena tur nav. Viņa ir kļuvusi piesardzīgāka; viņa ir tik piesardzīga, cik vien spēj. Vai viņai bail? Jā. Lielākoties. Taču viņas bailes nav svarīgas. Vai, pareizāk sakot, ir svarīgas. Tās vairo baudu, ko viņa jūt kopā ar viņu; un arī apziņu, ka viņa tiek cauri sveikā.

īstās briesmas slēpjas viņā pašā. Ko viņa pieļaus, cik tālu piekritīs iet. Taču ļaušanai un piekrišanai ar to nav nekāda sakara. Nu tad — kur viņa tiks iegrūsta; kurp tiks aizvesta. Viņa nav pētījusi savus motīvus. Varbūt motīvu kā tādu nemaz nav; iekāre nav motīvs. Viņai

nešķiet, ka būtu kāda izvēle. Tik galēja bauda reizē ir arī pazemojums. Tas ir tā, it kā tevi vazātu kaunpilnā virvē, ar cilpu ap kaklu. Viņa jūtas aizvainota par savu brīvības trūkumu un tāpēc velk garumā starplaikus, baudīdama viņu taupīgās devās. Viņa neierodas uz satikšanos, izdomā melīgus aizbildinājumus, kāpēc nav varējusi tikt, — apgalvo, ka nav pamanījusi ar krītu uzvilktās zīmes uz parka mūra, nav saņēmusi ziņu — neeksistējoša apģērbu veikala jauno adresi, pastkarti, ko parakstījusi veca draudzene, kuras viņai nekad nav bijis, telefona zvanu uz nepareizu numuru.

Tomēr beigās viņa atgriežas. Nav jēgas pretoties. Viņa dodas turp, lai rastu amnēziju, aizmirstību. Viņa atdod sevi, tiek izdzēsta; viņa ieiet sava pašas ķermeņa tumsā, aizmirst savu vārdu. Viņa grib upurēties, lai cik īsi. Eksistēt bez robežām.

Tomēr viņa pieķer sevi domājam par tādām lietām, kuras sākumā nemaz nav nākušas prātā. Kā viņš mazgā veļu? Reiz uz radiatora žuva zeķes — viņš bija pamanījis, ka viņa skatās, un žigli aizvācis tās prom no acīm. Pirms viņas ierašanās viņš ievieš kārtību vai vismaz mēģina to darīt. Kur viņš ēd? Viņš ir teicis, ka negribot pārāk bieži parādīties vienā un tai pašā vietā. Viņš droši vien pārvietojas — no vienas ēstuves, no vienas uzkostuves uz citu. Viņa mutē šie vārdi iegūst lētu spožumu. Dažu dienu viņš ir nervozāks, galvu pastāvīgi tur noliektu, neiet ārā; kādā no istabām mētājas ābolu serdes; uz grīdas ir maizes drupačas.

Kur viņš dabū ābolus, maizi? Viņš ir dīvaini mazrunīgs attiecībā uz šādām detaļām — kas notiek viņa dzīvē, kad viņas nav klāt. Varbūt domā, ka viņas acīs zaudētu vērtību, ja viņa zinātu par daudz. Par daudz netīkamu sīkumu. Varbūt viņam ir taisnība. (Visi šie portreti mākslas galerijās, portreti, kuros attēlotas sievietes, pārsteigtas intīmos brīžos. Dusošā nimfa. Peldētāja Zuzanna. Sieviete, kura mazgājas — viena pēda iemērkta skārda vannā —, Renuārs, vai varbūt tas bija Degā? Abiem, abiem sievietes tuklas. Diāna un viņas jaunavas mirkli pirms tam, kad pamanījušas mednieka glūnošās acis. Un nevienas pašas gleznas ar nosaukumu Vīrietis, kurš mazgā zeķes izlietnē".)

Romantika risinās vidējā attālumā. Romantika nozīmē — raudzīties uz sevi pa logu, kam rūti aizmiglojusi rasa. Romantika nozīmē — šo to izlaist: tur, kur dzīve ņurd un elš, romantika vienīgi nopūšas. Vai viņa grib ko vairāk — lielāku tiesu no viņa? Vai viņa grib ieraudzīt visu gleznu?

Briesmas rastos, ieskatoties pārāk tuvu un ieraugot pārāk daudz — liekot viņam sarukt un pašai sarūkot līdzi. Un tad pamosties tukšai, viss iztērēts — cauri un pagalam. Viņai nebūtu nekā. Viss viņai būtu laupīts.

Vecmodīgs vārds.

Šoreiz viņš nav atnācis viņai pretī. Viņš teica, ka tā būšot labāk. Viņai nu jāiet vienai pašai. Cimda delnā iespiests salocīta papīra četrstūrītis ar noslēpumainām norādēm, taču nav vajadzības tajās ieskatīties. Viņa jūt, kā papīriņš viegli kvēlo pret viņas ādu, gluži kā rādija skala tumsā.

Viņa iztēlojas to, kā viņš iztēlojas viņu — iztēlojas, kā viņa soļo pa ielu, tagad jau tuvāk, pavisam tuvu. Vai viņš ir nepacietīgs, nervozs, nevar vien sagaidīt? Vai viņš ir tāds pats kā viņa? Viņš labprāt liek noprast, ka nemaz neuztraucas — ka viņam ir vienalga, vai viņa ieradīsies vai ne, — taču tā ir tikai loma, viena no daudzām. Piemēram, viņš vairs nesmēķē pirktās cigaretes, tās viņš tagad nevar atļauties. Viņš tin pats, izmantodams piedauzīga izskata ierīci no sārtas gumijas; ierīce izmet laukā trīs cigaretes uzreiz; viņš tās apgriež ar žileti, tad saliek Craven A paciņā. Viena no viņa sīkajām blēdībām vai ārišķībām; apzinoties šo viņa nepieciešamību, viņai aizraujas elpa.

Dažreiz viņa atnes cigaretes, saujām vien, — dāsnums, pārpilnība. Tās viņa čiepj no sudraba šķirstiņa, kas stāv uz stikla kafijgaldiņa, un nobēdzina savā somiņā. Tomēr tā viņa nerīkojas ikreiz. Labāk lai viņš mokās gaidās, labāk lai cieš izsalkumu.

Apmierinājuma pilns, viņš guļ uz muguras, smēķē. Ja viņa grib jūtu apliecinājumus, tad tie jāsaņem jau iepriekš — vispirms jāpārliecinās par tiem, tāpat kā ielasmeita pārliecinās par samaksu. Lai cik skopi šie apliecinājumi būtu. Man tevis pietrūka, viņš var pateikt. Vai: Tevis man nekad nav gana. Viņš ir aizvēris acis, griež zobus, lai nociestos; viņa to dzird sev pie kakla.

Pēc tam viņai ir jāuzprasās.

Pasaki kaut ko.

Piemēram, ko?

Piemēram, to, ko vēlies.

Pasaki, ko tu gribi dzirdēt.

Ja es pateikšu un tu pēc tam atkārtosi, es tev neticēšu.

Tad lasi starp rindiņām.

Bet nav jau nekādu rindiņu. Tu man nevienu nenoskaiti.

Tad viņš var uzdziedāt:

Tu rīku iekšā liec, tu rīku laukā rauj

Tāpat kā dūmus izrauj dūmenis.

Nu, vai tāda rindiņa derēs? viņš jautā.

Tu tiešām esi baigais draņķis.

Nekad neesmu apgalvojis pretējo.

Nav brīnums, ka glābiņš abiem jamekle stāstos.

Pie apavu darbnīcas viņa nogriežas pa kreisi, noiet vienu kvartālu, paiet garām vēl divām mājām. Tad — mazais īresnams ar nosaukumu Excelsior. Laikam tā nodēvēts par godu Henrija Vadsvorta Longfello dzejolim. Karogs ar savādu emblēmu, bruņinieks, kurš visas

pasaulīgās rūpes upurējis tam, lai uzkāptu augstumos. Kādos augstumos? Omulīgā buržuāziskā piētisma augstumos. Cik smieklīgi šeit un tagad.

Excelsior ir sarkana ķieģeļu mūra ēka ar trim stāviem, četri logi katrā, balkoni ar kaltām margām — tās drīzāk ir dzegas, nevis balkoni, pat krēslu tur nav kur nolikt. Reiz bijis smalkākais nams apkaimē, tagad tas kļuvis par vietu, kur cilvēki balansē uz bezdibeņa malas. Vienā balkonā kāds improvizējis veļas auklu; uz tās gluži kā sakauta pulka karogs karājas pelēcīgs trauku dvielis.

Viņa paiet ēkai garām, nākamajā stūrī šķērso ielu. Tur viņa apstājas un paskatās lejup, it kā pie kurpes būtu kaut kas pielipis. Lejup, tad atpakaļ. Aiz muguras neviens neiet, gausi nebrauc neviena mašīna. Resna sieviete cīnās augšup pa lieveņa pakāpieniem, katrā rokā iepirkumu soma gluži kā balasts; divi ielāpaini puišeļi trenkā pa ietvi plušķainu suni. Neviena vīrieša, tikai vecie lieveņu maitasputni, salīkuši pār kopīgu avīzi.

Tad viņa pagriežas un dodas atpakaļ; nonākusi pie Excelsior, ielavās takā, kura ved gar ēkas sienu, un steidzas uz priekšu, valdīdamās, lai nesāktu skriet. Asfalts ir nelīdzens, papēži viņai pārāk augsti. Šī nu nav īstā vieta, kur izmežģīt potīti. Tagad viņa jūtas vēl saredzamāka, notverta niknā skatienā, kaut gan logu te nav. Sirds viņai dauzās, kājas ļenganas, kā no zīda. Panika iecirtuši viņā savus nagus, kāpēc?

Viņa tur nebūs, ierunājas klusa balss viņas galvā; klusa, mokpilna balss, žēla, dūdojoša balss kā sērīgam balodim. Viņš ir aizgājis. Viņš ir aizvests. Tu vairs nekad viņu neredzēsi. Nekad. Viņa gandrīz sāk raudāt.

Muļķīgi sevi tā biedēt. Tomēr tai visā jaušams kaut kas reāls. Viņš varētu pazust vieglāk nekā viņa: viņai ir pastāvīga adrese, viņš vienmēr zinātu, kur viņu atrast.

Viņa apstājas, paceļ delnu, ieelpo drošinošo iesmaržotās kažokādas dvesmu. Sētas pusē ir metāla durvis, kalpotāju ieeja. Viņa viegli pieklauvē.

un

Aklais slepkava: Setnieks

Durvis ir vaļā, viņš ir tur. Viņa nepagūst sajust pateicību, kad jau tiek ievilkta iekšā. Viņi stāv kāpņu laukumiņā; sētaspuses kāpnēs. Vienīgā gaisma ieplūst pa logu kaut kur augšā. Viņš skūpsta viņu, saņēmis viņas seju plaukstās. Smilšpapīrs uz viņa zoda. Viņš trīc, bet ne no uzbudinājuma — vai ne tikai no tā.

Viņa atvirzās nost. Tu izskaties pēc bandīta. Viņa nekad nav redzējusi bandītu; viņa domā tos, kas redzami operās. Kontrabandisti Karmenā. Pamatīgi notriepti ar dedzinātu korķi.

Atvaino, viņš saka. Man bija steigā jālaižas prom. Varbūt tā bija

viltus trauksme, bet šo to nācās pamest turpat.

Piemēram, bārdas skuvekli?

Cita starpā arī to. Nāc — tas ir lejā.

Kāpnes ir šauras: nekrāsots koks, līstes margu vietā. Lejā — cementa grīda. Ogļu putekļu smārds, griezīgs pazemes smārds kā no mitriem alas akmeņiem.

Tas ir tur, iekšā. Sētnieka istaba.

Bet tu jau neesi sētnieks, viņa saka un īsi iesmejas. Vai varbūt esi?

Tagad esmu. Vismaz tā domā saimnieks. Viņš ir pāris reižu iegriezies, agri no rīta, lai pārliecinātos, vai esmu piemetis kurināmo kurtuvē, bet ne pārāk daudz. Viņš nemaz negrib, lai dzīvokļos ir karsti, tas izmaksātu pārāk dārgi; pietiek, ja radiatori ir remdeni. Diez kādas gultas gan te nav.

Gulta ir, viņa saka. Aizslēdz durvis.

Tās nav slēdzamas, viņš atbild.

Tur ir mazs, aizrestots lodziņš; aizkara paliekas. Pa lodziņu iespīd rūsaina gaisma. Durvju rokturi viņi ir nobloķējuši ar krēslu, kam izbirušas gandrīz visas līstītes, tas jau pa pusei pārvērties skalos. Kas nu tas par šķērsli. Viņi guļ zem vienīgās, iepelējušās segas, tai virsū uzklājuši abu mēteļus. Par palagu vispār nav iespējams domāt. Viņa var sajust viņa ribas, sataustīt spraugas starp tām.

Ko tu ēd?

Liecies mierā.

Tu esi pārāk kalsns. Es kaut ko varētu atnest, kādu pārtiku.

Bet uz tevi diez kā nevar paļauties, vai nav tiesa? Es varētu nomirt badā, gaidīdams, kad tu parādīsies. Nebēdā, drīz es būšu prom no šejienes.

Uz kurieni tu dosies? Tu domā — prom no šīs istabas, no šīs pilsētas vai…

Nezinu. Neprašņā.

Vienkārši — tas mani interesē. Es raizējos, es gribu…

Izbeidz.

Nu, labi, viņa saka, tad jau laikam jāatgriežas uz Zikrona. Ja vien tu negribi, lai eju projām.

Nē. Paliec mazliet. Atvaino, bet man ir grūti gājis. Kur mēs palikām? Man piemirsies.

Viņš prātoja, pārgriezt viņai rīkli vai mīlēt viņu mūžīgi.

Pareizi. Jā. Parastās izvēles iespējas.

Viņš prāto, pārgriezt viņai rīkli vai mīlēt viņu mūžīgi, taču šai brīdī — ar jutīgo dzirdi, ko piešķīris aklums — saklausa metālisku skaņu, čirkstoņu un žvadzoņu. Ķēdes posms pret ķēdes posmu, važu šķinda soļu taktī. Tā tuvojas pa gaiteni. Viņš jau zina, ka Zempasaules Valdnieks vēl nav bijis savā apmaksātajā vizītē: to viņš ir sapratis pēc tā, kāda bijusi meitene. Neskarta, varētu teikt.

Ko iesākt tagad? Viņš varētu paslēpties aizdurvē vai pagultē, pamest meiteni likteņa varā, tad parādīties un pabeigt darbu, par kuru saņems algu. Tomēr pašreizējā stāvoklī viņš nevēlas to darīt. Vai arī — varētu nogaidīt, līdz viss jau notiktu pilnā sparā un galminieks būtu kurls pret ārpasaules trokšņiem, un izslīdēt laukā pa durvīm; taču tad tiktu aptraipīts slepkavu kā grupas — kā ģildes, ja vēlaties, — gods.

Viņš saņem meiteni aiz delma un, uzlikdams viņas plaukstu pašai uz mutes, norāda, ka jāizturas klusu. Tad aizved viņu prom no gultas un paslēpj aizdurvē. Pārliecinās, ka durvis atslēgtas, kā norunāts. Vīrietis negaida, ka ieraudzīs sargu: savā līgumā ar Augsto Priesterieni viņš ir īpaši uzsvēris, ka liecinieku nedrīkst būt. Templa sargātājai jānozūd, tiklīdz viņa dzirdētu viņu nākam.

Aklais slepkava izvelk mirušo sardzi no pagultes un nogulda uz pārklāja, šalle apslēpj brūci kaklā. Viņa vēl nav atdzisusi, un asinis vairs netek. Būs slikti, ja nācējs būs paņēmis līdzi sveci; citādi — visi kaķi tumsā ir pelēki. Templa meitenes ir apmācītas gulēt nekustīgi. Vīrietim — kuru turklāt kavē smagais dieva tērps, pēc tradīcijas papildināts ar ķiveri un sejsegu, — var vajadzēt krietnu laiciņu, lai pamanītu, ka viņš drātē nepareizo sievieti, turklāt vēl mirušu.

Aklais slepkava aizvelk brokāta gultas aizkarus gandrīz pilnīgi ciet. Tad pievienojas meitenei un līdz ar viņu pieplok pie sienas tik cieši, cik vien iespējams.

Smagās durvis vaidēdamas atveras. Meitene noraugās blāzmā, kas slīd uz priekšu pa grīdu. Zempasaules Valdnieks laikam neredz diez cik labi; viņš kaut kam uzgrūžas, nolamājas. Tagad viņš taustās ap gultas aizkariem. Kur tu esi, manu skaistulīt? viņš saka. Viņš nejutīsies pārsteigts par to, ka meitene neatbild, jo viņai taču nogriezta mēle, cik ērti.

Aklais slepkava sāk virzīties laukā no aizdurves, un meitene viņam līdzi. Kā lai dabū nost šito sasodīto krāmu? Zempasaules Valdnieks pie sevis ņurd. Abi izzogas ārā pa durvīm, gaitenī, roku rokā gluži kā bērni, kas grib tikt projām no pieaugušajiem.

Viņiem aiz muguras atskan kliedziens — dusmu vai šausmu kliedziens. Vilkdams vienu plaukstu gar sienu, aklais slepkava metas skriet. Pa ceļam viņš izrauj no turekļiem lāpas, sviež tās sev aiz muguras, cerēdams, ka tās apdzisis.

Templi viņš pazīst kā savus piecus pirkstus, pēc taustes un ožas; tas ir viņa darbs — zināt tādas lietas. Pilsētu viņš pazīst tieši tāpat, pa to viņš spēj skriet kā žurka pa labirintu — viņš zina durvis, tuneļus, alas un strupceļus, dzegas, grāvjus un notekas — un lielākoties pat paroles. Viņš zina, pa kuriem mūriem var uzrāpties, kur atbalstīties ar pēdu. Tagad viņš pabīda marmora plāksni — bareljefā uz tās attēlots Salauztais Dievs, bēgļu aizgādnis, — un abi nonāk tumsā. To viņš noprot pēc tā, ka meitene paklūp, un pirmo reizi viņam ienāk prātā,

ka meitenes dēļ viņš būs spiests palēnināt gaitu. Viņu kavēs viņas redzīgums.

Mūra otrā pusē garām aizdip soļi. Viņš čukst: Turies man pie drēbēm, — un nevajadzīgi piemetina: Ciet klusu. Viņi atrodas slepenu tuneļu tīklā, kas ļauj Augstajai Priesterienei un viņas kliķei uzzināt tik daudz vērtīgu noslēpumu no tiem, kuri ierodas Templī, lai redzētu Dievieti, izsūdzētu viņai grēkus vai skaitītu lūgšanas; tomēr viņiem abiem jātiek no šejienes laukā pēc iespējas ātrāk. Galu galā šī ir pati pirmā vieta, kur Augstajai Priesterienei nāks prātā meklēt. Un viņš nedrīkst iet ārā arī, paveļot nost izkustināto ārsienas akmeni, kā pirmīt bija iekļuvis šeit. Par šo izeju var zināt viltotais Zempasaules Valdnieks, jo viņš pats taču ir pasūtinājis šo slepkavību un noteicis laiku un vietu — un tagad droši vien jau no jautis aklā slepkavas nodevību.

Biezas klintssienas apslāpēts, iedunas bronzas gongs. Viņš to sadzird caur savām pēdām.

Viņš ved meiteni no viena mūra pie cita un tad lejup pa strupām, šaurām kāpnēm. Viņa bailēs šņukst: mēles nogriešana nav laupījusi viņai spēju raudāt. Žēl, viņš nodomā. Zinādams, ka te jābūt kanalizācijas caurulei, kura vairs netiek lietota, viņš to satausta, uzceļ meiteni uz malas, piedāvādams par kāpšļiem savas plaukstas, un tad pats uzlec augšā, viņai blakus. Tagad viņiem jālien uz priekšu līšus. Smaka nav patīkama, taču tā ir veca smaka. Sarecējuši cilvēku izgarojumi, sakrituši pīšļos.

Un tagad svaigs gaiss. Viņš to osta, pārbaudīdams, vai nav jaušami lāpu dūmi.

Vai zvaigznes ir? viņš jautā meitenei. Viņa pamāj. Tātad mākoņu nav. Slikti. Droši vien spīd divi no pieciem mēnešiem — to viņš zina pēc mēneša laika —, un tiem drīz sekos vēl trīs. Visu atlikušo nakti viņi abi būs skaidri saskatāmi un dienas gaismā mirdzēs spožāk par spožu.

Templis nevēlēsies, lai stāstu par viņu bēgšanu uzzina visi, — tad ciestu Tempļa labā slava, un tam varētu sekot dumpji. Upurēšanai izraudzīsies kādu citu meiteni: plīvuru viņai tik daudz, kas tur ko var saredzēt? Tomēr daudzi dzīs pēdas viņiem — klusi, bet neatlaidīgi.

Viņi varētu paslēpties kādā klusā stūrī, tomēr agrāk vai vēlāk būs jāiet ārā, lai sameklētu pārtiku un ūdeni. Vienatnē viņš varbūt tiktu galā, bet divatā nekas neiznāks.

Viņš vienmēr varētu meiteni pamest. Vai nodurt, iemest kādā akā.

Nē, to viņš nespēj.

Vēl atliek slepkavu midzenis. Turp viņi visi dodas, kad nav darba, — apmainīties ar baumām, sadalīt laupījumu, palielīties ar saviem varoņdarbiem. Midzenis ir pārdroši ierīkots tieši zem galvenās pils tiesu zāles; tā ir dziļa ala, rotāta ar paklājiem — ar tiem paklājiem, ko

slepkavas bijuši spiesti darināt bērnībā un turpmāk zaguši. Viņi tos pazīst pēc taustes, bieži sēd uz tiem, smēķēdami fringa zāli, kura raisa sapņus, un vilkdami ar pirkstiem pa paklāju rakstiem, pa sulīgajām krāsām, atcerēdamies, kādas šīs krāsas izskatījušās, kad viņi vēl bijuši redzīgi.

Taču šai alā ir atļaut ieiet vienīgi aklajiem slepkavām. Viņi veido noslēgtu sabiedrību, kurā svešinieki nokļūst tikai kā laupījums. Turklāt viņš ir nodevis savu aicinājumu, saglabādams dzīvību kādam, par kura noslepkavošanu viņam samaksāts. Šie slepkavas ir profesionāļi; viņi lepojas ar to, ka vienmēr izpilda līguma noteikumus, un necieš sava uzvedības kodeksa pārkāpumus. Viņš tiktu nogalināts bez žēlastības — un pēc brītiņa arī viņa tāpat.

Nebūtu brīnums, ja kādu no viņa biedriem nolīgtu abus izsekot. Lai zaglis ķer zagli. Un tad, agrāk vai vēlāk, viņi būtu lemti bojāejai. Viņus nodotu jau meitenes smaržas vien — viņa ir sasmaržināta caur un cauri.

Viņam nāksies aizvest meiteni prom no Sekel-Nornas — prom no pilsētas, prom no pazīstamā apvidus. Tas nozīmē briesmas, taču ne tik lielas kā paliekot tepat. Varbūt viņiem izdosies tikt līdz ostai un tad uz kāda kuģa. Bet kā izlavīties pa vārtiem? Visi astoņi ir aizslēgti un apsargāti, kā jau naktīs parasts. Vienatnē viņš spētu pārrāpties pār mūri — roku un kāju pirksti viņam ir gluži kā gekonam, tie cieši pietveras jebkurai sienai, taču kopā ar meiteni tā būtu katastrofa.

Ir vēl kāds ceļš. Uz katra soļa ieklausīdamies, viņš ved meiteni lejup no pakalna, uz to pilsētas pusi, kura atrodas vistuvāk jūrai. Visu Sekel-Nornas avotu un strūklaku ūdeņi satek vienā kanālā, un pa šo kanālu ūdens izplūst laukā zem pilsētas mūra, pa velvētu tuneli. Ūdens tur sniedzas pāri galvai un straume ir spēcīga, tāpēc pa turieni neviens nekad nemēģina iekļūt pilsētā. Bet izkļūt ārā?

Tekošs ūdens nonāvēs smaržu.

Viņš pats prot peldēt. Tā ir viena no prasmēm, ko slepkavas pacenšas apgūt. Viņš pareizi nospriež, ka meitene peldēt nemāk. Viņš liek viņai novilkt visas drēbes un sasien tās nastiņā. Tad pats nomet Templa talāru un iesien viņas nastiņā ari savas drēbes. Plato auduma gabalu viņš apsien sev ap pleciem, divus citus galus viņai ap plaukstu locītavām un piekodina — pat tad, ja mezgli atraisītos, meitenei jāturas pie viņa, lai tur vai kas. Kad viņi nonāks pie velves, viņai jāaiztur elpa.

Sāk rosīties njerki; viņš dzird šo putnu pirmos ķērcienus; drīz būs gaišs. Trīs ielas tālāk kāds nāk — vienmērīgi, nesteidzīgi, kā meklēdams. Viņš pa pusei ieved, pa pusei iegrūž meiteni aukstajā ūdenī. Viņa ieelšas, tomēr dara, kā likts. Abi slīd uz priekšu; viņš taustīdamies atrod galveno straumi, ieklausās, kā ūdens šalc un burbuļo, plūzdams iekšā velvē. Ja būs par agru, viņiem aptrūksies

elpas, ja būs par vēlu, viņš nodauzīs galvu pret akmens mūri. Tad viņš metas uz priekšu.

Ūdens ir kā migla, tam nav veidola, to var pāršķelt ar roku; tomēr tas spēj nogalināt. Tā spēks ir inercē, trajektorijā. Ar ko tas saduras un kādā ātrumā. To pašu varētu sacīt par — bet nē, nekas.

Seko ilgs, mokošs ceļš caur velvi. Viņam šķiet, ka plaušas tūdaļ pārsprāgs, rokas kļūst vārgas. Viņš jūt, kā meitene velkas nopakaļ, ieprātojas, vai viņa nav noslīkusi. Vismaz straume ir ar viņiem. Viņš uzgrūžas tuneļa sienai; kaut kas plīst. Audums vai miesa?

Velves pretējā pusē abi iznirst; viņa klepo, viņš klusu smejas. Viņš peld uz muguras un tur viņas galvu virs ūdens; tādā veidā viņi kādu gabalu slīd pa kanālu. Nospriedis, ka vieta pietiekami tāla un pietiekami droša, viņš izkāpj malā un velk meiteni augšup pa slīpo akmens krastu. Viņš pēc sajūtām meklē koka paēnu.

Viņš ir pārguris, bet reizē ari pacilāts, pilns savādas, smeldzīgas laimes. Viņš ir izglābis meiteni. Pirmo reizi mūžā izrādījis žēlastību. Kas zina, pie kā novedis tāda atkāpšanās no izraudzītās takas?

Vai te kāds ir? viņš jautā. Viņa apstājas, lai paskatītos, noliedzoši papurina galvu. Varbūt kādi dzīvnieki? Atkal nē. Viņš pakarina koka zaros abu drēbes; pēc tam, safrāndzelteno un heliotropa violeto, un sarkanbrūno mēnešu dziestošajā gaismā, viņš ieglauž meiteni savās rokās gluži kā zīdu, iegrimst viņā. Viņa ir dzestra kā melone un viegli iesāla kā svaiga zivs.

Viņi guļ viens otra skavās, cieši aizmiguši, kad viņiem uzduras trīs spiegi, ko Postīšanas ļaudis sūtījuši sev pa priekšu izpētīt pieejas pilsētai. Abi tiek rupji pamodināti, tad viņus pratina viens no spiegiem, kurš runā viņu valodā, lai gan nebūt ne raiti. Tas puika ir akls, viņš saka pārējiem, un meiča ir mēma. Trīs spiegi izbrīnā raugās viņos. Kā viņi nonākuši šeit? Tak jau ne no pilsētas; visi vārti ir slēgti. Ir tā, it kā viņi būtu nokrituši no debesīm.

Atbilde ir acīm redzama: abi noteikti ir dievišķie sūtņi. Viņiem laipni atļauj uzvilkt drēbes, kas nu jau izžuvušas, abus uzceļ spiega zirgā un ved rādīt Līksmes Kalpam. Spiegi ir ārkārtīgi apmierināti ar sevi, un aklais slepkava ir gana gudrs, lai valdītu mēli. Viņš ir dzirdējis neskaidrus nostāstus par šiem ļaudīm un viņu savādo ticību dievišķajiem sūtņiem. Tādi sūtņi nesot savas vēstis neizprotamos veidos, tāpēc viņš pūlas atsaukt atmiņā visas mīldas un paradoksus, un asprātības uzdevumus, ko jebkad zinājis: Ceļš lejup ir ceļš augšup. Kas rītā staigā uz četrām kājām, pusdienā uz divām un vakarā uz trim? No ēdēja iznāk gaļa, un no stiprā iznāk saldums. Kas ir viscauri melns un balts, un sarkans?

Tas nevar būt uz Zikrona, viņiem nebija avīžu.

Piezīme pieņemta. Izsvītro to. Kā būtu ar šo: Stiprāks par Dievu, ļaunāks par Sātanu; nabagiem tas ir, bagātajiem tā trūkst, un, kas to

ēd, tas mirst?

Tas ir kas jauns.

Mini.

Padodos.

Nekas.

Viņai vajag pāris minūtes, lai izprastu. Nekas. Jā, viņa saka. Tam vajadzētu derēt.

Kamēr viņi jāj uz priekšu, aklais slepkava tur vienu roku meitenei ap vidu. Kā viņu pasargāt? Viņam ir kāda doma, raudies pēkšņi, dzimusi no izmisuma, tomēr varbūt tā palīdzēs. Viņš apstiprinās, ka abi tiešām ir dievišķie sūtņi, taču katrs citāds. Viņš ir tas, kurš saņem vēstis no Neuzvaramā, bet iztulkot tās prot vienīgi viņa. To viņa dara ar rokām, rādīdama zīmes ar pirkstiem. Šo zīmju lasīšanas metode ir atklāta tikai viņam. Gadījumam, ja svešajiem iešautos prātā kādas nekrietnības, viņš piebildīs, ka neviens vīrietis nedrīkst pieskarties mēmajai meitenei nepiedienīgā veidā un vispār jebkādā veidā. Atskaitot, protams, viņu pašu. Citādi viņa zaudēs savas spējas.

Tas ir pilnīgi droši, ja vien svešie noticēs. Viņš cer, ka meitenei ir asa uztvere un ka viņa prot improvizēt. Viņš prāto, vai viņa zina kādas zīmes.

Tas šodien viss, viņš saka. Man jāatver logs.

Bet ir tik auksti.

Man nav. Šī istaba ir kā skapis. Es smoku nost.

Viņa patausta viņam pieri. Man liekas, tu būsi saslimis. Es varētu aiziet uz aptieku…

Nē. Es nekad neslimoju.

Kas ir? Kas noticis? Tu esi bažīgs.

Būtībā es neesmu bažīgs. Es nemēdzu bažīties. Taču es neuzticos tam, kas notiek. Es neuzticos saviem draugiem. Saviem tā dēvētajiem draugiem.

Kāpēc? Kas viņiem padomā?

Nekas, viņš atbild. Tur jau tā nelaime.

Mayfair, 1936. gada februāris

JORKA

TORONTO JAUNĀKĀS TENKAS

Janvāra vidū, šīs sezonas trešajā labdarības maskuballē, kas tika rīkota, lai atbalstītu Pilsētas atradeņu silīti, viesnīcu Royal York pārplūdināja eksotiski tērpti dzīrotāji. Šī gada tēma — dodot mājienu par pagājušā gada Daiļo mākslu krāšņo balli "Tamerlāns Samarkandā" — bija "Ksanadu", un mistera Vollesa Vainenta prasmīgajā vadībā trīs greznas balles zāles tika pārvērstas par neatvairāmi mirdzošu "prieka pili", kur galma pieņemšanu rīkoja Kubla Hans un viņa vizuļojošā svīta. Svešzemju valdnieki no Austrumiem un viņu pavadoņi — harēmi, sulaiņi, dejotājas un vergi, kā arī augstdzimušas jaunavas ar

cimbolēm, tirgoņi, galminieki, fakīri, visu tautību karavīri un lērums ubagu — zem zaigojošām kristālu vijām centrālajā "Ledus alā" līksmi virpuļoja ap krāšņu "Svētās Alfas" strūklaku, ko griestu starmetis nokrāsoja bakhanāliski violetu.

Rosīgi tika dejots arī abās blakusesošajās dārza lapenēs, pilnās ar ziediem, kamēr džeza orķestris katrā balles telpā gādāja par "saskaņu un dziesmām". Mēs nedzirdējām nekādas "senču balsis, kara pareģes", jo visur valdīja jauka vienprātība, pateicoties balles rīkotājas misis Vinifredas Grifenas Praieras stingrajai rokai; viņa izskatījās burvīga savā košsarkani zeltainajā Radžistānas princeses tērpā. Pieņemšanas komitejā bija arī Ričarda Grifena laulātā draudzene — misis Čeisa Grifena kā abesīņu jaunava zaļi sudrabainā tērpā, Olivera Makdonela kundze ķīnas sarkanā un Hjū N. Hillerta kundze, impozanta savā sarkanbrūnajā sultāna sievas tērpā.

Aklais slepkava: Citplanetietis ledu

Viņš tagad apmeties citā vietā, istabā, ko noīrējis nomalē, netālu no Dzelzceļa mezgla. Istaba atrodas virs dzelzslietu veikala. Tā trūcīgajā skatlogā izliktas dažas uzgriežņu atslēgas un eņģes. Veikalam neklājas pārāk labi; nekam šai apkaimē neklājas pārāk labi. Pa gaisu lido smiltis, pa zemi plivinās saburzīti papīri; ietves ir bīstamas, jo uz tām ir ledus un sablīvējies sniegs, ko neviens nav aizvācis.

Netālu sēro un manevrē vilcieni, to svilpieni aizskan tālumā. Nekad ne sveicinātu vienmēr tikai ardievu. Viņš varētu ielavīties kādā vagonā, taču tas ir riskanti: vilcienus pārbauda patruļas, lai gan nekad nevar zināt, kad tas notiks. Tomēr patlaban viņš ir piekalts pie vietas — skatīsimies patiesībai acīs — viņas dēļ; kaut arī viņa, tāpat kā vilcieni, nekad neierodas laikā un vienmēr dodas prom.

Istaba ir otrajā stāvā, turp var nokļūt pa sētaspuses kāpnēm ar gumijotiem pakāpieniem, gumijā izdiluši caurumi, tomēr tā vismaz ir atsevišķa ieeja. Ja vien neņem vērā kaimiņus aiz sienas — jauno pāri ar zīdaini. Viņi izmanto šīs pašas kāpnes, tomēr kaimiņus viņš redz reti, viņi ceļas pārāk agri. Toties pusnaktī, mēģinādams strādāt, viņš dzird gan; pie lietas viņi ķeras tik aizrautīgi, it kā šī būtu pēdējā nakts mūžā, gulta pīkst kā žurku bars. Tas viņu tracina. Varētu tak domāt, ka, dabūjuši vienu brēcošu knauķi, šie liksies mierā, bet nekā, auļo tik uz priekšu. Nūjā, vismaz nodara to žigli. f

Dažreiz viņš piespiež pie sienas ausi, lai paklausītos. Vētrā laba katra vieta, kur var izmest enkuru, viņš domā. Naktī visas govis ir govis.

Pāris reižu viņš ir sastapis šo sievieti; satuntuļojusies un lakatos ievīstījusies kā krievu vecāmāte, viņa cīnās augšup pa kāpnēm, stiepdama līdzi saiņus un bērnu ratiņus. To krāmu viņi glabā apakšējā kāpņu laukumiņā, kur tas gaida kā tāds citplanētiešu izlikts, nāvējošs slazds, pavēris melno muti. Reiz viņš palīdzēja kaimiņienei uznest ratus augšā, un viņa veltīja viņam smaidu — zaglīgu smaidu, sīkie zobiņi ap malām bija zilgani kā nokrejots piens. Vai mana rakstāmmašīna naktīs netraucē? viņš bija uzdrošinājies pajautāt — likdams saprast, ka naktīs ir nomodā, ka noklausās. Nē, it nemaz. Truls skatiens, stulba kā tele. Tumši loki zem acīm, no deguna uz mutes kaktiņiem stiepjas lejupejošas grumbas. Viņš šaubās, vai vakara izpriecas ierosina viņa. Pirmkārt, tas notiek pārāk ātri — čalis ir iekšā un atkal ārā kā tāds bankas aplaupītājs. Viņai uz pieres rakstīts darbarūķe; viņa droši vien blenž griestos un domā par grīdas mazgāšanu.

Viņa istaba ir izveidota, sadalot lielāku telpu divās daļās, tāpēc siena ir gluži plāniņa. Kambarītis ir šaurs un auksts: gar loga rāmi velk

vējš, radiators tinkšķ un pil, bet siltumu nedod. Vienā aukstā kaktā ir tualete, kur vecas čurās un dzelzs iekrāsojušas podu indīgi oranžu, un dušas kabīne no cinka, ar gumijas aizkaru, kas aiz vecuma nokvēpis. Duša ir melna šļūtene, kas stiepjas augšup gar vienu sienu un kurai galā ir caurumota metāla galva. Ūdens strūkliņas, kas no tās tek, ir aukstas kā ledus. Mērfija saliekamā gulta, iemontēta tik nejēdzīgi, ka viņam vai zarnas jāpārrauj, velkot to laukā no sienas nišas; finiera lete, sastiprināta ar mēbeļu nagliņām, kaut kad sen nokrāsota dzeltena. Plītiņa ar vienu degli. Drēgnums klāj visu kā sodrēji.

Salīdzinot ar to vietu, kur viņš varētu atrasties, šī ir īsta pils.

Viņš ir pametis savus draugus. Aizlaidies no viņiem, neatstādams adresi. Nevar būt, ka vajag tika daudz laika, lai sagādātu pasi — vai divas pases, kā viņš pieprasījis. Radās nojauta, ka draugi pietaupa viņu kā nodrošinājumu: ja tiktu notverts kāds, kurš liekas vērtīgāks, tad to varētu iemainīt pret viņu. Varbūt viņi tik un tā bija nodomājuši viņu nodot. No viņa iznāktu lielisks grēkāzis: bez viņa var iztikt, viņš nekad nav īsti atbildis viņu priekšstatiem. Ceļabiedrs, kurš nav ceļojis pietiekami tālu vai pietiekami ātri. Viņiem nepatika viņa erudīcija, lai nu kāda būdama;

viņiem nepatika viņa skepse, kuru viņi noturēja par nepastāvību. Tas, ka Smitam nav taisnība, vēl nenozīmē, ka taisnība ir Džounsam, viņš reiz bija pateicis. To viņi droši vien bija pierakstījuši, lai izmantotu vēlāk. Viņiem bija savi mazie sarakstiņi.

Varbūt viņiem vajadzīgs pašiem savs moceklis, pašiem savs Sako un Vanceti vienā personā. Kad viņš būs pakārts un visās avīzēs parādīsies ļauna sarkanā seja, viņi nāks klajā ar kādiem viņa nevainības pierādījumiem — gūs dažus morāla sašutuma punktus. Paskatieties, ko dara sistēmai Klaja slepkavība! Nekādas taisnības! Tā viņi domā, šie biedri. Kā šaha spēlē. Viņš būs tas bandinieks, kuru upurēs.

Viņš pieiet pie loga, paskatās ārā. Aiz rūts kā brūngani ilkņi nokarājas lāstekas, krāsu iegūdamas no jumta seguma. Viņš domā par viņas vārdu, to ietver elektriska aura — seksuāla dūkoņa kā zils neons. Kur viņa ir? Viņa nebrauks ar taksi, vismaz ne līdz šejienei, tam viņa ir par prātīgu. Viņš stingi skatās uz tramvaja pieturu, ar gribas piepūli pavēlēdams viņai materializēties. Izkāpt, pazibinot stilbu, zābaciņš ar augstu papēdi, elegants. Pakaļa uz ķekatām. Kāpēc viņš tā domā? Ja to par viņu pateiktu kāds cits vīrietis, viņš tam nelietim gāztu.

Viņa būs uzvilkusi kažoku. Viņš jutīs nicinājumu, viņš lūgs, lai viņa atstāj to mugurā. Kažoks viscaur.

Kad abi satikās iepriekšējo reizi, viņai uz stilba bija zilums. Viņam bija žēl, ka viņš nav tā vaininieks. Kas tad tas? Uzgrūdos durvīm. Viņš vienmēr zina, kad viņa melo. Vismaz domā, ka zina. Tāda domāšana var būt slazds. Kāds izbijis profesors reiz pateica, ka viņam esot

dimantciets intelekts, un viņš visu laiku bija juties glaimots. Tagad viņš apsver dimantu dabu. Lai gan asi un mirdzoši, un derīgi stikla griešanai, tie spīd tikai atstarotā gaismā. Tumsā no tiem nav nekādas jēgas.

Kāpēc viņa vēl arvien nāk? Vai viņš ir kāda privāta spēlīte, ko viņa spēlē, vai tā tas ir? Viņš neļauj viņai neko apmaksāt, nevēlas tikt nopirkts. Viņa grib izspiest no viņa mīlasstāstu, jo to grib visas meitenes vai vismaz viņas tipa meitenes, kuras joprojām gaida kaut ko no dzīves. Taču jābūt kādam citam skatleņkim.

Ilgām pēc atriebības vai soda. Sievietēm ir dīvaini paņēmieni, kā sāpināt otru. Viņas tad sāpina pašas sevi; vai ari izdara to tā, ka vīrietis tikai krietni vēlāk apjauš, ka ticis sāpināts. Tad viņš to noskaidro. Tad viņam atkrīt loceklis. Par spīti šīm acīm, viņas kakla skaidrajai līnijai, viņš lāgiem notver viņā pazibam kaut ko sarežģītu un aptraipītu.

Labāk neizgudrot viņu pašas prombūtnē. Labāk nogaidīt, līdz viņa atnāk pa īstam. Tad viņš ķersies pie viņas izgudrošanas, un viņa piekritīs.

Viņam ir bridža galdiņš, pirkts krāmu tirgū, un viens saliekams krēsls. Viņš apsēžas pie rakstāmmašīnas, uzpūš pirkstiem, ieritina papīru.

Kādā glečerā Šveices Alpos (nē, labāk Klinšu kalnos vai, vēl labāk, Grenlandē) pētnieki ir atraduši — dzidra ledus blāķī — kosmosa kuģi. Tas izskatās kā mazs dirižablis, bet ar smailiem galiem kā okras pākstij. No tā staro pārdabiska gaisma, spīdēdama caur ledu. Kādā krāsā ir šī gaisma? Vislabāk zaļa, ar dzeltenu pieskaņu, kā absints.

Pētnieki izkausē ledu, izmantodami ko? Lodlampu, kas nejauši paņēmusies līdzi? Lielu ugunskuru, kas sakurts no tuvējiem kokiem? Ja jau koki, tad labāk pārcelties atpakaļ uz Klinšu kalniem. Grenlandē koku nav. Varbūt varētu laist darbā lielu kristālu, kurš pastiprinātu saules starus. Skautiem — kuru pulkā viņš īsu laiciņu ir bijis — mācīja izmantot šo metodi, lai iekurtu ugunskuru. Kad neredzēja skautu vadonis — dzīvespriecīgs un reizē sērīgs sārtvaidzis vīrs, kuram patika dziesmu dziedāšana un tūristu cirvīši, — zēni notēmēja palielināmos stiklus sev uz kailajiem delmiem, lai redzētu, kurš spēs izturēt visilgāk. Tādā veidā viņi bija pielaiduši uguni arī priežu skujām un tualetes papīra driskām.

Nē, gigantiskais kristāls būtu pārāk neiespējams.

Ledus pamazām tiek izkausēts. X, kurš būs skarbs skauts, brīdina viņus neskarties atradumam klāt, jo nekas labs no tā neesot gaidāms, bet Y — angļu zinātnieks —apgalvo, ka viņiem esot jādod sava artava cilvēces zināšanu krājumam, toties Z — amerikānis — paziņo, ka viņi tagad nopelnīšot miljonus. P — meitene ar gaišiem matiem un apaļām lūpām, kas izskatās kā uzdauzītas, — sauc, ka tas viss esot bezgala

aizraujoši. Viņa ir krieviete, un runā, ka viņa esot Brīvās Mīlas piekritēja. X, Y un Z nav to pārbaudījuši, lai gan grib visi — Y neapzināti, X vainīgi un Z rupji.

Sākumā viņš vienmēr apzīmē savus varoņus tikai ar burtiem, bet vārdus ieraksta vēlāk. Lāgiem viņš meklē padomu telefonu grāmatā, lāgiem lasa uzrakstus uz kapakmeņiem. Sieviete vienmēr ir P, kas nozīmē Pilnīgi neticamā, Putna smadzenes vai Pamatīgi pupi, atkarībā no viņa noskaņojuma. Vai, protams, Pasakainā blondīne.

P nakšņo atsevišķā teltī, mēdz aizmirst savus dūraiņus un naktīs, pretēji noteikumiem, klaiņot apkārt. Viņa izsakās par mēness skaistumu un par vilku gaudošanas harmoniskajām īpašībām; ragavu suņus viņa sauc vārdā, krieviski dūdo ar tiem kā ar bērniem un apgalvo (par spīti savam oficiālajam zinātniskajam materiālismam), ka tiem esot dvēseles. Tas stipri traucēs, ja viņiem aptrūksies pārtikas un būs jāapēd kāds suns — tā savā skotu pesimismā ir secinājis X.

Blāzmojošā, pākstveidīgā ierīce ir atbrīvota no ledus, bet pētniekiem atliek tikai dažas minūtes, lai aplūkotu vielu, no kuras tā darināta — tas ir plāns, cilvēcei nepazīstams metālu sakausējums, — jo lidaparāts iztvaiko, atstādams aiz sevis mandeļu, pačūlijas, grauzdēta cukura, sēra vai cianīda smārdu.

Skatienam atklājas kāds stāvs, ārēji cilvēkveidīgs, nepārprotami vīrišķs, ģērbts cieši piegulošā tērpā, zaļganzilā kā pāva spalvas, spīdīgā kā vaboles spārni. Nē. Par daudz izklausās pēc laumiņām. ģērbts cieši piegulošā tērpā, zaļganzilā kā gāzes liesma, spīdīgā kā benzīna plankums ūdenī. Viņš joprojām ir kalts ledū, kas acīmredzot izveidojies pākstī. Viņam ir gaišzaļa āda, diezgan smailas ausis, smalki veidotas lūpas un lielas acis, atvērtas. Tās lielākoties sastāv no zīlītēm, kā pūcei. Mati tumšāk zaļi, tie biezās cirtās ietver galvaskausu, kurš augšpusē ievērojami smailāks.

Neticami. Būtne no kosmosa. Kas zina, cik ilgi viņš te nogulējis? Desmitiem gadu? Simtiem? Tūkstošiem?

Viņš noteikti ir miris.

Ko viņiem iesākt? Viņi uzslien stāvus ledus bluķi, kurā iesalis citplanētietis, un sāk apspriesties. (X saka — tagad vajadzētu doties prom un izsaukt varas iestādes; Y grib secēt svešo būtni tepat uz vietas, taču pārējie atgādina, ka tā varot iztvaikot tāpat kā kosmosa kuģis; Z visādā ziņā grib likt citplanētieti ragavās un vest pie civilizācijas, tad iesaiņot sausajā ledū un pārdot tam, kurš solīs visvairāk; P norāda, ka ragavu suņiem jau radusies neveselīga interese un tie sākuši smilkstēt, taču viņu neviens neņem vērā pārmēru dedzīgā, krieviskā, sievišķā izteiksmes veida dēļ.) Pēdīgi — nu jau ir satumsis, un polārblāzma uzvedas visai dīvaini, — tiek nolemts novietot citplanētieti P teltī. P būs jānakšņo otrā teltī kopā ar visiem trim vīriešiem, kā rezultātā sveces gaismā radīsies daža laba lūrēšanas

iespēja, jo P teicami aizpilda gan alpīnistes tērpu, gan guļammaisu. Naktī viņi stāvēs sardzē pa četrām stundām katrs un visu pārdomās vēlreiz. No rīta viņi vilks lozes, lai nonāktu pie galīgā lēmuma.

X, Y un Z sardzes laikā viss ir mierīgi. Tad pienāk P kārta. Viņa apgalvo, ka viņai esot slikta nojauta, paredzējums, ka nebūšot labi, bet viņa tā saka mūždien, un neviens to neņem vērā. Nupat viņu ir pamodinājis Z un, libido dziņu mocīts, noskatījies, kā viņa izstaipās, izlien no guļammaisa un tad iespraucas polsterētajā āra tērpā; nu viņa ieņem vietu teltī pie sasalušās būtnes. Sveces lipināšanās uzdzen viņai snaudu; viņa pieķer sevi domājam, kāds gan šis zaļais vīrietis būtu romantiskā situācijā — viņam ir pievilcīgas uzacis, lai gan pats tik tievs. Viņa iesnaužas.

Ledū iekaltais radījums sāk kvēlot, sākumā tikko manāmi, tad spēcīgāk. Uz telts grīdas klusu tek ūdens. Nu ledus ir nozudis. Viņš pieceļas sēdus, tad izslienas kājās. Bez skaņas tuvojas iemigušajai meitenei. Tumšzaļie mati uz viņa galvas sakustas — cirta pēc cirtas, tad stiepjas garumā, tausteklis — kas nu kļūst redzams — pēc taustekļa. Viens tausteklis apvijas ap meitenes kaklu, otrs ap viņas krāšņajiem apaļumiem, trešais kā liptin pielīp lūpām. Viņa uztrūkstas kā no murga, taču tas nav murgs: kosmosa būtnes seja ir tuvu viņējai, aukstie taustekļi tur viņu nepielūdzamā tvērienā; viņš lūkojas meitenē ar neiedomājamām ilgām un iekāri, ar klaju, kailu vēlmi. Neviens mirstīgs vīrietis nekad nav lūkojies viņā ar šādu degsmi. P īsi pretojas, tad ļaujas viņa skavām.

Bet viņai jau nav lielas izvēles.

Zaļā mute atveras, atsegdama ilkņus. Tie tuvojas viņas kaklam. Viņš mīl meiteni tik ļoti, ka uzsūks viņu sevī — padarīs par daļu no sevis, uz mūžiem. Abi taps par vienu būtni. Viņa to saprot bez vārdiem, jo cita starpā šim zēnam ir telepātiskas saziņas spējas. Jā, viņa nopūšas.

Viņš uztin vēl vienu cigareti. Vai ļaut, lai P tiek apēsta un izdzerta šādā veidā? Vai varbūt ragavu suņi sajutīs viņas postu, norausies no saitēm, ielauzīsies caur telts sienu, saplosīs šo zelli gabalos, taustekli pēc taustekļa? Vai kāds no pārējiem — viņš dod priekšroku Y, savaldīgajam angļu zinātniekam, — atsteigsies viņai palīgā? Vai sāksies cīņa? Tas varētu būt labi. Muļķi! Es būtu varējis iemācīt tev visu! mirkli pirms nāves citplanētietis telepātiski aizstaros Y. Viņa asinis būs necilvēcīgā krāsā. Derētu oranža.

Vai varbūt zaļais puisis un P apmainīsies ar intravenoziem šķidrumiem un P kļūs līdzīga viņam — sevis pašas uzlabots, zaļgans variants. Tad viņi jau būs divi un sašķaidīs pārējos putrā, nocirtīs suņiem galvas un dosies iekarot pasauli. Bagātās, tirāniskās pilsētas ir jānoposta, krietnajiem nabagiem jādod brīvība. Mēs esam Tā Kunga Rīkste, abi pavēstīs. Nu viņiem piederēs Nāves Stars, darināts ar

kosmosa vīra zināšanām, pievienojot dažas uzgriežņu atslēgas un eņģes, kas nolaupītas tuvējā dzelzslietu bodītē, un kurš tad spēs iebilst?

Vai varbūt citplanētietis nemaz nedzers P asinis — viņš injicēsies meitenē! Viņa ķermenis saruks kā vīnoga, sausā, krunkainā āda pārvērtīsies miglā, un rītā no viņa vairs nebūs ne pēdu. Trīs vīrieši atradīs P, kura miegaini berzēs acis. Es nezinu, kas notika, viņa teiks, un, tā kā to viņa nezina nekad, vīri noticēs. Varbūt mums visiem bija halucinācijas, viņi sacīs. Tur vainīgi ziemeļi, polārblāzma — tā jauc cilvēkiem prātu. Aukstums sabiezina cilvēkiem asinis. Viņi nepamanīs pārdabiski viedo, svešo, zaļo blāzmu P acīs, kuras jau no paša sākuma bijušas zaļas. Toties suņi gan zinās. Tie saodīs pārmaiņu. Tie ņurdēs, atglauduši ausis, tie žēlabaini gaudos, tie vairs nebūs P draugi. Kas tiem, suņiem lēcies?

Tas varēja risināties tik daudzos virzienos.

Ciņa, kautiņš, glābiņš. Citplanetieša nave. Traci tiks norautas drēbes. Tā notiek vienmēr.

Kāpēc viņš sacer šis muļķības? Tāpēc, ka tas viņam nepieciešams — citādi viņš paliktu bez graša pie dvēseles, un, meklējot citu darbu šajās krustcelēs, viņš izietu atklātībā tik ļoti, ka tas vairs nemaz nebūtu apdomīgi. Un arī tāpēc, ka viņš to prot. Viņam ir tādas dotības. Ne jau katram tādas ir: daudzi ir mēģinājuši, daudzi cietuši neveiksmi. Viņam reiz bija lielākas, nopietnākas ambīcijas. Aprakstīt cilvēka dzīvi tādu, kāda tā ir īstenībā. Sākt no viszemākā līmeņa, no tā līmeņa, kurā ir bada alga un tauku maize, un lētas ielenes ar izdedžu krāsas sejām, un zābaka spēriens ģīmī, un vēmekļi renstelē. Parādīt sistēmas darbības principu, mehānismu, to, kā tā notur tevi pie dzīvības tikai tik ilgi, kamēr tevī vēl atlicis kāds spars, kā tā tevi izmanto, pārvērš tevi par sīku zobratiņu vai par žūpu, kaut kādā veidā pēdīgi ietriec tavu seju mēslos.

Vidusmēra strādnieks kaut ko tādu nemaz nelasītu — tas strādnieks, par kuru biedri domā, ka viņam piemīt iedzimts cildenums. Tie vīri grib lasīt to, ko raksta viņš. Lēta lasāmviela, vērtība par desmit centiem, strauja darbība, daudz pupu un pakaļu. Protams, tādus vārdus kā pupi un pakaļa nedrīkst drukāt: lubenes ir pārsteidzoši svētulīgas. Augstākais, ko tur drīkst nodrukāt, ir krūtis un pēcpuse. Sarecējušas asinis un lodes, iekšas un kliedzieni, un locīšanās sāpēs, tikai ne pilnīgs, klajš kailums. Tikai ne valoda. Vai varbūt tā nav svētulība, varbūt viņi vienkārši negrib, lai viņu apgādus slēdz.

Viņš aizsmēķē cigareti, viņš klīst pa istabu, viņš skatās ārā pa logu. Sniegu aptumšo izdedži. Garām aizžņerkst tramvajs. Viņš novēršas, viņš klīst pa istabu, galvā vārdu ligzdas.

Viņš paraugās pulkstenī: viņa atkal kavējas. Viņa neatnāks.

VII

..

Ceļojuma lāde

Vienīgais veids, kā uzrakstīt patiesību, ir — pieņemt, ka tas, ko tu raksti, nekad netiks lasīts. Ka to nelasīs neviens cits, pat ne tu pats, kaut kad vēlāk. Citādi tu sāc aizbildināties. Rakstītais teksts tev jāuzlūko kā gara tintes vītne, kas plūst no tavas labās rokas rādītājpirksta; tev jāredz, ka tava kreisā roka to izdzēš.

Neiespējami, protams.

Es laižu vaļā savu rindiņu, es laižu vaļā savu rindiņu, šo melno pavedienu, ko vērpju pār lappusi.

Vakar man pienāca paciņa: jauns Aklā slepkavas izdevums. Šis eksemplārs ir tikai pieklājība: naudu tas nenesīs, vismaz man ne. Grāmata tagad ir sabiedrības īpašums un to var publicēt jebkurš, tāpēc Loras mantinieki nedabūs redzēt nekādu peļņu. Tā notiek, kad pagājis zināms gadu skaits pēc rakstnieka nāves: tu zaudē kontroli. Grāmata ir šeit, pasaulē, vairojas Dievs zina cik daudzās formās, un man nav nekādas teikšanas.

Šī izdevēju grupa saucas Artemesia Press-, tā ir angļu. Man šķiet, tie ir tie paši, kas gribēja, lai es uzrakstu priekšvārdu, ko es, protams, atteicos darīt. Droši vien to vada bariņš sieviešu, ja jau nosaukums tāds. Interesanti, kura Artemīda viņām prātā — persiešu ģenerāliene no Hērodota, tā, kura ierāva asti kājstarpē, kad kauja pavērsās pret viņu pašu, vai romiešu matrona, kura apēda sava mirušā vīra pelnus, lai viņas miesa kļūtu par dzīvām kapenēm? Varbūt izvarotā renesanses gleznotāja: no tām viņa ir vienīgā, kuru atceras vēl tagad.

Grāmata ir uz mana virtuves galda. Piemirsti divdesmitā gadsimta meistardarbi, kursīvā rakstīts zem nosaukuma. Uz apvāka iekšējā atloka mums tiek pavēstīts, ka Lora bijusi "moderniste".

Viņu "ietekmējušas" tādas autores kā Džūna Bārnsa, Elizabete Smārta, Kārsona Makkallersa — rakstnieces, par kurām es skaidri zinu, ka Lora viņu darbus nekad nav lasījusi. Toties vāka ilustrācija nav pārāk slikta. Izbalējuši, brūngani violeti toņi, fotogrāfijas iespaids: sieviete krekliņā pie loga, redzama caur tilla aizkaru, seja ēnā. Viņai aiz muguras daļēji 'saskatāms vīrietis — delms, plauksta, pakausis. Manuprāt, visai atbilstoši.

Es nolēmu, ka pienācis laiks piezvanīt savam advokātam. Ne savam īstajam advokātam. Tas, kuru es mēdzu uzskatīt par savējo, tas, kurš nokārtoja to lietu ar Ričardu, kurš tik varonīgi cīnījās ar Vinifredu, kaut arī veltīgi, — tas ir miris jau pirms vairākiem gadu desmitiem. Kopš tā laika es šīs juridiskās firmas ietvaros esmu dota no rokas rokā gluži kā grezna sudraba tējkanna, kura tiek iesmērēta katrai jaunai paaudzei par kāzu dāvanu, bet kuru neviens nekad neizmanto.

"Misteru Saiksu, lūdzu," es teicu meitenei, kura pacēla klausuli. Droši vien kaut kāda sekretāre. Iztēlojos viņas nagus — garus, sarkanbrūnus un smailus. Bet varbūt tādi nagi nemaz neatbilst mūsdienu sekretārei. Varbūt tie ir zili kā ledus.

"Atvainojiet, misters Saikss ir apspriedē. Ko lai viņam pasaku, kas zvana?"

Tikpat labi viņi varētu izmantot robotus. "Misis Airisa Grifena," es teicu savā labākajā dimantcietajā balsī. "Esmu viena no viņa vecākajām klientēm."

Tomēr tāpēc vēl nevienas durvis neatvērās. Misters Saikss joprojām bija apspriedē. Izskatās — dikti aizņemts puisis. Bet kāpēc es domāju par viņu kā par puisi? Viņam noteikti ir pāri piecdesmitiem — varbūt dzimis tai pašā gadā, kad nomira Lora. Vai viņa tiešām ir mirusi jau tik sen — tik ilgu laiku, ar kuru pietiek, lai izaugtu un nobriestu advokāts? Vēl viena no šīm lietām, kas uzskatāma par patiesību, jo visi citi piekrīt, ka tā ir .patiesība, lai arī man pašai tā neliekas.

"Vai es varētu pateikt misteram Saiksam, kādā jautājumā jūs zvanāt?" sekretāre jautāja.

"Runa ir par manu testamentu," es teicu. "Es gatavojos to sastādīt. Viņš bieži ir man teicis, ka tas būtu jāizdara." (Meli, taču es gribēju, lai viņas izklaidīgajās smadzenēs aizķeras fakts, ka mēs ar misteru Saiksu esam tik tuvi kā cimds ar roku.) "Runa ir par to un vēl par dažiem jautājumiem. Es drīzumā varētu ierasties Toronto uz konsultāciju pie viņa. Varbūt viņš varētu man piezvanīt, ja gadās brīvs mirklis."

Iztēlojos, kā misters Saikss saņem šo ziņu; iztēlojos vieglos šermuļus, kas pārskries pār viņa skaustu, kad viņš mēģinās atcerēties klienti ar tādu vārdu un kad tas viņam izdosies. Zosāda pa visu miesu. Tāda ir sajūta — pat man, — kad, lasot, avīzi, uzduries kādam sīkam rakstiņam, kurā pieminēti cilvēki, kurus reiz apvijusi spozme un laba vai slikta slava un kuri sen uzskatīti par mirušiem. Tomēr izrādās, ka viņi turpina dzīvot kādā sarukušā, satumsušā veidolā, apauguši ar gadu garozu, gluži kā vaboles zem akmens.

"Protams, misis Grifena," teica sekretāre. "Es gādāšu, lai viņš jums piezvana." Viņas droši vien mācās kursos — daiļrunības kursos —, lai apgūtu precīzi nepieciešamo labvēlīgas uzmanības un nicinājuma sajaukumu. Bet kālab es sūdzos? Reiz šo prasmi līdz pilnībai apguvu arī es pati.

Es noliku klausuli. Šaubu nav, misters Saikss tagad brīnīsies kopā ar saviem jauneklīgajiem čomiem, kuriem pamazām taisās pliks pauris un resns vēders un kuri braukā ar mersedesiem: Kas tad tai grošai ir, ko novēlēt?

Proti — tāds, ko būtu vērts pieminēt?

Vienā manas virtuves stūrī stāv ceļojuma lāde, klāta ar

noplukušām uzlīmēm. Tā ir no manu pūra ceļasomu komplekta — reiz bijusi no gaišas, dzeltenas teļādas, tagad apdilusi, tērauda apkalumi nobružāti un samelnējuši. Es turu to aizslēgtu, atslēga dziļi iegremdēta aizvākotā burkā, kurā sabērtas kliju pārslas. Kafijas un cukura kārbas pārāk kristu acīs.

Es cīnījos ar burkas vāciņu — jāizdomā kāda labāka paslēptuve, kurai vieglāk tikt klāt, — pēdīgi atvēru to un izzvejoju atslēgu. Ar zināmām pūlēm notupos, pagriezu atslēgu slēdzenē, pacēlu lādes vāku.

Šo lādi es jau krietnu laiku nebiju vērusi vaļā. Mani apsveica vecu papīru apsvilušais rudens lapu smārds. Tur bija visas piezīmju grāmatas lētos kartona vākos, līdzīgos presētām zāģu skaidām. Un arī manuskripts mašīnrakstā, krusteniski pārsiets ar mūžvecu virtuves auklu. Un vēstules izdevējiem — no manis, protams, nevis no Loras, tad viņa jau bija mirusi, — un izlabotās korektūras. Un arī naidīgās vēstules — beigās es tās vairs neuzglabāju.

Un arī pieci pirmizdevuma eksemplāri, apvāki gluži kā jauni — bezgaumīgi, bet tādi jau apvāki mēdza būt tolaik, tajos gados tūdaļ pēc kara. Krāsas — spilgti oranža, blāvi violeta, gaiši zaļa — drukātas uz plāna papīra, zīmējums šausmīgs — viltots Kleopatras tips ar izspīlētām, zaļām krūtīm un melni apvilktām acīm, ar violetām kaklarotām no nabas līdz zodam, ar milzīgām, uzmestām, oranžām lūpām, kuras gluži kā džins iznirst no violetas cigaretes dūmu līkločiem. Skābe ieēdas lapās, indīgais vāks izbalo kā izbāzta tropu putna spalvas.

(Es saņēmu sešus brīveksemplārus — tos dēvēja par autoreksemplāriem, — bet vienu no tiem atdevu Ričardam. Nezinu, kas ar to noticis. Iespējams, viņš to saplēsa, kā allaž mēdza saplēst papīrus, kurus nevēlējās glabāt. Nē — tagad es atceros: tā tika atrasta kopā ar viņu jahtā, uz kambīzes galda, blakus viņa galvai. Vinifreda nosūtīja grāmatu man atpakaļ ar zīmīti: Redzi > ko Tu esi izdarījusi! Es izmetu grāmatu ārā. Negribēju, lai manā tuvumā ir kaut kas tāds, kas jebkad pieskāries Ričardam.)

Bieži esmu prātojusi, ko iesākt ar šo visu — ar šo grabažu krājumu, ar šo mazo arhīvu. Nespēju piespiest sevi to pārdot, bet nespēju arī piespiest sevi mest to visu laukā. Ja es riedarīšu neko, izvēle paliks Mairas ziņā, kura pēc tam kārtos manas mantas. Nav nekādu šaubu, ka pēc pirmajiem šoka mirkļiem — pieņemot, ka viņa sāks lasīt, — tiks plēsts un ņurcīts. Pēc tam uzrauts sērkociņš, un — neviens neko neuzzinās. To viņa iztulkos kā lojalitāti: tā būtu rīkojusies Rīnija. Vecajos laikos nepatikšanas palika ģimenē, kur tām vēl arvien ir vislabākā vieta, — lai gan nepatikšanām neviena vieta nav laba. Kāpēc atkal celt visu gaismā pēc tik daudziem gadiem, ja visi, kas tur iesaistīti, gluži kā noguruši bērni ir tik glīti apguldīti savos

kapos?

Varbūt šo lādi ar visu tās saturu vajadzētu novēlēt kādai universitātei vai bibliotēkai. Tur to vismaz novērtētu, kaut arī piedauzīgā veidā. Ir visai daudz pētnieku, kas labprāt dabūtu savos nagos visas šīs papīra drazas. Materiāls, tā viņi to sauc — tā viņi apzīmē laupījumu. Mani viņi droši vien iztēlojas kā sakumpušu, vecu pūki, kurš tup uz negodīgā ceļā iegūtas mantības, — kā izdēdējušu suni uz siena kaudzes, kā izkaltušu, piekasīgu cietumsardzi, kā atslēgu glabātāju ar sakniebtām lūpām, viņa sargā pazemes cietumu, kurā pie sienas pieķēdēta nobadinātā Lora.

Gadiem ilgi viņi ir bombardējuši mani ar vēstulēm, gribēdami iegūt pašas Loras vēstules — gribēdami iegūt manuskriptus, piemiņas lietas, intervijas, anekdotes — visas šaušalīgās detaļas. Siem uzmācīgajiem vēstījumiem es parasti sacerēju strupas atbildes.

"Cienītā mis V., pēc manām domām, Jūsu iecere sarīkot "piemiņas ceremoniju" uz tilta, kur risinājusies Loras Čeisas traģiskā bojāeja, ir reizē bezgaumīga un patoloģiska. Jūs laikam esat zaudējusi prātu. Man šķiet, Jūs ciešat no pašintoksikācijas. Izmēģiniet klizmu."

"Cienītā misis X., esmu saņēmusi Jūsu vēstuli, kurā stāstāt par iecerēto disertāciju, tomēr nevaru teikt, ka tās nosaukumā es saskatītu lielu jēgu. Jūs to tur noteikti saskatāt, citādi Jūs nebūtu to izdomājusi. Nekādi nespēju Jums palīdzēt. Un palīdzību Jūs arī neesat pelnījusi. "Dekonstrukcija" rada asociācijas ar mūru graujamo lodi, un "problematizēt" nav nekāds darbības vārds."

"Godātais Dr. Y., runājot par Jūsu pētījumu par teoloģiskajām implikācijām Aklajā slepkavā: manas māsas reliģiskie uzskati bija stingri, taču reti atbilda tam, ko mēdz dēvēt par vispārpieņemto normu. Viņai nepatika Dievs, viņa neatzina Dievu par labu esam, viņa neapgalvoja, ka saprot Dievu. Viņa sacīja, ka mīl Dievu, un, tāpat kā attiecībā uz cilvēkiem, tas bija kaut kas pavisam cits. Nē, viņa nebija budiste. Nerunājiet muļķības. Iesaku Jums iemācīties lasīt."

"Godātais profesor Z, esmu ņēmusi vērā Jūsu viedokli, ka jau sen pienācis laiks sarakstīt Loras Ceisas biogrāfiju. Varbūt viņa tiešām bija, kā Jūs sakāt, "viena no mūsu svarīgākajām rakstniecēm gadsimta vidū". To es nezinu. Taču par manu sadarbību tajā, ko Jūs dēvējat par "savu projektu", nevar būt ne runas. Man nav ne mazākās vēlēšanās apmierināt Jūsu kāri pēc pudelītēm ar sakaltušām asinīm un pēc nocirstiem svēto pirkstiem.

Lora Čeisa nav "Jūsu projekts". Viņa bija mana māsa. Viņa nebūtu vēlējusies, lai pēc nāves kāds ap viņu gramstās, un nav svarīgi, ar kādu eifēmismu šo gramstīšanos var aizstāt. Tas, kas uzrakstīts uz papīra, var nodarīt lielu postu. Cilvēki pārāk reti ņem to vērā."

"Cienītā mis V., šī ir Jūsu ceturtā vēstule par vienu un to pašu tematu. Izbeidziet man uzplīties. Jūs esat liekēde."

Gadu desmitiem šī indīgā kricelēšana sniedza man drūmu gandarījumu. Man patika laizīt pastmarkas, tad gluži kā rokasgranātas sasviest vēstules spīdīgajā, sarkanajā pastkastē, jūtoties tā, it kā es būtu izrēķinājusies ar kādu nopietnu, alkatīgu okšķeri. Taču pēdējā laikā es vairs nerakstu atbildes. Kālab kaitināt svešus cilvēkus? Viņiem nospļauties, ko es par viņiem domāju. Viņiem es esmu tikai piedēklis: Loras liekā, trešā roka, kura nav pievienota ne pie viena ķermeņa, roka, kura pasniegusi Loru tālāk — pasaulei, viņiem. Viņi uzlūko mani kā kapliču — kā dzīvu mauzoleju, resursu, tā viņi to dēvē. Kāpēc lai es izdarītu viņiem kādus pakalpojumus? No mana viedokļa viņi ir maitēdāji — hiēnas, visi kā viens; šakāļi, kas saoduši sprāgoņu, kraukļi, kas meklē uz ceļa sabrauktus dzīvniekus; līķu mušas. Viņi grib izsijāt mani kā tādu kaulu čupu, meklējot metāla gabalus un sasistus māla podus, ķīļraksta lauskas un papirusa skrandas, mākslas retumus, pazaudētas rotaļlietas, zelta zobus. Ja viņiem rastos kaut vai tikai aizdomas par to, ko es te glabāju, tad viņi atmūķētu atslēgas, ielauztos un tiktu iekšā, iebliežtu man pa galvu, aizlaistos ar visu zagto mantu un justos vairāk nekā attaisnojami.

Nē. Tad universitātei ne. Kāpēc sagādāt viņiem tādu gandarījumu?

Varbūt manai ceļojuma lādei vajadzētu nonākt pie Sabrinas, par spīti tam, ka viņa apņēmusies palikt nesasniedzama, par spīti tam — lūk, kas kremt, — ka viņa tik neatlaidīgi neliekas par mani zinis. Tomēr asinis ir biezākas nekā ūdens, to zina katrs, kas pagaršojis abus. Pēc tiesas un taisnības šīs mantas pieder viņai. Varētu pat teikt, ka tas ir viņas mantojums: galu galā viņa ir mana mazmeita. Un Loras māsas mazmeita. Viņa taču noteikti gribēs noskaidrot savu izcelsmi, kad reiz atradīs tam laiku.

Tomēr nav šaubu, ka Sabrina atraidītu tādu velti. Tagad viņa ir pieaugusi, to es sev nemitīgi atgādinu. Ja viņai ir kas man jautājams, vispār kaut kas man sakāms, tad viņa dos man ziņu.

Bet kāpēc viņa to nedara? Kas var kavēt viņu tik ilgi? Vai viņas klusēšana ir veids, kā atriebties par kaut ko vai par kādu? Tikai ne par Ričardu. Viņu Sabrina nemaz nepazina. Un ne par Vinifredu, no kuras viņa aizbēga. Tad par viņas māti — par nabaga Emē?

Diez, cik daudz Sabrina atceras? Viņai bija tikai četri gadi.

Emē nāve nebija mana vaina.

Kur Sabrina ir tagad un ko viņa var meklēt? Es iztēlojos viņu kā diezgan tievu meiteni ar nedrošu smaidu, mazliet askētisku; tomēr piemīlīgu, nopietnās acis zilas kā Lorai, garie, tumšie mati savīti ap galvu kā aizmigušas čūskas. Tiesa, plīvura viņai droši vien nav; drīzāk viņai ir ērtas sandales vai pat zābaki, zoles nomīdītas. Vai varbūt viņa ir sākusi valkāt sari? Viņas tipa meitenes mēdz tā darīt.

Viņa ir devusies kaut kādā misijā — barot Trešās pasaules

nabagus, mierināt mirējus; izpirkt mūsu visu grēkus. Neauglīgs uzdevums — mūsu grēki ir vesela elle, un gals tiem vēl nav saredzams. Bet viņa, bez šaubām, iebilstu, ka tieši tas arī ir Dieva nolūks — neauglīgi pūliņi. Viņam vienmēr ir paticis veltīgums. Viņš domā, ka tas ir cēli.

Sai ziņā Sabrina ir atsitusies Lorā: tā pati nosliece uz absolūtismu, tā pati neielaišanās kompromisos, tas pats nicinājums pret lielām cilvēciskām vājībām. Lai ar tādiem uzskatiem tiktu cauri sveikā, ir jābūt skaistai. Citādi tie atgādina vienkāršu kašķēšanos.

Uguns bedre

Laiks joprojām ir pārāk silts šim gadalaikam. Remdējošs, maigs, sauss un skaidrs; pat saule, šai gada laikā parasti tik bāla un vārga, ir karsta un sulīga, saulrieti krāšņi. Možie, smaidīgie meteoroloģijas kanāla ļaudis stāsta, ka to izraisījusi kāda tāla, putekļaina katastrofa — zemestrīce, vulkāns? Kāds jauns, slepkavīgs Dieva Darbs. Katram mākonim ir zelta maliņa., tāda ir viņu devīze. Un katrai zelta maliņai ir mākonis.

Vakar Volters aizveda mani uz Toronto, uz tikšanos ar advokātu. Toronto ir vieta, uz kuru viņš nekad nebrauc, ja vien iespējams no tā izvairīties, bet Maira viņu piespieda. Tas notika pēc tam, kad es pateicu, ka braukšu ar autobusu. Maira par to negribēja ne dzirdēt. Visiem zināms, ka autobuss ir tikai viens, tas tumsā izbrauc un tumsā atgriežas. Viņa teica, ja es naktī izkāpšot no autobusa, autovadītāji mani nemūžam nepamanīšot un nobraukšot kā vaboli. Turklāt es nedrīkstot braukt uz Toronto viena, jo, kas arī visiem zināms, tur dzīvojot vieni vienīgi blēži un rīkļurāvēji. Maira noteica, ka Volters par mani parūpēšoties.

Ceļojumam Volters bija uzcirties sarkanā beisbola cepurītē; starp tās apakšmalu un jakas apkakli gluži kā bicepss izspiedās sarainais kakls. Plaksti viņam bija krunkaini kā ceļgali. "Es būtu ņēmis pikapu," viņš teica, "tā mašīna ir pamatīga kā mūra ateja, tad tie tipi bišķiņ apdomātos, pirms iebuktētu man sānus. Bet, redz, tam ir čupā atsperes, tāpēc braukšana nebūtu diez cik gluda." Volters apgalvoja, ka Toronto visi autovadītāji esot jukuši. "Nu, bet ir tak jābūt jukušam, lai uz turieni brauktu, vai ne?" viņš sacīja.

"Mēs jau braucam uz turieni," es norādīju.

"Bet tikai šito vienu reizi. Kā mēs mēdzām sacīt skuķiem — viena reize neskaitās."

"Un vai viņas tev ticēja, Volter?" es jautāju, ķircinādama viņu tā, kā viņam patīk.

"Skaidrs. Dumjas kā zostiņas. Sevišķi blondīnes." Es jutu, ka viņš smaida.

Pamatīga kā mūra ateja. Tā mēdza sacīt par sievietēm. Tas bija domāts kā kompliments — tajos laikos, kad ne jau katram bija mūra ateja; parasti tikai koka būdiņas, neizturīgas un smakojošas, un viegli apgāžamas.

Iesēdinājis mani mašīnā un sasprādzējis ar drošības jostu, Volters ieslēdza radio: vaidošas vijoles, greiza romantika, salauztas sirds četrtaktu ritms. Banālas ciešanas, tomēr ciešanas. Izklaides bizness. Par kādiem lūriķiem mēs visi esam kļuvuši. Es atbalstījos spilvenā, ko bija sarūpējusi Maira. (Viņa bija apgādājusi mūs gluži kā ceļojumam

pār okeānu — ielikusi līdzi segu, ko uzklāt uz ceļiem, tunča sendvičus, šokolādes kūciņas ar riekstiem, termosu ar kafiju.) Aiz loga vīdēja Zogsas upes gausā straume. Mēs to šķērsojām un nogriezāmies uz ziemeļiem, gar ielām, kur agrāk atradās strādnieku kotedžas, bet tagad paceļas tā dēvētās "jaunlaulāto mājas", tad gar dažiem sīkiem uzņēmumiem: automašīnu kapsētu, panīkušu veselīgas pārtikas veikalu, ortopēdisko apavu darbnīcu, pie kuras te iedegās, te nodzisa zaļa neona pēda, it kā pati no sevis mīņātos uz vietas. Tad — miniatūrs tirdzniecības centrs, pieci stāvi, no tiem tikai vienu paguvuši izrotāt ar Ziemassvētku vizuļiem. Tad — Mairas skaistumkopšanas salons — "Frizētava". Skatlogā attēls — cilvēks ar īsi apcirptiem matiem, tiešām nevaru pateikt, vīrietis vai sieviete.

Pēc tam — motelis, kura nosaukums agrāk bija "Ceļa galā". Ar to droši vien bija domāts "Ceļa galā gaida mīļotā", bet nevarēja taču gaidīt, ka visi pazīs šo citātu: prātā varēja ienākt kaut kas pārlieku drūms, ēka, kurai ir tikai ieejas, bet nav izeju, kur ož pēc aneirismām un trombozēm, un tukšām miegazāļu pudelītēm, un šāviena brūcēm galvā. Tagad to sauc vienkārši par "Ceļu". Cik vieds lēmums — mainīt nosaukumu. Šis ir nesalīdzināmi mazāk izšķirošs, nesalīdzināmi mazāk galīgs. Daudz patīkamāk ir ceļot, nevis sasniegt ceļamērķi.

Mēs pabraucām garām vēl dažām bodītēm — smaidošas vistas piedāvāja paplātes, uz kurām, brūni apceptas, saliktas pašu ķermeņa daļas, smaidošs meksikānis centās savaldīt pilošas tako maizes. Priekšā izauga pilsētas ūdenstornis, viens no tiem lielajiem cementa pūšļiem, kas izraibina lauku ainavu kā komiksu runas burbuļi, no kuriem izdzēsti vārdi. Nu mēs bijām laukos. Pļavā gluži kā statenisks lielgabala stobrs pacēlās metālā mirdzošs skābbarības tornis; ceļmalā trīs vārnas knābāja pūkainu, sabrauktu, bezveidīgu murkšķi. Žogi, atkal skābbarības torņi, grūtsirdīgs govju bariņš; tumšu ciedru audze, tad dumbrāja ielāps, vasaras meldri jau izspūruši un papliki.

Sāka smidzināt lietus. Volters ieslēdza logu tīrītājus. To mierinošās šūpuļdziesmas pavadībā es iesnaudos.

Kad pamodos, mana pirmā doma bija: vai es krācu? Ja krācu, tad vai mute man bijusi pavērta? Cik neglīti un tātad — cik pazemojoši. Tomēr pajautāt es nespēju. Gadījumam, ja brīnāties: iedomībai nav robežu.

Mēs braucām pa astoņjoslu šoseju, netālu no Toronto. Tas ir, ja tic Volteram: es neredzēju neko, jo mēs bijām iestrēguši aiz kāda fermera kravas mašīnas, kura zvalstījās šurpu turpu, līdz augšai piekrauta ar krātiņiem, kuros bija baltas zosis, neapšaubāmi paredzētas tirgum. To garie, nolemtie kakli un izmisušās galvas šur un tur izsprucās starp redelēm, knābji atvērās un aizvērās, traģiski un smieklīgi gāginot, bet šos trokšņus apslāpēja riteņu rūkoņa. Pie vējstikla pielipa spalvas, mašīnas salonā ieplūda zosu mēslu un benzīna tvaiku smaka.

Uz kravas mašīnas bija uzlīme ar tekstu: "Ja tu esi tik tuvu, ka vari izlasīt šo, tad tu esi pārāk tuvu." Kad mašīna beidzot nogriezās sānis, priekšā bija Toronto, mākslīgs stikla un betona kalns, kas pacēlās lēzenajā ezermalas līdzenumā, vieni vienīgi kristāli un smailes, gigantiskas, zaigojošas plātnes un obeliski ar asām šķautnēm, kas peldēja oranži brūnā smoga dūmakā. Tas izskatījās pēc kaut kā tāda, ko es vēl nekad nebūtu redzējusi, — pēc kaut kā tāda, kas izaudzis vienā naktī vai kā tur nemaz nav, kā mirāža.

Garām aizlidoja melnas plēksnes, it kā priekšā degtu papīru kaudze. Dusmas trīsuļoja gaisā kā tveice. Man prātā ienāca šaudīšanas no garāmbraucošām mašīnām.

Advokāta birojs atradās netālu no King and Bay. Volters apmaldījās, pēc tam nespēja sameklēt vietu, kur atstāt mašīnu. Mums nācās iet kājām piecus kvartālus, Volters bīdīja mani uz priekšu, turēdams pie elkoņa. Es nezināju, kur mēs atrodamies, jo viss ir tik stipri mainījies. Tas ir mainījies ikreiz, kad es tur nonāku, kas nenotiek bieži, un kumulatīvais efekts ir postošs — it kā pilsēta bombardējot būtu nolīdzināta līdz ar zemi un pēc tam uzcelta no jauna tukšā vietā.

Pilsētas centrs, kuru es atceros, — vienmuļš, kalvinistisks, ar baltajiem vīriešiem, kuri, ģērbušies tumšos mēteļos, ierindas solī maršē pa ietvēm, lāgiem viņu vidū gadās pa sievietei obligātajās augstpapēžu kurpēs, cimdos un cepurē, padusē iespiesta somiņa bez roktura, skatiens taisni uz priekšu, — gluži vienkārši ir pazudis, bet, nūjā, pazudis tas ir jau labu laiku. Toronto vairs nav protestantu pilsēta, tā ir viduslaiku pilsēta: ļaudis, kas drūzmējas ielās, ir dažādās krāsās, apģērbi spilgti. Hotdogu stendi ar dzelteniem sauljumiem, sālsstandziņu pārdevēji, auskaru, austu somu un ādas siksnu tirgotāji, ubagi, apkārušies ar uzrakstiem "Bezdarbnieks": teritoriju viņi ir sadalījuši savā starpā. Es pagāju garām flautistam, trijotnei ar elektroģitārām, skotu svārciņos tērptam vīrietim ar dūdām. Kuru katru mirkli gaidīju parādāmies žonglierus vai ugunsrijējus, spitālīgo procesiju ar kapucēm un dzelzs zvārguļiem. Visapkārt dārdēja troksnis; pie maniem briļļu stikliem gluži kā eļļa lipa varavīkšņaina plēve.

Pēdīgi mēs tikām līdz advokāta birojam. Kad es četrdesmitajos gados pirmo reizi konsultējos šajā firmā, tā atradās vienā no Mančestras stilā celtajām biroju ēkām: ārsienu sarkanais ķieģeļu mūris nokvēpis, vestibils izlikts ar mozaīkas flīzēm un rotāts ar akmens lauvām, koka durvis ar matstikla rūti, zem tās uzraksts zelta burtiem. Tur bija tāda tipa lifti, kuriem kabīnē ir režģis no krusteniskām metāla restēm; iekāpt tādā liftā bija tas pats, kas uz brīdi nonākt cietumā. Liftu vadīja sieviete zilā formastērpā un baltos cimdos, viņa nosauca stāvu numurus, kuru nebija vairāk par desmit.

Tagad advokātu firma ir iemitināta spoguļstikla tornī, biroju

telpās piecdesmitajā stāvā. Mēs ar Volteru braucām augšup vizošā

liftā ar plastmasas marmora apdari, ar auto sēdekļu smārdu un ļaužu baru — vīriešiem uzvalkos un sievietēm kostīmos, visiem novērstas acis un tukšas sejas kā sulaiņiem, kas bijuši sulaiņi visu mūžu. Ļaudis, kuri redz tikai to, par kā redzēšanu viņiem maksā. Pašam advokāta birojam bija uzgaidāmā telpa, kura tikpat labi varētu atrasties pieczvaigžņu viesnīcā: profesionāli sakārtots puķu pušķis, tik blīvs un dižmanīgs kā astoņpadsmitajā gadsimtā, biezs sēņu krāsas paklājs pa visu grīdu, abstrakta glezna, ko veido dārgi krāsu traipi.

Advokāts ieradās, sarokojās, murmināja, žestikulēja: man bija jāiet viņam līdzi. Volters teica, ka pagaidīšot mani turpat. Viņš ar zināmu trauksmi blenza uz jauniņo, spodro sekretāri melnā kostīmā, ar gaišsārti violetu šalli un perlamutra nagiem; blenza arī sekretāre — nevis uz Volteru, bet gan uz viņa rūtaino kreklu un milzīgajiem, benzīnkannām līdzīgajiem zābakiem ar gumijas zoli. Tad viņš apsēdās uz divvietīgās sofas, kurā tūdaļ iegrima kā popkorna kaudzē; ceļgali saliecās asā leņķī, bikšu staras pašāvās augšup, atsedzot biezas, sarkanas mežcirtēja zeķes. Viņa priekšā uz smalka kafijas galdiņa atradās dažādi biznesa žurnāli, gatavi dot viņam padomus, kā gūt lielāko iespējamo peļņu no katra ieguldītā dolāra. Viņš izraudzījās brošūru par kopējiem fondiem: viņa lielajā ķetnā tā izskatījās kā salocīts papīra mutautiņš. Acis viņam bolījās šurpu turpu kā vērsēnam, kuru sagrābusi panika.

"Es drīz nākšu," es pateicu, lai viņu nomierinātu. Patiesībā es paliku prom mazliet ilgāk, nekā biju domājusi. Nūjā, šie advokāti ņem maksu par katru minūti, taisni kā pašas lētākās ielenes. Visu laiku gaidīju, ka pie durvīm atskanēs klauvējiens un aizkaitināta balss: Ei, jūs tur! Ko mulļājas? Fiksi dabūn augšā, iekšā un laukā!

Kad biju beigusi savu sarunu ar advokātu, mēs devāmies atpakaļ uz automašīnu, un Volters teica, ka aizvedīšot mani pusdienās. Viņš zinot kādu vietiņu. To viņam droši vien bija iestāstījusi Maira: Dieva dēļ, gādā, lai viņa paēd, tai vecumā viņi knābā kā cāli, paši nemaz nejūt, kad sāk aptrūkties spēka, viņa vēl turpat mašīnā ņems un nomirs badā. Un varbūt viņam pašam gribējās

ēst: kamēr es gulēju, viņš bija notiesājis visus Mairas rūpīgi iesaiņotos sendvičus un kūciņas piedevām.

Volters teica, ka to vietiņu, kuru viņš zinot, saucot par Uguns bedri. Tur viņš esot ēdis pagājušā reizē, pirms diviem vai varbūt trim gadiem, vieta esot bijusi daudzmaz pieklājīga, ņemot vērā visu. Ņemot vērā ko? Ņemot vērā to, ka tā atrodoties Toronto. Viņš ēdis dubulto čīzburgeru ar visām piedevām. Viņi tur restējot ribiņas un vispār specializējoties uz grilējumiem.

Es atcerējos to ēstuvi arī pati, kopš tā laika bija pagājuši vairāk nekā desmit gadi — tas bija tolaik, kad es uzmanīju Sabrinu pēc

pirmās viņas bēgšanas reizes. Mācību stundu beigās es mēdzu klimst ap viņas skolu, sēdēt uz parka soliņiem tādās vietās, kur varētu viņai uzglūnēt — nē, kur viņa varētu mani pazīt, lai gan tās bija vājas izredzes. Es slēpos aiz atvērtas avīzes kā tāds apsēsts, nožēlojams ekshibicionists un tieši tāpat biju pilna ar bezcerīgām ilgām pēc meitenes, kura noteikti bēgtu no manis tā, it kā es būtu trollis.

Es gribēju tikai darīt Sabrinai zināmu, ka esmu šeit; ka eksistēju; ka neesmu tāda, kā viņai stāstīts. Ka varu būt viņai patvērums. Es zināju, ka patvērums viņai būs vajadzīgs, jau ir vajadzīgs, jo pazinu Vinifredu. Taču tur nekas neiznāca. Sabrina mani ne reizi nepamanīja, es ne reizi neatklāju savu klātbūtni. Kad pienāca izdevīgs brīdis, es biju pārāk gļēva.

Kādu dienu es izsekoju viņu līdz Uguns bedrei. Likās, tā ir vieta, kur meitenes — tā vecuma meitenes, no tās skolas, — uzturas pusdienlaikā vai tad, ja basto stundas. Izkārtne pie ieejas durvīm bija sarkana, logu apmales izrotātas ar dzelteniem plastmasas līkločiem, kam vajadzēja attēlot liesmas. Mani uztrauca nosaukuma miltoniskā pārdrošība: vai viņi vispār zināja, ko piesauc?

No Debess Ētera, ar liesmām lejā triekts Tai briesmu postā, tajā sadegšanā… …un Uguns plūdi, Ko baro mūžam neiznīcīgs sērs…

Nē. Viņi nezināja. Uguns bedre bija elle vienīgi gaļai.

Iekštelpās bija griestu lampas ar krāsaina stikla abažūriem un lāsumaini, šķiedraini augi podos — sešdesmito gadu noskaņa. Es izraudzījos nodalījumu līdzās tam, kurā sēdēja Sabrina ar divām skolas draudzenēm, visām vienādi, plati, zēniski formastērpi, šie segām līdzīgie, rūtainie svārki ar pieskaņotu kaklautu, kas Vinifredai allaž šķituši tik prestiži. Visas trīs meitenes bija ļoti centušās, lai sabojātu šo iespaidu, — pusgarās zeķes nošļukušas, blūzes vietumis izlīdušas no svārkiem, kaklauti šķībi. Viņas košļāja gumiju tā, it kā tas būtu reliģisks pienākums, un runāja tai garlaikotajā, pārāk skaļajā manierē, kādu meitenes tajā vecumā allaž pamanās apgūt.

Visas trīs bija skaistas — tādā veidā, kādā skaista ir katra meitene viņu gados. Šī veida skaistums rodas pats no sevis, taču to nav iespējams saglabāt; tas ir svaigums, šūnu sulīgums, nepelnīts un pārejošs, to nespēj atdarināt nekas. Tomēr neviena no viņām nebija ar to apmierināta; viņas jau mēģināja mainīt sevi, uzlabot, sagrozīt, mazināt, iespiest sevi kādā neiespējamā, iztēlotā veidnē, plūkājot un krāsojot sev seju. Es viņas nevainoju, jo reiz biju tā darījusi pati.

Es sēdēju, noraudzīdamās uz Sabrinu gar savas saules cepures plato malu un noklausīdamās viņu triviālajās pļāpās, kurās viņas ietinās kā maskēšanās tērpā. Neviena neteica to, ko domā, neviena neuzticējās pārējām — un pilnīgi pamatoti, jo nejauša nodevība tai vecumā ir ikdienišķa parādība. Abas pārējās bija gaišmates; tikai Sabrinai mati bija tumši un spīdīgi kā zīdkoka ogas. Viņa īsti

neklausījās savās draudzenēs un arī nelūkojās uz viņām. Aiz iestudēti neizteiksmīgā skatiena droši vien virmoja pretīgums. Es pazinu šo īgnumu, šo ietiepību, šo sagūstītās princeses sašutumu, kas jāslēpj tikmēr, līdz savākts pietiekami daudz ieroču. Es gandarīta nodomāju — piesargies, Vinifreda, ka tev neuzbrūk no mugurpuses.

Sabrina mani neievēroja. Vai varbūt ievēroja, taču nezināja, kas es esmu. Visas trīs mazliet paskatījās šurp, mazliet pačukstējās un pairgājās; es atceros tādas situācijas. Kaut kāda sačākstējusi veča, vai šī teiciena mūsdienu versija. Zobgalību objekts droši vien bija mana cepure. Tā ne tuvu nebija moderna, šī cepure. Sabrinai es todien biju tikai veca sieviete — vecāka sieviete — nenoteikta izskata vecāka sieviete, vēl ne tik sagrabējusi, lai būtu ievērības cienīga.

Kad visas trīs bija aizgajušas, es devos uz tualeti. Uz kabīnes sienas bija dzejolis:

Mīlu Garrenu jā gan Viņš nav tev viņš ir man Ja tu līdīsi man priekšā Tev zvēru braukšu purnā iekšā

Jaunas meitenes izsakās daudz klajāk nekā agrāk, lai gan viņu zināšanas par pieturzīmēm nav uzlabojušās.

Kad mēs ar Volteru pēdīgi sameklējām Uguns bedri, kura neatradās tur (kā viņš teica), kur viņš to atstājis, logi bija aiznagloti ar finieri un pie tā piesprausts kaut kāds oficiāls paziņojums. Volters ošņājās ap aizslēgtajām durvīm kā suns, kas neatceras, kur noracis kaulu. "Izskatās, ka te ir slēgts," viņš sacīja. Ilgu brīdi viņš stāvēja, rokas sabāzis kabatās. "Viss mūždien tiek mainīts," viņš noteica. "Tam nav iespējams turēties līdzi."

Pēc izmisīgiem meklējumiem un dažiem maldu ceļiem mēs samierinājāmies ar kaut kādu lētu ēstuvi Devenportstrītā; pie galdiņiem atradās vinila krēsli un mūzikas automāti, kam repertuārs salasīts no kantrimūzikas, dažiem veciem bītlu gabaliem un Elvisa Preslija dziesmām. Volters uzlika Heartbreak Hotel, un mēs to klausījāmies, ēzdami hamburgerus un dzerdami kafiju. Volters uzstāja, ka maksāšot viņš, — atkal Mairas pirksts, šaubu nav. Laikam bija iešmugulējusi viņam divdesmitnieku.

Es apēdu tikai pusi no sava hamburgera. Visu apēst nejaudāju. Volters notiesāja otru pusi, iebāzdams to mutē visu uzreiz, gluži kā iemezdams pastkastē vēstuli.

Dodoties prom no pilsētas, es palūdzu, lai Volters brauc gar manu veco māju — to māju, kurā reiz dzīvoju kopā ar Ričardu. Ceļu es atcerējos lieliski, bet, ieraudzījusi māju, sākumā to nepazinu. Tā joprojām bija stūraina un nepievilcīga, šauriem logiem, smagnēja, biezi brūna kā pārturēta tēja, taču efejas bija izaugušas un klāja sienas. Koka apšuvums kalnu namiņa stilā, reiz bijis krēmkrāsā, tagad bija pārkrāsots ābolzaļš, un smagās parādes durvis tāpat.

Ričards iebilda pret efejām. Kad ievācāmies šai mājā, dažas tur

auga, bet viņš tās iznīdēja. Tās bojājot ķieģeļus, viņš teica; tās ielienot skursteņos, tās pievilinot grauzējus. Tas bija tolaik, kad viņš vēl pamatoja to, ko domā un dara, kad viņš vēl piedāvāja to kā pamatojumu arī tam, ko domāt un darīt man. Tas bija pirms tam, kad viņš atmeta pamatojumiem ar roku.

Mirkli es saskatīju pati sevi toreiz, salmu platmalē, gaiši dzeltenā kleitā — kokvilnas kleitā, karstuma dēļ. Bija vasaras nogale gadu pēc manām kāzām; zeme bija izkaltusi kā pliens. Pēc Vinifredas pamudinājuma es biju pievērsusies dārzkopībai: man vajagot kādu vaļasprieku, viņa teica. Viņa bija nolēmusi, ka es varētu sākt ar akmensdārzu, jo pat tad, ja es aizlaistu augus postā, akmeņi tomēr paliktu. Akmeņus nav tik viegli nomaitāt, viņa pajokoja. Viņa atsūtīja, pašas vārdiem sakot, trīs vīrus, uz kuriem var paļauties; viņiem bija jārok zeme un jāizkārto akmeņi, lai es pēc tam varētu dēstīt puķes.

Dārzā jau atradās daži akmeņi, ko pasūtinājusi Vinifreda: mazi, lielāki, līdzīgi plātnēm, izmētāti, kā pagadās, vai sakrauti kaudzē kā apkrituši domino kauliņi. Mēs visi — trīs vīri, uz kuriem var paļauties, un es — stāvējām un skatījāmies uz šo juceklīgo akmeņu kaudzi. Viņiem galvā bija cepures, jakas novilktas, krekla piedurknes atrotītas, bikšturi atklāti skatienam; viņi gaidīja manus rīkojumus, bet es nezināju, ko viņiem teikt.

Tolaik es vēl gribēju kaut ko mainīt — darīt kaut ko pati, izveidot kaut ko, lai cik bezcerīga būtu izejviela. Es joprojām domāju, ka tas man izdosies. Taču es itin neko nezināju par dārzkopību. Man nāca raudiens, bet sāc tik raudāt, un viss būs pagalam: ja tu raudāsi, vīri, uz kuriem var paļauties, sāks tevi nicināt, un tad uz viņiem vairs nevarēs paļauties.

Volters izstīvēja mani no mašīnas, tad klusēdams gaidīja, palicis man aiz muguras, gatavs satvert mani, ja es gāztos gar zemi. Es stāvēju uz ietves un skatījos uz māju. Akmensdārzs joprojām bija turpat, lai gan galīgi pamests novārtā. Protams, bija ziema, tāpēc grūti pateikt, tomēr es šaubījos, vai tajā kaut kas vairs aug, varbūt tikai pūķamēles, bet tās jau aug jebkur.

Uz piebraucamā ceļa stāvēja liels atkritumu konteiners, pilns ar koka šķēpelēm, ar apmetuma gabaliem: risinājās remonts. Vai nu remonts, vai arī bija noticis ugunsgrēks: viens logs augšstāvā bija izsists. Maira apgalvo, ka tādās mājās apmetoties bezpajumtnieki: tiklīdz māju atstāj nepieskatītu, vismaz Toronto, tie ir iekšā vienā rāvienā un rīko savas narkomānu balles vai vēl nezin ko. Viņa esot dzirdējusi par sātaniskiem kultiem. Viņi sakurot ugunskurus uz cietkoksnes grīdām, aizdambējot tualetes un ķēzot izlietnēs, viņi zogot krānus, glītākus durvju rokturus, visu, ko var pārdot. Lai gan dažreiz logus izdauza bērni, joka pēc. Jaunajiem uz to ir talants.

Izskatījās, ka māja nevienam nepieder, ka tā ir pārejas stāvoklī kā

glezna nekustamā īpašuma reklāmas brošūrā. Tā vairs nešķita jebkādā veidā saistīta ar mani. Es centos atcerēties savu soļu skaņu, ziemas zābakos pa sauso, gurkstošo sniegu, steidzoties mājup, vēlu, gudrojot aizbildinājumus; vārtu tumšais nolaižamais režģis; tas, kā ielas laternu gaisma krita sniega kupenās, gar malām zilās kā ledus, izraibinātās ar suņu čuru dzelteno Breila rakstu. Toreiz ēnas bija citādas. Mana nemierīgā sirds, mana elpa, kas ritinās vaļā, balti dūmi saltajā gaisā. Manu pirkstu drudžainais siltums; manu lūpu sūrstoņa zem svaigi uzklātās pomādes.

Dzīvojamā istabā bija kamīns. Es mēdzu sēdēt pie tā kopā ar Ričardu, gaisma ņirbēja pār mums, pār mūsu glāzēm, katra uz paliktnīša, lai pasargātu pulējumu. Seši vakarā, martini laiks. Ričardam patika veikt dienas kopsavilkumu: tā viņš to dēvēja. Viņam bija paradums uzlikt plaukstu man uz skausta — atstāt to tur, vienkārši viegli turēt tur uzliktu, kamēr viņš vadīja kopsavilkuma norisi. Kopsavilkums bija tas, ko izdarīja tiesneši, pirms lietu izšķīra zvērināto tiesa. Vai tā viņš sevi redzēja? Varbūt. Taču viņa iekšējās domas, viņa motīvi man nereti palika neizprotami.

Tas bija viens spriedzes avots mūsu starpā: mana nespēja viņu saprast, uzminēt viņa vēlmes, un vainu viņš saskatīja mana tīšajā un pat agresīvajā uzmanības trūkumā. Patiesībā vainīgs bija arī apjukums un vēlāk bailes. Turpinot mūsu kopdzīvi, viņš man arvien mazāk atgādināja vīrieti ar ādu un funkcionējošām ķermeņa daļām, toties arvien vairāk — gigantisku virves mudžekli, kuru man gluži kā noburtai bija lemts katru dienu censties atmudžināt. Tas man neizdevās nekad.

Es stāvēju pie savas mājas, pie savas bijušās mājas, gaidīdama, ka mani modīsies jebkādas emocijas. Nemodās nekādas. Izbaudījusi abus, es nezinu, kas ir sliktāk: spēcīgas jūtas vai pilnīgs jūtu trūkums.

No kastaņas, kura auga maurā, nokarājās divas kājas, sievietes kājas. Mirkli es nodomāju, ka tās ir īstas kājas, kuras rāpjas lejup, glābjas, bet tad es paskatījos vērīgāk. Tās bija zeķbikses, piebāztas ar kaut ko — droši vien ar tualetes papīru vai apakšveļu — un izsviestas pa augšstāva logu kāda sātaniska rituāla vai pusaudžu draiskulības, vai bezpajumtnieku dzīru laikā. Ieķērušās zaros.

Šīs bezmiesiskās kājas acīmredzot bija izmestas pa manu logu. Pa manu kādreizējo logu. Iztēlojos, kā senos laikos raugos ārā pa šo logu. Kaldama plānus, kā nemanītai tikt laukā un norāpties lejā pa koka stumbru — nosviest kurpes, pārcelt kājas pār palodzi, sniegties lejup ar vienu zeķē ieautu pēdu un tad ar otru, cieši turoties pie kāda atbalsta. Tomēr es to nebiju izdarījusi.

Skatīties ārā pa logu. Vilcināties. Domāt: cik ļoti es esmu zudusi pati sev.

*

Pastkartes no Eiropas

Dienas tumst, koki kļūst drūmi, saule ripo lejup no kalna pretim ziemas saulgriežiem, bet ziemas joprojām nav. Ne sniega, ne sniega ar lietu, ne gaudojošu vēju. Sī vilcināšanās ir kā ļauna zīme. Mūs caurstrāvo pelēcīgi brūns klusums.

Vakar es aizgāju līdz Jubilejas tiltam. Ir klīdušas runas par rūsu, par koroziju, par vājām vietām konstrukcijās; ir klīdušas runas par tilta nojaukšanu. Kaut kāds būvuzņēmējs bez vārda un bez sejas kārojot sabūvēt dzīvojamās mājas zemes gabalā pie tilta, saka Maira, — tā ir lieliska vieta, ainavas dēļ. Ainavas mūslaikos ir vērtīgākas par kartupeļiem, lai gan tieši tai vietā kartupeļi nav dēstīti savu mūžu. Baumo, ka klusītēm esot samaksāts krietns žūksnis netīras naudas, lai sekmētu šo darījumu, taču es esmu pārliecināta, ka tieši tāpat notika toreiz, kad tilts tika celts — šķietami par godu karalienei Viktorijai. Kāds būvuzņēmējs būs samaksājis Viņas Majestātes izraudzītajiem pārstāvjiem, lai dabūtu šo darbu, un mēs šai pilsētā vēl arvien cienām senās paražas: Tiec pie naudas, lai tur vai kas. Tādas ir senās paražas.

Savādi iedomāties, ka dāmas rišās un stīpotos svārkos reiz staigājušas pa šo tiltu un liekušās pār šiem smalkā kaluma reliņiem, lai aplūkotu ainavu, kas tagad kļuvusi tik dārga un drīz būs privātīpašums: ūdens virpuļus lejā, gleznainās kaļķakmens klintis rietumos, turpat līdzās fabrikas, kuras četrpadsmit stundu dienā strādā ar pilnu jaudu, tajās mudžēt mudž pakalpīgi lauķi, vienmēr gatavi raut nost savu cepuri; tumsā fabrikas mirgo kā ar gāzi apgaismoti spēļu nami.

Es stāvēju uz tilta un raudzījos pār margām uz augšteces ūdeņiem, gludiem kā sīrups, tumšiem un klusiem, draudīga, slēpta spēka pilniem. Otrā pusē bija ūdenskritumi, virpuļi, baltais troks nis. Tas ir krietnu gabalu uz leju. Es sajutu savu sirdi, sajutu reiboni. Un arī elpas trūkumu, it kā būtu iegrimusi pāri galvai. Bet kur iegrimusi? Ne jau ūdenī; šis ir kaut kas blīvāks. Laiks: sens, auksts laiks, senas bēdas, kuras nogulsnējas slāņos kā dūņas dīķī.

Piemēram:

Mēs ar Ričardu pirms sešdesmit četriem gadiem kāpjam lejup pa Berendžērijas trapu Atlantijas okeāna tālajā krastā, platmale viņam pieliekta šķelmīgā leņķī, mana cimdotā roka viegli uzlikta viņam uz delma — jaunlaulātie savā medusmēneša ceļojumā.

Kāpēc to sauc par medusmēnesi? Lune de miel, medus mēness — it kā mēness būtu nevis auksta, neauglīga bezgaisa lode, ko veido bakurētainas klintis, bet gan samtains, zeltains, saldi smaržīgs — vizoša, cukurota plūme, tā dzeltenā, kura kūst mutē un ir tik lipīga kā ilgas, tik smeldzīgi salda, ka iesāpas zobi. Silta starmeša gaisma, kas

plūsmo nevis debesīs, bet gan tavā pašas miesā.

Par to es zinu visu. Es to atceros ļoti labi. Bet ne no sava medusmēneša.

Izjūta, kuru es visskaidrāk atceros no tām astoņām nedēļām — vai nedēļas varēja būt tikai deviņas? — bija bažas. Es raizējos, ka mūsu laulības dzīve — ar ko es domāju to daļu, kas risinājās tumsā un par ko nedrīkstēja runāt — Ričardam liek vilties tikpat stipri kā man. Kaut gan šķita, ka tā tomēr nav: sākumā viņš pret mani bija gana laipns, vismaz dienas gaismā. Es slēpu šīs savas bažas, cik labi vien mācēdama, un bieži gāju vannā: es jutu, ka iekšpusē sāku pūt, gluži kā ola.

Izkāpuši krastā Sauthemptonā, mēs ar Ričardu sēdāmies vilcienā un braucām uz Londonu, kur apmetāmies Brauna viesnīcā. Brokastis mums pasniedza turpat numurā, un šim nolūkam es uzvilku peņuāru, vienu no trim, ko man izraudzījusies Vinifreda: rozes un pelni, ziloņkauls ar baložzilām mežģīnēm, ceriņkrāsa ar akvamarīnu — palsas, ūdeņainas krāsas, kuras nekaitēja rīta sejai. Katram peņuāram bija pieskaņotas atlasa rītakurpes, apmalotas ar krāsotu kažokādu vai gulbja dūnām. Es nospriedu, ka tieši tā rītos ģērbjas pieaugušas sievietes. Biju redzējusi šādus ansambļus attēlos (bet kur? Varbūt tās bija reklāmas, piemēram, kādai kafijas šķirnei?) — vīrietis uzvalkā un kaklasaitē, mati gludi atsukāti atpakaļ, sieviete savā peņuārā izskatās tikpat sakopta, viena roka pacelta, tajā sudraba kafijkanna ar izliektu snīpi, abi skurbi uzsmaida viens otram pār sviesta trauku.

Lora būtu vīpsnājusi par šiem tērpiem. Viņa jau bija vīpsnājusi, redzēdama, kā tie tiek likti ceļasomās. Lai gan tā nebija gluži vīpsnāšana: Lora nemaz nebija spējīga vīpsnāt pa īstam. Viņai trūka vajadzīgās cietsirdības. (Tas ir — vajadzīgās tīšās cietsirdības. Viņas cietsirdība bija nejauša — blakusprodukts tām cēlajām iedomām, kādas nu kuru reizi maisījās viņai pa galvu.) Viņas reakcija drīzāk līdzinājās pārsteigumam — vai neticībai. Viņa pārvilka ar plaukstu pār atlasu, viegli notrīcēdama, un es sajutu auduma vēso eļļainumu, slidenumu savas pašas pirkstu galos. Kā ķirzakas āda. "Tu to valkāsir viņa jautāja.

Tajos vasaras rītos Londonā — jo bija jau pienākusi vasara —, kad ieturējām brokastis, aizkari bija pa pusei aizvilkti, lai nelaistu iekšā saules dzidrumu. Ričards parasti apēda divas vārītas olas, divas biezas bekona šķēles un grilētu tomātu, grauzdiņu ar marmelādi, grauzdiņš trausls, atdzisis grauzdiņu statnī. Es apēdu pusi greipfrūta. Tēja bija tumša, pilna miecvielām, kā purva rāva. Šis esot pareizais, angliskais veids, kā to pasniegt, teica Ričards.

Runāts netika daudz, tikai obligātie teikumi: "Vai labi gulēji, dārgā?" — "Mhm, un tu?" Ričardam tika atnesti laikraksti un telegrammas. Tās allaž bija vairākas. Viņš izskatīja avīzes, tad atvēra

telegrammas, izlasīja tās, rūpīgi pārlocīja vienreiz un tad otrreiz, iebāza kabatā. Vai arī saplēsa tās sīkās driskās. Viņš tās nekad neburzīja un nemeta papīrgrozā, bet, ja būtu tā izdarījis, es nevilktu tās ārā un nelasītu, vismaz tajā savas dzīves posmā ne.

Es pieņēmu, ka visas šīs telegrammas paredzētas viņam: man neviens nekad nebija sūtījis telegrammas, un es nespēju iedomāties iemeslu, kāpēc lai es kādu saņemtu.

Pa dienu Ričardam bija vairākas tikšanās. Manuprāt, ar darījumu partneriem. Viņš noīrēja man automašīnu ar šoferi, un es tiku vesta aplūkot to, kas, pēc viņa domām, bija aplūkošanas vērts. Lielākoties es apskatīju namus un arī parkus. Un arī skulptūras, uzstādītas pie namiem vai parkos: valstsvīrus ar ievilktu vēderu un izrieztām krūtīm, viena kāja izlikta uz priekšu un ieliekta celī, rokā sažņaugti papīru rituļi; armijas vīri jāšus uz zirga. Nelsons uz savas kolonnas, princis Alberts tronī, ap viņa kājām vijas un valstās eksotisku sieviešu kvartets, šļācot ārā augļu un kviešu straumes. Ar to bija domāti kontinenti, pār kuriem princis Alberts, lai gan miris, valdīja joprojām, tomēr viņš nepievērsa tiem uzmanību; bargs un kluss viņš sēdēja zem sava greznā, apzeltītā kupola, lūkodamies tālumā, domās pievērsies augstākām lietām.

"Ko tu šodien redzēji?" Ričards mēdza jautāt pie vakariņu galda, un es paklausīgi uzskaitīju redzēto, kā atķeksēdama namu pēc nama, parku pēc parka, skulptūru pēc skulptūras: Londonas Tauers, Bakingemas pils, Kensingtona, Vestminsteras abatija, Parlamenta ēkas. Viņš nemudināja mani apmeklēt muzejus, atskaitot Dabas vēstures muzeju. Tagad es brīnos, kāpēc gan viņam šķita, ka skats uz tik daudziem lieliem, izbāztiem dzīvniekiem nāks par labu manai izglītošanai? Jo tad jau bija skaidrs kā diena, ka visiem šiem apmeklējumiem ir viens mērķis — mana izglītošana. Kāpēc lai man pašai vai Ričarda priekšstatam par to, kādai man jākļūst, nāktu par labu šie izbāztie dzīvnieki, nevis, piemēram, viena telpa ar gleznām? Man liekas, es to zinu, bet varbūt es maldos. Varbūt izbāztie dzīvnieki savā ziņā bija kā zvēru dārzs — kaut kas tāds, uz kurieni ved izklaidēties bērnu.

Tomēr es aizgāju uz Nacionālo galeriju. To ieteica viesnīcas konsjeržs, kad man bija izbeigušies nami. Galerija mani nokausēja — tā bija kā lielveikals, tik daudz ļaužu sadrūzmējušies pie sienām, tik daudz žilbas, — taču reizē arī sajūsmināja. Nekad nebiju redzējusi tik daudz kailu sieviešu vienuviet. Tur bija arī daži kaili vīrieši, tomēr ne gluži tik kaili. Tur bija arī daudz krāšņu tērpu. Kails un apģērbts: varbūt tās ir pamata kategorijas, tāpat kā sievietes un vīrieši. Nu, vismaz Dievs tā domāja. (Lora bērnībā: Ko Dievs velk mugurār)

Pie visām šīm vietām mašīna un šoferis palika gaidām, bet es moži devos iekšā pa kādiem vārtiem vai durvīm, cenzdamās izskatīties

mērķtiecīga; cenzdamās neizskatīties tik vientuļa un tukša. Un tad es blenzu un blenzu, lai vēlāk būtu ko teikt. Taču patiesībā es nemaz neizpratu to, ko redzēju. Nami ir tikai nami. Nekas īpašs tiem nepiemīt, ja nezini neko par arhitektūru vai par to, kas šajos namos reiz noticis, un es to nezināju. Man trūka pārskata talanta; likās, mans skatiens atduras tieši tajā, uz ko man jāskatās, un es uztvēru vienīgi faktūras: ķieģeļu vai akmens graudainumu, vaskotu koka margu gludumu, noplukušas zvērādas raupjumu. Kaula rievojumu, ziloņkaula silto kvēli. Stikla acis.

Papildus šim izglītojošām ekskursijām Ričards skubināja mani iet iepirkties. Man bija bail no pārdevējiem, un es nopirku maz. Citās reizēs es devos pie friziera. Ričards nevēlējās, lai es apgriežu matus vai lieku ilgviļņus, tāpēc es to nedarīju. Man vislabākais esot vienkāršs stils, viņš teica. Tas piestāvot manai jaunībai.

Dažkārt es vienkārši staigāju apkārt vai sēdēju uz parka soliņiem, gaidīdama, līdz pienāks laiks atgriezties. Lāgiem man līdzās apsēdās kāds vīrietis un lūkoja uzsākt sarunu. Tad es gāju prom.

Daudz laika es pavadīju, mainīdama tērpus. Niekodamās ar lencītēm, sprādzēm, cepuru slīpumu, zeķu vīlēm. Raizēdamās par to, cik piemērots ir kāds apģērba gabals, kāda dienas stunda. Nebija neviena, kas aizpogātu man aizmugurē kleitu, pateiktu, kā es izskatos no mugurpuses un vai blūzes mala kārtīgi sabāzta aiz svārku jozmeņa. To mēdza darīt Rīnija vai Lora. Man viņu pietrūka, un es centos šo trūkumu nejust.

Vīlēju nagus, mērcēju pēdas. Izplūcu vai noskuvu matiņus: tas bija nepieciešams, lai es būtu gluda, bez kādiem sariem. Topogrāfija kā mitrs māls, virsma, pār kuru slīd plaukstas.

Mēdza teikt, ka medusmēnesis ir domāts tam, lai jaunlaulātie labāk iepazītu viens otru, taču es, dienām ritot, jutu, ka Ričardu pazīstu arvien mazāk. Viņš turējās nomaļus, vai varbūt tā bija slēpšanās? Atkāpšanās izdevīgākā vietā. Lai nu kā, es savukārt ieguvu veidolu — to veidolu, ko man paredzējis viņš. Ikreiz, kad ieskatījos spogulī, bija ietonēta arvien lielāka daļa no manis.

Pēc Londonas mēs devāmies uz Parīzi — ar kuģi, kas pārveda mūs pār jūras šaurumu, un tad ar vilcienu. Dienas Parīzē ārēji bija ļoti līdzīgas dienām Londonā, lai gan brokastis bija citādas: ciets veģis, zemeņu ievārījums, kafija ar karstu pienu. Maltītes bija sulīgas; Ričards tām pievērsa milzīgu uzmanību, īpaši vīniem. Viņš mūždien atkārtoja, ka mēs neatrodoties Toronto, lai gan šis fakts man bija pašsaprotams.

Es redzēju Eifeļa torni, bet neuzbraucu augšā, jo jutu netīksmi pret augstumu. Es redzēju Panteonu un Napoleona kapu. Es neredzēju Notrdamu, jo Ričardam nepatika baznīcas, vismaz ne katoļu baznīcas, viņš uzskatīja, ka tās izsūc spēkus. Jo sevišķi vīraks notrulinot

smadzenes.

Franču viesnīcā bija bidē, kura funkcijas man izskaidroja Ričards, tikko manāmi vīpsnādams, pēc tam kad bija pieķēris mani mazgājam tajā kājas. Es nodomāju — šie franči tiešām saprot kaut ko tādu, ko citi nesaprot. Viņi izprot miesas vēlmes. Vismaz atzīst, ka tādas pastāv.

Mēs bijām apmetušies viesnīcā Lutetia, kas kara laikā kļuva par nacistu štābu, bet kā lai mēs būtu to zinājuši? Rīta kafiju es mēdzu dzert viesnīcas kafejnīcā, jo baidījos iet kaut kur citur. Biju iedomājusies — ja izlaidīšu viesnīcu no acīm, tad vairs nekad nespēšu to atrast. Tolaik es jau zināju, ka tā franču valoda, ko man iemācījis misters Ērskins, gandrīz nekam nav derīga: Le coeur a ses raisons que la raison ne connaît point — dzirdot šo frāzi, neviens neatnestu man papilddevu karsta piena.

Mani apkalpoja vecs viesmīlis ar valzirga seju; viņš prata ieliet kafiju un karsto pienu no divām krūzēm vienlaikus, turot tās paceltas augstu gaisā, un tas mani valdzināja tik ļoti, it kā viņš būtu burvju mākslinieks, kurš rāda trikus bērnam. Kādu dienu viņš man jautāja — viņš mazliet mācēja angliski: "Kāpēc jūs skumstat?"

"Es neskumstu," es atbildēju un sāku raudāt. Svešinieku līdzcietība var būt postoša.

"Jums nevajadzētu skumt," viņš teica, raudzīdamies manī ar savām melanholiskajām, blāvajām valzirga acīm. "Vainīga laikam ir mīlestība. Bet jūs esat jauna un skaista, skumjām būs laiks vēlāk." Franči ir skumju lietpratēji,' viņi pazīst visus veidus. Tāpēc viņiem ir bidē. "Mīlestība ir briesmīga," viņš teica, plikšķinādams man pa plecu. "Bet, ja tās nav, ir vēl sliktāk."

Iespaids tika nedaudz sabojāts nākamajā dienā, kad viņš izteica man nepiedienīgu piedāvājumu, vismaz tā man likās: franciski es nemācēju pietiekami labi, lai zinātu skaidri. Galu galā viņš nemaz nebija tik vecs — varbūt gadi četrdesmit pieci. Man būtu vajadzējis piekrist. Taču attiecībā uz skumjām viņš maldījās: daudz labāk ir skumt jaunībā. Skumja, skaista meitene modina tieksmi mierināt — atšķirībā no skumjas večas. Bet lai nu tas paliek.

Tad mēs devāmies uz Romu. Roma man šķita pazīstama — vismaz tai man bija konteksts, ko pirms daudziem gadiem sagādājis misters Ērskins un viņa latīņu stundas. Es redzēju Forumu jeb to, kas palicis no tā pāri, un Apijas ceļu, un Kolizeju, kurš atgādināja peļu sagrauztu sieru. Dažādus tiltus, dažādus apdilušus eņģeļus, nopietnus un domīgus. Es redzēju plūstam Tibru, dzeltenu kā dzeltenā kaite. Es redzēju Sv. Pētera katedrāli, tiesa, tikai no ārpuses. Ta bija ļoti liela. Manuprāt, man būtu vajadzējis manīt Musolīni fašistiskos karotājus melnos mundieros maršējam apkārt un piekaujam cilvēkus — vai viņi to jau darīja? — tomēr viņus es neredzēju. Tādām norisēm ir nosliece palikt neredzamām, ja vien pats neesi to objekts. Citādi tu ieraugi tās

tikai vēlāk, kinohronikās vai filmās, kuras uzņemtas ilgi pēc notikušā.

Pēcpusdienās es pasūtināju tasi tējas — es pamazām iemanījos pasūtināt, apsvēru, kādā tonī runāt ar viesmīļiem, kā turēt viņus drošā attālumā. Dzerdama tēju, es rakstīju pastkartes. Manas pastkartes bija adresētas Lorai un Rīnijai un vairākas arī tēvam. Pastkartēs bija attēloti tie nami, kurus biju vesta aplūkot, — sīkās sēpijas detaļās fotogrāfijas rādīja to, ko man būtu vajadzējis redzēt. Vēstis, ko es rakstīju uz pastkartēm, bija muļķīgas. Rīnijai: Laiks ir brīnišķīgs. Es to izbaudu. Lorai: Šodien redzēju Kolizeju, kur senāk kristiešus meta lauvām. Tev būtu interesanti. Tēvam: Ceru, ka esi pie labas veselības. Ričards sūta sveicienus. (Tas nu nebija tiesa, taču es sāku aptvert, kādi meli no manis kā no laulātas sievas tiek gaidīti automātiski.)

Kad mūsu medusmēnesim paredzētais laiks tuvojās beigām, mēs vienu nedēļu pavadījām Berlīnē. Ričardam tur bija kaut kādas darīšanas, saistītas ar lāpstu kātiem. Viena no Ričarda firmām ražoja lāpstu kātus, bet vāciešiem trūka koksnes. Jārok bija daudz, vēl vairāk tika paredzēts, un Ričards varēja piegādāt lāpstu kātus par zemāku cenu nekā viņa konkurenti.

Kā mēdza sacīt Rīnija, Katrs nieciņš ir no svara. Un viņa mēdza sacīt arī, Darījumi ir darījumi, tak savas viltības tur pietiek. Bet es par darījumiem nezināju nenieka. Mans uzdevums bija smaidīt.

Jāatzīst, ka Berlīnē man patika. Nekur es nebiju jutusies tik blonda. Vīrieši bija ārkārtīgi pieklājīgi, lai gan nemēdza atskatīties, ieiedami pa virpuļdurvīm. Rokas skūpstīšana notušēja daudzus grēkus. Tieši Berlīnē es iemācījos iesmaržot sev plaukstu locītavas.

Pilsētas es ielāgoju pēc to viesnīcām, viesnīcas pēc to vannas istabām. Apģērbšanās, izģērbšanās, gulēšana ūdenī. Bet pietiks šo ceļojuma piezīmju.

Toronto mēs atgriezāmies caur Ņujorku, augusta vidū, tveices viļņa laikā. Pēc Eiropas un Ņujorkas Toronto šķita zema un šaura. Pie Jūnionstacijas virmoja asfalta izgarojumu dūmaka, tur lāpīja ielas seguma bedres. Mūs sagaidīja īrēta automašīna un aizveda garām tramvajiem, to putekļiem un šķindai, tad garām greznajām bankām un lielveikaliem, tad augšup pa nogāzi uz Rouzdeilu, kastaņu un kļavu ēnā.

Mēs apstājāmies pie mājas, kuru Ričards bija mums nopircis ar telegrammas palīdzību. Viņš teica, ka dabūt šo māju bijis tik viegli kā pasvilpot, pēc tam kad iepriekšējais īpašnieks pamanījies bankrotēt. Ričardam patika teikt, ka viņš kaut ko dabūjis par svilpošanu vien, un tas bija savādi, jo viņš nekad nesvilpoja. Un arī nedziedāja. Viņš bija nemuzikāls.

Ārpusē māja bija tumša, apvīta ar efejām, augstie, šaurie logi it kā vērsti uz iekšu. Atslēga atradās zem kājslauka, priekšējā hallē oda pēc ķimikālijām. Mūsu prombūtnes laikā Vinifreda bija pārveidojusi mājas

iekārtojumu, un darbs vēl nebija gluži pabeigts: dažās priekšējās istabās mēbeles joprojām bija pārsegtas ar krāsotāju pārklājiem, jo viņi bija plēsuši nost vecās Viktorijas stila tapetes. Jaunās krāsas bija pērļainas, palsas, — izmeklētas vienaldzības, vēsas atturības krāsas. Bāla saulrieta ietonēti spalvu mākoņi, kas slīd augstu pār tik vulgāri spilgtām lietām kā putni, puķes un tamlīdzīgi. Tās bija dekorācijas, kas paredzētas man, retinātais gaiss, kurā man jāplivinās apkārt.

Rīnija apnicinātu šo iekārtojumu — šo mirdzošo tukšumu, šo bālumu. Visa šitā māja izskatās pēc vannas istabas. Tomēr reizē tas viņu biedētu — tāpat kā biedēja mani. Es iedomājos vecomāti Edlliju: viņa gan zinātu, ko darīt. Viņa redzētu cauri jaunbagātnieku centieniem atstāt iespaidu; viņa izturētos pieklājīgi, taču noraidoši. O, tas nu tiešām ir moderni, viņa sacītu. Ar Vinifredu viņa tiktu galā viens un divi, es nodomāju, taču tas nebija mierinājums: tagad es pati piederēju pie Vinifredas cilts. Vismaz daļēji.

Un Lora? Lora slepus ienestu šeit savus krāsu zīmuļus, savas pigmenta tūbiņas. Viņa šai mājā kaut ko aplietu, kaut ko salauztu, sabojātu kaut vai mazu tās stūrīti. Viņa atstātu savu zīmi.

Pret telefona aparātu hallē bija atbalstīta Vinifredas zīmīte. "Sveiki, bērni! Laipni lūdzu mājās! Liku, lai vispirms pabeidz remontu guļamistabā! Ceru, Jums patiks — tā ir tik švītīga! Fredija."

"Nezināju, ka remontu vada Vinifreda," es teicu.

"Mēs gribējām sagādāt tev pārsteigumu," Ričards sacīja. "Negribējām, lai tu iestiedz detaļās." Ne jau pirmo reizi es jutos kā bērns, kuru vecāki izraidījuši aiz durvīm. Sirsnīgi, brutāli vecāki, līdz kaklam sapinušies slepenās norunās, pārliecināti par savas izvēles pareizumu it visā. Jau tagad es sapratu, ka dzimšanas dienā no Ričarda vienmēr saņemšu tādas dāvanas, kādas man nav vajadzīgas.

Pēc Ričarda ieteikuma es uzkāpu augšstāvā atsvaidzināties. Mans izskats laikam bija liecinājis, ka tas man nāktu par labu. Es tiešām jutos lipīga un apvītuši. ("Rozei nožuvusi rasa," kā izteicās viņš.) Mana cepure bija pārvērtusies īstā graustā; es nosviedu to uz tualetes galdiņa. Noskaloju seju ūdenī un noslaucījos vienā no baltajiem dvieļiem ar monogrammu; tos bija sagādājusi Vinifreda. Pa guļamistabas logu pavērās skats uz sētaspuses dārzu, kur nekas nebija darīts. Es nometu kurpes, iekritu bezgalīgajā krēmkrāsas gultā. Tai bija baldahīns, apkārt sakrokots muslīns gluži vai safari stilā. Tātad šī bija tā vieta, kur man būs smaidīt un paciest, — gulta, kuru īsti neesmu sev klājusi, bet kurā man tagad būs jāguļ. Un šie bija tie griesti, kuros es turpmāk skatīšos caur muslīna miglu, kamēr zemāk par manu kaklu notiks pasaulīgas lietas.

Telefons līdzās gultai bija balts. Tas iezvanījās. Es pacēlu klausuli. Tā bija Lora, asarās. "Kur tu biji?" viņa elsoja. "Kāpēc tu neatgriezies?"

"Kā tu to domā?" es sacīju. "Man bija jāatgriežas šajā mājā!

Nomierinies, es neko nedzirdu."

"Tu neatbildēji!" viņa vaimanāja.

"Dieva dēļ, par ko tu runā?"

"Tēvs ir miris! Viņš ir miris, miris — mēs nosūtījām piecas telegrammas! Rīnija nosūtīja!"

"Pagaidi. Lēnāk. Kad tas notika?"

"Nedēļu pēc tam, kad tu aizbrauci. Mēs centāmies tevi sazvanīt, apzvanījām visas viesnīcas. Viņi teica, ka paziņošot tev, viņi apsolīja! Vai tev nepateica?"

"Rīt es būšu klāt," es sacīju. "Es nezināju. Neviens man neko nav teicis. Nekādas telegrammas es neesmu saņēmusi. Es tās vienkārši nesaņēmu."

Es nespēju to aptvert. Kas noticis, kas izgājis greizi, kāpēc tēvs ir nomiris, kāpēc man nav paziņots? Es atjēdzos uz grīdas, uz pelēkā paklāja, sagumusi pār telefonu, apvijusies ap to, it kā tas būtu kaut kas dārgs un trausls. Es iedomājos savas pastkartes no Eiropas, tās pienāca Aviljonā, nesdamas savas līksmās, banālās vēstis. Varbūt tās vēl arvien atrodas uz galdiņa hallē. Ceru, ka esi pie labas veselības.

"Bet par to rakstīja avīzēs!" Lora iesaucās.

"Ne tur, kur biju es," es teicu. "Ne tajās avīzēs." Nepiebildu, ka avīzēs vispār nekad nebiju ieskatījusies. Jutos pārāk apstulbusi.

Uz kuģa un visās mūsu viesnīcās telegrammas bija savācis Ričards. Iztēlē redzēju viņa pedantiskos pirkstus, kas atver aploksnes, viņš lasa, saloka telegrammas četrstūrīšos, noglabā. Es nevarēju apsūdzēt viņu melos — par telegrammām viņš nekad nebija bildis ne vārda —, bet vai tas nebija līdzvērtīgi meliem? Vai tad ne?

Viesnīcās viņš noteikti bija brīdinājis, lai mani neaicina pie telefona. Lai nesavieno ar mūsu istabu, kamēr esmu tur. Viņš tīši bija turējis mani neziņā.

Nodomāju, ka man kļūs slikti, tomēr nelabumu nesajutu. Pēc brīža es nokāpu lejup. Ja zaudēsi savaldīšanos, tad zaudēsi cīņu, mēdza teikt Rīnija. Ričards sēdēja sētaspuses verandā ar glāzi džina un tonika. Cik Vinifreda bijusi prātīga, sagādādama džina krājumu; to viņš bija apliecinājis jau divas reizes. Bija pielieta vēl viena glāze un gaidīja mani uz zemā, baltā metālkaluma galdiņa ar stikla virsmu. Es paņēmu glāzi. Pret kristālu iedzinkstējās ledus. Tā vajadzēja skanēt manai balsij.

"Žēlīgais Dievs," sacīja Ričards, paskatījies uz mani. "Man likās — tu devies atsvaidzināties. Kas noticis tavām acīm?" Tās laikam bija apsarkušas.

"Tēvs ir miris," es ierunājos. "Viņi ir nosūtījuši piecas telegrammas. Tu man nepateici."

"Mea culpa," Ričards sacīja. "Es zinu, ka būtu vajadzējis pateikt, bet es gribēju aiztaupīt tev raizes, dārgā. Tur vairs neko nevarēja

darīt, mēs nekādi nespējām laikus pagūt uz bērēm, un es negribēju tev visu sapostīt. Droši vien esmu rīkojies arī egoistiski — es gribēju, lai tu esi vienīgi mana, kaut vai īsu laiciņu. Tagad apsēdies un saņemies, un iedzer, un piedod man. Ar to visu mēs tiksim galā rīt."

Tveice bija apdullinoša; tur, kur maurā krita saules stari, zāle bija žilbinoši zaļa. Ēnas zem kokiem bija biezas kā darva. Ričarda balss mani sasniedza saraustītās taktīs, kā Morzes kods: es dzirdēju tikai atsevišķus vārdus.

Raizes. Laikus. Sapostīt. Egoistiski. Piedod man.

Ko es tur varēju atbildēt?

Bali dzeltena cepure

Ziemassvētki bija pienākuši un aizgājuši. Es pūlējos tos neievērot. Tomēr Mairu nevarēja atraidīt. Viņa man uzdāvināja mazu pudiņu, ko pati pagatavojusi no sīrupa un želatīna maisījuma un izrotājusi ar cukurotu ķiršu pusītēm, spilgti sarkanām kā aplīši uz vecā stila striptīzdejotājas krūšgaliem, un vēl izkrāsotu divdimensiju koka kaki ar nimbu un eņģeļa spārniem. Viņa teica, ka Piparkūku namiņā šos kaķus visi pirkuši kā traki, un viņai tie liekoties burvīgi, viens palicis pāri, tam esot mazītiņa plaisiņa, ko tikpat kā nevarot saredzēt, un tas noteikti izskatīšoties jauki pie sienas virs manas plīts.

Laba vieta, es viņai teicu. Augšā eņģelis, turklāt vēl gaļēdājs eņģelis — būtu pēdējais laiks tikt skaidrībā ar šo jautājumu! Apakšā plīts, atbilstoši visiem ticamākajiem viedokļiem. Un mēs, visi pārējie, pa vidu, iestrēguši Vidējā Zemē, pannas līmenī. Nabaga Maira apstulba kā allaž, dzirdot teoloģiskas pārrunas. Viņai pa prātam ir viņas vienkāršais Dievs — vienkāršs un svaigs kā redīss.

Ziema, kuru mēs gaidījām, pienāca Vecgada vakarā — stiprs sals, kam sekoja pamatīgs sniegs nākamajā dienā. Tas virpuļoja lejup aiz loga, spainis pēc spaiņa, it kā Dievs bērnu teātra izrādes noslēgumā kaisītu ziepju pārslas. Es ieslēdzu meteoroloģisko kanālu, lai iegūtu pilnu pārskatu, — ceļi slēgti, mašīnas iesnigušas, elektrības padeve pārtrūkusi, tirdzniecība apstājusies, strādnieki biezās drēbēs bradā apkārt kā milzīgi bērni, kuri satuntuļojušies, lai ietu ārā spēlēties. Izklāstīdami to, ko eifēmiski apzīmēja par "pašreizējo stāvokli", jauniņie diktori nezaudēja savu pašpārliecināto optimismu — kā jau parasti, lai kāda katastrofa būtu notikusi. Viņiem piemīt tik bezgalīga bezrūpība kā trubadūriem vai atrakciju parka čigānietēm, vai apdrošināšanas aģentiem, vai biržas gudriniekiem — viņi izsaka

pārspīlētus pareģojumus, skaidri zinādami, ka nekas no tā, ko viņi mums stāsta, var ari nepiepildīties.

(Piezvanīja Maira, lai apjautātos, vai ar mani viss kārtībā. Viņa

teica, ka, līdzko beigšot snigt, atbraukšot Volters, lai izraktu mani laukā.

"Nemuļķojies, Maira," es sacīju. "Es ļoti labi varu izrakties laukā pati." (Meli — es netaisījos kustināt ne pirkstu. Man bija krietni zemesriekstu sviesta krājumi, es varēju nogaidīt. Tomēr kompānija nekaitētu, un draudi, ka sākšu rīkoties pati, parasti paātrināja Voltera ierašanos.)

"Neuzdrošinies ņemt rokā lāpstu!" Maira piekodināja. "Simtiem vecu… tava vecuma cilvēku katru gadu nomirst no sirdslēkmes, lāpstojot sniegu! Un, ja nodzisīs elektrība, apejies ar svecēm uzmanīgi!"

"Mani vēl nav piemeklējusi vecuma plānprātība," es atcirtu. "Ja es nodedzināšu māju, tad tas būs tīšām."

Volters atbrauca, Volters lāpstoja sniegu. Viņš bija atvedis papīra maisu ar virtuļcaurumiem; mēs tos ēdām pie virtuves galda, es piesardzīgi, Volters pilnām mutēm, tomēr domīgi. Viņš ir tāds vīrietis, kuram košļāšana ir domāšanas paveids.

Tad man atmiņā atausa pantiņš, kas parasti bija izlikts Svaigo, mīksto virtuļu bodītes logā Sanīsaidas izpriecu parkā — kurā gadā? — 1935. gada vasarā:

Kur vien tev klejot, brālīt, Ko vien tu pasāktu — Uz virtuli tu raugies Un ne uz caurumu.

Paradokss, šis virtuļa caurums. Reiz tas bija tukšums, bet nu ļaudis ir iemācījušies iztirgot pat to. Daudzums ar mīnuszīmi; nekas, padarīts ēdams. Es prātoju, vai virtuļcaurumus varētu izmantot — metaforiski, protams, — lai pierādītu Dieva eksistenci. Vai tad, ja tukšuma aplim piešķir vārdu, tas sāk eksistēt?

Nākamajā dienā es uzdrīkstējos iziet ārā starp aukstajām, krāšņajām kāpām. Neprātība, taču es gribēju piedalīties — sniegs ir tik pievilcīgs, pirms izčākst un apkvēpst. Mauriņš manas mājas

priekšā bija mirdzoša lavīna, kurā izrakts Alpu tunelis. Es tiku līdz ietvei, pagaidām tīri nekas, bet dažas mājas tālāk uz ziemeļiem no manējās kaimiņi nebija bijuši tik centīgi sniega racēji kā Volters, tāpēc es iestigu kupenā, klupu, paslīdēju un biju gar zemi. Nekas nebija salauzts vai sastiepts — tā man šķita —, tomēr es nejaudāju piecelties. Es gulējusniegā, tirinādama rokas un kājas kā bruņurupucis, kas apgāzies uz muguras. Tā dara bērni, bet tīšām — plivinās kā putni, atstājot sniegā sava auguma nospiedumus. Viņiem tas ir prieks.

Es jau sāku bažīties par hipotermiju, kad divi sveši vīrieši piecēla mani kājās un pavadīja atpakaļ līdz manām durvīm. Es iekliboju dzīvojamā istabā un sabruku uz sofas, nenovilkusi botes un mēteli. Kā parasti, saodusi nelaimi pat no attāluma, ieradās Maira, līdzi nesdama pusduci tuklu kēksiņu, kas palikuši pāri no kādiem ģimenes saišu stiprināšanas svētkiem. Viņa sagatavoja man karstu termoforu un tēju, un tika ataicināts ārsts, un viņi abi rosījās man apkārt, bārstīdami palīdzīgus padomus un sirsnīgi, nosodoši vaimanādami, un varen apmierināti paši ar sevi.

Nu es esmu piesieta pie mājas. Un pārskaitusies uz sevi. Vai varbūt ne uz sevi — bet gan uz savu ķermeni par to, ka tas man izdarījis tādu lāča pakalpojumu. Ķermenis, šis egomaniaks, uzkundzējas mums, skaļi pieprasa, lai tiktu apmierinātas tā vajadzības, iesmērē mums savas nekrietnās un postošās slimības un tad izspēlē pēdējo triku — vienkārši izvairās no saviem uzdevumiem. Tieši tad, kad tas tev ir vajadzīgs, kad lieti noderētu roka vai kāja, ķermenim piepeši atrodas kāds cits darāmais. Tas sastomās, tas saļimst zem tevis;

tas izkūst, kā taisīts no sniega, atstādams pavisam maz. Divus ogļu gabaliņus, vecu cepuri, smaidu, kas izlikts no oļiem. Kauli ir sausi sprunguļi, ko viegli salauzt.

Tas viss ir aizvainojoši. Vāji ceļgali, artrītiskas pirkstu locītavas, varikozās vēnas, nesaturēšana, cieņas apvainojumi — tas viss nav mūsu, mēs nekad neesam to gribējušas vai pieprasījušas. Prātā mēs glabājam sevi pilnveidotas — savos labākajos gados un arī labākajā gaismā: tur mēs nekad neesam pieķertas neveiklā situācijā, viena kāja izbāzta pa mašīnas durtiņām, otra vēl salonā, tur mēs nekad nebakstām zobus, nestāvam sakumpušas, neurbinām degunu, nekasām pēcpusi. Ja esam kailas, tad graciozi zvilnam, saskatāmas vienīgi caur tādu kā dūmaku, un tas ir kinozvaigžņu nopelns: šādas pozas viņas pieņem mūsu vietā. Viņas ir mūsu jaunības gadu patības, kuras attālinās, sāk zaigot, kļūst mītiskas.

Bērnībā Lora jautātu: Cik man būs gadu debesīs?

Lora stāvēja uz Aviljonas lievenēm starp divām akmens urnām, kur nebija iestādītas puķes, un gaidīja mūs. Par spīti garajam augumam viņa izskatījās ļoti jauna, ļoti trausla un vientuļa. Un arī zemnieciska, nabadzīga. Viņa bija ģērbusies gaišzilā mājas kleitā, apdrukātā ar izbalējušiem gaiši violetiem tauriņiem — pirms trim vasarām šo kleitu biju valkājusi es, — un kājas viņai bija basas. (Vai tas bija kāds jauns miesas pakļaušanas veids vai vienkārša dīvainība, vai viņai vienkārši bija piemirsies?) Mati Lorai bija sapīti vienā bizē, kas pār plecu nokarājās uz krūtīm kā akmens nimfai pie mūsu ūdensrožu dīķa.

Dievs vien zina, cik ilgi viņa bija tur stāvējusi. Mēs nevarējām iepriekš precīzi pateikt, cikos ieradīsimies, jo braucām ar mašīnu, kas tajā gada laikā bija iespējams: ceļi nebija nedz pārplūduši, nedz vienos dubļos, kas sniegtos līdz asīm, un daži tolaik jau bija pat asfaltēti.

Es saku mēs, jo man līdzi brauca Ričards. Viņš teica, ka viņam nenāktu ne prātā sūtīt mani vienu pašu tādos pārbaudījumos, tikai ne šādā brīdī. Viņš bija vairāk nekā gādīgs.

Viņš pats sēdēja pie stūres savā divdurvju mašīnā — vienā no savām jaunākajām rotaļlietām. Bagāžniekā mums aiz muguras bija divas ceļasomas, mazās, tikai vienai nakšņošanai, — viņa sarkanbrūnais ādas koferis, mans gaiši dzeltenais. Es biju ģērbusies bāli dzeltenā linu kostīmā, — bez šaubām, to pieminēt ir frivoli, taču tas bija pirkts Parīzē un man ārkārtīgi patika, — un es zināju, ka tad, kad nonāksim galā, mugurpusē tas būs saburzījies. Linaudekla kurpes ar stīviem auduma pušķiem un vaļējiem purngaliem. Pieskaņotā bāli dzeltenā cepure bija nolikta man uz ceļgaliem kā trausla dāvanu kārba.

Ričards bija nervozs braucējs. Viņam nepatika, ja viņu traucēja, — viņš teica, ka tas novēršot uzmanību, — un tāpēc mēs gandrīz visu

laiku braucām klusēdami. Ceļojums ilga vairāk par četrām stundām, tagad tam vajadzīgs mazāk par divām. Debesis bija skaidras, spožas un bez dziļuma kā metāls; saule plūda lejup kā lava. Virs asfalta virmoja tveice; mazās pilsētiņas bija aizsegušās no saules, aizkari aizvilkti. Atceros to apsvilušos maurus un lieveņus ar baltiem stabiem, un vientulīgās benzlnstacijas, sūkņi kā cilindriski vienroči roboti, stikla augšdaļas kā katliņcepures bez malām, un kapsētas, kuras izskatījās tā, ka šķita — tajās nekad neviens vairs netiks apglabāts. Lāgiem mums ceļā gadījās kāds ezers, no tā strāvoja beigtu grunduļu un siltu ūdenszāļu smārds.

Kad atbraucām, Lora nemāja. Viņa stāvēja un gaidīja, kamēr Ričards apturēja mašīnu, izkāpa ārā un apgāja tai apkārt, lai atvērtu durtiņas manā pusē. Es patlaban cēlu ārā kājas, sāniski, sakļautiem ceļgaliem, kā mācīts, un sniedzos pēc Ričarda pastieptās rokas, kad Lora piepeši atdzīvojās. Viņa noskrēja lejā pa pakāpieniem, satvēra mani aiz otras rokas, izrāva no mašīnas, pilnīgi ignorēdama Ričardu, apķērās man ap kaklu un turējās pie manis kā slīkdama. Nevienas asaras, tikai šis dzelžainais apkampiens.

Mana bāli dzeltenā cepure nokrita grantī, un Lora uzkāpa tai virsū. Atskanēja krakšķis, Ričards strauji ievilka elpu. Es cietu klusu. Šai mirklī es vairs neraizējos par cepuri.

Aplikušas roku viena otrai ap vidukli, mēs ar Loru uzkāpām lievenī un iegājām mājā. Halles tālajā galā, virtuves durvīs stāvēja Rīnija, bet viņa bija pietiekami prātīga, lai tobrīd liktu mums mieru. Viņa droši vien veltīja savu uzmanību Ričardam — izklaidēja viņu ar kādu glāzīti vai ko citu. Nūjā, un viņš, jādomā, vēlējās apskatīt māju un apstaigāt tās apkārtni — tagad, kad bija to visu mantojis pa īstam.

Mēs devāmies taisnā ceļā uz Loras istabu un apsēdāmies uz viņas gultas. Mēs cieši turējām viena otras roku — kreiso labajā, labo kreisajā. Lora neraudāja, kā bija raudājusi pa telefonu. Viņa bija mierīga, gluži kā no koka.

"Viņš bija tornītī," Lora sacīja. "Viņš bija ieslēdzies."

"Tā viņš darīja vienmēr," es teicu.

"Bet šoreiz viņš nenāca ārā. Rīnija, kā parasti, atstāja ēdiena paplātes pie durvīm, bet viņš neko neēda un arī nedzēra — vismaz mēs neredzējām, ka viņš būtu kaut ko ņēmis. Tā nu mums nācās uzlauzt durvis."

"Tev un Rīnijai?"

"Atnāca Rīnijas draugs — Rons Hinkss — tas, ar kuru viņa precēsies. Viņš tās uzlauza. Un tēvs gulēja uz grīdas. Ārsts teica, ka viņš tur gulējis vismaz divas dienas. Viņš izskatījās šausmīgi."

Nebiju aptvērusi, ka Rons Hinkss ir Rīnijas draugs — patiesībā līgavainis. Cik ilgi tas jau risinājās, un kā es biju palaidusi to garām?

"Viņš bija miris, to tu gribi sacīt?"

"Sākumā es tā nedomāju, jo acis viņam bija vaļā. Taču viņš bija beigts. Viņš izskatījās… Nespēju tev pateikt, kā viņš izskatījās. It kā ieklausītos kādā skaņā, kas viņu izbiedējusi. Viņš izskatījās modrs."

"Vai viņš bija nošauts?" Pati nezinu, kāpēc to pajautāju.

"Nē. Vienkārši miris. Avīzē tā bija nodēvēta par dabisku nāvi — pēkšņi, dabiskā nāvē, tur bija rakstīts, — un Rīnija teica misis Hilkoutai, ka tā tik tiešām esot dabiska nāve, jo dzeršana tēvam bijusi kā otra daba, un, spriežot pēc visām tukšajām pudelēm, viņš esot iztempis tik daudz sīvā, ka pat zirgs tur būtu pagalam."

"Viņš nodzērās līdz nāvei," es sacīju. Tas nebija jautājums. "Kad tas notika?"

"Tūdaļ pēc tam, kad tika paziņots par fabriku galīgu slēgšanu. Viņu nogalināja tas. Tieši tas, es zinu!"

"Ko?" es vaicāju. "Kāda galīga slēgšana? Kādas fabrikas?"

"Visas," Lora atbildēja. "Visas mūsējās. Visas, kuras mums pilsētā pieder. Es domāju, ka tev tas noteikti būs zināms."

"Es nezināju," es teicu.

"Mūsējās tagad ir apvienotas ar Ričarda fabrikām. Viss pārcelts uz Toronto. Tagad tā visa ir Grifena-Ceisa Karaliskā apvienotā kompānija." Citiem vārdiem sakot, vairs nekādu Dēlu. Tos Ričards bija aizmēzis pa tīro.

"Tātad tas nozīmē bezdarbu," es sacīju. "Vismaz šeit. Svītra pāri."

"Viņi skaidroja, ka tas esot izmaksu jautājums. Kad nodega pogu fabrika — viņi skaidroja, ka vajadzētu pārāk daudz naudas, lai to izremontētu."

"Kas ir viņi?'

"Es nezinu," Lora atbildēja. "Vai tad tas nebija Ričards?"

"Noruna nebija tāda," es teicu. Nabaga tēvs — viņš ticēja rokasspiedieniem un godavārdiem, un vārdos neizteiktiem pieņēmumiem. Man sāka kļūt skaidrs, ka tādā veidā nekas vairs netiek risināts. Varbūt nekad ari nav ticis risināts.

"Kāda noruna?" Lora vaicāja.

"Nē, nekas."

Tātad ar Ričardu es biju apprecējusies pilnīgi veltīgi — es nebiju izglābusi fabrikas un nekādā ziņā nebiju izglābusi tēvu. Taču palika vēl Lora; viņa vēl nebija uz ielas. Man jādomā par to. "Vai viņš kaut ko atstāja — kādu vēstuli vai zīmīti?" "Nē."

"Vai tu pameklēji?"

"Rīnija meklēja," Lora smalkā balstiņā teica; tas nozīmēja, ka pašai nav pieticis dūšas.

Protams, es nodomāju. Rīnija noteikti ir meklējusi. Un, ja tiešām būtu kaut ko tamlīdzīgu atradusi, tad sadedzinātu to.

Reibums

Taču tēvs neatstātu zīmīti. Viņš būtu apzinājies sekas. Viņš nebūtu

gribējis, lai tiek konstatēta pašnāvība, jo, kā izrādījās, viņam bija dzīvības apdrošināšanas polise: iemaksas viņš bija veicis gadiem ilgi, tāpēc neviens nevarēja izteikt apsūdzību, ka viņš to izkārtojis pēdējā brīdī. Naudas izmantošanu viņš bija ierobežojis ar noteikumu — tai uzreiz jānonāk aizbildņa pārvaldīšanā, un tai drīkst pieskarties vienīgi Lora, turklāt tikai tad, kad viņai apritēs divdesmit viens gads. Tolaik viņš acīmredzot jau vairs neuzticējās Ričardam un secināja, ka nebūtu nekāda labuma no tā, ja daļu naudas novēlētu man. Es joprojām biju nepilngadīga, un es biju Ričarda sieva. Likumi tolaik bija citādi. Tas, kas piederēja man, piederēja arī viņam, jebkuriem nolūkiem un mērķiem.

Kā jau esmu teikusi, man bija novēlētas tēva medaļas. Par ko tās bija piešķirtas? Par drosmi. Par vīrišķību kaujā. Par cēliem pašuzupurēšanās žestiem. Man šķiet, no manis tika gaidīts, ka būšu šo medaļu cienīga.

Uz bērēm atnāca visa pilsēta, stāstīja Rīnija. Nu, gandrīz visa, jo dažuviet valdīja arī ievērojams sarūgtinājums; un tomēr viņi ļoti cienīja tēvu un tolaik bija paguvuši saprast, ka ne jau viņš ir šādi aizvēris fabrikas uz visiem laikiem. Viņi bija sapratuši, ka tēvs tur nav iejaukts — viņš vienkārši nav spējis to apturēt, tas arī viss. Tēvu izpostīja tas, ka viņam piederēja pārāk liela akciju daļa.

Pilsētā visiem esot žēl Loras, Rīnija teica. (Bet manis nē palika neizteikts. Pēc viņu domām, es biju guvusi tikai labumu. Lai nu kāds tas būtu.)

Lūk, ko nolēma Ričards.

Lora nāks dzīvot pie mums. Skaidrs, ka tas viņai būs jādara: viņa taču nevar palikt Aviljonā viena, viņai ir tikai piecpadsmit gadu.

"Es varētu palikt kopā ar Rlniju," Lora ieminējās, bet Ričards pateica, ka par to nevarot būt ne runas. Rīnija taisoties precēties; viņai neatlikšot laika pieskatīt Loru. Lora sacīja, ka viņu nemaz nevajagot pieskatīt, taču Ričards tikai smaidīja.

"Rīnija varētu braukt uz Toronto," Lora teica, bet Ričards atbildēja, ka Rīnija to nemaz nevēloties. (Ričards nevēlējās, lai viņa brauc. Viņi ar Vinifredu jau bija izvēlējušies, pēc pašu domām, piemērotus kalpotājus viņa saimniecības vadīšanai — ļaudis, kuri zina, ko un kā vajag, viņš teica. Tas nozīmēja, ka viņi zina, ko un kā vajag Ričardam un arī Vinifredai.)

Ričards sacīja, ka jau esot visu pārrunājis ar Rīniju un viņi esot atraduši apmierinošu risinājumu. Rīnija ar savu jauno vīru pieskatīšot mūsu māju un uzraudzīšot remonta gaitu, — Aviljonā brūkot kopā, tāpēc daudz kas esot jāremontē, vispirms jau jumts, — un tādējādi abi būšot pie rokas, lai pēc vajadzības sagatavotu māju mūsu atbraukšanai, jo tā mums būšot vasaras mītne. Mēs braukšot uz Aviljonu, lai vizinātos ar jahtu un tā tālāk, viņš sacīja iecietīga tēvoča

tonī. Tādā veidā mums ar Loru netikšot laupīts mūsu senču nams. Vārdus senču nams viņš izrunāja ar smaidu. Vai mums tas nebūšot pa prātam?

Lora viņam nepateicās. Viņa cieši raudzījās Ričardam pierē ar to ievingrināti neizteiksmīgo skatienu, kādu reiz bija izmantojusi pret misteru Ērskinu, un es redzēju, ka mums briest nepatikšanas.

Tiklīdz viss būšot nokārtots, Ričards turpināja, mēs abi ar automašīnu atgriezīšoties Toronto. Viņam vispirms esot jātiekas ar tēva advokātiem, bet mums neesot nepieciešams būt tur klāt: ņemot vērā nesenos notikumus, tas mums būtu pārāk mokoši, un viņš gribot aiztaupīt mums pēc iespējas vairāk. Rīnija mums ar Loru bija izpaudusi, ka viens no šiem advokātiem esot ieprecējies mūsu mātes rados — viņš esot otrās pakāpes māsīcas vīrs —, tāpēc noteikti nezaudēšot modrību.

Lora palikšot Aviljonā, līdz abas ar Rīniju sakravāšot viņas mantas; tad viņa ar vilcienu atbraukšot uz pilsētu, stacijā viņu sagaidīšot. Viņa dzīvošot pie mums, mūsu mājā — tur esot brīva guļamistaba, kura viņai lieliski derēšot, kad būšot iekārtota no jauna. Un viņa — beidzot — mācīšoties kārtīgā skolā. Viņš esot izvēlējies Sv. Cecīlijas skolu, iepriekš konsultējies ar Vinifredu, kura labi pārzinot tādus jautājumus. Varbūt Lorai vajadzēšot papildstundas, bet viņš esot pārliecināts, ka ar laiku viss atrisināšoties. Tādā veidā viņa varēšot izmantot visus labumus, visas priekšrocības…

"Kādas priekšrocības?" Lora iejautājās.

"Sava stāvokļa priekšrocības," Ričards atbildēja.

"Neredzu, ka man būtu kāds stāvoklis," Lora teica.

"Ko īsti tu ar to domā?" Ričards noprasīja, vairs ne tik iecietīgi.

"Stāvoklis ir Airisai," Lora sacīja. "Viņa jau ir tā misis Grifena. Es esmu tikai piedēklis."

"Es saprotu, ka tu gluži pamatoti esi satraukta," Ričards dzedri teica, "ņemot vērā skumjos apstākļus, kuri bijuši grūti visiem, bet tāpēc vēl nav jāizturas nejauki. Viegli nav arī Airisai un man. Es tikai cenšos darīt jūsu labā visu labāko, kas manos spēkos."

"Viņš domā, ka es būšu traucēklis," Lora man teica tovakar virtuvē, kurp bijām devušās meklēt patvērumu no Ričarda. Mums bija nepatīkami skatīties, kā viņš sastāda savus sarakstus — kas izmetams, kas remontējams, kas aizstājams ar citu. Skatīties un ciest klusu. Viņš izturas tā, it kā šī būtu viņa māja, Rīnija sašutusi teica. Bet ir jau arī, es atbildēju.

"Kam tad tu traucētu?" es sacīju. "Tā nu viņš noteikti nedomā."

"Es traucētu viņam," Lora teica. "Es traucētu jums abiem."

"Viss būs labi," apgalvoja Rīnija. To viņa izrunāja kā iekaltu frāzi. Balss viņai bija gurda, bez kādas pārliecības, un es redzēju, ka no

viņas vairs nevar gaidīt palīdzību. Tovakar virtuvē viņa izskatījās veca un diezgan resna, un arī sakauta. Kā drīz atklājās, viņa jau bija stāvoklī ar Mairu. Viņa bija pieļāvusi, lai viņai sagroza galvu. Galvu var sagrozīt tikai vēja rādītājam, viņa mēdza sacīt, taču nu bija pārkāpusi pati savus principus. Viņas domas droši vien kavējās pavisam citur, piemēram, vai viņa pagūs tikt pie altāra, un, ja ne, ko iesākt tad. Grūti laiki, ko tur liegties. Toreiz starp piedienīgu dzīvi un postu nebija mūra: ja tu paslīdēji, tad kriti, un, ja nokriti, tad bridi kulies ar rokām un kājām, līdz nogrimi. Rīnijai būtu gaužām grūti izkulties, jo pat tad, ja dzemdēt viņa aizbrauktu kaut kur citur un no bērna atteiktos, baumas tik un tā izplatītos, un pilsētiņas iedzīvotāji kaut ko tādu neaizmirstu nemūžam. Tikpat labi viņa varētu izlikt izkārtni: lūrētāju rinda stāvētu ap visu kvartālu. Ja reiz sieviete bija noklīdusi uz slidena ceļa, tad tika gādāts, lai uz tā viņa arī paliktu. Kālab pirkt govi, ja pienu var dabūt par brīvu, tā viņa droši vien domāja.

Tā nu viņa bija no mums atteikusies, atdevusi mūs. Gadiem ilgi viņa bija darījusi, ko spējusi, bet nu viņas vara bija beigusies.

Atgriezusies Toronto, es gaidīju atbraucam Loru. Tveices vilnis turpinājās. Svelmains laiks, miklas pieres, duša pirms džina ar toniku sētaspuses verandā ar skatu uz izkaltušo dārzu. Gaiss bija kā slapja uguns; viss novītis vai nodzeltējis. Guļamistabā bija ventilators, kurš izdvesa tādas skaņas, it kā vecs vīrs ar koka kāju kāptu augšup pa kāpnēm: aizelsusies sēkšana, klankšķis, atkal sēkšana. Smagajās bezzvaigžņu naktīs es skatījos griestos, kamēr Ričards darīja savu darāmo.

Viņš reibstot no manis, viņš teica. Reibums — it kā viņš būtu piedzēries. It kā viņam pret mani nemaz nebūtu šādu jūtu, ja viņš būtu skaidrā un pie pilnas apziņas.

Es pētīju sevi spogulī, prātodama: Kas gan manī ir? Kas manī ir tik reibinošs? Spogulī es varēju sevi redzēt visā augumā: es pūlējos ieraudzīt sevi no mugurpuses, taču tas, protams, nav iespējams. Sevi nekad nav iespējams ieraudzīt tādu, kā redz citi — vīrietis, kurš uz tevi skatās tad, kad tu to nenojaut, — jo spogulī tava galva vienmēr ir pagriezta pār plecu. Valšķīga, aicinoša poza. Tu vari ielūkoties otrā spogulī, lai redzētu sevi no mugurpuses, taču tad tu ieraudzīsi to, ko labprāt gleznojuši tik daudzi mākslinieki — Sievieti, kura skatās spogulī, ko dēvē par iedomības alegoriju. Diez vai tā ir iedomība, drīzāk tieši pretējais: trūkumu meklēšana. Jautājumu Kas manī ir? tik viegli var iztulkot kā jautājumu Kā manī nav?

Ričards sacīja, ka sievietes varot iedalīt ābolos un bumbieros, atkarībā no viņu pēcpuses formas. Es esot bumbieris, viņš teica, taču nenobriedis. Tieši tas viņam manī patīkot — šis zaļums, šis tvirtums. Man šķiet, viņš ar to domāja apakšgalu, bet var jau būt, ka visu kopā.

Pēc dušas, pēc saru likvidēšanas, pēc sukāšanās un ķemmēšanās es tagad rūpīgi aizvācu no grīdas visus matiņus. Es izlasīju mazās matu šķipsniņas no vannas vai izlietnes un aizskaloju tualetē, jo Ričards bija piezīmējis, ka sievietes mūždien piemētājot visu ar saviem matiem. Vārdos neizteiktā piebilde bija — kā dzīvnieki, kuri met spalvu.

Kā viņš zināja? Kā viņš zināja par bumbieriem un āboliem, un nomestajiem matiem? Kas bija šīs sievietes, šīs citas sievietes? Ja neņem vērā virspusēju ziņkārību, tas mani pārāk neuztrauca.

Es centos nedomāt par tēvu, par to, kā viņš nomiris, par to, ko darījis pirms šī notikuma, kā juties, par visu to, ko Ričards nebija uzskatījis par piemērotu manām ausīm.

Vinifreda bija čakla kā bitīte. Par spīti tveicei viņa izskatījās vēsa, ietinusies gaismā un gaisīgos tērpos kā tāda parodija par feju krustmāmiņu. Ričards allaž daudzināja, cik viņa esot brīnišķīga, cik daudz darba un rūpju man aiztaupot, taču viņa mani nervozēja aizvien vairāk. Viņa pastāvīgi šaudījās iekšā ārā pa mūsu namdurvīm; es nekad nezināju, kad viņa var parādīties, iebāzt durvju spraugā galvu ar možu smaidu uz lūpām. Mans vienīgais patvērums bija vannas istaba, jo tur es drīkstēju apgriezt atslēgu, un tas netika uzskatīts par nepiedienīgu rupjību. Vinifreda uzraudzīja pārējo telpu iekārtošanu, pasūtināja mēbeles Loras istabai. (Tualetes galdiņš ar sārti puķainām rišām visapkārt, pieskaņoti aizkari un gultas pārklājs. Spogulis baltā, vītņotā ietvarā, ar zelta maliņu. Tas esot lieliski piemērots Lorai, vai es tā nedomājot? Es tā nedomāju, bet to bija bezjēdzīgi teikt.)

Viņa plānoja arī dārzu; jau bija uzskicējusi vairākus paraugus — tikai dažas mazas idejas, viņa teica, iegrūda papīra lapas man rokās, tad paņēma tās atpakaļ un rūpīgi ielika vākos, kuri jau bija piestūķēti ar citām mazām idejām. Dārzā burvīgi iederētos strūklaka, viņa sacīja, — kaut kas francisks, bet tad tam jabut autentiskam. Vai es tā nedomājot?

Es vēlējos, kaut jel atbrauktu Lora. Viņas ierašanās diena tagad bija atlikta jau trīs reizes — viņa vēl nebija sakravājusi mantas, viņa bija saaukstējusies, viņa bija pazaudējusi biļeti. Es runāju ar viņu pa balto telefonu; viņas balss bija apslāpēta, tāla.

Darbu jau bija sākuši abi kalpotāji — īgna virēja un reizē saimniecības vadītāja un liela auguma vīrs ar masīvu zodu, kurš tika uzskatīts par dārznieku/šoferi. Viņu uzvārds bija Margatroidi, un tika apgalvots, ka viņi esot vīrs un sieva, lai gan izskatījās pēc brāļa un māsas. Pret mani viņi izturējās ar neuzticību, un es atmaksāju ar to pašu. Pa dienu, kad Ričards bija savā birojā un Vinifreda bija visur, es centos tikt prom no mājas, kad vien varēju. Es teicu, ka braukšu uz pilsētas centru — iepirkties, es sacīju, un tas tika atzīts par pieņemamu veidu, kā man pavadīt laiku. Es liku, lai šoferis izlaiž mani

pie Simpsonsa lielveikala, un brīdināju, ka mājās braukšu ar taksi. Tad es devos iekšā, žigli kaut ko nopirku: zeķes un cimdi vienmēr bija pārliecinošs pierādījums manai degsmei. Tad es izsoļoju cauri visam veikalam un izgāju ārā pa pretējām durvīm.

Es atkal nodevos saviem agrākajiem ieradumiem — bezmērķīgai klaiņošanai, skatlogu un kino afišu pētīšanai. Es pat gāju uz kino, viena pati; mani vairs nebaidīja vīrieši, kuri varētu sākt gramstīties, viņi bija zaudējuši savu dēmoniskās maģijas auru, jo tagad es zināju, kas viņiem prātā. Mani nudien neinteresēja vēl lielāka deva no tā paša — no šīs pašas uzmācīgās skaustīšanās un taustīšanās. Pievāciet rokas, citādi kliegšu derēja tikmēr, kamēr tu biji gatava pildīt šos savus draudus. Viņi laikam noprata, ka es tos pildīšu. Tolaik mana iemīļotā kinozvaigzne bija Džouna Kroforda. Ievainotas acis, letāla mute.

Dažreiz es devos uz Karalisko Ontārio muzeju. Es aplūkoju bruņas, izbāztus dzīvniekus, antīkus mūzikas instrumentus. Tas mani īpaši neaizrāva. Citkārt es aizgāju uz Diana Siveets iedzert limonādi vai tasi kafijas: tā bija smalka konditoreja tieši iepretim lielveikaliem, tur apgrozījās daudzas dāmas, un tur man diez vai varētu uzmākties klaidoņi. Reizēm es soļoju pa Karalienes parku, strauji un mērķtiecīgi. Ja es ietu pārāk gausi, visādā ziņā parādītos kāds vīrietis. Mušpapīrs, tā Rīnija mēdza nodēvēt dažu labu jaunu sievieti. Puiši jāskrāpē nost ar skrāpēšanu. Reiz kāds vīrietis atkailinājās tieši manā priekšā, acu līmenī. (Es biju pieļāvusi kļūdu un apsēdusies uz savrupa soliņa universitātes teritorijā.) Viņš nemaz nebija klaidonis, bija diezgan labi ģērbies. "Piedodiet," es viņam teicu. "Tas mani neinteresē." Viņš izskatījās tik vīlies. Droši vien bija vēlējies, lai es paģībstu.

Teorētiski es varēju iet, kur tīk, bet praksē pastāvēja neredzamas barjeras. Es turējos uz galvenajām ielām, greznākos rajonos: patiesībā šajās robežās nebija sevišķi daudz vietu, kur es justos nesaistīta. Es vēroju citus cilvēkus — ne tik daudz vīriešus, cik sievietes. Vai viņas ir precējušās? Kurp viņas iet? Vai viņām ir darbs? Skatoties uz viņām, es nespēju izdibināt necik daudz, ja nu vienīgi apavu cenu.

Es jutos tā, it kā būtu ņemta un pārcelta svešā zemē, kur visi runā citā valodā.

Lāgiem es pamanīju pārīšus, kas gāja zem rokas — smejoši, laimīgi, iemīlējušies. Milzīgas krāpšanas upuri un reizē tās vaininieki, vismaz man tā šķita. Uz viņiem es skatījos ļauni.

Tad kādu dienu — tā bija ceturtdiena — es ieraudzīju Alekšu Tomasu. Viņš stāvēja ielas pretējā pusē, gaidīdams zaļo gaismu. Tas bija Kvīnstrītā, pie Jonga veikala. Drēbes viņam bija apvalkātas — zils krekls kā strādniekam un noplukuši platmale —, tomēr tas neapšaubāmi bija Alekss Tomass. Viņš izskatījās apgaismots, it kā no kāda neredzama avota uz viņu kristu gaismas strēle, darot viņu baismīgi saredzamu. Arī visi pārējie, kas gāja pa ielu, noteikti skatījās

uz viņu — un visi noteikti zināja, kas viņš tāds ir! Kuru katru mirkli viņi Alekšu pazīs, sāks kliegt, dzīsies pakaļ.

Mana pirmā doma bija — brīdināt viņu. Bet tad es sapratu, ka brīdināt vajag mūs abus, jo, lai kādās nepatikšanās viņš būtu iejaukts, tajās pēkšņi biju iejaukta arī es.

Es būtu varējusi nepievērst uzmanību. Es būtu varējusi aizgriezties. Tas būtu gudri darīts. Taču tāda gudrība man tolaik nebija pieejama.

Es nokāpu no ietves un devos pār ielu uz viņa pusi. Iedegās sarkanā gaisma: es paliku ielas vidū. Automašīnas taurēja; skanēja saucieni; satiksme aizdambējās. Nezināju, iet uz priekšu vai atpakaļ.

Tad viņš pagriezās, un sākumā es nebiju pārliecināta, vai viņš mani redz. Es izstiepu rokas gluži kā slīcēja, kas lūdzas glābiņu. Šai mirklī savā sirdī es jau biju lauzusi uzticību.

Vai tā bija nodevība vai varoņdarbs? Varbūt abi. Ne viens, ne otrs netiek apdomāts iepriekš: tādas lietas notiek acumirklī, zibenīgi. Tas ir iespējams tikai tāpēc, ka mēs jau esam tās izmēģinājuši, neskaitāmas reizes, klusumā un tumsā; tādā klusumā, tādā tumsā, ka paši to neapzināmies. Akli, bet drošu soli mēs dodamies uz priekšu, kā laizdamies dejā, kura ataususi atmiņā.

Sanisaida

Trīs dienas pēc tam bija jāierodas Lorai. Šoferis aizveda mani uz Jūnionstaciju sagaidīt vilcienu, bet viņas tajā nebija. Viņas nebija arī Aviljonā: es piezvanīju Rīnijai, lai pārbaudītu, un izraisīju veselu emociju vētru: viņa vienmēr esot zinājusi, ka kaut kas tāds notiks, tāda jau Lora esot. Viņa aizbraukusi Lorai līdzi uz staciju, viņa nosūtījusi ceļojuma lādi un visu izdarījusi, kā norādīts, viņa veikusi visus piesardzības pasākumus. Būtu vajadzējis braukt kopā ar Loru līdz galam, paskat, kas nu esot iznācis! Viņu noteikti nolaupījis kāds balto vergu tirgotājs.

Loras lāde ieradās laikus, bet pati Lora šķita pazudusi. Ričards uztraucās vairāk, nekā es būtu varējusi paredzēt. Viņš baidījās, ka Loru var būt pievākuši nezināmi spēki — cilvēki, kuri tur naidu pret viņu, Ričardu. Tie varēja būt sarkanie vai arī kāds biznesa sāncensis, kuram visi līdzekļi labi: tādi ļaundari eksistēja. Ričards lika saprast, ka tie ir noziedznieki, sametušies uz vienu roku ar visdažādākajiem ļaudīm — ar ļaudīm, kuri neapstātos nekādu šķēršļu priekšā, lai tikai pierādītu, ka uz Ričardu izdarīts nepieļaujams spiediens — un tas viss viņa politisko sakaru paplašināšanās dēļ. Kas zina, drīz varbūt sāks pienākt šantāžas vēstules.

Tajā augustā viņam radās aizdomas par daudz ko; viņš teica, ka mums jābūt ārkārtīgi modriem. Jūlijā Otavā bija notikusi liela demonstrācija — tūkstošiem, desmitiem tūkstošiem vīru tajā paziņoja, ka palikuši bez darba, un pieprasīja darbavietas un godīgu algu, un viņus uzkūdīja graujoši elementi, kuri apņēmušies gāzt valdību.

"Varu derēt, ka tur bija iejaukts arī tas jauneklis, kā viņu tur sauca," Ričards teica, vērodams mani piemiegtām acīm.

"Kāds jauneklis?" es vaicāju, skatīdamās ārā pa logu.

"Esi uzmanīgāka, dārgā. Loras draugs. Tas melnīgsnējais. Tas jaunais noziedznieks, kurš nodedzināja tava tēva fabriku."

"Tā nenodega," es teicu. "Uguni laikus nodzēsa. Turklāt nekas netika pierādīts."

"Viņš aizšmauca," Ričards sacīja. "Skrēja, ko nagi nes. Tas man ir pietiekams pierādījums."

Otavas demonstranti tika ievilināti slazdos ar slepenas kara viltības palīdzību, un šo viltību bija ieteicis — pēc paša vārdiem — tieši Ričards, kurš pēdējā laikā apgrozījās augstās aprindās. Demonstrācijas vadoņi tika aizmānīti uz Otavu, uz "oficiālām sarunām", bet viss demonstrantu bars iestrēga Redžainā. Sarunām, kā jau iecerēts, nebija nekādu rezultātu, taču tad sākās dumpji: musinātāji bija cēluši nemieru, pūlis kļuva nevaldāms, bija nogalinātie un ievainotie. Tas viss bija komunistu pirksts, jo viņi jau uzmetās par

karoti katrai apšaubāmai putrai, un kurš tad varēja pateikt, ka Loras nolaupīšana nav viena no šīm putrām?

Man šķita, ka Ričards lieki satraucas. Bažījos arī es, tomēr domāju, ka Lora ir tikai kaut kur aizklīdusi — kaut kas novērsis viņas uzmanību. Tas vairāk izskatītos pēc viņas. Lora noteikti bija izkāpusi aplamajā stacijā, aizmirsusi mūsu telefona numuru, apmaldījusies.

Vinifreda teica, ka vajagot apzvanīt slimnīcas: varbūt Lora saslimusi vai noticis kāds nelaimes gadījums. Taču slimnīcās viņas nebija.

Divas dienas raizējušies, mēs paziņojām policijai, un drīz pēc tam, par spīti Ričarda piesardzības pasākumiem, šī vēsts nonāca avīzēs. Reportieri apsēda ietvi pie mūsu mājas. Viņi fotografēja, kaut arī tikai mūsu durvis un logus; viņi zvanīja pa telefonu; viņi diedelēja intervijas. Jo viņiem bijˆ vajadzīgs skandāls. "Skolniece no ievērojamas augstāko aprindu ģimenes pieķerta mīlas ligzdiņā." "Jūnionstacijā atrasts sakropļots līķis." Viņi gribēja saņemt ziņu, ka Lora aizbēgusi ar precētu vīrieti vai ka viņu nolaupījuši anarhisti, vai ka viņas līķis atrasts rūtainā ceļasomā bagāžas glabātavā. Sekss vai nāve, vai abi kopā — tas viņiem bija prātā.

Ričards teica, ka mums esot jāizturas pieklājīgi, bet nevajagot sniegt nekādu informāciju. Viņš teica, ka neesot jēgas lieki naidoties ar presi, jo reportieri esot atriebīgi, sīki salašņas, kuri gadiem ilgi turot ļaunu prātu un vēlāk atmaksājot tādā brīdi, kad tu to gaidi vismazāk. Viņš teica, ka pats visu nokārtošot.

Vispirms viņš izplatīja ziņu, ka es esot uz nervu sabrukuma robežas, un lūdza respektēt manu privāto dzīvi un trauslo veselību. Tas lika reportieriem mazliet atkāpties; viņi, protams, nosprieda, ka es esmu stāvoklī, kas tajos laikos vēl tika ņemts vērā un reizē arī uzskatīts par iemeslu tam, ka sievietei vairs īsti nestrādā galva. Pēc tam Ričards izziņoja atlīdzību par informāciju, nenosaukdams precīzu summu. Astotajā dienā pienāca anonīms telefona zvans: Lora nebūt neesot mirusi, viņa strādājot vafeļu bodītē Sanīsaidas izpriecu parkā. Runātājs apgalvoja, ka pazinis viņu pēc apraksta, kas publicēts visās avīzēs.

Tika nolemts, ka mēs ar Ričardu brauksim turp, lai vestu Loru atpakaļ. Vinifreda sacīja, ka Loru, visticamāk, piemeklējis novēlots šoks, ņemot vērā tēva nepiedienīgo nāvi un to apstākli, ka līķi uzgājusi tieši viņa. Pēc tik smaga pārbaudījuma prāts sašķobītos kuram katram, un Lora esot nervoza meitene. Visdrīzāk, viņa pati īsti neapjēdzot, ko dara vai runā. Kad mēs viņu atvedīšot, viņai katrā ziņā būšot jāiedod spēcīgs nomierinošs līdzeklis un jāved viņa pie ārsta. Taču pats svarīgākais esot tas, teica Vinifreda, ka par notiekošo nedrīkstot tikt izpausts ne pušplēsts vārds. Piecpadsmit gadu veca meitene šādi aizbēgusi no mājām — tas slikti atsauktos uz ģimeni. Ļaudis vēl

nodomātu, ka pret viņu slikti izturējušies, un tas varētu kļūt par nopietnu traucēkli. Viņa domāja — par traucēkli Ričardam un viņa politiskajām izredzēm nākotnē.

Tolaik Sanīsaida bija vieta, kurp ļaudis devās vasarā. Ne jau tādi ļaudis kā Ričards un Vinifreda — viņiem tā bija par trokšņainu, par sviedrainu. Karuseļi, desiņas, iesala dzēriens, šautuves, skaistuma konkursi, publiska peldēšanās: vārdu sakot, vulgāras izklaides. Ričards un Vinifreda nebūtu vēlējušies nonākt tik tuvu citu cilvēku padusēm vai tādiem ļautiņiem, kuri savu naudu skaita desmitcentu monētās. Tomēr es nezinu, kāpēc tēloju tādu svēto, jo to nebūtu vēlējusies arī es pati.

Tagad Sanīsaida ir zudusi — kaut kad piecdesmitajos gados to no zemes virsas noslaucīja divpadsmit asfaltētas šosejas joslas. Tā jau sen ir nojaukta, gluži tāpat kā tik daudz kas cits. Taču tajā augustā jautrība Sanīsaidā vēl sita augstu vilni. Mēs braucām turp ar Ričarda divdurvju auto, taču parka tuvumā to nācās atstāt dzīvās satiksmes un ļaužu baru dēļ, kas drūzmējās uz ietvēm un putekļainajiem ceļiem.

Tā bija nejauka diena, svelmaina un dūmakaina; karstāka par elles vārtu eņģēm, kā tagad teiktu Volters. Pār ezera krastu slīga neredzama, bet gandrīz taustāma migla, ko veidoja sastāvējies parfīms un eļļa no iedegušiem, kailiem pleciem, sajaukusies ar verdošu cīsiņu tvaikiem un ar cukura karameļu sviluma smārdu. Ieiet pūlī bija tas pats, kas iegrimt sautējumā — tu kļuvi par sastāvdaļu, tu ieguvi zināmu smaržu. Pat Ričardam zem panamas malas piere bija mikla.

Virs galvas žņerkstēja metāls pret metālu, skanēja draudīgi dārdi un sieviešu spiedzienu koris: kalnu dzelzceļš. Es nekad nebiju ar tādu vizinājusies un pavērtu muti blenzu augšup, līdz Ričards teica: "Aizver muti, dārgā, ieskries vēl muša." Vēlāk es dzirdēju kādu dīvainu stāstu — no kā? No Vinifredas, šaubu nav; tamlīdzīgas lietas viņa mēdza stāstīt, lai apliecinātu, ka zina, kas īsti notiek dzīvē, zemās kārtas dzīvē aiz kulisēm. Stāsts bija par to, ka meitenes, kuras iekūlušās nelaimē — Vinifredas apzīmējums, it kā šīs meitenes savu nelaimi būtu sabrūvējušas vienas pašas, — lūk, ka šīs nelaimīgās meitenes braucot uz Sanīsaidu vizināties ar kalnu dzelzceļu, cerēdamas, ka šādi spēs izraisīt abortu. Vinifreda smējās: Skaidrs, ka tas nelīdzēja, viņa teica, un, ja būtu līdzējis, ko viņas būtu iesākušas tad? Ar visām tām asinīm? Augstu gaisā? Iedomājieties tik!

Kamēr viņa to stāstīja, es iztēlojos sarkano serpentīnu, ko mēdza sviest no okeāna laineriem to atiešanas brīdī un kas no augšas krita pār skatītājiem; vai līniju virteni, garas, biezas, sarkanas līnijas, kuras ritinās laukā no kalnu dzelzceļa un no tajā braucošajām meitenēm gluži kā krāsa, kas izšļākta no spaiņa. Kā garas spilgti sarkanu mākoņu svēdras. Kā teksts, kas ierakstīts debesīs.

Tagad es domāju: bet, ja teksts, tad kāda veida? Dienasgrāmatas,

romāni, autobiogrāfijas? Vai vienkārši grafīti: Mērija mīl Džonu. Bet Džons nemīl Mēriju vai mīl viņu nepietiekami stipri.

Nepietiekami, lai glābtu viņu no šādas sevis iztukšošanas, švlkājot visiem pāri šos sarkanos, sarkanos burtus.

Vecs stāsts.

Taču tajā 1935. gada augusta dienā es vēl nebiju dzirdējusi par abortiem. Ja šis vārds tiktu izteikts manā klātbūtnē — bet tas netika izteikts —, tad man nebūtu ne jausmas, ko tas nozīmē. To nebija pieminējusi pat Rīnija: augstākais, viņa bija devusi mājienus par kaut kādiem ķēķa slakteriem, un mēs ar Loru — slepus noklausīdamās uz sētaspuses kāpnēm — bijām domājušas, ka viņa runā par kanibālismu, kas mums šķita intriģējoši.

Kalnu dzelzceļš kaukdams joņoja garām, no šautuves skanēja popkorna paukšķiem līdzīgs troksnis. Citi smējās. Es atskārtu, ka man sāk gribēties ēst, taču nevarēju ieminēties, ka derētu kaut ko iekost; tobrīd tas nebūtu īsti vietā, un runāt par ēdienu būtu nepieklājīgi. Ričards bija drūms kā pats liktenis; viņš turēja mani pie elkoņa un stūrēja caur pūli. Otru roku viņš bija iebāzis kabatā: šeit, viņš teica, noteikti mudžot manīgi kabatzagļi.

Mēs tikām līdz vafeļu bodītei. Lora nebija redzama, taču Ričards nemaz nevēlējās uzreiz runāt ar Loru, viņam padomā bija kas labāks. Ieviest kārtību viņam patika, sākot ar galotni, vienmēr, ja vien iespējams. Tāpēc Ričards apvaicājās, vai varētu privāti aprunāties ar vafeļu bodītes īpašnieku — liela auguma vīru ar tumšu zodu; viņš oda pēc sasmakuša sviesta. Šis vīrs uzreiz saprata, kādēļ Ričards ieradies. Viņš pagājās nostāk no savas bodītes, slepus atskatīdamies pār plecu.

Vai bodītes īpašnieks apzinoties, ka esot devis patvērumu mazgadīgai bēglei? Ričards noprasīja. Lai Dievs žēlīgs! vīrietis šausmās iesaucās. Lora esot viņu apmānījusi — teikusi, ka viņai esot deviņpadsmit gadu. Bet viņa esot čakla, strādājot kā zirgs, uzkopjot bodīti, piepalīdzot cept vafeles, ja pircēju sagadoties pārlieku daudz. Kur viņa nakšņojot? Vīrietis sastomījās. Kāds tepat netālu esot sagādājis viņai gultasvietu, bet tas neesot bijis viņš. Un te nenotiekot it nekas šaubīgs, jo citādi viņš to zinātu, mums esot jātic uz vārda. Viņa esot laba meitene, un viņš dzīvojot laimīgā laulībā, ne tā kā dažs labs cits šejienietis. Viņam bijis meitenes žēl — viņš nospriedis, ka viņa droši vien iekļuvusi kādās nepatikšanās. Pret tādiem jaukiem bērniem viņam esot mīksta sirds. Jā, un piezvanījis esot tieši viņš, bet ne jau tikai atalgojuma dēļ; viņš nolēmis, ka meitenei labāk klāšoties savā ģimenē, pareizi?

Te viņš gaidpilni paskatījās uz Ričardu. Tika iedota nauda, tomēr nez kāpēc — tā man šķita — ne gluži tik daudz naudas, cik vīrs bija cerējis saņemt. Tad tika ataicināta Lora. Viņa nepretojās. Uzmetusi mums vienu vienīgu skatienu, viņa nolēma nepretoties. "Paldies par

visu," viņa sacīja vafeļu vīram. Abi sarokojās. Viņa neaptvēra, ka saimnieks ir viņu pārdevis.

Mēs ar Ričardu saņēmām viņu katrs aiz viena elkoņa; mēs vedām viņu atpakaļ caur visu Sanīsaidu. Es jutos kā nodevēja. Ričards iesēdināja viņu mašīnā, mums abiem pa vidu. Es mierinoši apliku roku viņai ap pleciem. Es biju dusmīga uz Loru, tomēr zināju, ka jāizturas mierinoši. Viņa oda pēc vaniļas un karsta, salda sīrupa, un nemazgātiem matiem.

Kad bijām ieveduši Loru mājā, Ričards ataicināja misis Margatroidu un lika atnest Lorai glāzi ledus tējas. Taču viņa nedzēra; viņa sēdēja pašā sofas vidū, sakļāvusi ceļgalus kopā, stīva, akmeņainu seju, acis kā šīferis.

Vai viņai esot kāda nojausma par to, cik daudz raižu un satraukuma viņa radījusi? jautāja Ričards. Nē. Vai viņai tas esot vienalga? Atbildes nebija. Viņš tiešām cerot, ka Lora vairs nemēģināšot pastrādāt ko tamlīdzīgu. Atbildes nebija. Jo tagad viņš esot, tā teikt, in loco parentis, uzņēmies atbildību par viņu, un esot stingri apņēmies pildīt šo savu pienākumu, lai ko tas viņam maksātu. Un, tā kā ikvienam līgumam esot divi slēdzēji, tad viņš cerot, ka Lora apzināšoties arī savu atbildību pret viņu — pret mums, viņš piebilda, — un tas nozīmējot labi uzvesties un pakļauties prasībām saprāta robežās. Vai to viņa saprotot?

"Jā," Lora sacīja. "Es saprotu, ko jūs domājat."

"Es tiešām tā ceru," Ričards noteica. "Es tiešām ceru, ka tu to saproti, jaunā dāma."

Sī jaunā dāma mani iztrūcināja. Tas bija pārmetums, it būt jaunai un arī būt dāmai — tas būtu kaut kas nosodāms. Ja jau tā, tad šis pārmetums attiecās arī uz mani. "Ko tu tur ēdi?" viņš jautāja, lai mainītu tematu.

"Ābolus karamelē," Lora atbildēja. "Virtuļus no Svaigo, mīksto virtu[u bodītes, otrā dienā tie bija lētāki. Cilvēki tur bija ļoti jauki. Karstas desiņas."

"Ak debestiņ," es teicu, veltīdama Ričardam vāru, nosodošu smaidu.

"To ēd citi cilvēki," Lora sacīja, "īstajā dzīvē," — un es sāku mazliet izprast, kāpēc Sanīsaida viņai šķitusi tik vilinoša. Tur bija citi cilvēki — tie cilvēki, kuri Loras izpratnē vienmēr bijuši un paliks citi. Viņa ilgojās kalpot šiem citiem cilvēkiem. Ilgojās kaut kādā veidā viņiem pievienoties. Taču tas viņai nekad neizdevās. Te nu atkal bija atkārtojusies Taikonderogas zupas virtuve.

"Lora, kāpēc tu tā izdarīji?" es jautāju, līdzko bijām palikušas vienas. (Uz jautājumu Kā tu to izdarīji? atbilde bija vienkārša: Londonā viņa bija izkāpusi no vilciena un apmainījusi savu biļeti pret citu, vēlākam braucienam. Vismaz viņa nebija devusies uz kādu citu

pilsētu: tad mēs viņu varbūt nebūtu atraduši nekad.)

"Ričards nogalināja tēvu," viņa sacīja. "Es nespēju dzīvot viņa mājā. Tas nav pareizi."

"Patiesībā tas nav taisnīgi," es iebildu. "Tēvs nomira nelaimīgas apstākļu sakritības dēļ." To sakot, man bija kauns par sevi: es runāju kā Ričards.

"Varbūt tas nav taisnīgi, toties tā ir patiesība. Būtībā tā ir patiesība," viņa noteica. "Un es gribēju dabūt darbu."

"Bet kāpēc?"

"Lai pierādītu, ka mēs — lai pierādītu, ka es to varu. Ka man, ka mums nav vajadzīgs…" Viņa novērsās un sāka kodīt pirkstu.

"Nav vajadzīgs kas?"

"Tu zini," viņa atbildēja. "Viss šis." Viņa pamāja ar roku uz rišoto tualetes galdiņu, uz pieskaņotajiem, puķainajiem aizkariem. "Sākumā es aizgāju pie mūķenēm. Uz Jūras Zvaigznes klosteri."

Ak Dievs, es nodomāju, taču ne atkal mūķenes. Man bija šķitis, ka mūķenēm mēs esam pielikušas punktu. "Un ko viņas teica?" es jautāju laipni un bez kādas intereses.

"Tur nekas neiznāca," Lora atbildēja. "Pret mani viņas izturējās ļoti jauki, tomēr pateica nē. Ne jau tikai tāpēc, ka es neesmu katoliete. Viņas sacīja, ka man neesot īsta aicinājuma, es tikai vairoties no saviem pienākumiem. Viņas sacīja, ja es gribot kalpot Dievam, tad tas man jādara dzīvē, kuru viņš man dāvājis." Pauze. "Bet kādā dzīvē?" viņa teica. "Man nekādas dzīves nav!"

Tad viņa sāka raudāt, un es apskāvu viņu laika nodeldētā žestā — kā toreiz, kad viņa' bija maza. Beidz nu pinkšķēt. Ja man būtu brūnā cukura graudiņš, es būtu viņai to iedevusi, bet brūnā cukura laiks mums jau sen bija aiz muguras. Cukurs nelīdzētu.

"Kā lai mēs tiekam prom no šejienes?" viņa vaimanāja. "Pirms nav par vēlu?" Viņai vismaz pietika saprāta baidīties; viņai saprāta bija vairāk nekā man. Bet es domāju, ka tā ir tikai pusaudžu melodrāma. "Par vēlu kam?" es maigi jautāju. Vajadzēja tikai dziļi ievilkt elpu; dziļi ievilkt elpu, nomierināties, novērtēt stāvokli. Nebija vajadzības krist panikā.

Es domāju, ka spēšu tikt galā ar Ričardu, ar Vinifredu. Es domāju, ka varēšu dzīvot kā pelīte tīģeru pilī, neredzama lodājot apkārt aiz sienām; palikdama klusu, turēdama galvu noliektu. Nē: nu gan es novērtēju sevi par augstu. Es taču nesaskatīju briesmas. Es pat nezināju, ka viņi ir tīģeri. Vēl ļaunāk: nezināju, ka pati varu kļūt par tīģeri. Nezināju, ka šādos apstākļos par tīģeri var kļūt Lora. Un vispār jebkurš.

"Paskaties uz visu no gaišās puses," cik vien mierinoši spēdama, es sacīju Lorai. Un paplikšķināju viņai pa muguru. "Atnesīšu tev krūzīti silta piena, un tad tu varēsi krietni izgulēties. Rīt tu jutīsies labāk."

Taču viņa tikai raudāja un raudāja, un nebija nomierināma.

Ksanadu

Vakarnakt es redzēju sapni, ka man mugurā ir Ksanadu balles tērps. Tur es biju abesīņu jaunava — meitene ar cimboli. Šis tērps bija no zaļa atlasa: maza bolero jaciņa ar zelta vizuļu apdari, tā drosmīgi atsedza krūšu bedrīti un vidukli; zaļas atlasa biksītes, caurspīdīgas garās bikses. Lērums viltota zelta monētu, sakarinātu ap kaklu un uz pieres. Mazs, amizants turbāniņš ar piespraudi pusmēness formā. Plīvurs pār degunu. Bezgaumīga cirka kostīmu mākslinieka priekšstats par Austrumiem.

Man šķita, ka tajā es izskatos lieliski, bet tad es paskatījos lejup uz savu nokareno vēderu, mezglainajiem, zili dzīslotajiem pirkstu kauliņiem, sažuvušajiem delmiem un atskārtu, ka esmu nevis tajā vecumā, kādā biju toreiz, bet gan savos tagadējos gados.

Tomēr — es neatrados ballē. Es biju viena — vismaz tā likās sākumā — Aviljonas izpostītajā stikla oranžērijā. Apkārt mētājās tukši puķupodi; un vēl citi, nevis tukši, bet ar sausām zemēm un nokaltušiem augiem iekšā. Uz grīdas gulēja viena no akmens sfinksām, apvēlusies uz sāna, saķēpāta ar krāsainu marķeri — vārdi, iniciāļi, rupji zīmējumi. Stikla jumtā rēgojās caurums. Oranžērijā oda pēc kaķiem. Dzīvojamā māja man aiz muguras bija tumša, pamesta, visi, kas tajā dzīvojuši, tagad aizgājuši. Es biju pamesta viena, šajā smieklīgajā maskarādes kostīmā. Bija nakts, spīdēja plāniņš mēness. Tā gaismā es saskatīju, ka viens augs tomēr ir izdzīvojis: kāds krūms ar spīdīgām lapām, ar vienu baltu ziedu. Lora, es teicu. Ēnās iesmējās kāds vīrietis.

Kas nu tas par murgu, jūs teiksiet. Pagaidiet vien, līdz redzēsiet tādu paši. Es pamodos satriekta.

Kāpēc prāts tā uzvedas? Metas mums virsū, plosa mūs, iecērt mūsos savus nagus. Mēdz teikt — pārāk lielā badā tu sāc ēst pats savu sirdi. Varbūt tas ir viens un tas pats.

Nieki. Tā ir tikai ķīmija. Man kaut kas jādara pret šiem sapņiem. Jābūt kādām zālēm.

Šodien atkal krīt sniegs. Man pietiek paskatīties uz to pa logu, lai sāktu smelgt pirksti. Es rakstu pie virtuves galda — tik gausi, it kā iegravētu katru vārdu. Pildspalva ir smaga, grūti virzāma, gluži kā nagla, kas skrāpē cementu.

1935. gada rudens. Tveice atkāpās, spēkā pieņēmās sals. Sarma uz kritušām lapām, pēc tam uz lapām, kuras vēl nav nokritušas. Tad uz logu rūtīm. Tolaik mani priecēja tādas detaļas. Man patika ievilkt elpu. Manu plaušu telpa piederēja tikai man vien.

Tikmēr viss turpinājās.

Tas, ko Vinifreda dēvēja par "Loras mazo pārdrošību", tika

notušēts, cik vien iespējams. Ričards pateica Lorai — ja viņa pieminēšot to kādam citam, it īpaši kādam skolā, tad viņš to noteiktu uzzināšot un uzskatīšot par personisku apvainojumu, kā arī par sabotāžas mēģinājumu. Ar presi viņš visu bija nokārtojis: alibi sagādāja Ņūtonu-Dobsu pāris, viņa draugi no augstajiem plauktiem — kundze bija kaut kādas dzelzceļa līnijas priekšniece —, kuri bija gatavi apzvērēt, ka Lora visu laiku atradusies pie viņiem, viņu mājā Maskokā. Tas, ka brīvdienas viņa pavadīs tur, ticis izlemts pēdējā mirklī, un Lora domājusi, ka Ņūtoni-Dobsi piezvanījuši mums, bet Ņūtoni-Dobsi domājuši, ka to izdarījusi Lora pati, un tas viss bijis vienkāršs pārpratums, un viņiem ne prātā nav nācis, ka Lora tiek uzskatīta par pazudušu, jo, būdami brīvdienās, viņi nekad nepievērš uzmanību avīžu ziņām.

Skaists stāsts. Bet ļaudis tam ticēja vai bija spiesti izlikties ticam. Manuprāt, Ņūtoni-Dobsi saviem divdesmit tuvākajiem draugiem pamazām pauda īsto stāstu — tikai nevienam nesaki, tas domāts vienīgi tavām ausīm —, un tieši tāpat viņu vietā būtu rīkojusies Vinifreda, jo tenkas bija tāds pats patēriņa priekšmets kā jebkurš cits. Tomēr stāstītais vismaz nekad nenonāca avīzēs.

Lora tika ieģērbta kņudošos svārkos un rūtainā kaklautā un nosūtīta uz Sv. Cecīlijas skolu. Viņa neslēpa, ka to ienīst. Viņa teica, ka viņai tajā neesot jāiet; viņa teica — ja vienreiz esot dabūjusi darbu, tad varot dabūt to atkal. Viņa to teica man, kad Ričards bija klāt. Viņa nemēdza runāt ar Ričardu tieši.

Viņa kodīja pirkstu kauliņus, viņa par maz ēda, viņa bija pārāk kalsna. Es sāku stipri raizēties par Loru, kas arī bija gaidāms un kam, godīgi sakot, vajadzēja notikt jau agrāk. Taču Ričards sacīja, ka viņam esot apnikušas šīs histēriskās blēņas, un, kas attiecoties uz darbu, tad par to viņš negribot dzirdēt vairs ne vārda. Lora esot daudz par jaunu, lai viena dotos pasaulē; viņai rastos kādi nepatīkami sarežģījumi, jo apkārt klimstot pietiekami daudz tādu ļaužu, kuru amats esot medīt tādas jaunas muļķītes kā viņa. Ja Lorai nepatīkot šī skola, viņa varot apmeklēt kādu citu, tālu prom, citā pilsētā, un, ja viņa aizbēgšot no tās, tad Ričards ievietošot viņu Grūti audzināmo meiteņu namā kopā ar visām citām morāles noteikumu pārkāpējām, un, ja nelīdzēšot tas, tad vienmēr paliekot vēl klīnika. Privāta klīnika ar aizrestotiem logiem: ja jau Lora kārojot pēc maisaudekla un pelniem, tad tas viņai noteikti derēšot. Viņa esot mazgadīga, Ričards par viņu atbildot, un lai neviens nešauboties, viņš rīkošoties tieši tā, kā teicis. Kā viņai zināms — kā zināms visiem — viņš savu vārdu turot.

Kad Ričards dusmojās, viņam izvelbās acis, un tās izvelbās arī patlaban, tomēr to visu viņš pateica mierīgā, ticamā tonī, un Lora viņam noticēja un nobijās. Es lūkoju iejaukties — šie draudi bija pārāk bargi, viņš neizprata Loru un viņas paradumu uztvert visu burtiski, —

taču Ričards sacīja, lai es turoties malā. Šeit esot vajadzīga stingra roka. Lora esot pietiekami lutināta. Viņai esot laiks pielāgoties.

Nedēļām ritot, tika nodibināts neomulīgs pamiers. Mājas dzīvi es centos izkārtot tā, lai viņi abi nesastaptos. Kā kuģi naktī — lūk, uz ko es cerēju.

Šeit, protams, bija iejaukusies arī Vinifreda. Viņa noteikti bija ieteikusi Ričardam ieņemt stingru nostāju, jo Lora bija tāda meitene, kura iekodīs rokā tam, kas viņu barojis, ja vien viņai netiks uzlikts uzpurnis.

Ričards konsultējās ar Vinifredu visos jautājumos, jo tieši Vinifreda bija tā, kura nostājās Ričarda pusē, atbalstīja viņu, allaž iedrošināja. Viņa bija tā, kura balstīja viņu sociālā ziņā un īstenoja viņa intereses tajās aprindās, ko pati uzskatīja par pareizajām. Kad viņš balotēšoties parlamentam? Vēl gluži ne, viņa mēdza čukstēt tam, kuram patlaban apvārdoja zobus,— īstais laiks vēl neesot pienācis, — bet drīz. Viņi abi bija izlēmuši, ka Ričardu gaida spoža nākotne un ka sieviete, kura stāv aiz viņa muguras — vai tad tādas nebija katram vīrietim, kurš gūst panākumus? — ir tieši viņa.

Tā nekādā ziņā nebiju es. Mūsu pozīcijas — viņas un manējā — tagad bija skaidras; vai varbūt Vinifredai tās bija bijušas skaidras vienmēr un tagad kļuva skaidras arī man. Viņa Ričardam bija nepieciešama, savukārt mani vienmēr varēja aizstāt ar kādu citu. Man darbs bija atplest kājas un aizvērt muti.

Ja tas skan brutāli, tad brutāli tas arī bija. Taču tas nebija nekas neparasts.

Pa dienu Vinifredai vajadzēja mani nodarbināt: viņa negribēja, lai es mokos aiz garlaicības, viņa negribēja, lai es zaudēju savaldību. Viņa krietni piepūlēja smadzenes, lai izgudrotu man bezjēdzīgus uzdevumus un tad pārkārtotu manu laiku un telpu tā, lai es brīvi varētu tos veikt. Šie uzdevumi nekad neprasīja pārāk daudz saprašanas, jo Vinifreda nemaz neslēpa, ka uzskata mani tikai par tādu padumju pelīti. Savukārt es nedarīju neko, lai šo priekšstatu kliedētu.

Tāpēc es tiku iesaistīta Pilsētas atradeņu silītes labdarības ballē, kuru organizēja Vinifreda. Viņa iekļāva mani rīkotāju sarakstā, ne tikai, lai mani tramdītu, bet arī tāpēc, ka tas labi atsauktos uz Ričardu. "Rīkotāji" bija joks, viņa neticēja, ka es spētu tikt galā pat ar savām kurpju auklām, tātad — kādu pelnu sijāšanu man varētu uzdot? Adrešu rakstīšanu uz aploksnēm, viņa nolēma. Viņai bija taisnība, to es spēju. Pat itin labi. Līdzi man nebija jādomā, un savu garīgo laiku eš varēju pavadīt citur. ("Paldies Dievam, viens talants viņai ir," es spēju iztēloties Vinifredu stāstām Billijām un Cārlijām, spēlējot bridžu. "Ak, piemirsu — veseli divi!" Smieklu brāzmas.)

Pilsētas atradeņu silīte, kas palīdzēja graustu bērniem — vai vismaz šī labdarības balle — bija Vinifredas kroņa numurs. Tā bija

maskuballe — kā gandrīz visi tamlīdzīgi sarīkojumi, jo ļaudīm tolaik patika masku tērpi. Tie viņiem patika gandrīz tikpat stipri kā mundieri. Abi kalpoja vienam mērķim: lai tu nebūtu tas, kas esi, tu varēji tēlot kādu citu. Tā katrs spēja kļūt lielāks un varenāks vai valdzinošāks un noslēpumaināks — vienkārši uzvelkot eksotiskas drēbes. Jā, tajā tiešām kaut kas bija.

Vinifreda bija nodibinājusi balles komiteju, tomēr visi zināja, ka visus svarīgos lēmumus viņa pieņem pati. Viņa turēja apļus, citi lēca tiem cauri. Tieši viņa izraudzījās 1936. gada balles tēmu — "Ksanadu". Sāncenši, Daiļo mākslu balles rīkotāji, nesen bija organizējuši balli "Tamerlāns Samarkandā", un tai bija lieli panākumi. Austrumu tēmas nemaz nevarēja neizdoties, un skolā taču ikviens bija mācījies no galvas "Kubla Hanu", tāpēc pat advokāti — pat ārsti — pat baņķieri noteikti zināja, kas ir Ksanadu. Viņu sievas to zināja gluži pašsaprotami.

Liek valstī Ksanadu, lai ceļ Tam prieka pili Kubla Hans; Kur svētā Alfa viļņus vel Sev gultni cauri alām šķel, Kur tumšs gul okeāns.

Vinifreda lika nodrukāt visu dzejoli ar rakstāmmašīnu, mimeografēt un izdalīt mūsu komitejai — lai sāk sprēgāt idejas, viņa teica — un piezīmēja, ka jebkuri mūsu ieteikumi būšot ļoti vēlami, lai gan mēs zinājām, ka prātā viņa jau ir visu saplānojusi. Dzejolis būšot nodrukāts arī greznajā ielūgumā — ar zelta burtiem, gar maliņu zeltaini debeszils arābu raksts. Vai kāds saprotot šādas rakstu zīmes? Nē, bet izskatoties vienkārši burvīgi.

Uz šiem sarīkojumiem drīkstēja ierasties vienīgi ar ielūgumu. Tevi ielūdza, un tad tu maksāji traku naudu, taču loks bija ļoti šaurs. Jautājums par to, kas tiks iekļauts viesu sarakstā, kļuva par tramīgu gaidu iemeslu — tiesa, tikai tiem, kuri šaubījās par savu statusu. Gaidīt ielūgumu un tad nesaņemt to — tas nozīmēja jau priekšlaikus izciest Šķīstītavas mokas. Manuprāt, tādu iemeslu dēļ tika liets daudz asaru, taču slepus, — tajā pasaulē nekad nedrīkstēja izrādīt, ka tevi kaut kas uztrauc.

Ksanadu skaistums esot (tā teica Vinifreda, nolasījusi dzejoli savā viskija balsī — nolasījusi brīnišķīgi, tas man jāatzīst) — tās skaistums esot apstāklī, ka maskuballē par šādu tēmu katra drīkstot būt tik atklāta vai noslēpumaina, cik vien vēloties. Korpulentās varot ietīties kuplās brokāta krokās, slaidās varot ierasties kā verdzenes vai persiešu dejotājas un parādīt visu līdz beidzamajam. Caurspīdīgi svārki, rokassprādzes, šķindošas važiņas ap potīti — izvēle esot tikpat kā bezgalīga, un vīriešiem, protams, patīkot pārģērbties par sultāniem un iztēloties, ka viņiem ir harēms. Izraisīdama atzinīgu ķiķināšanu, Vinifreda piemetināja — tiesa, viņa šauboties, vai spēšot kādu pierunāt tēlot einuhu.

Lora bija par jaunu šai ballei. Vinifreda plānoja viņai ieiešanu

sabiedrībā, pārejas rituālu, kurš vēl nebija noticis, un tikmēr viņa netika uzskatīta par piemērotu ballēm. Tomēr Lora izrādīja diezgan lielu interesi par sagatavošanās darbiem. Es jutos ļoti atvieglota, ka viņa reiz atkal izrāda par kaut ko interesi. Par skolas darbiem viņa neinteresējās nekādā ziņā: atzīmes viņai bija drausmīgi sliktas.

Labojums: Lora interesējās nevis par sagatavošanās darbiem, bet gan par dzejoli. Es to jau zināju kopš Vijoles jaunkundzes laikiem Aviljonā, bet Lora tolaik nebija pievērsusi tam diez kādu uzmanību. Tagad viņa to pārlasīja atkal un atkal.

Viņa gribēja zināt, kas esot dēmons mīļākais. Kāpēc jūra esot bez saules un okeāns bez dzīvības? Kāpēc saulainajā prieka pilī esot ledus alas? Kas esot Aboras kalns, un kāpēc abesīņu jaunava par to dziedot? Kāpēc senču balsis pareģojot karu?

Es nezināju atbildi ne uz vienu no šiem jautājumiem. Tagad es zinu visas. Nevis Semjuela Teilora Koulridža atbildes — neesmu pārliecināta, vai viņam tādas bija, jo tolaik viņš mēdza apreibināties ar opiju, — bet gan pati savējās. Te tās ir, ņemiet par labu.

Svētā upe ir dzīva. Tā plūst uz nedzīvo okeānu, jo tur beigās nonāk viss, kas ir dzīvs. Mīļākais ir dēmons mīļākais tāpēc, ka patiesībā viņa nemaz nav. Saulainajā prieka pilī ir ledus alas, jo tādas jau prieka pilis ir — pēc kāda laika tās kļūst ļoti aukstas, pēc tam izkūst, un kas tad notiek ar tevi? Tu esi caur un cauri slapjš. Aboras kalns bija abesīņu jaunavas mājvieta, un viņa par to dziedāja tāpēc, ka nespēja tur atgriezties. Senču balsis pareģoja karu tāpēc, ka senču balsis nekad nestāv klusu un nespēj paciest nekādu kļūdīšanos, un karš ir droša lieta, tas sākas agrāk vai vēlāk.

Izlabojiet mani, ja es maldos.

Krita sniegs, sākumā liegi, pēc tam cietās lodītēs, kuras dzēla ādā kā adatas. Saule norietēja pēcpusdienā, debesis no blāvi asiņainām pārvērtās nokrejotā pienā. Dūmi vērpās augšup no skursteņiem, no kurtuvēm, kas piebērtas ar oglēm. Zirgi, kas vilka maizes ratus, atstāja uz ielas kūpošu, brūnu apalīšu kaudzītes, tie pēc tam sasala cieti. Bērni ar tiem apmētāja cits citu. Pulksteņi zvanīja pusnakti, vēl un vēlreiz, katra pusnakts bija tumši zilimelna, nosēta ar ledainām zvaigznēm, mēness kā balts kauls. Es paskatījos ārā pa guļamistabas logu, lejā uz ietvi, caur kastaņas zariem. Tad es izslēdzu gaismu.

Ksanadu balle bija paredzēta janvāra otrajā sestdienā. Tai rītā bija piegādāts mans maskarādes kostīms, ievietots kārbā uz veseliem klēpjiem zīdpapīra. Pats prātīgākais bija noīrēt kostīmu Malabarā, jo speciāla kostīma pasūtināšana liecināja par pārāk lielām pūlēm. Patlaban pulkstenis bija gandrīz seši, un es uzlaikoju kostīmu. Lora bija manā istabā: tur viņa bieži pildīja mājas uzdevumus vai izlikās to darām. "Kas tu būsi?" viņa jautāja.

"Abesīņu jaunava," es atbildēju. Vēl īsti nezināju, ko varētu

izmantot par cimboli. Varbūt bandžo, kas izrotāts ar lentēm. Tad es atcerējos, ka vienīgais man zināmais bandžo atrodas Aviljonā, bēniņos, palicis kā mantojums no maniem nelaikiem tēvočiem. Būs vien jāiztiek bez cimboles.

Es negaidīju no Loras apliecinājumu, ka izskatos glīti vai vismaz jauki. Tā viņa neteica nekad: glīts un jauks viņai nebija domāšanas kategorijas. Šoreiz viņa sacīja: "Tu neizskaties īpaši abesīniska. Abesīnietes nevar būt blondas."

"Tādi nu man mati, ko es tur varu darīt," es teicu. "Tā ir Vinifredas vaina. Viņa būtu varējusi izvēlēties vikingu jaunavu vai ko tamlīdzīgu."

"Kāpēc visi no viņa baidās?" Lora jautāja.

"No kā?" es vaicāju. (Šai dzejolī es nebiju pievērsusi uzmanību bailēm, es ievēroju vienīgi prieku. Prieka pils. Īstenībā es tagad dzīvoju prieka pilī — šeit mājoja mana īstenā būtība, neredzama apkārtējiem. Apjozta ar mūriem un torņiem, lai neviens cits nevarētu tikt tur iekšā.)

"Paklausies," Lora sacīja. Viņa aizvēra acis un iesāka:

Ja varētu tās dziesmas Es atkal atminētu, Tad manī mostos jūtu liesmas Ilgās skaņās atskanēt. Būs pili celt man novēlēts: Tās ledus velves! Kā tās staro! Ikviens, kas viņu dzird un redz, Sauc balsī: sargies! Glābies! Bēdz! Plīv mati, acis gaismu dedz! Trīs apļus lai tam apkārt dara, Pret to jums acis cieti vērt, Kam Paradīzes pienu dzert Un kuru medus rasa baro.

"Redzi, tie no viņa baidās," viņa teica, "bet kāpēc? Kāpēc Sargies?"

"Nudien, Lora, man nav ne jausmas," es atbildēju. "Tas jau tikai dzejolis. Ne vienmēr var izprast dzejoļu jēgu. Varbūt visi domā, ka viņš ir jucis."

"Tas ir tāpēc, ka viņš ir pārāk laimīgs," Lora sacīja. "Viņš ir dzēris Paradīzes pienu. Cilvēkiem kļūst bail, ja kāds ir pārāk laimīgs, kā viņš. Vai ne tāpēc?"

"Lora, netirdi mani," es noteicu. "Es jau nezinu visu. Es neesmu profesors."

Lora sēdēja uz grīdas, ģērbusies savos skolas svārkos. Viņa sūkāja pirksta locītavu un vīlusies urbās manī ar skatienu. Pēdējā laikā es bieži sagādāju viņai vilšanos. "Es nesen redzēju Alekšu Tomasu," viņa sacīja.

Es steigšus novērsos, pie spoguļa sakārtoju savu plīvuru. Šis zaļais atlass nudien atstāja visai bālu iespaidu: kaut kāds Holivudas vamps tuksneša filmā. Mierināju sevi ar domu, ka visi pārējie izskatīsies tikpat viltoti. "Alekšu Tomasu? Tiešām?" es teicu. Man būtu vajadzējis izrādīt lielāku pārsteigumu.

"Vai tad tu nepriecājies?"

"Par ko?"

"Par to, ka viņš ir dzīvs," Lora sacīja. "Ka viņš nav notverts."

"Skaidrs, ka priecājos," es apliecināju. "Bet nebilsti nevienam ne vārda. Tu taču negribētu, lai viņam sadzen pēdas."

"To tu vari man neteikt. Es neesmu bērns. Taisni tāpēc es viņam nepamāju ar roku."

"Vai viņš tevi redzēja?" es jautāju.

"Nē. Viņš tikai gāja pa ielu. Mēteļa apkakle bija sacelta un šalle uzvilkta uz zoda, bet es zināju, ka tas ir viņš. Rokas viņš turēja kabatās."

Dzirdot pieminam rokas un kabatas, man cauri izšāvās ass zibsnis. "Kas tā bija par ielu?"

"Mūsu iela," viņa atbildēja. "Viņš bija otrā pusē, skatījās uz namiem. Man liekas, viņš meklēja mūs. Droši vien zina, ka mēs dzīvojam kaut kur šeit."

"Lora," es noprasīju, "vai tu joprojām esi ieķērusies Aleksā Tomasā? Ja esi, tad labāk pacenties tikt tam pāri."

"Es neesmu viņā ieķērusies," Lora nicinoši attrauca. "Un nekad neesmu bijusi. Ieķerties ir drausmīgs vārds. Taisni smirdīgs." Kopš Lora gāja skolā, viņa vairs nebija tik dievbijīga, un valoda viņai bija kļuvusi krietni stiprāka. Patlaban priekšroka tika dota vārdam smirdīgs.

"Lai kā tu gribi to dēvēt, tam ir jādara gals. Tas gluži vienkārši ir neiespējami," es maigi sacīju. "Tas tikai iegrūdis tevi nelaimē."

Lora apskāva ceļgalus ar rokām. "Nelaimē," viņa atkārtoja, "žēlīgais Dievs, ko tad tu zini par nelaimi

VIII

..

Aklais slepkava: Gaļedaju stāsti

Viņš atkal ir pārcēlies citur, un labi vien ir. Viņai riebās tas miteklis pie Dzelzceļa mezgla. Viņai nepatika turp iet, un jebkurā gadījumā tas bija tik tālu, un tolaik bija tik auksti: ikreiz, kad viņa tur nonāca, viņai klabēja zobi. Viņai derdzās šaurā, drūmā istabele, vecu cigarešu smaka, jo iestrēgušo logu nevarēja atvērt, noplukuši, mazā duša stūrī, tā sieviete, ko viņa bija sastapusi kāpnēs — sieviete kā nomākta zemniece kādā vecā, sapelējušā romānā, nemitīgi jāgaida, ka uz muguras viņai būs žagaru nastiņa. īgnais, nekaunīgais skatiens, ko šī sieviete viņai veltīja, it kā skaidri iztēlodamās, kas notiks aiz viņa durvīm, līdzko tās būs aizvērušās. Skaudīgs un reizē ļaunprātīgs skatiens.

Nu no tā visa laimīgi tikts vaļā.

Tagad sniegs ir nokusis, lai gan paēnā vēl palikuši daži pelēki plankumi. Saule ir silta, apkārt smaržo pēc valgas zemes un kņudošām saknēm, un izmirkušajām skrandām, kas palikušas pāri no pagājušā ziemā izmestajām avīzēm, izplūdušām un nesalasāmām. Pilsētas labākajos rajonos uzziedējušas narcises un dažos priekšdārziņos, kur nekrīt ēna, ir pat tulpes, sarkanas un oranžas. Daudzsološa pazīme, kā rakstīts dārzkopju slejā; lai gan pat tagad, vēlā aprīlī, pirms pāris dienām sniga — lielas, baltas, miklas pārslas, ērmīgs putenis.

Matus viņa ir paslēpusi zem lakata, uzvilkusi tumšzilu mēteli, pašu drūmāko, kādu spējusi sameklēt. Viņš teica, ka tā būšot vislabāk. Visos kaktos un stūros runču smaka un vēmekļi, redeļu kastēs iespundētu vistu smārds. Uz ielas zirgu mēsli, tur jājuši policisti, kuri uzmana apkārtni, meklēdami nevis noziedzniekus, bet gan aģitatorus — ārvalstu sarkano midzeņus, tajos viņi čabinās baros kā žurkas salmos, noteikti guļ pa sešiem vienā gultā, sievietes visiem kopīgas, un tā viņi tur perina savas zvērīgās, sarežģītās sazvērestības. Stāsta, kaut kur netālu dzīvojot Emma Goldmane, kas izraidīta no Savienotajām Valstīm.

Asinis uz ietves, vīrietis ar spaini un slotu. Viņa piesardzīgi laipo ap miklo, sārto lāmu. Šis ir košera miesnieku apvidus; arī drēbnieku un kažokādu vairumtirgotāju apvidus. Un te noteikti netrūkst arī sviedrētavu. Imigrantes rindās nolīkušas pār mašīnām, viņu plaušas pildās ar kokvilnas putekļiem.

Tās drēbes, kas tev mugurā, ir norautas no muguras kādam citam, viņš reiz teica. Jā, viņa viegli attrauca, bet es tajās izskatos labāk. Un tad diezgan dusmīgi piemetināja: Ko tu gribi, lai es daru? Ko tu gribi, lai es daru? Vai tu nopietni domā, ka man ir kāda vara?

Viņa iegriežas augļu bodītē, nopērk trīs ābolus. Ne sevišķi labus ābolus, no pagājušās sezonas, miziņa mīksta un krunkaina, tomēr

viņai šķiet, ka būs nepieciešama kāda izlīguma dāvana. Sieviete izņem viņai no rokām vienu ābolu, norāda uz brūnu puvuma plankumu, iedod vietā labāku ābolu. Tas viss, nebilstot ne vārda. Zīmīgi mājieni un smaidi, kas atsedz zobu rindu, kurā vīd tukšumi.

Vīrieši garos, melnos mēteļos, melnās platmalēs, mazas, acīgas sievietes. Lakati, gari svārki. Lauzīti darbības vārdi. Viņas neskatās tieši virsū, tomēr garām nepalaiž tikpat kā neko. Viņa ir aizdomīga, milzene. Un kājas redzamas bezmaz līdz augšai.

Lūk, pogu veikals, tieši tā, kā viņš teicis. Viņa mirkli apstājas, lai ieskatītos vitrīnā. Modernas pogas, atlasa lentes, treses, zigzagveida apdares lentītes, vizuļi — izejvielas modes sapņu pasaules atribūtiem. Kādi pirksti, kaut kur tepat netālu, ir piešuvuši sermuļādas apmali viņas vakara apmetnim, darinātam no balta šifona. Kontrasts starp caurspīdīgu plīvuru un kuplu dzīvnieka spalvu, lūk, kas patīk džentlmeņiem. Maiga miesa un pēc tam brikšņi.

Viņa jaunā istaba atrodas virs maiznīcas. Pa sāndurvīm, augšup pa kāpnēm, smaržas dūmakā, kura viņai tīkama. Tomēr tā ir blīva, pārmēru stipra — raugs rūgst, kāpj viņai galvā kā silts hēlijs. Viņa pārāk ilgi nav ar viņu tikusies. Kāpēc viņa ir vairījusies nākt?

Viņš ir tur, viņš atver durvis.

Es atnesu tev ābolus, viņa saka.

Pēc brīža šis pasaules priekšmeti ap viņu atkal iegūst apveidus. Tur ir viņa rakstāmmašīna, tā nedroši stāv uz niecīgā mazgājamā galdiņa. Līdzās — zilā ceļasoma, tai virsū, gluži nevietā, uzlikta mazgājamā bļoda. Uz grīdas saņurcīts krekls. Kāpēc nomests audums vienmēr liecina par iekāri? Laikam tāpēc, ka tā veidols tik izmežģīts, tik impulsīvs. Tāpat izskatās liesmas gleznās — kā oranžs audums, kas spēji uzsviests gaisā.

Viņi guļ gultā, milzīgā, kokgriezumiem rotātā sarkankoka veidojumā, kas aizpilda gandrīz visu telpu. Reiz, kaut kur tālu, tā ir bijusi pūra mēbele, tai bijis paredzēts kalpot visu mūžu. Mūžs, cik muļķīgs šis vārds šķiet patlaban; ilgstamība, cik bezjēdzīgi. Ar viņa kabatas nazi viņa sagriež ābolu, liek šķēlītes viņam mutē.

Ja es būtu naivāks, tad nodomātu, ka tu mēģini mani pavedināt.

Nē — es tikai noturu tevi pie dzīvības. Es tevi nobaroju, lai vēlāk apēstu.

Tā nu ir perversa doma, jaunkundz.

Jā. Tā ir tavējā. Tikai nestāsti, ka esi aizmirsis mirušās sievietes ar debesziliem matiem un acīm kā čūsku pilnām bedrēm. Viņas apēstu tevi brokastīs.

Tikai tad, ja es atļautu. Viņš atkal sniedzas pēc viņas. Kur tu tik ilgi paliki? Cik nedēļu jau pagājis.

Jā. Pagaidi. Man tev kaut kas jāpasaka.

Vai tas ir steidzami? viņš jautā.

Jā. Vispār nē. Nē.

Saule laižas lejup, pār gultu slīd aizkaru ēnas. Ārā uz ielas balsis, nepazīstamas valodas. To es atcerēšos mūžīgi, viņa sev saka. Tad: Kāpēc es domāju par atcerēšanos? Vēl jau nav tad, vēl ir tikai tagadne. Tas vēl nav beidzies.

Esmu izdomājusi stāstu līdz galam, viņa ierunājas. Esmu izdomājusi tam nākamo daļu.

Ak tā? Tev radušās pašai savas idejas?

Man vienmēr ir bijušas pašai savas idejas.

Labi. Tad paklausīsimies, viņš smīnot saka.

Lai notiek, viņa piekrīt. Pēdējais, kas mums zināms, bija tas, ka meitene un aklais vīrietis tika aizvesti pie Līksmes Kalpa, Postīšanas ļaužu — barbaru iebrucēju vadoņa, jo abi tika uzskatīti par iespējamiem dievišķajiem sūtņiem. Izlabo mani, ja kļūdos.

Tu tiešām ņem to visu vērā? viņš izbrīnījies jautā. Tu tiešām to atceries?

Skaidrs, ka atceros. Es atceros katru tavu vārdu. Viņi ierodas barbaru nometnē, un aklais slepkava pasaka Līksmes Kalpam, ka esot atnesis viņam vēsti no Neuzvaramā, taču šī vēsts nododama privāti, vienīgi meitenes klātbūtnē. Tas tāpēc, ka viņš negrib izlaist meiteni no acīm.

Viņš taču neredz. Viņš ir akls, atceries?

Tu zini, kā es to domāju. Un Līksmes Kalps saka — labs ir.

Viņš jau neteiktu vienkārši labs ir. Viņš noturētu runu.

Tās daļas es neprotu izstrādāt. Visi trīs ieiet teltī nomaļus no pārējām, un slepkava sāk izklāstīt plānu. Viņš izpaudīšot, kā ieiet SekeLNornas pilsētā bez aplenkuma un bez cilvēku upuriem, tas ir — bez upuriem Postīšanas ļaužu vidū. Lai viņi sūtot turp divus vīrus, viņš pateikšot tiem vārtu paroli, — atceries, viņš zina paroles, — un lai šie vīri, tikuši iekšā, ejot uz kanālu un palaižot pa straumi virvi, līdz ūdens to iznes caur velvi. Lai viņi kaut kur piesienot virves galu — pie kāda pīlāra, vai —, un pēc tam, naktī, pulks karavīru, turēdamies pie virves, ar rokām vilkdamies uz priekšu zem ūdens, varēšot iekļūt pilsētā, pieveikt sardzi, atvērt visus astoņus vārtus, un tad — bingo.

Bingo? viņš smiedamies atkārto. Tas nu nav sevišķi zikronisks vārds.

Nu, tad — lieta būs darīta. Pēc tam viņi varēs slepkavot pēc sirds patikas, ja tāds ir viņu nodoms.

Smalks triks, viņš saka. Ļoti viltīgi.

Jā, tas ir pieminēts Hērodotā vai tamlīdzīgi. Man liekas, tā bija Bābeles krišana.

Tev galvā ir pārsteidzoši daudz visādu senu krāmu, viņš piezīmē. Bet gan jau kaut kas tiks prasīts arī pretī? Abi mūsu jaunie cilvēki nevar turpināt tēlot dievišķos sūtņus. Tas ir pārāk riskanti. Agrāk vai

vēlāk viņi pieļautu kādu kļūmi, izgāztos un tad tiktu nogalināti. Viņiem ir jātiek prom.

Jā. Esmu par to padomājusi. Pirms tiek izpausta parole un virziens, aklais vīrietis pieprasa, lai viņi abi tiktu aizvesti uz rietumu kalnu pakāji, apgādāti ar bagātīgiem pārtikas krājumiem un tā tālāk. Viņš paskaidro, ka tur viņi došoties tādā kā svētceļojumā — kāpšot augšā kalnā, lai saņemtu jaunus dievišķos rīkojumus. Tikai tad viņš atdošot preci — ar to viņš domā paroli. Tādējādi, ja barbaru uzbrukums būtu nesekmīgs, viņi abi jau atrastos tādā vietā, uz kuru Sekel-Nornas iedzīvotājiem nemūžam nenāktu prātā viņiem sekot.

Bet tur viņus saplosītu vilki, viņš iebilst. Un, ja ne vilki, tad mirones ar līkiem nagiem un rubīnsarkanām lūpām. Vai arī — meiteni nogalinātu, bet vīrietis tiktu piespiests apmierināt viņu nedabiskās iegribas, līdz beigas viņam, nabadziņam, būtu.

Nē, viņa saka. Tā nenotiks.

Ak šitā gan? Kas to teica?

Nesaki ak šitā gan. Es to teicu. Klausies — būs tā. Aklais slepkava dzird visas baumas, tāpēc zina patiesību par tām sievietēm. Patiesībā viņas nemaz nav mirušas. Tikai izplata tādas valodas, lai viņas liktu mierā. Patiesībā tās ir izbēgušas verdzenes vai arī tādas sievietes, kuras aizmukušas, lai vīri vai tēvi viņas nepārdotu. Un visas nemaz nav sievietes — tur ir arī daži vīrieši, bet labsirdīgi un laipni vīrieši. Visi dzīvo alās un gana aitas, un viņiem ir sakņu dārzi. Viņi uz maiņām klimst ap kapakmeņiem un biedē ceļiniekus — gaudo un tā tālāk —, lai saglabātu ārējo šķitumu.

Turklāt arī vilki īstenībā nemaz nav vilki, tie ir tikai aitu suņi, kuri izdresēti tā, lai atgādinātu vilkus. Patiesībā tie ir ļoti rāmi un ļoti uzticīgi.

Tā nu šie ļaudis pieņems abus bēgļus un, noklausījušies viņu skumjo stāstu, izturēsies pret viņiem ļoti sirsnīgi. Tad aklais slepkava un mēmā meitene varēs dzīvot vienā no alām, un agrāk vai vēlāk viņiem piedzims bērni, kuri gan redzēs, gan runās, un viņi būs ļoti laimīgi.

Bet tikmēr visus viņu līdzpilsoņus noslaktēs? viņš vīpsnādams noprasa. Tu atbalsti dzimtenes nodevību? Vispārējo sabiedrības labumu esi apmainījusi pret privātu labklājību?

Nu, bet tie ļaudis taču gribēja viņus nogalināt. Savus līdzpilsoņus.

Tāds nolūks bija tikai nedaudziem — elitei, lielajiem vīriem no augstajiem plauktiem. Līdz ar viņiem tu lemtu nāvei arī pārējos? Tu liktu mūsu pārītim nodot savu pašu tautu? Tas nu ir diezgan savtīgi no tavas puses.

Tā ir vēsture, viņa attrauc. Meksikas iekarošana — kā viņu tur sauca, Kortess — viņa acteku mīļākā, viņa rīkojās tieši tā. Un tas pats notiek arī Bībelē. Netikle Rahāba Jērikas krišanas labā izdarīja tieši to

pašu. Viņa palīdzēja Jozuas vīriem un līdz ar visu savu ģimeni tika atstāta pie dzīvības.

Mājiens saprasts, viņš saka. Bet tu esi pārkāpusi noteikumus. Tu nedrīksti untuma dēļ pārvērst nemirušās sievietes par folkloriskām ganītēm.

Šīs sievietes tu nekad neesi īsti iesaistījis stāstā, viņa piezīmē. Tieši ne. Tu tikai esi stāstījis par viņām baumas. Baumas var būt melīgas.

Viņš iesmejas, l iesa gan. Un te būs mana versija. Prieka ļaužu nometnē viss notiek tā, kā tu teici, tikai tiek noturētas izteiksmīgākas runas. Abus mūsu jauniešus aizved uz rietumu kalnu pakāji un atstāj tur starp kapakmeņiem, un tad barbari iekļūst pilsētā, kā mācīts, viņi laupa un posta, un slepkavo iedzīvotājus. Neviens nepaliek dzīvs. Ķēniņš tiek pakārts koka zarā, Augsto Priesterieni uzšķērž, sazvērnieks galminieks iet bojā kopā ar citiem. Nevainīgie bērni vergi, aklo slepkavu ģilde, upurējamās meitenes Templī — visi mirst. No visuma ir izdzēsta vesela kultūra. Nepaliek dzīvs neviens, kurš zinātu, kā aužami brīnišķīgie paklāji, un tev jāpiekrīt, ka tas tiešām jānožēlo.

Tikmēr abi jaunie cilvēki, rokrokā klīzdami gausā solī, mēro savu vientulīgo ceļu pa rietumu kalniem. Viņi ir droši savā ticībā, ka drīz viņus ieraudzīs un pieņems labsirdīgie dārzeņu audzētāji. Bet, kā tu teici, baumas ne vienmēr ir patiesas, un aklais slepkava ir dzirdējis melīgas baumas. Mirušās sievietes tiešām ir mirušas. Un ne tikai tas: vilki tiešām ir vilki, un mirušās sievietes var sasvilpt tos, kad vien vajadzīgs. Abi mūsu romantiskie varoņi kļūst par barību vilkiem, pirms pagūst pamirkšķināt aci.

Tu nudien esi nelabojams optimists, viņa saka.

Es neesmu nelabojams. Bet man patīk, ja mani stāsti atbilst dzīvei, kas nozīmē, ka tajos jādarbojas vilkiem. Vilkiem — jebkādā veidā.

Kāpēc lai tas būtu tik atbilstoši dzīvei? Viņa apveļas uz muguras, stingi skatās griestos. Viņa ir sabozusies, jo viņas versija pārtrumpota.

Visi stāsti ir stāsti par vilkiem. Proti — visi, kurus vērts atstāstīt. Viss pārējais ir sentimentālas blēņas. Visi?

Protams, viņš atbild. Padomā par to. Stāsti par to, kā cilvēki bēg no vilkiem, cīnās ar vilkiem, sagūsta vilkus, piejaucē vilkus. Tiek nomesti vilkiem vai nomet vilkiem citus, lai vilki apēstu tos, nevis viņus pašus. Kā cilvēks gaudo līdzi vilkiem. Pārvēršas par vilku. Vislabāk — par vilku barvedi. Nekādu citu pieklājīgu stāstu nav.

Manuprāt, ir gan, viņa iebilst. Manuprāt, stāsts par to, kā tu stāsti man par vilkiem, nav stāsts par vilkiem.

Nesaki vis, viņš attrauc. Manī ir kaut kas no vilka. Nāc šurp.

Pagaidi. Man tev kaut kas jāpajautā.

Labi, šauj vaļā, viņš slinki saka. Acis atkal aizvērtas, roka uz viņas auguma.

Vai tu kādreiz esi man neuzticīgs?

Neuzticīgs. Cik vecmodīgs vārds.

Neņem vērā manu vārdu izvēli, viņa saka. Vai esi?

Ne vairāk kā tu man. Viņš mirkli klusē. Es to neuztveru kā neuzticību.

Tad kā tu to uztver? viņa salti vaicā.

Kā domu izslēgšanu — no tavas puses. Tu aizver acis un aizmirsti, kur atrodies.

Bet no tavējās?

Teiksim vienkārši, ka tu esi pirmā no līdzīgām.

Tu tiešām esi nelietis.

Es tikai saku patiesību, viņš atteic.

Nu, varbūt labāk būtu paturējis to pie sevis.

Nespurojies nu, viņš saka. Es jau tikai muļķojos. Es nespētu piedurt pirkstu nevienai citai sievietei. Es apvemtos.

Pauze. Viņa noskūpsta viņu, atvirzās nost. Man ir jābrauc prom, viņa piesardzīgi ierunājas. Man vajadzēja tev to pateikt. Negribēju, lai tu brīnies, kur es esmu palikusi.

Uz kurieni? Kādēļ?

Mums jāpiedalās kuģa pirmajā braucienā. Mums visiem, visai svītai. Viņš apgalvo, ka nepiedalīties nedrīkst. Viņš apgalvo, ka tas esot gadsimta notikums.

No gadsimta ir pagājusi tikai trešdaļa. Turklāt es būtu domājis, ka šī mazā vietiņa ir rezervēta Lielajam karam. Šampanietis mēnesnīcā diez vai var sacensties ar miljoniem, kas krituši ierakumos. Un kur tad vēl gripas epidēmija vai…

Viņš domā sabiedrisko notikumu.

Ak, atvainojiet, kundze. Atzīstu savu kļūdu.

Kas tur liels? Es būšu projām tikai mēnesi — nu, apmēram. Atkarībā no plānojuma.

Viņš klusē.

Es pati nemaz to negribu.

Nē. Droši vien tiešām negribi. Pārāk daudz maltīšu ar septiņiem ēdieniem, pārlieku daudz dejošanas. Jā, meiteni tas var nokausēt.

Neesi tāds.

Nemāci mani, kādam man jābūt! Nedziedi tai pašā meldiņā kā visi tie, kuri iecerējuši vest mani uz pareizā ceļa. Tas man ir noriebies līdz vēmienam. Es būšu tāds, kāds esmu.

Piedod. Piedod, piedod, piedod.

Ciest nevaru, kad tu lien uz vēdera. Bet, jēziņ, tas tev padodas labi. Varu derēt, ka izdevības vingrināties tev pietiek — mājas frontē.

Varbūt es labāk iešu.

Ej, ja gribi. Viņš pagriežas uz sāniem, ar muguru pret viņu. Velns parāvis, dari, ko vien tu gribi. Es tev neesmu nekāds uzraugs. Tev nav

jātup uz pakaļkājām un jādiedelē, un jāsmilkst, un jāluncina aste.

Tu nesaproti. Tu pat nemēģini saprast. Tu it nemaz nesaproti, kā tas ir. Tas viss man nebūt nesagādā prieku.

Pareizi.

Mayfair, 1936. gada jūlijs

Dž. HERBERTS HODŽKINSS

MEKLĒJOT ĪPAŠĪBAS VĀRDU

…Jūras plašumus vēl nekad nav šķērsojis skaistāks kuģis. Ārējam veidolam piemīt kurta slaido plūdlīniju skaistums, bet iekšpusē paveras krāšņas detaļas un izcils iekārtojums, kas padara šo kuģi par komforta, lietderīguma un luksusa meistardarbu. Jaunais kuģis ir īsta Waldorf-Astoria viesnīca, tikai peldoša.

Esmu meklējis piemērotu īpašības vārdu. Šis kuģis ir dēvēts par brīnišķīgu, satriecošu, krāšņu, karalisku, staltu, majestātisku un nepārspējamu. Visi šie vārdi apraksta to ar zināmu precizitātes izjūtu. Taču katrs vārds pats par sevi atspoguļo ne vairāk kā vienu fāzi no šī "augstākā sasnieguma britu kuģubūves vēsturē". Karalieni Mēriju nav iespējams aprakstīt: tā ir jāredz un "jājūt", ir jāpiedalās unikālajā dzīvē uz tās borta.

…Bez šaubām, galvenajā salonā katru vakaru notika dejas, un tur nu bija grūti iedomāties, ka atrodies tālu jūrā. Mūzika, dejasgrīda, smalki ģērbušies viesi bija tādi paši kā viesnīcas deju zālē jebkurā no sešām pasaules lielpilsētām. Tur varēja redzēt visus jaunākos Londonas un Parīzes tērpus, gluži svaigus, nule izņemtus no drēbnieku kārbām. Tur bija vērojami arī pēdējie sasniegumi aksesuāru mākslā: burvīgas, mazas rokassomiņas; plandoši vakara apmetņi, daudzi ar ārkārtīgi neparasti izvietotiem krāsu akcentiem; grezni kažokādas manto un boa. Vislielākajā cieņā bija kupli tafta vai tilla tērpi. Tur, kur priekšroka bija dota zīmuļa siluetam, kleitu noteikti papildināja grezna tunika no tafta vai rakstaina atlasa. Šifona apmetņi bija daudzi un dažādi. Tomēr visi kā viens krita no pleciem graciozi militārā manierē. Kādai daiļai, jaunai sievietei ar Drēzdenes porcelāna sejiņu un baltu matu sakārtojumu bija ceriņkrāsas šifona apmetnis virs kuplās krokās krītoša, pelēka tērpa. Slaidai gaišmatei arbūzu sārtā kleitā bija balts šifona apmetnis, apdarināts ar sermuliņu astēm.

Aklais slepkava: AaA firziksievietes

Vakaros notiek dejas, gludi vizošas dejas uz slidenas grīdas. Piespiedu jautrība: no tās viņa nevar izvairīties. Visapkārt plaiksnī zibspuldzes: nekad nav iespējams noteikt, uz kurieni tās notēmētas vai kad avīzē parādīsies tavs attēls, galva atgāzta, visi zobi redzami.

Rītos viņai sāp pēdas.

Pēcpusdienās viņa patveras atmiņās, zvilnēdama atpūtas krēslā uz klāja, uzlikusi saulesbrilles. Viņa atsakās no peldbaseina, no apļu mešanas mērķī, no badmintona, no bezgalīgajām, bezjēdzīgajām spēlēm. Laika kavēkļi vajadzīgi tam, lai kavētu laiku, un viņai ir pašai savs laika kavēklis.

Suņi savās saitēs met nebeidzamus lokus pa klāju. Aiz tiem soļo augstāko aprindu suņu staidzinātāji. Viņa izliekas, ka lasa.

Daži bibliotēkā raksta vēstules. Viņai tas būtu bezjēdzīgi. Pat ja viņa nosūtītu vēstuli, viņš tik bieži maina dzīvesvietas, ka varbūt nesaņemtu to nekad. Toties to varētu saņemt kāds cits.

Rāmās dienās viļņi dara to, kam nolīgti. Tie ieaijā. Jūras gaiss, ļaudis mēdza daudzināt, — o, tas tik ļoti nāk par labu. Tikai elpojiet dziļi. Tikai atslābinieties. Tikai ļaujieties.

Kāpēc tu stāsti man šos skumjos stāstus? viņa jautā — pirms vairākiem mēnešiem. Viņi guļ, ietinušies viņas kažokā, ar zvērādas pusi uz āru, tā licis viņš. Pa ieplīsušo rūti velk auksts gaiss, garām aizžvadz tramvaji. Vienu mirklīti,' viņa saka, man poga spiežas mugurā.

Tādus stāstus nu es zinu. Skumjus. Bet katrs stāsts, novests līdz loģiskajam atrisinājuma, ir skumjš, jo beigās visi nomirst. Dzimšana, kopošanās un nāve. Izņēmumu nav, ja nu vienīgi attiecībā uz kopošanos. Daži nabadziņi nedabū pat to.

Bet pa vidu var būt laimīgi posmi, viņa ieminas. Starp dzimšanu un nāvi — vai tad ne? Lai gan man šķiet, ja tic paradīzei, tad stāsts savā ziņā varētu būt laimīgs — tas ir, stāsts par miršanu. Tevi ieaijā eņģeļu pulki, un tā tālāk.

Nūja. Kad nomirsi, debesis tevi gaidīs kliņģeris. Nē, paldies.

Tomēr var būt laimīgi posmi, viņa neatlaižas. Vismaz vairāk, nekā stāstos parasti iekļauj tu. Necik daudz tādu tu neiekļauj.

Tu domā to posmu, kurā mēs apprecamies un apmetamies mazā mājiņā, un mums ir divi bērni? To posmu?

Tu esi negants.

Labi, viņš saka. Tu gribi laimīgu stāstu. Redzu, ka tu neliksies mierā, pirms tādu nedzirdēsi. Te būs.

Ritēja deviņdesmit devītais gads karā, kurš kļuva pazīstams kā Simtgadu karš jeb Ksenoriešu kari. Ksenoru — planētu, kura atradās

citā telpas dimensijā — apdzīvoja ārkārtīgi saprātīgu un ārkārtīgi cietsirdīgu būtņu dzimums, dēvēts par ķirzakcilvēkiem, bet paši sevi viņi tā nesauca. Viņi bija septiņas pēdas gari, zvīņaini un pelēki. Acu zīlītes bija vertikālas kā kaķiem vai čūskām. Āda viņiem bija tik sīksta, ka drēbes parasti nevajadzēja valkāt, atskaitot īsas bikses, darinātas no karkinīla — lokana, sarkana metāla, kurš uz Zemes nav pazīstams. Tās aizsargāja vitālās ķermeņa daļas, kuras arī bija klātas ar zvīņām un, piebildīsim, milzīgas, bet reizē vārīgas.

Nu, paldies Dievam, vismaz kaut kas bija vārīgs, viņa smiedamās saka.

Es jau domāju, ka tas tev patiks. Lūk, un viņu nodoms bija — sagūstīt lielu daudzumu Zemes sieviešu un radīt ar izcilām īpašībām apveltītu būtņu dzimumu, pa pusei cilvēkus, pa pusei ksenoriešu ķirzakcilvēkus, kas labāk par viņiem būtu piemēroti dzīvei uz dažādām citām apdzīvojamām visuma planētām — spējīgi pielāgoties svešām atmosfērām, lietot dažādu pārtiku, pretoties nezināmām slimībām un tā tālāk —, bet kuriem piemistu arī ksenoriešu spēks un ārpuszemes saprāts. Šis superdzimums izplatītos visumā un iekarotu to, pa ceļam aprijot citu planētu iemītniekus, jo ķirzakcilvēkiem bija nepieciešama izplešanās telpa un jauni proteīna avoti.

Ksenora ķirzakcilvēku kosmosa flote pirmo reizi bija uzbrukusi Zemei 1967. gadā, raidot iznīcinošus triecienus pa lielākajām pilsētām, kurās bija gājuši bojā miljoni. Valdot vispārējai panikai, kirzakcilvēki bija pārvērtuši Eirāzijas un Dienvidamerikas daļas par savām vergu kolonijām, pakļāvuši jaunākās sievietes saviem ellišķīgajiem vairošanās eksperimentiem un aprakuši vīriešu mirstīgās atliekas milzīgās bedrēs, pēc tam kad bija apēduši tās viņu ķermeņa daļas, kurām deva priekšroku. Viņiem garšoja smadzenes un jo sevišķi sirdis, un nieres, viegli apceptas.

Taču ksenoriešu piegādes līnijas iznīcināja raķešu uguns no slepenām Zemes instalācijām, tādējādi atņemot vitālās sastāvdaļas ķirzakcilvēku nāvējošo zorha staru ieročiem; Zeme bija atguvusies un devās prettriecienā — ne tikai ar saviem karaspēkiem, bet arī ar gāzes mākoņiem, kurus veidoja no retajām Irīdas horca vardēm iegūta inde, kuru Ulintas nakrodi reiz izmantojuši saviem bultu galiem un pret kuru, kā bija atklājuši Zemes zinātnieki, ksenorieši bija sevišķi uzņēmīgi. Tā nu izredzes bija izlīdzinājušās.

Turklāt viņu karkinīla bikses viegli uzliesmoja, ja vien izdevās tām precīzi trāpīt ar raķeti, kura jau bija pietiekami sakarsusi. Zemes snaiperi ar saviem ieročiem, kuriem bija optiskie tēmēkļi un fosfora tāldarbības lodes, kļuva par dienas varoņiem, lai gan viņiem draudēja barga atmaksa, kurā ietilpa spīdzināšana ar elektrību līdz šim nepazīstamos un neizturami sāpīgos veidos. Ķirzakcilvēkiem diez kā nepatika, ja uzliesmoja viņu ķermeņa intīmākās daļas, un tas arī bija

saprotams.

Tagad, 2066. gadā, ķirzakcilvēki bija atsisti atpakaļ, vēl citā telpas dimensijā, kur viņus vajāja Zemes kaujas piloti savos mazajos, ašajos, divvietīgajos uzbrukuma kuģīšos. Viņu galīgais mērķis bija pilnīgi iznīcināt ksenoriešus, paturot varbūt tikai kādus pāris dučus, ko izstādīt īpaši nocietinātos zoodārzos ar neplīstoša stikla logiem. Taču ksenorieši nepadevās bez kaujas uz dzīvību un nāvi. Viņiem joprojām bija dzīvotspējīga flote un azotē pietaupīti vēl daži slepeni triki.

Azotē? Man likās, virs jostasvietas viņi bija kaili.

Apžēliņ, neskaldi matus. Tu saproti, ko es domāju.

Vils un Boids bija divi veci čomi — divi rētaini un kaujās rūdīti uzbrukuma kuģu veterāni, karojuši jau trīs gadus. Uzbrukuma kuģu dienestā tas bija ilgs laiks, jo tur tika ciesti lieli zaudējumi. Komandieri mēdza sacīt, ka drosme abiem esot lielāka par spriešanas spējām, tomēr pagaidām viņi bija tikuši cauri sveikā — par spīti savai pārsteidzībai vienā riskantā uzbrukumā pēc cita.

Bet mūsu stāsta sākumā abus bija panācis ksenoriešu zorha kuģis, un nu abi bija pamatīgi sašauti un stipri kliboja. Zorha stari bija izsituši caurumu viņu degvielas tvertnē, iznīcinājuši sakarus ar vadības centru uz Zemes un izkausējuši stūres iekārtu, un šī uzbrukuma laikā Boids bija ievainots galvā, bet Viļam skafandrā lija asinis no neredzamas brūces kaut kur ap vidukli.

Rādās, ka ar mums ir cauri, teica Boids. Mēs esam samalti miltos. Šitais verķis tagad uzies gaisā kuru katru mirkli. Žēl tikai, ka nepaguvām aizraidīt pie tēviem vēl kādus pāris simtus to zvīņaino maitasgabalu.

Jā, taisni manas domas. Nu, tad priekā, vecais draugs, sacīja Vils. Izskatās, ka tev tur iekšā kaut kas tek — sarkana sula. Kāju pirksti cauri. Ha ha.

Ha ha, piebalsoja Boids, saviebies sāpēs. Baigais jociņš. Tev vienmēr ir bijusi draņķīga humora izjūta.

Pirms Vils paguva atbildēt, kuģis zaudēja vadību un sagriezās reibinošā spirālē. Viņus sagrāba kāds gravitācijas lauks, bet no kādas planētas? Viņiem nebija ne jausmas, kur viņi atrodas. Mākslīgā gravitācijas sistēma viņiem bija čupā, un abi vīri zaudēja samaņu.

Atžilbuši viņi nespēja noticēt savām acīm. Viņi vairs neatradās ne savā uzbrukuma kuģī, ne cieši piegulošajos metāla skafandros. Tagad viņiem mugurā bija vaļīgas, zaļas drānas no kāda spīdīga materiāla, un viņi zvilnēja uz mīkstām, zeltainām sofām kuplu vīteņaugu ieskautā lapenē. Brūces bija sadzijušas, un Vila kreisās rokas vidējais pirksts, norauts kādā senākā uzbrukumā, bija ataudzis. Viņi jutās veselības un labsajūtas caurstrāvoti.

Caurstrāvoti, viņa nomurmina. Ak tu manu dieniņ.

Jā, mums, zēniem, šad tad patīk izmantot kādu izmeklētu vārdiņu, viņš saka, runādams ar mutes kaktiņu kā gangsteris filmā. Tad visa tā bodīte rādās bišķiņ smalkāka.

Tā liekas gan.

Turpināsim. Es neko nesaprotu, teica Boids. Kā tu domā, mēs esam miruši?

Ja mēs esam miruši, tad man nav iebildumu, sacīja Vils. Te ir forši, te ir baigi forši.

Domāju gan.

Šai mirklī Vils klusu iesvilpās. Viņiem tuvojās divas tik kārdinošas dāmas, kādas abi savu mūžu nebija redzējuši. Viņas bija īsti firziķi. Mati abām bija tādā krāsā, kādā mēdz būt grozi, kas pīti no šķeltām vītola klūdziņām. Viņas bija ģērbušās garos tērpos violeti zilā nokrāsā, tie krita sīkās krokās un kustoties čaukstēja. Viļam tie visvairāk atgādināja mazos papīra bruncīšus, kādus aptin ap augļiem vīzdegunīgos augstākās klases pārtikas veikalos. Rokas un kājas sievietēm bija kailas; katrai bija neparasta galvasrota no smalka, sarkana tīkliņa. Āda bija sulīgi, zeltaini sārta. Viņu kustības bija tik maigi viļņojošas, it kā viņas būtu apmērcētas sīrupā.

Esiet sveicināti, Zemes vīrieši, ierunājās pirmā.

Jā, sveicināti, piebalsoja otrā. Mēs jau sen jūs gaidām. Jūsu ierašanos mēs vērojām ar savas starpplanētu telekameras palīdzību.

Kur mēs esam? jautāja Vils.

Jūs esat uz planētas AaĀ, atbildēja pirmā. Šis vārds skanēja kā piepildījuma nopūta ar īsu kunkstu vidū — tā nokunkst zīdaiņi, miegā apgriezdamies uz otriem sāniem. Un tas skanēja arī kā mirēja pēdējā dvaša.

Kā mēs šeit nonācām? Vils jautāja. Boids bija zaudējis valodu. Viņa skatiens slīdēja pār krāšņajiem, nobriedušajiem kuplumiem, kas pavērās acīm. Man gribētos iegremdēt tur zobus, viņš domāja.

Jūs nokritāt no debesīm ar visu savu kuģi, atbildēja pirmā sieviete. Tas diemžēl ir gājis bojā. Jums būs jāpaliek šeit, pie mums.

To nebūs grūti pārciest, Vils sacīja.

Jūs tiksiet labi aprūpēti. Jūs esat pelnījuši atlīdzību. Jo, sargādami savu pasauli no ksenoriešiem, jūs sargājat arī mūsējo.

Tas, kas notika tālāk, ir jāaizsedz ar kautrības plīvuru.

Tiešām jāaizsedz?

Pēc brīža es to nodemonstrēšu. Jāpiebilst vēl tikai, ka Boids un Vils bija vienīgie vīrieši uz planētas AaĀ, tāpēc šīs sievietes, protams, bija jaunavas. Taču viņas prata lasīt domas, un katra jau iepriekš saprata, ko varētu uzkārot Vils un Boids. Tāpēc jau pavisam drīz tika īstenotas pašas trakākās abu draugu fantāzijas.

Pēc tam tika baudīta garda nektāra maltīte, kura, kā tika paskaidrots vīriešiem, atvairot vecumu un nāvi; tad notika pastaiga pa

burvīgajiem dārziem, kur ziedēja neiedomājamas puķes; un tad abi tika ievesti plašā telpā pilnā ar pīpēm, un viņi varēja izraudzīties, kuru vien vēlējās.

Pīpes? Tādas, kādu smēķē tu?

Tās bija pieskaņotas rītakurpēm, kuras viņiem tika izsniegtas pēc tam.

Uz to es laikam būšu uzprasījusies.

Būsi gan, viņš smaidot piekrīt.

Un kļuva arvien labāk. Viena no meitenēm bija seksbumba, otra bija nopietnāka un prata tērzēt par mākslu, literatūru un filosofiju, nemaz nerunājot par teoloģiju. Šķita, meitenes zina, kas kuru brīdi tiek no viņām gaidīts, un pārslēdzās atbilstoši Boida un Vila garastāvoklim un tieksmēm.

Un tā laiks pagāja harmonijā. Ritot dienām, kuras bija pati pilnība, vīrieši vairāk uzzināja par planētu AaĀ. Pirmkārt, uz tās netika ēsta gaļa un nebija gaļēdāju dzīvnieku, toties bija daudz tauriņu un dziedātājputnu. Vai man jāpiebilst, ka dievam, kuru pielūdza uz AaĀ, bija liela ķirbja veidols?

Otrkārt, tur nebija dzimšanas kā tādas. Šīs sievietes izauga kokos, pie kātiņa, kurš bija nostiprināts galvvidū, un, kad nogatavojās, priekšteces viņas noplūca. Treškārt, tur nebija nāves kā tādas. Kad pienāca laiks, katra firziķsieviete — tā viņas drīz iesauca Boids un Vils — vienkārši izjauca savu molekulu struktūru, un molekulas, plūstot caur kokiem, drīz savienojās jaunā, svaigā sievietē. Tāpēc pati pēdējā sieviete gan substances, gan veidola ziņā bija identiska pašai pirmajai.

Kā viņas zināja, ka ir pienācis laiks? Izjaukt molekulu struktūru?

Pirmkārt, pēc smalkajām krunciņām, kas parādījās viņu samtainajā ādā, kad viņas bija pārbriedušas. Otrkārt, pēc mušām.

Pēc mušām?

Pēc augļu mušām, kuras baros sijājās virs viņu sarkanajiem matu tīkliņiem.

Un tas, pēc tavām domām, ir laimīgs stāsts?

Pagaidi. Tas vēl nav galā.

Pēc kāda laika šī eksistence, lai cik brīnišķīga, sāka Boidam un Viļam apnikt. Pirmkārt, sievietes viņus nemitīgi pārbaudīja, lai redzētu, vai viņi ir laimīgi. Vīrietim tas var kļūt par nastu. Turklāt nebija nekā tāda, ko -šīs meičas nebūtu ar mieru darīt. Viņas bija pilnīgi bezkaunīgas vai nepazina kaunu, visviens. Pēc pieprasījuma viņas uzvedās kā pēdējās padauzas. Pat apzīmējums "ielene" viņām būtu par maigu. Un viņas spēja arī kļūt biklas un klīrīgas, vairīgas, kautras; viņas spēja pat šņukstēt un raudāt — arī to pēc pasūtinājuma.

Sākumā Viļu un Boidu tas sajūsmināja, bet pēc kāda laika sāka kaitināt.

Ja šīm sievietēm iesita, tecēja nevis asinis, bet tikai sula. Ja iesita

stiprāk, viņas izkusa saldā, šķiedrainā biezenī, kas drīz pārvērtās par citu firziķsievieti. Likās, viņas nejūt sāpes, un Vils un Boids sāka prātot, vai viņas vispār jūt baudu. Vai visa šī ekstāze bija tikai tēlota?

Jautātas par to, meičas tikai smaidīja un izvairījās no atbildes. Viņas nebija iespējams izdibināt.

Zini, ko man tagad gribētos? vienā jaukā dienā ieteicās Vils.

Varu derēt, ka to pašu, ko man, atsaucās Boids.

Pamatīgu, lielu, grilētu steiku, no kura pil asinis. Lielu kaudzi kartupeļu čipsu. Un vienu aukstu aliņu.

Tieši tā. Un pēc tam vienu zvērīgu izkaušanos ar tiem zvīņainajiem riebekļiem no Ksenora.

Tu esi pareizi sapratis.

Viņi nolēma doties izlūkos. Lai gan viņiem bija pateikts, ka AaA uz visām pusēm ir vienāda un ka viņi atrastu tikai citus kokus un lapenes, citus putnus un tauriņus, citas krāšņas sievietes, abi tomēr devās uz rietumiem. Pēc ilga laika un bez kādiem piedzīvojumiem viņi nonāca pie neredzamas sienas. Tā bija slidena kā stikls, bet mīksta un pakļāvīga, ja tai piespiedās. Pēc tam tā atlēca atpakaļ vietā. Tā bija augstāka, nekā viņi spēja aizsniegties vai uzrāpties. Tā bija kā milzīgs kristāla burbulis.

Manuprāt, mēs esam iespundēti lielā, caurspīdīgā cicī, teica Boids.

Viņi apsēdās sienas pakājē, dziļa izmisuma pārņemti.

Šiten ir miers un pārpilnība, sacīja Vils. Naktīs mīksta gulta un saldi sapņi, tulpes uz saulaina brokastgalda, mazs sievišķītis, kas vāra kafiju. Visa mīlestība, par kādu jebkad esi sapņojis, visos veidos un variantos. Viss, ko vīriem gribas, kad viņi ir tur, ārā, un karo citā telpas dimensijā. Tas ir tas, par ko citi vīrieši atdotu dzīvību. Vai man taisnība?

Nu tu gan pateici, sacīja Boids.

Bet tas ir pārāk skaisti, lai būtu patiesība, Vils turpināja. Tas noteikti ir slazds. Tas pat var būt kāds velnišķīgs ksenoriešu izgudrojums, lai atturētu mūs no kara. Paradīze, bet laukā no tās mēs nevaram tikt. Un kaut kas tāds, no kā tu nevari tikt laukā, ir elle.

Bet šī nav elle. Šī ir laime, teica firziķsieviete, materializēdamās netāla koka zarā. No šejienes nav kurp doties. Nomierinieties. Izklaidējieties. Gan pieradīsiet.

Un nu stāsts ir galā.

Un viss? viņa jautā. Tu taisies atstāt abus šos vīrus iespundētus tur uz visiem laikiem?

Es izdarīju to, ko tu gribēji. Tu gribēji laimi. Bet es varu atstāt viņus tur vai izlaist ārā, atkarībā no tavas vēlēšanās.

Tad laid viņus ārā.

Ārā ir nāve. Atceries?

Ak jā. Skaidrs. Viņa pagriežas uz sāniem, pārvelk sev pāri kažoku,

apliek roku viņam apkārt. Bet attiecībā uz firziķsievietēm tu maldies. Viņas nav tādas, kā tu domā.

Kādā ziņā es maldos?

Tu vienkārši maldies.

The Mail and Empire, 1936. gada 19. septembrī

GRIFENS BRĪDINA PAR SARKANO BRIESMĀM SPĀNIJĀ

SPECIĀLI AVĪZEI THE MAIL AND EMPIRE

Pagājušā ceturtdienā, teikdams iedvesmotu runu Impērijas klubā, ievērojamais rūpnieks Ričards E. Grifens (Grifena-Ceisa Karaliskā apvienotā kompānija) brīdināja par iespējamām briesmām, kuras apdraud pasaules kārtību un mierīgu starptautisko tirdzniecību civilā konflikta dēļ, kas patlaban risinās Spānijā. Viņš teica, ka republikāņi rīkojas pēc sarkano norādījumiem, ko jau apliecinājusi privātīpašuma sagrābšana, mierīgo iedzīvotāju nogalināšana un zvērības, kas pastrādātas pret reliģiju. Daudzas baznīcas ir apgānītas un nodedzinātas, mūķeņu un priesteru slepkavošana esot kļuvusi par ikdienišķu parādību.

Misters Grifens atzina, ka ģenerāļa Franko vadīto nacionālistu iejaukšanās ir bijusi paredzama reakcija. Sašutuši un drosmīgi spāņi, visu šķiru pārstāvji, ir apvienojušies, lai aizstāvētu tradīcijas un pilsonisko kārtību, un pasaule ar bažām gaida šī konflikta atrisinājumu. Republikāņu triumfs palielinātu Krievijas agresiju, un daudzas mazākas valstis kļūtu apdraudētas. No kontinentālajām zemēm tikai Vācija un Francija, un zināmā mērā arī Itālija ir pietiekami spēcīgas, lai pretotos šim vilnim.

Misters Grifens uzsvēra: Kanādai vajadzētu sekot Lielbritānijas, Francijas un Savienoto Valstu piemēram un norobežoties no šī konflikta. Neiejaukšanās politika ir saprātīga, un tai vajag pievērsties nekavējoties, jo no Kanādas pilsoņiem nevar prasīt, lai viņi riskē ar savu dzīvību šajā svešu zemju cīniņā. Tomēr jau šobrīd slepena rūdītu komunistu straume virzās no mūsu kontinenta uz Spāniju, un, lai gan šādu rīcību vajadzētu aizliegt ar likumu, valstij tomēr jāpriecājas, ka radusies iespēja šādā veidā attīrīties no graujošiem elementiem, netērējot nodokļu maksātāju naudu.

Mistera Grifena runa izpelnījās skaļus aplausus.

Aklais slepkava: Cilindrs

Krogam Cilindrs ir neona izkārtne ar sarkanu cilindru un zilu cimdu, kas to cilā. Cilindrs paceļas, vēlreiz paceļas; tas nekad nenolaižas lejup. Un zem tā nav galvas, ir tikai viena acs, tā mirkšķina. Vīrieša acs, atveras, aizveras; burvju mākslinieka acs; viltīgs, bezgalvains triks.

Šis cilindrs ir pati smalkākā iezīme šai krogā. Tomēr te nu viņi sēd — vienā no kroga nodalījumiem, publiskā vietā, gluži kā īsti cilvēki, katram uz šķīvja karsts vēršgaļas sendvičs, pelēka gaļa uz maizes, kas tik balta un mīksta, un bezgaršīga kā eņģeļa gurns, brūnā mērce bieza no miltiem. Uz šķīvja malas — konservēti zirnīši, maigi pelēcīgi zaļi; kartupeļu čipsi, izmirkuši taukos. Citos nodalījumos sēd vientuļi, bēdu pārņemti vīrieši ar apsārtušām acīm, kurās vīd atvainošanās; viņiem ir mazliet apsmuluši grāmatvežu krekli un spīdīgas grāmatvežu kaklasaites; daži noplukuši pārīši sarīkojuši sev tādu piektdienas līksmošanos, kādu spēj atļauties, turpat dzīro daži ieleņu trio, kam patlaban brīvs laiks.

Interesanti, vai viņš salaiž ar kādu no tām ielenēm, viņa domā. Kad manis nav pa rokai. Tad: Kā es zinu, ka viņas ir ielenes?

Tas te ir pats labākais, ko var dabūt par tādu naudu, viņš saka. Viņš domā karsto vēršgaļas sendviču.

Tu esi izmēģinājis arī pārējo?

Nē, bet izveidojas instinkts.

Patiesībā sendvičam kā tādam nav ne vainas.

Aiztaupi man šitās viesību manieres, viņš noburkšķ, tomēr ne pārāk rupji. Viņa omu nevarētu dēvēt par līksmu, taču viņš ir modrs. Par kaut ko satraucies.

Kad viņa atgriezās no saviem ceļojumiem, viņš nebija tāds. Viņš bija nerunīgs un atriebīgs.

Sen neesi redzēta. Esi ieradusies, kā parasti?

Ko — kā parasti?

Kā parasti — nokniebties?

Kāpēc tev gribas būt tik rupjam?

Kādos vilkos iegājis, tā jākauc.

Šobrīd vairāk par visu viņai gribētos zināt, kāpēc viņi devušies ieturēt maltīti krogā. Kāpēc nav palikuši viņa istabā. Kāpēc viņš atmetis piesardzībai ar roku. Kur dabūjis naudu.

Vispirms viņš atbild uz pēdējo jautājumu, kaut gan viņa to nemaz nav uzdevusi.

Par vēršgaļas sendviču, kuru tu redzi uz sava šķīvja, viņš saka, ir jāpateicas Ksenora ķirzakcilvēkiem. Iedzersim par viņiem, par šiem ļaunajiem, zvīņainajiem radījumiem, un par visiem viņu

atbalstītājiem. Viņš paceļ savu kokakolas glāzi; klāt ir pielējis rumu no savas blašķes. (Kokteiļu te diemžēl nebūs, viņš bija teicis, atvērdams viņai durvis. Šitais ūķis ir sauss kā velns zina kas.)

Arī viņa paceļ glāzi. Par Ksenora ķirzakcilvēkiem? viņa saka. Par tiem pašiem?

Par tiem pašiem gan. Es to visu uzliku uz papīra, pirms divām nedēļām nosūtīju, un viņi bija gatavi ņēmāji. Vakar pienāca čeks.

Acīmredzot viņš pats ir gājis uz abonenta kastīti un arī iemainījis čeku pret naudu, tā viņš pēdējā laikā dara. Viņš ir bijis spiests tā rīkoties, viņa pārāk bieži ir bijusi prom.

Tu par to priecājies? Tu izskaties priecīgs.

Jā, protams… tas ir meistardarbs. Daudz kautiņu, daudz asiņu pa grīdu. Daiļas dāmas. Viņš pavīpsnā. Kurš gan spētu tam pretoties?

Vai tas ir stāsts par firziķsievietēm?

Nē. Šajā nav nekādu firziķsieviešu. Šis ir pavisam cits sižets.

Viņš domā: Kas notiks, ja es viņai pateikšu? Spēlīte beigusies vai mūžīgi zvēresti, un kas ir sliktāk? Viņai ap galvu ir šalle no caurspīdīga, gaisīga auduma, tādā kā sārteni oranžā krāsā. To sauc par arbūza toni. Maiga, tvirta, plūdeņa miesa. Viņš atceras, kā ieraudzījis viņu pirmo reizi. Tolaik, domādams par to, kas atrodas viņai zem kleitas, viņš spēja iedomāties vienīgi miglu.

Kas tev uznācis? viņa jautā. Tu liecies ļoti… Vai tu esi dzēris?

Nē. Daudz ne. Viņš stumda pa šķīvi bālpelēkos zirņus. Tas beidzot ir noticis, viņš ierunājas. Es dodos ceļā. Ir pase un viss pārējais.

Ak tā, viņa saka. Tik vienkārši. Viņa valdās, lai balsī neskanētu izbailes.

Tik vienkārši, viņš atkārto. Biedri ar mani sazinājās. Laikam nolēmuši, ka tur es viņiem noderēšu labāk nekā šeit. Pēc visas tās bezgalīgās vilcināšanās viņi pēkšņi nevar vien sagaidīt, kad es lasīšos prom. Būs tikuši vaļā no vēl viena traucēkļa.

Vai ceļot tev būs droši? Es domāju…

Drošāk nekā palikt šeit. Bet runā, ka mani vairs pārāk cītīgi nemeklējot. Man tā vien šķiet, ka arī pretējā puse grib, lai es zūdu kokos. Tā viņiem būs vienkāršāk. Tomēr es nevienam neteikšu, ar kuru vilcienu braukšu. Negribu, lai mani no tā izsviež ar lodi galvā un nazi mugurā.

Bet kā tu šķērsosi robežu? Tu vienmēr teici…

Robeža šobrīd ir kā zīdpapīrs, tas ir — ja gribi tikt laukā. Muitnieki lieliski zina, kas notiek, viņi zina, ka no šejienes ir tieša līnija uz Ņujorku un tālāk uz Parīzi. Tas viss ir labi organizēts, un visi mazgā rokas nevainībā. Policistiem ir doti savi rīkojumi. Piekodināts pievērt acis. Un arī viņiem savs krekls tuvāks. Tāpēc viņiem par visu nospļauties.

Kaut jel es varētu braukt tev līdzi, viņa saka.

Tad tāpēc šīs vakariņas krogā. Viņš ir gribējis pavēstīt šos jaunumus tādā vietā, kur viņa būs spiesta savaldīties. Viņš cer, ka publiskā vietā viņa nesarīkos skandālu. Neraudās, nevaimanās, neplūks matus. Viņš ar to rēķinās.

Jā. To vēlētos arī es, viņš saka. Bet tu nevari. Tur iet karsti. Klusībā viņš dungo:

Kā vēji pūš!..

Nez, kāpēc, klau, man biksēm pogu nav,

Bet zibeņrāvējs…

Saņemies, viņš sev saka. Galvā tāds mutulis, it kā tur kūsātu ingvera alus. Dzirkstošas asinis. Sajūta tāda, it kā viņš lidotu — raudzīdamies uz viņu no gaisa. Viņas piemīlīgā, noskumusī seja trīsuļo kā atspulgs duļķainā dīķi; tā jau kūst un drīz būs asarās. Taču par spīti bēdām viņa nekad nav izskatījusies tik krāšņa. Viņu ietver maiga un baltgana kvēle; viņas delms, tur, kur viņš to turējis, ir tvirts un apaļīgs. Viņam gribētos sagrābt viņu, raušus aizraut uz savu istabu un drātēt līdz bezsamaņai. It kā tas spētu sagādāt viņai pamatu zem kājām.

Es tevi gaidīšu, viņa saka. Tad, kad tu atgriezīsies, es vienkārši iziešu pa namdurvīm, un mēs abi kopā varēsim doties prom.

Vai tu tiešām aizietu? Atstātu viņu?

Jā. Tevis dēļ es to izdarītu. Ja tu gribētu. Es atstātu visu.

Pa logu virs viņiem iespīd neona gaismas strēles — sarkanas, zilas, sarkanas. Viņa iztēlojas, ka viņš ir ievainots; tas būtu viens veids, kā noturēt viņu uz vietas. Viņa vēlētos, lai viņš ir ieslodzīts, sasiets, paglabāts viņai vien.

Atstāj viņu tagad, viņš saka.

Tagad? Viņai ieplešas acis. Tagad, tūliņ? Kāpēc?

Jo es nevaru paciest, ka tu esi kopā ar viņu. Nevaru paciest pat domu par to.

Tas man neko nenozīmē, viņa saka.

Toties man gan. Sevišķi tad, kad būšu aizbraucis, kad nevarēšu tevi redzēt. Domas par to padarīs mani traku.

Bet tad man nebūtu naudas, viņa domīgi saka. Kur es dzīvotu? Kādā īrētā istabā, viena pati? Kā tu, viņa nodomā. No kā es pārtiktu?

Tu varētu sameklēt darbu, viņš bezpalīdzīgi ieminas. Es varētu atsūtīt tev mazliet naudas.

Tev nav nekādas naudas, vismaz ne tādas, kas būtu pieminēšanas vērts. Un es neko neprotu darīt. Neprotu šūt, neprotu rakstīt ar rakstāmmašīnu. Un ir vēl viens iemesls, viņa domā, bet to es viņam nevaru teikt.

Ir jābūt kādai izejai. Tomēr viņš neuzstāj. Varbūt tā nemaz nebūtu tik laba ideja — viņa viena pati pasaulē. Lielajā, ļaunajā pasaulē, kur katrs zellis no šejienes līdz pat Ķīnai varētu taisīties viņai klāt. Ja kaut

kas izietu greizi, viņš varētu vainot tikai pats sevi.

Man liekas, es labāk palikšu tur, kur esmu, vai ne? Tā būs vislabāk. Līdz tu atgriezīsies. Tu taču atgriezīsies, vai ne? Tu atgriezīsies sveiks un vesels?

Protams, viņš atbild.

Ja tu neatgriezīsies, es nezināšu, ko darīt. Ja tevi nogalinās, es būšu pagalam. Viņa domā: Es runāju kā filmā. Bet kā citādi lai es runātu? Mēs esam aizmirsuši, kā var runāt citādi.

Velns parāvis, viņš domā. Viņa tagad sevi tracina. Nu viņa raudās. Viņa raudās, un es te sēdēšu kā celms, un, ja sievietes sāk raudāt, tad vairs nav iespējams viņas nomierināt.

Paklau, es atnesīšu tev mēteli, viņš drūmi saka. Tie nav nekādi joki. Mums ir maz laika. Ejam atpakaļ uz istabu.

IX

..

Veļa

Beidzot marts un nedaudzi skopi mājieni par pavasari. Koki joprojām kaili, pumpuri joprojām cieti, iekūņojušies, tomēr tajās vietās, kur trāpa saules stari, jau sāk atlaisties sniegs. Suņu darīšanas atkūst, tad sadilst, to ledainās mežģīnes piesūkušās ar vecām čurām. Gaismā nāk maura joslas, dubļainas un gružiem piebārstītas. Tā droši vien izskatās elles priekškambarī.

Šodien man brokastīs bija kas neparasts. Kaut kādas jaunas brokastu pārslas, ko atvedusi Maira, lai vairotu manu sparu: viņa sirsnīgi tic visam, kas rakstīts pārslu kārbām otrā pusē. Ar vientiesīgiem burtiem tādā krāsā kā cukurgailīši, kā pūkainas kokvilnas treniņtērpi, tur ir vēstīts, ka šīs pārslas esot gatavotas nevis no ķimizētas, pārmēru komerciālas kukurūzas un kviešiem, bet gan no mazpazīstamiem graudiem ar grūti izrunājamiem nosaukumiem — arhaiskiem, mistiskiem. Šo graudaugu sēklas esot uzietas pirmskolumba laiku kapenēs un ēģiptiešu piramīdās; šāda detaļa liek ticēt autentiskumam, tomēr, ja padomā, nemaz nav tik iedrošinoša. Šīs pārslas ne tikai izmēzīs tev iekšas kā tāds katlu beržamais; tās arī čukst par atjaunotu dzīvotspēju, par bezgalīgu jaunību, par nemirstību. Kārbas mugurpusi rotā elastīga vītne, sārta kā zarna, priekšpusē ir nefrīta mozaīkas seja bez acīm, un tie, kuri atbild par reklāmu, noteikti nav aptvēruši, ka tā ir acteku bēru ceremonijas maska.

Par godu šīm jaunajām brokastu pārslām es piespiedu sevi kārtīgi apsēsties pie virtuves galda, ar sedziņu škīvjapakšā un ar papīra salveti pie rokas. Tie, kuri dzīvo vieni, gluži nemanāmi pierod ēst stāvus: kāpēc krāmēties ar smalkām izrīcībām, ja nav neviena cita, kas tajās piedalītos vai tās vērtētu? Taču izlaidība vienā jomā var novest pie jucekļa visās.

Vakar es nolēmu izmazgāt vēju, parādīt Dievam garu degunu, strādājot svētdienā. Tiesa, viņam viens pīpis, kas šī par nedēļas dienu: debesīs, tāpat kā zemapziņā — vismaz tā mums tiek apgalvots — laika vispār nav. Bet patiesībā es gribēju parādīt garu degunu Mairai. Lai es neklājot gultu, saka Maira; lai es nenesot smagus grozus ar netīro veļu lejā pa ļodzīgajām kāpnēm uz pagrabu, kur atrodas mūžvecā, drausmīgā veļasmašīna.

Kas mazgā veļu? Maira, kurš gan cits. Ja jau esmu šeit, tad žigli izmazgāšu kādu strēķīti, viņa parasti saka. Tad mēs abas izliekamies, ka viņa nav neko mazgājusi. Mēs sazvērnieciski uzturam fikciju — vismaz tā strauji pārvēršas par fikciju —, ka es pati spēju tikt ar visu galā. Taču šīs izlikšanās spriedze jau sāk Mairu nogurdināt.

Un viņai arvien biežāk sāp mugura. Viņa grib sameklēt kādu

sievieti, kādu ziņkārīgu, nolīgtu svešinieci, kas nāktu šurp un apdarītu visus darbus. Maira aizbildinās ar manu sirdi. Nez kādā veidā viņa ir uzzinājusi gan par to, gan par ārstu, par viņa brīnumlīdzekļiem un pareģojumiem, — es domāju, to viņai būs izpaudusi ārsta palīdze, ķīmiska sarkanmate, kurai mute ne mirkli nestāv ciet. Šajā miestā visi tenko kā negudri.

Pateicu Mairai, ka tā ir mana darīšana, ko iesākt ar savu netīro veļu: to nezināmo sievieti es atgaiņāšu, cik ilgi vien būs iespējams. Cik lielā mērā šādu apņemšanos rada tas, ka man ir kauns? Diezgan lielā. Es negribu, lai kāds cits bāž degunu manos trūkumos, manos traipos un smakās. Maira to drīkst, jo es viņu pazīstu un viņa pazīst mani. Es esmu krusts, kas viņai jānes: es esmu tā, kas pārējo acīs padara viņu tik labu. Viņai vajag tikai izrunāt manu vārdu un pārgriezt acis, un viņai tūdaļ dāvā grēku atlaidi — ja ne eņģeļi, tad vismaz kaimiņi, un tiem izpatikt ir daudz grūtāk.

Nepārprotiet mani. Es neņirgājos par labestību, kura ir tikpat sarežģīta kā ļaunums, toties daudz grūtāk izskaidrojama. Tomēr lāgiem ir grūti ar to samierināties.

Pieņēmusi lēmumu — un jau iepriekš iztēlojusies Mairas izmisušos blējienus, ieraugot izmazgāto un salocīto dvieļu kaudzi un manu pašapmierināto, triumfējošo smīnu —, es uzsāku pārdrošo veļas mazgāšanas dēku. Es rakņājos pa veļas grozu, par mata tiesu neiegāzdamās tajā uz galvas, un izzvejoju laukā to, ko, manuprāt, varētu valkāt; reizē es vairījos no nostalģijas pēc seno laiku drānām. (Cik burvīgas tās bija! Tādas mantas vairs neražo — podziņas apvilktas ar audumu, vīles šūtas ar rokām. Nu, var jau būt, ka ražo, bet es tās nekad neredzu, turklāt tik un tā nevarētu tādas atļauties un tajās iespraukties. Tādiem apģērba gabaliem mēdz būt jostasvieta.)

Sametusi izraudzīto veļu plastmasas grozā, es dodos ceļā, pakāpienu pēc pakāpiena, sāniski pa kāpnēm kā tāda Sarkangalvīte cauri briesmām ceļā uz vecmāmiņas māju. Tikai — es jau pati esmu tā vecmāmiņa, un manī pašā ir ļaunais vilks. Un grauž, un grauž.

Pirmais stāvs, tik tālu nu būtu tikts. Pa gaiteni uz virtuvi, tad tālāk, iedegt pagraba gaismu, nervozi ienirt drēgnumā. Gandrīz uzreiz sākas trīsas. Tās vietas šai mājā, ar kurām es reiz spēju tikt galā itin viegli, tagad ir kļuvušas bīstamas: bīdāmie logi pacelti gaida kā slazdi, gatavi uzkrist man uz rokām, kājsoliņš draud sabrukt, bufetes augšējos plauktos kā slepenas mīnas uzglūn trausli stikla trauki. Pusceļā lejup pa pagraba kāpnēm es sapratu, ka labāk nebūtu vajadzējis to visu sākt. Slīpums bija pārāk stāvs, ēnas pārāk blīvas, smārds pārāk draudīgs, kā svaigi liets cements, kas apslēpj kādu izmanīgi noindētu laulātu draugu. Lejā uz grīdas vīdēja tumsas dīķis, tumšs un vizošs, un mitrs kā īsts dīķis. Varbūt tas tiešām bija īsts dīķis; varbūt upe jau sūcās cauri grīdai, kā esmu redzējusi rādām meteoroloģiskajā kanālā.

Jebkura no četrām stihijām katrā laikā var uzkulties kādā neparastā vietā: uguns var izlauzties no zemes, zeme var izkust un šļākties tev pār galvu, gaiss var triekties tev virsū kā klints, noraujot jumtu tavai mājai. Tad kāpēc lai nevarētu sākties plūdi?

Es izdzirdu burbuļošanu — varbūt savās iekšās, varbūt arī ne; jutu, kā sirds krūtīs aizrijas panikā. Es zināju, ka šis ūdens ir tikai triks, ko izspēlējusi redze, dzirde vai prāts; tomēr labāk nekāpt lejā. Es nometu veļu uz pagraba kāpnēm, atstāju to. Varbūt atgriezīšos un savākšu to vēlāk, varbūt arī ne. Gan kāds to savāks. Piemēram, Maira, sakniebusi lūpas. Nu es esmu iekritusi, nu man noteikti iesmērēs to sievieti. Es pagriezos, gandrīz pakritu, pieķēros pie margām; tad, pa vienam pakāpienam vien, vilkos augšup, pretim saprātīgajai, mierinošajai dienas gaismai virtuvē.

Aiz loga viss bija pelēks, vienmuļi, nedzīvi pelēks — gan debesis, gan čauganais, vecējošais sniegs. Es ieslēdzu elektrisko tējkannu; drīz tā uzsāka savu tvaika šūpuļdziesmu. Nudien, nav vairs labi, ja tu atklāj, ka tavi mājsaimniecības piederumi rūpējas par tevi, nevis otrādi. Tomēr tas man bija mierinājums.

Es uzvārīju tasi tējas, izdzēru to, tad izskaloju tasīti. Vismaz savus traukus es vēl jaudāju nomazgāt. Es noliku tasīti plauktā pie pārējām, visas bija apgleznotas ar vecāsmātes Edīlijas rakstiem, lilijas pie lilijām, vijolītes pie vijolītēm, tasītes ar vienādu rakstu cita citai blakus. Vismaz manos trauku skapjos nevalda juceklis. Tomēr man nedeva miera šī aina — nosviestais veļas klēpis uz pagraba kāpnēm. Visas šīs skrandas, šie saņurcītie fragmenti, kā nomestas baltas ādas. Nu, ne gluži baltas. Testaments kaut kam: tukšas lapas, uz kurām kricelējis mans ķermenis, atstājot savu mīklaino liecību par to, kā gausi, bet neatturami izgriezies ar iekšpusi uz āru.

Varbūt vajadzētu mēģināt to visu savākt un iebāzt atpakaļ veļas grozā, un neviens neko neuzzinātu. Neviens nozīmē — Maira.

Kā šķiet, mani ir pievārējusi spodrības kāre.

Labāk vēlu nekā nekad\ saka Rīnija.

Ak Rīnij. Kā es vēlos, kaut tu būtu šeit. Atgriezies un parūpējies par mani!

Bet viņa neatgriezīsies. Man būs jārūpējas par sevi pašai. Par sevi un par Loru, kā esmu svinīgi apsolījusies.

Labāk vēlu nekā nekad.

Kur es paliku? Bija ziema. Nē, to es jau esmu pabeigusi.

Bija pavasaris. 1936. gada pavasaris. Tai gadā viss sāka brukt. Tas ir — turpināja brukt, nopietnāk nekā iepriekš.

Tai gadā no troņa atteicās karalis Edvards; viņš deva priekšroku mīlestībai, nevis godkārei. Nē. Viņš deva priekšroku Vindzoras hercogienes godkārei, nevis savējai. Šo notikumu ļaudis atceras. Un sākās Pilsoņu karš Spānijā. Taču līdz tam visam vēl atlika vairāki

mēneši. Kas palicis prātā no marta? Kaut kas. Ričards pie brokastgalda čaukstina avīzi un saka: Tātad viņš tomēr ir to izdarījis.

Todien pie brokastgalda sēdējām tikai mēs abi. Lora brokastoja ar mums tikai nedēļas nogalēs un arī tad izvairījās, cik vien spēja, izlikdamās, ka ir aizgulējušies. Darba dienās viņa vienatnē ēda virtuvē, jo viņai bija jāiet uz skolu. Vai arī ne gluži vienatnē: tur bija misis Margatroida. Tad misters Margatroids aizveda Loru uz skolu un vēlāk aizbrauca viņai pakaļ, jo Ričards negribēja, lai viņa iet kājām. Patiesībā viņš negribēja, lai Lora aizkuļas neceļos.

Skolā viņa ieturēja arī pusdienas, un otrdienās un ceturtdienās viņai tur notika flautas stundas, jo mācīties spēlēt kādu mūzikas instrumentu vajadzēja obligāti. Bija izmēģinātas klavieres, taču tur nekas nebija iznācis. Tas pats ar čellu. Mums tika sacīts, ka Lora nevēloties vingrināties, tomēr vakaros mēs dažkārt dzirdējām viņas flautas sērīgās gaudas, kuras neparko neturējās pie nošu raksta. Izklausījās, ka notis tīšām ir aplamas.

"Es ar viņu parunāšu," teica Ričards.

"Mums jau nav par ko sūdzēties," es iebildu. "Viņa tikai dara to, ko pieprasi tu."

Pret Ričardu Lora vairs neizturējās ar klaju nepieklājību. Taču, ja viņš ienāca istabā, Lora no tās izgāja.

Atgriezīsimies pie rīta avīzes. Ričards turēja to starp mums, es redzēju virsrakstu. Viņš bija Hitlers, kura karaspēks bija iegājis Reinzemē. Viņš bija pārkāpis noteikumus, šķērsojis robežu, izdarījis to, kas aizliegts. Nūjā, Ričards sacīja, bija taču pilnīgi skaidrs, ka tas notiks, bet tie pārējie nu ir kā no plaukta nokrituši. Un viņš rāda tiem garu degunu. Slīpēts zellis. Prot pamanīt pretinieka vājās vietas. Ierauga izdevību un izmanto to. Tur nu nav vārdam vietas.

Es piekritu, bet neklausījos. Neklausīšanās tajos mēnešos man bija vienīgais veids, kā saglabāt līdzsvaru. Man bija jāizdzēš apkārtējais troksnis: gluži kā iedama pa virvi, kas novilkta virs Niagaras ūdenskrituma, es nevarēju atļauties skatīties apkārt, baidīdamās paslīdēt. Ko gan citu lai dara, ja tas, par ko tu domā katru mīļu brīdi, ir tik bezgala tālu no tās dzīves, kuru tu it kā dzīvo? No tā, kas atrodas tepat uz galda, un uz galda torīt bija vāzīte ar papīrbaltu narcisi iekšā; šis zieds bija no mākslīgi izdiedzēto narcišu poda, ko bija atsūtījusi Vinifreda. Cik jauki nolūkoties uz tām šai gadalaikā, viņa bija teikusi. Tās ir tik smaržīgas. Kā cerības dvaša.

Vinifreda uzskatīja, ka es esmu nekaitīga. Citiem vārdiem sakot, viņa uzskatīja mani par muļķi. Vēlāk, desmit gadu tālā nākotnē, viņa man teica — pa telefonu, jo mēs vairs nemēdzām satikties: "Biju domājusi, ka tu esi dumja, bet patiesībā tu esi ļauna. Tu vienmēr esi mūs nīduši, jo tavs tēvs bankrotēja un nodedzināja pats savu fabriku, un to tu ņēmi ļaunā mums."

"Viņš to nenodedzināja," es attraucu. "To nodedzināja Ričards. Vismaz nolīga dedzinātājus."

"Tie ir ļaunprātīgi meli. Tavs tēvs bija pilnīgi izputējis, un, ja tā ēka nebūtu bijusi apdrošināta, jūs paliktu bez graša pie dvēseles! Mēs izvilkām no purva jūs abas — tevi un tavu ap taurēto māsu! Ja nebūtu mūsu, jūs varētu blandīties pa ielu, nevis dīki gulšņāt, šitādas divas nejēdzīgi izlutinātas skuķes! Jums viss vienmēr tika pienests klāt, jums nekad nevajadzēja pūlēties, Ričardam jūs ne reizi pat paldies nepateicāt. Jūs nepakustinājāt ne pirkstu, lai viņam izpalīdzētu, ne reizi, nekad."

"Es darīju to, ko jūs gribējāt. Es turēju muti. Es smaidīju. Es biju greznuma nieciņš. Bet Lora aizgāja par tālu. Loru viņam nebūtu vajadzējis iejaukt."

"Tas viss bija tikai spītība, spītība, spītība! Par visu tu biji parādā mums, un to tu nespēji izturēt. Tev vajadzēja viņam atriebties! Tu viņu nogalināji tieši tāpat kā tad, ja būtu pielikusi revolveri viņam pie galvas un nospiedusi gaili."

"Un kas nogalināja Loru?"

"Lora izdarīja pašnāvību, to tu lieliski zini."

"To pašu es varētu teikt par Ričardu."

"Tie ir nekrietni meli. Turklāt Lora bija pilnīgi nojūgusies. Nesaprotu, kā tu varēji ticēt kaut vienam viņas vārdam par Ričardu vai par ko citu. Neviens, kurš pie pilna prāta, nebūtu tam ticējis!"

Es vairs nespēju parunāt, tāpēc nometu klausuli. Tomēr pret Vinifredu es biju bezspēcīga, jo tolaik viņai bija ķllniece. Viņai bija Emē.

Taču 1936. gadā Vinifreda vēl bija pietiekami laipna un es vēl biju viņas aizbilstamā. Viņa turpināja vazāt mani no sarīkojuma uz sarīkojumu — Junioru līgas tikšanās, politiski kokteiļvakari, tādas un šitādas komitejas — un apsēdināt mani krēslos un kaktos, kamēr pati spodrināja nepieciešamos sociālos sakarus. Tagad es saprotu, ka lielākoties viņa tika nevis ieredzēta, bet tikai paciesta — savas naudas un bezgalīgās enerģijas dēļ: vairums sieviešu tajās aprindās labprāt ļāva Vinifredai paveikt lauvas tiesu no tā darba, kas ikreiz bija vajadzīgs.

Ik pa brīdim kāda no viņām pienāca pie manis un piezīmēja, ka pazinusi manu vecomāti — vai, ja bija jaunāka, tad apliecināja, ka labprāt būtu viņu pazinusi toreiz, zelta laikos pirms Lielā kara, kad vēl bijusi iespējama patiesa elegance. Tā bija parole: tas nozīmēja, ka Vinifreda ir arriviste — jaunbagātniece, bezkaunīga un vulgāra — un ka man vajadzētu aizstāvēt kādu citu vērtību sistēmu. Tad es vāri pasmaidīju un teicu, ka vecāmāte nomirusi ilgi pirms manas dzimšanas. Citiem vārdiem sakot, viņas nevarēja gaidīt, ka es izrādīšu jebkādu pretestību Vinifredai.

Un kā klājas jūsu gudrajam dzīvesbiedram? viņas mēdza apvaicāties. Kad gaidāma svarīgā vēsts? Svarīgā vēsts attiecās uz Ričarda politisko karjeru, kura oficiāli vēl nebija sākusies, taču tika uzskatīta par nenovēršamu.

O, es pasmaidīju, to es droši vien uzzināšu pirmā. Tam es neticēju: to es droši vien uzzināšu pēdējā.

Mūsu dzīve — Ričarda un manējā — tolaik bija iegājusi tādā gultnē, kurā tai, manuprāt, bija palikt mūžīgi. Vai, pareizāk sakot, bija divas dzīves — dienas un nakts dzīve: tām bija precīzas un arī nemainīgas aprises. Miers un kārtība, un viss savā vietā, un tā aizsegā risinās piedienīga un sankcionēta varmācība, it kā smaga, brutāla kurpe sistu takti pa grīdas paklāju. Katru rītu es gāju dušā, lai tiktu vaļā no nakts; lai nomazgātu no sevis to zieķi, ko Ričards smērēja sev matos — kaut kādu dārgu, smaržīgu eļļu. Tā iztriepās man pa visu ādu.

Vai viņu uztrauca tas, ka viņa nakts izdarības man ir vienaldzīgas, pat derdzīgas? Itin nemaz. Visās dzīves jomās iekarošana viņam patika labāk par sadarbību.

Dažreiz — laikam ritot, arvien biežāk, — parādījās zilumi, violeti, tad zilgani, tad dzelteni. Apbrīnojami, cik viegli es tiekot pie zilumiem, smaidot teica Ričards. Pietiekot jau ar pieskārienu vien. Viņš nekad neesot redzējis, ka sieviete tik viegli dabūtu zilumus. Tas tāpēc, ka es esot tik jauna un trausla.

Priekšroku viņš deva augšstilbiem, kur zilumus nevarēja pamanīt. Jebkas pārlieku saredzams varētu kaitēt viņa ambīcijām.

Lāgiem man šķita, ka šīs zīmes uz manas miesas ir sava veida šifrs, kas uzzied un pēc tam izbalo kā neredzamās tintes raksts, pacelts virs sveces. Taču, ja tas bija šifrs, tad kam piederēja šī šifra atslēga?

Es biju smilts, es biju sniegs, — manī rakstīja, pārrakstīja, dzēsa.

Pelnutrauks

Es atkal biju pie ārsta. Mani aizveda Maira: viņa teica, ka pēc atkušņa un sala ielas esot vienā melnā ledū, pārāk slidenas, lai es ietu kājām.

Ārsts paklauvēja man pa ribām un noklausījās, ko dara sirds, sarauca pieri, izlīdzināja to atkal gludu un tad — klusībā jau pieņēmis lēmumu pats — apvaicājās, kā es jūtoties. Man liekas, viņš kaut ko bija izdarījis ar saviem matiem; galvvidū tie agrāk noteikti bija plānāki. Vai viņš salīmējis matu šķipsnas šķērsām pār pauri? Vai, vēl trakāk, pārstādījis matus? Ahā, es nodomāju. Par spīti taviem rīta skrējieniem un spalvainajām kājām vecuma kurpe tomēr sāk spiest. Drīz tu nožēlosi, ka esi tik daudz cepinājies saulē. Ģīmis tev izskatīsies kā pauts.

Par spīti visam viņš plēsa savus aizskarošos jociņus. Tiesa, viņš vismaz nemēdz teikt: Kā mēs šodien jūtamies? Viņš nekad neuzrunā mani ar mēs, kā dara daži no viņiem: viņš izprot vienskaitļa pirmās personas svarīgumu.

"Es nevaru iemigt," es sacīju. "Un redzu pārāk daudz sapņu."

"Ja jau jūs redzat sapņus, tad droši vien tomēr esat iemigusi," viņš teica, lūkodams jokot.

"Jūs zināt, kā es to domāju," es asi atcirtu. "Tas nav viens un tas pats. Sapņi mani uzmodina."

"Jūs vakaros dzerat kafiju?"

"Nē," es meloju.

"Tad vainīga būs slikta sirdsapziņa." Viņš rakstīja recepti — noteikti cukura tabletēm. Un klusu irgājās: domāja, ka ir bijis varen asprātīgs. Sasniedzot zināmu punktu, pieredzes nodarītie kaitējumi pavēršas pretējā virzienā; kļūdami vecāki, mēs kļūstam vientiesīgi, vismaz citu acīs. Ārsts, skatīdamies uz mani, redz nevarīgu un tāpēc bezvainīgu veču.

Kamēr atrados svētnīcā, Maira sēdēja uzgaidāmajā telpā, lasīdama vecus žurnālus. Viņa bija izplēsusi no tiem vienu rakstu par to, kā tikt galā ar spriedzi, un otru — par zaļu kāpostu labvēlīgo iedarbību. Tie esot domāti man, viņa teica, gandarīta par saviem derīgajiem trouvailles. Viņa mūždien nosaka man diagnozes. Mana fiziskā veselība interesē viņu gandrīz tikpat stipri kā garīgā: manām iekšām viņa ir uzmetusies bezmaz par īpašnieci.

Es viņai sacīju, ka diez vai ciešu no spriedzes, jo vakuumā spriedzes nemaz nav. Bet no zaļiem kāpostiem es uzpūšos kā sprāgusi govs, tāpēc iztikšu bez to labvēlīgās iedarbības. Es teicu, ka nevēlos pavadīt savu mūžu vai vismaz tā atlikumu, smirdēdama kā skābētu kāpostu muca un blarkšķēdama kā kravas furgona taure.

Rupjas piezīmes par ķermeņa funkcijām Mairu parasti apklusina. Atlikušajā mājupceļā viņa cieta klusu, smaids uz viņas lūpām sacietēja kā ģipsis.

Dažreiz man par sevi ir kauns.

Ķersimies nu pie tā darbiņa, kas pie rokas. Pie rokas ir piemērots teiciens: lāgiem man šķiet, ka raksta tikai mana roka un ne viss pārējais; ka mana roka ir uzsākusi pati savu dzīvi un turpinās kustēties pat tad, ja būs atdalīta no mana ķermeņa, gluži kā iebalzamēts, noburts ēģiptiešu fetišs vai tās izžuvušās truša ķepas, ko vīrieši kā veiksmes amuletu mēdza pakarināt pie spoguļiša savā mašīnā. Par spīti artrītiskajiem pirkstiem šī mana roka pēdējā laikā ir apliecinājusi neparastu draiskumu, it kā būtu atmetusi visu savaldību. Un, jānudien, tā ir uzrakstījusi daudz ko tādu, kas tai nemūžam nebūtu ļauts, ja tā pakļautos manam saprātam.

Šķiram lapas, šķiram lapas. Kur es paliku? 1936. gada aprīlis.

Aprīlī mums piezvanīja Sv. Cecīlijas skolas direktore; tur mācījās Lora. Runa esot par Loras uzvedību, viņa teica. Un diez vai šo jautājumu vislabāk būtu apspriest pa telefonu.

Ričards bija aizņemts darījumos. Viņš ieteica man par pavadoni Vinifredu, bet es sacīju, ka tas nekādā ziņā nevar būt nekas īpašs;

es pati tikšu ar visu skaidrībā un, ja tur būs kas svarīgs, atstāstīšu Ričardam. Es pieteicos vizītē pie direktores, kuras uzvārdu esmu aizmirsusi. Izraudzījos tādu apģērbu, kurš, manuprāt, spētu direktori iebiedēt vai vismaz atgādinātu viņai par Ričarda stāvokli un ietekmi: šķiet, biju uzvilkusi kašmira mēteli, apdarinātu ar tiņa ādu — pārāk siltu gadalaikam, toties iespaidīgu, — un uzlikusi cepuri, rotātu ar beigtu fazānu vai, pareizāk sakot, ar tā ķermeņa daļām. Ar spārniem, asti un galvu, kam ieliktas apaļas, mazas, sarkanas stikla actiņas.

Direktore bija iesirms sievišķis un izskatījās pēc drēbju pakaramā — trausli kauli, uz kuriem sakarināti mitra izskata audumi. Viņa sēdēja savā kabinetā, aizbarikadējusies aiz ozolkoka rakstāmgalda, pleci šausmās uzrauti līdz ausīm. Pirms gada man no viņas būtu tikpat bail kā viņai no manis vai, precīzāk, no tā, ko es pārstāvu: no liela naudas žūkšņa. Taču tagad es jau biju iemantojusi pašpārliecību. Biju vērojusi Vinifredu darbībā, biju vingrinājusies. Nu es pratu pacelt katru uzaci atsevišķi.

Viņa nervozi pasmaidīja, atsegdama prāvus, dzeltenus zobus, līdzīgus pusapgrauztām kukurūzas vālītēm. Prātoju, ko gan nodarījusi Lora: tam nu vajadzēja būt kaut kam, lai direktore satrauktos tik pamatīgi, ka nolemtu stāties aci pret aci ar klāt neesošo Ričardu un viņa neredzamo varu. "Baidos, ka mēs vairs nevarēsim paturēt Loru pie mums," viņa teica. "Mēs esam centušies visiem spēkiem un apzināmies, ka pastāv attaisnojoši apstākļi, tomēr, ņemot vērā visu, mums ir jādomā arī par pārējiem skolēniem, un es baidos, ka Lora

gluži vienkārši atstāj uz viņiem pārāk graujošu ietekmi."

Tolaik es jau biju uzzinājusi, cik vērtīgi ir panākt, lai citi sāk paskaidrot, ko īsti gribējuši teikt. "Atvainojiet, bet es nesaprotu, par ko jūs runājat," es ierunājos, tik tikko kustinādama lūpas. "Kādi attaisnojoši apstākļi? Kāda graujoša ietekme?" Rokas es nekustīgi turēju klēpī, galva bija augsti pacelta un viegli pieliekta sānis, labākais leņķis fazāna cepurei: cerēju, ka viņa jutīs četru, nevis divu acu ciešo skatienu. Lai gan man bija bagātības priekšrocība, viņai bija gadu un stāvokļa priekšrocība. Kabinetā bija karsti. Biju pārlikusi kažoku pār krēsla atzveltni, tomēr visviens svīdu kā ostas krāvējs.

"Viņa apšauba Dieva eksistenci," direktore sacīja. "Reliģijas stundās, kuras, jāteic, ir vienīgais priekšmets, par kuru viņa izrāda jelkādu interesi. Viņa gāja pat tik tālu, ka iesniedza domrakstu ar nosaukumu "Vai Dievs melo?". Tas ļoti satrauca visu klasi."

"Un pie kādas atbildes viņa nonāca?" es jautāju. "Attiecībā uz Dievu?" Jutos pārsteigta, lai gan to neizrādīju: biju domājusi, ka Loras degsme Dieva jautājumos ir mazinājusies, taču tas acīmredzot nebija tiesa.

"Pie apstiprinošas." Direktore skatījās lejup, uz savu rakstāmgaldu, uz kura bija nolikts Loras domraksts. "Viņa citē — lūk, šeit — Pirmo ķēniņu grāmatu, divdesmit otro nodaļu — to vietu, kur Dievs pieviļ ķēniņu Ahabu. "Un nu redzi, tas Kungs melu garu devis visu šo tavu praviešu mutē." Tālāk Lora raksta — ja Dievs tā rīkojies vienu reizi, tad kā mēs zinot, ka viņš neesot tā rīkojies arī citkārt, un kā mēs varot atšķirt melīgos pravietojumus no patiesajiem?"

"Nu, tas vismaz ir loģisks secinājums," es teicu. "Bībeles tekstus Lora zina."

"Nu, paklausieties!" direktore iesaucās, zaudējusi pacietību. "Sātans var citēt Svētos Rakstus, pielāgojot tos saviem nolūkiem. Tālāk Lora raksta: lai gan Dievs melojot, viņš neblēdoties — viņš vienmēr nosūtot arī īstu pravieti, bet ļaudis neklausoties. Pēc viņas domām, Dievs ir kaut kas līdzīgs radio diktoram, bet mēs esam sabojāti radio aparāti, un tāds salīdzinājums man šķiet, maigi izsakoties, necienīgs."

"Lora nekādā ziņā negrib izrādīt necieņu," es sacīju. "Vismaz ne Dievam."

To direktore nelikās dzirdam. "Visvairāk uztrauc ne tik daudz viņas mazticamie argumenti, cik pats fakts, ka viņa vispār izvirzījusi tādu jautājumu."

"Lorai patīk atrast atbildes," es teicu. "Viņai patīk atrast atbildes uz svarīgiem jautājumiem. Jūs taču noteikti piekritīsiet, ka Dievs ir svarīgs. Nesaprotu, kāpēc tas būtu jāuzskata par kaut ko graujošu."

"Tā domā pārējie skolēni. Viņi uzskata, ka Lora — nu, dižojas. Met izaicinājumu neapstrīdamām autoritātēm."

"Tāpat rīkojās Kristus," es piezīmēju, "vismaz viņa laikā daži tā

domāja."

Direktore neizteica acīm redzamo patiesību, ka tas viss varbūt ļoti labi piedienēja Kristum, bet nebija piemērots sešpadsmit gadu vecai meitenei. "Jūs īsti nesaprotat," viņa sacīja. Nudien, viņa pat lauzīja rokas, un šo norisi es vēroju ar interesi, jo nekad agrāk nebiju to redzējusi. "Pārējie domā, ka Lora — viņi domā, ka Lora ir asprātīga. Vismaz daži. Citi domā, ka viņa ir boļševiku piekritēja. Pārējiem viņa vienkārši šķiet dīvaina. Jebkurā gadījumā viņa rada neveselīgu interesi."

Nu es sāku aptvert. "Manuprāt, Lora nemaz nevēlas būt asprātīga," es teicu.

"Bet to ir tik grūti izprast!" īsā klusuma mirklī mēs raudzījāmies viena otrā pār rakstāmgaldu. "Un, vai zināt, viņai ir bars sekotāju," direktore sacīja ar skaudības pieskaņu balsī. Nogaidījusi, līdz es to ielāgošu, viņa turpināja: "Un vēl ir jautājums par viņas kavējumiem. Cik saprotu, viņai ir veselības problēmas, taču…"

"Kādas veselības problēmas?" es noprasīju. "Loras veselībai nekas nekaiš."

"Man gan šķita, ņemot vērā visas šīs vizītes pie ārsta…"

"Kādas vizītes pie ārsta?"

"Vai tad tas nav noticis ar jūsu ziņu?" Direktore nolika uz galda vēstuļu kaudzīti. Es pazinu savu vēstuļpapīru. Izskatīju tās: es tās nebiju rakstījusi, taču apakšā bija mans paraksts.

"Skaidrs," es sacīju, paņemdama savu mēteli un rokassomiņu. "Man būs jārunā ar Loru. Pateicos, ka atvēlējāt man laiku." Es paspiedu viņas pirkstu galus. Tagad bez vārda runas bija skaidrs, ka Lorai no skolas jāaiziet.

"Mēs centāmies, cik spējām," nabaga sieviete teica. Viņa jau gandrīz raudāja. Vēl viena Vijoles jaunkundze. Nolīgta strādniece, kura grib labu, bet nepanāk neko. Lora viņai nebija pa zobam.

Kad Ričards tovakar pajautāja, kā risinājusies mana saruna, es pastāstīju viņam par Loras graujošo ietekmi uz klasesbiedriem. Viņš nevis sadusmojās, bet šķita uzjautrināts, pat tādas kā apbrīnas pilns. Viņš teica, ka Lorai esot mugurkauls. Viņš teica, ka zināma dumpība liecinot par enerģiju un apņēmību. Viņš teica, ka arī pats neesot varējis ciest skolu un sagādājis raizes skolotājiem. Manuprāt, Lorai bija citi motīvi, taču es to paturēju pie sevis.

Nepieminēju Ričardam arī viltotās ārsta zīmes: tad būtu uguns pakulās. Skolotāju kaitināšana bija viens, bet stundu bastošana — pavisam kas cits. Tas jau oda pēc likuma pārkāpuma.

"Tev nevajadzēja viltot manu rokrakstu," es teicu Lorai, kad bijām divatā.

"Ričarda rokrakstu man neizdevās atdarināt. Tas pārāk atšķiras no mūsējā. Ar tavu bija daudz vieglāk."

"Rokraksts ir kaut kas personisks. Tāda viltošana ir kā zagšana."

Mirkli viņa šķita sarūgtināta. "Atvaino. Es jau tikai aizņēmos. Nedomāju, ka tu apvainosies."

"Laikam jau nav nozīmes jautāt, kādēļ tu tā rīkojies?"

"Es nelūdzu, lai mani sūta uz to skolu," Lora teica. "Es viņiem nepatiku tāpat kā viņi man. Viņi neuztvēra mani nopietni. Viņi nav nopietni cilvēki. Ja man visu laiku būtu jāpaliek tur, es tiešām būtu saslimusi."

"Ko tu darīji, kad nebiji skolā?" es jautāju. "Kurp tu gāji?" Es bažījos, ka viņa varbūt ir satikusies ar kādu — ar kādu vīrieti. Tie gadi viņai jau tuvojās.

"Ak, šur un tur," Lora atbildēja. "Aizbraucu uz pilsētas centru vai sēdēju parkos, un tā. Vai vienkārši staigāju apkārt. Pāris reižu redzēju tevi, bet tu mani neredzēji. Tu laikam gāji iepirkties." Es jutu, kā sirdī iebrāžas asiņu vilnis, kā tā sažņaudzas: panika, it kā uz mutes būtu uzgūlusi dzelžaina roka. Es laikam nobālēju.

"Kas noticis?" Lora jautāja. "Vai tu nelāgi jūties?"

Tai maijā mēs ar Berendžēriju devāmies uz Angliju, bet pēc tam ar Karalienes Mērijas pirmo reisu atgriezāmies Ņujorkā. Karaliene bija pats lielākais un greznākais okeāna laineris, kāds jebkad uzbūvēts, vismaz tā bija rakstīts visās brošūrās. Tas esot gadsimta notikums, teica Ričards.

Mums līdzi brauca Vinifreda. Un arī Lora. Tāds ceļojums nākšot viņai par labu, teica Ričards: viņa izskatoties novārgusi un panīkusi, turklāt kopš pēkšņās aiziešanas no skolas garlaikojoties bezdarbībā. Šis ceļojums būšot izglītojošs un visnotaļ noderīgs tādai meitenei kā viņa. Un mēs jau nemaz nevarot atstāt viņu vienu.

Publikas ziņkāre par Karalieni Mēriju nerimās. Kuģis tika aprakstīts un fotografēts līdz beidzamam sīkumam, tā iekārtojums bija rūpīgi pārdomāts — dienasgaismas spuldzes, plastmasas laminmāts, slaidas kolonnas, kļavas koka paneļi — visur dārgi izskaistinājumi. Toties tas briesmīgi zvalstījās, un no otrās klases klāja bija pārskatāms pirmās klases klājs, tāpēc, tur pastaigājoties, nevarēja izvairīties no visādiem plikadīdām, kas drūzmējās gar reliņiem un nopētīja tevi no galvas līdz kājām.

Pirmajā dienā mani mocīja jūras slimība, bet pēcāk viss bija kārtībā. Uz kuģa tika daudz dejots. Tolaik es jau pratu dejot; pietiekami labi, bet ne pārāk labi. (Nekad neko nedari pārāk labi, teica Vinifreda, tas liecina, ka tu centies.) Es dejoju ar citiem vīriešiem, nevis ar Ričardu, — ar vīriešiem, kurus viņš pazina no saviem darījumiem un ar kuriem pats mani iepazīstināja. Parūpējieties par Airisu manā vietā, viņš smaidot mēdza sacīt šiem vīriešiem un paplikšķināja viņiem pa delmu. Dažreiz Ričards dejoja ar citām sievietēm, ar savu paziņu sievām. Dažreiz viņš izgāja ārā, lai

izsmēķētu cigareti vai apmestu kādu loku pa klāju, vismaz pats tā teica. Es gan domāju, ka patiesībā viņš īgņojās vai grima domās. Lāgiem neredzēju viņu pa veselai stundai. Un tad viņš bija atgriezies, sēdēja pie mūsu galdiņa, vēroja mani pietiekami labi dejojam, un es klusībā minēju, cik ilgi viņš jau tur sēž.

Es nospriedu, ka viņš ir saērcināts, jo šis ceļojums nenorit tā, kā viņš iecerējis. Viņam nebija izdevies rezervēt galdiņu vakariņām Grila verandā, viņš neiepazinās ar ļaudīm, ar kuriem bija gribējis iepazīties. Savā valstībā viņš bija liels vīrs, bet uz Karalienes Mērijas — tikai gaužām nenozīmīgs cilvēciņš. Un arī Vinifreda bija nenozīmīgs cilvēciņš: viņas rosība tika šķiesta velti. Krietni bieži es manīju, kā viņu pilnīgi ignorē sievietes, kurām viņa piebiedrojusies. Tad viņa lavījās atpakaļ pie "mūsu bariņa", kā pati to dēvēja, cerēdama, ka neviens neko nav redzējis.

Lora nedejoja. Viņa neprata dejot, un tas viņu arī neinteresēja; turklāt viņa bija par jaunu. Pēc vakariņām viņa parasti ieslēdzās savā kajītē; viņa apgalvoja, ka lasot. Trešajā ceļojuma dienā pie brokastgalda plaksti viņai bija pietūkuši un apsarkuši.

Neilgi pirms pusdienām es gāju Loru meklēt. Atradu viņu zvilnam atpūtas krēslā, apsegušos ar pledu līdz pat kaklam; viņa apātiski noraudzījās apļu mešanas spēlē. Es apsēdos viņai blakus. Garām aizsoļoja muskuļaina, jauna sieviete, vezdama septiņus suņus, katru savā saitē; par spīti vēsajam laikam viņa bija ģērbusies šortos, kājas bija iedegušas brūnas.

"Es varētu dabūt tādu darbu," Lora ierunājās.

"Kādu darbu?"

"Vadāt suņus," viņa teica. "Citu cilvēku suņus. Man patīk suņi."

"Tev nepatiktu īpašnieki."

"Es jau nevestu staigāt īpašniekus." Lora bija uzlikusi saulesbrilles, bet pati drebinājās.

"Vai kaut kas noticis?" es jautāju. "Nē."

"Izskatās, ka tu salsti. Ka tik nebūsi slima."

"Man nekas nekaiš. Beidz uztraukties."

"Bet es taču raizējos par tevi."

"Vari neraizēties. Man ir sešpadsmit gadu. .Es pati zinu, esmu vai neesmu slima."

"Es apsolīju tēvam, ka rūpēšos par tevi," es kokaini teicu. "Un mātei arī."

"Tas bija muļķīgi darīts."

"Šaubu nav. Bet es biju ļoti jauna un pati nezināju, ko daru. Tā, redz, jaunībā notiek."

Lora noņēma saulesbrilles, bet uz mani neskatījās. "Citu cilvēku solījumi nav mana vaina," viņa sacīja. "Tēvs uzvēla tev plecos atbildību par mani. Viņš pats nekad nezināja, ko iesākt ar mani — ar

mums. Bet tagad viņš ir miris, viņi abi ir miruši, tāpēc viss nokārtojies. Es tevi atsvabinu. Tu esi brīva no nastas."

"Lora, kas noticis?

"Nekas," viņa atteica. "Bet katru reizi, kad es vienkārši gribu padomāt — tikt skaidrībā —, tu nolem, ka es esmu slima, un sāc mani tirdīt. Tas mani tracina."

"Tas nu gan nav godīgi," es iebildu. "Es vienmēr esmu centusies pēc labākās sirdsapziņas, nekad neesmu nepamatoti piedēvējusi tev nekādu vainu, vienmēr esmu veltījusi tev vislielāko…"

"Lai nu paliek," Lora mani pārtrauca. "Paskaties, kas par muļķīgu spēli!"

To visu es piedēvēju senām bēdām — sērām par Aviljonu un par visu, kas tur noticis. Vai varbūt viņa joprojām sēroja par

Alekšu Tomasu? Būtu vajadzējis uzdot vairāk jautājumu, uzstāt,

tomēr šaubos, vai arī tad Lora būtu man izpaudusi, kas viņu nomāc patiesībā.

Ja neņem vērā Loru, tad no šī ceļojuma es visskaidrāk atceros to laupīšanu, kura risinājās pa visu kuģi tai dienā, kad mēs iegājām ostā. Viss, uz kā bija Karalienes Mērijas monogramma, nozuda rokassomiņās un čemodānos — vēstuļpapīrs, galda piederumi, dvieļi, ziepju trauciņi un tā tālāk, — viss, kas nebija pieķēdēts pie grīdas. Dažs labs pat noskrūvēja krānu rokturus, mazākos spoguļus un durvju kliņķus. Pirmās klases pasažieri izrīkojās vēl trakāk par pārējiem; bet bagātnieki jau vienmēr ir bijuši kleptomāni.

Kāds bija šīs laupīšanas loģiskais pamatojums? Suvenīru ieguve. Šiem ļaudīm bija nepieciešams kaut kas tāds, kas palīdzētu atcerēties sevi pašus. Dīvainas ir šīs suvenīru medības: tagad kļūst par toreiz, joprojām būdams tagadnē. Tu īsti netici, ka eksistē, tāpēc nočiep pierādījumu vai kaut ko tādu, ko esi noturējis par pierādījumu.

Es pati pievācu pelnutrauku.

Vīrietis ar liesmojošu galvu

Vakar vakarā es iedzēru vienu no ārsta parakstītajām tabletēm. Tā gan palīdzēja iemigt, bet tad man rādījās sapnis, un šis sapnis nebūt nebija labāks par tiem, kuri man rādījās tāpat bez zālēm.

Es stāvēju uz Aviljonas steķiem, apkārt kā zvārgulīši šķindēja salūzušais, zaļganais upes ledus, bet man mugurā nebija ziemas mēteļa — tikai kokvilnas kleitiņa ar tauriņu rakstu. Un galvā cepure no plastmasas puķēm drausmīgās krāsās — tomātu sarkanā, šaušalīgā ceriņkrāsā —, ko no iekšpuses izgaismoja sīciņas spuldzītes.

Kur ir manējā,*?* jautāja Lora tādā balsī kā toreiz, kad viņai bija pieci gadi. Es paskatījos lejup uz viņu, bet tad mēs vairs nebijām bērni. Lora bija kļuvusi veca, tāpat kā es; acis viņai bija kā mazas, izžuvušas rozīnes. Tas mani pārbiedēja, un es pamodos.

Pulkstenis bija trīs naktī. Nogaidīju, līdz sirds mitējās protestēt, tad notaustījos lejup pa kāpnēm un uzvārīju sev pienu. Vajadzētu gan būt pietiekami gudrai, lai nepaļautos uz zālēm. Bezsamaņu nevar tik lēti nopirkt.

Bet turpināsim.

Nokāpusi no Karalienes Mērijas klāja, mūsu ģimene pavadīja trīs dienas Ņujorkā. Ričardam bija jāpabeidz kaut kādi darījumi; bet mēs tikmēr varot apskatīt pilsētu, viņš teica.

Lora negribēja nedz iet skatīties Rockettes priekšnesumus, nedz uzbraukt Brīvības statujas vai Empire State Building virsotnē. Viņa negribēja arī iet uz veikaliem. Viņa sacīja, ka gribot vienkārši staigāt pa ielām un skatīties uz to, kas tur redzams, bet Ričards iebilda, ka vienatnē tas viņai esot bīstami, tāpēc es gāju viņai līdzi.

Lora nebija runātīga, — īsts atvieglojums pēc Vinifredas, kura bija apņēmusies būt tik runātīga, cik tas vispār ir cilvēka spēkos.

Pēc tam mēs vairākas nedēļas pavadījām Toronto, kamēr Ričards paveica visas iekavētās veikalu lietas. Tad mēs devāmies uz Aviljonu. Tur mēs vizināšoties ar jahtu, teica Ričards. Viņa tonis lika saprast, ka tas ir vienīgais, kam Aviljonā vēl derīga; un ka viņš ar prieku upurē savu laiku, lai izpatiktu mūsu untumiem. Vai, izsakoties maigāk, lai mūs iepriecinātu — lai iepriecinātu mani un arī Loru.

Man šķita, ka Loru viņš ir sācis uzlūkot kā mīklu — kā tādu mīklu, kuras minēšana tagad ir viņa uzdevums. Lāgiem biju pieķērusi Ričardu vērojam Loru ar tādu pašu skatienu, ar kādu viņš pētīja biržas lappuses avīzē — meklēdams āķi, slepenu triku, sviru, ķīli, piekļūšanas iespēju. Saskaņā ar viņa skatu uz dzīvi, šāds āķis vai slepens triks bija it visam. Vai nu tas — vai cena. Viņš gribēja dabūt Loru savā varā, piemīt viņas kaklu pie zemes ar savu zābaku — kaut vai vieglītēm. Taču Loras kalds nebija tam piemērots. Tāpēc Ričards pēc katra šāda

mēģinājuma palika stāvam ar vienu kāju gaisā gluži kā lāču mednieks, kas pozē gleznā, no kuras nozudis nomedītais lācis.

Kā Lorai tas izdevās? Ne jau pretojoties viņam, vairs ne: tagad viņa izvairījās no klajām sadursmēm ar Ričardu. Lorai tas izdevās atkāpjoties, novēršoties, panākot, lai Ričards zaudē līdzsvaru. Viņš allaž metās Loras virzienā, allaž tvēra, allaž satvēra tukšu gaisu.

Viņš gribēja panākt, lai Lora viņu novērtē, pat apbrīno. Vai lai vienkārši jūtas pateicīga. Kaut ko tamlīdzīgu. Kādu citu jaunu meiteni Ričards būtu mēģinājis uzpirkt ar dāvanām — ar pērļu kaklarotu, kašmira svīteri — ar tādām mantām, pēc kurām būtu jāilgojas katrai sešpadsmit gadu vecai meičai. Taču viņš bija pietiekami gudrs, lai saprastu, ka nav jēgas iesmērēt kaut ko tādu Lorai.

Gaidi vien, ka izspiedīsi ūdeni no akmens, es nodomāju. Ričards viņu nemūžam neizpratīs. Un cenas viņai nav, jo Ričardam nav nekā tāda, ko viņa alktu iegūt. Jebkurā divu gribu sacīkstē, lai kas būtu viņas pretinieks, es joprojām liktu visas cerības uz Loras uzvaru. Savā ziņā viņa bija spītīga kā ēzelis.

Es tiešām domāju, ka Lora ar vislielāko prieku piekritīs pavadīt kādu laiku Aviljonā — viņa tik negribīgi bija to atstājusi —, taču, kad šis nodoms tika izpausts, viņa šķita vienaldzīga. Viņa negribēja izrādīt Ričardam atzinību ne par ko, tā to sapratu es. "Vismaz satiksim Rīniju," — tas bija viss, ko viņa pateica.

"Man ļoti žēl, bet Rīnija pie mums vairs nestrādā," Ričards sacīja. "Viņu palūdza aiziet."

Kad tas noticis? Pirms kāda laika. Pirms mēneša, pirms vairākiem mēnešiem? Ričards atbildēja nenoteikti. Viņš sacīja, ka tam par iemeslu bijis Rīnijas vīrs, kurš pārāk stipri dzēris. Tāpēc mājas remonts neesot veikts tādā veidā, kādu jebkurš saprātīgs cilvēks uzskatītu par pietiekami ātru un apmierinošu, un Ričards neredzot jēgu maksāt lielu naudu par slinkošanu un par to, ko varētu apzīmēt vienīgi par nepakļaušanos saimniekam.

"Viņš negribēja, lai Rīnija tur ir, kad atbrauksim mēs," Lora teica. "Viņš zināja, ka viņa nostātos mūsu pusē."

Mēs staigājām pa Aviljonas pirmo stāvu. Pati māja šķita sarukusi; mēbeles pārklātas ar putekļu drānām, vismaz tas, kas atlicis no mēbelēm, — masīvākās, tumšākās bija aizvāktas, droši vien pēc Ričarda rīkojuma. Varēju iztēloties Vinifredu apgalvojam, ka neviens taču nevēlēsies, lai viņa mājā atrodas bufete, kas rotāta ar tik rupjām, nepārliecinošām koka vīnogulāju vijām. Ādā iesietās grāmatas joprojām bija bibliotēkā, tomēr man radās nojauta, ka ilgi tās tur nepaliks. Portreti, kuros vectēvs Bendžamins redzams kopā ar premjerministriem, bija nozuduši: kāds — bez šaubām, Ričards, — beigu beigās būs ievērojis viņu pasteļkrāsas sejas.

Aviljonā reiz bija valdījusi tādas stabilitātes gaisotne, kas

robežojās ar nesamierināmību, — māja bija kā liels, stūrains laukakmens, kas iemests laika upes vidū un neviena labā nav ar mieru izkustēties, — bet tagad tā bija noplukuši, pazemīga, itin kā kuru katru brīdi gatavotos sabrukt. Tai vairs nepiemita savu pašas pretenziju drosme.

Cik demoralizējoši, teica Vinifreda, cik viss esot noputējis, un virtuvē esot peles, viņa redzējusi spiras, un tur esot arī mitrenes. Taču jau šodien pat ar vilcienu atbraukšot Margatroidi kopā ar diviem citiem, jaunākiem kalpotājiem, kas pievienoti mūsu svītai, un drīz viss mirdzēšot un laistīšoties kā kuģa zvans, atskaitot, protams (te viņa iesmējās), pašu kuģi, ar kuru viņa domāja Nāriņu. Ričards patlaban bija laivu mājā un apskatīja jahtu. Rīnijas un Rona Hinksa uzraudzībā bija vajadzējis noberzt veco krāsu un pārkrāsot jahtu, bet tas bija vēl viens nepadarīts darbs. Vinifreda nespēja saprast, kas Ričardam padomā ar to veco sili, — ja Ričards tiešām vēloties būrāt, tad varētu nogremdēt to sagrabējušo dinozauru un nopirkt jaunu burulaivu.

"Manuprāt, viņš uzskata, ka tai ir sentimentāla vērtība," es teicu. "Tas ir — mūsu izpratnē. Loras un manējā."

"Un vai tā ir?" Vinifreda noprasīja ar savu uzjautrināto smaidiņu.

"Nē," atbildēja Lora. "Kāpēc gan? Tēvs nekad mūs tajā nevizināja. Viņš vizināja tikai Kalliju Ficsimonsu." Mēs atradāmies ēdamistabā; vismaz garais galds vēl bija savā vietā. Es prātoju, ko Ričards — vai drīzāk Vinifreda — nolems darīt ar Tristanu un Izoldi un viņu stiklaino, vecmodīgo mīlasstāstu.

"Kallija Ficsimonsa bija atbraukusi uz bērēm," Lora sacīja. Mēs bijām divatā; Vinifreda bija uzkāpusi augšstāvā uz savu kosmētisko atpūtu, kā pati to dēvēja. Uz plakstiem viņa bija uzlikusi vates piciņas, samitrinātas kumelīšu uzlējumā, bet seju noklājusi ar dārgu, zaļu dūņu putru.

"Ak tā? Tu man neesi stāstījusi."

"Man piemirsās. Rīnija bija nikna uz viņu."

"Par to, ka viņa atbrauca uz bērēm?"

"Par to, ka viņa nebija atbraukusi agrāk. Pret Kalliju viņa izturējās visai rupji. Viņa teica: "Tu esi stundu par vēlu un grasi par lētu.""

"Bet viņa jau nevarēja Kalliju ciest! Viņa vienmēr dusmojās, kad Kallija atbrauca paciemoties! Viņa uzskatīja Kalliju par padauzu!"

"Viņa droši vien nebija tik pamatīga padauza, lai izdarītu Rīnijai pa prātam. Viņa noslinkoja un nepaveica savu darbu, kā nākas."

"Padauzas darbu?"

"Nu, pēc Rīnijas domām, Kallijai vajadzēja izturēt līdz galam. Vismaz būt šeit tad, kad tēvs bija nonācis tādās grūtībās. Kliedēt viņa drūmās domas."

"To visu teica Rīnija?"

"Ne gluži, bet varēja tak noprast, ko viņa domā."

"Ko darīja Kallija?"

"Izlikās, ka nesaprot. Un pēc tam viņa darīja to, ko bērēs dara visi. Raudāja un meloja."

"Ko meloja?" es jautāju.

"Viņa sacīja — kaut arī politiskā ziņā abu uzskati ne vienmēr esot sakrituši, tēvs tomēr esot bijis bezgala labs cilvēks. Rīnija ņurdēja — politiskā ziņā, ko tu neteiksi, bet klusītēm, pie sevis."

"Manuprāt, viņš tiešām centās tāds būt," es piezīmēju. "Tas ir — labs."

"Nu, viņš necentās pietiekami," Lora noteica. "Vai tad tu neatceries, kā viņš mēdza sacīt? Ka mēs esam atstātas viņam uz kakla, it kā mēs būtu kāda cilpa."

"Viņš centās, cik spēdams," es paliku pie sava.

"Vai atceries tos Ziemassvētkus, kad viņš pārģērbās par Santa Klausu? Tas bija pirms mātes nāves. Man nupat bija apritējuši pieci gadi."

"Jā," es apstiprināju. "Tieši to jau es saku. Viņš centās."

"Tas man riebās," Lora noteica. "Man vienmēr ir riebušies tāda veida pārsteigumi."

Mums bija likts gaidīt ģērbtuvē. Halles dubultdurvīm priekšā bija caurspīdīgi aizkari, tāpēc mēs nevarējām ieskatīties plašajā hallē, kur pa vecai modei atradās kamīns; un tur bija novietota Ziemassvētku eglīte. Mēs sēdējām uz ģērbtuves dīvāniņa, aiz kura pie sienas atradās garens spogulis. Pie garā stieņa karājās mēteļi — tēva mēteļi, mātes mēteļi, virs tiem cepures — mātes cepures ar garām putnu spalvām, tēva — ar īsākām. Tur oda pēc gumijas botēm, pēc svaigiem priežu sveķiem un ciedriem no vītnēm, kas bija aptītas ap parādes kāpņu margām, un pēc vaska uz siltiem grīdas dēļiem, jo kurējās kurtuve: radiatori šņāca un tinkšķēja. No palodzes apakšas vilka auksts vējš, atnesdams nežēlīgo, pacilājošo sniega smaržu.

Ģērbtuvē bija viena griestu lampa; tai bija dzeltens zīda abažūrs. Stikla durvīs es redzēju mūsu atspulgu: mūsu tumšzilās samta kleitiņas ar mežģīņu apkaklītēm, mūsu baltās sejas, mūsu palsos, vidū pāršķirtos matus, mūsu palsās rokas, saliktas klēpi. Mūsu baltās zeķītes, mūsu melnās lakādas kurpītes. Mums bija mācīts sēdēt, sakrustojot kājas pie potītēm — nekad ne celi pār celi —, un tieši tā mēs arī sēdējām. Spogulis mums aiz muguras pacēlās kā stikla burbulis, kas nirst ārā no mūsu galvvidiem. Es dzirdēju mūsu ieelpas un izelpas: gaidīšanas elpu. Izklausījās, it kā elpotu kāds cits — kaut kas liels, bet neredzams, paslēpies mēteļos, kas apslāpē skaņu.

Piepeši dubultdurvis atvērās. Tur stāvēja kāds vīrs sarkanās drānās, sarkans milzis, kurš slējās augšup kā tornis. Viņam aiz muguras bija nakts tumsa un liesmu blāzma. Viņa seju klāja balti dūmi. Galva viņam liesmoja. Viņš metās uz priekšu: rokas bija

izstieptas. No viņa mutes skanēja auri vai kliedzieni.

Es mirkli izbijos, tomēr biju pietiekami liela, lai saprastu, kas ar to domāts. Šīm skaņām vajadzēja nozīmēt smieklus. Tas bija tikai tēvs, kurš tēloja Santa Klausu, un viņš nemaz nedega — tā bija atblāzma no eglītes, sveču vainags ap viņa galvu. Viņš bija uzvilcis savus sarkanos brokāta rītasvārkus — otrādi, ar mugurpusi uz priekšu — un bārdu uzmeistarojis no vates.

Māte mēdza sacīt, ka viņš neapzinoties pats savu spēku: viņš neapzinājās, cik liels ir salīdzinājumā ar pārējiem. Viņam droši vien nenāca ne prātā, cik briesmīgs viņš var izskatīties. Vismaz Lorai viņš šķita briesmīgs.

"Tu kliedzi un kliedzi," es sacīju. "Tu nesaprati, ka viņš tikai izliekas."

"Vēl ļaunāk," Lora teica. "Es nospriedu, ka viņš izliekas visās citās reizēs." "Kā tā?"

"Es nodomāju, ka tāds viņš ir īstenībā," Lora pacietīgi paskaidroja. "Ka patiesībā viņš deg. Visu laiku."

Nariņa

Šorīt es aizgulējos, pārguruši pēc tumšu klejojumu nakts. Kājas man bija tā pietūkušas, it kā es būtu mērojusi garu ceļu pa cietu zemi; pēdas likās porainas un miklas. Mani pamodināja Maira, klaudzinādama pie durvīm. "Mosties nu!" viņa vīteroja pa vēstuļu spraugu. Aiz tīras perversitātes es neatsaucos. Varbūt viņa nodomās, ka esmu nomirusi — izlaidusi garu miegā! Šaubu nav, viņa jau lauzīja galvu, kurā no manām puķainajām kleitām mani ieģērbs, un plānoja ēdamos bēru maltītei. To nesauks par vāki, kur nu tik barbariski. Vāķis tiek rīkots, lai lūkotu nelaiki pamodināt, jo labāk vajag pārliecināties, vai mirušie tiešām ir miruši, pirms viņus apber ar zemēm.

To iedomājusies, es pasmaidīju. Tad atcerējos, ka Mairai ir atslēga. Gribēju pārvilkt palagu pār seju, lai dāvātu viņai vismaz vienu tīkamu šaušalu minūti, tomēr nolēmu, ka labāk nevajag. Pieslējos sēdus, izkāpu no gultas un uzģērbu rītasvārkus.

"Nesatraucies tik dikti," es saucu lejup pa kāpnēm.

Bet Maira jau bija iekšā, un viņai līdzi bija sieviete: tā apkopēja. Eņģīgs portugāliska izskata radījums: šito vis nevarēs atgaiņāt. Viņa nekavējoties ķērās pie darba ar Mairas putekļsūcēju — viņas bija padomājušas par visu —, bet es staigāju viņai nopakaļ kā bada dzeguze, kūkodama: Neaiztieciet to! Atstājiet, kur bija! To es varu pati! Tagad es vairs neko nevarēšu atrast! Vismaz virtuvē es iespruku viņām pa priekšu un paguvu nobēdzināt apskribelēto lapu kaudzīti cepeškrāsnī. Diez vai pašā pirmajā tīrīšanas dienā viņas tur līdīs. Un tā nemaz nav pārāk piesekšķējusi, es nekad neko necepu.

"Tā," Maira noteica, kad sieviete bija tikusi galā. "Viss tīrs un spodrs. Vai nu tu nejūties labāk?"

Viņa bija atnesusi man jaunu ķiņķēziņu no Piparkūku namiņa — smaragdzaļu krokusu podu, tikai drusciņ iedauzītu, izveidotu kā bikli smaidošas meitenes galva. Krokusiem paredzēts izlīst laukā pa caurumiem galvas virspusē un izplaukt ziedu vainadziņā — ja precīzi citējam Mairas vārdus. Tas man tikai jāaplaista, saka Maira, un drīz būs tik skaisti, ka ne noskatīties.

Nav izdibināmi Dieva darbi, kuros viņš dara brīnumus, kā mēdza teikt Rīnija. Vai varētu būt, ka Maira ir man lemtais sargeņģelis? Vai, gluži otrādi, Šķīstītavas pirmā vēstnese? Un kā var noteikt atšķirību?

Savā otrajā Aviljonas dienā mēs ar Loru devāmies apciemot Rīniju. Nebija grūti noskaidrot, kur viņa dzīvo: to zināja visa pilsētiņa. Vismaz ļaudis Betijas restorāniņā to zināja noteikti, jo tieši tur viņa tagad strādāja trīs dienas nedēļā. Mēs nebijām pateikušas Ričardam un Vinifredai, kurp ejam, jo kādēļ gan vēl vairāk bojāt nepatīkamo

noskaņojumu pie brokastgalda? Mums nevarētu gluži aizliegt turp iet, tomēr mēs neizbēgami saņemtu kaitinošu slēpta nicinājuma devu.

Līdzi mēs paņēmām rotaļlācīti, ko biju nopirkusi Rīnijas mazulim Simpsonsa veikalā Toronto. Tas nebija pārāk mīlīgs lācītis — tas bija askētisks, cieši piebāzts un stīvs. Tas izskatījās pēc nenozīmīga civilierēdņa, vismaz pēc to laiku civilierēdņa. Nezinu, kā tie izskatās tagad. Visdrīzāk, valkā džinsus.

Rīnija ar vīru dzīvoja vienā no mazajām kaļķakmens mājiņām, kas sākotnēji bija būvētas fabriku strādniekiem — divi stāvi, smails jumts, ateja šaurā dārziņa galā —, ne sevišķi tālu no turienes, kur es dzīvoju tagad. Telefona viņiem nebija, tāpēc mēs nevarējām iepriekš brīdināt Rīniju, ka ieradīsimies. Atvērusi durvis un ieraudzījusi mūs abas, viņa plati pasmaidīja un tad sāka raudāt. Pēc mirkļa raudāt sāka arī Lora. Es stāvēju, rokās turēdama lācīti, juzdamās atstumta, jo neraudāju.

"Lai Dievs jūs svētī," Rīnija sacīja. "Nāciet iekšā un apskatiet mazo."

Pa gaiteņa linoleja grīdu mēs aizgājām uz virtuvi. Sienas Rīnija bija nokrāsojusi baltas, pie loga pakarinājusi dzeltenus aizkarus tai pašā dzeltenajā tonī, kādā bija Aviljonas aizkari. Ievēroju baltu kārbu rindu ar dzelteniem, pašrocīgiem uzrakstiem: Milti, Cukurs,

Kafija, Tēja. Nemaz nevajadzēja jautāt, lai saprastu, ka Rīnija visu iekārtojusi pati. Sarūpējusi gan šīs kārbas, gan aizkarus, gan visu citu, ko vien spējusi. Viņa ļoti centās.

Mazulīte — tā esi tu, Maira, tagad tu esi ienākusi stāstā, — gulēja pītā veļas grozā, nemirkšķinot skatīdamās uz mums ar apaļām actiņām, kuras bija vēl zilākas, nekā zīdaiņiem parasti mēdz būt. Jāteic, viņa izskatījās pēc pudiņa, kas gatavots no augļiem un nieru taukiem, bet tā jau izskatās vairums zīdaiņu.

Rīnija par visām varītēm gribēja pacienāt mūs ar tēju. Mēs tagad esot jaunas dāmas, viņa sacīja; mēs drīkstot dzert īstu tēju, nevis tikai pienu ar lāsīti tējas, kā dzērušas senāk. Viņa bija pieņēmusies svarā; delmu iekšpuse, reiz tik tvirta un spēcīga, tagad mazliet ļengājās, un, iedama pie pavarda, Rīnija pati tikko manāmi zvalstījās. Plaukstas viņai bija tuklas, starp pirkstu kauliņiem vīdēja apaļas bedrītes.

"Tu ēd par diviem, un tad tev piemirstas, ka vajag mitēties," viņa teica. "Redzat manu laulības riņķi? Nevaru vairs dabūt nost, tad vajadzētu vīlēt pušu. Ar to tad mani arī apglabās." To viņa pateica ar apmierinātu nopūtu. Tad sāka činkstēt mazā, Rīnija izcēla viņu no groza, apsēdināja sev uz ceļgala un pār galdu paskatījās mūsos gandrīz izaicinoši. Galds (vienkāršs, šaurs, vaskadrāna ar dzeltenām tulpēm) bija gluži kā dziļa aiza — vienā pusē mēs abas, bet otrā pusē, tagad jau bezgalīgi tālu prom, Rīnija un viņas mazulīte, bez kādas nožēlas.

Bez nožēlas par ko? Par to, ka viņa mūs pametusi. Vismaz tā šķita

man.

Rīnijas uzvedībā bija kaut kas dīvains, nevis attiecībā uz bērnu, bet gan attiecībā uz mums saistībā ar bērnu — gandrīz tā, it kā mēs būtu viņu atmaskojušas. Kopš tā laika esmu lauzījusi galvu, — un tev būs jāpiedod, Maira, ka es to pieminu, bet patiesībā tev nemaz nevajadzētu šo lasīt, ziņkārība pie laba gala nenoved, — kopš tā laika esmu lauzījusi galvu par to, ka šis varbūt bija nevis Rona Hinksa, bet gan mūsu tēva bērns. Tur nu bija Rīnija, vienīgā kalpone, kas palikusi Aviljonā, pēc tam kad es biju devusies sava medusmēneša ceļojumā, bet pār tēva galvu gruva nelaime pēc nelaimes. Vai tad viņa nebūtu centusies dziedināt tēvu kā tāda sautējoša komprese, tādā pašā garā, kādā atnestu viņam tasi siltas zupas vai karstu termoforu? Mierinājums, lai nebūtu tik auksts un tumšs.

Tādā gadījumā, Maira, tu esi mana māsa. Vai pusmāsa. Tiesa, to mēs nekad neuzzināsim, vismaz es ne. Tu droši vien varētu likt, lai mani izrok, paņem manu matu vai kaulu paraugu, vai ko nu viņi tur izmanto, un nosūta to uz analīzēm. Tomēr šaubos, vai tu iesi tik tālu. Citādi vienīgais iespējamais pierādījums būtu Sabrina — jūs varētu satikties un salīdzināt savas miesas atgrie-zumus. Bet, lai tas notiktu, Sabrinai būtu jāatgriežas, un Dievs vien zina, vai viņa kādreiz atgriezīsies. Viņa varētu būt jebkur. Viņa varētu būt mirusi. Viņa varētu gulēt jūras dzelmē.

Interesanti, vai Lora zināja par Rīniju un tēvu, ja tur tiešām bija ko zināt. Interesanti, vai tas bija viens no daudzajiem faktiem, kurus viņa zināja, bet nekad neizpauda. Kaut kas tāds ir pilnīgi iespējams.

Dienas Aviljonā neritēja ātri. Joprojām bija pārāk karsti, joprojām bija pārāk sutīgi. Ūdens līmenis abās upēs bija zems: pat Luveto krāces burbuļoja kūtri, un no Zogsas cēlās nepatīkams smārds.

Es lielākoties paliku mājā, sēdēju ādas atzveltnes krēslā vectēva bibliotēkā, kājas pārkārusi pār krēsla paroci. Palodzes joprojām bija greznotas ar pagājušās ziemas beigto mušu izžuvušajām čaulām: bibliotēka misis Margatroidai nebija tā svarīgākā uzkopjamā telpa. Goda vietā vēl arvien karājās vecāsmātes Edīlijas portrets.

Pēcpusdienas es pavadīju, aplūkodama viņas albumus, kur bija ielīmēti avīžraksti par tējas dzeršanām un par fabiāņu apciemojumu, par pētniekiem un attēliem, ko viņi rādījuši ar burvju laternas palīdzību, un viņu stāstījumiem par ērmotām iedzimto ieražām. Es nodomāju — diez kāpēc kādam šķitis tik dīvaini, ka viņi izrotā savu senču galvaskausus. Tāpat jau darām arī mēs.

Citkārt es pārlapoju vecus žurnālus, kuri aprakstīja augstākās sabiedrības dzīvi, atcerēdamās, kā reiz esmu apskaudusi tur pieminētos ļaudis; vai arī šķirstīju dzejoļu krājumus ar zelta griezuma lapām, plānām kā zīdpapīrs. Dzejoļi, kas bija apbūruši mani Vijoles jaunkundzes laikos, tagad šķita pārspīlēti un slimīgi. Ak dievi, bēdu

smelgme, es tava, nākait, gurdā galva — nelaimīgas mīlestības arhaiskā valoda. Mani kaitināja šādi vārdi, kuri — tagad es to sapratu — padarīja nelaimīgos mīlētājus mazliet smieklīgus, kāda bija arī pati nabaga grūtsirdīgā Vijoles jaunkundze. Maigām aprisēm, izplūdusi, sasmadzējusi kā veģis, kas iekritis ūdeni. Nekā tāda, kam gribētos pieskarties.

Mana bērnība jau šķita tik tāla — sens laikmets, izbalējis un rūgti salds, kā sakaltuši ziedi. Vai es nožēloju, ka tā zudusi, vai vēlējos, lai tā atgriežas? Diezin vai, es nodomāju.

Lora nepalika mājā. Viņa klaiņoja pa pilsētu, kā reiz bijām klaiņojušas divatā. Viņa ģērbās manā pagājušās vasaras kleitā no dzeltenas kokvilnas, galvā lika tai pieskaņoto cepuri. Redzot viņu no mugurpuses, man radās dīvaina sajūta, it kā es vērotu pati sevi.

Vinifreda neslēpa, ka ir nogarlaikojusies līdz nāvei. Viņa katru dienu devās peldēties pie mazās, privātās peldvietas līdzās laivu mājai, tomēr nekad negāja dziļumā: lielākoties tikai plunčājās, galvā uzlikusi gigantisku, mēļu kūlija cepuri. Viņa aicināja mūs ar Loru piebiedroties, bet mēs atteicāmies. Neviena no mums diez cik labi neprata peldēt, turklāt mēs zinājām, ko upē mēdza mest agrāk un varbūt meta arī vēl tagad. Kad Vinifreda nepeldējās vai nesauļojās, tad klīda pa māju, rakstīdama piezīmes un skicēdama, un sastādīdama trūkumu sarakstus — hallē bija pēdējais laiks mainīt tapetes, zem kāpnēm iemeties brants, — vai gāja nosnausties savā istabā. Šķita, Aviljonā izsūc viņas enerģiju. Bija patīkami apzināties, ka to spēj vismaz kaut kas.

Ričards daudz runāja pa telefonu, tās bija tālsarunas; lāgiem viņš uz visu dienu aizbrauca uz Toronto. Pārējā laikā viņš kavējās pie Nāriņas, pārraudzīdams remontdarbus. Viņš teica, ka viņa mērķis esot dabūt to laivu uz ūdens, pirms mums jābrauc prom.

Katru rītu Ričardam piegādāja avīzes. "Pilsoņu karš Spānijā," viņš kādu dienu paziņoja pie pusdienu galda. "Nu, tas jau sen bija gaidāms."

"Tas ir nepatīkami," teica Vinifreda.

"Mums ne," Ričards sacīja. "Kamēr vien turēsimies malā. Lai sarkanie un nacisti apkauj viens otru — tik un tā viņi drīz klups viens otram virsū."

Lora nebija atnākusi pusdienās. Viņa sēdēja uz stekiem, viena pati, paņēmusi līdzi tikai tasi kafijas. Tur viņa kavējās bieži: tas darīja mani nervozu. Viņa mēdza gulēt uz steķiem, vienu roku iegremdējusi ūdenī, raudzīdamās upē tā, it kā netīšām būtu tur kaut ko iemetusi un ar skatienu meklētu to upes dibenā. Taču ūdens bija pārāk tumšs. Neko daudz nevarēja saredzēt. Tikai kādu sudrabainu grunduļu bariņu, kas zibēja šurpu turpu kā kabatzagļa pirksti.

"Un tomēr," teica Vinifreda, "būtu labāk, ja viņi nekarotu. Tas ir

ļoti nepatīkami."

"Kārtīgs karš mums noderētu," Ričards sacīja. "Varbūt tas iedvesīs visam jaunu dzīvību — pieliks punktu Depresijai. Zinu pāris vīru, kuri ar to rēķinās. Dažs labs taisās nopelnīt lielu naudu." Man nekad nekas netika izpausts par Ričarda finansiālo stāvokli, tomēr pēdējā laikā — balstoties uz dažādiem mājieniem un netiešiem norādījumiem — es biju nonākusi pie secinājuma, ka viņam nav tik daudz naudas, kā man kādreiz šķitis. Vai arī — vairs nav. Aviljonas remonts tika apturēts — atlikts —, jo Ričards nebija ar mieru tērēt vairāk naudas. Tā teica Rīnija.

"Kāpēc viņi nopelnīs naudu?" es jautāju. Atbildi es zināju pilnīgi skaidri, tomēr biju ieradinājusies uzdot naivus jautājumus tikai tāpēc, lai redzētu, ko Ričards un Vinifreda sacīs. Staipīgā morāles mēraukla, ar kuru viņi mēroja gandrīz katru dzīves jomu, vēl arvien saistīja manu uzmanību.

"Tāpēc, ka tā tas ir," Vinifreda īsi attrauca. "Starp citu, policija ir arestējusi kādu jūsu paziņu."

"Kuru tad?" es pārāk steidzīgi noprasīju.

"To Kallistu. Jūsu tēva bijušo sirdspuķīti. To, kura uzskata sevi par mākslinieci."

Mani aizskāra viņas tonis, bet es nezināju, kā cirst pretī. "Kad bijām mazas, viņa pret mums izturējās ārkārtīgi jauki," es teicu.

"Skaidrs, ka jauki, kā tad citādi viņa varēja izturēties?"

"Viņa man patika," es sacīju.

"Par to nav šaubu. Pirms pāris mēnešiem viņa mani nogrāba — mēģināja pierunāt, lai nopērku kaut kādu šausmīgu gleznu vai fresku, vai ko nu vien — tur bija attēlota grupa neglītu sieviešu kombinezonos. To nu retais alktu pakarināt savā ēdamistabā."

"Kāpēc viņa tika arestēta?" -

"Sarkanās brigādes, kaut kāds reids sociālistu ballītē. Viņa zvanīja uz šejieni — galīgi zaudējusi galvu. Gribēja runāt ar tevi. Nesapratu, kādēļ tur vajadzētu iejaukt tevi, tāpēc Ričards aizbrauca visu to gabalu līdz pilsētai un iemaksāja par viņu drošības naudu."

"Kāpēc viņš to darīja?" es jautāju. "Kalliju viņš tikpat kā nepazīst."

"Ak, vienkārši aiz labas sirds," Vinifreda ar saldu smaidu atbildēja. "Lai gan viņš vienmēr ir teicis, ka šie ļaudis cietumā ceļ lielāku traci nekā brīvībā, vai ne, Ričard? Viņi piebļauj pilnas avīzes. Taisnīgums tā un taisnīgums šitā. Varbūt viņš izdarīja pakalpojumu premjerministram."

"Vai kafija vēl ir?" Ričards noprasīja.

Tas nozīmēja, ka Vinifredai jāpieliek šim tematam punkts, tomēr viņa turpināja. "Vai varbūt viņš nosprieda, ka ir to parādā tavai ģimenei. Iespējams, jūs uzskatāt to sievieti par ģimenes mantojumu, par tādu kā vecu podu, kas pāriet no rokas rokā."

"Es laikam iešu uz stekiem pie Loras," es sacīju. "Tik skaista diena."

Šīs sarunas laikā Ričards bija lasījis avīzi, taču tagad strauji pacēla acis. "Nē," viņš noteica, "paliec tepat. Tu viņu pārāk samusini. Liec viņu mierā, un viņa tiks tam pāri."

"Kam pāri?" es vaicāju.

"Tam, kas viņu kremt," Ričards attrauca. Viņš pagrieza galvu, lai pa logu paskatītos uz Loru, un es pirmo reizi pamanīju, ka pakausī viņam ir papliks plankums, caur brūnajiem matiem vīdēja sārtas ādas aplītis. Drīz viņam būs tonzūra.

"Nākamvasar mēs brauksim uz Maskoku," teica Vinifreda. "Es nevarētu sacīt, ka šis mazais brīvdienu eksperiments būtu vareni izdevies."

Kad mūsu laiks Aviljonā gāja uz beigām, es nolēmu apmeklēt bēniņus. Nogaidīju, līdz Ričards bija aizņemts ar telefona sarunām un Vinifreda gulēja atpūtas krēslā mūsu mazajā smilšu strēlē, uz acīm uzklājusi mitru dvielīti. Tad es atvēru durvis, kas veda uz bēniņu kāpnēm, aizvēru tās aiz sevis un kāpu augšā, cik klusu vien spēdama.

Tur jau bija Lora, sēdēja uz vienas no ciedrkoka lādēm. Viņa bija atvērusi logu, tīrā svētība: citādi bēniņos varētu nosmakt. Tur oda pēc vecām drēbēm un peļu mēsliem.

Viņa pagrieza galvu, gausi. Es nebiju viņu iztrūcinājusi. "Sveika," viņa ierunājās. "Te dzīvo sikspārņi."

"Nav nekāds brīnums," es teicu. Lorai blakus bija nolikta liela papīra turza. "Kas tev tur ir?"

Viņa sāka celt laukā mantas — dažādus niekus, vecas greznumlietiņas. Sudraba tējkanniņa, kas piederējusi manai vecaimātei, trīs porcelāna tasītes un apakštasītes, apgleznotas, no Drēzdenes. Dažas karotes ar monogrammām. Riekstu knaibles aligatora formā, vientuļa perlamutra apročpoga, bruņurupuča kaula ķemme ar izlūzušu zobu, sabojātas sudraba šķiltavas, garšvielu statnis bez etiķa pudelītes.

"Ko tu darīsi ar šīm mantām?" es jautāju. "Tu taču nevari vest tās līdzi uz Toronto!"

"Es tās slēpju. Viņi nedrīkst izpostīt visu."

"Kas nedrīkst?"

"Ričards un Vinifreda. Viņi tik un tā vienkārši izsviestu šīs lietas ārā; esmu dzirdējusi viņus runājam par nevērtīgām drazām. Agrāk vai vēlāk viņi izmēzīs visu pa tīro. Tāpēc es paglabāju dažas mantas — mums. Atstāšu tās šeit augšā, vienā lādē. Tad tās būs drošībā, un mēs zināsim, kur tās ir."

"Un ja nu viņi pamana?" es ieminējos.

"Nepamanīs. Te nav nekā īsti vērtīga. Skaties," viņa teica, "es atradu mūsu vecās burtnīcas. Tās vēl arvien bija tepat, tai pašā vietā,

kur mēs tās atstājām. Atceries, kad mēs atnesām tās uz šejieni? Viņam?"

Aleksam Tomasam nekad nebija vajadzīgs vārds, ja par viņu runāja Lora: viņš vienmēr bija viņš, viņam, viņa. Es kādu laiku domāju, ka Lora ir atteikusies no viņa vai no priekšstata par viņu, taču tagad bija acīm redzams, ka tas tā nav.

"Grūti noticēt, ka mēs to darījām," es teicu. "Ka mēs viņu te slēpām, ka mūs nepieķēra."

"Mēs bijām piesardzīgas," Lora sacīja. Viņa mirkli domāja, tad pasmaidīja. "Tu man īsti nenoticēji — par misteru Ērskinu," viņa ierunājās. "Vai ne?"

Man laikam būtu vajadzējis melot, acīs skatoties. Bet es izgāju uz kompromisu. "Man viņš nepatika. Viņš bija šausmīgs," es teicu.

"Bet Rīnija man noticēja. Kā tev šķiet, kur viņš tagad ir?"

"Misters Ērskins?"

"Tu zini, kas." Viņa apklusa, pagriezās, lai atkal paraudzītos laukā pa logu. "Vai tev vēl ir tava fotogrāfija?"

"Lora, man liekas, tev nevajadzētu tik daudz prātot par viņu," es sacīju. "Nedomāju, ka viņš uzradīsies atkal. Tas nav lemts."

"Kāpēc? Vai tu domā, ka viņš ir miris?"

"Kāpēc lai viņš būtu miris?" es jautāju. "Nē, es nedomāju, ka viņš ir miris. Es tikai domāju, ka viņš ir devies uz kādu citu vietu."

"Tomēr viņš nav notverts, citādi mēs būtu par to dzirdējušas. Tas būtu rakstīts avīzēs," Lora teica. Viņa savāca vecās burtnīcas un ielika tās savā papīra turzā.

Aviljonā mēs palikām ilgāk, nekā biju gaidījusi, un noteikti ilgāk, nekā man gribējās: es tur jutos iesprostota, ieslēgta, nespējīga kustēties.

Dienu pirms mūsu aizbraukšanas es nokāpu lejā brokastīs, un Ričarda tur nebija; bija vienīgi Vinifreda, kura ēda olu. "Tu nokavēji lielo startu," viņa sacīja.

"Kādu lielo startu?"

Viņa pamāja uz ainavu, kas pavērās no mājas: vienā pusē Luveto, otrā Zogsa. Es pārsteigta ieraudzīju Loru uz Nāriņas klāja, burājam lejup pa upi. Viņa sēdēja laivas priekšgalā kā galeona figūra. Mugura bija pagriezta pret mums. Ričards stāvēja pie stūresrata. Galvā viņam bija kaut kāda drausmīga, balta jūrnieku cepure.

"Viņi vismaz nav nogājuši uz grunti," Vinifreda piezīmēja ar dzēlības pieskaņu balsī.

"Vai tu negribēji braukt?" es jautāju.

"Īstenībā ne." Viņas balsī bija kāds savāds tonis, kuru es noturēju par greizsirdību: jebkurā Ričarda pasākumā viņai tik ļoti patika atrasties priekšplānā.

Es uzelpoju: varbūt tagad Lora mazliet atmaigs, varbūt atteiksies

no savas saltā naida kampaņas. Varbūt sāks izturēties pret Ričardu kā pret cilvēku, nevis kā pret kaut ko tādu, kas izrāpojis no akmens apakšas. Tas katrā ziņā atvieglotu manu dzīvi, es nodomāju. Gaisotne kļūtu tīkamāka.

Tomēr tā nenotika. Ja vispār bija kādas pārmaiņas, tad sasprindzinājums pieauga, taču bija mainījis virzienu: tagad Ričards atstāja istabu, tiklīdz tajā iegāja Lora. Gandrīz vai šķita, ka viņš no Loras baidās.

"Ko tu esi pateikusi Ričardam?" es jautāju Lorai kādu vakaru, kad mēs visi atkal bijām Toronto.

"Kā tu to domā?"

"Todien, kad jūs abi burājāt ar Nāriņu."

"Es viņam neko neesmu pateikusi," viņa atbildēja. "Kāpēc lai es kaut ko teiktu?"

"Nezinu."

"Es viņam nekad neko nesaku," Lora piebilda, "jo man nav ko teikt."

Kastaņa

Es pārskatu to, ko esmu uzrakstījusi, un zinu, ka tas ir aplam, un vaina ir nevis tajā, ko esmu uzlikusi uz papīra, bet gan tajā, ko esmu izlaidusi. Tam, kā tur nav, ir sava klātbūtne, līdzīga gaismas prombūtnei.

Jūs, protams, gribat patiesību. Jūs gribat, lai es saskaitu kopā divi un divi. Bet nav jau teikts, ka divi plus divi dāvās jums patiesību. Divi plus divi ir vienāds ar balsi aiz loga. Divi plus divi ir vienāds ar vēju. Dzīvs putns nav tas pats, kas šī putna kataloģizētie kauli.

Vakarnakt es spēji uztrūkos no miega, sirds man dauzījās. No loga nāca šķindoša skaņa: kāds meta pret stiklu oļus. Es izkāpu no gultas un taustījos uz loga pusi, pastūmu rāmi augstāk un izliecos ārā. Nebiju uzlikusi brilles, tomēr redzēju pietiekami labi. Tur bija mēness, gandrīz pilns, smalki sadzīslots ar vecām rētām, un zem tā pletās apslāpēti oranžā blāzma, ko debesīs meta ielas laternas. Zem manis bija ietve, visa vienos ēnu lāsumos, to pa pusei aizsedza kastaņa, kas aug priekšējā pagalmiņā.

Es apzinājos, ka te nevajadzētu būt nekādai kastaņai: šim kokam vieta bija citur, simt jūdžu tālu, pie mājas, kurā es reiz biju dzīvojusi kopā ar Ričardu. Tomēr te nu tas bija, šis koks, zari izpletušies kā ciets, biezs tīkls, vāri vizēja tā ziedu baltie naktstauriņi. r

Stiklainā šķinda atskanēja atkal. Tur bija kāds salīcis stāvs: vīrietis, kurš rakņājās pa atkritumu konteineriem, bīdīja šurpu turpu vīna pudeles izmisīgā cerībā, ka vienā no tām kaut kas varētu būt palicis. Ielas žūpa, ko šurp atdzinis tukšums un slāpes. Viņa kustības bija zaglīgas, agresīvas, it kā viņš nevis medītu, bet gan spiegotu — sijātu manas izmestās grabažas, lai atrastu pierādījumus pret mani.

Tad viņš izslējās, sāniski iegāja spilgtākā gaismā un paskatījās augšup. Es saredzēju tumšās uzacis, acu dobumus, smaidu kā baltu šķēlumu sejas tumšajā ovālā. V veida izgriezumā zem viņa kakla vīdēja kaut kas bāls: krekls. Viņš pacēla roku, pavēzēja to sānis. Sveiciens — vai atvadu mājiens.

Nu viņš gāja prom, un es nespēju viņam uzsaukt. Viņš zināja, ka es nespēju uzsaukt. Nu viņš bija nozudis.

Es sajutu smacējošu spiedienu ap sirdi. Nē, nē, nē, nē, sacīja kāda balss. Man pār vaigiem ritēja asaras.

Taču es biju pateikusi to skaļi — pārāk skaļi, jo tagad bija pamodies Ričards. Viņš stāvēja tieši man aiz muguras. Un grasījās uzlikt roku man uz skausta.

Un tad es pamodos pa īstam. Es gulēju ar slapju seju, vaļējām acīm, skatīdamās griestu pelēkajā tukšumā, gaidīdama, kad pierims sirds. Nomodā es vairs neraudu bieži; tikai šad un tad pa kādai sausai

asarai. Pārsteidzoši atklāt, ka tomēr esmu to darījusi.

Kad esi jauna, tev šķiet, ka viss, ko tu dari, ir paredzēts vienreizējai lietošanai. Tu ej no tagadnes uz tagadni, rokās burzīdama laiku, aizsviēzdama to prom. Tu esi pati sava automašīna, kas pārsniedz ātrumu. Tu domā, ka vari atbrīvoties no lietām un arī no cilvēkiem — atstāt tos aiz muguras. Tu vēl nezini, ka viņiem ir paradums atgriezties.

Laiks sapņos ir sastindzis. Tu nekad nespēj tikt prom no tās vietas, kur esi atradusies.

Tomēr kaut kas šķindēja pa īstam, stikls pret stiklu. Es izkāpu no gultas — no savas reālās, vienguļamās gultas — un devos pie loga. Ielas pretējā pusē pa kaimiņu atkritumu kasti vandījās divi jenoti, apgāzdami pudeles un skārdenes. Maitēdāji, kuri atkritumu izgāztuvē jūtas kā mājās. Tie paskatījās augšup uz mani, modri, nesatraukti, mazās zagļu maskas mēnesnīcā melnas.

Lai jums labi veicas, es nodomāju. Ņemiet, ko spējat, kamēr vēl varat paņemt. Kam tur kāda daļa, vai tas pieder jums? Tikai neļaujiet, lai jūs pieķer.

Es likos atpakaļ gultā un gulēju smagajā tumsā, ieklausīdamās elpā, kuras, kā zināju, šeit nemaz nav.

X

..

Aklais slepkava: Ksenora ķirzakcilveki

Nedēļām ilgi viņa staigā pa veikaliem. Aiziet uz tuvāko sīkpreču bodi, nopērk dažus nagu pulējamos stienīšus vai kādu oranžu nūjiņu, ar ko atbīdāmi ienadži, kaut ko mazu, tad lēnām dodas garām žurnāliem, nepieskardamās, cenzdamās būt piesardzīga, lai neviens nepieķertu viņu skatāmies, bet ar acīm sijā virsrakstus, meklējot viņa vārdu. Kādu no viņa vārdiem. Tagad viņa tos zina, vismaz lielāko daļu: viņa taču parasti nesa uz banku čekus.

Teiksmas par brīnumiem. Savādi stāsti. Satriecoši pārsteigumi. Viņa izpēta to visu.

Beidzot viņa kaut ko pamana. Tas noteikti ir īstais: Ksenora ķirzakcilvēki. Pirmā aizraujošā dala no Zikrona karu hronikām. Uz vāka — blondīne pseidobabiloniskā stilā, baltais tērps zem neticamu izmēru krūtīm cieši sajozts ar zelta ķēdi, ap kaldu lazurīta rotaslietu virtenes, no galvas dīgst sudraba pusmēness. Lūpas valgas, mute pavērta, acis lielas, viņu ir sagrābuši divi radījumi, kuriem katrai rokai trīs smaili pirksti un acīm vertikālas zīlītes. Tie ir ģērbušies vienīgi sarkanos šortos. Sejas tiem kā saplacināti diski, ādu klāj zvīņas tumši zaļganzilā krāsā ar alvainu spīdumu. Tie glumi spīd kā aplaistīti ar taukiem; zem pelēkzilās ādas izspiežas lāsmojoši muskuļi. Mutes bez lūpām, zobi ir daudzi un asi kā adatas.

Tos viņa pazītu jebkur.

Kā tikt pie grāmatas? Tikai ne šajā veikalā, kur viņu pazīst. Nekādā gadījumā nedrīkst dot vielu tenkām, jebkādā veidā izturoties savādi. Nākamajā iepirkšanās reizē viņa iegriežas dzelzceļa stacijā un atrod žurnālu tur, preses stendā. Viena plāna burtnīciņa; viņa samaksā, nenovilkusi cimdus, Sigli saritina žurnālu, paslēpj to rokassomiņā. Pārdevējs uzmet viņai dīvainu mirkli, bet tā jau vīrieši mēdz darīt.

Braukdama atpakaļ ar taksometru, viņa visu ceļu spiež žurnālu sev pie krūtīm, slepus uznes to augšā pa kāpnēm, ieslēdzas ar to vannas istabā. Viņa zina, ka rokas drebēs, pāršķirot lapas. Tas ir tāds stāsts, kādu klaidoņi lasa preču vagonos vai skolas vecuma puikas — kabatas lukturīša gaismā. Fabrikas sargi pusnaktī, lai paliktu nomodā; tirdzniecības aģenti ceļotāju viesnīcās pēc neauglīgas dienas; kaklasaite noņemta, krekls atpogāts, kājas saceltas, viskijs zobu skalojamā glāzē. Policisti garlaicīgā vakarā. Neviens no viņiem nepamanīs vēsti, kura noteikti būs paslēpta kaut kur starp drukātajām rindiņām. Tā būs vēsts, kas domāta vienīgi viņai.

Papīrs ir tik mīksts, ka gandrīz izjūk viņai rokās.

Šeit, aizslēgtajā vannas istabā, nolikta viņai uz ceļgaliem, nodrukāta melniem burtiem, ir Sekel-Norna, tūkstoš krāšņumu pilsēta

— tās dievi, tās ieražas, tās brīnumainā paklāju aušana, tās paverdzinātie un izmantotie bērni, jaunavas, kuras tiks upurētas. Tās septiņas jūras, tās pieci mēneši, tās trīs saules; rietumu kalni un to drūmie kapakmeņi, kur gaudo vilki un uzglūn daiļas, nemirušas sievietes. Pils sazvērestība izstiepj savus taustekļus, ķēniņš nesteidzas un cenšas uzminēt, kādi spēlei pret viņu izvērsti; Augstā Priesteriene bāž kabatā savus kukuļus.

Un nu ir nakts pirms upurēšanas; izraudzītā gaida savā liktenīgajā gultā. Bet kur ir aklais slepkava? Kas noticis ar viņu un ar viņa mīlestību pret nevainīgo meiteni? To daļu viņš laikam pataupījis vēlākam, viņa nospriež.

Tad, drīzāk, nekā viņa gaidījusi, uzbrūk nežēlīgie barbari, sava apsēstā vadoņa skubināti. Bet, līdzko viņi ir tikuši iekšā pa pilsētas vārtiem, viņus gaida pārsteigums: austrumu līdzenumā nolaižas trīs kosmosa kuģi. Pēc formas tie atgādina ceptu olu vai uz pusēm pārgrieztu Saturnu, un tie nāk no-Ksenora. No tiem izbirst ķirzakcilvēki ar ņirbošiem, pelēkiem muskuļiem, metāla peldbiksēs, ar neredzētiem ieročiem. Viņiem ir lāzerpistoles, elektriski laso, vienvietīgi lidaparāti. Visvisādi pārmoderni verķi.

Pēkšņais iebrukums maina zikroniešu nodomus. Barbari un pilsētnieki, amatpersonas un dumpinieki, saimnieki un vergi — visi aizmirst atšķirības un sāk kopīgu cīņu. Šķiru robežas izzūd — snilfardi atmet senos titulus kopā ar savām maskām un, atrotījuši piedurknes, stājas uz barikādēm plecu pie pleca ar ignirodiem. Visi uzrunā cits citu ar vārdu tristoks, kas nozīmē (aptuveni) — tas, ar kuru esmu mijis asinis, tātad biedrs vai brālis. Sievietes tiek aizvestas uz Templi un ieslēgtas tajā pašu drošības labad, tāpat arī bērni. Vadību uzņemas ķēniņš. Barbaru karaspēks pilsētā tiek sagaidīts ar prieku, jo viņi ir prasmīgi cīnītāji. Ķēniņš sarokojas ar Līksmes Kalpu, un viņi nolemj dalīties varā. Dūre ir stiprāka nekā visi tās pirksti kopā, saka ķēniņš, citēdams senu sakāmvārdu. Pēc īsa brīža aizveras visi astoņi smagie pilsētas vārti.

Ķirzakcilvēki sākumā gūst panākumus nomaļajos laukos, jo viņiem palīdz pārsteiguma efekts. Viņi saņem gūstā dažas pievilcīgas sievietes, kuras tiek ieslodzītas sprostos; caur restēm uz viņām kāri glūn duči ķirzaku karotāju. Taču tad ksenoriešu armija cieš neveiksmi: lāzerieroči, uz kuriem viņi paļāvušies, uz Zikrona nedarbojas diez cik labi, jo šeit ir citādi gravitācijas spēki; elektriskos laso var izmantot tikai nelielā attālumā, un SekelNornas iedzīvotāji tagad atrodas aiz ļoti bieza mūra. Ķirzakcilvēkiem nepietiek vienvietīgo lidaparātu, lai pārvestu trieciens pēkus, kas varētu ieņemt pilsētu. īsts uguns lietus no pilsētas mūriem sagaida katru ķirzakcilvēku, kas pieiet gana tuvu: zikronieši ir atklājuši, ka ksenoriešu metāla bikses augstā temperatūrā uzliesmo, un apmētā viņus ar degošas darvas pikām.

Ķirzaku vadonis aiz niknuma histēriski kliedz, un pieci ķirzaku zinātnieki tiek sodīti ar nāvi: uz Ksenora acīmredzot nevalda demokrātija. Tie, kas palikuši dzīvi, ķeras pie darba, lai atrisinātu tehniskās problēmas. Viņi apgalvo — ja būšot pietiekami daudz laika un nepieciešamie piederumi, tad viņi izdomāšot, kā sagraut Sekel-Nornas mūrus. Viņi prot arī radīt gāzi, kura laupītu zikroniešiem apziņu. Tad viņi varētu plosīties tik nešpetni, cik vien sirds kāro.

Tās ir pirmās daļas beigas. Bet kas noticis ar mīlas stāstu? Kur ir aklais slepkava un mēmā meitene? Meitene šajās jukās ir pilnīgi piemirsta — pēdējoreiz viņa redzēta slēpjamies zem sarkanās brokāta gultas —, un aklais vīrietis nav parādījies vispār. Viņa šķir lapas atpakaļ: varbūt ir kaut ko palaidusi garām. Bet nē, abi ir vienkārši izgaisuši.

Varbūt viss beigsies labi, aizraujošā turpinājumā. Varbūt viņš dos ziņu.

Viņa saprot, ka šajās gaidās ir kaut kas neprātīgs — viņš nesūtīs viņai ziņu, bet, ja arī sūtīs, tad tā nepienāks šādi —, tomēr viņa nespēj no tām atbrīvoties. Šīs fantāzijas vērpj cerība, šo mirāžu rada ilgas — nedibināta cerība, ilgas, kuras izstaro vakuumā. Varbūt viņai aptumšojas prāts, varbūt viņa gāžas nost no sliedēm, varbūt krīt laukā no eņģēm. Laukā no eņģēm, kā uzlauztas durvis, kā sadragāti vārti, kā rūsējošs seifs. Ja esi laukā no eņģēm, no tevis izkļūst tādas lietas, kuras būtu paturamas iekšienē, toties iekšā tiek tādas, kuras tur nedrīkstētu ielaist. Slēdzenes zaudē savu spēku. Sargi iemieg. Paroles vairs nedarbojas.

Viņa domā: Varbūt es esmu pamesta. Tas ir novazāts vārds — pamesta, tomēr precīzi apraksta viņas nožēlojamo stāvokli. Ir iespējams iztēloties, kā viņš pamet viņu. Impulsa vadīts, viņš spētu mirt viņas dēļ, taču dzīvot viņas dēļ — tas būtu kaut kas pavisam cits. Uz vienmuļību viņam nav talanta.

Par spīti veselajam saprātam viņa gaida un vēro, mēnesi pēc mēneša. Viņa staigā pa sīkpreču bodītēm, pa dzelzceļa staciju, izpēta katru nejaušu preses kiosku. Tomēr aizraujošais turpinājums tā arī neparādās.

Mayfair, 1937. gada maijs

JORKA

TORONTO JAUNĀKĀS TENKAS

Aprīlis šogad pienāca, lēkādams tik draiski kā jēriņš, un, ņemot par priekšzīmi tā možo, bezbēdīgo noskaņojumu, arī pavasara sezonā netrūka līksmas rosības, sagaidot atbraucējus un pavadot aizbraucējus. Misters Henrijs Ridels ar kundzi ir atgriezušies no Meksikas, kur uzturējušies pa ziemu; misters Džonsons Rīvzs ar kundzi ir atbraukuši no sava Floridas patvēruma Palmbīčā; misters T. Perijs Greindžs ar kundzi ir atpakaļ no izpriecu brauciena pa saulainajām Kārību salām;

toties misis R. Vesterfīlda un viņas meita Dafne ir devušās paciemoties Francijā, kā arī Itālijā, "ar Musolīni atļauju", un misters V. Makklelands ar kundzi ir aizbraukuši uz pasakaino Grieķiju. Dumont īpašnieki Flečeri ir pavadījuši brīnišķīgu sezonu Londonā un atkal atgriezušies uz mūsu vietējās skatuves, tieši laikā, lai pagūtu uz Domīniju Drāmas festivālu, kura žūrijas komisijā piedalījās arī misters Flečers.

Tikmēr cita veida ienākšana sabiedrībā tika svinēta Arkādijas dārzā, uz ceriņkrāsas un sudrabaina fona, kur Ričarda Grifena kundze (agrākā mis Airisa Monfora Čeisa) bija redzama svinīgās pusdienās, kuras rīkoja viņas vīramāsa misis Vinifreda "Fredija" Grifena Praiera. Jaunā misis Grifena, tikpat burvīga kā allaž, viena no pagājušās sezonas ievērojamākām līgavām, bija ģērbusies elegantā debeszila zīda kostīmā ar Nīlas zaļu cepurīti un pieņēma apsveikumus sakarā ar meitas Emē Edīlijas piedzimšanu.

Plejādes jūsmīgi sagaidīja ierodamies savu izcilo viešņu mis Frānsisu Houmeru, slaveno monologu aktrisi, kura ītonas zālē atkal uzstājās ar priekšnesumu no cilda Likteņa sievietes, kurā portretē tās sievietes, kuras iegājušas vēsturē, pateicoties ietekmei, ko atstājušas uz tik pasaulslaveniem un nozīmīgiem cilvēkiem kā Napoleons, Spānijas Ferdinands, Horeišio Nelsons un Šekspīrs. Mis Houmera dzirkstīja asprātībā un dzīvīgumā, atainodama Nellu Gvinu; viņa bija dramatiska Spānijas Izabellas tēlā; burvīga bija viņas Džozefīnes miniatūra; un viņa ar patiesu smeldzi tēloja lēdiju Emmu Hamiltoni. Kopumā tā bija spilgta un valdzinoša izklaide.

Vakars noslēdzās Apaļajā zālē ar bufetes vakariņām, kurās piedalījās Plejādes un viņu viesi; vakariņu dāsnā rīkotāja bija misis Vinifreda Grifena Praiera.

Vēstulē no Bella Vista

Direktora birojs Klīnika Bella Vista Ārnpraiera, Ontārio 1937. gada 12. maijā

Misteram Ričardam E. Grifenam Prezidentam un valdes priekšsēdim Grifena-Ceisa Karaliskā apvienotā kompānija Rietumu Kingstrīta 20 Toronto, Ontārio

Dārgo Ričard!

Bija ļoti patīkami tikties ar Jums februārī — lai gan tik skumjos apstākļos — un pēc tik daudziem gadiem atkal spiest Jums roku. Kopš "vecajiem labajiem zelta laikiem" dzīve mūs tiešām ir aizvedusi dažādos virzienos.

Runājot lietišķāk, man ar nožēlu jāpaziņo, ka Jūsu sievasmāsas mis Loras Ceisas stāvoklis nav uzlabojies; drīzāk tas ir pat nedaudz pasliktinājies. Mānija, no kuras viņa cieš, ir dziļi iesakņojusies. Pēc mūsu domām, viņa joprojām apdraud pati savu dzīvību, tāpēc viņai jāpaliek pastāvīgā novērošanā un nepieciešamības gadījumā jālieto

nomierinoši līdzekļi. Logus viņa vairs nav dauzījusi, tomēr notika viens negadījums ar šķērēm; taču mēs pēc labākās sirdsapziņas gādāsim, lai tas vairs neatkārtotos.

Mēs turpinām darīt visu, kas ir mūsu spēkos. Tagad ir pieejamas vairākas jaunas metodes, kurām, kā mēs ceram, būs pozitīva iedarbība, sevišķi "elektrošoka terapijai", kuras aparatūru mums drīz piegādās. Ar Jūsu atļauju mēs to izmantosim kā papildinājumu insulīna terapijai. Mēs noteikti ceram, ka stāvoklis beidzot uzlabosies, lai gan prognozējam, ka mis Ceisas veselība nekad nebūs stipra.

Lai cik nepatīkami tas būtu, man jālūdz Jūs un Jūsu dzīvesbiedri pagaidām atturēties no apmeklējumiem un pat no vēstuļu sūtīšanas mis Čeisai, jo kontakts ar jebkuru no Jums visādā ziņā atstās postošu ietekmi uz terapiju. Kā Jums jau zināms, mis Čeisas uzmācīgāko fantāziju centrā esat tieši Jūs pats.

Šajā trešdienā es būšu Toronto un ceru tikties ar Jums privātā sarunā — Jūsu birojā, jo Jūsu dzīvesbiedri, kura nesen kļuvusi par māti, būtu lieki satraukt ar šādiem nepatīkamiem jautājumiem. Mūsu tikšanās laikā es lūgšu Jūs kā pacientes radinieku parakstīt dokumentus, kas apliecina, ka piekrītat mūsu ieteiktajām ārstēšanas metodēm.

Atļaušos pievienot šai vēstulei pēdējā mēneša rēķinu tūlītējai apmaksai.

Ar patiesu cieņu,

Dr. Džeralds P. Viterspūns, direktors

/

Aklais slepkava: Tornis

Viņa jūtas smaga un netīra, kā maiss ar nemazgātu veļu. Tomēr reizē arī plakana un bez satura. Balts papīrs, uz kura — tik tikko salasāms — palicis bezkrāsains paraksta nospiedums, un tas nav viņas paraksts. Detektīvs spētu to pamanīt, taču viņa pati nespēj saņemties. Nespēj saņemties un paskatīties. Viņa nav atmetusi cerību, ir tikai salocījusi to un nolikusi maliņā: tā nav paredzēta ikdienas valkāšanai. Tikmēr jākopj ķermenis. Nav jēgas neēst. Labāk saglabāt veselo saprātu, un barība tam palīdz. Arī sīki prieciņi: puķes, pie kurām veldzēt acis, piemēram, pirmās tulpes. Nav nozīmes uzvesties kā ārprātīgai. Basām kājām skriet pa ielu, ldiedzot: Ugunsgrēks! Fakts, ka nekāda ugunsgrēka nav, noteikti tiks pamanīts.

Labākais veids, kā glabāt noslēpumu, ir izlikties, ka noslēpuma nemaz nav. Tas ir tik laipni, viņa saka telefona klausulei. Bet man tik loti žēl. Tad es nevarēšu. Esmu aizņemta.

Dažās dienās — īpaši skaidrās, siltās dienās — viņa jūtas kā aprakta dzīva. Debesis ir zils akmens kupols, saule — apaļš caurums tajā, pa to zobgalīgi iespīd īstās dienas gaisma. Pārējie, kas aprakti kopā ar viņu, nezina, kas ir noticis: zina vienīgi viņa. Ja viņa izteiktu šo zināšanu skaļi, tad tiktu ieslodzīta uz mūžīgiem laikiem. Vienīgā iespēja ir turpināt dzīvot tā, it kā viss ritētu normāli, reizē paturot acīs vienmuļi zilās debesis, gaidot lielo plaisu, kurai tur beigu beigās jāparādās. Un tad no šīs plaisas pa virvju kāpnēm varbūt nokāps viņš. Viņa uzsteigsies augšā uz jumta un lēks uz kāpnēm. Tās tiks vilktas augšup, viņi cieši turēsies pie kāpnēm un viens pie otra, celdamies pār tornīšiem, torņiem un smailēm, ārā pa plaisu viltotajās debesīs, atstājot pārējos lejā, mauriņā, blenžam ar pavērtām mutēm.

Tik visvareni un bērnišķīgi plāni.

Zem zilā akmens kupola līst, spīd, pūš, skaidrojas. Apbrīnojami, ja iedomājas, kā tik dabiski sarīkoti visi šie meteoroloģiskie efekti.

Kaut kur tuvumā ir zīdainis. Tā raudas sasniedz viņu saraustītas, kā vēja nestas. Atveras un aizveras durvis, zīdaiņa sīciņo, milzīgo dusmu skaņa aug un dilst. Apbrīnojami, kā viņi spēj aurot. Lāgiem bērna sēcošā elpa ir pavisam tuvu, skaņa asa un maiga, kā plīstošs zīds.

Viņa gul savā gultā, palagi virs vai zem viņas atkarībā no diennakts laika. Viņa dod priekšroku baltam spilvenam, baltam kā slimokopēja un viegli iecietinātam. Vairāki spilveni, kuros atbalstīties, tase tējas, lai noenkurotos un neieslīdētu snaudā. Viņa tur to rokās, un, ja tā nokritīs uz grīdas, viņa pamodīsies. Tā viņa nebūt nedara visu laiku, viņa ne tuvu nav slinka.

Lāgiem uzmācas sapņainība.

Viņa iztēlojas, kā viņš iztēlojas viņu. Tas ir viņas glābiņš.

Domās viņa staigā pa pilsētu, atkārto ceļu pa tās labirintiem, pa tās piekvēpušajiem mudžekļiem: atkārto katru slepenu satikšanos, katru divatni, katras durvis un kāpnes, un gultu. Ko teicis viņš, ko teikusi viņa, ko viņi darījuši, ko viņi darījuši pēc tam. Pat tās reizes, kad viņi strīdējušies, klieguši viens uz otru, izšķīrušies, mocījušies, atkal sagājuši kopā. Kā viņiem bija paticis sagraizīties vienam pret otru, sagaršot pašiem savas asinis. Būdami kopā, mēs grāvām viens otru, viņa domā. Bet kā gan citādi mēs tagad varam dzīvot, ja ne gruvešu vidū?

Dažreiz viņai gribas pielaist viņam uguni, tikt no viņa vaļā; pielikt punktu šīm bezgalīgajām, bezjēdzīgajām ilgām. Ja nekam citam, tad vismaz dienas laikam un viņas pašas ķermeņa entropijai vajadzētu par to parūpēties — nodeldēt viņu līdz pēdējam, novārdzināt, izdzēst to vietu viņas smadzenēs. Taču ne ar kādu eksorcismu nav pieticis, bet viņa jau arī nav īpaši centusies. Ne jau eksorcismu viņa grib. Viņa grib to šausmu pilno svētlaimi — kā nejauši izkrītot no aeroplāna. Viņa grib viņa izbadējušos skatienu.

Kad viņi satikās pēdējo reizi, kad bija aizgājuši uz viņa istabu — tā bija kā slīkšana: viss satumsis un dārdošs, bet reizē ļoti sudrabains un lēns, un dzidrs.

Lūk, ko nozīmē būt verdzībā.

Varbūt viņš vienmēr nēsā līdzi viņas tēlu, gluži kā medaljonā; vai ne tieši tēlu, drīzāk kaut ko līdzīgu diagrammai. Karti, pēc kādas vadās, meklējot apslēptus dārgumus. Kas viņam būs nepieciešams, lai tiktu atpakaļ.

Vispirms ir zeme, tūkstošiem jūdžu, apkārt aplī paceļas klintis un kalni, ledū kalti, plaisaini un grumbaini; pēc tam mežs ar pinkainām vējgāzēm kā savēlušos vilnu, zem sūnām trun miruši koki; pēc tam — pa kādam izcirtumam. Pēc tam virsāji un vējainas stepes, un izžuvuši, sarkani pakalni, kur risinās karš. Aiz klintīm, saules kveldētajos kanjonos savā slēpnī tup aizstāvji. Viņiem ir izcili snaiperi.

Tad sākas ciemati ar noplukušām būdām un šķielējošiem zeņķiem, un sievām, kuras stiepj sprunguļu nastas, uz putekļainajiem ceļiem tumšas ieplakas, kur vārtījušās cūkas. Tad — dzelzceļa sliedes, kas iestiepjas miestiņos ar stacijām un kazarmām, ar fabrikām un noliktavām, ar baznīcām un marmora bankām. Tad lielpilsētas, milzīgi gaismas un tumsas taisnstūri, tornis pēc torņa. Torņi klāti ar dimantu. Nē: ar kaut ko modernāku, ticamāku. Ne ar cinku, no cinka ir tikai nabadzīgu sieviešu veļas baļļas.

Torņi ir klāti ar tēraudu. Tur tiek ražotas bumbas, un tur bumbas arī krīt. Taču viņš to visu apiet, tiek cauri neskarts, visu ceļu līdz pat šai pilsētai, tai, kura ietver viņu, pilsētas nami un smailes viņu ieskauj, viņa atrodas pašā iekšējā, pašā centrālākajā tornī no visiem, un tas pat

neatgādina torni. Tas ir nomaskēts: varētu piedot tam, kurš noturētu to par māju. Viņa ir visu lietu drebošā sirds, sasegta savā baltajā gultā. Ieslēgta, paslēpta no briesmām, tomēr tieši viņa ir visa notiekošā jēga. Visa notiekošā jēga ir — lai viņa tiktu pasargāta. Tieši ar to viņi nodarbojas visu laiku — pasargā viņu no visa pārējā. Viņa skatās pa logu, un nekas nespēj tikt viņai klāt, un viņa nespēj tikt klāt nekam.

Viņa ir apaļais O, būtībā nulle. Telpa, kura definē sevi, neeksistēdama vispār. Tāpēc viņi nevar sasniegt viņu, atrast viiiu.

Tāpēc viņi nevar viņai neko piesiet. Viņai ir tik labs smaids, bet viņas pašas aiz tā nav.

Viņš grib domāt par viņu kā par neievainojamu. Kā viņa stāv savā apgaismotajā logā, aiz muguras — aizslēgtas durvis. Viņš grib būt turpat, zem koka, un skatīties augšup. Saņēmis drosmi, viņš rāpjas augšup pa mūri, joka virs rokas gar vīnstīgām un dzegu, laimīgs kā zaglis; viņš pietupstas, uzbīda augšā logu, iekāpj iekšā. Klusu spēlē radio, deju mūzika pieņemas spēkā un plok. Tā izdzēš soļus. Starp viņiem neizskan ne vārds, un atkal sākas jutīgā, rūpīgā miesas pārmeklēšana. Apslāpēta, stomīga un miglaina, kā zem ūdens.

Tu esi dzīvojusi pasargātu dzīvi, viņš reiz viņai teica.

Tā to varētu nosaukt, viņa sacīja.

Bet kā lai viņa jelkad tiek ārā no tās, no savas dzīves, ja ne ar viņa palīdzību?

The Globe and Mail, 1937. gada 26. martā

SARKANO ASINSATRIEBĪBA BARSELONĀ

PARĪZE, SPECIĀLI AVĪZEI THE GLOBE AND MAIL

Lai gan ziņas, kas pienāk no Barselonas, tiek bargi cenzētas, mūsu Parīzes korespondents tomēr ir uzzinājis par sadursmēm starp konkurējošām republikāņu frakcijām šajā pilsētā. Klīst baumas, ka Staļina atbalstītie komunisti, kurus labi apbruņojusi Krievija, veic tīrīšanas akcijas pret saviem sāncenšiem POUM — ekstrēmiem trockistiem, kuri sabiedrojušies ar anarhistiem. Republikāņu valdīšanas pirmo dienu skurbumu ir nomainījusi aizdomu un baiļu gaisotne, jo komunisti apsūdz POUM kā nodevīgu "piekto kolonnu". Ir novērotas atklātas ielu cīņas, kurās pilsētas policija nostājusies komunistu pusē. Stāsta, ka daudzi POUM biedri esot ieslodzīti cietumā vai bēguļojot. Iespējams, krustugunīs ir cietuši vairāki kanādieši, tomēr šīs ziņas nav pārbaudītas.

Citur Spānijā, Madridē, vara joprojām ir republikāņu rokās, tomēr nacionālistu spēki ģenerāļa Franko vadībā izcīna nozīmīgas uzvaras.

Aklais slepkava: Junionstacija

Viņa noliec kaklu, atbalsta pieri pret galda malu. Iztēlojas viņa ierašanos.

Ir krēsla, stacijā iedegtas gaismas, viņa seja tajās izskatās izvārguši. Kaut kur netālu ir krasts, koši zils: viņš dzird kaiju klaigas. Viņš ielec vilcienā caur šņācošu tvaiku mākuļiem, iemet plauktā savu audekla somu; tad atkrīt sēdeklī, izņem nopirkto sendviču, iztin to no saburzītā papīra, pārplēš uz pusēm. Viņš ir gandrīz pārāk noguris, lai ēstu.

Viņam līdzās sēd veca sieviete, kura ada kaut ko sarkanu, svīteri. Viņš zina, kas tas ir, jo viņa ir to pateikusi; ja būtu ļauts, viņa izstāstītu visu, kas ar to saistīts, par saviem bērniem, par saviem mazbērniem; viņai līdzi noteikti ir arī momentuzņēmumi, taču šo stāstu viņš nevēlas dzirdēt. Viņš nespēj domāt par bērniem, pēc tam kad redzējis pārāk daudzus mirušus. Tieši bērni palikuši viņam prātā, pat vēl vairāk nekā sievietes, vairāk nekā vecie vīri. Viņi vienmēr bija tik negaidīti: viņu miegainās acis, vaskainās rokas, pirkstiņi ļengani, noplukusī lupatu lelle piesūkusies ar asinīm. Viņš novēršas, paraugās uz savu seju naksnīgajā logā, iekritušas acis, mati, kas izskatās mitri, āda zaļganīgi melna, to aizmiglo sodrēji un garāmskrejošo koku tumšās aprises.

Gar večiņas ceļgaliem viņš izspraucas ejā, nostājas starp vagoniem, uzpīpē, izsviež nosmēķi, izčurājas tukšumā. Viņš jūt, kā pats aiziet šo ceļu — prom nekurienē. Te viņš varētu izkrist laukā, un viņu nekad neatrastu. f

Purvājs, neskaidri saredzams apvārsnis. Viņš atgriežas savā vietā. Gaiss vilcienā ir vēss un drēgns vai pārkurināts un piedvindzis; viņš vai nu svīst vai drebinās, varbūt reizē svīst un drebinās: viņš deg un salst kā iemīlējies. Sēdekļa atzveltnes asais polsterējums ir apsmulis un neērts, un berž viņam vaigu. Pēdīgi viņš iemieg, mute pavērta, galva nolīkusi sānis pret netīro rūti. Ausīs tikšķ adāmadatas, un tām cauri rīb riteņi pa dzelzs sliedēm, gluži kā nerimtīga metronoma takts.

Tagad viņa iztēlojas viņu sapņojam. Viņa iztēlojas, kā viņš redz sapnī viņu, tāpat kā pati sapņo par viņu. Pa mitra šīfera krāsas debesīm abi lido viens otram pretim ar tumšiem, neredzamiem spārniem, meklē, meklē, griežas atpakaļ, cerības un ilgu dzīti, baiļu apstulbināti. Savos sapņos viņi saskaras, savijas, tas vairāk līdzinās sadursmei, un tās ir lidojuma beigas. Viņi krīt zemē, auklās sapinušies izpletņlēcēji, izgāzušies un ar pelniem notriepušies eņģeļi, mīla pland viņiem nopakaļ kā saplēsts zīds. Augšup viņus sagaidīt traucas ienaidnieka artilērijas uguns.

Paiet diena, nakts, diena. Kādā pieturā viņš izkāpj, nopērk ābolu,

kokakolu, puspaciņu cigarešu, avīzi. Būtu vajadzējis paņemt līdzi blašķi vai pat veselu pudeli — aizmiršanās labad, kas tajā glabājas. Pa lietus aizmiglotajiem logiem viņš skatās uz garajiem, līdzenajiem laukiem, kuri ritinās vaļā kā rugājaini paklāji, uz koku skupsnām; acis no miegainības šķielē. Vakarā kvēlo gauss saulriets, kas, viņam tuvojoties, atkāpjas uz rietumiem, savīzdams no sārta par violetu. Pienāk nakts ar savām lēkmēm, ar rāvieniem un apstāšanos, ar vilciena dzelzs iekliedzieniem. Aiz viņa acīm plešas sarkanums, sarkana blāzma no sīkiem, slepus sakrātiem ugunsgrēkiem, no eksplozijām gaisā.

Viņš pamostas, kad debesis kļūst gaišākas; vienā pusē viņš saredz ūdeni, lēzenu, bez krastiem un sudrabainu, beidzot kāds iekšzemes ezers. Otrā sliežu pusē ir mazas, dūšu zaudējušas mājiņas, pagalmos uz auklām karājas veļa. Tad aprepējis ķieģeļu skurstenis, fabrika ar tukšām acīm un slaidu dūmeni; tad vēl viena fabrika, tās daudzie logi atspulgo bezgala bālu zilgmi.

Viņa iztēlojas, kā viņš izkāpj agrā rītā, iet caur staciju, pa garo, velvēto halli, kur rindojas kolonnas, pa marmora grīdu. Tur lidinās atbalsis, neskaidra skaļruņu valoda, tās vēstis neizprotamas. Gaiss ož pēc dūmiem — pēc cigarešu, vilcienu, pašas pilsētas dūmiem, kas vairāk atgādina putekļus. Arī viņa soļo caur šiem putekļiem vai dūmiem; viņa ir gatava izplest rokas, ļaut, lai viņš paceļ viņu gaisā. Prieks sagrābj viņu aiz rīkles, neatšķirams no panikas. Viņa neredz viņu. Ausmas saule iespīd pa augstajiem, velvētajiem logiem, dūmainais gaiss uzliesmo, grīda vizuļo. Nu viņš ir labi saskatāms, tālajā galā, katra detaļa skaidra — acs, mute, roka, — tomēr viss trīsuļo kā atspulgs ņirbošā dīķī.

Tomēr viņas prāts nespēj viņu noturēt, viņa nespēj apturēt atmiņu ainu, kurā būtu redzams, kāds viņš izskatās. It kā vējš būtu pārlaidies pār ūdeni un. viņš būtu izkaisīts lauzītās krāsās, sīkos vilnīšos; tad viņš atgūst savu veidolu citur, aiz nākamās kolonnas, iemiesodamies pazīstamajā augumā. Ap viņu plešas mirdzums.

Šis mirdzums ir viņa prombūtne, taču viņai tā šķiet kā gaisma. Tā ir vienkāršā, dienišķā gaisma, kura apspīd visu, kas viņai apkārt. Katru rītu un nakti, katru cimdu un kurpi, katru krēslu un šķīvi.

XI

..

Kabīne

Sākot no šejienes, viss top drūmāks. Bet to jūs jau paredzējāt. Jūs to paredzējāt, jo zināt, kas notika ar Loru.

Pati Lora to, protams, nezināja. Viņai ne prātā nenāca tēlot nolemto, romantisko varoni. Par tādu viņa kļuva tikai vēlāk, sava iznākuma ietvarā un tādējādi savu apbrīnotāju apziņā. Ikdienas dzīvē viņa bieži bija kaitinoša, tāpat kā jebkurš. Vai garlaicīga. Vai priecīga, arī tāda viņa spēja būt: ja bija attiecīgi apstākļi, kuru noslēpums bija zināms vienīgi viņai pašai, viņa varēja nonākt sava veida sajūsmā. Tieši viņas prieka mirkļi manās atmiņās tagad smeldz visskaudrāk.

Un tā nu šajās atmiņās Lora noņemas ar saviem ikdienišķajiem plāniem, vērotāja acij nebūt ne dīvainiem — gaišmataina meitene kāpj pakalnā, iegrimusi pati savās domās. Ir daudz tādu piemīlīgu, domīgu meiteņu, tādas mudž uz katra soļa, ik minūti piedzimst vēl kāda. Lielākoties ar šīm meitenēm nenotiek nekas neparasts. Šis un tas, un vēl kaut kas, un tad viņas kļūst vecākas. Bet Lora ir izraudzīta — tevis, manis izraudzīta. Gleznā viņa plūktu lauku puķes, lai gan reālajā dzīvē reti darīja ko tamlīdzīgu. Dievs ar zemes seju ir notupies viņai aiz muguras, meža paēnā. Šo dievu redzam tikai mēs. Tikai mēs zinām, ka viņš uzbruks.

Esmu pārskatījusi to, kas uzrakstīts līdz šim, un tas nešķiet atbilstošs patiesībai. Varbūt tajā ir par daudz vieglprātības vai par daudz tāda, ko varētu uzskatīt par vieglprātīgu. Daudz drēbju, kuru stils un krāsas tagad izgājušas no modes, nomesti tauriņa spārni. Daudz vakariņu, ne vienmēr sevišķi labu. Brokastis, pikniki, ceļojumi pa okeānu, maskuballes, avīzes, vizināšanās laivā pa upi. Tādas lietas diez cik labi nepiedien traģēdijai. Taču dzīvē traģēdija nav viens ilgs kliedziens. Tajā ietilpst viss, kas pie tās novedis. Triviālas stundas cita pēc citas, diena pēc dienas, gads pēc gada,

un tad pēkšņais mirklis: naža dūriens, šaviņa sprādziens, automašīnas lidojums no tilta.

Tagad ir aprīlis. Sniegpārslas ir ieradušās un nozudušas, tagad dīgst krokusi. Drīz es varēšu ierīkoties sētas lievenī pie sava pelēcīgā, nobružātā, vecā koka galda, vismaz tad, kad spīdēs saule. Uz ietvēm vairs nav ledus, un tāpēc es atkal esmu sākusi doties pastaigās. Ziemas mēnešu nekustība ir mani novājinājusi; es to jūtu kājās. Tomēr esmu apņēmusies atgūt savas agrākās teritorijas, atkal apmeklēt savas dzeramvietas.

Šodien, ar sava spieda palīdzību un ar vairākām pauzēm pa ceļam, man izdevās tikt līdz pat kapsētai. Tur bija abi Ceisu eņģeļi bez kādiem redzamiem postījumiem pēc sniegā pavadītās ziemas; tur bija ģimenes vārdi, tikai mazlietiņ vairāk nesalasāmi, bet tur varbūt

vainīga mana redze. Es pārvilku ar pirkstiem pār šiem vārdiem, pār to burtiem; par spīti to tvirtumam un to taustāmībai šķita, ka no mana pieskāriena tie atvilgst, dziest, ļogās. Ar saviem asajiem, neredzamajiem zobiem tos ir grauzis laiks.

Kāds ir novācis pagājušā rudens izmirkušās lapas no Loras kapa. Tur bija mazs baltu narcišu pušķītis, jau novītis, kātiņi ietīti alumīnija folijā. Es to pacēlu un iesviedu tuvākajā atkritumu tvertnē. Kā tie Loras pielūdzēji domā, kas novērtē šos viņu ziedojumus? Vēl svarīgāk — kā viņi domā, kas tos pēc tam aizvāc? Pielūdzēji un viņu puķainie atkritumi; nekādas jēgas, tikai piesārņo apkaimi ar savu viltoto sēru apliecinājumiem.

Es tev tūliņ parādīšu, par ko pinkšķēt, mēdza teikt Rīnija. Ja mēs būtu viņas īstie bērni, viņa mūs iepļaukātu. Bet viņa nekad tā nedarīja, un mēs nekad neuzzinājām, ko nozīmē šis drauds.

Atceļā es iegriezos virtuļu bodītē. Laikam būšu izskatījusies tikpat nogurusi, kāda jutos, jo viesmīle atnāca tūdaļ. Parasti viņas neapkalpo pie galdiņiem, tev jāiet pie letes un sava maltīte jānes pašai, bet šī meiča — ar ovālu seju un tumšiem matiem, ģērbusies tādā kā melnā formastērpā — apvaicājās, ko lai man atnesot. Es palūdzu kafiju un pārmaiņas pēc melleņu smalkmaizīti. Tad es

pamanīju viņu sarunājamies ar otru meiču, ar to, kura stāv aiz letes, un apjēdzu, ka viņa ir nevis viesmīle, bet gan tāda pati apmeklētāja kā es: melnais formastērps nebija nekāds formastērps, tikai žakete un svārki. Kaut kur kaut kas viņai sudrabaini vizuļoja, varbūt rāvējslēdzēji: sīkumus es nejaudāju saskatīt. Pirms paguvu pienācīgi pateikties, viņa jau bija aizgājusi.

Tik veldzējoši ieraudzīt, ka meitenes tādos gados izturas pieklājīgi un iejūtīgi. Pārāk bieži (es prātoju, domādama par Sabrinu) viņas veltī citiem vienīgi nevērīgu nepateicību. Bet nevērīga nepateicība ir jauno bruņas; kā gan viņi bez tām spētu iziet caur dzīvi? Vecie novēl jaunajiem labu, taču novēl viņiem arī sliktu: vecajiem gribētos viņus aprīt, uzsūkt sevī viņu dzīvotspēju un pašiem kļūt nemirstīgiem. Bez īgnuma un vieglprātības sagādātās aizsardzības visus bērnus sašķaidītu pagātne — citu cilvēku pagātne, kas uzvelta uz viņu pleciem. Savtīgums ir žēlastība, kas viņus glābj.

Līdz zināmai pakāpei, protams.

Viesmīle, ģērbusies zilā virsvalkā, atnesa kafiju. Un arī smalkmaizīti, bet es gandrīz uzreiz nožēloju, ka esmu to pasūtinājusi. Es vispār nejaudāju tajā iegraužties. Restorānos viss kļūst pārāk liels, pārāk smags — materiālā pasaule izpaužas milzīgos, valgos mīklas pikučos.

Izdzērusi tik daudz kafijas, cik spēju, es devos apgūt tualeti. Vidējā kabīnē uzraksti, kurus atminējos no pagājušā rudens, bija aizkrāsoti, bet, par laimi, šai gadalaikā jau bija sākušies jauni. Augšējā

labajā stūrī viens iniciāļu komplekts bikli atzinās mīlestībā otram komplektam, kā jau viņu starpā parasts. Zem tiem ar ziliem burtiem bija akurāti uzrakstīts:

Pareizs spriedums izriet no pieredzes. Pieredze izriet no aplama sprieduma.

Zem tā kursīvā ar violetu lodīti: Ja gribi pieredzējušu meiteni, piezvani Anitai Lielmutei, es aizvedīšu tevi uz paradīzi, un telefona numurs.

Un zem tā drukātiem burtiem ar sarkanu marķeri: Pastarā diena tuvojas. Gatavojies saņemt savu spriedumu, un tas attiecas uz tevi, Anita.

Dažreiz es domāju — nē, dažreiz es spēlējos ar priekšstatu, — ka šie tualetes kricelējumi patiesībā ir Loras darbs, ka viņa itin kā no attāluma vada roku un pirkstus tām meitenēm, kas to rakstījušas. Muļķīga, tomēr iepriecinoša iedoma, līdz es speru nākamo loģisko soli un secinu, ka tādā gadījumā visi šie uzraksti ir adresēti man, jo kuru gan citu Lora šai pilsētā vēl pazītu? Bet, ja tie ir domāti man, tad ko Lora grib ar tiem pateikt? Ne jau nu to, ko saka.

Citreiz es jūtu spēcīgu tieksmi piebiedroties, dot savu artavu; pievienot savu drebelīgo balsi anonīmajam korim, kurš rada pusvārdā aprautas serenādes, ķeburainas mīlas vēstules, neķītrus sludinājumus, korāļus un lāstus.

Kaut Rakstu pabeidz Roka Rakstošā, Tā raksta vēl: ne Prāts, ne Bijība No Rindas nevar izsvītrot ne pusi, Nedz kaut vai Vārdu izdzēst asara.

Ha, es nodomāju. Tas nu gan liktu viņām drusku trūkties.

Kādu dienu, kad jutīšos labāk, es atkal aiziešu uz turieni un tiešām to uzrakstīšu. Viņām visām vajadzētu priecāties, jo vai tad tieši to viņas negrib? Vai to negribam mēs visi: atstāt pēc sevis vēsti, kurai ir kāda iedarbība, kaut vai drausmīga; vēsti, kuru vairs nav iespējams atsaukt.

Taču tādas vēstis var būt bīstamas. Apdomā labi, pirms izsaki vēlēšanos, it sevišķi, pirms izsaki vēlēšanos kļūt par likteņa roku.

(.Apdomā pa divi lāgi, teica Rīnija. Un Lora jautāja: Kāpēc tikai pa divir)

Kaķēns

Pienāca septembris, pēc tam oktobris. Lora atkal gāja skolā, citā skolā. Svārki tur bija ar pelēkām un zilām, nevis sarkanbrūnām un melnām rūtīm; citādi šī skola, cik varēju spriest, bija gandrīz tāda pati kā iepriekšējā.

Novembrī tūdaļ pēc savas septiņpadsmitās dzimšanas dienas Lora paziņoja, ka Ričards veltīgi šķiežot savu naudu. Viņa turpināšot iet skolā, ja Ričards to pieprasīšot; fiziski viņa tiešām sēdēšot solā, bet neko derīgu neiemācīšoties. To viņa pateica mierīgi un bez ļaunprātības, un Ričards visai pārsteidzošā kārtā piekāpās. "Viņai jau tik un tā nav nepieciešamības iet skolā," viņš sacīja. "Viņai taču nekad nevajadzēs pelnīt sev iztiku."

Tomēr Loru, tāpat kā mani, vajadzēja ar kaut ko nodarbināt. Viņa tika iesaistīta vienā no Vinifredas pasākumiem, brīvprātīgā organizācijā ar nosaukumu Ebigeilas, kam bija kaut kāds sakars ar slimnīcu apmeklēšanu. Ebigeilas bija ņiprs pulciņš: meitenes no labām ģimenēm tur vingrinājās kļūt par nākamajām Vinifredām. Apsējušās pienotavas meitu priekšautus ar tulpju aplikācijām, viņas devās ceļā uz slimnīcu palātām, kur viņām bija jātērzē ar pacientiem, varbūt jāpalasa viņiem priekšā un jāuzlabo oma — nebija gan norādīts, kā tieši.

Izrādījās, ka Lorai tas padodas lieliski. Pats par sevi saprotams, ka pārējās ebigeilas viņai nepatika, toties viņai iepatikās priekšauts. Kā jau paredzams, viņa tiecās uz nabagu nodaļām, no kurām pārējās ebigeilas centās izvairīties, jo tur smakoja un vispār bija briesmīgi. Šīs nodaļas bija pilnas ar kusliem večiem: ar vecām, plānprātīgām sievām, ar trūkumā un nelaimē nonākušiem veterāniem, ar vīriešiem, kuriem vairs nebija deguna, jo sifiliss pārgājis trešajā stadijā, un tamlīdzīgi. Tajās slimnīcas vietās trūka slimokopēju, un drīz Lora ķērās pie tādiem uzdevumiem, kuri, stingri ņemot, nebija viņas darīšana. Šķita, viņu neatbaida nedz "piles" un vēmekļi, nedz lādēšanās, trakošana un vispārējā nepiedienīgā uzvešanās. Ne jau šādu situāciju bija iecerējusi Vinifreda, tomēr drīz mēs bijām iestrēguši tieši šādā.

Slimokopējas uzskatīja Loru par eņģeli (vismaz dažas; citas vienkārši domāja, ka viņa maisās pa kājām). Vinifreda, kura centās paturēt visu acīs un kurai bija savi spiegi, zināja stāstīt, ka Lora īpaši labi tiekot galā ar bezcerīgajiem gadījumiem. Liekas, viņa neapjēdz, ka tie ļautiņi mirst, Vinifreda teica. Viņu stāvokli Lora uztvēra kā parastu, pat normālu, un tas — pēc Vinifredas domām — viņiem šķita savā ziņā mierinoši, atšķirībā no cilvēkiem, kuri vēl ir pie pilna prāta. Vinifredas acīs šīs Loras spējas vai talants bija vēl viens pierādījums tam, ka Lora ir savādniece pēc dabas.

"Viņai laikam ir dzelzs nervi," Vinifreda teica. "Es to nevarētu nekādā gadījumā. Es nespētu to panest. Iedomājieties to netīrību!"

Tikmēr tika kalti plāni Loras ievešanai sabiedrībā. Pašai Lorai par šiem plāniem vēl nekas nebija sacīts: es biju likusi Vinifredai noprast, ka reakcija no Loras puses nebūs pozitīva. Vinifreda noteica, ka tādā gadījumā viss ir jānoorganizē un tad jāpasniedz kā fait accompli', vai, vēl labāk, bez Loras debijas varētu iztikt vispār, ja jau iepriekš būtu sasniegts tās galvenais mērķis, un galvenais mērķis bija — izdevīgas laulības.

Mēs ēdām pusdienas Arkādijas dārzā; Vinifreda bija uzaicinājusi mani ieturēt maltīti divatā, lai izgudrotu kara viltību Lorai, kā viņa izteicās.

"Kara viltību?" es sacīju.

"Tu zini, ko es domāju," Vinifreda attrauca. "Neko briesmīgu." Labākais, uz ko Loras gadījumā varētu cerēt, ņemot vērā visus apstākļus, — teica Vinifreda, — būtu tas, ka jauks, bagāts vīrietis samierinātos ar likteni, bildinātu Loru un vestu viņu pie altāra. Vēl labāk — kāds jauks, bagāts un dumjš vīrietis, kurš pat nepamanītu, ka ir jāsamierinās ar likteni, līdz būtu jau par vēlu.

"Par kādu likteni tu runā?" es jautāju. Klusībā es prātoju, vai pēc šāda plāna ir rīkojusies arī Vinifreda pati, medīdama izvairīgo misteru Praieru. Vai savu liktenīgo dabu viņa bija slēpusi līdz medusmēnesim un tad atklājusi to viņam pārāk pēkšņi? Vai tāpēc viņš bija redzams vienīgi fotogrāfijās?

"Tev jāatzīst," Vinifreda sacīja, "ka Lora ir vairāk nekā mazliet dīvaina." Viņa apklusa, lai man pā\ plecu kādam uzsmaidītu un sveicienā paņirbinātu pirkstus. Noškindēja viņas sudraba rokassprādzes; viņa valkāja pārāk daudzas.

"Kā tu to domā?" es maigi vaicāju. Krāt Vinifredas paskaidrojumus par to, ko īsti viņa domājusi, — tas man bija kļuvis par nosodāmu vaļasprieku.

Vinifreda savilka lūpas urskulī. Lūpu pomāde bija oranža, lūpas viņai sāka červelēties. Tagad mēs teiktu, ka viņa par daudz sauļojās, bet tolaik cilvēki vēl nebija atklājuši šo sakarību, un Vinifredai patika iedegt bronzas tonī; viņai patika metāliskā patina. "Lora neatbilst kura katra vīrieša gaumei. Viņa mēdz rīkoties ārkārtīgi savādi. Viņai trūkst — viņai trūkst piesardzības."

Vinifredai kājās bija zaļās krokodilādas kurpes, taču tās man vairs nešķita elegantas; tagad tās man šķita bezgaumīgas. Daudz kas tāds, kas Vinifredā man agrāk bija licies noslēpumains un valdzinošs, tagad likās acīm redzams, tikai tāpēc, ka es zināju pārāk daudz. Viņas spozme bija ieplaisājusi emalja, viņas mirdzums bija tikai laķējums. Es biju ieskatījusies aiz priekškara, es biju redzējusi auklas un grieztuves, stieples un korsetes. Man bija izveidojusies pašai sava gaume.

"Piemēram?" es jautāju. "Kāda ir tā savādā rīcība?"

"Vakar viņa man pateica, ka laulība neesot svarīga, svarīga esot tikai mīlestība. Viņa teica, ka Jēzus viņai piekrītot," Vinifreda sacīja.

"Nu, tāda ir viņas nostāja," es atbildēju. "Viņa neklīrējas. Taču, saproti, viņa ar to nedomā seksu. Viņa nedomā erosu."

Ja gadījās kaut kas tāds, ko Vinifreda nesaprata, tad viņa vai nu smējās, vai nelikās to dzirdam. So viņa nelikās dzirdam. "Viņas visas domā seksu, vai nu pašas to apzinās vai ne," viņa attrauca. "Ja tādai meitenei kā Lora ir šāda nostāja, tad tas draud ar lielām nepatikšanām."

"Gan viņai ar laiku pāries," es sacīju, lai gan patiesībā tam neticēju.

"Ne sevišķi drīz. Ar meitenēm, kuras dzīvo kā pa mākoņiem, ir vissliktāk — vīrieši izmanto izdevību. Lai tik parādās kāds pieglaimīgs, mazs Romeo. Tas vienā rāvienā sagandētu viņai dzīvi."

"Tad ko tu iesaki?" es jautāju, bez kādas izteiksmes raudzīdamās viņā. Šo neizteiksmīgo skatienu es parasti liku lieta, lai apslēptu aizkaitinājumu vai pat dusmas, taču Vinifredu tas tikai iedrošināja.

"Kā jau teicu — viņu vajag apprecināt ar kādu jauku vīrieti, kurš neko nenojaustu. Ar savām mīlestības būšanām viņa varēs noņemties vēlāk, ja gribēs. Ja vien viņa to darīs pa kluso, tad neviens viņai nepiekasīsies."

Es bikstīju vistas gaļas pīrāga paliekas savā šķīvī. Pēdējā laikā Vinifreda bija sākusi lietot krietni daudz žargona vārdu. Manuprāt, viņai šķita, ka tas ir mūsdienīgi: viņa bija sasniegusi to vecumu, kurā acīmredzot rodas bažas par to, vai esi pietiekami mūsdienīga.

Bija pilnīgi skaidrs, ka viņa nepazīst Loru. Man bija grūti iedomāties, ka Lora kaut ko tamlīdzīgu varētu darīt pa kluso. Drīzāk jau taisni uz ietves, gaišā dienas laikā. Viņa vēlētos mūs izaicināt, iemest to mums acīs. Slepus aizbēgt vai izdarīt ko tamlīdzīgu, tikpat melodramatisku. Parādīt mums, pārējiem, kādi mēs esam liekuļi.

"Kad Lorai apritēs divdesmit viens gads, viņai būs nauda," es ieminējos.

"Ar to nepietiks," Vinifreda attrauca.

"Varbūt Lorai pietiks. Varbūt viņa vienkārši grib dzīvot pati savu dzīvi," es sacīju.

"Pati savu dzīvi!" Vinifreda izmeta. "Iedomājies tikai, par ko viņa to pārvērstu!"

Nebija jēgas censties Vinifredu ietekmēt. Viņa bija kā atvēzēts gaļas cirvis. "Vai tev ir kādi kandidāti?" es jautāju.

"Nekā noteikta, bet es pie tā strādāju," Vinifreda moži atbildēja. "Ir daži, kuriem nebūtu iebildumu tikt pie Ričarda sakariem."

"Nepūlies pārlieku," es nomurmināju.

"O, bet ja es nepūlēšos," Vinifreda teica, "kas tad būs?"

"Cik dzirdu, tu esi glaudījusi Vinifredu pret spalvu," es sacīju Lorai. "Pamatīgi satraukusi viņu. Ķircinājusies par Brīvo Mīlu."

"Es nekad neesmu runājusi par Brīvo Mīlu," Lora atbildēja. "Es tikai teicu, ka laulība ir novecojis institūts. Es teicu, ka tai nav nekāda sakara ar mīlestību, tas arī viss. Mīlestība ir došana, laulība ir pirkšana un pārdošana. Mīlestību nevar ierakstīt līgumā. Un vēl es teicu, ka debesīs laulības nav."

"Te nav debesis," es piezīmēju. "Gadījumā, ja tu vēl neesi to pamanījusi. Lai nu kā, tu esi likusi viņai pamatīgi trūkties."

"Es tikai sacīju patiesību." Lora apstrādāja savus ienadžus ar manu oranžo nūjiņu. "Tagad viņa droši vien sāks mani iepazīstināt ar cilvēkiem. Viņa vienmēr jaucas visur iekšā."

"Viņa tikai baidās, ka tu izpostīsi savu dzīvi. Tas ir — ja paļausies uz mīlestību."

"Vai laulība palīdzēja tev pasargāt savu dzīvi no izpostīšanas? Vai varbūt vēl nav iespējams to noteikt?"

Es nelikos dzirdam viņas toni. "Nu, un ko tu domā?"

"Tev ir jaunas smaržas. Vai Ričards uzdāvināja?"

"Ko tu domā par precēšanos?"

"Neko." Tagad viņa sukāja savus garos, gaišos matus ar manu suku, sēdēdama pie mana tualetes galdiņa. Pēdējā laikā viņa vairāk interesējās par savu izskatu; bija sākusi visai stilīgi ģērbties, gan savās drēbēs, gan manējās.

"Tu gribi teikt, ka pārāk daudz par to nedomā?" es neatlaidos.

"Nē. Es par to nedomāju vispār."

"Varbūt tomēr derētu," es sacīju. "Varbūt tev vismaz brītiņu derētu padomāt par savu nākotni. Tu taču nevari mūžīgi lidināties apkārt un…" Biju gribējusi teikt un nedarīt neko, taču tā būtu bijusi kļūda.

"Nākotne nemaz neeksistē," Lora teica. Viņa bija pasākusi runāt ar mani tā, it kā es būtu jaunākā māsa, bet viņa — vecākā; it kā man visu vajadzētu izskaidrot. Tad viņa pateica vienu no savām dīvainajām domām. "Ja tev ar aizsietām acīm būtu jāiet pa virvi pār Niagaras ūdenskritumu, tad kam tu pievērstu vairāk uzmanības — pūlim tālajā krastā vai savām pašas kājām?"

"Droši vien savām kājām. Paklau, lūdzu, nelieto manu suku. Tas nav higiēniski."

"Bet, ja tu pievērstu pārāk daudz uzmanības savām kājām, tad nokristu. Un tu nokristu arī tad, ja pievērstu pārāk daudz uzmanības pūlim."

"Tad kāda ir pareizā atbilde?"

"Ja tu būtu mirusi, vai šī suka joprojām būtu tava?" viņa jautāja, ar acu kaktiņu vērodama sevi profilā. Spoguļattēlā tas piešķīra viņai viltīgu izteiksmi, kas bija gluži neparasti. "Vai mirušajiem var piederēt mantas? Un, ja ne, tad kāpēc šī suka tagad ir "tava"? Tāpēc, ka uz tās

ir tavi iniciāļi? Vai tavi baciļi?"

"Lora, izbeidz ķircināties!"

"Es neķircinos," Lora sacīja, likdama suku nost. "Es domāju. Atšķirību nav iespējams noteikt. Nezinu, kāpēc tu ieklausies tajā, kas sakāms Vinifredai. Tas ir tāpat kā ieklausīties peļu slazdā. Kurā nav peles," viņa piemetināja.

Pēdējā laikā Lora bija mainījusies; viņa bija kļuvusi nervoza, bezrūpīga, pārdroša kādā jaunā veidā. Viņa vairs atklāti neizrādīja nepakļaušanos. Man bija aizdomas, ka, man neredzot, viņa ir pasākusi smēķēt: pāris reižu biju saodusi tabakas smārdu. Tabaku un vēl ko citu: kaut ko pārāk vecu, pārāk zinošu. Man būtu vajadzējis ar lielāku modrību izturēties pret šīm pārmaiņām, kas risinājās Lorā, taču manas domas aizņēma tik daudz kas cits.

Nogaidīju līdz oktobra beigām un tikai tad pavēstīju Ričardam, ka esmu stāvoklī. Sacīju, ka esmu gribējusi būt pilnīgi pārliecināta. Viņš pauda tradicionālu prieku un noskūpstīja mani uz pieres. "Laba meitene," viņš teica. Es darīju tikai to, kas tika no manis gaidīts.

Viens labums bija tāds, ka naktīs viņš tagad apzinīgi lika man mieru. Viņš teica, ka negribot nekam kaitēt. Es apliecināju, ka viņš rīkojas ļoti iejūtīgi. "Un džinu tu turpmāk dzersi pavisam mazās devās. Es nepieļaušu nekādas nerātnības," viņš sacīja, pakratīdams ar pirkstu, un tas man likās patiesi draudīgi. Savos vieglprātības brīžos viņš mani biedēja vēl vairāk nekā parasti; sajuta bija tāda kā noskatoties uz līksmi lēkājošu ķirzaku. "Mums būs vislabākais ārsts," viņš piemetināja. "Lai ko tas maksātu." Ja lietas balstījās uz komerciāla pamata, mēs abi jutāmies drošāk. Līdzko spēlē bija iejaukta nauda, es lieliski pārredzēju savu situāciju: es nesu ļoti dārgu nastu, skaidri un vienkārši.

Vinifreda, vispirms klusu iekliegušies patiesā izbīlī, sāka liekulīgi rosīties. Patiesībā viņa juta trauksmi. Viņa nojauta (pareizi), ka es, kļuvusi par dēla un mantinieka vai vienkārši par mantinieka māti, Ričarda acīs iegūšu augstāku statusu nekā līdz šim, turklāt krietni augstāku, nekā man pienāktos. Vairāk man, mazāk viņai. Vinifreda noteikti gatavojās atrast veidus, kā norādīt man manu īsto vietu: es gaidīju, ka kuru katru mirkli viņa ieradīsies ar sīki izstrādātiem plāniem, kā iekārtot bērnistabu.

"Kad mēs varam gaidīt šo laimīgo notikumu?" viņa jautāja, un es redzēju, ka ilgi un lielās devās dzirdēšu no viņas šādus valšķīgus teicienus. Tagad bez mitas tiks piesaukts mūsu jaunpienācējs un stārķa dāvaniņa, un bēbītis. Runājot par tematiem, kuri darīja Vinifredu nervozu, viņa spēja kļūt gaužām koķeta un klīrīga.

"Manuprāt, aprīlī," es atbildēju. "Vai martā. Vēl neesmu bijusi pie ārsta."

"Bet tev ir jāzina," viņa noteica, paceldama uzacis.

"Tādas pieredzes man vēl nav," es ērcīgi attraucu. "Es to negaidīju. Es nepievērsu uzmanību."

Kādu vakaru es aizgāju uz Loras istabu, lai pavēstītu to arī viņai. Es pieklauvēju pie durvīm; kad viņa neatsaucās, klusu atvēru tās, domādama, ka viņa varbūt guļ. Bet Lora negulēja. Viņa tupēja ceļos pie gultas, ģērbusies savā zilajā naktskreklā, noliekusi galvu, mati izrisuši kā nekustīgā vējā, rokas izstieptas, it kā viņa būtu tur nogrūsta. Sākumā nodomāju, ka viņa lūdz Dievu, taču viņa neskaitīja lūgšanu, vismaz es to nedzirdēju. Pēdīgi pamanījusi mani, viņa piecēlās tik lietišķi, it kā būtu slaucījusi putekļus, un apsēdās uz rišotā soliņa pie sava tualetes galdiņa.

Kā jau parasti, man acīs krita attiecības starp viņas apkārtni, to apkārtni, kādu viņai izraudzījusies Vinifreda, — izsmalcinātajām gravīrām, no lentēm darinātajiem rožpumpuriem, organdiju, volāniem, — un Loru pašu. Fotogrāfijā atklātos vienīgi harmonija. Tomēr es saskatīju dziļu, gandrīz sirreālu neatbilstību. Lora bija krams dūnu ligzdā.

Es saku krams, nevis akmens: kramam ir uguns sirds.

"Lora, es gribēju tev pateikt," es ierunājos. "Man būs bērns."

Viņa pagriezās pret mani, seja gluda un balta kā porcelāna šķīvis, izteiksme cieši noslēgta dziļumā. Tomēr viņa nelikās pārsteigta. Un arī neapsveica mani. Viņa tikai pajautāja: "Vai atceries kaķēnu?"

"Kādu kaķēnu?" es vaicāju.

"To mammas kaķēnu. To, kurš viņu nogalināja."

"Lora, tas nebija kaķēns."

"Es zinu," Lora teica.

Skaists skats

Rīnija ir atgriezusies. Viņa nav sevišķi apmierināta ar mani. Tā, jaunkundzīt. Kā tu tagad taisnosies? Ko tu nodarīji Lorai? Vai tu nekad nelabosies?

Uz tādiem jautājumiem nav atbildes. Atbildes ir tā sapinušās ar jautājumiem, tik samezglojušās un daudzškiedrainas, ka patiesībā tās nemaz nav atbildes.

Un nu mani tiesās. Es to zinu. Es zinu, ko jūs drīz domāsiet. Jūsu domas būs loti līdzīgas manējām: Vai man būtu vajadzējis izturēties citādi? Jūs, bez šaubām, tā uzskatīsiet, bet vai man bija izvēle? Tāda izvēle man būtu tagad, bet tagad jau nav toreiz.

Vai man būtu vajadzējis spēt lasīt Loras domas? Vai man būtu vajadzējis zināt, kas notiek? Vai man būtu vajadzējis paredzēt, kas notiks tālāk? Vai es biju savai māsai sargs?

Būtu vajadzējis ir veltīgs teiciens. Tas runā par to, kas nav noticis. Tas iederas paralēlā universā. Tas iederas citā telpas dimensijā.

Kādā februāra trešdienā es kāpu lejā pa kāpnēm pēc dienasvidus snaudas. Tolaik es jau bieži gulēju dienasvidu: biju septītajā mēnesī, un naktīs bija grūti iemigt. Bija kādi sarežģījumi arī ar manu asinsspiedienu; potītes parasti pietūka, un man bija ieteikts pēc iespējas vairāk gulēt, paliekot zem kājām spilvenus. Es jutos kā milzīga vīnoga, pierietējusi ar cukuru un violetu sulu, gatava pārplīst; es jutos neglīta un apgrūtinoša.

Atceros, todien sniga lielām, maigām, valgām pārslām: piecēlusies kājās, es biju paskatījusies pa logu un ieraudzījusi kastaņu, gluži baltu, kā gigantisku koralli.

Mākoņkrāsas dzīvojamā istabā bija Vinifreda. Tas nebūtu nekāds brīnums — te viņa nāca un gāja kā savās mājās —, taču tur bija arī Ričards. Parasti šai dienas laikā viņš atradās savā birojā. Abiem rokā bija glāze. Abi izskatījās sadrūmuši.

"Kas noticis?" es jautāju. "Vai kas slikts?"

"Apsēdies," Ričards teica. "Te, man blakus." Viņš paplikšķināja pa sofu.

"Tas tev būs šoks," sacīja Vinifreda. "Man ļoti žēl, ka tam bija jāatgadās tik grūtā laikā."

Runāja viņa. Ričards turēja manu roku un skatījās grīdā. Lāgiem viņš nogrozīja galvu, it kā Vinifredas stāsts viņam liktos vai nu neticams, vai pārlieku patiess.

Te būs viņas sacītā kodols.

Lora beidzot bija salūzusi. Salūzusi, viņa teica, it kā Lora būtu rotaļlieta. "Mums būtu vajadzējis jau agrāk gādāt tai nabaga meitenei palīdzību, bet mēs domājām, ka viņa nomierināsies," Vinifreda sacīja.

Taču šodien slimnīcā, devusies savā labdarības vizītē, Lora bija zaudējusi apvaldu. Par laimi, klāt bijis ārsts un ticis ataicināts vēl otrs — speciālists. Rezultātā ticis konstatēts, ka Lora apdraud gan sevi, gan citus, un Ričards diemžēl bijis spiests nodot viņu psihiatriskās klīnikas aprūpē.

"Ko tu te runā? Ko viņa izdarīja?"

Vinifreda bija savilkusi seju žēlā izteiksmē. "Viņa draudēja sevi ievainot. Un arī pateica šo to tādu — nu, viņa nepārprotami cieš no mānijas."

"Ko cfiņa pateica?"

"Nezinu, vai man vajadzētu tev to sacīt."

"Lora ir mana māsa," es noskaldīju. "Man ir tiesības zināt."

"Viņa apgalvoja, ka Ričards gribot tevi nogalināt."

"Tieši tādos vārdos?"

"Bija skaidrs, ko viņa grib pateikt," Vinifreda atbildēja.

"Nē, lūdzu, pasaki man precīzi."

"Viņa nosauca Ričardu par melīgu, nodevīgu vergu tirgotāju, par pagrimušu briesmoni, kas kalpo Mamonam."

"Es zinu, ka reizēm viņai ir galēji viedokļi, un viņai tiešām ir nosliece izteikties bez aplinkiem. Bet cilvēku jau nevar iespundēt trakomājā tikai tāpēc vien, ka viņš pateicis kaut ko tādu."

"Tas vēl nebija viss," Vinifreda mīklaini piebilda.

Ričards, lai mani mierinātu, sacīja, ka tā neesot parasta klīnika — tajā nepastāvot Viktorijas laiku standarti. Tā esot privāta klīnika, ļoti laba, viena no labākajām. Bella Vista. Par Loru tur rūpēšoties lieliski.

"Kāds tad ir skats?" es noprasīju.

"Kā, lūdzu?"

"Bella Vista. Tas nozīmē — skaists skats. Tad kāds skats no turienes paveras? Ko Lora redzēs pa logu?"

"Ceru, ka to tu nebūsi domājusi kā joku," Vinifreda teica.

"Nē. Tas ir ļoti svarīgi. Vai tur ir maurs, dārzs, strūklaka vai kas? Vai kaut kāda netīra ieliņa?"

Neviens no viņiem neprata atbildēt. Ričards apgalvoja, ka tur noteikti esot kāda dabas ainava. Bella Vista, viņš teica, atrodoties ārpus pilsētas. Ainava tās apkārtnē esot speciāli veidota.

"Vai tu esi tur bijis?"

"Es zinu, ka tu esi satraukta, dārgā," Ričards sacīja. "Varbūt tev vajadzētu atgulties."

"Es nupat gulēju. Lūdzu, atbildi."

"Nē, es tur neesmu bijis. Protams, ne."

"Tad kā tu zini?"

"Nu, paklausies, Airisa," iejaucās Vinifreda. "Kāda tam nozīme?"

"Es gribu viņu redzēt." Man bija grūti noticēt, ka Lora pēkšņi sabrukusi, bet es jau arī biju tā pieradusi pie Loras dīvainībām, ka tās

man vairs nelikās savādas. Man būtu bijis viegli nepamanīt novirzes — kaut kādas nodevīgas pazīmes, kas liecinātu _ ar garīgu trauslumu.

Pēc Vinifredas vārdiem, ārsti bija teikuši, ka pagaidām par Loras apciemošanu nevar būt ne runas. To viņi bija īpaši uzsvēruši. Psihiski viņa esot pārāk nestabila, un ne tikai tas, — viņa esot agresīva. Turklāt vajagot ņemt vērā arī manu stāvokli.

Es sāku raudāt. Ričards sniedza man savu mutautu. Tas bija viegli iecietināts un smaržoja pēc odekolona.

"Tev jāzina vēl kaut kas," Vinifreda sacīja. "Tas ir ārkārtīgi nožēlojami."

"Varbūt to vajadzētu atstāt uz vēlāku laiku," Ričards apslāpēti ieminējās.

"Tas ir ļoti sāpīgi," Vinifreda māksloti negribīgi noteica. Tāpēc es, protams, uzstāju, ka gribu to dzirdēt tūliņ un tagad.

"Nabaga meitene apgalvo, ka esot stāvoklī," Vinifreda sacīja. "Tāpat kā tu."

Es mitējos raudāt. "Un? Ir?"

"Protams, ka ne," Vinifreda atbildēja. "Kā lai tas būtu iespēi»

jams?

"Kas ir tēvs?" īsti nespēju iztēloties, ka Lora kaut ko tādu izmelojusi no zila gaisa. Ko gan viņa no sevis iedomājas?

"To viņa liedzas izpaust," sacīja Ričards.

"Viņa, protams, bija histērijā," Vinifreda turpināja, "tāpēc runāja juceklīgi. Liekas, viņa ir ieņēmusi galvā, ka bērns, ko gaidi tu, patiesībā ir viņas bērns — kaut kādā veidā, kuru viņa neprata izskaidrot. Tie, bez šaubām, bija tīrie murgi."

Ričards pašūpoja galvu. "Cik skumji," viņš nomurmināja klusinātā un svinīgi nopietnā balsī kā apbedītājs: tik apslāpēti kā caur biezu, sarkanbrūnu paklāju.

"Speciālists — psihiatrijas speciālists — sacīja, ka Lora acīmredzot esot ārprātīgi greizsirdīga uz tevi," Vinifreda teica. "Greizsirdīga par visu — viņa grib dzīvot tavu dzīvi, viņa grib būt tu, un tas ir ieguvis šādu formu. Ārsts norādīja, ka tevi vajag pasargāt." Viņa nodzēra mazu malciņu no glāzes. "Vai tev pašai nav bijis nekādu aizdomu?"

Nu jūs redzat, kas viņa bija par gudru sievieti.

Emē piedzima aprīļa sākumā. Tajos laikos vēl izmantoja ēteri, un tāpēc dzemdību laikā es nebiju pie samaņas. Es ieelpoju, un mana apziņa izdzisa, bet pamodusies es biju vārgāka un plakanāka. Bērna tur nebija. Viņš bija zīdaiņu telpā kopā ar pārējiem. Tā bija meitene.

"Bērnam taču nekas nekaiš, vai ne?" es jautāju. Par to es ļoti bažījos.

"Desmit pirkstiņi rokām, desmit pirkstiņi kājām," moži nobēra medicīnas māsa, "un arī nekā lieka nav."

Bērnu atnesa vēlāk pēcpusdienā, ietītu sārtā sedziņā. Prātā jau

biju devusi viņai vārdu. Emē nozīmēja tā, kuru mīl\ un es tiešām cerēju, ka viņu kāds mīlēs. Es šaubījos par savām pašas spējām viņu mīlēt — vai mīlēt tik stipri, cik viņai nepieciešams. No manis jau tāpat necik daudz nebija palicis pāri: neticēju, ka ar šo pārpalikumu pietiks.

Emē izskatījās kā jebkurš jaundzimušais — sejiņa saspiesta, it kā viņa lielā ātrumā būtu ietriekusies sienā. Mati gari un tumši. Viņa skatījās manī pa gandrīz aizvērto actiņu spraugām — skatījās ar neuzticību. Kā mēs gan dabūjam trūkties, kad dzimstam, es nodomāju; cik nejauks pārsteigums droši vien ir šī pirmā, skarbā saskarsme ar āra gaisu. Man tiešām bija žēl šīs mazās radībiņas; es nozvērējos, ka darīšu viņas labā visu, kas būs manos spēkos.

Kamēr mēs pētījām viena otru, ieradās Vinifreda un Ričards. Māsa sākumā noturēja viņus par maniem vecākiem. "Nē, šis ir lepnais tētis," Vinifreda noteica, un viņi visi sāka smieties. Abi bija atnesuši puķes un smalki izšūtu zīdaiņa pūriņu vienos sarežģītos tamborējumos un atlasa lentēs.

"Cik burvīga!" Vinifreda sacīja. "Bet, ak tu debestiņ, mēs gaidījām blondīni. Viņa ir drausmīgi tumša. Kas par matiem!"

"Piedod," es uzrunāju Ričardu. "Es zinu, tu gribēji puiku."

"Nākamreiz, dārgā," Ričards atteica. Viņš nemaz nešķita satraukts.

"Tie ir tikai pirmie matiņi," māsa paskaidroja Vinifredai. "Tādi ir daudziem jaundzimušajiem, dažiem pat sniedzas līdz mugurai. Tie izkrīt, un izaug īstie mati. Varat pateikties savai laimes zvaigznei, ka viņai nav zobu vai astes, kā dažam labam gadās."

"Vectēvs Bendžamins bija tumšmatis," es sacīju, "pirms nosirmoja, un vecāmāte Edīlija tāpat, un, protams, tēvs, taču es nezinu par abiem viņa brāļiem. Gaišmatainā ģimenes puse bija mātes radi." To es pateicu savā parastajā sarunas tonī un atvieglota redzēju, ka Ričards tam nepievērš uzmanību.

Vai es jutos pateicīga, ka šeit nav Loras? Ka viņa ir ieslodzīta kaut kur tālu prom, kur nav man sasniedzama? Un no kurienes viņai neesmu sasniedzama es; tāpēc viņa nevar nostāties pie manas gultas kā nelūgta feja kristībās un noprasīt: Ko tu tur runā?

Viņa, bez šaubām, būtu sapratusi. Viņa būtu sapratusi uzreiz.

Meness spoži spīdēja

Vakar vakarā es noskatījos, kā jauna sieviete aizdedzina pati sevi: slaida, jauna sieviete, ģērbusies caurspīdīgās, viegli uzliesmojošās drānās. To viņa izdarīja, protestēdama pret kaut kādu netaisnību; bet kāpēc viņa domāja, ka, pārvērzdama sevi ugunskurā, kaut ko atrisinās? Ak, nedari tā, man gribējās viņai pateikt. Nesadedzini savu dzīvi. Lai kāds būtu iemesls, tas nav tā vērts. Tomēr viņai tas acīmredzot bija tā vērts.

Kas viņas apmāj, šīs jaunās meitenes, kurām ir talants uz upurēšanos? Vai tā viņas rīkojas tādēļ, lai pierādītu, ka arī meitenēm

ir drosme, ka viņas spēj ko vairāk nekā tikai raudāt un gausties, ka arī viņas var pašpārliecināti skatīties acīs nāvei? Un kur rodas šī tieksme? Vai tā sākas ar izaicinājumu, un, ja tā, tad ar izaicinājumu kam? Lielajai, svina smagajai, smacējošai lietu kārtībai, lielajiem kaujasratiem ar naglotajiem riteņiem, aklajiem tirāniem, aklajiem dieviem? Vai šīs meitenes ir pietiekami pārdrošas vai pietiekami augstprātīgas, lai domātu, ka spēj kaut ko tamlīdzīgu apturēt, upurējot sevi uz kāda teorētiska altāra, vai varbūt tā ir sava veida deklarācija? Visai apbrīnojami, ja kāds apbrīno apsēstību. Arī visai drosmīgi. Taču pilnīgi veltīgi.

Šai ziņā es raizējos par Sabrinu. Kas viņai padomā tur, pasaules malā? Vai viņai iekodusi kristiešu vai budistu muša, vai galvu viņai sajaucis kas cits? To, ko tu dari pašam zemākajam no viņiem, to tu dari Man. Vai tie ir vārdi, kas rakstīti viņas caurlaidē uz veltīgumu? Vai viņa grib izpirkt grēkus, ko pastrādājusi viņas izpostītā, ar naudu apsēstā, nožēlojamā ģimene? Tiešām ceru, ka nē.

Tas nedaudz piemita pat Emē, taču lēnāk ritošā, izvairīgākā formā. Lora nobrauca no tilta, kad Emē bija astoņi gadi, Ričards nomira, kad viņai bija desmit. Šie notikumi neizbēgami būs viņu ietekmējuši. Un tad viņa tika saraustīta gabalos starp Vinifredu un mani. Tagad Vinifreda nebūtu uzvarējusi šajā kaujā, bet toreiz uzvarēja. Viņa nozaga man Emē, un, lai kā es centos, atgūt viņu es vairs nespēju.

Nav brīnums, ka Emē, sasniegusi attiecīgo vecumu un dabūjusi savās rokās Ričarda novēlēto naudu, aizbēga un pievērsās dažādiem ķīmiskiem mierinājuma veidiem, un sodīja sevi ar veselu virkni vīriešu. (Kas, piemēram, bija Sabrinas tēvs? Grūti pateikt, un Emē to arī nepateica. Izvēlies, kurš labāk tīk, viņa sacīja.)

Es centos saglabāt saikni ar viņu. Es nemitējos cerēt uz izlīgumu — galu galā viņa bija mana meita, un es jutos vainīga viņas dēļ un gribēju viņai atlīdzināt — atlīdzināt par to slīkšņu, kādā bija pārvērtusies viņas bērnība. Taču tad viņa jau bija nostājusies pret mani — un arī pret Vinifredu, tas vismaz bija kāds mierinājums. Nevienu no mums viņa nelaida klāt ne sev, ne Sabrinai — īpaši Sabrinai. Viņa negribēja, lai mēs Sabrinu samaitājam.

Dzīvesvietu Emē mainīja bieži, nerimtīgi. Pāris reižu viņa tika izlikta uz ielas, jo nebija maksājusi īri; viņu arestēja par miera traucēšanu. Vairākkārt viņa nonāca slimnīcā. Laikam jau būtu jāteic, ka viņa kļuva par nelabojamu alkoholiķi, kaut gan man derdzas šis apzīmējums. Naudas viņai bija gana, tāpēc nekad nevajadzēja meklēt darbu, un labi vien bija, jo viņa nevienā nebūtu noturējusies. Vai varbūt nemaz nebija labi. Varbūt viss būtu citādi, ja Emē nevarētu klīst apkārt; ja viņa būtu spiesta domāt par nākamo maltīti, nevis apcerētu visas savas traumas, kurās, viņasprāt, bijām vainojamas mēs.

Cilvēki, kuriem ir nosliece uz pašnožēlu, žēlo sevi vēl vairāk, ja viņiem ir nepelnīti ienākumi.

Pēdējo reizi, kad aizbraucu apciemot Emē, viņa dzīvoja noplukušā rindu mājā Toronto, netālu no Parlamentstrītas. Bērns, kurš acīmredzot bija Sabrina, tupēja pelēku smilšu kastē pie takas — nosmulējusies, izspūrusi skrandainīte šortos, bet bez T-krekla. Turēdama rokā vecu skārda krūzi, viņa ar saliektu karoti bēra tajā smiltis. Viņa bija izdomas bagāts mazs radījums: paprasīja man divdesmit piecus centus. Vai es tos viņai iedevu? Droši vien. "Es esmu tava vecāmāte," es teicu, un viņa paskatījās uz mani tā, it kā es būtu jukusi. Nav šaubu, ka par tādu personu viņa nekad nebija dzirdējusi.

Toreiz es dabūju dzirdēt dažus bargus vārdus no vieniem kaimiņiem. Tie likās esam pieklājīgi ļaudis, vismaz gana pieklājīgi, lai pabarotu Sabrinu, kad Emē piemirsa atnākt mājās. Viņu uzvārds, cik atceros, bija Kelliji. Viņi bija tie, kas izsauca policiju, kad Emē tika atrasta kāpņu lejasgalā ar lauztu sprandu. Nokritusi, nogrūsta vai nolēkusi, to mēs nekad neuzzināsim.

Todien man būtu vajadzējis paķert Sabrinu un laisties prom. Doties uz Meksiku. Tā es arī būtu izdarījusi, ja zinātu, kas notiks — ka Vinifreda viņu nozags un ieslēgs, lai es netieku klāt, tāpat kā bija izrīkojusies ar Emē.

Vai pie manis Sabrinai būtu klājies labāk nekā pie Vinifredas? Kā viņa jutās, augdama pie bagātas, atriebīgas, kašķīgas večas? Nevis pie otras nabadzīgas, atriebīgas, kašķīgas večas, proti, pie manis. Taču es būtu viņu mīlējusi. Šaubos, vai viņu mīlēja Vinifreda. Sabrinu viņa paturēja tikai tādēļ, lai iespītētu man; lai sodītu mani; lai parādītu, ka ir uzvarējusi.

Tomēr todien es nenolaupīju nevienu bērnu. Es pieklauvēju pie durvīm un, kad atbildes nebija, atvēru tās un iegāju iekšā, tad uzkāpu pa stāvajām, tumšajām, šaurajām kāpnēm uz Emē dzīvokli otrajā stāvā. Emē bija virtuvē, sēdēja pie mazā, apaļā galdiņa, skatīdamās uz savām rokām, kurās bija kafijas krūze ar smaidošu ģīmīti virsū. Krūzi viņa bija pacēlusi pie pašām acīm un grozīja šurpu turpu. Seja viņai bija bāla, mati sapinkājušies. Nevaru sacīt, ka viņa man būtu likusies ļoti pievilcīga. Viņa smēķēja cigareti. Visdrīzāk atradās kādu narkotiku iespaidā, sajaukumā ar alkoholu; to es saodu istabā kopā ar veciem dūmiem, netīro izlietni, neizmazgāto atkritumu spaini.

Es lūkoju ar viņu runāt. Iesāku laipni, taču Emē nebija tādā omā, lai klausītos. Viņa pateica, ka viņai esot apnicis, esot apnikuši mēs visi. Visvairāk viņai esot apnicis justies tā, it kā no viņas visu slēptu. Ģimene esot visu notušējusi; neviens nestāstot viņai patiesību; mūsu mutes virinoties un laukā nākot vārdi, bet no šiem vārdiem neesot nekādas jēgas.

Tomēr viņa esot visu izskaitļojusi. Viņa esot aplaupīta, viņai esot

atņemts mantojums, jo es neesot viņas īstā māte un Ričards neesot bijis īstais tēvs. Tas viss esot rakstīts Loras grāmatā, viņa sacīja.

Es noprasīju, ko viņa ar to domā. Emē atcirta, ka tas taču esot skaidrs kā uz delnas: viņas īstā māte esot Lora, bet īstais tēvs bijis tas vīrietis, tas — no Aklā slepkavas. Tante Lora esot viņu mīlējusi, bet mēs esot visu izjaukuši — kaut kādā veidā novākuši šo nezināmo mīļoto. Aizbiedējuši viņu, atpirkušies no viņa, likuši viņam bēgt, vienalga; viņa pietiekami ilgi esot dzīvojusi Vinifredas mājā, lai saprastu, kā rīkojoties tādi ļaudis kā mēs. Un tad, kad izrādījies, ka Lora gaida viņa bērnu, mēs esot aizsūtījuši Loru prom, lai izvairītos no skandāla, un, kad dzemdībās nomiris mans bērns, tad mēs esot nozaguši Loras bērnu un adoptējuši to, un uzdevuši par savējo.

Emē nebūt nerunāja sakarīgi, tomēr šī bija viņas teiktā būtība. Jūs redzat, cik stipri viņu būs valdzinājusi šī fantāzija: kurš gan negribētu, lai viņa māte ir mītiska būtne, nevis reāla sieviete, kura iejaukta visādos netīros darījumos? Ja vien rastos izdevība.

Es sacīju, ka Emē dziļi maldās, ka ir visu saputrojusi, taču viņa neklausījās. Neesot brīnums, ka, dzīvojot kopā ar Ričardu un mani, viņa nekad neesot jutusies laimīga. Mēs nekad neesot izturējušies kā viņas īstie vecāki, jo patiesībā arī nemaz neesot bijuši īstie. Un neesot brīnums, ka tante Lora metusies lejā no tilta — tas tāpēc, ka mēs esot salauzuši viņai sirdi. Lora droši vien atstājusi Emē vēstuli, kurā visu paskaidrojusi, lai viņa to izlasītu, kad paaugsies, bet mēs abi ar Ričardu to noteikti esot iznīcinājuši.

Neesot brīnums, ka es esot bijusi tik drausmīga māte, viņa turpināja. Es nekad neesot viņu īsti mīlējusi. Ja es būtu viņu mīlējusi, tad viņa man būtu bijusi pirmajā vietā. Es būtu ņēmusi vērā viņas jūtas. Es nebūtu pametusi Ričardu.

"Varbūt es nebiju ideāla māte," es teicu. "Esmu ar mieru to atzīt, tomēr es darīju visu, ko vien spēju tādos apstākļos — apstākļos, par kuriem tu patiesībā zini gaužām maz." Ko viņa dara ar Sabrinu? es turpināju. Ļauj viņai skraidīt apkārt pa āru pusplikai, netīrai kā ubadzei; tā nu ir nolaidība, bērns kuru katru brīdi var pazust, bērni pazūd nemitīgi. Es esmu Sābrinas vecāmāte, es |oti labprāt ņemtu viņu pie sevis un…

"Tu neesi viņas vecāmāte," Emē sacīja. Nu viņa jau raudāja. "Viņas vecāmāte ir tante Lora. Vai — bija. Viņa ir mirusi, un viņu nogalināji tu!"

"Neesi nu tāda muļķe," es viņu apsaucu. Tā bija aplama atbilde: jo kaislīgāk tu kaut ko tādu noliedz, jo vairāk tavs pretinieks tam tic. Tomēr aplama atbilde nereti izlaužas tad, ja esi nobijies, un Emē bija mani nobiedējusi.

Kad es biju pateikusi vārdu muļķe, viņa sāka uz mani kliegt. Es pati esot muļķe, viņa bļāva. Es esot bīstama muļķe, tik liela muļķe, ka

pati nemaz nezinot, cik liela. Viņa lietoja vairākus vārdus, kurus šeit neatkārtošu, tad paķēra kafijas krūzi ar uzzīmēto smaidu un svieda ar to man. Pēc tam grīļodamās metās man virsū; viņa gaudoja, izgrūzdama smagas, sirdi plosošas elsas. Rokas viņai bija izstieptas — manuprāt, draudīgi. Es biju uztraukta, satricināta. Es kāpos atpakaļ, tverdamās pie margām, vairīdamās no citiem priekšmetiem — no kurpes, no apakštases. Nonākusi pie ārdurvīm, es metos bēgt.

Varbūt man pašai būtu vajadzējis izstiept rokas. Būtu vajadzējis viņu apskaut. Būtu vajadzējis raudāt. Tad man būtu vajadzējis apsēsties viņai līdzās un izstāstīt šo stāstu, kuru tagad stāstu jums. Taču es to neizdarīju. Es palaidu izdevību garām, un to es rūgti nožēloju.

Tikai trīs nedēļas vēlāk Emē nokrita pa kāpnēm. Protams, es par viņu sēroju. Viņa bija mana meita. Tomēr jāatzīst, ka es sēroju par to Emē, kāda viņa bija bijusi daudz jaunākos gados. Es sēroju par to, par ko viņa būtu varējusi kļūt; es sēroju par viņas zaudētajām iespējām. Vairāk par visu es sēroju par savām pašas kļūmēm.

Pēc Emē nāves Vinifreda sagrāba Sabrinu savos nagos. Iegūšana savā īpašumā nodrošina deviņas desmitdaļas tiesību, un viņa pirmā parādījās uz skatuves. Viņa aizrāva Sabrinu sev līdzi uz savu izgreznoto savrupmāju Rouzdeilā, un neviens nepaguva ne aci pamirkšķināt, kad viņa jau bija pasludinājusi sevi par oficiālo aizbildni. Es apsvēru, vai neuzsākt cīņu, bet tā jau atkal būtu cīņa par Emē — un tajā man bija lemts zaudēt.

Kad Vinifreda uzņēmās gādību par Sabrinu, man vēl nebija ne sešdesmit gadu; tolaik es joprojām spēju vadīt mašīnu. Laiku pa laikam es aizbraucu uz Toronto un izsekoju Sabrinu kā privātdetektīvs vecā kriminālromānā. Es blandījos ap viņas pamatskolu — ap viņas jauno pamatskolu, ap viņas jauno, ekskluzīvo pamatskolu, — lai tikai īsu mirkli ieraudzītu viņu un pārliecinātos, ka par spīti visam viņai klājas labi.

Piemēram, es biju lielveikalā tai rītā, kad Vinifreda aizveda Sabrinu uz ītona veikalu, lai nopirktu viņai balles kurpes, pāris mēnešu pēc tam, kad bija pievākuši viņu sev. Nav šaubu, ka pārējos apģērba gabalus Vinifreda Sabrinai pirka, ar viņu pašu nemaz neaprunājusies — tas būtu Vinifredas garā —, bet kurpes ir jāuzlaiko, un nez kāda iemesla dēļ Vinifreda nebija uzticējusi šo uzdevumu algotiem izpalīgiem.

Bija Ziemassvētku sezona — veikala kolonnas bija apvītas ar mākslīgām akvifolijām, virs ieejām gluži kā adataini nimbi karājās vainagi, darināti no apzeltītiem priežu čiekuriem un sarkanām samta lentēm —, un Vinifreda sev par lielu aizkaitinājumu iestrēga korāļu dziedātāju barā. Es atrados blakus ejā. Mana garderobe vairs nebija tāda kā kādreiz — es biju ģērbusies vecā tvīda mētelī, zemu pār pieri

pārvilkusi lakatu, — un, lai gan Vinifreda skatījās tieši man virsū, viņa mani nepamanīja. Droši vien noturēja mani par apkopēju vai diedelējošu imigranti.

Viņa, kā parasti, bija uzcirtusies līdz pēdējam, tomēr par spīti tam izskatījās krietni apdeldēta. Nūjā, viņai jau tuvojās septiņdesmit, un pēc zināma vecuma sasniegšanas viņas stila grims sliecas piešķirt cilvēkam mūmijas izskatu. Viņai nebūtu vajadzējis tā turēties pie savas oranžās lūpukrāsas, tā viņai bija par spilgtu.

Es saskatīju piepūderētās, neiecietīgās krunkas starp viņas uzacīm, saspringto muskuļu mezglu sārtinātajā vaigā. Viņa vilka Sabrinu līdzi aiz vienas rokas, pūlēdamās izlauzties caur druknu, ziemas mēteļos ģērbušos pircēju kori; viņai droši vien riebās šī aizrautīgā, neveiklā dziedāšana.

Turpretī Sabrina gribēja paklausīties mūziku. Viņa ļengani slīga lejup, pārvērtusies smagā nastā, kā bērni mēdz darīt, — tā ir pretošanās, kura ārēji nav manāma. Roka viņai slējās stāvus gaisā kā rātnai meitenītei, kura ldasē grib atbildēt uz jautājumu, bet sejas izteiksme bija drūma kā īgnam velnēnam. Tas, ko viņa darīja, droši vien sagādāja sāpes pašai. ŠI stāja, šī prasība. ŠI apņemšanās izturēt.

Patlaban tika dziedāts Labais ķēniņš Vāclavs. Sabrina zināja vārdus: es redzēju kustamies viņas mazo mutīti. "Mēness spoži spīdēja, naktī lauskis spēra," viņa dziedāja. "Tad, kad, salu ielaizdams, ubags durvis vē-ē-ra."

Tā ir dziesma par izsalkumu. Es nojautu, ka Sabrina to saprot — viņa droši vien joprojām atcerējās, kāds ir izsalkums. Vinifreda parāva viņu aiz rokas un nervozi paskatījās apkārt. Mani viņa neredzēja, bet sajuta, tāpat kā govs labi nožogotās ganībās sajūt vilku. Tomēr govis jau nav tādas kā meža zvēri; tās ir pieradušas būt drošībā. Vinifreda bija tramīga, taču ne nobijusies. Ja es vispār kādreiz ienācu viņai prātā, tad viņa noteikti domāja, ka esmu kaut kur tālu projām, laimīgā kārtā nost no acīm, āra tumsā, kurai viņa mani atdevusi.

Tad man uzmācās neganta vēlēšanās paķert Sabrinu uz rokām un skriet prom. Es varēju iztēloties Vinifredas drebelīgās gaudas, kamēr es sprauktos gar flegmātiskajiem korāļu dziedātājiem, kuri tik omulīgi auro par ziemas salu.

Es būtu turējusi Sabrinu cieši, es nebūtu paklupusi, nebūtu nometusi viņu zemē. Bet es arī netiktu necik tālu. Tai pašā mirklī viņi jau būtu man uz pēdām.

Tad es viena pati devos ārā uz ielas un gāju un gāju, noliektu galvu, saslietu apkakli, pa pilsētas centra ietvēm. No ezera pūta vējš, lejup virpuļoja sniegs. Bija diena, taču zemo mākoņu un sniega dēļ gaisma bija nespodra; pa nenotīrītajām ielām garām gausi kūlās automašīnas, sarkanās gabarītugunis attālinājās no manis kā kuprainu, atmuguriski skrienošu zvēru acis.

Rokās es biju sažņaugusi sainīti — biju aizmirsusi, ko esmu nopirkusi, — un man nebija cimdu. Tie laikam bija izkrituši veikalā, zem ļaužu kājām. Tikpat kā nejutu to trūkumu. Reiz es varēju putenī staigāt ar kailām rokām un nemaz to nejust. Tādu pakalpojumu spēj izdarīt mīlestība, naids vai šausmas, vai gluži vienkārši niknums.

Man reiz bija kāda fantāzija par sevi — un, starp citu, ir joprojām. Pietiekami smieklīga fantāzija, lai gan nereti tieši ar tādu tēlu palīdzību mēs veidojam savus likteņus. (Jūs ievērosiet, cik viegli es pāreju uz augstu stilu — veidojam savus likteņus —, līdzko aizkllstu šajā virzienā. Bet tas nekas.)

Šajā fantāzijā Vinifreda un viņas draugi ar naudas vainagiem galvā ir sapulcējušies ap Sabrinas rišaino, balto gultiņu, kamēr viņa pati iemigusi, un spriež, ko viņai dāvāt. Sabrinai jau ir uzdāvināts gravēts sudraba kauss no Birks, bērnistabas tapetes ar pieradinātu lāču attēliem, pirmās pērles viņas pērļu virtenei un visas pārējās zelta veltes, caur un cauri comme il faut, kuras saullēktā pārvērtīsies oglēs. Nu viņi kaļ plānus par ortodontu un tenisa nodarbībām, un klavierstundām, un deju stundām, un smalku vasaras nometni. Kādas cerības viņai atliek?

Šai mirklī sēra dzeltenas gaismas zibsnī, dūmu mākulī un melnu ādas spārnu plandoņā parādos es, nelūgtā krustmāte, kraupainā avs. Arī es vēlos viņai kaut ko dāvināt, es saucu. Man ir tiesības!

Vinifreda un viņas bars smejas un rāda ar pirkstiem. Tu? Tu jau sen esi padzītai Vai pēdējā laikā esi ieskatījusies spogulī? Tu esi galīgi nolaidusies, izskaties simt divus gadus vecai Vācies atpakaļ uz savu piekvēpušo, veco alu! Ko tad tu vari uzdāvināt?

Es varu uzdāvināt patiesību, es saku. Es esmu pēdējā, kas to vēl var. Un šai telpā tā ir vienīgā manta, kura arī no rīta vēl būs tepat.

Betijas restoraniņš

Ritēja nedēļas, un Lora neatgriezās. Es gribēju viņai aizrakstīt, piezvanīt, bet Ričards teica, ka tas viņai kaitēšot. Neesot nekādas vajadzības, lai viņu traucējot kāda balss no pagātnes. Viņai vajagot koncentrēt uzmanību uz savu pašreizējo situāciju — uz ārstēšanos. Tā viņam esot teikts. Kas attiecoties uz šīs ārstēšanās metodēm — viņš jau neesot ārsts, viņš nemaz neizlikšoties, ka no tā kaut ko saprotot. To noteikti labāk atstāt lietpratēju ziņā.

Es spīdzināju sevi ar vīzijām — Lora ir ieslodzīta, cīnās, ir iestigusi sāpīgā, pašas radītā fantāzijā vai kādā citā fantāzijā, tikpat sāpīgā, kura pieder nevis viņai, bet gan tiem, kas viņai apkārt. Un kad viena kļūst par otru? Kur ir slieksnis starp iekšējo un ārējo pasauli? Katrs no mums ik dienu nedomājot staigā šurpu turpu pa šiem vārtiem, izmantojot gramatikas paroles — es saku, tu saki, viņš un viņa saka, toties tas nesaka —, maksājot par veselā saprāta privilēģiju ar kopīgu naudu, ar nozīmēm, par kurām esam savstarpēji vienojušies.

Tomēr pat bērnībā Lora nekad īsti nebija ar mieru vienoties. Vai tur slēpās problēma? Tajā, ka viņa stingri palika pie nē, kad vajadzīgs bija jā? Un otrādi, un otrādi.

Man stāstīja, ka Lorai klājoties labi: viss ejot uz labo pusi. Un tad viņai vairs neklājās tik labi, process bija pagriezies pretējā virzienā. Uz kādu labo pusi, kādā pretējā virzienā? Tur nevajagot iedziļināties, tas mani satraukšot, man kā jaunai mātei esot svarīgi taupīt savu enerģiju. "Pavisam drīz tu mums atkal būsi atlabusi," teica Ričards, plikšķinādams man pa roku.

"Bet es nemaz neesmu slima," es iebildu.

"Tu zini, kā es to domāju," viņš sacīja. "Viss atkal būs normāli." Viņš mīlīgi, gandrīz glūnīgi pasmaidīja. Acis viņam kļuva mazākas, vai varbūt tām virsū spiedās apkārtējā miesa, un tas piešķīra viņam viltīgu izteiksmi. Viņš domāja par to laiku, kad varēs atgriezties tur, kur ir viņa vieta: virsū. Es domāju par to, ka viņš izspiedīs no manis visu elpu. Viņš pieņēmās svarā; viņš bieži ieturēja maltītes ārpus mājas; viņš teica runas klubos, svarīgās sanāksmēs, nozīmīgās sanāksmēs. Prātīgās sanāksmēs, kurās satikās un prātoja svarīgi, nozīmīgi vīri, jo — tādas aizdomas bija visiem — tuvojās negaiss.

Tik liela runu teikšana var cilvēku uzpūst. Esmu vērojusi šo procesu, tagad jau vairākas reizes. Tur vainīgs tas vārdu veids, ko izmanto runās. No šiem vārdiem sāk rūgt smadzenes. To var redzēt pa televīziju, politiskās pārraidēs, — vārdi izlido viņiem no mutes kā gāzes burbuļi.

Es nolēmu palikt pēc iespējas slimīga tik ilgi, cik vien izdosies.

Es raizējos un raizējos par Loru. To, ko par viņu bija stāstījusi

Vinifreda, es grozīju šā un tā, aplūkodama no visām pusēm. īsti nejaudāju tam noticēt, tomēr arī neticēt nejaudāju.

Lorai vienmēr bija piemitusi kāda milzīga spēja: spēja kaut ko netīšām salauzt. Un viņa nekad nerespektēja teritorijas. Tas, kas piederēja man, piederēja arī viņai: mana pildspalva, mans odekolons, mana vasaras kleita, mana cepure, mana matu suka. Vai šis katalogs bija tā izpleties, ka ietvēra sevī arī manu nedzimušo bērnu? Tomēr, ja jau viņa cieta no mānijas — ja visu bija tikai iedomājusies —, tad kāpēc viņa bija iedomājusies tieši to?

Bet pieņemsim, ka Vinifreda melo. Pieņemsim, ka Lora ir pie tikpat pilna prāta kā vienmēr. Tādā gadījumā Lora ir teikusi patiesību. Un, ja Lora ir teikusi patiesību, tad Lora ir stāvoklī. Ja tiešām piedzims bērns, tad kas ar to notiks? Un kāpēc viņa bija izpaudusi to nevis man, bet gan kādam ārstam, kādam svešiniekam? Kāpēc viņa nebija lūgusi manu palīdzību? Par to es prātoju labu laiku. Iemeslu varēja būt krietni daudz. Mans delikātais stāvoklis būtu bijis tikai viens no tiem.

Kas attiecas uz tēvu, iedomātu vai reālu, tad iespējams bija tikai viens vīrietis. Tam jābūt Aleksam Tomasam.

Taču tas nevarēja būt. Kā tas varētu būt noticis?

Es vairs nezināju, kā uz šiem jautājumiem būtu atbildējusi Lora. Man viņa bija kļuvusi nepazīstama, tik nepazīstama kā cimda iekšpuse, kad tajā iebāzta pašas roka. Viņa bija kopā ar mani visu laiku, bet es nespēju uz viņu paskatīties. Es spēju tikai sajust viņas klātbūtnes veidolu: dobu veidolu, pildītu ar manis pašas iztēlotām ainām.

Pagāja mēneši. Pienāca jūnijs, tad jūlijs, tad augusts. Vinifreda teica, ka es izskatoties bāla un novārgusi. Man vajagot vairāk laika pavadīt ārā. Ja es negribot spēlēt tenisu vai golfu, kā viņa vairākkārt bija ieteikusi, — man derētu kaut ko darīt ar to savu mazo vēderiņu, par to jāparūpējas, pirms tas nekļūst hronisks, — tad es vismaz varētu pastrādāt savā akmensdārzā. Tāda nodarbošanās labi saderējās ar mātes lomu.

Man nepatika mans akmensdārzs, kurš tikai vārda pēc bija mans, tāpat kā tik daudz kas cits. (Tāpat kā "mans" bērns, ja tā padomā: tas noteikti bija samainīts bērns, tas noteikti bija čigānu pamests; mans īstais bērns — tas, kurš mazāk raudāja un vairāk smaidīja, un mazāk sāpināja, — bija aizburts prom.) Manai gādībai līdzīgi pretojās arī akmensdārzs; nekas, ko es darīju, nebija tam pa prātam. Akmeņi tajā izskatījās labi — tur bija daudz sārta granīta un arī kaļķakmens —, taču es nespēju panākt, lai kaut kas starp tiem augtu.

Es aprobežojos ar grāmatām — Daudzgadīgi augi akmensdārzam, Tuksneša sukulenti ziemeļu klimatam un tamlīdzīgām. Es lasīju šādas grāmatas un sastādīju sarakstus — par to, ko man vajadzētu iedēstīt, vai par to, ko jau biju iedēstījusi; kam būtu jāaug, bet kas neauga.

Himafilas, eiforbijas, efejas. Nosaukumi man patika, bet paši augi īpaši nerūpēja.

"Man nav dārznieces ķēriena," es sacīju Vinifredai. "Ne tā kā tev." Izlikšanās par neprašu tagad bija kļuvusi par manu otro dabu, man pat reti bija pie tā jāpiedomā. Savukārt Vinifredai mana nevarība vairs nešķita gluži pārliecinoša.

"Nu, bet tev tomēr ir drusku jāpapūlas," viņa mēdza teikt. To dzirdot, es liku galdā savus čakli sastādītos nokaltušo augu sarakstus.

"Akmeņi ir skaisti," es sacīju. "Vai mēs nevarētu vienkārši nosaukt to par skulptūru?"

Es domāju, vai uz savu roku nedoties apmeklēt Loru. Emē es varētu atstāt ar jauno aukli, kuru domās dēvēju par mis Margatroidu — visi mūsu kalpotāji manā prātā bija Margatroidi, visi bija uz vienu roku. Bet nē, aukle pateiktu Vinifredai. Es varētu ignorēt viņus visus; kādu ritu es varētu aizlavīties prom, paņēmusi Emē līdzi; mēs varētu braukt ar vilcienu. Bet ar vilcienu uz kurieni? Es nezināju, kur Lora ir — kur viņa paslēpta. Biju dzirdējusi, ka klīnika Bella Vista atrodoties kaut kur ziemeļos, bet ziemeli aizņēma lielu teritoriju. Es parakņājos pa Ričarda rakstāmgaldu, kas stāvēja viņa kabinetā mājās, bet neatradu nekādas vēstules no šīs klīnikas. Tās viņš laikam glabāja savā birojā.

Kādu dienu Ričards atgriezās mājās agri. Viņš šķita visai uztraukts. Loras vairs neesot klīnikā Bella Vista, viņš teica.

Kā tas var būt? es jautāju.

Esot ieradies kāds vīrietis, Ričards sacīja. Šis vīrietis apgalvojis, ka esot Loras advokāts un rīkojoties viņas interesēs. Viņš teicis, ka esot pilnvarnieks — mis Ceisas aizbildnības fonda pilnvarnieks. Viņš apšaubījis tiesības, uz kuru pamata viņa ievietota klīnikā. Piedraudējis ar tiesas darbiem. Vai es kaut ko zinot par tādu aizbildnību?

Nē, es nezināju. (Rokas es turēju, saliktas klēpī. Es paudu pārsteigumu un vieglu interesi. Es nepaudu prieku.) Un kas notika tālāk? es jautāju.

Bella Vista direktors bijis izbraucis, un darbinieki apmulsuši. Viņi ļāvuši Lorai doties prom šī vīrieša uzraudzībā. Viņi nosprieduši, ka ģimene gribēs izvairīties no liekas publicitātes. (Advokāts bija ar to draudējis.)

Nu, es teicu, viņi droši vien rīkojās pareizi.

Jā, Ričards sacīja, bez šaubām; bet vai Lora esot compos mentis? Viņas pašas labad, viņas drošības labad mums vajadzētu noskaidrot vismaz to. Lai gan ārēji viņa šķitusi mierīgāka, Bella Vista darbiniekiem esot zināmas šaubas. Kas zina, kādas briesmas viņa varētu radīt sev vai citiem, ja viņai atļaus brīvi staigāt apkārt?

Vai es gadījumā nezinot, kur viņa atrodas? Es nezināju.

Vai es neesot saņēmusi no viņas kādu ziņu? Es nebiju.

Vai, saņēmusi kādu ziņu, es nevilcināšos brīdināt Ričardu? Es nevilcināšos. Tā es teicu vārds vārdā. Tas bija teikums bez papildinātāja, tāpēc tie nebija burtiski meli.

Es ļāvu paiet saprātīgam laika sprīdim un tad ar vilcienu devos uz Taikonderogu, lai apspriestos ar Rīniju. Izgudroju telefona zvanu: Rīnija ir sasirgusi, es paskaidroju Ričardam, un grib redzēt mani vēlreiz, pirms nekas nav noticis. Es radīju iespaidu, ka viņa gul bezmaz vai uz nāves gultas. Es teicu, ka viņa priecātos par Emē fotogrāfiju; viņa vēlēsies patērzēt par veciem laikiem. Tas ir mazākais, ko es varu izdarīt. Galu galā viņa būtībā ir mūs izaudzinājusi. Izaudzinājusi mani, es izlaboju, lai novērstu Ričarda uzmanību no domas par Loru.

Es norunāju tikties ar Rīniju Betijas restorāniņā. (Toreiz Rīnijai jau bija telefons, šai pasaulē viņa stingri stāvēja uz abām kājām.) Tā būšot vislabāk, viņa teica. Viņa joprojām tur strādājot, tiesa, nepilnu darba dienu, taču mēs varot satikties pēc darba. Betijas restorāniņam esot jauni īpašnieki, viņa sacīja; vecajiem īpašniekiem nepatiktu, ja viņa sēdētu zālē kā kliente, pat tad, ja maksātu, toties jaunie esot nosprieduši, ka viņiem noder jebkuri klienti, kādus vien var dabūt.

Ar Betijas restorāniņu bija stipri gājis uz leju. Svītrainā markīze bija nozudusi, tumšie telpas nodalījumi izskatījās apskrambāti un bezgaumīgi. Tur oda ne vairs pēc svaiga vaniļas saldējuma, bet gan pēc sasmakušiem taukiem. Es aptvēru, ka esmu ģērbusies pārāk labi šai vietai. Nebūtu vajadzējis likt ap kaldu balto lapsādu. Kāda jēga dižoties tādos apstākļos?

Man nepatika Rīnijas izskats: viņa bija pārāk uzblīdusi, pārāk dzeltena, elpoja mazliet par smagu. Varbūt viņa tiešām bija sasirgusi: prātoju, vai vajadzētu apvaicāties. "Cik jauki ir atslogot kājas," viņa noteica, apsēdusies pie galdiņa man pretim.

Maira — cik gadu tev bija, Maira? Tev droši vien bija trīs vai četri, man sajucis skaits, — Maira bija viņai līdzi. Vaidziņi viņai bija sārti aiz satraukuma, acis apaļas un mazliet izspiedušās, it kā viņai būtu viegli aizžņaugts kakls.

"Esmu viņai daudz stāstījusi par tevi," Rīnija sirsnīgi teica. "Par jums abām." Jāteic, es Mairu pārāk neinteresēju, toties viņu intriģēja lapsādas man ap kaklu. Bērniem tai vecumā parasti patīk pūkaini dzīvnieki, pat ja tie ir beigti.

"Tu esi redzējusi Loru vai runājusi ar viņu?" es jautāju.

"Runāšana sudrabs, klusēšana zelts," Rīnija noteica, skatīdamās apkārt, it kā pat šeit sienām varētu būt ausis. Es neredzēju iemeslu tādai piesardzībai.

"Droši vien tā biji tu, kas sarunāja to advokātu?" es vaicāju.

Rīnija izskatījās vieda. "Es darīju to, kas bija vajadzīgs," viņa sacīja. "Turklāt tas advokāts bija jūsu mātes otrās pakāpes māsīcas

vīrs, savā ziņā piederīgais. Tāpēc viņš visu saprata — tas ir, kad es uzzināju, kas notiek."

"Kā tu uzzināji?" Ko tu uzzināji es pataupīju pēcākam.

"Viņa man atrakstīja," Rīnija teica. "Viņa stāstīja, ka esot rakstījusi tev, bet neesot saņēmusi atbildi. Viņai nebija atļauts nosūtīt vēstules, bet izpalīdzēja virēja. Lora pēc tam nosūtīja viņai par to naudu, vēl mazliet pa virsu."

"Es neesmu saņēmusi nekādu vēstuli," es sacīju.

"Tā jau viņa nosprieda. Nosprieda, ka viņi būs par to gādājuši."

Es sapratu, kas ir šie viņi. "Lora droši vien atbrauca uz šejieni," es ieminējos.

"Kur tad citur lai viņa brauktu?" Rīnija noteica. "Nabaga meitene. Pēc visa, ko pārcietusi."

"Ko viņa bija pārcietusi?" Es ļoti gribēju zināt; reizē man bija bail. Lora varbūt ir visu sagudrojusi, es sevi mierināju. Lora varbūt cieš no mānijas. To nevar izslēgt.

Tomēr Rīnija bija to izslēgusi: lai ko Lora būtu viņai stāstījusi, viņa tam ticēja. Es šaubījos, vai tas ir tas pats stāsts, ko esmu dzirdējusi es. īpaši es šaubījos par to, vai stāstā ticis pieminēts arī zīdainis — jebkādā veidā. "Bērni klausās, tāpēc es nestāstīšu sīki," Rīnija sacīja. Viņa pamāja uz Mairu, kura kāri ēda gabalu šaušalīgas, sārtas kūkas un blenza uz mani tā, it kā gribētu mani nolaizīt. "Ja es tev izstāstītu visu, tu naktī nevarētu gulēt. Vienīgais mierinājums, ka tu tur nebiji iejaukta. Tā viņa teica."

"Viņa tā teica?" To dzirdēdama, es uzelpoju. Tātad Ričards un Vinifreda bija attēloti kā briesmoņi, bet man bija piedots — morāla vājuma dēļ, šaubu nav. Tomēr es manīju, ka Rīnija nav man piedevusi par to, ka esmu bijusi tik bezrūpīga, lai ļautu tam visam notikt. (Pēc tam kad Lora bija nobraukusi no tilta, viņa piedeva man vēl mazāk. Pēc viņas domām, man ar to noteikti bija kāds sakars. Pēc šī notikuma viņa pret mani atsala. Viņa nomira ar nelabu prātu.)

"Viņu nemaz nedrīkstēja iespundēt tādā vietā, tik jaunu meiteni," Rīnija sacīja. "Lai tur vai kas būtu bijis. Vīrieši staigā apkārt ar biksēm vaļā, notiek visvisādas izdarības. Kauna lieta!"

"Vai viņas kodīs?" jautāja Maira, sniegdamās pēc manām lapsādām.

"Neskaries klāt," Rīnija viņu apsauca. "Ar tādiem lipīgiem pirkstiņiem."

"Nē," es atbildēju. "Tās nav īstas. Redzi, tām ir stikla acis. Tās kož tikai pašas sev astē."

"Lora teica — ja tikai tu zinātu, tad nemūžam nebūtu viņu tur atstājusi," Rīnija turpināja. "Tad, ja tu zinātu. Lora teica — lai nu kāda, cietsirdīga tu nekad neesot bijusi." Viņa sarauca pieri un pašķielēja sānis, uz ūdens glāzi. Šai jautājumā viņai bija zināmas

šaubas. "Tur lielākoties devuši ēst kartupeļus," viņa sacīja. "Mīcītus un vārītus, tā viņa stāstīja. Skopojušies ar ēdienu, rāvuši tiem nabaga trakajiem un tērētajiem maizi no mutes laukā. Man domāt, lai piebāztu kabatas paši sev."

"Uz kurieni viņa aizbrauca? Kur viņa ir tagad?"

"Tas lai paliek starp mums," Rīnija atbildēja. "Viņa teica — tev to labāk nezināt." r

"Vai viņa likās — vai viņa bija…" Vai viņa bija redzami vājprātīga, es gribēju jautāt.

"Viņa bija tāda pati kā vienmēr. Ne vairāk, ne mazāk. Viņa neizskatījās pēc tērētas, ja to tu gribi zināt," Rīnija sacīja. "Tievāka gan — viņai drusku jāapveļas — un mazāk runāja par

Dievu. Es tikai ceru, ka tagad viņš parmaiņas pec stāv viņai klāt."

"Paldies tev, Rīnij, par visu, ko tu esi darījusi," es teicu.

"Man nevajag pateikties," Rīnija stīvi attrauca. "Es darīju tikai to, ko vajadzēja."

Tas nozīmēja, ka es to neesmu darījusi. "Vai drīkstu viņai aizrakstīt?" Es meklēju mutautiņu. Man nāca raudiens. Es jutos kā noziedzniece.

"Viņa sacīja — labāk ne. Bet lika pateikt, ka esot atstājusi tev ziņu."

"Ziņu?"

"Viņa to atstājusi, pirms aizvesta uz to vietu. Tu zināšot, kur atrast."

"Vai tas ir tavs kabatlakats? Vai tev ir iesnas?" noprasīja Maira, ar interesi ievērodama manu šņaukāšanos.

"Ja daudz prašņāsi, drīz kļūsi veca," Rīnija nobrīdināja.

"Nekļūšu vis," Maira bezrūpīgi attrauca. Viņa sāka dungot aplamā meldiņā un, zem galda kūļādama resnās kājeles, bikstīja man ceļgalus. Šķita, ka viņai netrūkst līksmas pašpārliecības un ka viņu nav viegli iebiedēt, — īpašības, kuras mani viņā bieži kaitinājušas, bet par kurām beigu beigās esmu jutusies pateicīga. (Tas tev var būt kas jauns, Maira. Pieņem to kā komplimentu, kamēr tev vēl ir izdevība. Komplimenti apkārt nemētājas.)

"Es domāju, ka tu varbūt gribēsi redzēt Emē fotogrāfiju," es sacīju Rīnijai. Man bija vismaz šis viens sasniegums, ko parādīt, lai atgūtu cieņu viņas acīs.

Rīnija paņēma fotoattēlu. "Vai, viņa nu gan ir tumša, šitā mazulīte, vai ne?" viņa noteica. "Nekad jau nevar zināt, kurā bērns atsitīsies."

"Es arī gribu paskatīties," paziņoja Maira, snaikstīdama savas cukurainās ķepas.

"Tad žigli, un ejam. Citādi nebūsim mājās pirms tētuka."

"Būsim gan," Maira sacīja.

"Nav citas tādas vietas kā mājas, lai cik tās pieticīgas," Rīnija nodziedāja, ar papīra salveti berzdama nost sārtu glazūru no Mairas mazā degunteļa.

"Es gribu palikt te," Maira tiepās, tomēr viņai tika uzģērbts mētelītis, pār ausīm pārvilkta adītā vilnas cepure, un viņa tika sāniski izvilkta laukā no restorāniņa nodalījuma.

"Lai tev labi iet," teica Rīnija. Viņa mani nenoskūpstīja.

Man gribējās krist viņai ap kaklu un raudāt, un raudāt. Man gribējās, lai mani mierina. Man gribējās, lai Rīnijai līdzi eju es.

"Nav citas tādas vietas kā mājas," kādu dienu teica Lora, kad viņai bija vienpadsmit vai divpadsmit gadu. "Tā dzied Rīnija. Man liekas, tas ir muļķīgi."

"Kāpēc?" es jautāju.

"Paskaties." Viņa uzrakstīja to kā vienādojumu. Nav tādas vietas = mājas. Tātad: mājas = nav tādas vietas. Tātad mājas neeksistē.

Mājas ir tur, kur ir sirds, es domāju tagad, cenzdamās saņemties, sēdēdama Betijas restorāniņā. Sirds man vairs nebija, tā bija salauzta; vai varbūt ne salauzta, tās vienkārši vairs nebija. Tā bija rūpīgi izsmelta laukā no manis kā dzeltenums no cieti vārītas olas, atstājot manu atlikušo daļu bez asinīm, sasalušu un tukšu.

Man nav sirds, es domāju. Tātad man nav māju.

Ziņa

Vakar es biju pārāk nogurusi, tāpēc nedarīju neko daudz vairāk kā vien gulēju uz sofas. Tas tagad pamazām kļūst par manu paradumu, protams, visai dīkdienīgu, — es skatījos pa televīziju dienas programmu, kurā viņi muld bez sava gala. Muldēšana tagad ir modē: ļaudis izmuld visu par sevi un arī par citiem cilvēkiem, viņi izmuld visu, ko zina, un pat šo to tādu, ko nezina. To viņi dara aiz vainas apziņas un ciešanām, un pašu prieka pēc, bet lielākoties tāpēc, ka grib sevi izrādīt un citi savukārt grib noskatīties, kā viņi to dara. Es neesmu izņēmums: es izbaudu šos netīros, mazos grēciņus, šos derdzīgos ģimenes samezglojumus, šīs rūpīgi lolotās traumas. Man tīk gaidas, ar kādām tiek atraisīts gals nešķīstu drazu maisam, it kā tā būtu kāda pārsteidzoša dzimšanas dienas dāvana, un pēc tam šī atslābuma blāzma skatītāju sejās: mākslotās asaras un skopais, ļauni priecīgais žēlums, un aplausi, kuri apzinīgi atskan tieši vajadzīgajā vietā. Vai tas tiešām ir viss? viņi droši vien domā. Vai šai tavai brūcei nevajadzētu būt neparastākai, netīrākai, episkākai, sirdi plosošākai? Pastāsti mums vēl kaut ko! Vai mēs, lūdzu, nevarētu pastiprināt sāpes?

Interesanti, kas ir labāk — visu dzīvi staigāt apkārt, pampstot no saviem noslēpumiem, līdz pārsprāgsti no to radītā spiediena, vai ļaut, lai tos no tevis izsūc, katru rindkopu, katru teikumu, katru vārdu, tā ka beigās no tevis ir izspiests viss, kas tev reiz bijis tik dārgs kā slepus sakrāts zelts, tik tuvs kā paša āda, — viss, kas tev bijis bezgala svarīgs,

viss, kas licis tev rauties čokurā un radījis vēlmi slēpt, viss, kas piederējis vienīgi tev, — un atlikušais mūžs tev jāpavada kā tukšam maisam, kas plivinās vējā, kā tukšam maisam, kam piekarināta spilgta, fluorescējoša etiķete, lai visi zinātu, kādi noslēpumi tevī agrāk glabājušies?

Man nav sprieduma, ne attaisnojoša, ne apsūdzoša.

Izpausts noslēpums spēj nogremdēt kuģus, bija rakstīts kara laika plakātā. Skaidrs, ka visi kuģi nogrims tik un tā, agrāk vai vēlāk.

Kādu laiciņu šādi lāpījusi slinkumu, es aizgāju uz virtuvi, kur apēdu pusi samelnējuša banāna un divus sodas cepumus. Kaut kas — kaut kāda veida pārtikas produkts — laikam bija aizkritis aiz atkritumu spaiņa — oda tā kā pēc gaļas —, tomēr, aši pārbaudījusi, es neko neatradu. Varbūt tas bija mans pašas smārds. Nespēju pārvarēt iedomu, ka mana miesa ož pēc kaķu barības par spīti tām savecējušām smaržām, ar ko šorīt biju apsmidzinājusies — ar Tosca vai Ma Griffe, vai varbūt Je RevienP. Apkārt joprojām mētājas pa kādam flakoniņam. Tiem visiem būs vieta zaļajos atkritumu maisos, Maira, kad tu reiz sāksi vākt tos kopā.

Ja Ričards uzskatīja, ka man vajadzīgs mierinājums, viņš dāvināja man smaržas. Smaržas, zīda šalles, mazas, dārgakmeņiem rotātas piespraudes mājdzīvnieku, būrī iesprostotu putnu vai zelta zivtiņu formā. Viss Vinifredas gaumē — tajā, kura paredzēta nevis viņai pašai, bet gan man.

Vilcienā, braucot atpakaļ no Taikonderogas, un nedēļām ilgi pēc tam es prātoju par Loras ziņu — to, kuru viņa, pēc Rīnijas vārdiem, atstājusi man. Tolaik Lora acīmredzot bija zinājusi, ka visam, ko viņa grasās teikt svešajam ārstam slimnīcā, būs savas atskaņas. Viņa acīmredzot bija zinājusi, ka tas ir risks, tāpēc bija veikusi piesardzības pasākumus. Kaut kā, kaut kur viņa bija atstājusi man kādu vēsti, kādu atslēgu, kā nomestu mutautiņu vai rindā izbārstītus baltus oļus mežos.

Es iztēlojos, kā viņa raksta šo ziņu — tā, kā allaž ķērās pie rakstīšanas. Tā noteikti būs rakstīta ar zīmuli — ar zīmuli, kam apgrauzts gals. Viņa bieži apgrauza savus zīmuļus; bērnībā viņas mute smaržoja pēc ciedra koksnes, un, ja bija gadījies krāsains zīmulis, tad lūpas viņai bija zilas, zaļas vai violetas. Viņa rakstīja gausi: rokraksts bērnišķīgs, ar apaļiem patskaņiem un slēgtiem o, un gariem, plīvojošiem g un y kātiņiem. Punkti uz i un j kā mazi aplīši, izvietoti tālu pa labi, it kā punkts būtu mazs, melns baloniņš, ko pie kāta notur neredzams pavediens; t škērssvītras uzvilktas tikai vienā burta pusē. Domās es apsēdos viņai blakus, lai redzētu, ko viņa darīs tālāk.

Lora droši vien būs beigusi rakstīt ziņu, tad ielikusi to aploksnē un aizlīmējusi, tad paslēpusi tāpat, kā Aviljonā mēdza slēpt savu sainīti ar dažādiem niekiem. Bet kur viņa varētu būt nolikusi šo aploksni? Aviljonā ne: pirms viņu aizveda prom, Aviljonai viņa nebija

ne tuvumā.

Nē, ziņai jāatrodas Toronto mājā. Tādā vietā, kur neieskatītos neviens cits — ne Ričards, ne Vinifreda, ne kāds no Margatroidiem. Es meklēju dažādās vietās — atvilktnēs zem citām mantām, virtuves skapīšu dziļumos, savu ziemas mēteļu kabatās, savās daudzajās rokassomiņās, pat savos ziemas dūraiņos — taču neatradu neko.

Tad es atcerējos, kā reiz biju uzdūrusies Lorai vectēva kabinetā; viņai tolaik bija desmit vai vienpadsmit gadu. Viņa bija atvērusi ģimenes Bībeli — milzīgu, ādā iesietu briesmoni — un ar mātes vecajām šķērītēm grieza no tās ārā teksta daļas.

"Lora, ko tu dari?" es iesaucos. "Tā ir Bībele!"

"Es griežu laukā tās vietas, kas man nepatīk."

Es nogludināju lapas, kuras viņa bija iemetusi papīrgrozā: veseli žūkšņi no Laiku grāmatām, neskaitāmas lapas no Soģu grāmatas, bet no Mateja evaņģēlija mazs izgriezums, kurā Jēzus nolād neauglīgo vīģes koku. Tagad es atcerējos, ka savos svētdienas skolas laikos Lora bija sašutusi par šo vīģes koku. Viņa neganti dusmojās, ka Jēzus tik ļauni izturējies pret koku. Mums visiem gadās melnās dienas, bija piezīmējusi Rīnija, mundri kuldama olu baltumus dzeltenā bļodā.

"Tā nedrīkst darīt," es teicu.

"Tas jau ir tikai papīrs," attrauca Lora, turpinādama graizīt. "Papīrs nav svarīgs. Svarīgi ir vārdi, kas uz tā rakstīti."

"Tev būs lielas nepatikšanas."

"Nebūs vis," viņa sacīja. "Neviens nekad never to vaļā. Paskatās tikai pirmajās lapās, kur ir dzimšanas, kāzu un miršanas dienas."

Un viņai bija taisnība. Viņas nodarījums palika neatklāts.

Tieši šī atmiņu aina lika man sameklēt savu kāzu albumu, kurā bija saliktas šī notikuma fotogrāfijas. Vinifredai par šo albumu nepārprotami bija gaužām trūcīga interese, un arī Ričards nekad nebija redzēts sirsnīgi šķirstām tā lapas. Lora būs to zinājusi, viņa būs zinājusi, ka tā ir droša vieta. Bet kas — viņa droši vien būs prātojusi — pamudinās mani pašu kādreiz ieskatīties albumā?

Ja es būtu meklējusi Loru, tad būtu ieskatījusies albumā. To viņa zināja. Tur bija daudz viņas attēlu, ar melniem trīsstūrīšiem pielīmētu pie brūnajām lapām; attēli, kuros viņa drūmi skatījās uz savām kājām, ģērbusies līgavas māsas kleitā.

Es atradu ziņu, lai gan tā nebija izteikta vārdos. Lora bija krietni piestrādājusi pie manām kāzu bildēm ar saviem tonējamiem rīkiem, mazajām krāsas tūbiņām, ko bija nočiepusi Elvuda Marija avīzes redakcijā Taikonderogā. Acīmredzot glabājusi tās visu šo laiku. Lai gan viņa apgalvoja, ka tik ļoti nicinot materiālo pasauli, tomēr nemēdza vieglu roku mest ārā mantas.

Viņa bija ietonējusi tikai divas fotogrāfijas. Pirmais bija kāzu grupas portrets. Tajā līgavas māsas un līgavaiņa vedēji bija pārklāti ar

biezu indigo slāni — vispār izdzēsti no attēla. Bijām atstāti mēs ar Ričardu, Lora pati un Vinifreda, kura kāzās bija vedējmāte. Vinifreda bija nokrāsota šausminoši zaļa, tāpat arī Ričards. Man bija piešķirta plāna gaišzilas krāsas kārtiņa. Lora bija spilgti dzeltena — ne tikai kleita, bet arī seja un rokas. Ko nozīmēja šis mirdzums? Jo tas bija mirdzums — it kā Lora starotu iekšēji, kā stikla lampa vai kā meitene, kas darināta no fosfora. Viņa skatījās nevis taisni uz priekšu, bet gan sānis, it kā viņas uzmanība būtu pievērsta kaut kam ārpus šī attēla.

Otrais bija oficiāls līgavas un līgavaiņa portrets, uzņemts pie baznīcas. Ričarda seja bija nokrāsota pelēka, tik tumša, ka izdzisa vaibsti. Rokas bija sarkanas, tāpat kā liesmas, kuras plaiksnīja viņam ap galvu un arī šāvās no tās ārā, it kā degtu galvaskauss. Mana kāzu kleita, cimdi, plīvurs, puķes — šiem rotājumiem Lora nebija veltījusi pūles. Toties bija piestrādājusi pie manas sejas — izbalinājusi to tā, ka acis, deguns un mute izskatījās kā aizmigloti, gluži kā logs aukstā, lietainā dienā. Fons un pat pakāpieni zem mūsu kājām bija pilnīgi aizkrāsoti ar melnu, atstājot mūsu abu figūras lidināmies gaisā, bezgala dziļā un tumšā naktī.

XII

The Globe and Mail, 1938. gada 7. oktobri grifens cildina minhenes vienoŠanos

SPECIĀLI AVĪZEI THE GLOBE AND MAIL

Dedzīgā un spēcīgā runā ar nosaukumu "Neiejauksimies svešās darīšanās", kas tika noturēta Toronto Impērijas kluba trešdienas sanāksmē, misters Ričards E. Grifens, Grifena-Ceisa Karaliskās apvienotās kompānijas prezidents un valdes priekšsēdis, augstu novērtēja britu premjerministra mistera Nevila Cemberlena izcilo veikumu, kura rezultāts ir pagājušā nedēļā panāktā Minhenes vienošanās. Misters Grifens teica: zīmīgi esot tas, ka visas Britu parlamenta Apakšnama partijas esot sveikušās šo vēsti ar gavilēm, un viņš cerot, kā tāpat tai uzgavilēšot arī visas partijas Kanādā, jo šī vienošanās pielikšot punktu Depresijai un ievadīšot "zelta laikmetu" — jaunu miera un pārticības laikmetu. Tas apliecinot arī, cik vērtīga ir valstsvīra māka un diplomātija, kā arī pozitīva domāšana un vecā labā, vienkāršā, lietišķā veikalnieka prasme. "Ja katrs dos savu artavu," viņš teica, "tad katrs gūs lielu labumu."

Atbildot uz jautājumiem par Cehoslovākijas statusu šīs vienošanās ietvaros, misters Grifens izteicās, ka, pēc viņa domām, šīs valsts pilsoņiem esot piešķirtas pietiekamas drošības garantijas. Viņš apliecināja, ka spēcīga un veselīga Vācijas valsts atbilstot Rietumu interesēm un jo sevišķi biznesa interesēm, jo kalpošot tam, lai "nelaistu tuvumā boļševismu". Nākamais mērķis, pēc kā jātiecas, esot divpusējs tirdzniecības līgums, un viņš esot pārliecināts, ka tāds jau tiek izstrādāts. Tagad uzmanība esot jāpievērš nevis zobenu šķindināšanai, bet gan tam, lai patērētāji tiktu apgādāti ar precēm, tādējādi radot darbavietas un pārticību tur, kur tā visvairāk nepieciešama — "mūsu pašu sētā". Septiņiem liesajiem gadiem, viņš izteicās, tagad sekošot septiņi leknie, un visā nākamajā desmitgadē skatam paveroties plašas un lieliskas izredzes.

Runā, ka misters Grifens konsultējoties ar Konservatīvo partijas līderiem un apsverot iespējas kļūt par šīs partijas stūrmani. Viņa uzstāšanās noslēgumā skanēja skaļi aplausi.

Mayfair, 1939. gada jūnijs

SINTIJA FĒRVISA

KARALISKS STILS KARALISKAJOS DĀRZA SVĒTKOS

Pieci tūkstoši goda viesu, kurus bija ielūguši Viņu Ekselences lords un lēdija Tvīdsmīri, saviļņoti stāvēja Otavas Valdības nama dārza takās Viņas Majestātes dzimšanas dienas svinībās, kamēr Viņu Majestātes apstaigāja apsveicēju rindas.

Pulksten puspiecos viņi iznāca no Valdības nama pa Ķīnas

galeriju. Karalis bija ģērbies žaketē un svītrotās biksēs; karaliene bija izraudzījusies bēškrāsas tērpu, rotātu ar pūkainām kažokādām un pērlēm, galvā viņai bija cepure ar nedaudz uzliektu malu, seja viegli pietvīkusi, siltās, zilās acis smaidošas. Viņas apburošā iznesība valdzināja it visus.

Aiz Viņu Majestātēm soļoja ģenerālgubernators un lēdija Tvīdsmīra, Viņa Ekselence bija laipns un sirsnīgs namatēvs, Viņas Ekselence — stalta un daiļa. Viņas balto tērpu, greznotu ar Kanādas Arktikas lapsādām, rotāja vairāki tirkīzi, kas mirdzēja pie cepures. Ar Viņu Majestātēm tika iepazīstināts pulkvedis F. Felans ar kundzi, abi no Monreālas; viņa bija ģērbusies zīda kleitā ar mazu, košu puķīšu rakstu, elegantajai cepurei bija plata, caurspīdīga celofāna mala. Tāds pats gods tika parādīts ģenerālpulkvedim V. H. L. Elkinsam ar kundzi un mis Džounai Elkinsai, kā arī misteram Gledstonam Marijam ar kundzi.

Spilgtu iespaidu atstāja arī misters Ričards Grifens ar kundzi; viņai bija sudrablapsu apmetnis, lapsādas staru veidā izvietotas uz melna šifona, zem apmetņa sarkanīgi violets kostīms. Duglasa Votsa kundze bija tērpusies tumšzaļā šifonā ar brūnu samta jaciņu, F. Rīda kundze izskatījās glīta un piemīlīga organdija kleitā ar Valensijas mežģīnēm.

Par tējas dzeršanu neviens pat nedomāja, līdz karalis un karaliene bija pamājuši atvadas, bija klikšķējušas un zibsnījušas fotokameras un visas balsis vienojušās dziesmā Dievs, sargi karali. Pēc tam uzmanības centrā bija dzimšanas dienas tortes… milzīgas, baltas tortes ar sniegbaltu glazūru. Torte, kura tika pasniegta

karalim Valdības nama telpās, bija rotāta ne tikai ar rozēm,

āboliņa lapām un dzelkšņu pūkām, bet arī ar ļoti piemērotiem

miera un cerību simboliem — miniatūrām cukura dūjām, kam knābīšos balti vimpelīši.

Aklais slepkava: Vi su zale

Ir pēcpusdiena, mākoņaina un mitra, viss lipīgs: viņas baltie kokvilnas cimdi nosmulēti jau gar margām vien. Pasaule ir smaga kā blīvs slogs; viņas sirds triecas pret to, kā triektos pret akmeni. Tveicīgais gaiss turas viņai pretī. Nekas nekustas.

Bet tad pienāk vilciens, un viņa gaida pie perona ieejas, kā prasīts, un gluži kā izpildīts solījums pa to iznāk viņš. Ierauga viņu, tuvojas, abi žigli pieskaras viens otram, tad sarokojas kā attāli radinieki. Viņa īsi noskūpsta viņu uz vaiga, jo šī ir publiska vieta un nekad neko nevar zināt, un viņi dodas augšup pa slīpo uzeju uz marmora staciju. Viņa klātbūtnē viņa jūtas gluži neparasti, nervozē; tikpat kā nav bijis izdevības uz viņu paskatīties. Jā, viņš ir novājējis. Kas vēl?

Man bija sasodīti grūti atgriezties. Nebija necik daudz naudas. Braucu ar visādiem gadījuma tvaikoņiem.

Es būtu nosūtījusi tev naudu, viņa saka.

Zinu. Bet man nebija adreses.

Audekla somu viņš atstāj bagāžas glabātavā, līdzi nes tikai mazu koferīti. Viņš paskaidro, ka somu paņemšot vēlāk, tagad negriboties staipīt to līdzi. Ap viņiem šurpu turpu staigā ļaudis, skan soļi un balsis; viņi svārstīgi stāv uz vietas; viņi nezina, kurp lai iet. Viņai būtu vajadzējis par to padomāt, kaut ko sarunāt, jo viņam, protams, nav istabas, vēl nav. Viņai vismaz ir viskija blašķe, paslēpta somiņā. To viņa nav piemirsusi.

Kaut kur ir jāiet, tāpēc viņi iet uz viesnīcu, uz kādu lētu viesnīcu, kas palikusi viņam atmiņā. Tā viņi rīkojas pirmo reizi, un tas ir riskanti, bet, tiklīdz ieraudzījusi viesnīcu, viņa saprot, ka neviens tajā nemūžam nedomātu, ka abi ir precējušies; un, ja arī ir, tad ne viens ar otru. Viņa ir uzvilkusi vasaras lietusmēteli, divas sezonas vecu, pār matiem uzsegusi šalli. Šalle ir no zīda, tomēr sliktāku apģērbu viņa nav spējusi sameklēt. Varbūt viesnīcā nodomās, ka viņš viņai maksā. Tā viņa cer. Tad viņa nedursies acīs.

Uz ietves pie viesnīcas ir stikla lauskas un vēmekļi, kas atgādina žūstošas asinis. Neiekāp, viņš saka.

Pirmajā stāvā ir bārs, lai gan tā nosaukums ir Viesu zāle. Tikai vīriešiem un dāmām ar pavadoņiem. Ārpusē ir sarkana neona izkārtne ar vertikāliem burtiem un sarkanu bultu, kas vērsta lejup un izliekta tā, ka smaile rāda uz durvīm. Viens burts ir apdzisis, tāpēc atlikusi Vi su zāle. Iedegas un nodziest mazas, Ziemassvētku rotājumiem līdzīgas spuldzītes, tās slīd gar izkārtni gluži kā skudras pa notekcauruli.

Pat šai dienas laikā apkārt slaistās vīrieši, gaidīdami, kad bārs atvērsies. Ejot tiem garām, viņš saņem viņu pie elkoņa un mazliet

pasteidzina. Abiem aiz muguras viens no vīriešiem palaiž tādu kā runča ņaudienu.

Viesnīcas daļai ir atsevišķa ieeja. Ieejas melnbaltās mozaīkas flīzes ietver to, kas reiz, iespējams, bijis sarkans lauva, bet tagad tas ir tik apgrauzts, it kā tam būtu uzldupušas kādas akmeņgrauzējas kodes, un drīzāk izskatās pēc apdrupuša polipa. Okera dzeltenā linoleja grīda krietnu laiku nav mazgāta; netīrumu plankumi plaukst uz tās kā pelēki, presēti ziedi.

Viņš parakstās reģistrā, samaksā; kamēr viņš to dara, viņa stāv, cerēdama, ka izskatās garlaikota, seja nekustīga, acis pār īgnā reģistratora galvu raugās pulkstenī. Tas ir vienkāršs, pašpārliecināts, bez pretenzijām uz greznumu, gluži kā dzelzceļa stacijas pulkstenis: utilitārs. Šis ir laiks, tas saka, tikai viens laika slānis, cita nav.

Nu viņam ir atslēga. Otrais stāvs. Te ir lifts, līdzīgs mazītiņam zārkam, bet viņa nespēj paciest ne domu par to, viņa zina, kā tur odīs, pēc netīrām zeķēm un trūdošiem zobiem, un viņa nespētu paciest, ja tajā būtu jāstāv aci pret aci ar viņu, tik tuvu un šai smakā. Abi kāpj augšup pa kāpnēm. Paklājs, kas reiz bijis tumšzils un sarkans. Ar ziediem kaisīta taka, tagad izdilusi līdz saknēm.

Atvaino, viņš ierunājas. Varētu būt arī labāk.

Kā maksā, tā brauc, viņa māksloti jautri saka; bet tā ir aplama piezīme, viņš vēl nodomās, ka tas ir mājiens par viņa naudas trūkumu. Toties laba maskēšanās, viņa piemetina, cenzdamās vērst visu par labu. Viņš neatbild. Viņa runā par daudz, to viņa dzird arī pati, un teiktais it nemaz nav valdzinošs. Vai viņa ir citāda, nekā palikusi viņam atmiņā, vai ir stipri mainījusies?

Gaitenī tapetēm vairs nav vispār nekādas krāsas. Durvis no tumša koka, apskrambātas, robainas, noplukušas. Viņš sameklē numuru, atslēga apgriežas. Tā ir gara, vecmodīga atslēga, gluži kā paredzēta senam seifam. Istaba ir sliktāka par visām īrētajām telpām, kurās viņi bijuši agrāk: tajās bija vismaz virspusējs tīrības iespaids. Divguļamā gulta pārsegta ar slīdīgu pārklāju, stepētu atlasa imitāciju, nespodri dzeltenīgi sārtā krāsā kā pēda. Viens krēsls ar saplēstu, polsterētu sēdekli, kurš šķiet piebāzts ar putekļiem. Pelnutrauks no plaisaina, brūna stikla. Cigarešu dūmi, izlaistīts alus, un zem šīs kāda cita, vēl nepatīkamāka smaka, pēc sen nemazgātas apakšveļas. Virs durvīm ir lodziņš, grubuļainais stikls aizkrāsots ar baltu krāsu.

Viņa novelk cimdus, nomet tos uz krēsla kopā ar mēteli un šalli, izvelk no somiņas blašķi. Glāzes nekur neredz, viņiem būs jādzer no kakliņa.

Vai tas logs ir atverams? viņa jautā. Derētu svaigs gaiss.

Viņš pieiet pie loga, uzbīda augšā rāmi. Iekšā iebrāžas biezs vējš. Ārpusē garām aizžņerkst tramvajs. Viņš pagriežas, joprojām stāvēdams pie loga, paliecies atpakaļ, plaukstas aiz muguras uz palodzes. Gaisma

spīd no aizmugures, un viņa saredz tikai aprises. Viņš varētu būt jebkurš.

Mjā, viņš saka. Te nu mēs atkal esam. Viņš izklausās noguris līdz nāvei. Viņai ienāk prātā, ka šai istabā viņš varbūt negrib darīt neko citu kā vien aizmigt.

Viņa pieiet klāt, apliek rokas viņam ap vidukli. Es atradu to stāstu, viņa saka.

Kādu stāstu? j

Par Ksenora ķirzakcilvēkiem. Es izmeklējos visur, tev būtu vajadzējis redzēt, kā es vandījos pa preses stendiem, mani droši vien noturēja par jukušu. Es meklēju un meklēju.

Ā, tas, viņš saka. Tu izlasīji tās blēņas? Man jau bija aizmirsies.

Viņa neizrādīs apjukumu. Viņa neizrādīs pārāk lielas alkas. Viņa neteiks, ka tas bijis pavediens, kas apliecinājis viņa eksistenci; pierādījums, lai cik absurds.

Protams, izlasīju. Un gaidīju turpinājumu.

Es to neuzrakstīju, viņš saka. Biju pārāk aizņemts, jo uz mani šāva no abām pusēm. Mūsu grupa nonāca krustugunīs. Es bēgu no labajiem puišiem. Tas tik bija slaktiņš.

Viņa rokas novēloti paceļas apskāvienam. Viņš smaržo pēc iesala. Viņš noliek galvu viņai uz pleca, vaiga smilšpapīrs pie viņas kakla. Nu viņš nepazudīs, vismaz pagaidām.

Jēziņ, kā derētu kāds malciņš, viņš ierunājas.

Neaizmiedz, viņa saka. Vēl neaizmiedz. Nāc gultā.

Viņš noguļ trīs stundas. Saule aizslīd tālāk, gaisma kļūst nespodra. Viņa saprot, ka būtu jāiet prom, tomēr nespēj to izdarīt — un nespēj arī pamodināt viņu. Kā viņa aizbildināsies, pārnākusi mājās? Viņa izgudro vecu dāmu, kura nokritusi pa kāpnēm, vecu dāmu, kurai nepieciešama palīdzība; viņa izgudro taksometru, braucienu uz slimnīcu. Kā gan viņa būtu varējusi atstāt to nabaga večiņu, lai tiek galā pati? Guļ uz ietves, un neviena drauga visā pasaulē. Viņa sacīs — jā, viņa zināja, ka vajag piezvanīt, bet tuvumā nebija telefona, un vecā dāma cieta tik stipras sāpes. Viņa saņem dūšu, lai spētu noklausītos gaidāmo lekciju par to, ka nevajag bāzt degunu svešu cilvēku darīšanās; tiks pašūpota galva, jo ko gan ar viņu lai iesāk? Kad viņa reiz iemācīsies uzvesties pietiekami labi, palikusi vienatnē?

Lejasstāvā pulkstenis klikšķina minūtes. Gaitenī skan balsis, steidzīgs, straujš kurpju pulss. Te visi staigā iekšā ārā. Viņa nomodā guļ viņam blakus, ieklausīdamās viņa miegā, prātodama par to, kurp viņš devies. Un arī par to, cik daudz viņam teikt — vai stāstīt visu, kas noticis. Ja viņš lūgs, lai viņa brauc līdzi, tad viņai nāksies izstāstīt. Bet citādi varbūt labāk ne. Vismaz pagaidām ne.

Pamodies viņš vēlas iedzert un uzsmēķēt.

Man liekas, mums nevajadzētu tā darīt, viņa saka. Smēķēt gultā.

Mēs aizdegsimies. Sadegsim.

Viņš klusē. Kā bija tur? viņa jautā. Es lasīju avīzes, bet tas nav viens un tas pats.

Nē, viņš saka. Nav gan.

Es tā raizējos, ka tevi var nogalināt.

Gandrīz nogalināja arī, viņš saka. Pats jocīgākais, ka tur bija gatavā elle, bet es pie tās pieradu un tagad nespēju pierast pie visa šī. Tu esi kļuvusi drusku apaļāka.

Vai es tiešām esmu pārāk resna?

Nē. Tas ir jauki. Ir kam pieķert.

Tagad ir pilnīgi satumsis. Lejā aiz loga, kur viesu zāles apmeklētāji iet ārā, dzirdama neskanīga dziedāšana, saucieni, smiekli; tad plīstošu stiklu troksnis. Kāds ir sasitis pudeli. Iekliedzas sieviete.

Tie nu gan svin.

Ko viņi svin?

Karu.

Bet kara nav. Tas ir beidzies.

Viņi svin nākamo, viņš saka. Tas tuvojas. Tie, kas dzīvo savos sapņu mākoņos, to noliedz, bet šeit, uz zemes, var saost, ka tas tuvojas. Spānija ir sasperta lupatlēveros, vingrinoties šaut mērķī, un drīz viņi nopietni ķersies pie darba. Tas ir kā pērkona rūkoņa gaisā, viņus tas uzbudina. Tāpēc šķīst tās pudeles. Viņi grib sākt pirmie.

Ak, tas nevar būt, viņa iebilst. Nevar būt vēl viens karš. Ir taču noslēgti pakti, un tamlīdzīgi.

Miers mūsu laikos, viņš nicīgi nosaka. Galīgās pupu mizas. Patiesībā viņi cer, ka onkulis Džo un Ādolfs saplosīs viens otru gabalos un piedevām vēl tiks vaļā no žīdiem viņu vietā, kamēr viņi paši virpinās īkšķus un taisīs naudu.

Tu esi tikpat cinisks kā vienmēr.

Tu esi tikpat naiva.

Ne gluži, viņa saka. Nestrīdēsimies. Ne jau mēs to atrisināsim. Bet nu viņš vairāk atgādina pats sevi, tādu kā agrāk, tāpēc viņa sajūtas mazliet labāk.

Jā, viņš piekrīt. Tev taisnība. Ne jau mēs to atrisināsim. Mēs esam mazi cilvēciņi.

Bet tu vienalga brauksi, viņa ieminas. Ja sāksies atkal. Vai nu tu esi mazs cilvēciņš vai nē.

516 …… mi i mi…… *;* -……. —

Viņš paskatās uz viņu. Ko citu es varu darīt?

Viņš nesaprot, kāpēc viņa raud. Viņa cenšas neraudāt. Kaut jel tu būtu ievainots, viņa saka. Tad tev būtu jāpaliek te.

Un tev no tā gan būtu liels labums, viņš attrauc. Nāc šurp.

Promejot viņa gandrīz neredz neko sev apkārt. Kādu gabaliņu viņa paiet kājām, lai nomierinātos, bet ir tumšs un uz ietves pārāk

daudz vīriešu, tāpēc viņa aptur taksometru. Sēdēdama aizmugurē, viņa saved kārtībā lūpas, nopūderē seju. Kad auto apstājas, viņa parakņājas somiņā, samaksā šoferim, uzkāpj pa akmens pakāpieniem, dodas iekšā pa arkveida ieeju un aizver aiz sevis biezās ozolkoka durvis. Prātā viņa izmēģina: Piedod, ka esmu novēlojusies, bet tu nudien neticēsi, kas man atgadījās. Es piedzīvoju īstu dēku.

Aklais slepkava: Dzeltenie aizkari

Kā gan karš pielavījās? Kā tas sariesās? No kā tas bija tapis? No kādiem noslēpumiem, meliem, nodevībām? No kādām mīlestībām un naidiem? No kādām naudas summām, no kādiem metāliem?

Cerība veido dūmu aizsegu. Dūmi tiek acis, un tāpēc neviens nav tam gatavs, bet tas pēkšņi ir klāt gluži kā nesavaldāmas ugunskura liesmas — kā slepkavība, tikai pavairota. Tas plosās pilnā sparā.

Karš notiek melnbaltā variantā. Proti, tiem, kuri stāv malā. Tie, kuri ir karā iekšā, redz daudz krāsu, pārmērīgi spilgtas krāsas, pārāk košas, pārāk sarkanas un oranžas, pārāk dzidras un spožas, bet pārējiem karš ir kā kinohronika — graudains, izplūdis, ar spējiem skaņas uzliesmojumiem un neskaitāmiem cilvēkiem ar pelēku ādu, tie skrien vai lēni velkas, vai krīt, un viss ir citur.

Viņa iet uz kinoteātriem skatīties kinohronikas. Viņa lasa avīzes. Viņa zina, ka ir atkarīga no notikumu žēlastības, un tagad zina arī, ka notikumi žēlastību nepazīst.

Viņa ir pieņēmusi lēmumu. Tagad viņa ir izšķīrusies, viņa upurēs visu un visus. Nekas un ˆneviens nestāsies viņai ceļā.

Lūk, ko viņa darīs. Viņa ir visu izplānojusi. Kādu dienu viņa izies no mājas kā jebkurā citā dienā. Viņai būs nauda, kaut kāda nauda. Sī dala ir neskaidra, bet gan jau kaut kāda iespēja atradīsies. Kā rīkojas citi? Viņi iet uz lombardu, un tā būs rīkojusies arī viņa. Viņa dabūs naudu, ieķīlājot mantas: zelta pulksteni, sudraba karoti, kažoku. Visādus sīkumus. Viņa ieķīlās tos pakāpeniski, un neviens nepamanīs, ka to trūkst.

Naudas nebūs pietiekami daudz, bet ar to būs jāpietiek. Viņa noīrēs istabu, lētu istabu, bet ne pārāk nolaistu — neko tādu, ko nevarētu uzspodrināt ar vienu krāsas kārtu. Viņa uzrakstīs vēstuli, kurā paskaidros, ka vairs neatgriezīsies. Viņi sūtīs emisārus, vēstniekus, pēc tam advokātus, viņi draudēs, viņi sodīs, viņa visu laiku baidīsies, bet nelokāmi paliks pie sava. Viņa nodedzinās visus savus tiltus, atskaitot to tiltu, kas ved pie viņa, kaut arī šis tilts ir tik trausls. Es atgriezīšos, viņš teica, bet kā viņš varēja būt pārliecināts? Kaut ko tādu nav iespējams garantēt.

Viņa pārtiks no āboliem un sodas cepumiem, no tējas tasēm un piena glāzēm. No ceptu pupiņu un konservētas vēršgaļas kārbām. Arī no ceptām olām, ja būs izdevība, un grauzdētas maizes šķēlēm, kuras ēdīs stūra kafejnīcā, kur brokasto arī avīžzēni un agrie dzērāji. Tur ēdīs arī veterāni, mēnešiem ritot, viņu kļūs arvien vairāk: vīri bez plaukstām, rokām, kājām, ausīm, acīm. Viņai gribēsies ar tiem parunāt, bet viņa to nedarīs, jo jebkāda viņas interese noteikti tiktu pārprasta. Viņas ķermenis, kā parasti, būtu par šķērsli brīvai sarunai.

Tāpēc viņa tikai noklausīsies.

Kafejnīcā tiks runāts par kara beigām, visi apgalvo, ka tās tuvojoties. Tas ir tikai laika jautājums, viņi teiks, drīz viss tiks savests kārtībā un zēni atgriezīsies. Vīri, kuri to sacīs, būs cits citam sveši, tomēr apmainīsies ar šādām piezīmēm, jo uzvaras izredzes darīs viņus runīgus. Gaisā jautīsies citādas izjūtas — pa daļai optimisms, pa daļai bailes. Tagad kuru katru dienu pienāks kuģis, bet kurš var pateikt, kas uz tā būs?

Viņas dzīvoklis atradīsies virs pārtikas bodītes, dzīvoklī būs virtuvīte un maza vannas istaba. Viņa nopirks istabas augu — begoniju vai papardi. Viņa nepiemirsīs augu aplaistīt, un tas nenokaltīs. Pārtikas bodītes īpašniece būs tumšmataina, apaļīga un mātišķīga sieviete, kura runās par to, cik viņa tieva un ka viņai vairāk jāēd, un par to, kā ārstēt pārsaldētas krūtis. Varbūt viņa būs grieķiete; grieķiete vai tamlīdzīgi, ar dūšīgiem delmiem, mati vidū pāršķirti ar celiņu, pakausī saņemti mezglā. Viņas vīrs un dēls būs aiz okeāna; abu fotogrāfijas krāsota koka rāmīšos, ietonētas ar roku, stāvēs līdzās viņas kases aparātam.

Abas — viņa un šī sieviete — daudz laika pavadīs ieklausīdamās: gaidīdamas soļus, telefona zvanu, klauvējienu pie durvīm. Tādos apstākļos ir grūti iemigt: viņas apspriedīs līdzekļus pret bezmiegu. Lāgiem šī sieviete iespiedīs viņai rokā ābolu vai spilgti zaļu konfekti, kādas sabērtas stikla traukā uz letes. Tādas dāvanas mierinās viņu vairāk, nekā varētu liecināt to zemā cena.

Kā viņš zinās, kur viņu atgūt? Tagad, kad viņas tilti nodedzināti. Tomēr viņš zinās. Viņš to kaut kā noskaidros, jo ceļa galā gaida mīļotā. Viņiem jāsatiekas. Katrā ziņā.

Viņa pašūs logiem aizkarus, dzeltenus aizkarus, tādā krāsā kā kanārijputniņi vai olu dzeltenumi. Priecīgus aizkarus, kā saules gaisma. Tas nekas, ka viņa neprot šūt, jo sieviete lejasstāvā viņai palīdzēs. Viņa iecietinās aizkarus un pakarinās tos pie logiem. Viņa nometīsies ceļos un ar slotiņu saslaucīs peļu mēslus un beigtās mušas zem virtuves izlietnes. Viņa nokrāsos kārbas, ko būs atradusi krāmu bodītē, un uzrakstīs uz tām: Tēja, Kafija, Cukurs, Milti. To darīdama, viņa pie sevis dungos. Viņa nopirks jaunu dvieli, vairākus jaunus dvieļus. Un palagus, tas ir svarīgi, un spilvendrānas. Viņa bieži sukās matus.

Šīs ir priecīgās lietas, ko viņa darīs, gaidīdama viņu.

Viņa nopirks radio, mazu, skārdainu, lietotu, lombardā; viņa klausīsies ziņas, lai neatpaliktu no jaunākajiem notikumiem. Un viņai būs arī telefons: telefons būs nepieciešams ilgu laiku, kaut gan viņai neviens nezvanīs, vēl ne. Dažreiz viņa pacels klausuli vienkārši tādēļ, lai paklausītos, kā tā dūc. Vai varbūt tajā skanēs balsis, tās sarunāsies pa bloķēto telefona līniju. Lielākoties tās būs sievietes, kuras sīki

apspriedīs maltītes un laiku, un izdevīgus pirkumus, un bērnus, un vīriešus, kuri atrodas kaut kur citur.

Protams, nekas tamlīdzīgs nenotiek. Vai varbūt notiek, bet ne tā, ka to varētu pamanīt. Tas notiek citā telpas dimensijā.

Aklais slepkava: Telegramma

Telegrammu atnes kā parasti — vīrietis tumšā formastērpā, seja nepaužpriecīgas vēstis. Kad viņus pieņem darbā, viņiem nekavējoties iemāca šo sejas izteiksmi, atsvešinātu, bet sērīgu kā tumšs, spožs zvans. Izskats kā aizvērtam zārkam.

Telegramma ir dzeltenā aploksnē ar caurspīdīgu lodziņu, un tajā rakstīts tas, kas vienmēr ir rakstīts tādās telegrammās, — vārdi ir tāli, tādi vārdi varētu piederēt svešiniekam, nelūgtam viesim, kurš stāv garas, tukšas telpas viņā galā. Vārdu tur nav daudz, taču katrs vārds ir skaidrs: paziņot, zaudējums, nožēla. Piesardzīgi, neitrāli vārdi, aiz tiem slēpts jautājums: Ko tad tu gaidīji?

Par ko tas ir? Kas tas tāds? viņa jautā. Ak jā. Atceros. Tas ir viņš. Tas vīrietis. Bet kāpēc tā atsūtīta man? Es jau neesmu no viņa radiem!

Radiem? saka viens no viņiem. Vai tad viņam vispār bija radi? Tas ir domāts kā joks.

Viņa iesmejas. Tam nav nekāda sakara ar mani. Viņa saņurca telegrammu, kuru viņi noteikti slepus izlasījuši, pirms atdevuši viņai. Viņi izlasa visu pastu; tas ir pats par sevi saprotams. Viņa apsēžas, mazliet par strauju. Atvainojos, viņa saka. Man pēkšņi uznākusi tāda dīvaina sajūta.

Te būs. Tas tevi uzmundrinās. Dzer laukā, un būs labi.

Paldies. Tam nav nekāda sakara ar mani, tomēr tas ir zināms trieciens. Pilnīgi zosāda uzmetas. Viņa nodreb.

Nesatraucies. Tu izskaties tāda drusku zaļgana. Neņem to pie sirds.

Varbūt tā bijusi kļūda. Varbūt sajaukta adrese.

Var jau gadīties. Vai varbūt par to gādājis viņš pats. Varbūt viņš tā jokoja. Viņš bija stipri dīvains, cik atceros.

Dīvaināks, nekā mēs domājām. Kas par pretīgu iedomu — tā izrīkoties! Ja viņš būtu dzīvs, tu varētu iesūdzēt viņu par morālu kaitējumu.

Varbūt viņš gribēja panākt, lai tu jūties vainīga. Tādi kā viņš mēdz tā darīt. Skauģi, visi kā viens. Suņi uz siena kaudzes. Tev nevajag par to uztraukties.

Nu, tas tiešām nav nekas sevišķi patīkams, lai kā uz to skatītos.

Patīkams? Kāpēc lai tas būtu kas patīkams? Viņš nu nebija tāds cilvēks, kuru varētu saukt par patīkamu.

Man liekas, es varētu aizrakstīt viņa komandierim. Pieprasīt paskaidrojumu.

Ko tad viņš par to varētu zināt? To jau būtu rakstījis nevis viņš, bet gan kāds zemāks ierēdnis. Tie jau tikai izmanto datus, kas ierakstīti dokumentos. Viņš atbildētu, ka tā bijusi kļūda — un nebūt

ne pirmā, cik dzirdēts.

Nav taču jēgas celt traci. Tas tikai piesaistītu uzmanību, un, lai ko tu darītu, tu nekad neuzzināsi, kāpēc viņš tā rīkojies.

Nē, ja vien miroņi neceļas augšām. Acis viņiem spožas, visi vēro viņu, modri. No kā viņi baidās? No kādas viņas rīcības viņi baidās?

Es nevēlētos, lai jūs lietojat šo vārdu, viņa iecirtīgi saka.

Kādu vārdu? Ak tā. Viņa domā miroņus. Nu, lietas labāk saukt īstajā vārdā. Lāpsta ir un paliek lāpsta. Bezjēdzīgi no tā vairīties. Paklau, nevajag taču…

Man nepatīk lāpstas. Man nepatīk tas, kam tās domātas — lai raktu zemē bedres.

Neuztver to tik slimīgi.

Atnes mutautiņu. Nav īstais laiks viņu tirdīt. Viņai vajag uzkāpt augšstāvā, mazliet atpūsties. Gan tad viņa atkal atžirgs.

Tāpēc jau tev nevajag bēdāt.

Neņem pie sirds. ˆ

Aizmirsti.

Aklais slepkava: Sekel-Nornas nopostīšana

Naktī viņa spēji uztrūkstas no miega, sirds dauzās. Viņa izslīd no gultas un klusu dodas pie loga, pastumj rāmi augstāk un izliecas ārā. Tur ir mēness, gandrīz pilns, smalki sadzīslots ar vecām rētām, un zem tā plešas apslāpēti oranžā blāzma, ko debesīs met ielas laternas. Lejā ir ietve, visa vienos ēnu lāsumos, to pa pusei aizsedz kastaņa pagalmā, tās zari izpletušies kā ciets, biezs tīkls, vāri viz tās ziedu baltie naktstauriņi.

Tur ir kāds vīrietis, skatās augšup. Viņa saredz tumšās uzacis, acu dobumus, smaidu kā baltu šķēlumu sejas tumšajā ovālā. V veida izgriezumā zem viņa kakla vīd kaut kas bāls: krekls. Viņš paceļ roku, pamāj: aicina viņu pievienoties — izkāpt pa logu, norāpties lejā pa koka zariem. Bet viņai ir bail. Viņai ir bail nokrist.

Nu viņš ir ārpusē uz palodzes, nu viņš ir istabā. Uzliesmo kastaņas ziedi: to baltajā gaismā viņa saredz vīrieša seju, āda pelēcīga, viegli ietonēta; divās dimensijās kā fotogrāfija, bet izplūdusi. Ož pēc piedegušā šķiņķa. Vīrietis neskatās uz viņu, neskatās gluži uz viņu; šķiet, it kā viņa būtu sava pašas ēna un viņš skatītos uz to. Uz to vietu, kur būtu viņas acis, ja šī ēna būtu redzīga.

Viņa ilgojas viņam pieskarties, tomēr vilcinās: līdzko apskauts, viņš noteikti kļūs miglains, tad izkusīs, pārvērtīsies auduma skrandās, dūmos, molekulās, atomos. Viņas rokas izies viņam cauri.

Es teicu, ka atgriezīšos.

Kas tev kaiš? Kas noticis?

Vai tad tu nezini?

Tad viņi ir ārpusē, šķiet, uz jumta, un raugās lejup uz pilsētu, bet šo pilsētu viņa nekad nav redzējusi. Liekas, uz tās ir uzkritusi viena vienīga milzīga bumba, viss ir liesmās, viss deg reizē — mājas, ielas, pilis, strūklakas un templi — eksplodē, izšķīst dzirkstelēs kā raķetes. Nav dzirdama ne skaņa. Pilsēta deg klusu, kā attēlā — balta, dzeltena, sarkana un oranža. Neviena kliedziena. Neviena cilvēka; cilvēki droši vien jau aizgājuši bojā. Viņai blakus mirgojošā gaismā mirgo viņš.

No tās nekas nepaliks pāri, viņš saka. Akmeņu kaudze, daži seni vārdi. Tagad tā ir zudusi, izdzēsta. Neviens neatcerēsies.

Bet tā bija tik skaista! viņa saka. Tagad šī vieta tomēr liekas pazīstama; viņa ir pazinusi to ļoti labi, viņa ir pazinusi to kā savus piecus pirkstus. Debesīs uzlēkuši trīs mēneši. Zikrons, viņa domā. Mīļotā planēta, manas sirds zeme. Kur reiz sensenos laikos es biju laimīga. Viss tagad zudis, viss nopostīts. Viņa nespēj raudzīties šajās liesmās.

Dažiem skaista, viņš atteic. Tā vienmēr ir problēma.

Kas ir noticis? Kas to izdarīja?

Vecā sieva.

Kas?

L'histoire, cette vieille dame exaltee et menteuse.

Viņš viz kā alva. Viņa acis ir vertikālas spraugas. Viņš nav tāds, kāds palicis viņai atmiņā. Viss, kas darījis viņu savdabīgu, ir sadedzis. Tas nekas, viņš saka. To uzbūvēs atkal. Tā notiek vienmēr.

Tagad viņai ir no viņa bail. Tu esi tik ļoti mainījies, viņa saka.

Stāvoklis bija kritisks. Ienaidnieks mums bija jāsakauj ar viņa paša ieročiem.

Bet jūs uzvarējāt. Es zinu, ka jūs uzvarējāt!

Neuzvarēja neviens.

Vai viņa ir kļūdījusies? Bija taču ziņas par uzvaru. Bija parāde, viņa taisnojas. Es par to dzirdēju. Spēlēja pūtēju orķestris.

Paskaties uz mani, viņš saka.

Bet viņa nespēj. Viņa nespēj fokusēt skatienu, viņš nepaliek nekustīgs. Viņš ir nenoteikts, viņš trīsuļo kā sveces liesma, tikai bez gaismas. Viņa neredz viņa acis.

Viņš, protams, ir miris. Protams, viņš ir miris, jo vai tad viņa nesaņēma telegrammu? Taču tas ir tikai izgudrots, tas viss. Tā ir tikai cita telpas dimensija. Tad kāpēc tāda vientulība?

Tagad viņš iet prom, un viņa nespēj viņam uzsaukt, kakls nelaiž cauri ne skaņu. Nu viņš ir nozudis.

Viņa sajūt smacējošu spiedienu ap sirdi. Nē, nē, nē, nē, atkārto kāda balss viņai galvā. Viņai pār vaigiem rit asaras.

Tad viņa pamostas pa īstam.

XIII

..

Cimdi

Šodien līst — agra aprīļa smalkais, atturīgais lietus. Jau sāk ziedēt zilās muskares, narcises izbāzušas snukīšus no zemes, neaizmirstules, iesējušās pašas no sevis, raušas laukā un gatavojas aizgūtnēm strēbt gaismu. Te nu tas ir — vēl viens augu čumēšanas un mudžēšanas gads. Tiem laikam neapnīk nekad: tas tāpēc, ka augiem nav atmiņas. Tie neatceras, cik daudz reižu jau ir to visu darījuši.

Jāatzīst, tas ir pārsteigums, ka joprojām esmu šepat, joprojām runāju ar jums. Es labprātāk domāju par to kā par runāšanu, lai gan tāda tā, protams, nav: es neko nesaku, jūs neko nedzirdat. Vienīgā saikne starp mums ir šī melnā rindiņa: pavediens, kas nomests uz tukšas lapas, tukšā gaisā.

Ziemas ledus Luveto gravā un pat klinšu ēnainajās plaisās ir gandrīz izkusis. Ūdens, melns un pēc tam balts, brāžas lejup pa kaļķakmens aizām un pār akmens bluķiem tikpat viegli kā allaž. Negants troksnis, tomēr mierinošs; gandrīz valdzinošs. Var redzēt, kā tas vilina cilvēkus. Uz ūdenskritumiem, uz augstām vietām, uz tuksnešiem un dziļiem ezeriem — turp, no kurienes nav atgriešanās.

Šogad upē pagaidām atrasts tikai viens līķis, jauna narkomāne no Toronto. Vēl viena meiča, kas steigusies. Vēl viens laiks, kas izšķiests velti, viņas laiks. Viņai te bija radinieki — tante, tēvocis. Abi jau kļuvuši par mērķi pētīgiem, greiziem skatieniem, it kā viņiem ar to būtu kāds sakars; abi jau ir ieguvuši izmisušo, sadusmoto izskatu, kāds piemīt apzināti nevainīgajiem. Esmu pārliecināta, ka viņi ir bez vainas, toties viņi ir dzīvi, un tam, kurš palicis dzīvs, tiek uzvelta vaina. Šāds likums valda tamlīdzīgos notikumos. Netaisnīgi, bet tā nu tas ir.

Vakarrīt atbrauca Volters, lai ķertos pie pavasara regulēšanas. Tā viņš dēvē mājas savešanu kārtībā, ko manā labā veic katru gadu. Viņš bija paņēmis līdzi savu instrumentu kasti, rokas elektrozāģi, elektrisko skrūvgriezi: nekas viņam nepatīk tik ļoti kā dūkt gluži kā motora daļai.

Visus šos rīkus viņš novietoja sētaspuses lievenī un tad sāka slāt ap māju. Ienācis iekšā, viņš izskatījās gandarīts. "Dārza vārtiņiem trūkst vienas līstītes," viņš paziņoja. "Varu piesist jau šodien, bet nokrāsošu, kad būs sauss."

"Ak, nerūpējies," es saku tāpat kā katru gadu. "Viss brūk kopā, tomēr izturēs ilgāk par mani."

Volters, kā vienmēr, neliekas to dzirdam. "Un lieveņa pakāpieni arī," viņš turpina. "Jāpārkrāso. Viens dēlis uzreiz jāplēš nost, jāuzsit virsū cits. Kad aizlaiž par ilgu, iekšā tiek ūdens un tad viss sāk trunēt. Varbūt visu lieveni labāk pārkrāsot, būs labāk koksnei. Pakāpieniem

gar malu mēs varētu uzvilkt citas krāsas strīpiņu, lai cilvēki labāk saredz. Šitā kādam vēl var nojukt kāja, tā jau var sasisties." Vārdu mēs viņš lieto aiz pieklājības, bet ar cilvēkiem esmu domāta es. "To jauno pakāpienu varu ielikt šodien pat, drusku vēlāk."

"Tu sālīsi," es teicu. "Ziņo, ka laiks palikšot tāds pats."

"Nē, gan skaidrosies." Viņš pat nepaskatījās debesīs.

Volters devās sameklēt vajadzīgo — droši vien kādus dēļus —, un starpbrīdi es izmantoju, atgūlusies salonā uz sofas kā tāda ēteriska romāna varone, kura piemirsta savas grāmatas lappusēs un atstāta sadzeltēt un sapelēt, un sairt kā grāmata pati.

Slimīga iedoma, teiktu Maira.

Ko citu tad tu ieteiktu? es atvaicātu.

Lieta tāda, ka mana sirds atkal ir niķojusies. Niķoties, dīvains teiciens. Tā cilvēki saka, lai mazinātu sava stāvokļa nopietnību. Tas it kā liek noprast, ka vainīgā ķermeņa daļa (sirds, kuņģis, aknas vai kas cits) ir kaprīzs, izlutināts bērns, kuru var saukt pie kārtības ar pļaukas vai skarba vārda palīdzību. Un tas norāda arī, ka šie simptomi — šī trīce un sāpes, šīs sirdsklauves — ir tikai izrāde un ka attiecīgais orgāns drīz mitēsies lēkāt un spēlēt teātri, un atsāks savu rāmo eksistenci aizkulisēs.

Ārsts nav apmierināts. Viņš ir murmināj̄is par analīzēm un skenēšanām, un par ceļojumiem uz Toronto, kur uzglūn speciālisti, tie nedaudzie, kuri vēl nav aizlaidušies uz leknākām ganībām. Viņš ir nomainījis man tabletes, pievienojis arsenālam vēl vienas. Viņš pat ir pieminējis operācijas iespēju. Ar ko tā būs saistīta, es jautāju, un kas tiks panākts? Kā izrādās, par daudz no pirmā un par maz no otrā. Viņam ir aizdomas, ka nelīdzēs nekas cits kā vien pilnīgi jauns agregāts, — viņa izteiciens, it kā mēs runātu par trauku mazgājamo mašīnu. Un turldāt man būtu jāstāv rindā, gaidot kāda cita agregātu, tādu, kurš vairs nav vajadzīgs. Atmetot smalkos izpušķojumus — citu sirdi, izrautu kādam jaunam cilvēkam: neviens taču negribētu, lai viņam iemontē vecu, sagrabējušu, sadēdējušu sirdi, tādu pašu kā to, kuru viņš taisās mest ārā. Katrs tak grib kaut ko svaigu un sulīgu.

Bet kas zina, kur viņi tās dabū? Man domāt, no ielas bērniem Latīņamerikā; vismaz tādas ir pašas trakākās baumas. Zagtas sirdis, melnā tirgus sirdis, izrautas pa salauztu ribu starpu, siltas un asiņojošas, upurētas viltus dievam. Kas ir šis viltus dievs? Mēs paši. Mēs un mūsu nauda. Tā sacītu Lora. Nepieskaries tai naudai teiktu Rīnija. Tu nezini, kur tā ir bijusi.

Vai es varētu sadzīvot ar sevi pašu, zinādama, ka krūtīs man ir miruša bērna sirds?

Bet, ja nē, ko tad?

Lūdzu, nenoturiet šīs juceklīgās bailes par stoicismu. Es dzeru savas tabletes, es dodos savās stomīgajās pastaigās, bet pret šausmām

es neiespēju neko.

Pēc pusdienām — gabals sacietējuša siera, glāze apšaubāma piena, ļengans burkāns, jo šonedēļ Maira nav izpildījusi uzdevumu, ko pati uzņēmusies, proti, nav sagādājusi krājumus manam ledusskapim, — tātad, pēc pusdienām atgriezās Volters. Viņš mērīja, zāģēja, nagloja, tad pieklauvēja pie sētas durvīm, lai pateiktu, ka atvainojoties par troksni, bet nu viss esot uz Ūsiņu.

"Es izvārīju tev kafiju," es teicu. Tāds ir šo aprīļa norišu rituāls. Vai šoreiz es biju piededzinājusi kafiju? Nav svarīgi. Viņš tik un tā ir pieradis pie Mairas vārītās.

"Labprāt iedzeršu." Viņš rūpīgi noāva gumijas zābakus, atstāja tos sētaspuses lievenī, — Maira ir viņu labi izdresējusi, viņš nedrīkst sanest to, ko Maira sauc par viņa dubļiem, uz tā, ko viņa sauc par saviem paklājiem, — un pēc tam savās mamuta zeķēs uz pirkstgaliem aiztecēja pa manas virtuves grīdu; kura, pateicoties Mairas sievietes veiktajai enerģiskajai bēršanai un spodrināšanai, tagad ir tik spīdīga un slidena kā šļūdoņa ledus. Agrāk grīdu klāja noderīga, lipīga miziņa, putekļu un netīrumu uzkrājums, līdzīgs plānai līmes kārtiņai, bet nu vairs nekā. Nudien vajadzētu nokaisīt grīdu ar granti, citādi es uz tās paslīdēšu un kaut ko sev salauzīšu.

Vērot Volteru tipinām uz pirkstgaliem bija bauda pati par sevi — zilonis, kurš staigā pa olām. Ticis pie virtuves galda, viņš nolika uz tā savus darba cimdus, dzeltenus ādas cimdus, un tur tie gulēja kā gigantiskas papildu ķepas.

"Jauni cimdi," es noteicu. Tie bija tik jauni, ka bezmaz mirdzēja. Un tiem nebija ne skrambiņas.

"Šitos nopirka Maira. Viens puisis trīs ielas tālāk ar fuksīti nošķēlēja sev pirkstu galus, un viņa briesmīgi uztraucas, baidās, ka tik ar mani neiznākot tāpat vai vēl sliktāk. Bet tas puisis ir galīgais zābaks, pārcēlies uz šejieni no Toronto; atvainojos par izteicienu, bet viņam nu nevajadzētu ļaut niekoties ar zāģiem, ņems vēl un nošņāps pats sev galvu, un tas pasaulei nebūtu liels zaudējums. Es viņai teicu — tur tak jābūt bez kādas skrūvītes, lai nostrādātu šitādu joku, pie tam fuksīša man nemaz nav. Bet viņa visviens liek man vazāt līdzi šitos nolāpītos cimdus. Katrreiz, kad eju laukā pa durvīm, bļauj: ei, vai cimdus paņēmi?"

"Tu varētu tos pazaudēt," es ieminējos.

"Viņa nopirks citus," viņš drūmi atteica.

"Atstāj tos te. Pasaki, ka aizmirsi un paņemsi vēlāk. Un tad vienkārši neņem nemaz." Es iztēlojos, kā vientuļās naktīs turu vienu no Voltera tukšajām ādas rokām: tas būtu sava veida kompanjons. Nožēlojami. Varbūt vajadzētu iegādāties kaķi vai mazu sunīti. Kaut ko siltu, nekritisku un pūkainu — otru dzīvu radījumu, kas naktīs palīdzētu man stāvēt sardzē. Mums ir nepieciešama zīdītājiem

raksturīgā čupošanās: pārāk daudz vientulības kaitē redzei. Bet, ja es ieviestu kaut ko tamlīdzīgu, tad, visticamāk, pakluptu pār to un pārlauztu sprandu.

Voltera mute noraustījās, parādījās augšzobu maliņa: tas bija smaids. "Visi dižie prāti domā vienādi, ne?" viņš teica. "Tad varbūt tu varētu izmest tos draņķus atkritumos, nejauši tīšām."

"Volter, tu esi resgalis," es sacīju. Volters pasmaidīja vēl, iebēra kafijā piecas karotītes cukura, iztukšoja tasi vienā rāvienā, tad nolika abas plaukstas uz galda un uzslēja sevi kājās, atgādinādams obelisku, ko paceļ virvēs. Pēc šīs kustības es piepeši nojautu, kāda būs viņa pēdējā darbība saistībā ar mani: viņš pacels vienu mana zārka galu.

Arī viņš to zina. Viņš ir gatavs. Ne velti Volteram ir zelta rokas. Viņš necels lieku kņadu, viņš mani nenometīs, viņš gādās, lai es šai savā pēdējā, īsajā ceļojumā pārvietojos līdzeni, horizontāli un droši. "Ceļam augšā," viņš pateiks. Un es celšos augšup.

Bēdīgi. Es to zinu; un arī sentimentāli. Bet, lūdzu, pacietiet mani. Mirējiem tiek dota zināma rīcības brīvība, tāpat kā bērniem viņu dzimšanas dienā.

Uguns mājās

Vakar vakarā es skatījos televīzijas ziņas. To man nevajadzētu darīt, tas kaitē gremošanai. Atkal kaut kur notiek karš, kuru viņi dēvē par mazsvarīgu, lai gan tas, bez šaubām, nav mazsvarīgs nevienam, kuram gadījies tajā atrasties. Šiem kariem ir vienas sugas pazīmes — vīrieši maskēšanās formās ar aizsegtu muti un degunu, dūmu mākoņi, izķidātās ēkas, salauztie, raudošie civilisti. Bezgalīgas mātes, kuras nes bezgalīgus, ļenganus bērnus, sejas nospiestas ar asinīm; bezgalīgi, apjukuši veci vīri. Jaunos vīriešus aizved prom un nogalina, lai nepieļautu atriebību, kā grieķi izdarīja Trojā. Ar to pašu, cik atceros, Hitlers aizbildināja ebreju bērnu nogalināšanu.

Kari sākas un apsīkst, bet tad seko uzliesmojums kaut kur citur. Mājas, pāršķeltas kā olas, to saturs aizdedzināts vai nozagts, vai atriebīgi sabradāts ar kājām; bēgļi, kurus apšauda no pļaujoša lidojuma. Miljonos pagrabu apjukusi karaliskā ģimene stāv aci pret aci ar šāvēju komandu; korsetēs iešūtie dārgakmeņi viņus neglābs. Hēroda karaspēks, kas patrulē tūkstoš ielās; turpat kaimiņos Napoleons laižas prom ar sudrablietām. Iebrukuma, jebkura iebrukuma ķīļūdenī grāvji pildās ar izvarotām sievietēm. Godīgi sakot, arī ar izvarotiem vīriešiem. Ar izvarotiem bērniem, izvarotiem suņiem un kaķiem. Kontrole var zust pilnīgi.

Bet ne šeit; ne šajā lēnprātīgajā, garlaicīgajā, stāvošajā ūdenī; ne Taikonderogā, par spīti vienam otram narkomānam parkos, par spīti kādai ielaušanās reizei, par spīti nejaušam slīkonim, kas atrasts peldam ūdens virpulī. Mēs te tupam, iedzerdami pa glāzītei pirms gulētiešanas, kaut ko iegrauzdami pirms gulētiešanas, lūrēdami

pasaulē kā slepenā logā, un, kad mums apnīk, mēs to izslēdzam. Tāds nu ir divdesmitais gadsimts, mēs sakām, dodamies uz augšstāvu. Bet kaut kur tālumā skan dārdi, kā paisuma vilnis, kas brāžas uz krastu. Tur nāk divdesmit pirmais gadsimts, brāzdamies pār galvu kā kosmosa kuģis, pilns nežēlīgu svešinieku ar ķirzakas acīm, vai kā metāla pterodaktils. Agrāk vai vēlāk tas mūs uzodīs, ar saviem dzelzs nagiem tas noplēsīs jumtus mūsu trauslajām, mazajām aliņām, un tad mēs būsim tikpat kaili un dreboši, un izbadējušies, un slimi, un zaudējuši cerības kā visi pārējie.

Piedodiet par šo novirzīšanos no temata. Manā vecumā cilvēki mēdz nodoties šīm apokaliptiskajām vīzijām. Jūs sakāt, Pasaules gals ir tuvu. Jūs sev melojat — Es priecājos, ka to vairs nepieredzēšu —lai gan patiesībā nekas jums nepatiktu tik labi, ja vien to varētu vērot pa mazo, slepeno lodziņu un jūs tur nebūtu iejaukti.

Bet kam gan uztraukties par pasaules galu? Katru dienu kādam pienāk pasaules gals. Laiks ceļas un ceļas, un, kad tas sasniedz tavu acu līmeni, tu noslīksti.

Kas notika tālāk? Mirkli esmu pazaudējusi pavedienu, man ir grūti atcerēties, bet tad es atceros. Protams, karš. Mēs nebijām tam gatavi, bet reizē zinājām, ka jau esam to pieredzējuši. Tas bija tas pats aukstums, aukstums, kurš vēlās šurp kā migla, aukstums, kurā es piedzimu. Tāpat kā toreiz, viss sāka drebēt ļaunās nojautās — krēsli, galdi, ielas un ielu laternas, debesis, gaiss. Vienā rāvienā vienkārši pagaisa veseli fragmenti no tā, kas bija atzīts par realitāti. Tā notiek, kad ir karš.

Bet jūs esat pārāk jauni, lai atminētos, kurš karš tas varētu būt bijis. Katrs karš ir tas karš tiem, kuri to pārdzīvojuši. Tas, par kuru runāju es, sākās 1939. gada septembra pirmajās dienās un turpinājās līdz… Nu, tas viss ir vēstures grāmatās. Varat apskatīties.

Neļaujiet apdzist ugunij mājās — tāds bija viens no vecā kara saukļiem. Ikreiz, to dzirdēdama, es mēdzu iztēloties baru sieviešu ar plandošiem matiem un mirdzošām acīm; zaglīgi, pa vienai vai divām, viņas mēnesnīcā pielaida uguni pašas savām mājām.

Mēnešos pirms kara mana laulība ar Ričardu pamazām juka laukā, tomēr varētu teikt, ka tā juka laukā jau no paša sākuma. Man bija viens spontāns aborts, pēc tam otrs. Savukārt Ričardam bija viena mīļākā un pēc tam otra, vismaz man bija tādas aizdomas — un tas bija neizbēgami (kā vēlāk sacīja Vinifreda), ņemot vērā manu vārgo veselību un Ričarda dziņas. Vīriešiem tolaik piemita dziņas; šo dziņu bija daudz; tās mita pazemē, vīrieša būtības tumšajos nostūros, un laiku pa laikam sakrāja spēkus un metās uz priekšu gluži kā žurku bars. Tās bija tik viltīgas un stipras, un kā gan lai īsts vīrietis jaudātu tām pretoties? Tāda bija šī doktrīna pēc Vinifredas domām un — ja runājam godīgi — arī pēc daudzu citu cilvēku domām.

Šīs Ričarda mīļākās bija (kā pieņēmu es) viņa sekretāres — vienmēr ļoti jauniņas, vienmēr glītas, vienmēr pieklājīgas meitenes. Savas sekretāres viņš nolīga gluži svaigas, no tās mācību iestādes, kura nu viņas ražoja. Kādu laiku viņas nervozi atbildēja man pa telefonu, kad zvanīju Ričardam uz biroju. Viņām tika arī uzdots pirkt man dāvanas un pasūtināt ziedus. Ričardam patika, ja viņas skaidri zināja, kas ir kas: es biju oficiālā sieva, un viņam nebija ne mazākā nolūka no manis šķirties. Šķirti vīri nekļuva par savu valstu vadoņiem, tajos laikos ne. Šis stāvoklis deva man zināmu varu, taču vara tā bija tikai tad, ja es to nelietoju. Patiesībā tā bija vara tikai tad, ja es izlikos, ka neko nezinu. Pār viņa galvu karājās drauds, ka es varu visu uzzināt; ka varu atklāt to, kas jau ir atklāts noslēpums, un palaist brīvībā visvisādu ļaunumu.

Vai tas mani uztrauca? Savā ziņā jā. Bet labāk puse klaipa nekā tukšs galds, es sev sacīju, un Ričards bija tikai sava veida maizes klaips. Viņš gādāja maizi gan Emē, gan man. Stāvi tam pāri, kā mēdza teikt Rīnija, un es mēģināju. Es mēģināju stāvēt tam pāri, debesīs, kā aizklīdis balons, un lāgiem tas man izdevās.

Es nodarbināju sevi, biju iemācījusies to darīt. Tagad es biju sākusi nopietni noņemties ar dārzkopību un guvu zināmus rezultātus. Vairs nenonīka gluži viss, kas iedēstīts. Es grasījos ierīkot ēnainu dārzu ar daudzgadīgiem augiem.

Ričards rūpējās, lai ārēji viss būtu nevainojami. To pašu darīju es. Mēs piedalījāmies kokteiļvakaros un vakariņās, mēs kopā atnācām un aizgājām, viņa plauksta pie mana elkoņa. Pirms vakariņām mēs noteikti iedzērām kādu glāzīti vai divas, vai trīs; man drusku par daudz iegaršojās džins, šādā vai tādā kombinācijā, bet es nebiju pārāk tuvu bīstamajai robežai, kamēr jutu savus kāju pirkstgalus un spēju turēt muti. Mēs joprojām slīdējām visam pa virsu — pa labo manieru plāno ledu, zem kura slēpjas tumšais kalnu ezers: kad ledus izkūst, tu noslīksti.

Labāk puse dzīves nekā vispār nekāda.

Man nav izdevies atainot Ričardu, piešķirt viņam kādu noapaļotu tēlu. Viņš ir un paliek kā izgriezts no kartona. To es zinu. Es nespēju viņu patiesīgi aprakstīt, nespēju atrast precīzu fokusu: viņš ir izplūdis kā seja mitrā, izmestā avīzē. Pat tajā laikā, kad viņš man šķita nedabiski mazs un reizē pārdabiski liels. Tas tāpēc, ka viņam bija pārāk daudz naudas, pārāk daudz klātbūtnes pasaulē, — radās kārdinājums gaidīt no viņa vairāk, nekā viņš spēja dot, un tāpēc vidusmērs viņā šķita kā trūkums. Viņš bija nežēlīgs, bet ne kā lauva; drīzāk kā kaut kāds liels grauzējs. Viņš raka ejas zem zemes; viņš iznīcināja, nograuzdams saknes.

Tādējādi viņam radās iespēja demonstrēt plašus žestus un izrādīt lielu augstsirdību, bet to viņš nedarīja. Viņš bija pārvērties sevis paša

statujā: liels, publisks, impozants, ar tukšu vidu.

Nebija jau tā, ka viņš būtu pārāk augstās domās par sevi: būtībā viņš vienkārši neatbilda savam stāvoklim. Tas tā, īsumā.

Karam sākoties, Ričards iekūlās krietnā ķezā. Savos darījumos viņš bija pārāk mīlīgi izturējies pret vāciešiem, pārāk stipri apbrīnojis viņus savās runās. Tāpat kā daudzi viņa līdzinieki, Ričards bija caur pirkstiem skatījies uz vāciešu brutālajiem demokrātijas pārkāpumiem; šo demokrātiju ne viens vien no mūsu vadoņiem bija pēlis kā nekam nederīgu, bet tagad viņi visi to dedzīgi aizstāvēja.

Ričardam draudēja arī liels naudas zaudējums, jo viņš vairs nedrīkstēja tirgoties ar tiem, kuri vienā rāvienā bija kļuvuši par ienaidniekiem. Viņam nācās arī rāpot uz vēdera, pazemoties; tas viņam nebija pa prātam, tomēr viņš to darīja. Viņam izdevās saglābt savu stāvokli un ierāpties atpakaļ labvēlības saulītē — nu, viņš jau arī nebija vienīgais, kas sasmērējis rokas, tāpēc pārējie piesardzīgi vairījās rādīt uz viņu ar saviem nosmulētajiem pirkstiem, — un drīz viņa fabrikas rāvās, cik jaudas, ar pilnu tvaiku uz priekšu, uz jauniem kara sasniegumiem, un neviens nebija lielāks patriots par viņu. Tāpēc tas Ričardam netika ņemts ļaunā arī tad, kad Krievija nostājās sabiedroto pusē un Josifs Staļins pēkšņi kļuva par visu mīļoto tēvoci. Tiesa, Ričards bija krasi nosodījis komunistus, taču tas bija sen. Tagad viss nogrima aizmirstībā, jo vai tad tavu ienaidnieku ienaidnieki nav tavi draugi?

Tikmēr es vilkos cauri dienām, ne tā kā parasti — parastais bija mainījies —, bet tik labi, cik vien spēju. Neatlaidīga, tāds ir vārds, kuru es izmantoju tagad, lai apzīmētu sevi tajos laikos. Vai notrulusi, tas derētu tikpat labi. Vairs nenotika dārza svētki, kuros sacensties, vairs nebija zīda zeķu, ja nu vienīgi melnajā tirgū. Gaļu izsniedza ierobežotās devās, tāpat arī sviestu un cukuru: ja gribēji saņemt vairāk, vairāk nekā citi, tad kļuva svarīgi nodibināt zināmus kontaktus. Vairs nekādu transatlantisku ceļojumu ar luksusa laineriem — Karaliene Mērija kļuva par kara flotes kuģi. Radio vairs nebija portatīva estrāde, bet gan pārvērtās par drudžainu pareģi; katru vakaru es to ieslēdzu, lai dzirdētu ziņas, kuras sākumā allaž bija sliktas.

Karš turpinājās un turpinājās, dunēja kā nerimtīgs motors. Tas nokausēja cilvēkus — šis pastāvīgais, drūmais sasprindzinājums. Tas bija tāpat kā klausīties, kā cilvēks griež zobus mijkrēslī pirms ausmas, kamēr tu nakti pēc nakts, nakti pēc nakts guli bez miega.

Tomēr bija gūstams arī viens otrs labums. Misters Margatroids mūs atstāja, lai pievienotos armijai. Tolaik es iemācījos vadīt automašīnu. Es izmantoju vienu no mašīnām, liekas, bentliju, un Ričards reģistrēja to uz mana vārda — nu mēs saņēmām vairāk benzīna. (Benzīnu, protams, izsniedza ar normu, kas gan mazāk

attiecās uz tādiem ļaudīm kā Ričards.) Nu es ieguvu arī vairāk brīvības, lai gan tā bija tāda brīvība, kuru es vairs nevarēju diez cik lietderīgi izmantot.

Es saaukstējos, un saaukstēšanās pārgāja bronhītā — tai ziemā visi bija saaukstējušies. Man vajadzēja vairākus mēnešus, lai tiktu no tā vaļā. Daudz laika es pavadīju gultā, skumdama. Es klepoju un klepoju. Vairs negāju skatīties kinohronikas — runas, kaujas, bombardēšanu un iznīcību, uzvaras, pat iebrukumus. Satraucoši laiki, vismaz tā mums teica, bet es biju zaudējusi interesi.

Tuvojās kara beigas. Tās nāca arvien tuvāk un tuvāk. Tad tās bija klāt. Es atcerējos klusumu pēc iepriekšējā kara beigām, un pēc tam zvanu skaņas. Toreiz bija novembris ar aizsalušām peļķēm, bet tagad bija pavasaris. Notika parādes. Tika kaisītas proklamācijas. Tika pūstas trompetes.

Tomēr nebija tik viegli izbeigt karu. Karš ir liels ugunsgrēks; tā pelni lido tālu un nosēžas gausi.

Dianas saldumi

Šodien es aizstaigāju līdz Jubilejas tiltam, tad aizgāju uz virtuļu bodīti, kur apēdu gandrīz trešdaļu apelsīnu kliņģera. Liels miltu un tauku pikucis, kas izplatījās man pa artērijām kā dūņas.

Tad es devos uz tualeti. Vidējā kabīnē kāds bija, tāpēc es gaidīju, vairīdamās no spoguļa. Vecums deldē ādu; var saskatīt asinsvadus, cīpslas. Bet pats tu sabiezē. Ir grūti kļūt par to, kas tu biji agrāk, kad tev vēl nebija ādas.

Pēdīgi durvis atvērās un ārā iznāca meitene — melnīgsnēja meitene drūmās drēbēs, acīm riņķī aptriepti sodrēji. Viņa īsi iebļāvās un tad iesmējās. "Atvainojos," viņa teica, "es jūs neredzēju, jūs mani nobiedējāt." Viņai bija ārzemniecisks akcents, bet viņa bija šejieniete: piederēja pie jauno nācijas. Svešiniece tagad esmu es.

Jaunākā vēsts bija uzrakstīta ar zelta krāsas markeri: Bez Jēzus nevar nonākt debesīs. Pastrādājuši jau bija arī komentētāji: Jēzus bija nosvītrots, tam virsū ar melnu rakstāmo uzšņāpts Nāves.

Un zem tā, ar zaļu: Debesis ir smilšu grauds. Bleiks.

Un zem tā, ar oranžu: Debesis ir uz Ksenora. Lora Ceisa.

Vēl viens aplams citāts.

Oficiāli karš beidzās maija pirmajā nedēļā — tas ir, karš Eiropā. Un tā bija vienīgā daļa, kas rūpētu Lorai.

Pēc nedēļas viņa piezvanīja. No rīta, stundu pēc brokastīm, droši vien zināmā, ka Ričarda nebūs mājās. Es nepazinu viņas balsi, es viņu vairs negaidīju. Sākumā noturēju viņu par savas šuvējas palīdzi.

"Tā esmu es," viņa teica.

"Kur tu esi?" es piesardzīgi vaicāju. Jums jāatceras, ka tai laikā Lora man jau bija nezināms lielums — iespējams, ar apšaubāmu stabilitāti.

"Šeit," viņa atbildēja. "Pilsētā." Viņa man neteica, kur ir apmetusies, taču nosauca ielas stūri, kur es varēšot satikt viņu vēlāk šai pēcpusdienā. Tādā gadījumā iedzersim tēju, es ierosināju. Grasījos aicināt viņu uz Diānas saldumiem. Tā bija droša un savrupa vieta, kuras klientes lielākoties bija sievietes; mani tur pazina. Pateicu, ka aizbraukšu ar mašīnu.

"Ak tev tagad ir mašīna?"

"Zināmā mērā." Es to aprakstīju.

"Izklausās pēc varena braucamā," viņa viegli noteica.

Lora stāvēja uz Kingstrītas un Spedainas stūra, tieši tur, kur bija solījusies. Tas nebija pats tīkamākais rajons, tomēr viņu tas nešķita uztraucam. Es uztaurēju, viņa pamāja, tad pienāca klāt un iekāpa mašīnā. Es pieliecos un noskūpstīju viņu uz vaiga. Un tai pašā mirklī sajutos kā nodevēja.

"Nespēju noticēt, ka tu tiešām esi šeit," es viņai teicu.

"Bet šeit es esmu."

Piepeši es biju tuvu asarām; viņa likās bezrūpīga. Taču viņas vaigs bija bijis ļoti vēss. Vēss un Izdēdējis.

"Ceru, ka tu neko neesi pieminējusi Ričardam," Lora sacīja. "Par to, ka esmu šeit. Vai Vinifredai," viņa piebilda, "jo tas ir viens un tas pats."

"To es nemūžam nedarītu," es apliecināju. Viņa klusēja.

Tā kā es sēdēju pie stūres, tad nevarēju skatīties uz Loru tieši. Man bija jāgaida, līdz noliku mašīnu stāvvietā, pēc tam, līdz bijām aizgājušas uz Diānas saldumiem, un pēc tam, līdz bijām apsēdušās viena otrai pretim. Beidzot es ieraudzīju viņu visā pilnībā, tuvumā.

Viņa reizē bija un nebija tā Lora, kuru es atcerējos. Vecāka, protams, — mēs abas bijām vecākas, — tomēr ne tikai tas. Viņa bija akurāti, pat askētiski ģērbusies blāvi zilā kleitā ar plisētu ņieburu un mazām podziņām priekšā; mati atsukāti atpakaļ un saņemti ciešā mezglā. Viņa šķita sarukusi, sakritusies, zaudējusi visu sārtumu, bet reizē ari caurspīdīga — it kā no iekšpuses caur ādu būtu izdzītas sīkas gaismas nagliņas, it kā no viņas kā adataina migliņa lauztos ārā gaismas ērkšķi, gluži kā pūkainam dzelksnim, kas pacelts pret sauli. Šo iespaidu ir grūti aprakstīt. (Un jums arī nevajadzētu piešķirt tam lielu nozīmi: acis man jau kļuva vājākas, man jau vajadzēja brilles, lai gan es to vēl nezināju. Dūmakainā gaisma ap Loru varēja būt vienkārši optisks māns.)

Mēs pasūtinājām. Viņa vēlējās kafiju, nevis tēju. Kafija būs slikta, es viņu brīdināju, — šādā vietā nevar dabūt labu kafiju, kara dēļ. Bet Lora teica: "Es esmu pieradusi pie sliktas kafijas."

Iestājās klusums. Es nezināju, ar ko lai sāk. Vēl nebiju gatava jautāt, ko viņa dara Toronto. Kur viņa bijusi visu šo laiku? es pavaicāju. Ar ko nodarbojusies?

"Sākumā es biju Aviljonā," Lora teica.

"Bet māja taču ir aizslēgta!" Tā tiešām bija, visu kara laiku. Mēs nebijām turp braukuši gadiem ilgi. "Kā tu tiki iekšā?"

"Ak, zini," viņa sacīja. "Mēs vienmēr varējām tikt iekšā, ja tikai gribējām."

Es atcerējos ogļu lūku, šaubīgo slēdzeni pie vienām pagraba durvīm. Bet tā jau sen bija salabota. "Vai tu izsiti logu?"

"Tas nebija vajadzīgs. Rīnijai bija atslēga," Lora atbildēja. "Bet nesaki nevienam."

"Kurtuve noteikti nedarbojās. Tur noteikti nebija nekāda siltuma," es teicu.

"Nebija jau arī," viņa piekrita. "Bet tur bija daudz peļu."

Mums atnesa kafiju. Tā garšoja pēc apdegušām maizes drupatām un grauzdētiem cigoriņiem, un nav jau brīnums, jo tieši to šai kafijai

pievienoja. "Vai negribi kādu kūku vai ko citu?" es jautāju. "Te ir diezgan labas kūkas." Lora bija tik kalsna, man šķita, kūka viņai noderētu.

"Nē, paldies." *

"Un ko tu darīji pēc tam?"

"Tad man apritēja divdesmit viens gads, tāpēc man bija drusku naudas, no tēva. Tāpēc es aizbraucu uz Halifaksu."

"Uz Halifaksu? Kāpēc uz Halifaksu?"

"Tur pienāca kuģi."

Tālāk es neprašņāju. Tur slēpās kāds iemesls, tāds Lorai bija vienmēr kāds iemesls; taču šis bija iemesls, kuru es vairījos dzirdēt. "Bet ko tu darīji?

"Šo un to," viņa atbildēja. "Šur tur noderēju." Un tas bija viss, ko viņa šai sakarā bija ar mieru izpaust. Nospriedu, ka viņa droši vien strādājusi kādā zupas virtuvē vai tamlīdzīgā vietā. Tīrījusi tualetes slimnīcā un tādā garā. "Vai tu saņēmi manas vēstules? No Bella Vista? Rīnija teica, ka tu neesot saņēmusi."

"Nē," es sacīju. "Es nekad neesmu saņēmusi nekādas vēstules."

"Viņi tās droši vien pievāca. Un tev viņi nelāva piezvanīt vai atbraukt pie manis?"

"Viņi apgalvoja, ka tas tev kaitēšot."

Lora īsi iesmējās. "Tas būtu kaitējis tev" viņa teica. "Tev tiešām nevajadzētu palikt tur, tajā mājā. Tev nevajadzētu palikt pie viņa. Viņš ir ļoti ļauns."

"Es zinu, tu tā vienmēr esi domājusi, bet kas cits man atliek?" es sacīju. "Viņš nemūžam nedotu man šķiršanos. Un naudas man nav."

"Tas nav aizbildinājums."

"Tev varbūt ne. Tev ir tēva mantojums, bet man nekā tāda nav. Un Emē?"

"Tu varētu ņemt viņu līdzi."

"To vieglāk pateikt nekā izdarīt. Varbūt viņa nemaz negribētu braukt man līdzi. Redzi, pašlaik viņa ir diezgan stipri pieķērusies Ričardam."

"Kāpēc tā?" Lora jautāja.

"Ričards viņai pielabinās. Visu ko dāvina."

"Es tev rakstīju no Halifaksas," Lora sacīja, mainīdama tematu.

"Arī tās vēstules es neesmu saņēmusi."

"Jādomā, Ričards lasa tavu pastu," Lora ieminējās.

"Jādomā gan," es atteicu. Saruna pagriezās negaidītā virzienā. Biju paredzējusi, ka mierināšu Loru, jutīšu viņai līdzi, noklausīšos skumju stāstu, bet nu viņa lasīja man morāli. Cik viegli mēs bijām iejutušās vecajās lomās.

"Ko viņš tev teica par mani?" viņa noprasīja. "Par to, kāpēc aizvedis mani uz to vietu?"

Tā, te nu tas bija, skaidri un gaiši. Tās bija krustceles: vai nu Lora bija zaudējusi prātu, vai Ričards bija melojis. Es nespēju ticēt abiem. "Viņš man kaut ko izstāstīja," es izvairīgi atbildēju.

"Ko īsti? Neraizējies, es neuztraukšos. Es tikai gribu zināt."

"Viņš teica, ka tu esot —< ka tev esot garīgi traucējumi."

"Dabiski. To no viņa varētu gaidīt. Ko vēl viņš teica?"

"Viņš teica, tu domājot, ka esot stāvoklī, bet tās esot tikai slimīgas fantāzijas."

"Es biju stāvoklī," Lora sacīja. "Tur jau tas āķis — tāpēc viņi aizvāca mani prom no acīm tādā steigā. Viņš un Vinifreda — abi bija pārbijušies līdz nāvei. Tāds kauns, tāds skandāls — vari iedomāties, kā tas, viņuprāt, ietekmētu viņa lielās, skaistās izredzes."

"Jā. Varu iztēloties." Es to tiešām varēju iztēloties — slepeno ārsta zvanu, paniku, drudžaino apspriedi viņu abu starpā, sasteigto plānu. Un tad notikumu otro versiju, viltoto, kura sacerēta tikai man. Parasti es biju pietiekami pakļāvīga, taču viņi noteikti būs sapratuši, ka kaut kur tomēr ir robeža. Viņi noteikti būs baidījušies no tā, ko es varu izdarīt, ja viņi šo robežu pārkāps.

"Tomēr bērns man nepiedzima. Tas ir viens no pasākumiem, ar ko nodarbojas Bella Vista."

"Viens no pasākumiem?" Es jutos galīgi stulba.

"Vēl jau ir arī visi viņu pekstiņi, tabletes un mašīnas. Bet viņi taisa abortus," Lora teica. "Iemidzina tevi ar ēteri, kā pie zobārsta. Un tad izvāc laukā bērnu. Pēc tam pasaka tev, ka tu visu esi sagudrojusi. Un, kad tu viņus apsūdzi, viņi paziņo, ka tu apdraudi gan sevi, gan citus."

Viņa runāja tik mierīgi, tik ticami. "Lora," es jautāju, "vai tu to skaidri zini? Par bērnu. Vai tu skaidri zini, ka bērns bija?"

"Protams, ka es to zinu skaidri," viņa atbildēja. "Kāpēc lai es sagudrotu kaut ko tādu?" *'

Vēl joprojām atlika vieta šaubām, tomēr šoreiz es Lorai noticēju. "Kā tas notika?" es čukstēju. "Kas bija tēvs?" Kaut ko tādu bija iespējams jautāt tikai čukstus.

"Ja tu to vēl nezini, tad es laikam nevarēšu tev to pateikt," Lora sacīja.

Es nospriedu, ka tas noteikti bijis Alekss Tomass. Alekss bija vienīgais vīrietis, par kuru Lora jebkad izrādījusi interesi — protams, ja neņem vērā tēvu un Dievu. Bija neciešami atzīt tādu iespēju, taču citas izvēles patiesībā nebija. Abi acīmredzot bija satikušies tajās dienās, kad Lora bastoja stundas savā pirmajā skolā Toronto, un pēc tam vēlāk, kad viņa vairs negāja skolā nemaz; kad viņai bija jāpriecē sagrabējuši, veci nabagi slimnīcā, ģērbtai savā klīrīgajā, svētulīgajā priekšautiņā — un viņa visu laiku bija melojusi, ka ausis kust. Nav šaubu, priekšautiņš būs sniedzis viņam lētu uzbudinājumu, tik savdabīgs akcents viņam noteikti būs gājis pie sirds. Varbūt tieši tāpēc

Lora bija pametusi skolu — lai tiktos ar Alekšu. Cik viņai toreiz bija gadu — piecpadsmit, sešpadsmit? Kā viņa bija spējusi izdarīt ko tādu?

"Vai tu viņu mīlēji?" es jautāju.

"Mīlēju?" Lora teica. "Ko?"

"Tu zini, ko." Es nejaudāju izrunāt viņa vārdu.

"Kur nu," Lora atbildēja, "it nemaz. Tas bija šausmīgi, bet es biju spiesta to darīt. Man bija jānes upuris. Man bija jāuzņemas šīs sāpes un ciešanas. To es biju solījusi Dievam. Es zināju — ja es to darīšu, tad izglābšu Alekšu."

"Apžēliņ, par ko tu runā?" Mana jauniegūtā paļāvība uz Loras veselo saprātu sāka šķobīties: mēs atkal atradāmies viņas vājprātīgās metafizikas valstībā. "Izglābsi Alekšu — no kā?"

"No ķērājiem. Viņu būtu nošāvuši. Kallija Ficsimonsa zināja, kur viņš ir, un viņa izstāstīja. Izstāstīja Ričardam."

"Tam es nespēju ticēt."

"Kallija bija okšķere," Lora sacīja. "Tā teica Ričards — viņš teica, Kallija viņu informējot. Atceries, kad viņa bija cietumā un Ričards dabūja viņu laukā no turienes? Tāpēc jau viņš to izdarīja. Viņš bija Kallijai parādā."

Šāda notikumu saistība man šķita gluži aizraujoša. Un arī drausmīga, lai gan pastāvēja niecīga, loti niecīga iespēja, ka tas varētu būt tiesa. Bet, ja tā, tad Kallija bija melojusi. Kā viņa varēja zināt, kur ir Alekss? Viņš tik bieži bija mainījis patvērumu.

Tomēr viņš būtu varējis uzturēt sakarus ar Kalliju. Būtu varējis. Viņa bija viens no tiem cilvēkiem, kuriem Alekss uzticētos.

"Es turēju savu solījumu," Lora turpināja, "un tas palīdzēja. Dievs neblēdās. Bet tad Alekss aizgāja karā. Tas ir — kad bija atgriezies no Spānijas. Tā teica Kallija — viņa man izstāstīja."

Es vairs neko nesapratu. Jutos gluži apreibusi. "Lora," es jautāju, "kāpēc tu esi atbraukusi uz šejieni?"

"Tāpēc, ka ir beidzies karš,-" Lora pacietīgi atbildēja, "un drīz pārnāks Alekss. Ja manis nebūtu šeit, viņš nezinātu, kur mani atrast. Viņš nezinās par Bella Vista, viņš nezinās, ka es devos uz Halifaksu. Mana vienīgā adrese, kas viņam būs, ir tavējā. Viņš kaut kādā veidā dos man ziņu." Lorai piemita tracinošā, dzelžainā patiesi ticīga cilvēka pārliecība.

Man gribējās viņu sapurināt. Es mirkli aizvēru acis. Es redzēju Aviljonas dīki, akmens nimfu, kas mērc pirkstgalus ūdenī; es redzēju pārlieku karsto sauli vizuļojam raupjajās, zaļajās lapās, tai dienā pēc mātes bērēm. Man kļuva nelabi, jo biju apēdusi pārāk daudz kūkas un cukura. Lora sēdēja uz dzegas man līdzās, apmierināti dungodama pie sevis, droša savā pārliecībā, ka patiesībā viss ir labi un ka eņģeļi ir viņas pusē, jo viņa ir noslēgusi kādu slepenu, vājprātīgu paktu ar Dievu.

Aiz dusmām man niezēja pirksti. Es zināju, kas bija noticis tālāk. Es biju nogrūdusi viņu lejā.

Tagad es tuvojos tam, kas vajā mani joprojām. Tagad man būtu vajadzējis iekost mēlē, tagad man būtu vajadzējis turēt muti. Aiz mīlestības man būtu vajadzējis melot vai teikt kaut ko citu: jebko, tikai ne patiesību. Nekad neuzsauc mēnessērdzīgajam, mēdza sacīt Rīnija. Viņš var nomirt aiz izbīla.

"Lora, man ir gaužām nepatīkami tev to teikt," es iesāku, "bet, lai ko tu būtu darījusi, tas neizglāba Alekšu. Alekss ir miris. Viņš ir kritis karā pirms pusgada. Holandē."

Gaisma ap viņu izdzisa. Viņa drausmīgi nobālēja. Kā atdziestošs vasks.

"Kā tu zini?"

"Es saņēmu telegrammu," es sacīju. "To atsūtīja man. Viņš bija reģistrējis mani kā tuvāko radinieci." Pat vēl tad es būtu varējusi mainīt kursu; es būtu varējusi pateikt: Tur noteikti bija kāda kļūda, telegramma noteikti bija domāta tev. Taču to es nepateicu. Es sacīju: "No viņa puses tas bija ļoti neapdomīgi. Tā viņam nebūtu vajadzējis rīkoties, ņemot vērā Ričardu. Taču viņam nebija tuvinieku, un, redzi, mēs bijām mīļākie — slepeni, diezgan ilgu laiku, — un vai gan viņam bija kāds cits?"

Lora klusēja. Tikai skatījās uz mani. Skatījās tieši man cauri. Dievs vien zina, ko viņa redzēja. Grimstošu kuģi, pilsētu liesmās, dunci mugurā. Tomēr es pazinu šo skatienu: tāds skatiens viņai bija tai dienā, kad viņa gandrīz noslīka Luveto upē, tai mirklī, kad viņa sāka grimt — šausmu pilns, salts, aizgrābts skatiens. Mirdzošs kā tērauds.

Pēc brīža viņa piecēlās, pasniedzās pār galdu, paņēma manu somiņu, aši un gandrīz maigi, it kā tajā atrastos kaut kas trausls. Tad viņa pagriezās un izgāja no restorāna. Es nepakustējos, lai viņu apturētu. Es biju pārsteigta negaidot, un, kad piecēlos no krēsla, Lora jau bija prom.

Izcēlās zināms apjukums, kad bija jāmaksā rēķins — man nebija citas naudas kā vien tā, kas atradās somiņā, kuru mana māsa — es paskaidroju — paņēmusi līdzi aiz pārskatīšanās. Apsolīju nomaksāt parādu nākamajā dienā. Nokārtojusi to, es gandrīz skriešus metos uz turieni, kur biju atstājusi mašīnu. Tā bija prom. Somiņā bija arī mašīnas atslēgas. Man nenāca ne prātā, ka Lora iemācījusies vadīt mašīnu.

Es soļoju vairākus kvartālus, sacerēdama stāstus. Es taču nevarēju teikt Ričardam un Vinifredai taisnību par to, kas noticis ar manu mašīnu: tas tiktu izmantots kā vēl viens pierādījums pret Loru. Labāk sacīšu, ka auto sabojājies un aizvilkts uz darbnīcu, bet man izsaukts taksometrs, un es tajā iekāpu un atbraucu līdz pašām mājām, pirms aptvēru, ka nejauši esmu atstājusi mašīnā somiņu. Nav par ko

uztraukties, es teikšu. Rīt viss būs kārtībā.

Tad es tiešām apturēju taksometru. Mājā būs misis Margatroida, viņa mani ielaidīs un samaksās šoferim.

Ričards neatbrauca mājās uz vakariņām. Viņš bija kaut kādā klubā, ēda draņķīgu maltīti, teica runu. Viņš tagad centās, cik jaudas, jo mērķis jau bija saredzams. Šis mērķis — tagad es to zinu — bija ne tikai bagātība vai vara. Viņš gribēja cieņu — cieņu par spīti tam, ka bija jaunbagātnieks. Viņš pēc tās ilgojās, viņš pēc tās slāpa; viņš vēlējās turēt cieņu savās rokās, nevis tikai kā veseri, bet arī kā scepteri. Tādas vēlmes būtībā nemaz nav nicināmas.

Šis klubs bija paredzēts tikai vīriešiem; citādi tur būtu arī es, sēdētu fonā, smaidītu, beigās aplaudētu. Šādos gadījumos es iedevu Emē auklei brīvu vakaru un gulētiešanas rūpes uzņēmos pati. Es nomazgāju Emē vannā, palasīju viņai priekšā, tad noliku viņu gulēt. Tai vakarā viņa neparasti ilgi palika nomodā: laikam nojauta, ka es par kaut ko bažījos. Es sēdēju Emē blakus, turēdama viņas rociņu, glāstīdama viņai pieri un skatīdamās ārā pa logu, līdz viņa aizmiga.

Kurp Lora bija aizbraukusi, kur viņa bija apmetusies, ko izdarījusi ar manu mašīnu? Kā lai es viņu satieku, kā lai vēršu visu par labu?

Gaismas pievilināta, pret loga rūti sitās maijvabole. Tā taustījās pa stiklu kā akls īkšķis. Tā dūca dusmīgi, nomākti un arī bezpalīdzīgi.

Eskarpe

Šodien manas smadzenes apveltīja mani ar pēkšņu tukšumu; ar baltu laukumu, kā sniega aizputinātu. Pazuda nevis kāda cilvēka vārds — tas vismaz būtu kaut kas itin parasts —, nē, tas bija kāds vārds, kurš apgriezās ar kājām gaisā un izlēja no sevis nozīmi gluži kā kartona kausiņš, ko aizpūtis vējš.

Šis vārds bija eskarpe. Kāpēc tas bija uzniris? Eskarpe, eskarpe, es atkārtoju, iespējams, skaļi, taču apziņā neparādījās nekāds tēls. Vai tas bija priekšmets, darbība, prāta stāvoklis, ķermeņa defekts?

Nekas. Reibonis. Es grīļojos uz kraujas malas, gramstījos tukšā gaisā. Beigās ķēros pie vārdnīcas. Eskarpe — vertikāls nocietinājums vai stāva klintssiena.

Iesākumā bija vārds, tā mēs kādreiz ticējām. Vai Dievs zināja, cik trausla lieta var būt tāds vārds? Cik smalciņš, cik viegli izdzēšams?

Varbūt tieši tas notika ar Loru — varbūt tieši tas burtiski nogrūda viņu no kraujas malas. Vārdi, uz kuriem viņa bija paļāvusies, būvēdama uz tiem savu kāršu namiņu, ticēdama, ka tie ir stabili, bija apgāzušies un parādījuši viņai savus tukšos vidus, un tad aizlidojuši no viņas prom kā papīra skrandas.

Dievs. Uzticība. Upuris. Taisnīgums.

Ticība. Cerība. Mīlestība.

Nemaz nerunājot par māsu. Nu jā. Vienmēr vēl arī šis.

Nākamajā rītā, pēc tējas dzeršanas kopā ar Loru Diānas saldumos,

es grozījos telefona tuvumā. Ritēja stundas: ne vārda. Biju norunājusi kopā ar Vinifredu un divām viņas komitejas loceklēm doties pusdienās uz Arkādijas dārzu. Attiecībās ar Vinifredu

vienmēr bija labāk turēties pie izstrādātajiem plāniem — citādi viņa kļuva ziņkārīga —, tāpēc es devos turp.

Mums tika pavēstīts par Vinifredas jaunāko ieceri — kabarē, kura ienākumi paredzēti ievainotu militārpersonu atbalstam. Tur būšot dziesmas un dejas, un dažas meitenes jau vingrinoties lēkt kankanu, tāpēc mums visām vajagot uzrotīt piedurknes un iesaistīties, un tirgot biļetes. Vai Vinifreda arī pati grasījās mētāt kājas, tērpusies rišotos svārciņos un melnās zeķēs? Tiešām cerēju, ka ne. Nu viņa jau bija pārlieku noliesējusi.

"Tu izskaties nedaudz bāla, Airis," Vinifreda teica, piešķiebusi galvu.

"Tiešām?" es laipni atsaucos. Pēdējā laikā viņa man bija norādījusi, ka es zaudējot līmeni. Ar to viņa gribēja sacīt, ka es nedaru visu iespējamo, lai balstītu Ričardu un virzītu viņu uz priekšu pa slavas taku.

"Jā, mazliet pabāla gan. Vai Ričards tevi nomocījis? Tam vīram nudien spara netrūkst!" Vinifreda bija ārkārtīgi labā omā. Viņas plāni — viņas plāni attiecībā uz Ričardu — acīmredzot īstenojās lieliski, par spīti manam laiskumam.

Tomēr es nevarēju veltīt viņai īpašu uzmanību; es pārāk stipri bažījos par Loru. Ko lai iesāk, ja viņa drīz neparādīsies? Es taču nevarēju paziņot, ka man nozagta mašīna: negribēju, lai Loru apcietina. To nevēlētos arī Ričards. Tas nebija neviena interesēs.

Kad atgriezos mājās, misis Margatroida man pavēstīja, ka manas prombūtnes laikā ieradusies Lora. Viņa neesot pat zvanījusi pie durvīm — misis Margatroida nejauši uzdūrusies viņai hallē. Tas tiešām esot bijis trieciens — ieraudzīt mis Loru pēc visiem šiem gadiem, taisni kā redzēt spoku. Nē, adresi viņa neesot atstājusi. Toties esot kaut ko pateikusi. Pasakiet Airisai, ka parunāšu ar viņu vēlāk. Kaut ko tādu. Mājas atslēgas viņa atstājusi uz vēstuļu paplātes; esot tās paņēmusi nejauši. Jocīga nejaušība, teica misis Margatroida, kuras strupais deguns saoda ko nelabu. Viņa vairs neticēja manai pasaciņai par autodarbnīcu.

Es uzelpoju: varbūt viss vēl būs labi. Lora joprojām ir pilsētā. Viņa parunās ar mani vēlāk.

To viņa tiešām ir izdarījusi, lai gan viņai ir nosliece atkārtoties, tāds paradums ir visiem mirušajiem. Viņi saka visu to pašu, ko teikuši tev savas dzīves laika; bet viņi reti pasaka ko jaunu.

Es patlaban pārģērbos pēc pusdienām, kad ieradās policists un paziņoja par nelaimes gadījumu. Lora esot iztriekusies cauri drošības barjerai, taisnā ceļā nobraukusi no Sentklēras avēnijas tilta un

iegāzusies dziļi aizā. Briesmīga avārija, policists sacīja, sērīgi šūpodams galvu. Viņa braukusi ar manu mašīnu: policisti to noteikuši pēc numura zīmes. Sākumā viņi nosprieduši — dabiski —, ka sadegusi sieviete mašīnas vrakā esmu es pati.

Tā tik būtu ziņa.

Kad policists bija aizgājis, es pūlējos apvaldīt trīsas. Man vajadzēja saglabāt mieru, man vajadzēja saņemties. Nekur nespruksi, nu tev tā mūzika būs jāklausās, mēdza teikt Rīnija, bet kādu mūziku viņa domāja? Tā nebija deju mūzika. Skaļš pūtēju orķestris, kaut kāda parāde ar ļaužu pūļiem abās pusēs, viņi rāda ar pirkstiem un ņirgājas. Ielas galā bende, kuram spara netrūkst.

Šaubu nav, Ričards mani pratinās. Mans stāsts par mašīnu un darbnīcu joprojām būs ticams, ja piebildīšu, ka todien kopā ar Loru esmu dzērusi tēju, bet neesmu to pateikusi viņam, jo neesmu vēlējusies viņu uztraukt tieši pirms izšķirošās runas. (Tagad visas viņa runas bija izšķirošas; viņš tuvojās izredzēto lokam.)

Es teikšu, ka Lora bija mašīnā, kad tā sabojājās; viņa pavadīja mani uz autodarbnīcu. Kad aizmirsu mašīnā somiņu, viņa droši vien būs to paņēmusi, un pēc tam tā jau bija tīrā bērnu spēle — nākamajā rītā aiziet turp, paņemt mašīnu un samaksāt ar viltotu čeku no manas čeku grāmatiņas. Ticamības labad izplēsīšu vienu čeka veidlapu; ja man pieprasīs pateikt darbnīcas nosaukumu, atbildēšu, ka tas man piemirsies. Ja uzstās, es sākšu raudāt. Kā lai es varētu atcerēties tik nenozīmīgu sīkumu, es teikšu, tādā brīdī?

Uzkāpu augšstāvā pārģērbties. Morga apmeklējumam būs vajadzīgi cimdi un cepure ar plīvuru. Varbūt tur jau būs reportieri, fotogrāfi. Braukšu ar mašīnu, es nodomāju, bet tad atcerējos, ka mana mašīna tagad pārvērtusies metāllūžņos. Būs jāizsauc taksometrs.

Un jābrīdina arī Ričards, jāpiezvana viņam uz biroju: tiklīdz šī ziņa izskanēs, viņu aplenks līķu mušas. Viņš bija tik ievērojama persona, ka citādi nevarēja būt. Un viņš arī vēlēsies jau laikus sagatavot sava sēru paziņojuma tekstu.

Es piezvanīju. Atbildēja Ričarda jaunākā jaunā sekretāre. Pateicu, ka jautājums ir steidzams un ka, nē, to nevar atrisināt ar viņas starpniecību. Man jārunā ar Ričardu pašu.

Iestājās pauze, kamēr tika sameldēts Ričards. "Kas noticis?" viņš noprasīja. Viņam nekad nepatika, ja zvanīju uz biroju.

"Briesmīga avārija," es teicu. "Lora. Mašīna, ar kuru viņa brauca, nogāzās no tilta."

Viņš klusēja.

"Tā bija mana mašīna."

Viņš klusēja.

"Diemžēl viņa ir mirusi," es teicu.

"Ak Dievs." Pauze. "Kur viņa bija visu šo laiku? Kad viņa

atgriezās? Ko viņa darīja tavā mašīnā?"

"Nospriedu, ka tev tas jāuzzina tūdaļ, pirms šī vēsts nonāk pie avīžniekiem," es sacīju.

"Jā," viņš atteica. "Tas ir prātīgi."

"Tagad man jābrauc uz morgu."

"Uz morgu?" viņš atkārtoja. "Uz pilsētas morgu? Kāda velna v pec?

"Turp viņa ir aizvesta."

"Dabū viņu no turienes prom," Ričards sacīja. "Aizved uz kādu pieklājīgu vietu. Uz kādu…"

"Privātu," es pabeidzu. "Jā, labi. Man tev jāpaskaidro, ka ir kāds minējums — no policijas puses, viens policists nupat bija šeit, — ir kāds mājiens…"

"Kas? Ko tu viņiem pateici? Kāds mājiens?" Balsī skaidri skanēja trauksme.

"Tikai tāds, ka viņa to izdarījusi tīšām."

"Blēņas," viņš atcirta. "Tas noteikti ir bijis nelaimes gadījums. Ceru, ka tu tā pateici."

"Protams. Bet ir aculiecinieki. Viņi ir redzējuši…"

"Vai ir atstāta vēstule? Ja ir, sadedzini."

"Divas — advokātam un vēl kaut kas bankai. Viņai rokās bija balti cimdi. Viņi ir redzējuši, kā viņa pagriež stūri."

"Optisks māns," Ričards noteica. "Vai varbūt viņi bija piedzērušies. Es piezvanīšu advokātam. Es visu nokārtošu."

Es noliku klausuli. Iegāju ģērbistabā: vajadzēs kaut ko melnu, un mutautiņu. Jāpasaka Emē, es nodomāju. Teikšu, ka vainīgs tilts. Teikšu, ka tilts salūza.

Atvēru atvilktni, kurā glabāju zeķes, un ieraudzīju burtnīcas — piecas lētas pierakstu burtnīcas no mistera Erskina laikiem, pārsietas ar virtuves aukliņu. Uz pirmā vāka ar zīmuli bija rakstīts Loras vārds — viņas bērnišķīgajā rokrakstā. Zem tā: Matemātika. Lora ienīda matemātiku.

Veci skolas darbi, es nodomāju. Nē: veci mājas darbi. Kāpēc viņa atstājusi man tos?

Te es būtu varējusi apstāties. Būtu varējusi izvēlēties neziņu, taču es izdarīju to pašu, ko būtu darījuši jūs — ko jūs jau esat izdarījuši, ja esat izlasījuši tik tālu. Es izvēlējos zināšanu.

Vairums no mums rīkotos tāpat. Mēs izvēlamies zināšanu par spīti visam, tās dēļ mēs sakropļojam sevi, bāžam rokas ugunī, ja tas nepieciešams, lai tiktu zināšanai klāt. Ziņkārība nav mūsu vienīgais motīvs: uz priekšu mūs dzen mīlestība vai bēdas, izmisums vai naids. Mēs neatlaidīgi izspiegojam mirušos: mēs atveram viņu vēstules, lasām viņu dienasgrāmatas, vandāmies pa viņu grabažām, cerēdami atrast kādu mājienu, kādu beidzamo vārdu, kādu paskaidrojumu no

tiem, kas mūs pametuši — atstādami mums kādu somu, kura nereti ir krietni tukšāka, nekā esam gaidījuši.

Bet kā ir ar tiem, kuri nostiepj tādus slepenus pavedienus, lai mēs pret tiem paklūp tu? Kāpēc viņi tā rīkojušies? Aiz egoisma? Aiz žēluma? Aiz atriebības? Lai vienkārši apliecinātu savu eksistenci, tāpat kā uzšņāpjot savus iniciāļus uz tualetes sienas? Klātbūtnes un anonimitātes apvienojumam — grēksūdzei bez soda, patiesībai bez sekām — piemīt savs valdzinājums. Tas dod iespēju nomazgāt no rokām asinis — kaut kādā veidā.

Tiem, kuri atstāj šādus pierādījumus, diez vai ir tiesības sūdzēties, ja pēc tam ierodas svešinieki un bāž savu degunu katrā sīkumā, gar kuru viņiem kādreiz nebūtu nekādas daļas. Un ne tikai svešinieki: arī mīļākie, draugi, radinieki. Mēs esam lūriki, visi kā viens. Kāpēc lai mēs uzskatītu, ka drīkstam pievākt sev kaut ko no pagātnes tikai tāpēc, ka esam to atraduši? Mēs visi esam kapu aplaupītāji, līdzko atveram durvis, ko aizslēguši citi.

Bet tikai aizslēguši. Telpas un to saturs ir atstāti neskarti. Ja tie, kas to visu atstājuši, ir alkuši pēc aizmirstības, tad taču vienmēr varēja palīdzēt uguns.

XIV

..

Zelta cirta

Tagad man jāsteidzas. Es jau redzu beigas, tās vizuļo tālu priekšā kā ceļmalas motelis tumšā naktī, lietū. Pēckara motelis, pēdējais patvērums, kur netiek uzdoti jautājumi, kur neviens vārds reģistra grāmatā nav īsts un kur jāmaksā iepriekš, skaidrā naudā. Reģistratora birojs rotāts ar vecām Ziemassvētku spuldzīšu vītnēm; aiz tā rinda tumšu kambaru, spilveni smaržo pēc pelējuma. Ārā — benzīna sūknis ar mēness ģīmi. Bet benzīna nav, tas izbeidzies pirms vairākiem desmitiem gadu. Un tur jūs apmetaties.

Beigas, silta, droša osta. Vieta, kur atpūsties. Taču es vēl neesmu to sasniegusi, un es esmu veca un nogurusi, un eju kājām, un kliboju. Apmaldījusies mežā, man nav baltu oļu, ar kuriem iezīmēt ceļu, un jāiet pa bīstamu apvidu.

Vilki, es jūs piesaucu! Mirušās sievietes ar debesziliem matiem un acīm kā čūsku pilnām bedrēm, es jūs aicinu! Stāviet man tagad klāt, jo mēs tuvojamies beigām! Vadiet manus drebošos, artrītiskos pirkstus, manu bezgaumīgo, melno lodīšu pildspalvu; noturiet manu grimstošo sirdi virs ūdens vēl tikai dažas dienas, līdz būšu paguvusi savest visu kārtībā. Esiet mani sabiedrotie, mani palīgi un draugi; vēl vienu reizi, es piebilstu, jo vai tad pagātnē mēs neesam bijuši labi paziņas?

Katrai lietai ir sava vieta, kā mēdza teikt Rīnija; vai nešpetnākā omā, misis Hilkoutai: Bez sūdiem rozes neaug. Misters Ērskins iemācīja man dažus derīgus trikus. Vajadzības gadījumā var lieti noderēt prasmīgi izteikts aicinājums Fūrijām. Tad, kad pats galvenais ir atriebība.

Sākumā es tiešām domāju, ka vēlos vienīgi taisnīgumu. Es domāju, ka mana sirds ir tīra. Mums patīk būt tik labos uzskatos par saviem motīviem, kad grasāmies nodarīt kaut ko sliktu — kādam citam. Bet, kā norādīja misters Ērskins, Erots ar savu loku un bultām nav vienīgais aklais dievs. Temīda ir otra. Lempīgi, akli dievi ar asiem ieročiem. Taisnības dievietei rokā ir zobens, kurš apvienojumā ar viņas acu aizsēju ir lielisks līdzeklis tam, lai sagraizītos.

Jūs, protams, gribēsiet zināt, kas bija rakstīts Loras burtnīcās. Tās ir tādas, kā viņa atstājusi, pārsietas ar rupju, brūnu auklu, pamestas jums manā ceļojuma lādē kopā ar visu pārējo. Es neko neesmu mainījusi. Varat paskatīties paši. Lapas, kas no tām izplēstas, neesmu izplēsusi es.

Ko es gaidīju tajā šausmu pilnajā 1945. gada maija dienā? Atzīšanās, pārmetumus? Vai varbūt dienasgrāmatu, kurā būtu sīki aprakstītas Loras un Alekša Tomasa mīlas tikšanās? Bez šaubām, bez šaubām. Es biju gatava ciešanām. Un es tās sagaidīju, lai gan ne tādā veidā, kā biju iztēlojusies.

Es pārgriezu auklu, izliku burtnīcas vēdeklī. Tur bija piecas: Matemātika, Ģeogrāfija, Franču valoda, Vēsture un Latīņu valoda. Zinību grāmatas.

Viņa raksta kā eņģelis, par Loru ir sacīts uz pēdējā vāka vienam no Aklā slepkavas izdevumiem. Cik atceros, tas ir amerikāņu izdevums ar zelta arabeskām uz pirmā vāka: tajā pasaules daļā eņģeļiem piešķir lielu nozīmi. Patiesībā eņģeļi nemēdz daudz rakstīt. Viņi pieraksta grēkus, nolādēto un atpestīto vārdus vai arī parādās kā bezmiesiskas rokas un uzšņāpj uz sienām brīdinājumus. Vai arī nes vēstis, un tikai nedaudzas no tām ir labas: Lai Dievs ir ar tevi nav viennozīmīgs novēlējums.

Paturot to visu prātā, jā: Lora rakstīja kā eņģelis. Citiem vārdiem sakot — ne sevišķi daudz. Toties par pašu galveno.

Latīņu valodu es uzšķīru vispirms. Lielākā tiesa atlikušo lapu bija tukšas; rēgojās robainas maliņas, tur Lora droši vien bija izplēsusi ārā savus vecos mājas darbus. Viņa bija atstājusi vienu fragmentu, ko pati bija pārtulkojusi — ar manu palīdzību un arī ar Aviljonas bibliotēkas palīdzību —, tās bija beigu rindas no Vergilija Eneīdas IV grāmatas. Didona ir nodūrusies uz liesmojošā sārta vai altāra, kuru sakūrusi no visām tām lietām, kas piederējušas viņas zudušajam mīļotajam Enejam, kurš devies pār jūru, lai piepildītu savu likteni karojot. Lai gan asinis viņai plūst kā aizkautam lopam, Didona nekādi nejaudā nomirt. Viņa tur briesmīgi locījās. Cik atceros, misteram Ērskinam gaužām patika tā vieta.

Es atcerējos dienu, kad Lora bija to rakstījusi. Pa manas guļamistabas logu iespīdēja vēlā saules gaisma. Lora gulēja uz grīdas, šūpodama zeķītēs ieautās kājas, un čakli pārrakstīja mūsu sašvīkāto kopdarbu savā burtnīcā. Viņa smaržoja pēc Ziloņkaula ziepēm un pēc zīmuļu skaidiņām.

Tad vareno Junonu pārņēma žēlums par savām ilgajām ciešanām un grūto ceļojumu, un viņa nosūtīja Irīdu lejā no Olimpa, lai viņa izrauj sāpju plosīto dvēseli no miesām, pie kurām tā joprojām turējās. Tā vajadzēja rīkoties tāpēc, ka Didona nemira dabiskā vai citu izraisītā nāvē, bet gan no izmisuma, kurā viņu bija novedusi neprātīga iedoma. Turklāt Prozerpīna vēl nebija nogriezusi zelta cirtu no viņas galvas vai aizsūtījusi viņu lejup uz Pazemi.

Tā nu, dūmakā tīta, spārniem dzelteniem kā krokuss, vilkdama sev nopakaļ tūkstoš varavīksnes krāsu, kas vizuļoja saulē, Irīda nolaidās lejā un, stāvēdama līdzās Didonai, teica:

Kā man pavēlēts, es ņemu šo svēto lietu, kura pieder Nāves dievam; un es atsvabinu tevi no tavām miesām.

Tad viss siltums uzreiz izdzisa, un viņas dzīvība izzuda gaisā.

"Kāpēc viņai vajadzēja griezt nost matu šķipsnu?" Lora jautāja. "Tai Irīdai?"

Man nebija ne jausmas. "Nu, viņai vienkārši bija tā jādara," es atbildēju. "Tas bija tāds kā ziedojums." Ar prieku biju atklājusi, ka mans vārds ir visai līdzīgs šī stāsta varonei, tātad es nebiju nosaukta vienkārši kādas puķes vārdā, kā vienmēr biju domājusi. Manas mātes ģimenē bija iedibinājusies paraža dot meitenēm botāniskus vārdus.

"Tas palīdzēja Didonai tikt laukā no savām miesām," Lora sacīja. "Viņa vairs negribēja būt dzīva. Tas izbeidza viņas ciešanas, tāpēc bija pareizi darīts. Vai ne?"

"Laikam jau gan" es teicu. Man diez kā neinteresēja tādi ētiski smalkumi. Dzejoļos notika dīvainas lietas. Nebija jēgas meklēt tajās jēgu. Tomēr es prātoju, vai Didona bijusi blonda; pārējā sižetā man vairāk bija šķitis, ka viņa ir brunete.

"Kas ir Nāves dievs? Kāpēc viņam vajag tos matus?"

"Pietiks nu par matiem," es attraucu. "Ar latīņu valodu esam tikušas galā. Tagad pabeigsim franču. Misters Ērskins ir uzdevis par daudz, kā parasti. Tātad: II ne faut pas toucher aux idoles: la dorure en reste aux mains."

"Kā būtu šādi: neaiztiec viltus dievus, citādi nosmērēsi rokas ar zelta krāsu?"

"Tur nekas nav teikts par krāsu."

"Bet tā tas ir domāts."

"Tu taču pazīsti misteru Ērskinu. Viņam vienalga, kas tur domāts."

"Es ienīstu misteru Ērskinu. Kaut labāk atgrieztos Vijoles jaunkundze."

"Jā gan. Kaut labāk atgrieztos mamma."

Ja gan.

Misters Ērskins nebija novērtējis šo Loras latīņu tulkojumu diez cik augstu. Tas bija no vienas vietas sašvīkāts ar viņa sarkano zīmuli.

Kā lai es aprakstu to sēru dūksti, kurā patlaban grimu? Es to nespēju aprakstīt, tāpēc nemaz nemēģināšu.

Es izšķirstīju pārējās burtnīcas. Vēsture bija tukša, tajā bija tikai fotogrāfija, ko ielīmējusi Lora: viņa un Alekss Tomass pogu fabrikas piknikā, abi tagad ietonēti gaiši dzelteni, un mana atšķeltā, zilā roka rāpo pa zāli uz viņu pusi. Ģeogrāfijā bija tikai īss Taikonderogas apraksts, ko bija uzdevis sacerēt misters Ērskins. "Šī vidēji lielā pilsēta atrodas Luvˆeto un Zogsas upes satecē un ir ievērojama ar akmeņiem un citām lietām," tāds bija Loras pirmais teikums. No Franču valodas bija izplēsta visa franču valoda. Tās vietā atradās dīvaino vārdu saraksts, kuru Alekss Tomass bija atstājis mūsu bēniņos un kuru — kā es tagad atklāju — Lora galu galā nemaz nebija sadedzinājusi. Ankorīns, berels, karkinīls, diamīts, ebonorts…ˆ, sveša valoda, taču es biju iemācījusies to saprast — labāk, nekā jebkad biju sapratusi franču valodu.

Matemātikā bija garš ciparu stabiņš, dažiem iepretim ierakstīti

vārdi. Man vajadzēja dažas minūtes, lai apjēgtu, kas tie par cipariem. Tie bija datumi. Pirmais datums sakrita ar manu atgriešanos no Eiropas, pēdējais attiecās uz laiku kādus trīs mēnešus pirms Loras aizbraukšanas no Bella Vista. Vārdi bija šādi:

Aviljonā, nē. Nē. Nē. Sanīsaida. Nē. Ksanadu, nē. Nē. Karaliene Mērija, nē nē. Ņujorka, nē. Aviljonā. Sākumā nē.

Nāriņa, X. "Reibums."

Atkal Toronto. X. X. X. X. X. O.

Tas bija viss stāsts. Viss bija zināms. Tas bija noticis visu laiku, manu acu priekšā. Kā es biju varējusi būt tik akla?

Tātad ne Alekss Tomass. Nemūžam ne Alekss. Loras izpratnē Alekša vieta bija citā telpas dimensijā.

Uzvara nak un iet

Izskatījusi Loras burtnīcas, es ieliku tās atpakaļ savā zeķu atvilktnē. Viss bija zināms, bet nekas nebija pierādāms. Tas nu bija skaidrs.

Bet, kas meklē, tas atrod, kā mēdza teikt Rīnija. Ja nevari iet taisni, tad ej apkārt.

Es nogaidīju, līdz bēres bija galā, tad nogaidīju vēl vienu nedēļu. Negribēju rīkoties pārāk krasi. Labāk piesargāties nevis pēcāk nožēlot, arī tā mēdza teikt Rīnija. Apšaubāma aksioma: tik bieži notiek gan viens, gan otrs reizē.

Ričards devās ceļojumā uz Otavu, svarīgā ceļojumā uz Otavu. Viņš lika noprast, ka augstu stāvošas personas varot ķerties pie jautājuma izskatīšanas; un, ja ne tagad, tad drīz. Es pateicu viņam un arī Vinifredai, ka izmantošu šo izdevību, lai aizbrauktu uz Taikonderogu un aizvestu turp sudrabaino šķirstiņu ar Loras pelniem. Es sacīju, ka man ir jāizkaisa šie pelni un jāparūpējas par uzrakstu uz Ceisu dzimtas monumentālā kuba. Viss solīdi un pieklājīgi.

"Nevaino sevi," teica Vinifreda, cerēdama, ka tieši to es darīšu: ja es pietiekami vainošu sevi, tad man neatliks vaļas vainot kādu citu. "Ir lietas, par kurām ir nepanesami domāt." Tomēr mēs par tām domājam. Mēs nespējam atturēties.

Pavadījusi Ričardu viņa ceļojumā, es iedevu kalpotājiem brīvu vakaru. Gan tikšu galā viena pati, es teicu. Pēdējā laikā es tā darīju biežāk nekā parasti — mān patika būt mājā vienai, tikai ar Emē, kad viņa iemigusi, — tāpēc aizdomas neradās pat misis Margatroidai. Kad gaiss bija tīrs, es rīkojos ātri. Jau iepriekš biju slepus sakravājusi mantas — savu dārglietu lādīti, fotogrāfijas, Daudzgadīgos augus akmeņdārziem — un tagad sakravāju pārējo. Drēbes, lai gan nebūt ne visas; šādas tādas Emē lietas, lai gan arī nebūt ne visas. Visu, ko spēju, es sastūķēju ceļojuma lādē, tajā pašā, kurā reiz bija glabājies mans pūrs, un tai pieskaņotajā ceļasomā. Kā norunāts, ieradās dzelzceļa stacijas vīri, lai paņemtu manu bagāžu. Nākamajā dienā man bija viegli ar taksometru aizbraukt uz Jūnionstaciju kopā ar Emē, katrai no mums bija tikai viena maza ceļasoma, un neviens neko neuzzināja.

Es atstāju vēstuli Ričardam. Tajā es rakstīju: ņemot vērā to, ko viņš pastrādājis — jo tagad es zinu, ko viņš pastrādājis, — es negribu viņu redzēt vairs nekad. Ņemot vērā viņa politiskās ambīcijas, es nepieprasīšu šķiršanos, lai gan man ir bagātīgi pierādījumi par viņa piedauzīgo uzvedību, proti, Loras burtnīcas, kuras — es nepatiesi apgalvoju — ir noglabātas bankas seifā. Ja viņam ir kādi nodomi piedurt savus netīros pirkstus Emē, es piebildu, tad lai tādus nodomus viņš labāk atmet, jo es sarīkošu ļoti, ļoti lielu skandālu — tieši tāpat

kā tajā gadījumā, ja viņš neapmierinās manas finansiālās prasības. Tās nebija lielas: es gribēju tikai tik daudz naudas, lai nopirktu mazu mājiņu Taikonderogā un nodrošinātu iztiku Emē. Savas pašas vajadzības es varēšu apmierināt citādos veidos.

Es parakstījos ar visu labu un, aplaizīdama aploksnes malu, prātoju, vai pareizi esmu uzrakstījusi vārdu piedauzīgo.

Vairākas dienas pirms aizbraukšanas no Toronto es sameklēju Kallistu Ficsimonsu. Viņa bija atmetusi ar roku tēlniecībai un tagad gleznoja sienu freskas. Es atradu viņu kādā apdrošināšanas firmā — galvenajā birojā —, kur viņa bija saņēmusi pasūtinājumu. Freskas tēma bija sieviešu ieguldījums karā — novecojusi tēma, jo karš jau bija beidzies (un, lai gan neviena no mums to vēl nezināja, šī freska drīz tika aiztriepta ciet ar iedrošinoši maigu, pelēkbrūnu krāsu).

Viņas rīcībā bija nodota viena siena. Trīs fabrikas strādnieces kombinezonos, ar drošsirdīgiem smaidiem, ražo bumbas; meitene sēd pie ātrās palīdzības mašīnas stūres; divas laukstrādnieces ar kapļiem un tomātu grozu; sieviete mundierī strādā pie rakstāmmašīnas; lejā, stūrī, atbīdīta pašā maliņā, māte, apsējusies priekšautu, velk no krāsns maizes klaipu, un divi bērni atzinīgi noskatās.

Kallija bija pārsteigta, ieraugot mani. Nebiju brīdinājusi par savu apmeklējumu: nevēlējos, lai no manis izvairās. Viņa uzraudzīja krāsotājus, matus apsējusi ar lakatiņu, ģērbusies haki krāsas biksēs un tenisdbās, platiem soļiem staigāja apkārt, rokas sabāzusi kabatās, pie apakšlūpas karājās cigarete.

Viņa zinot par Loras nāvi, esot lasījusi avīzēs — tik jauka meitene, bērnībā bijusi tik neparasta, cik žēl. Pēc šī ievada es paskaidroju, ko Lora man izstāstījusi, un jautāju, vai tas ir tiesa.

Kallija sašuta. Viņa lietoja apzīmējumu pupu mizas, visai bieži. Taisnība, Ričards esot viņai izpalīdzējis, kad viņa pieķerta kā Sarkanās brigādes aģitatore, bet viņa domājusi, ka Ričards to darījis tikai ģimenes un veco laiku vārdā. Viņa noliedza, ka jebkad būtu izpaudusi Ričardam kaut ko par Alekšu vai kādu citu sociālistu vai līdzskrējēju. Pupu mizas! Tie esot viņas draugi! Bet Alekss, jā, Aleksam viņa sākumā izpalīdzējusi, jo viņš bijis tādā ķezā, bet tad viņš nozudis, patiesībā pat palikdams viņai parādā naudu, un pēc tam viņa dzirdējusi, ka viņš esot Spānijā. Kā lai viņa būtu varējusi izspiegot, kur atrodas Alekss, ja pati nav to zinājusi?

Iegūts nebija nekas. Varbūt Ričards šai ziņā bija Lorai melojis, kā bija melojis man par tik daudz ko citu. Tomēr varbūt meloja Kallija. Bet kādu citu atzīšanos es biju no viņas gaidījusi?

Emē nepatika Taikonderogā. Viņa gribēja pie tēva. Viņa gribēja atrasties pazīstamā vidē, kā jau visi bērni. Viņa gribēja atgriezties savā istabā. Ak, vai gan to negribam mēs visi.

Es paskaidroju, ka mums te kādu laiciņu jāpaliek. Man

nevajadzētu teikt paskaidroju, jo paskaidrots netika nekas. Ko gan es varēju pateikt tādu, ko saprastu astoņus gadus vecs bērns?

Taikonderoga tagad bija citāda; te bija sirojis karš. Vairākas fabrikas kara gados bija atvērtas — sievietes kombinezonos tur ražoja detonatorus —, bet tagad atkal tika slēgtas. Varbūt bija paredzēts pielāgot tās mierlaika vajadzībām, kad būs kļuvis skaidrs, ko atgriezušies karavīri īsti vēlas pirkt savām mājām un ģimenēm, kuras viņiem tagad noteikti būs. Tikmēr daudzi palika bez darba, dzīvosim, redzēsim.

Bija tukšas vietas. Elvuds Marijs vairs nevadīja avīzes redakciju: viņam drīz bija lemts kļūt par jaunu, spožu vārdu pie Kara memoriāla sienas, jo viņš bija aizgājis dienēt flotē un dabūjis galu eksplozijā. Interesanti, par kuriem pilsētas vīriešiem teica, ka viņi gājuši bojā, un par kuriem — ka viņi dabūjuši galu, it kā tas būtu noticis neveiklības dēļ vai pat būtu kāda tīša, kaut arī mazsvarīga rīcība — gandrīz vai pirkums, gandrīz tas pats, kas dabūt jaunu uzvalku. Jaunākais vietējais izteiciens šai sakarā bija nopirkt biskvītu, un to lietoja galvenokārt vīrieši. Gribot negribot uzmācās jautājums — kuru cepēju viņi domā.

Rīnijas vīrs Rons Hinkss nebija ierindots starp šiem nejaušajiem nāves pircējiem. Par viņu svinīgi teica, ka viņš gājis bojā Sicīlijā kopā ar vairākiem citiem puišiem no Taikonderogas, kuri dienējuši Karaliskajā Kanādas pulkā. Rīnija saņēma pensiju, bet tas tad arī bija gandrīz viss, un izīrēja istabu savā mazajā namiņā; viņa vēl arvien strādāja Betijas restorāniņā, lai gan pati apgalvoja, ka mugura galējot viņu nost.

Drīz es atklāju, ka ne jau mugura galē viņu nost. Patiesībā tās bija nieres, un tās pabeidza savu darbu pusgadu pēc manas atgriešanās. Maira, ja tu šo lasi, tad es gribētu, lai tu zini, cik smags bija šis trieciens. Es biju paļāvusies uz to, ka Rīnija būs blakus — vai tad tā nebija vienmēr? — un nu viņas piepeši vairs nebija.

Un tad viņa atkal aizvien vairāk bija man blakus, jo kā balsi gan es dzirdēju, ja man bija nepieciešama reportāža par notikumiem?

Es, protams, aizbraucu uz Aviljonu. Tas bija grūts apciemojums. Apkārtne bija nolaista, dārzi aizauguši; oranžērija īsts grausts ar izsistām stikla rūtīm un nokaltušiem augiem podos. Tiesa, daži bija nokaltuši jau mūsu laikā. Uz sargātājām sfinksām bija vairāki uzraksti Džons mīl Mēriju stilā; viena bija apgāzta. Dīki un akmens nimfu smacēja nokaltusi zāle un vībotnes. Pati nimfa joprojām bija turpat, lai gan tai trūka dažu pirkstu. Tomēr smaids nebija mainījies: tāls, noslēpumains, bezrūpīgs.

Mājā man nevajadzēja ielauzties: Rīnija toreiz vēl bija dzīva un viņai vēl bija slepenā atslēga. Māja bija bēdīgā stāvoklī: visur putekļi un peļu nedarbi, traipi uz tagad nespodrajām parketa grīdām, kur kaut kas tecējis. Tristans un Izolde joprojām bija turpat, pacēlās pār tukšo

ēdamistabu, lai gan Izoldei bija ievainota arfa un viena divas bezdelīgas bija savijušas ligzdas virs vidējā loga. Tomēr vandaļi mājā nebija plosījušies: ap māju strāvoja Ceisu vārda vējš, lai cik vārs, un gaisā acīmredzot vēl kavējās varas un naudas dziestošā aura.

Es izstaigāju visu māju. Visur oda pēc pelējuma. Ieskatījos bibliotēkā, kur virs kamīna vēl arvien valdīja Medūzas galva. Arī vecāmāte Edīlija bija savā vietā, lai gan sākusi sašļukt: sejā tagad vīdēja apvaldītas, taču līksmas viltības izteiksme. Varu derēt, ka tu galu galā tomēr dauzījies apkārt, es nodomāju, raudzīdamās uz viņu. Varu derēt, ka tev bija slepena dzīve. Varu derēt, ka tieši tā deva tev sparu.

Es pavandījos pa grāmatām, atvēru rakstāmgalda atvilktnes. Vienā no tām atradās kārbiņa ar parauga pogām no vectēva Bendžamina laikiem: balti kaula aplīši, kas viņa rokās bija pārvērtušies zeltā un tik daudzus gadus palikuši par zeltu, bet tagad atkal kļuvuši par kaulu.

Bēniņos es uzgāju midzeni, ko sev droši vien bija ierīkojusi Lora pēc aizbraukšanas no Bella Vista: stepētās segas no lādēm, segas no viņas gultas lejasstāvā — klajš un nodevīgs pierādījums katram, kurš meklētu viņu šajā mājā. Tur mētājās dažas sazuvušas apelsīna mizas, ābola serde. Kā jau parasti, viņai nebija ienācis prātā kaut ko nokopt. Ar paneļiem apšūtajā bufetē bija paslēpts papīra maiss ar nieciņiem, ko viņa tur bija noglabājusi Nāriņas vasarā: sudraba tējkanna, porcelāna tasītes un apakštasītes, karotes ar monogrammām. Riekstu knaibles aligatora formā, vientuļa perlamutra apročpoga, sabojātās šķiltavas, garšvielu statnis bez etiķa pudelītes.

Es atgriezīšos vēlāk, es sev teicu, un sameklēšu vairāk.

Ričards neieradās personiski, kas apliecināja (man) viņa vainu. Viņš atsūtīja Vinifredu. "Vai tu esi zaudējusi prātu?" — bija viņas pirmā zalve. (Tas notika Betijas restorāniņa nodalījumā: negribēju, lai viņa sper kāju manā mazajā, īrētajā mājiņā, negribēju, lai viņa iet tuvumā Emē.)

"Nē," es atteicu, "un arī Lora nebija zaudējusi prātu. Vismaz ne tik lielā mērā, kā jūs abi izlikāties. Es zinu, ko ir izdarījis Ričards."

"Nesaprotu, par ko tu runā," Vinifreda sacīja. Viņai ap pleciem bija ūdeļādu stola, darināta no mirdzošām astēm, un viņa patlaban vilka nost cimdus.

"Man liekas, apprecēdams mani, viņš nosprieda, ka ir noslēdzis izdevīgu darījumu — par vienu cenu dabūjis divas. Dabūt mūs — tas viņam bija tik viegli kā pasvilpot."

"Neesi smieklīga," Vinifreda noteica, kaut gan izskatījās satricināta. "Ričarda rokas ir absolūti tīras, lai ko būtu sastāstījusi Lora. Viņš ir tīrs kā vēja nests sniegs. Tu esi nopietni kļūdījusies savos spriedumos. Viņš vēlas, lai es tev pasaku, ka viņš ir gatavs neņemt

vērā šo — šo tavu izlēcienu. Ja tu atgriezīsies, viņš ir ar mieru piedot un aizmirst."

"Bet es neesmu ar mieru," es teicu. "Varbūt viņš ir tīrs kā vēja nests, bet ne kā vēja nests sniegs. Tā ir pilnīgi cita viela."

"Runā klusāk," viņa nošņāca. "Cilvēki skatās."

"Viņi skatīsies tik un tā," es atcirtu, "jo tu esi sapucēta kā lēdijas Astoras zirgs. Zini, tā zaļā krāsa tev nepiestāv itin nemaz, sevišķi tavā tagadējā vecumā. Un patiesībā nekad nav piestāvējusi. Tajā tu izskaties žultaina."

Tas bija trāpīts. Vinifredai bija grūti turpināt: viņa nebija pieradusi pie mana jaunā, indīgā stila. "Ko tev vajag īstenībā viņa noprasīja. "Ričards, protams, nav vainīgs. Bet viņš negrib traci."

"Es viņam pateicu, ko man vajag īstenībā," es teicu. "Skaidri un gaiši. Un tagad es vēlētos saņemt čeku."

"Viņš grib redzēt Emē."

"To es nepieļaušu nemūžam un neparko," es sacīju. "Viņš ir ķerts uz jaunām meitenēm. Tu to zināji, tu to vienmēr esi zinājusi. Pat astoņpadsmit gadu vecumā es jau biju sasniegusi galējo robežu. Tas, ka Lora dzīvoja tai pašā mājā, viņam bija pārāk liels kārdinājums, to es tagad saprotu. Viņš nespēja valdu nagus. Bet Emē viņš nepieskarsies."

"Nerunā tādas riebeklības," Vinifreda noteica. Tagad viņa jau bija saniknota: seju zem grima kārtas ldāja plankumi. "Emē ir viņa miesīga meita."

Man uz mēles jau bija vārdi: "Nē, nav vis," — bet es zināju, ka tā būtu taktiska kļūda. Likuma priekšā viņa bija Ričarda meita;

man nebija iespējas pierādīt ko citu, vēl nebija izdomāti visi tie gēni un tā tālāk. Ja Ričards uzzinātu patiesību, tad vēl vairāk kārotu atņemt man Emē. Viņš turētu viņu kā ķīlnieci, un es zaudētu visas priekšrocības, ko biju ieguvusi līdz šim. Tā bija derdzīga šaha partija. "Viņš neapstāsies," es sacīju, "pat tad, ja tā būs Emē. Un pēc tam aizgādās Emē uz kādu nelegālu abortu taisītavu, tāpat kā izdarīja ar Loru."

"Redzu, ka nav jēgas turpināt šo sarunu," Vinifreda teica, vākdama kopā savus cimdus, stolu un rāpuļa ādas somu.

Pēc kara viss mainījās. Mainījās tāpat kā mūsu izskats. Pēc kāda laika nozuda graudainā, apslāpētā pelēcība un pustoņi. To vietā žilbinoši staroja dienasvidus krāsas — spilgtas, tīras, bez ēnām. Svelmaini sārtas, brāzmaini zilas, sarkanas un baltas pludmales bumbas, plastmasas fluorescējošais zaļums, saule mirdzēja kā spožs starmetis.

Ap miestiņu un pilsētu nomalēm plosījās buldozeri, tika izcirsti koki; zemē tika izraktas lielas bedres, it kā tur būtu nomestas bumbas. Ielas klāja grants un dubļi. Parādījās mauriņi, vēl gluži kaili, tajos

iestādīti tievi kociņi: cieņā bija sēru bērzi. Debesu bija pārlieku daudz.

Bija gaļa; lieli gaļas klunči, šķēles un gabali spīdēja skārņu skatlogos. Bija apelsīni un citroni, spilgti kā saullēkts, un cukura kaudzes, un dzeltena sviesta kalni. Visi ēda un ēda. Viņi stūķēja sev iekšā gaļu, krāsainu kā kino, un visu pārtiku, krāsainu kā kino, kādu vien varēja dabūt, viņi ēda tā, it kā nākotnes vairs nebūtu.

Taču nākotne bija, vispār bija tikai un vienīgi nākotne. Pazudusi bija vakardiena.

Tagad man bija pietiekami daudz naudas — no Ričarda un arī no Loras mantojuma. Es biju nopirkusi mazo namiņu. Emē joprojām ņēma ļaunā, ka esmu aizvilkusi viņu prom no agrākās un ievērojami pārticīgākās dzīves, tomēr šķita, ka viņa ir samierinājusies; tak laiku pa laikam es manīju, cik salti viņa uz mani noskatās: viņa jau nāca uz domām, ka es neesmu pietiekami laba māte. Toties Ričards bija plucis attāluma augļus un Emē acīs ieguvis daudz lielāku spožumu, jo pats vairs nebija klāt. Tomēr dāvanu straume, kas plūda no viņa, bija pārtapusi sīkā urdziņā, tāpēc nekādas lielās izvēles Emē nebija. Es laikam diemžēl biju gaidījusi, ka viņa būs stoiskāka, nekā bija patiesībā.

Tikmēr Ričards gatavojās ietērpties valstsvīra mantijā, kura — kā apgalvoja avīzes — viņam jau bija tikpat kā rokā. Tiesa, es biju traucēklis, tomēr baumas par šķiršanos bija izdevies apslāpēt. Oficiāli es biju "laukos", un tas zināmā mērā bija gluži apmierinoši, ja vien es arī paliku turpat.

Man pašai nemaz nenojaušot, bija izplatījušās citas baumas: ka es esot psihiski nestabila; ka par spīti manam prāta aptumsumam Ričards atbalstot mani finansiāli; ka Ričards esot svētais. Traka sieva nav nekāds kavēklis, ja vien prot ar to apieties, kā nākas: vareno dzīvesbiedres tad daudz sirsnīgāk jūt līdzi censonim.

Taikonderogā es dzīvoju pietiekami klusu. Ikreiz, devusies ārā, es bridu pa godbijīgu čukstu jūru, balsis noklusa, man tuvojoties, un tad atkal pieņēmās skaļumā. Valdīja vispārējs viedoklis: lai kas būtu noticis ar Ričardu, cietusī puse noteikti esmu es. Un es biju izvilkusi īsāko salmiņu, bet, tā kā pasaulē jau nav ne taisnības, ne žēlastības, tad tur neko nevarēja līdzēt. Tā, protams, bija pirms grāmatas iznākšanas.

Gāja laiks. Es strādāju dārzā, lasīju un tā tālāk. Es biju sākusi — pieticīgi, ar dažām Ričarda dāvinātām dārglietām dzīvnieciņu formā — tirgot lietotus greznumnieciņus, un nākamajās desmitgadēs izrādījās, ka tas man lieti noder. Bija nodibināts kaut kas līdzīgs normālai dzīvei.

Bet no neizlietām asarām cilvēks var sasmakt. Tāpat arī no atmiņām. Tāpat arī no tā, ka nemitīgi jātur mute. Sākās manas sliktās naktis. Es nespēju iemigt.

Oficiāli Lora bija aprakta papīros. Vēl daži gadi, un jau gandrīz liktos, ka viņa nekad nav eksistējusi. Man nevajadzēja dot klusēšanas zvērestu, es sev teicu. Ko tad es gribēju? Neko daudz. Tikai kaut kāda veida pieminekli. Bet, ja tā padomā, kas gan ir piemineklis, ja ne piemiņa par pārciestajām brūcēm? Par brūcēm, kas ir pārciestas, bet par kurām nav piedots. Bez piemiņas nevar būt atriebības.

Lai neaizmirstam. Piemini mani. No mūsu gurstošajām rokām jums. Izslāpušo rēgu saucieni.

Es biju sapratusi, ka nekas nav grūtāk kā izprast mirušos; bet nekas nav bīstamāk kā nelikties par viņiem zinis.

Gruvešu kaudze

Es aizsūtīju grāmatu. Pēc noteikta laika saņēmu vēstuli. Atbildēju uz to. Notikumi ritēja savu gaitu.

Pirms grāmatas publicēšanas pienāca autoreksemplāri. Apvāka iekšmalā bija aizkustinoša biogrāfiska piezīme:

Aklo slepkavu Lora Ceisa uzrakstīja, vēl nebūdama divdesmit piecus gadus veca. Tas bija viņas pirmais romāns; diemžēl tas paliks arī pēdējais, jo 1945. gadā viņa gāja bojā traģiskā autokatastrofā. Mēs ar lepnumu piedāvājam jums šīs jaunās un apdāvinātās rakstnieces darbu, kas tapis viņas pārsteidzošās daiļrades īsajā plaukumā.

Virs tā bija Loras fotogrāfija, slikta reprodukcija: tajā viņa izskatījās kā mušu nostaigāta. Tomēr tas bija kaut kas.

Kad grāmata iznāca, sākumā valdīja klusums. Galu galā tā bija diezgan maza grāmatiņa, nebūt ne bestsellera sižets; lai gan atzinīgi uzņemta Ņujorkas un Londonas kritiķu aprindās, šeit tā nesacēla sevišķu troksni — sākumā. Tad tā tika moralizētāju nagos, uz skatuves metās arī bargie spredikotāji un vietējās rosīgās večas, un tracis gāja vaļā. Tiklīdz līķu mušas bija aptvērušas sakarību — Lora ir Ričarda Grifena mirusī sievasmāsa —, tās klupa grāmatai virsū. Ričardam tolaik jau bija savi politiskie ienaidnieki. Insinuācijas sāka plūst straumēm.

Gaismā atkal tika celts reiz tik veiksmīgi notušētais stāsts par to, ka Lora izdarījusi pašnāvību. Ļaudis trina mēles — ne tikai Taikonderogā, bet arī svarīgās aprindās. Ja viņa ir izdarījusi pašnāvību, tad kāpēc? Kāds anonīmi piezvanīja pa telefonu — diez kurš tas varētu būt bijis? — un ainu papildināja klīnika Bella Vista. Kāds bijušais darbinieks (kuram bija labi samaksāts, kā apgalvoja viena no avīzēm) nodeva liecību, tās rezultātā tika sīki izmeklēti klīnikas darbības aizdomīgākie aspekti, izrakņāts pagalms un viss nams slēgts. Es ar interesi pētīju tā fotogrāfijas: sākumā tas bija bijis kāda kokmateriālu tirdzniecības magnāta savrupnams un tikai pēc tam tur tika iekārtota klīnika; tika pieminēts, ka ēdamistabā esot dažas ļoti skaistas logu vitrāžas, lai gan ne tik skaistas kā Aviljonā.

Tika atrasta sarakste starp Ričardu un direktoru, un tā bija īpaši

diskreditējoša.

Lāgiem Ričards man parādās — iztēlē vai sapnī. Viņš ir pelēks, bet ar varavīkšņainu spīdumu, kā eļļa peļķē. Viņš pievērš man blāvu skatienu. Vēl viens pārmetošs rēgs.

īsi pirms tam, kad avīzes paziņoja par viņa aiziešanu no oficiālās politikas, viņš man piezvanīja, pirmo reizi kopš manas aizbraukšanas. Viņš bija saniknots un arī izmisis. Viņam bija pateikts, ka skandāla dēļ viņš nevar pretendēt uz līdera vietu, un svarīgi cilvēki vairs neatbildēja uz viņa telefona zvaniem. No viņa bija novērsušies. Viņš bija atstumts. Es to esot izdarījusi tīšām, lai viņu izputinātu, viņš teica.

"Ko izdarījusi?" es jautāju. "Tu neesi izputināts. Tu joprojām esi ļoti bagāts."

"Tā grāmata!" viņš sacīja. "Tu mani sabotēji! Cik tu samaksāji, lai to publicētu? Nespēju noticēt, ka Lora ir sarakstījusi to nešķīsto — to atkritumu!"

"Tu negribi tam ticēt," es atteicu, "tāpēc ka biji apreibis no viņas. Tu nevari pieļaut iespēju, ka visu to laiku, kamēr tev ar viņu bija tas netīrais romāniņš, viņa gulēja vēl ar otru vīrieti — ar vīrieti, kuru mīlēja, atšķirībā no tevis. Vismaz es domāju, ka grāmata liecina tieši to — vai tad ne?"

"Tas bija tas sarkanais, vai ne? Tas nolādētais maita — piknikā!" Ričards laikam bija ļoti satraucies: parasti viņš lamājās reti.

"Kā lai es to zinu?" es sacīju. "Es viņu neizspiegoju. Tomēr piekrītu, tas droši vien sākās piknikā." Neteicu viņam, ka ar Alekšu saistījās divi pikniki: viens kopā ar Loru un otrs, gadu vēlāk, bez viņas, pēc tam kad todien nejauši biju satikusi Alekšu Kvlnstrītā. Todien, kad ēdām cieti vārītās olas.

"Viņa to darīja aiz tīrās spītības," Ričards sacīja. "Viņa man vienkārši atriebās."

"Tas mani nepārsteigtu," es teicu. "Viņa tevi droši vien ienīda. Un kā gan ne? Būtībā tu viņu izvaroji."

"Tas nav tiesa! Es neko nedarīju bez viņas piekrišanas!"

"Piekrišana? Vai tā tu to dēvē? Es to dēvētu par šantāžu."

Viņš nometa klausuli. Tā bija ģimenes iezīme. Iepriekš, piezvanījusi, lai mani izlamātu, tāpat bija rīkojusies arī Vinifreda.

Pēc tam Ričards pazuda un vēlāk tika atrasts uz Nāriņas klāja — nu, to visu jūs jau zināt. Viņš laikam bija ielavījies pilsētiņā, ielavījies Aviljonā, ielavījies jahtā, kura, starp citu, atradās laivu mājā, nevis pietauvota pie stekiem, kā kļūdaini apgalvots avīzēs. Tas bija tikai aizbildinājums: līķis laivā uz ūdens ir pietiekami normāla parādība, bet līķis laivu mājā ir kaut kas dīvains. Vinifreda negribētu, lai kāds nodomā, ka Ričards zaudējis prātu.

Kas tad bija noticis īstenībā? īsti nezinu. Kad Ričards tika atrasts, notikumus savā pārziņā pārņēma Vinifreda un spodrināja fasādi, cik

vien spēdama. Trieka — tāds bija viņas stāsts. Taču viņam pie elkoņa tika atrasta šī grāmata. Tik daudz es zinu, jo Vinifreda man piezvanīja gluži histēriska un izpauda to. "Kā tu varēji to viņam nodarīt?" viņa teica. "Tu izpostīji viņa politisko karjeru un pēc tam arī viņa atmiņas par Loru. Viņš Loru mīlēja! Viņš Loru dievināja! Viņš nespēja pārdzīvot Loras nāvi!"

"Man prieks dzirdēt, ka viņš ir jutis kādu nožēlu," es vēsi attraucu. "Nevarētu sacīt, ka tolaik es būtu tādu manījusi."

Vinifreda, protams, vainoja mani. Pēc tam sākās atklāts karš. Viņa nodarīja man pašu ļaunāko, ko es spēju iedomāties. Viņa paņēma Emē.

Manuprāt, jūs esat iepazinuši Vinifredas nostāju. Viņas versijā es, bez šaubām, biju žūpa, klaidone, nevīža, slikta māte. Laikam ritot, es viņas mutē noteikti kļuvu par nevīžīgu raganu, par jukušu veceni, par sagrabējušu, vecu krāmu tirgotāju. Tomēr šaubos, vai viņa kādreiz ir jums teikusi, ka es nogalināju Ričardu. Ja viņa būtu pateikusi jums to, tad būtu spiesta arī izpaust, kur ņēmusi šo domu.

Krāmi — tas nu būtu par 'stipru sacīts. Es pirku lēti un pārdevu dārgi — vai tad senlietu branžā kāds dara citādi? — bet man bija laba acs, un es nekad neķēros pie neatļautiem paņēmieniem. Bija viens pārmērīgas dzeršanas laiks — atzīstos —, taču tikai pēc tam, kad Emē jau bija prom. Jā, bija arī daži vīrieši. Tas nekad nebija mīlestības jautājums, drīzāk jau tāds kā pārsējs uz laiku. Es biju nošķirta no visa, kas man apkārt, es nespēju sasniegt, pieskarties; un reizē jutos tā, it kā man būtu noplēsta āda. Man bija nepieciešams otra auguma mierinājums.

Es vairījos no vīriešiem, kas nāca no manām agrākajām sociālajām aprindām, lai gan daži tādi parādījās gluži kā augļu mušas, līdzko padzirdējuši par manu vientulību un iespējamo morālo vaļību. Tādus vīriešus varēja pamudināt un, bez šaubām, pamudināja Vinifreda. Es turējos pie svešiniekiem, sameklētiem sirojumos pa tuvējiem miestiem un pilsētām, meklējot to, ko tagad mēdz dēvēt par kolekcijas priekšmetiem. Es nekad nenosaucu savu īsto vārdu. Tomēr Vinifredas neatlaidība mani beigās pārspēja. Viņai bija bijis vajadzīgs tikai viens vīrietis, un to viņa arī dabūja. Nofotografētas moteļa istabas durvis ieejot, izejot; viltotie paraksti reģistra grāmatā; liecība, ko sniedzis īpašnieks, kuram skaidrā nauda iepriekš bija gauži pa prātam. Jūs varētu apstrīdēt to tiesā, sacīja mans advokāts, bet es to neieteiktu. Mēģināsim dabūt apmeklējuma tiesības, ne uz ko vairāk jūs nevarat cerēt. Jūs ielikāt viņiem rokās ieroci, un viņi to izmantoja. Arī viņš nebija par mani augstās domās — nevis manas zemās morāles, bet gan manas nemākulības dēļ.

Ričards savā testamentā bija iecēlis' Vinifredu par Emē aizbildni, kā arī par Emē ievērojamā mantojuma vienīgo pilnvarnieci. Tā ka arī

tas bija atrisinājies viņas labā.

Kas attiecas uz grāmatu, tad Lora nav uzrakstījusi nevienu vārdu no tās. Bet to jūs noteikti zināt jau labu laiku. Es to uzrakstīju pati, savos garajos vakaros vienatnē, kad gaidīju atgriežamies Alekšu, un vēlāk, kad sapratu, ka viņš neatgriezīsies. To, ko darīju, es neuzskatīju par rakstīšanu — es vienkārši pierakstīju. To, ko atcerējos, un arī to, ko iztēlojos, kas arī ir patiesība. Es par to domāju kā par notikumu reģistrēšanu. Bezmiesiska roka, kura skrīpā uz sienas.

Es gribēju pieminekli. Tā tas sākās. Aleksam un arī pati sev.

No tā līdz apņēmībai nosaukt Loru par autori nebija garš ceļš. Jūs varbūt nospriedīsiet, ka mani iedvesmoja gļēvulība vai aukstasinības trūkums — starmešu gaisma man nekad nav patikusi. Vai vienkārša piesardzība: mans pašas vārds būtu garantija Emē zaudēšanai, bet viņu es zaudēju tā kā tā. Tomēr, ja padomāju, man jāteic, ka es tikai rīkojos taisnīgi, jo nevaru sacīt, ka Lora nav uzrakstījusi nevienu vārdu. Formāli tas ir pareizi, taču citā izpratnē — tajā, ko Lora būtu dēvējusi par garīgo izpratni, — varētu teikt, ka viņa ir bijusi mana līdzstrādniece, īstā autore nebija neviena no mums: dūre ir kas vairāk par savu pirkstu summu.

Atceros, kā Lora, kad viņai bija desmit vai vienpadsmit gadu, sēdēja pie vectēva rakstāmgalda Aviljonas bibliotēkā. Nolikusi sev priekšā papīra lapu, viņa čakli plānoja sēdvietas paradīzē. "Jēzus sēd Dievam pie labās rokas," viņa teica, "bet kas tad sēd Dievam pie kreisās rokas?"

"Varbūt Dievam nemaz nav kreisās rokas," es ieminējos, lai Loru paķircinātu. "Kreisās rokas tiek uzskatītas par sliktām, tāpēc viņam tās varbūt nav. Vai varbūt kreisā roka viņam norauta karā."

"Mēs esam radīti pēc Dieva ģīmja un līdzības," Lora sacīja, "un mums ir kreisā roka, tāpēc tā noteikti ir arī Dievam." Viņa ieskatījās savā plānā, kodīdama zīmuļa galu. "Es zinu!" viņa iesaucās. "Galdam jābūt apaļam! Tad visi visapkārt sēdēs cits citam pie labās rokas."

"Un otrādi," es piezīmēju.

Lora bija mana kreisā roka, un es biju viņējā. Grāmatu mēs rakstījām kopīgi. Tā ir kreiliska grāmata. Tāpēc viena no mums visu laiku ir neredzama, lai no kuras puses jūs skatītos.

Kad es sāku šo atskaiti par Loras dzīvi — par savu pašas dzīvi —, man nebija ne jausmas, kādēļ es to rakstu vai kuram, pēc manām domām, vajadzētu to lasīt, kad būšu pabeigusi. Taču tagad tas man ir skaidrs. Es to rakstīju tev, visudārgā Sabrina, jo tu esi tā — vienīgā —, kurai tā tagad vajadzīga.

Tā kā Lora vairs nav tā, par ko tu viņu uzskatīji, tad arī tu vairs neesi tā, par ko uzskati sevi. Tas var būt šoks, bet tas var būt arī atvieglojums. Piemēram, tu nemaz neesi rados ar Vinifredu un ar Ričardu. Tevī nav ne kripatas no Grifeniem: šai ziņā tavas rokas ir

tīras. Tavs īstais vectēvs bija Alekss Tomass, un to, kas bija viņa tēvs, — to var minēt bezgalīgi. Bagātnieks, nabags, ubags, svētais, vesela rinda iespējamo dzimteņu, ducis karšu, kuras sen anulētas, simt ciematu, kas nolīdzināti līdz ar zemi, — izvēlies. No viņa tu esi mantojusi bezgalīgo pieņēmumu valstību. Tev ir brīv izdomāt sevi no jauna, pēc sirds patikas.

XV

..

Aklais slepkava: Epilogs. Otra roka

Viņai ir viena vienīga viņa fotogrāfija, melnbalta. Viņa to rūpīgi glabā, jo tas ir gandrīz viss, kas no viņa palicis. Fotoattēlā redzami abi kopā, viņa un šis vīrietis, piknikā. Otrā pusē uzrakstīts Pikniks — ne viņa, ne viņas vārda, tikai Pikniks. Vārdus viņa zina, tie nemaz nav jāuzraksta.

Viņi sēd koka pakājē; tā laikam bijusi ābele. Viņai ir kupli svārki, savilkti pār ceļiem. Diena bija karsta. Turot delnu virs attēla, viņa joprojām spēj sajust tveici, kas plūst no tā.

Viņam galvā ir gaiša platmale, kas aizēno daļu sejas. Viņa ir pa pusei pagriezusies pret viņu, smaidīdama tā, kā kopš tā laika vairs neatceras nevienam smaidījusi. Attēlā viņa izskatās ļoti jauna. Smaida arī viņš, taču ir pacēlis roku starp sevi un fotokameru, it kā atvairīdams to. It kā atvairīdams viņu, nākotnē, no kuras viņa atskatīsies uz abiem. It kā sargādams viņu. Starp pirkstiem vīd cigaretes nosmēķis.

Būdama vienatnē, viņa sameklē fotogrāfiju, noliek to plakaniski uz galda un cieši raugās tajā. Izpēta katru detaļu: viņa dūmainos pirkstus, viņu drēbju izbalējušās krokas, negatavos ābolus, kas karājas kokā, kalstošo zāli priekšplānā. Viņas smaidošo seju.

Fotogrāfija ir sagriezta; no tās nogriezta trešā daļa. Apakšējā kreisajā stūrī ir roka, nošķērēta pie plaukstas locītavas, tā guļ zālē. Šī roka pieder otrajai, tai, kura vienmēr ir attēlā, visviens, redzama vai ne. Roka, kura visu pierakstīs.

Kā es varēju būt tāda nezinīte? viņa domā. Tik dumja, tik akla, tik stipri ļāvusies bezrūpībai. Bet bez tādas nezināšanas, bez tādas bezrūpības — kā gan mēs spētu dzīvot? Ja tu zinātu, kas notiks, ja tu zinātu visu, kas tagad notiks — ja tu iepriekš zinātu savas rīcības sekas — tad tu būtu nolemta. Tu būtu tikpat izputināta kā Dievs. Tu būtu akmens. Tu vairs nekad neēstu un. nedzertu, un nesmietos, un rītos nekāptu laukā no gultas. Tu nekad nevienu nemīlētu, vairs nekad. Tu nemūžam neuzdrošinātos.

Tagad viss noslīcis — arī koks, debesis, vējš, mākoņi. Viņai palicis tikai attēls. Un arī stāsts par to.

Attēls ir laimīgs, stāsts ne. Laime ir dārzs aiz stikla sienas: nav ne ieejas, ne izejas. Paradīzē stāstu nav, jo tur nav ceļojumu. Tas ir zaudējums un nožēla, posts un ilgas, kas ved stāstu uz priekšu pa tā līkumaino ceļu.

*

The Port Ticonderoga Herald and Banner, 1999. gada 29. maijā

MAIRA STĒRDŽESA b airisa Čeisa grifena, neaizmirstamĀ DĀMA

Pagājušā trešdienā, 83 gadu vecumā, savās mājās šeit, Taikonderogā, pēkšņā nāvē mirusi misis Airisa Ceisa Grifena. "Viņa aizgāja no mums ļoti mierpilna, sēžot dārziņā pie savas mājas," apliecināja senā ģimenes draudzene misis Maira Stērdžesa. "Tas nenotika negaidīti, jo viņa cieta no sirdskaites. Viņa bija izcila personība, dzīva vēsture un gluži apbrīnojama savos gados. Mums visiem viņas pietrūks, un viņa ilgi dzīvos mūsu atmiņā."

Misis Grifena bija ievērojamās vietējās rakstnieces Loras Čeisas māsa. Turklāt viņas tēvs bija kapteinis Norvels Ceiss, kuru šai pilsētā atcerēsies ilgi, bet vectēvs — Bendžamins Ceiss, savā laikā dibinājis Ceisa rūpniecības kompāniju, kura uzcēla gan Pogu fabriku, gan citas. Misis Grifenas vīrs bija nelaiķis Ričards E. Grifens, ievērojamais rūpnieks un politiķis, bet vīramāsa — Vinifreda Grifena Praiera, Toronto filantrope, kura nomira pagājušā gadā, atstādama dāsnu novēlējumu mūsu vidusskolai. Palicēju vidū ir misis Airisas Ceisas Grifenas mazmeita Sabrina Grifena, kura nupat atgriezusies no ārzemēm un pošas drīz apmeklēt šo pilsētu, lai nokārtotu savas vecāsmātes mantojuma lietas. Esmu pārliecināta, ka viņa tiks sirsnīgi sagaidīta un saņems jebkuru palīdzību un padomu, ko mēs spēsim piedāvāt.

Pēc misis Grifenas vēlēšanās bēru ceremonija būs privāta, pelni tiks guldīti Ceisu dzimtas kapenēs Maunthoupas kapsētā. Tomēr šo otrdien pulksten 15.00 Džordana sēru nama kapelā tiks noturēts Piemiņas dievkalpojums, lai ar pateicību atcerētos lielo ieguldījumu, ko Čeisu ģimene gadu gaitā devusi; pēc tam Mairas un Voltera Stērdžesu mājā tiks pasniegti atspirdzinājumi, visi mīļi aicināti.

Slieksnis

Šodien līst — silts pavasara lietus. Tas lāsmo gaisā. Krāču šalkoņa plūst augšup gar klinti un pāri tai — plūst kā vējš, taču nekustīgi, kā viļņu pēdas, kas palikušas smiltīs.

Es sēžu pie koka galda savā sētaspuses lievenī, pārkares pavēnī, un raugos pār garo, izpletušos dārzu. Jau gandrīz tumst. Zied savvaļas flokši, vismaz man šķiet, ka tie ir flokši; skaidri es nesaredzu. Kaut kas zils, kas spīguļo tur, dārza galā, kā sniega vizma ēnā. Puķudobēs augšup stīdz dzinumi, līdzīgi zīmuļiem, violeti, gaišzili, sarkani. Mani pārskalo mitru dubļu un svaigu dīgstu smarža, ūdeņaina, slidena, ar skābu piegaršu kā koka mizai. Tā smaržo kā jaunība; tā smaržo kā salauzta sirds.

Esmu ietinusies šallē: vakars silts šim gadalaikam, bet es to nejūtu

kā siltumu, es to jūtu kā aukstuma neesamību. No šejienes es skaidri pārskatu pasauli — šejiene ir ainava, kas pamanīta no viļņa galotnes mirkli pirms tam, kad nākamais vilnis parauj zem ūdens: cik zilas debesis, cik zaļš okeāns, cik galīgs skats.

Man pie elkoņa ir papīru kaudzīte, kuru esmu krājusi tik čaldi, mēnesi pēc mēneša. Kad būšu tikusi galā — uzrakstījusi pēdējo lappusi —, es piecelšos no šī krēsla un došos uz virtuvi, un sameldēšu kādu gumijas cilpiņu vai auklas gabalu, vai vecu lenti. Sasiešu papīrus kopā, tad pacelšu savas vecās ceļojuma lādes vāku un uzlikšu šo sainīti visam citam virsū. Tur tas paliks, līdz tu atgriezīsies no saviem ceļojumiem, ja tu vispār kādreiz atgriezīsies. Advokātam ir nodota atslēga un rīkojumi.

Jāatzīstas, ka man par tevi ir kāda fantāzija. 582

Kādu vakaru pie durvīm atskanēs klauvējiens, un tā būsi tu. Tu būsi ģērbusies melnā, tev būs tāda maza mugursomiņa, kādas visām tagad ir rokassomu vietā. Līs lietus, kā līst šovakar, bet tev nebūs lietussarga, tu nicināsi lietussargus; jaunajiem patīk, ja stihijas planda viņiem matus, tas viņiem šķiet uzmundrinoši. Tu stāvēsi lievenī, nespodras gaismas dūmakā; tavi mirdzošie mati būs samirkuši, melnās drēbes cauri slapjas, lietus lāses zaigos tev uz sejas un drēbēm kā vizuļi.

Tu pieklauvēsi. Es tevi dzirdēšu, es atšļūkāšu šurp pa gaiteni, atvēršu durvis. Sirds man salēksies un nodrebēs; es cieši raudzīšos tevī, tad pazīšu tevi: savu loloto, savu pēdējo atlikušo vēlēšanos. Klusībā es nodomāšu, ka nekad neesmu redzējusi nevienu tik skaistu, taču skaļi es to neteikšu; negribēšu, lai tu nodomā, ka esmu ķerta. Tad es tevi sveicināšu, izstiepšu tev pretī rokas, noskūpstīšu tevi uz vaiga, atturīgi, jo būtu nepiedienīgi ļaut vaļu jūtām. Es noraudāšu dažas asaras, bet tikai dažas, jo acis veciem cilvēkiem ir izkaltušas.

Es aicināšu tevi iekšā. Tu ienāksi. Es neieteiktu jaunai meitenei kāpt pār slieksni tādai mājai kā manējā, kur iekšā dzīvo tāda persona kā es — veca sieva, vecāka sieviete, kura viena pati mitinās apsūnojušā namiņā, mati viņai kā degoši zirnekļtīkli, nezālēm aizaugušais dārzs pilns ar Dievs zina ko. Ap tādiem radījumiem vēdī sēra smārds: varbūt tev pat būs no manis mazliet bail. Bet tu būsi arī mazliet pārdroša, kā visas sievietes mūsu ģimenē, tāpēc tu visviens nāksi iekšā. Vecomāt, tu teiksi; un, izskanot šim vienam vienīgajam vārdam, es vairs nebūšu neatzīta.

Es apsēdināšu tevi pie sava galda, uz kura būs koka karotes un zaru vainadziņi, un svece, kura nekad netiek aizdedzināta. Tu trīcēsi, es iedošu tev dvieli, ietīšu tevi segā, uzvārīšu tev kakao.

Tad es izstāstīšu tev stāstu. Es izstāstīšu tev šo stāstu: stāstu par to, kā tu esi nonākusi šeit, lai sēdētu manā virtuvē un klausītos to, ko es tev stāstu. Ja kaut kādā brīnumainā kārtā tas notiktu, tad pēc šīs

juceklīgās papīru kaudzes nebūtu nekādas vajadzības.

Ko tad es vēlos no tevis? Ne mīlestību: tas būtu par daudz prasīts. Ne piedošanu, ko tu nemaz nespēj dot. Varbūt tikai to, lai tu esi klausītāja; kāda, kas mani redzēs. Bet neizskaistini mani, lai tu darītu ko darīdama: man nav vēlēšanās kļūt par izgreznotu galvaskausu.

Taču es nododu sevi tavās rokās. Kas cits man atliek? Kad tu lasīsi šo pēdējo lappusi, tad tā — ja vispār kāda — būs vienīgā vieta, kur būšu es.

Pateicības

Es vēlētos izteikt pateicību šādiem cilvēkiem: savai nenovērtējamai palīdzei Sārai Kūperei; savām materiālu vācējām Eiprilai Holai un Sārai Vebsterei; profesoram Timām Stenlijam; arhivārei Sāronai Maksvelai no Cunard Line Ltd., Sv. Džeimsa bibliotēkā Londonā; Dorotijai Dankanai, Ontārio Vēsturiskās biedrības izpilddirektorei; Hudzonas līča/Simpsonsa arhīviem Vinipegā; Fionai Lūkasai no Spadina House, Heritage Toronto; Teransai Koksai; Ketrīnai Ašenbergai; Džonatanam F. Vansam; Mērijai Simsai; Džounai Geilai; Donam Hačinsonam; Ronam Bernsteinam; Loranai Tulisai un viņas darbiniekiem Toronto Publiskās bibliotēkas Merila zinātniskās fantastikas, izdomas un fantāzijas nodaļā un Dženetai Inkseterai no Annex Books. Arī saviem agrīnajiem lasītājiem Elinorai Kūkai, Ramsejam Kukam, Ksandrai Binglijai, Džesam A. Gibsonam un Rozālijai Abellai. Kā ari saviem aģentiem Fībai Larmorai, Vivjenai Susterei un Daienai Makejai; un savām redaktorēm Elenai Seligmanai, Heterai Sangsterai, Nenai A. Telīsai un Lizai Kolderei. Un vēl Arturam Gelgutam, Maiklam Bredlijam, Bobam Klārkam, Džīnam Goldbergam un Rouzai Tornato. Un Greiemam Gibsonam un manai ģimenei, kā allaž.

Margareta Atvuda

Aklais slepkava

Apgāds "ATĒNA" reģistrācijas apliecība N° 000330181, PVN reģistrācijas apliecība N° LV 40003301814. Iespiests un iesiets tipogrāfijā a/s "Preses nams", poligrāfijas grupa Jāņa sēta